

JOHANN
FRIEDRICH
VETUSTIORA
ADAM
PAULUS WESSNER

SCHOLIA
IN IUVENALEM
VETUSTIORA

COLLEGIT RECENSUIT ILLUSTRAVIT

PAULUS WESSNER

LIPSIAE IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI MCMXXXI

BEST.-NR. 1941

(In: Bibliotheca scriptorum

hæreticorum et Romanorum

pentemiana.)

*

31, 34. 187.

1931 IA 1518

LIPSLAE: TYPIS B. G. TEUBNERI

446,5

VXORI
CARISSIMAE
SACRVM

a*

LEONHARD
CASSIUS
BACH

PRAEFATIO

Veterum in Iuvenalem scholiorum editionem integram Ottoni Iahn debemus, viro hac quoque re de satirici poetae opere meritissimo. Cui editioni cum praefatio addita non esset, praefatione demum editionis minoris, quae XVII annis post provenit, patefactum est, quibus subsidiis editor in scholiis recensendis et emendandis usus esset (v. ed. a. 1868 p. 7). Sed illa subsidia (de quibus v. § 2) omni fide digna non erant, ut vel hac de causa nova recensione opus esse videretur, cuius instituendae qui consilium ceperat Rudolphus Beer (cf. Stud. Vindob. VI 297 sqq., VII 311 sqq.), rem prospero successu inchoatam reliquit imperfectam. Forte Fortuna accidit, ut non solum eorum scholiorum, quae Iahn edidit, novum testem quamvis mutilatum nancisceremur (quo de item v. § 2), sed etiam publici iuris fierent commentarii fragmenta cum illis scholiis magna necessitate coniuncta, aetate vero isdem superiora (v. § 1). Praeterea in dies magis comprobatum est, quod iam dudum viri docti his studiis dediti suspicati erant, reliquias vetustioris commenti etiam inter illa scholia exstare, quae maximam partem e doctorum Carolinorum officina prodierunt et iniuria, ut videtur, Cornuti nescio cuius nomine vulgo ornantur (v. § 4 et 5). Adde quod Iahnii editio res tam rara facta est, ut nisi nimio pretio comparari non possit. Haec omnia qui consideraverit, satis gravem causam esse novae editionis curandae vix negabit. Sed rem latius patere in promptu est: nam sicut in aliis auctoribus, quorum opera antiquis commentariis instructa sunt, ita etiam in Iuvenale scholiorum rationem habeat necesse est, qui satirarum fata melius cognoscere et ad pristinam textus formam quam proxime

accedere volet. Qua de causa non vana spes est futurum satirarum editorem ex nova scholiorum editione aliquid lucri esse capturum (cf. U. Knoche, 'Die Überlieferung I.s', Berol. 1926 p. 15 sq. et inpr. 61 sqq.).

§ 1. DE SCHOLIIS BOBIENSIBUS

'*Codici Frontonis Bobiensi [Vaticano 5750] Φ* inter alia folia antiquissima rescripta insertum est unum satirarum Persi et Iuvenalis (pp. 63. 64. 77. 78) litteris capitalibus rusticis, fortasse saeculo IV, exaratum. Versibus Iuvenalis in margine adiecta sunt scholia saeculo VI litteris uncialibus, non nihil cursivis et inclinatis' (Ehrle et Liebaert, *Specimina cod. latinorum Vatic.*, Bonnae 1912, p. XIV ad spec. 6 d). Fuit autem olim folium quaternionis externum, cuius prior pars — nunc enim inversum est — continet p. 77 Iuv. s. XIV 323 — XV 17, p. 78 XV 18—43, posterior p. 63 Pers. s. I 53—78, p. 64 I 79—104, unde suo iure Goetz (*Ind. schol. Ien.* 1884 p. III sq.) conclusit in vetere illo libro, ad quem folium pertinebat, Persium non, ut in recentioribus fere codicibus, priorem obtinuisse locum, sed posteriorem. Sed ut ipsa satirarum fragmenta hic missa faciamus, eis quae supra exscripsi hoc unum addendum videtur exstare etiam hic illic glossas inter lineas adscriptas ab eadem manu, quae scholia in marginibus exaravit.

Post Angelum Mai, qui primus de hoc satirarum fragmento egit (*Class. Auct. III*, Romae 1831, p. XVIII), et Guilelmum N. Du Rieu, qui has schedas accuratius tractavit (*Schedae Vatic.*, Leiden 1860, p. 127 sqq.), Goetz (l. c.) et poetarum versus et scholia ex Loewii apographo publici iuris fecit, item F. Nougaret in '*Mélanges offerts à L. Havet*', Paris. 1909, 313 sqq. Specimen paginae 78 arte phototypica confectum proposuerunt Zangemeister et Wattenbach, *Exempl. cod. lat. tab. V* (1876); praeterea satis exiguam eiusdem paginae particulam habes apud Ehrle-Liebaert tab. 6 d.

Lemmate carent scholia ad XIV 327 et 329 (nisi verba *Si panditur ultra* et *Narcissus* lemmatis vice funguntur) et glossae interlineares ad XV 14 et 25; reliquis adnotationibus lemmata praefixa sunt (etiam eis quae inter lineas adscriptae sunt ad XV 28 et 29!), quorum ultima verba solito more initialibus litteris indicata sunt ad XV 5 et 13. Cum satirarum textu non semper consentiunt lemmata: ad XIV 326 *fac tertia quadringenta*: [†]*fac se stersia quadringena* (scholion ad *sume duos equites* pertinet!); XV 16 [†]*et mendax aretologus: ut m-arithologus* (schol. ad *in mare nemo hunc abicit* spectat!); XV 19 *vel concurrentia saxa*: [†]*aut concs-*; XV 25 *de corcyrea* [†]*temecum: corcereia . . . temetus*; at consentiunt in falsis lectionibus ad XV 28 *coptae* (pro *Copti*) et 35 *umbos* (pro *Ombos*). Ad versum XV 5 adnotatur *quidam 'dimidium' legunt ad 'Memnona' referentes*: textus habet *dimidio*, sed *Memnona*, lemma scholii *dimidio* et *m.*, et scholiasta *dimidio Memnone* explicat *id est aperto et diviso* = schol. Pith. Translata sunt igitur haec scholia — paucis fortasse glossulis quae postea accesserunt exceptis — ex alio codice pertinentque ad idem commentum, cuius excerpta et in Pithoeanis et in aliis scholiis exstant: qua in re non neglegendum videtur ad XV 3 adnotationem codicis L ad verbum consentire cum fine scholii Bobiensis, Pithoeani autem scholii formam aliquantum discrepare ab illis et retractationis prae se ferre speciem (cf. e. g. scholia ad XIV 328, ubi Bob. *cum in crucem tollendus esset*, Pith. *intentum iugulo patris gladium cum vidisset*). Quamquam num Bobiensia excerpta pristinam servaverint scholiorum formam, non minus dubium est.

De vulgari, ne dicam barbarica 'orthographia' scholiorum (quae etiam in Persii et Iuvenalis textu similis apparet) in universum ad Goetzii et Nougareti apographa relego; notabilis est assibilatio in *aegyptios narrasio mensiatur sentensia sestersia*.

§ 2. DE SCHOLIIS PITHOEANIS

Scholiorum Pithoeanorum, quae nostrae quoque editioni fundamentum sunt, testes manuscripti exstant praecipui codices Montepessulanus et Sangallensis, quibus accedunt fragmenta Aroviensia et excerpta florilegii, quod eodem illo Sangallensi continetur.

1. *Codex Montepessulanus* bibliothecae medicae (H) nr. 125 s. IX (P) foliorum 80 formae paene quadratae (0,292 × 0,268 m), quae decem efficiunt quaterniones, inde a fol. 1 v. (antecedens folium numero non insignitum antiqua scriptura vacat) usque ad fol. 13 r. Persium continet, a fol. 13 v. usque ad fol. 79 v. Iuvenalem ita, ut una quaeque pagina 29 versus exhibeat. Primae illius poetae satirae praefixus est (fol. 2 r.) titulus satis mirus THEBAIDORUM PERSII SATURA, qui repetitur in summis paginis. De variis libri manuscripti fati edocemur compluribus adnotationibus, quae diversis locis adpictae sunt. Oriundus est igitur e clarissimo 'Scī Nazarii Martiris XPI' monasterio, quod erat in oppidulo 'Laurisheim' (Lorsch), unde circa a. 1460 migravit in bibliothecam comitis Palatini Heidelbergensem; ibi eum inspexit 'Mathias (sc. Widmann de Kemnat a.) 1464'. Centum fere annis post — utrum dono acceptus an fraude subreptus, incertum — in manus Pithoeorum venit, quorum alter et nomen suum ('P. Pithou') hic illic adscripsit et codice usus est in paranda satirarum scholiorumque editione, quae a. 1581 Parisiis prodiit; ab eodem adnotatus esse videtur annorum numerus 'MDLXXIII'. Post Petri mortem (a. 1596) codex cum hereditate fratris Francisci a. 1617 receptus est in bibliothecam 'Collegii Oratorii Trecensis', inde revolutionis quae dicitur Franco-gallicae temporibus in bibliothecam publicam Trecensem ('Bibliothèque de l'École centrale') traductus postremam sedem nactus est Montepessulae ('École de médecine').¹⁾

1) Cf. Stephan, De Pith. in Iuv. scholiis 3 sqq.; Beer, Spicil. Iuv. 9 sqq.; Gottlieb, Eranos 1893, 145; Traube, 'Vorles. u. Abh.' I 9 sqq.; Lehmann, 'Quell. u. Unters. z. lat. Philol. d.

Imaginem scripturae exhibent Chatelain, 'Paléogr. des class. lat.', tab. 127 (fol. 41 r. = VI 603—631) et Beer, Spicil. Iuv. (fol. 13 v. = I 1—29).

Eadem manus, quae Persii et Iuvenalis carmina scripsit, ad illius poetae satiras secundam et tertiam admodum pauca scholia adiecit (quae Stephan p. 14 sq. composuit), eorum autem foliorum, quae Iuvenalem continent, margines satis amplo commentario implevit. Aliquanto post alia manus ($p = P^2$) scholia diversi generis inculcavit, plurima ad primam satiram, ad ceteras paucissima, quae cum a vetustioribus seiungenda cognovisset, Pithoeus lineis traductis reiecit. Ab eodem vero, cui haec additamenta debentur, verba poetae saepissime mutata et glossis inter lineas positis illustrata sunt; idem in membrana codici subiecta duas poetae vitas — et ipsas scholiis et glossis instructas — conscripsit, quarum prior eadem est, quam Valla e Probo suo protulit, posterior incipit sic *Iuvenalis iste Aquinates fuit et verbis ita tristitia et angore perit* clauditur (cf. § 7).

Scholia vetustiora, de quibus hic agitur, posteriore demum aetate ab homine admodum stolido lemmatibus ornata esse iamdudum est cognitum, comprobatur autem his argumentis: saepissime alia poetae verba exhibentur, alia in scholiis explicantur, neque solum integris adnotationibus lemma praefixum est, verum etiam scholiorum particulis, quin etiam vetus satirae quartae titulus suo lemmate instructus est! Neque minus mirum quod scholiis, quae in sinistris foliorum marginibus scripta sunt in Montepessulano, plerumque (non semper!) poetae verba praeposita sunt ex initiis versuum desumpta, eis quae in dexteris leguntur, versuum exitus lemmatum loco adiecti sunt (rarissime in superiore vel inferiore margine scholia scripta sunt). Hanc tam stupidam rationem non illi, qui in Laurishemensi scriptorio codicem satis eleganter exaravit, imputandam esse, cum aliis rebus confirmatur, tum inde

Mittelalt.' IV 1, 133 sqq.; Lindsay, Palaeogr. lat. III 25; Catal. génér. des manusc. des biblioth. publ. des départements I 330 sq.

statim apparet, quod reliqui qui huc pertinent testes prorsus eandem prae se ferunt speciem. Itaque omissa interim hac quaestione id unum hic moneam extremas persaepe lemmatum partes ita esse contractas, ut solae vel verborum vel syllabarum litterae initiales punctis (interdum male) distinctae pingerentur (velut. *e. d. b.* pro *et debilitate*, *p. n. t. g.* pro *perone tegi*, *b. n. p.* pro *buxo nares que pilosas* sim.), interpretationes autem a lemmatibus modo puncto interiecto, modo adposito signo quodam apostropho quam dicimus persimili (?) esse separatas.

2. *Fragmenta Aroviensia* (Q), quae nunc in archio urbis Aroviae ('Aarau') asservantur, olim pertinebant ad codicem Iuvenalis s. X scriptum (fol. 0,290 × 0,268 m), quem foedissime dilaceraverunt sacerdotes capellani diversarum fraternitatum ('S. Sebastiani mris', 'Scti Severi', 'Sctorum mrrum Crispini et Crispiniani'), ut involucra inde facerent tabellarum. Rettulerunt de his schedis vel schedulis Wirz (Herm. XV 437 sqq.) et Beer (Spicil. 25 sqq.). Exstant autem fragmenta haec:

- a) superior pars folii, pagina recta continens Iuvenalis versus II 148—155, pagina versa III 6—13,
- b) folium integrum, p. r. III 35—63, p. v. III 64—92,
- c) alterum folium integrum, p. r. VI 136—164, p. v. VI 165—193,
- d) tertium folium integrum, p. r. VI 252—280, p. v. VI 281—310 continens, cui adhaeret
- e) pars folii interior, p. r. initia versuum VI 311—339, p. v. exitus versuum VI 340—368 exhibens,
- f) item interior pars folii, cum folio c cohaerens, in qua leguntur p. r. initia versuum VI 427—455, p. v. exitus versuum VI 456—484,
- g) interior pars folii, in qua exstant p. r. VII 57—85 absque ultimis, p. v. VII 86—114 absque primis versuum partibus; adhaeret
- h) quartum folium integrum p. r. VII 115—143, p. v. 144—172 continens.

Quae distributio versuum cum accuratissime concinat cum ea quae in Montepessulano exstat, dubium esse non potest, quin codex Aroviensis olim prorsus eodem modo compositus fuerit, quo liber Laurishemensis: 'Mira haec utriusque libri similitudo multo magis etiam conspicitur ex ratione scholiorum adpingendorum, quae in utroque exemplari tanto opere convenit, ut non solum scholia ipsa singulis foliis exarata accurate sibi respondeant . . . , sed etiam anxie servetur scholii cuiusque sedes' (Beer 29). Profecto nisi in minutiis **Q** a **P** non differt: crebrioribus usus est qui illum confecit compendiis, lemmata ab interpretationibus saepius puncto cum virgula (!) distinxit etc.

Scholia in **Q** quoque idem scripsit qui poetae verba, in quibus corrigendis aliam manum versatam esse facile cognoscitur, post quam tertia admodum recens glossulas inter lineas adiecit; sed hae tantum ad VI 136—132 inveniuntur.

3. *Codex Sangallensis nr. 870* (olim D 476) s. IX (**S**) foliorum 163 (0,180 × 0,135 m), cuius specimen exhibet Chatelain l. c. tab. 129 (p. 78 et 79 = scholia ad s. III 190—214), continet haec (v. Stephan 17 sqq.):

- a) p. 6—31 versus 459 ex variis omnium fere aetatum poetis Latinis depromptos;
- b) p. 31—37 scholia quaedam Iuvenaliana, quibus sub finem intermixta sunt scholia Persiana et versus partesque versuum atque singula vocabula ex utriusque poetae satiris petita;
- c) p. 38—39 scholia Persiana;
- d) p. 40—326 integrum in Iuvenalem commentarium continua scholiorum serie nullis intervallis scriptum, cuius in calce legitur **EXPLICIT GLOSULA IN IUVENALEM POETAM.**

Distinguendae sunt in hac quarta codicis parte amplissima tres manus, quarum quid unicuique debeatur Stephan (p. 18) accurate enotavit. Accessit illis quarta manus, quae plurimis locis menda sustulit, ordinem scholiorum haud raro signis quibusdam adpictis (" ' , ././ , ::, ÷ ÷) sive

litterulis adiectis mutavit, omissa scholia tantum non omnia in margine supplevit; interdum hic corrector, quem apographon cum fonte manuscripto satis diligenter contulisse apparet, suo fretus ingenio textum emendare conatus est. Lemmata scholorum in **S** eodem fere modo atque in **PQ** scripta sunt neque deest hic illic virgula, quam in **P** post finem lemmatis saepius adiectam commemoravimus. Differunt autem hi tres libri eo, quod qui Sangallensem exaraverunt multo crebrius compendiis et ligaturis usi sunt; quo in genere notandae sunt litterae vocales *a* et *i* consonantibus *m* et *n* saepe subiunctae (cf. tab. ap. Chatel.).

4. *Excerpta Sangallensia* (Σ) eiusdem codicis nr. 870 efficiunt partem secundam p. 31—37. Qui haec scholia Iuvenaliana, de quibus v. Stephan 18 sqq., conscripsit, sine dubio eodem usus est exemplari, ad quod continuum commentum redit. Idem valet de aliis glossis et scholiis Iuvenalianis, quae in prima parte versibus poetae adiuncta sunt, cf. Stephan, Mus. Rhen. XL 271 sqq. Quod leves nonnullae apparent differentiae, hoc quin excerptoris arbitrio imputandum sit, vix potest dubitari. Haud parvi autem momenti est, quod scholia Persiana, quae in prioribus codicis Sangallensis partibus reperiuntur, accurate iis respondent, quae Montepessulanus exhibet a prima manu adscripta. Redeunt igitur ad codicem Persii et Iuvenalis satiras scholiis instructas continentem, qui codex et versuum florilegio insertorum et scholorum Iuvenalianorum in unum compositorum (**S**) communis fons fuit.

Ac re vera continuum illud commentum ex scholiis marginalibus libri satiras ipsas continentis corrasum esse apertissime indicant errores librariorum, qui cum ab altera margine ad alteram identidem oculis migrarent, non solum multas adnotationes praeterierunt, sed etiam a iusto versuum ordine, quem sibi sequendum proposuerant, delapsi sunt: quos errores a correctore maximam partem sublatos esse iam monuimus. Deducimur autem ut his erroribus, ita multis aliis rebus ad eam opinionem, ut exemplar codicis Sangallensis libro Laurishemensi (item

Aroviensi) sicut ovum ovo fuisse simillimum existimemus. Velut in **P** scholion primum ad IV 37 *Flaviae gentis* — *Domitianus* scholio ad v. 9 antepositum legitur deprompto ex hoc ipso versu lemmate: prorsus eadem res in **S**. Ad II 92 sqq. haec habemus in **P** scholia: in mg. dextera 99 *Tibicina* — *lapide*, in mg. sin. 92 *Cecropiam* — *necatus est*, in mg. d. 92 *Cotyton* — *celebrari*, 95 *Ille* — *drillopotas*, 97 *Galbina* — *rasa*, in mg. sin. 98 *Et per* — *tuam*, in mg. d. 99 *Ille tenet* — *Othonis*; sequitur 'Subnotatio huius retro scripta est u ≡ ue (pro: ubi) palma', cuius palmae signum et hic et ad scholion *Tibicina* etc. adpictum est: in **S** eundem habes scholiorum ordinem, eandem adnotationem, signum autem a librario, quippe cum non intellexeret quid sibi vellet, omissum est. Sed haec sufficient.

Exstitisse olim in bibliotheca monasterii Sangallensis talem librum manuscriptum, qualem codicis **S** fontem fuisse sumamus necesse est, Kolbii catalogo a. 1759 confecto edocemur. Ibi enim (II p. 390) haec adnotantur: 'D. n. 304 Persii Flacci Auli Satyrae Thebaidarum (!) cum optimis notis marginalibus et interlinearibus in 4to membr., seculi circiter decimi' et paulo infra (p. 398) 'Iidem libri Iuvenalis cum notis ferme perpetuis in codice D. n. 304 antiquissimo et membranaceo seculo etiam X^{mo} circiter exarato'. Quem librum 'antiquissimum' quominus pro archetypo codicis 870 habeamus, neque iudicium de aetate admodum incertum obstare videtur neque ea, quae de scholiis et glossis Persianis adnotantur, impedimento sunt, quia, ut recte monuit Stephan (p. 22 adn. 1), posteriore demum tempore additae esse possunt illae adnotationes, sicut in Montepessulano quoque non solum ad Iuvenalis, verum etiam ad Persii satiras (v. Stephan p. 15) ad scholia primae manus accesserunt recentiora itemque glossae interlineares. Ceterum non praeteream Iahnii observationem (Proleg. ad Pers. CCXII sq.), qui ex eo quod codex a Kolbio antiquo tantum numero notatus est, non novo, quo tunc omnes coenobii Sangallensis codices insigniti sunt, recte mea quidem sententia conclusit, Kol-

bium ipsum codicem iam non vidisse, sed ex vetustiore catalogo ea quae profert recepisse. Neque illud silentio praetereundum mihi videtur, in catalogo quodam saeculi noni sub numero 314 (!) legi 'Persii et Iuvenalis I', quem catalogum bibliothecae Sangallensi tribuit Becker (Catal. bibl. ant. p. 35), alii ad Constantiensem, alii ad Augiensem bibliothecam pertinere sibi persuaserunt (v. Becker l. c. et Manitius, Hist. litt. lat. medii aevi II p. 796). Sed utut haec se habent, hoc quidem dubitari minime potest, quin omnia, quae codice Sangallensi 870 continentur, quoad ad Persium et Iuvenalem spectant, ex antiquiore libro desumpta sint, cuius formam externam fideliter repraesentant et codex Laurishemensis et schedae Arovienses. De necessitudine, quae inter **P** et **Q** intercedit, recte iam Wirz (l. c. 442) statuit Aroviensem ex Montepessulano non esse derivatum, quam sententiam quamvis invitus comprobavit Beer (Spicil. 30 sqq.), suoque iure Leo (edit. 1910 p. XX) gemellos illos fuisse contendit. Quae cum ita sint, ad unum idemque exemplar archetypum π referendi sunt et Sangallensis et Laurishemensis et Aroviensis, quibus accedit quartus codex Parisinus lat. 8072 (**R**, = **B** Leonis; Latiniacensis ['St. Furcy, Lagny s. Marne'] Pithoei) s. X, qui Iuvenalis satiras usque ad VI 437 continet¹⁾ scholiisque caret; quem tamen ex codice scholiis instructo transcriptum esse docet illud *egeum*, quod librarius pro corrupta lectione archetypi *ignium* (*IONIUM* > *IGNIUM*) ex scholio ad VI 94 adscripto in antecedenti versu substituit.²⁾

Proximum est, ut de codice π quid enucleari potuerit,

1) Sc. fol. 94—113; alius Iuv. codex paulo recentior fol. 1—47 occupat (desinit s. XIV 39), quem sequuntur Persius fol. 40—59 et Horatius fol. 60—92 (= **e** ap. Kellerum).

2) Aliis quoque locis librarium Parisini 'emendantem' deprehendimus: IV 8 pro *maius* (sic **PS** pro *malus*!) scripsit *magis*; IV 144 pro *exibere* **PS** (pro *exire*!) correxit *adhibere*; VI 285 ante *crimine* (ubi **PQ** a omiserunt) addidit *de*, sim.; V 98 lectionem archetypi *captatorem ad* (pro *captator emat*; lemma scholii *captator em.*) servavit, **P** ad omisit. Cf. Append. ad VI 264; 329; 348, 3.

quam brevissime exponamus. Ac primum quidem si ipsarum satirarum (idem valere de Persio, idem de Iuvenale moneo) contextum respicimus, ingentem corruptelarum multitudinem invenimus, quarum duo distinguenda sunt genera: pars enim sine dubio referenda est ad exemplar vetustius *II*, quod ut suis propriis lectionibus praeditum erat haudquaquam spernendis, ita mendis non minus obnoxium fuit quam codex Bobiensis aliique libri vetustissimi; multo autem maior pars inde repetenda est, quod qui satiras ex *II* libri scriptura maiuscula atque continua in minusculam quae dicitur transtulit, saepissime peccavit. Etenim litteras similes inter se commutavit, alias male sive coniunxit sive distinxit, ultimas verborum finitimorum syllabas alteram alteri assimilavit, tertiae verbi personae secundam, secundae tertiam substituit, in orthographicis denique rebus satis incertum atque inconstantem se prae-buit: quae omnia si consideramus, fieri non potest quin librarium illum non modo hebetis ingenii, verum etiam linguae Latinae paene ignarum fuisse censeamus (cf. Beer, Spicil. 13 sqq.; Leo edit. p. XVIII adn. 1 et XXII adn. 2). Non aliter res se habet in scholiis: conferas velim III 184 *tempore suo vilem pro temporis nobilem*, 221 *persico socii pro persicos odi*, 317 *meliori deae pro mulio redae*, VI 132 *obsceno modo rem pro obscenum odorem*, 587 *prae caelo cum algestione pro prece locum adgestione*, X 50 *a veritate pro abderita*, XV 107 *homines tum esse pro honestum esset sim*. At in hac operis parte quadamtenus excusatur librarius ille; nam ex comparatione scholiorum Bobiensium verisimile fit iam in codice *II*, quem transcripsit, adnotationum textum vario mendorum genere fuisse inquinatum; inprimis autem cursivam qua in scholiis adpingendis olim utebantur scripturam ligaturis abundantem peccandi occasionem dedisse plurimam in propatulo est.

Qua aetate confectus sit codex π ut definiamus, ansam quandam praebet codex Sangallensis **S**, qui, scripturae genus si respicias, vix medio saeculo nono inferior esse videtur, unde sequitur librum π priori fere eiusdem saeculi

parti esse attribuendum. Quod haud scio an ea re quodammodo comprobetur, quod in apographis creberrima cognoscitur commutatio litterarum *u* et *a*, quae ad apertam huius litterae formam, qua etiam librarius codicis **S** saepius utitur, referri potest.

Iam vero ad rem maioris momenti pergamus. Lemmata scholiis praefixa qui cum ipsius poetae textu, qualis in **P¹** (**Q R**) exstat, comparaverit, satis miram inveniet convenientiam: prorsus eaedem hic atque illic conspiciuntur corruptelae. Quarum pars cum nisi ex maiuscula et continua archetypi **II** scriptura repeti non possit, velut illud *Inunget pro I nunc et VI 306 et X 310*, necessario concludendum est lemmata in **II** nondum exstitisse¹⁾, sed in π demum ex satirarum textu iam transcripto desumpta scholiis esse anteposita. Qua in re librarius iterum talem se praebuit, qualem iam cognovimus: utrum poetae verba, quae selegit, ad interpretationes quadrarent necne, minime curans fere semper eam versus particulam adscripsit, iuxta quem adnotatio in margine codicis **II** sive sinistra sive dextera posita erat. Atque cum in **II** nonnumquam unum scholium propter spatii angustias ni fallor in duas margines distributum esset²⁾, haudquaquam singulis partibus proprium lemma praefigere dubitavit (cf. e. g. **II** 125; **III** 108; **VI** 359; **XI** 28). Sic etiam facillime explicatur, quomodo factum sit, ut nonnulla scholia (cf. e. g. **II** 99, 1) a suo loco remota pro lemmate iusto versus prorsus alieni particulam acciperent: erant nimirum in superiore vel inferiore paginae margine posita in archetypo **II**, a librario autem codicis π lemmate ex proximo versu deprompto ornata sunt. Adeo vero stulte rem egit, ut etiam titulum quartae satirae *De convivio Domitiani et de piscium (pro piscis) magnitudine* in antiquo exemplari

1) Paucissima iam in **II** exstiterunt ex alio codice recepta, sed ita scholiis inmixta, ut eorum natura non appareret, cf. Beer, Stud. Vindob. VII 318.

2) Nonnumquam talis scholorum dilaceratio ad vetustius exemplar videtur redire.

adnotationibus circumdatum inter scholia codici *II* adscripta reciperet (cf. App. cr. et Append. ad IV 1). Neque solum in marginibus archetypi *II* interpretationes invenit, sed etiam inter lineas: inde glossulae cum lemmate ex medio versu desumpto, velut ad VI 203; 227; 243, 1; 401, 1; al. Ad hoc genus pertinent etiam variae quaedam lectiones: ita illud *colle*, quod in *II* ad vocem *valle* versus s. II 133 supra scriptum erat, in contextum codicis π recepit auctumque versus exitum lemmatis loco adnotationi *ad invidiam dixit 'in valle'* adiecit; adde VII 4 *in alio 'Gabiis'*, IX 28 *in alio 'pingues'* cum glossa, XVI 23 *in alio 'Mutinensi'* cum glossa, sim. Quis autem fuit ille 'alius' scilicet liber Iuvenalis? Is opinor, ex quo scholia olim translata sunt in codicem *II*; nam dudum cognitum est ea non ab initio ad explicandum talem textum destinata fuisse, qualem π vel *II* exhibent. Iam glossula *funibus* ad XII 68 adscripta aperte docet non *vestibus* exponi sed *restibus*, etsi illud lemma in scholiis praefixum legitur. Ad VIII 93 (2) scholium habemus, quo *Capitonem et Tutorem 'piratas Cilicum'* fuisse contenditur, at **P** offert *et Capito et Numitor* et idem glossae 93 (1) *spoliatores sociorum* lemmatis loco additum est. Similia exstant I 155, ubi adnotatio (3) ad lectiones *lucetis* et *guttore* pertinet, **P** *lucetis* et *pectore* praebet; VII 60, ubi scholii verba *insanire pauper non potest* etc. ad *sana paupertas* spectant, **P** *maesta p.* exhibet; VI 238 scholii *metuit* ad *pavet* referendum est, in **P** est *silet*; IX 46 scholiasta non legit *quam dominum*, ut habet **P**, sed *non dominum*; XV 46 ille fortasse non *turba*, quod legitur in **P**, agnoscit, sed *ripa*. His locis commentatorem ab alia textus Iuvenaliani quae dicitur recensione pendere apparet, ea scilicet, quae littera ω designari solet. Quamquam non desunt quae scholiastam contra ω cum **P** facere doceant vel docere videantur: velut IV 147 *Chattis* respicit, non *Gethis*¹⁾; VI 385 *Appi*, non *alti*; VI 490

1) In schol. χ adnotatur *Gethae sunt Gothi populi. in quibusdam enim (=autem) codicibus 'Gratis' legitur: Gratae sunt autem Scothi.* Illud *Gratis* ad *GRATIS* pro *CHATIS* videtur redire.

B. T. Scholia in Iuv. vet. rec. Wessner [1941]

b

disponit, non componit. Sed has recensiois ω lectiones, si revera recensiois illius propriae sunt, ex glossis in textum receptis ortas esse veri simile est, sicut etiam in \mathbf{P} (π) pristinae lectioni interdum glossa substituta invenitur, e. g. VI 159 *nudo pede* pro *mero pede*. Nihil igitur obstat quominus scholia ex alterius recensiois libro in codicem \mathbf{II} translata esse sumamus. Accedit aliud: etenim in π — atque idem de \mathbf{II} valere consentaneum est — Iuvenalis satirae in universum integrae erant, sicut nunc in codice \mathbf{P} ; at scholia deerant ad V 172, 173 et sextae satirae initium, ad VII 129—158, ad XVI 46—60, quae si in \mathbf{II} exstitissent, libri π librarius qua erat sedulitate vix neglexisset. Comprehendunt autem illae quas ultimas indicavi commentarii lacunae altera bis 15, altera 15 versus, tertia vero lacuna, si glossulas ad VI 7, 20, 22 inter lineas adscriptas fuisse concedas, hausti sunt 2 + 24 versus, quibus si addis 4 versus subscriptionem primi et titulum secundi libri continentis, efficiuntur 30 = bis 15 versus. Casui ut hoc tribuam, a me impetrare non possum; immo sic mihi res explicanda videtur esse: scriptura ultimae paginae illius antiqui codicis, ex quo scholia in \mathbf{II} transcripta sunt, adeo detrita erat, ut dignosci iam non posset; illae vero lacunae, quae spatium duarum paginarum assequuntur, inde ortae sunt, quod aut duo folia exciderunt aut librarius bis duas paginas sibi adversas, sinistram scilicet et dexteram, negligentia transiit. Sed ut res se habet, opinionem de aliena scholorum origine lacunis illis quodammodo comprobari mihi quidem persuasum est.

Scholia in codice π , quem satis fideliter depinxerunt librarii apographorum, saepenumero misere perturbata, dilacerata, contaminata fuisse ex editione nostra facillime cognosci potest. Quodsi indolem eius, qui veterem librum \mathbf{II} transcripsit, animo respicimus, fieri non potest quin eandem commenti condicionem iam in archetypo codice fuisse statuamus. Perturbatio autem illa si non ubique, attamen permultis locis inde repetenda est, quod ad vetustiores adnotationes per temporum decursum aliae

adscriptae sunt: quod iam in illo Iuvenalis codice factum esse videtur, ex quo scholia in librum *II* traducta sunt. Nam, ut exemplum afferam, scholium illud ad IV 37 (1) *Flaviae gentis — Domitianus*, quod in π scholio ad v. 9 inculcatum est sive antepositum, in *II* accessisse ideo non potest, quod etiam alibi (v. Suppl. ad v. 9) invenitur nullo modo ex ipso *II* derivatum. Alia in Appendice editionis suo quaeque loco adnotata invenies.

Qui perpetuum codicis Sangallensis 870 commentum conscripsit, is ex libro π etiam satirarum inscriptiones transtulit has: II) *DE PHISOPHIS* (!) *OBSCenis*, III) *DE UMBRICIO*, IV) *DE PISCIS MAGNITUDE*, V) in mg. <cap̄.> *De scenis* (!) *contumeliosis*, VIII) *DE CLARITATE NATALIU*, IX) in mg. <cap̄.> *Qrela de rege impudico*, XI) *DE ĀPAR VICT'*, in mg. <cap̄.>, XII) in mg. <cap̄.> *DE Reditu catilini*, XIV) in mg. <cap̄.> *DE INStitutionibus*, XV) *DE RELIGIONIB; EGYPTI*, XVI) in mg. *DE FELICITATE MILITV.*; praeterea adnotavit VI) *INCIP LIB II*, VII) *INCIP DE TTIO LIBRO*, X) *DE LIBRO. IIII. SAT. IVV.*, XIII) *DE LIB QUINTO IVVEÆ* (!). Hic quoque illum et negligentia et arbitrio usum esse deprehendimus, nam satirarum inscriptiones VII X omisit totas, satirarum IX XI ex parte; pro titulo satirae III alium substituit breviorum. Quod ad s. XII *catilini* exhibet, idem P habuit, sed in *catulli* correxit. Haec omnia non ad scholia ipsa pertinere manifestum est; quod idem cadit in illam satirae quartae inscriptionem, quam scholiis intermixtam supra commemoravimus, neque dubitari potest, quin una cum scholiis ex antiquo illo libro in codicem *II* migraverit, qui diversam satirae exhibuit inscriptionem.

Primus scholia quamvis non integra (et intermixtis 'Probianis') ex codice Laurishemensi (P) edidit Petrus Pithoeus (Paris. 1585), a qua editione pendent omnes quae ante Iahnianam prodierunt editiones. Auxit illius eclogas ex codice Sangallensi (S) apographo confisus ut videtur

b*

non satis fido D. A. G. Cramer (Hamburg. 1823), qui etiam ex Vallae Probo plura adiecit quam Pithoeus ex eo excerpterat. Cramer editionem ipso libro Sangallensi adhibito multis locis supplevit et correxit I. C. Orelli (Ind. lect. Turic. 1833). Horum copiis nititur editio, quam curaverunt C. B. Heinrich et L. Schopen (Bonn. 1839). Novam deinde editionem, in qua Probiana a scholiis in **PS** servatis segregavit, publici iuris fecit O. Iahn (Berol. 1851) collatione usus libri Montepessulani a I. V. Bertino confecta et apographo Sangallensis illo, quod iam Cramer adhibuerat. Ad Pithoei rationem excerptendi redierunt qui Iahnii editionem Persii et Iuvenalis minorem (Berol. 1868) scholiis carentem iteratis curis proposuerunt Fr. Buecheler (Berol. 1886 et 1893) et Fr. Leo (ibid. 1910), quorum ille codicis Sangallensis collatione a Chr. Stephan diligentissime facta (quae servatur in bibliotheca seminarii philologorum Bonnensis nr. 289) uti potuit, hic schedarum Aroviensium (**Q**) scholia ipse excussit.

Ipsa codicem Montepessulanum a. 1912 Ienae totum contuli atque, ut omnis dubitatio tolleretur, collationem meam a Carolo Thielo iterum cum codice conferendam curavi. Codicis Sangallensis eadem qua Buecheler usus sum collatione a Stephano instituta. Schedarum Aroviensium imagines adhibere mihi licuit photographica arte optime depictas.

§ 3. 'DE PROBO' VALLAE

Anno 1486 apud Venetos prodiit Georgii Vallae editio Iuvenalis amplis instructa commentariis. In praefatione editor cum alia tum haec scribit: 'Sane comperti mihi sunt nuper Probi grammatici in Iuvenalem commentarii quantum adhuc audiverim nulli alii cogniti, sed mirae brevitatis, alioquin tamen perquam opportunos aliquando se nobis obtulerunt: obtulissent vero sese adhuc magis, nisi nobis singula rimantibus codicis nimium cariosa invidisset vetustas et si in omnes libros comperti habeantur,

qui vix tertii libri secundam attigere satyram. Invigilavimus vero ipsi, si modo id consequi potuimus, ut omnis huius poetae pateret eruditio; Probi interpretamenta cuiusmodi ea fuerunt, quae plane perexigua sunt, ne in minima quidem parte subtraximus aut inmutavimus... Sed de Iuvenale ipso iam a principio Probi verbis, dein paucis quid sentiam ipse subnectens dicere aggredior'. Sequitur vita poetae '*Iunius Iuvenalis libertini locupletis — angore ac taedio periit*' (v. § 7), ad quam Valla, ubi de exilio poetae agit, his verbis nos revocat 'qui potuit igitur aut propter Paridem quem perstrinxerit Domitiano invisus esse aut ab eo in exilium mitti, ut summotus ab urbe perierit, velut Probus, ut iam diximus, putavit?' Denique ad s. VIII 198 Valla haec adnotat 'Hic nos iam deserit Probus nec ultra hunc locum quantum ad me pervenerit interpretatus est quicquam'.

Quid de Vallae asseveratione iudicandum sit negantis se Probi interpretamenta ne in minima quidem parte subtraxisse aut inmutavisse, optime intellegitur ex Stephani diligentissima inquisitione (p. 26 sqq.), qui quae investigavit his comprehendit verbis (p. 31): 'rarissime integra scholiastae verba adfert; solet vero Probi interpretamenta aut verbis aut verborum ordine inmutatis, aliis omissis, aliis additis, contaminando detrahendo interpolando ita reformare, ut saepissime sui prorsus dissimilia evaserint' et (p. 30) 'magnus autem eorum locorum est numerus... quibus tacite Valla Probum in usum suum convertit', quin interdum (ad s. I 35) 'sibi adscribit quae Probi sunt, cum dicit «ut mea fert opinio»' (p. 32). Saepissime synonyma substituit, enuntiata ad grammaticae regulas correxit, propria nomina ab auctore ut paene adsolet falso posita rectis commutavit, adnotationes commenti sui ex aliis auctoribus vel supplevit vel locupletavit. Sed ne nimium editori horum scholiorum principi imputemus: haud parum enim excusationis habet cum in more criticorum suae aetatis, qui fere prompti erant ad difficultates coniectura atque arbitrio tollendas, tum in miserrima persaepe, ne

dicam desperata, textus condicione, qualem ut scholia alia via nobis tradita exhibent, ita Probi commentarios exhibuisse putandum est: e. g. cf. scholia ad s. II 161! Iam vero quod Valla plurimis locis Probi adnotationes sive integras sive mutatas fonte non indicato profert, hinc quoddam nascitur periculum, ne praeter ea quae Pithoeanis respondent scholiis nimis multa Probi commento adscribamus. Quamquam ubi editor talia adnotat, qualia nisi ex fonte suo nullo modo haurire potuit, velut Statii De bello Germanico (ad s. IV 94) aut Sulpiciae (ad s. VI 531) versus, res satis certa est. Neque tamen desperandum est, cum aliunde praesto sit auxilium, scholia dico illa, quae aut in codicibus **LZ** hic illic adscripta aut in medii aevi commentarios φ et χ recepta sunt, de quibus infra disputabitur (§ 4 et 5). Hic sufficiat monuisse versum Ennianum, quem Valla ad s. VII 134 ex Probo affert, etiam in **L** reperiri, Ciceronis autem locum ex Corneliana desumptum, quem et scholia Pithoeana laudant et **L** exhibet, in Vallae quoque adnotatione ad s. VII 118 proferri nomine Probi non adscripto. Quae cum ita sint, veri simile mihi non videtur esse, quod Stephan olim Strackium (p. 5) secutus coniecerat (p. 70 sq.), in Vallae codice, similiter atque in Montepessulano factum est, ab altera manu scholiis vetustis additas esse adnotationes e recentioribus commentariis depromptas; immo praeferenda est eiusdem v. d. sententia quamquam dubitanter prolata, qua ex eodem antiquo fonte et Probi scholia et quae cum his consentiunt aliorum codicum excerpta fluxisse suspicatur.

Quis fuerit ille Probus, cuius nomine inscriptum fuisse vetustum commentum a Valla adhibitum vix est quod dubitemus, non constat. De Berytio grammatico non esse cogitandum iam docti Itali intellexerunt, velut Angelus Politianus (Miscell. XXXIII, cf. Sabbadini, 'Le scoperte dei codici' 169), cum temporum ratio non conveniat: quo accedit, quod Iuvenalis satiras ante saeculum quartum commentariis instructas non esse certis evinci potest argumentis (cf. § 8), quibus item refellitur Vollmeri coniectura

(PW.X 1049) Iuvenalis commentum ad illum Probum referentis, qui sub finem tertii saeculi (cf. Barwick, Herm. LIV 422; LVII 409) Instituta artium (GL IV 47 sqq.) satis miro stilo conscripsit. Nomen auctoris ex vita Persii, quae 'de commentario Probi Valerii sublata' esse traditur, ad scholia Persiana indeque ad scholia Iuvenaliana translatum esse, quippe cum iam antiquitus utriusque poetae satirae uno codice comprehendi solitae essent, Iahnii (Proleg. ad Pers. CLVII) est explicatio multis accepta neque improbabilis. Ceterum iam in codice Urbinati U s. XI a manu aequaeva (?) commentario χ adscriptum est 'PROBUS' (f. 62 r.). Praeterea a Domitio Calderino in commentario satirarum a. 1474 Romae edito ad Iuv. I 158 adnotatio profertur 'ex libello Probi grammatici' de Tigillino, quam repetivit Mancinellus (Venetiis 1492): v. Suppl. ad l. c. et Append.

§ 4. DE SCHOLIIS $\varphi\chi$

Recentiorum quae in plurimis Iuvenalis codicibus reperiuntur scholiorum non una eademque est forma, sed duae potissimum distingui posse mihi visae sunt recensiones in libris dumtaxat ante duodecimum saeculum scriptis. Quae recensiones etsi saepissime inter se plane consentiunt, tamen permultis locis in diversas abeunt partes: aut enim eorum scholiorum, quae iis sunt communia, species addendo omittendo varioque transformandi genere mutata est aut aliae adnotationes aliis substitutae sunt aut denique in altera exhibentur scholia quae in altera desiderantur. Harum vero recensionum, quas litteris φ et χ designari placuit, admodum pauci inveniuntur testes puri et integri; saepenumero enim plus minus inter se miscentur, in nonnullis autem codicibus aut excerpuntur tantum aut excerpta interpretationibus alienae originis contaminantur.

Ad recensionem φ pertinent:

1. Cod. *Leid. Voss. Q. 18* s. X (V) fol. 90, quorum fol. 1 r.—68 r. Iuvenalis, fol. 69 r.—90 r. Persii satirae occu-

pant copiosissimis scholiis et glossis instructae. Deest unum folium inter 57 et 58, quod continebat Iuv. s. XIII 169—224. Iuvenalis vita desideratur, Persii (fol. 90 r. et v.) non integra est. Scholiorum partes publici iuris fecerunt van Gigch (s. VIII), Schopen (s. III), Stephan, Hoehler (s. I, VI, VII, XII, XIV, XVI). Ipse codicem totum excussi Ienae a. 1895.

2. Cod. *Leid. Voss. F. 64* s. X (B) fol. 61. Continet Iuvenalis satiras exceptis versibus XI 1—XIII 122, qui erant in quaternione septimo nunc deperdito. Scholia et glossae exstant ad s. I 1—III 38, V 26—X 161, XIII 121—152. Initio libri leguntur poetae vitae I^a et III^a adiectis scholiis et glossis. Specimen exstat apud Chatel. tab. 130 (fol. 28 r. = VI 605—631). Ceterum idem valet quod ad Voss. 18 adnotavi.

3. Cod. *Paris. 8070* s. X (D, Iahnii d; 'cod. Fauchetii' ap. Achaintre II p. 34) fol. 141, post 'glossas super Iuv.' fo. 17 r.—124 r. continens Iuvenalis satiras, quas antecedunt vitae I^a et III^a, comitantur scholia et glossae (fol. 131 r.—141 v. Persii sat. exstant). Specimen exhibet Chatelain tab. 131 (fol. 63 r. = s. VI 647—VII 2), aliquot scholia Achaintre l. c. p. 80 sqq. De libri aetate cf. Beer, *Spicil.* 37.

4. Cod. *Vindob. 131* s. X ex. (olim 'Liber Sancti Nicolai in Bruwyler' prope Colon. Agripp.) fol. 101, post Persium inde a fol. 15 v. Iuvenalem continens, quorum satiris praeter glossas scholia adiuncta sunt. Iuvenalis vita desideratur. Specimen exhibet Chatelain tab. 131 (fol. 37 r. = V 162—VI 5). Nonnulla scholia proposuit Hoehler (s. I, XII), alia R. Kauer et U. Knoche benigne mecum communicaverunt.

Recensionis χ testes mihi innotuerunt hi:

5. Cod. *Paris. 9345* (olim Cluniacensis: cf. carmen in abbatem Hugonem a. 1109 vita defunctum, quod legitur fol. 1 r.; saec. XV Erphesfurti servatus: cf. f. 163 v. [v. Chatel.]) s. XI (H), qui post Horatium (v. Kelleri ed. II p. LXVI) et Persium fol. 105 sqq. habet Iuvenalem,

quem sequuntur Serviolus et Terentius. Scholiorum discernenda sunt tria genera: a) ad I 36—VI 280 man. s. XI = χ , b) ad I 1—35 et VI 338—381 man. s. XII vel XIII = φ , c) ad VI 381—XIII 101 man. s. XV. In fol. 162 legitur vita I^a a manu, cui scholia φ debentur, scripta. Specimen dedit Chatelain tab. 135 (fol. 129 v. = s. VI 691—VII 10, cum Epicarpium et Exuperantii subscriptione; scholia et glossae ad manum c pertinent). Scholiorum exiguum numerum protulit Hoehler (s. I, VI) eodem usus apographo, quod O. Keller confecit mihi liberaliter dono dedit.

6. Cod. *Vatic. Urbin. 661* s. XI (U) fol. 135, quorum 2 r.—60 r. Iuvenalis satiras cum scholiis et glossis continent, 62 r.—134 r. commentum continuum (χ) ad I 1—VIII 227 et XI 1—62, ut videtur (scriptura ultimae paginae deleta est). In fol. 62 r. marg. sup. legitur a manu coeava(?) *PROBUS*, a manu s. XV *Probi expositione In Sat. 1*. Duae huius codicis partes, quod ad rem attinet, non inter se cohaerent; priori praefixae sunt (fol. 1 v. et 2 r.) vitae poetae I^a, II^b, III^c. Liberalitati bibliothecae Vaticanae praefecti exemplar integrum photographica arte depictum debeo.

7. Cod. *Londin. Mus. Brit. Add. 30861* (ol. Constantiensis) s. XI. Iuvenalem (non integrum) exhibet cum glossis et scholiis. Specimen exstat in 'New Palaeogr. Society' Ser. I Vol. II tab. 211 (fol. 31 r. = V 146—161 et fol. 52 v. = VI 658—VII 10).

8. Cod. *Sangall. 871* (olim D. 236) s. X (X; b Ia hñii), fol. 85. Continet Iuvenalis satiras omnes, sed ultima ante paenultimam posita, sicut etiam codd. Einsidlensis, *Vatic. 2810*, alii. Scholia extant ad I 1—III 16 et X 267—XIV 194 (quatern. 2—7 [= s. III 25—X 256] s. XI exarati sunt); praeterea adnotatio ad XVI 1 pertinens initio satirae XV addita est. Poetae vita deest. Paucissima scholia exhibet Hoehler (s. I, XII), specimen exstat apud Chatel. tab. 133 (pag. 18 = s. III 1—24); ego omnia ex codice Ienam transmisso descripsi.

9. Cod. *Einsidl.* 34 s. X ex. (Y) fol. 98, ex quibus 25—98 Iuvenalem habent glossis ornatum, cui in marginibus addita sunt scholia continua serie scripta. Specimen praebet Chatelain tab. 130 (fol. 26 r. = s. II 1—13).

10. Cod. *Vatic.* 2810 s. X/XI fol. 67. De hoc libro certiore me fecit Knoche, cui etiam notitiam scholiorum ad VI 655—VIII 22 pertinentium debeo. Leguntur in codice vitae Iuvenalis II^b et III^c.

11. Cod. *Monac.* 408 s. XI (A), fol. 86, Iuvenalis satiras cum scholiis exhibens, quibus subiectae sunt (fol. 81 v.—82 v.) vitae tres I^a, II^b, III^c, additis ineptis vocis satirae et nominum poetae explicationibus (v. Hoehler I p. 9 adn.); sequuntur (fol. 83 r.—86 v.) Columbani monosticha. Scholia nonnulla, quae olim descripserat, benigne mihi commodavit C. Hosius; ipse codicem in bibliotheca Monacensi inspexi.

Mixti generis, ita tamen ut qui priores afferuntur, ad recensionem φ propius accedere videantur, libri sunt hi:

12. Cod. *Laur.* 34, 42 s. XI (K; Iahnii a, Hosii et Perreti R, Leonis L), fol. 74, quibus continentur Iuvenalis satirae usque ad XVI 33. Praeit vita poetae I^a. Scholia et glossas duae manus addiderunt, altera ei quae satiras exaravit coeva, altera recentior (s. XIV vel XV). Specimen exhibet Chatelain tab. 134 (fol. 20 v. = s. VI 1—21, cum Nicaei subscriptione). De hoc libro comiter me edocuerunt E. Rostagno et U. Knoche; cf. etiam I. L. Perret, 'La transmission du texte de Iuv.', Helsinki 1927, p. 7.

13. Cod. *Vatic. Urbin.* 342 s. X ex. fol. 78. Continet Iuvenalis satiras cum scholiis et glossis. Antecedunt vitae I^a et III^a, sequuntur (fol. 77 r.) Ovidii *Metamorph.* fragmenta (v. Hosius, *Mus. Rhen.* XLVI 291) s. XI addita. Praeter pauca, quae Hosio debeo, scholia ad VI 653—VIII 28 ut examinare possem, Knochii benevolentia factum est, qui etiam alia meum in usum enotavit.

14. Cod. *Vindob.* 277 *miscell.* fol. 73, quorum 1—40 commentario in Iuvenalis satiras occupantur s. X conscripto, sed non integro: pertinet enim tantummodo ad

s. I—IV et VI 32—217. Poetae vitae exstant eaedem atque in Urbinati 342, adiectis quae adici solebant interpretationibus. Pauca excerpit Hoehler (s. I, VI), quibus alia per litteras addidit Knoche.

15. Cod. *Vatic. Palat. 1701* s. X fol. 70. Satirae Iuvenalis a duobus manibus scriptae scholiis et glossis non illustrantur nisi ad v. I 1—II 22 et XVI 50—60. In calce libri leguntur vitae Iuvenalis I^a et III^a. Scholiorum specimina Knoche mihi comparavit.

16. Cod. *Guelferb. Gud. 156* (olim 'fratris Reyneri de Capella') s. XI fol. 58, quibus continentur Iuvenalis vitae II^b et III^a et satirae scholiis glossisque instructae. Nonnulla de hoc libro per litteras mecum communicavit O. de Heinemann; cf. 'Leipz. Literaturzeitung' 1830 p. 2192 sq.

17. Cod. *Bruxell. 9973* s. XI fol. 80, continens Iuvenalis satiras usque ad XIV 196 cum scholiis et glossis. Vitas non habet. De hoc codice eiusque scholiis liberaliter me edocuit I. van den Theyn. Commemorat hunc librum Achaintre II p. 41 ('e Belgio' n. 263). Oehlerii excerptis usus est K. F. Hermann (Ind. schol. Gotting. 1849).

18. Cod. *Vatic. Regin. 2029* ('cod. Alexandrinus' Achaintre II 39) s. X/XI fol. 63. Iuvenalis exhibet vitas I^a et II^b et satiras (XVI ante XV) cum scholiis et glossis; accedit Persii prooemium (fol. 63 v.). Vel ex scholiorum speciminibus, quae Achaintre l. c. p. 83 sqq. proposuit, scholia saepe libere tractata alienisque interpretationibus aucta esse cognoscitur, quod comprobari videtur eis scholiis, quae per Knochium mihi innotuerunt, imprimis ad s. VI 631—VIII 31.

19. Cod. *Laur. Marc. 234* s. XI fol. 51. Ex iis quae mihi Knoche descripsit scholiis apparet hunc librum modo cum φ modo cum χ facere, saepius autem propriam vendere doctrinam, quod etiam ex paraphrasi vitae III^a apparet. Ultimam satiram paenultimo loco habet.

20. Cod. *Leid. bibl. publ. 82* s. XI (L) fol. 87. Post Persium sequitur inde a fol. 14 v. Iuvenalis, cuius satiras scholia et glossae comitantur, quae sub finem operis

rarescunt, interdum omnino desunt, velut scholia ad X 298—XI 131, glossae ad XV 113 sqq. Vita poetae II^b legitur fol. 14 v., adiecta similiter atque in aliis libris interpretatione tituli (*satira, Decimi, Iunii*). Scholiorum quatuor genera discerni possunt: nonnulla cum recensione φ consentiunt, plura cum χ , alia necessitudine quadam coniunguntur cum Pithoeanis scholiis et Vallae Probo, alia denique aliunde mihi cognita non sunt. Specimen exhibet Chatelain tab. 134 (fol. 45 r. = s. VI 640—VII 4, cum Nicaei subscriptione). Codicem adhibuerunt van Gigch (p. 9 sq.), Schopen (s. III), Stephan, Hosius (p. 95 sqq.). Ipse totum excussi Ienae et Ieverae.

21 Cod. *Londin. Mus. Brit. Addit. 15600* s. IX/X (Z) fol. 125. Iuvenalis satiris, quas antecedit vita poetae I^a, addita sunt usque ad X 183 praeter glossas scholia, quae partim ex recensione φ excerpta sunt, partim quam proxime ad scholia Leidensi 82 propria accedunt; nonnulla Londiniensi peculiaria sunt. Specimina exhibent Chatelain tab. 129 (fol. 56 v. et 57 r. = s. VI 661—VII 27) et Catal. manuscript. antiquorum Musei Britannici II Latin. tab. 59 (fol. 71 r. = s. VIII 222—237). De hoc libro egit W. G. C. Wagner, qui copiam scholiorum et glossarum dissertationi suae (*De deter. Iuv. cod. memoria, Traiecti ad Rhen. 1902*) inseruit.

Accedunt scholia, quae ab altera manu s. IX/X (p) in codicem Montepessulanum P translata sunt; haec scholia, quorum pars in marginibus inter scholia vetusta legitur, pars supra versus adscripta est, initio recensionem φ sequuntur, deinceps magis ad χ vergunt.

De rationibus quae inter singulos libros vel recensiones illas intercedunt amplius disputare cum ab hoc loco alienum sit, monuisse satis habeo de communi scholiorum φ χ origine dubitationem esse nullam: redeunt enim ad scholas, quas Heiricus Autissiodorensis, Lupi Ferrariensis abbatis discipulus, de Iuvenalis satiris habuit, sicut docet notissima illa ad IX 37 adnotatio *unus pes deest versui Graeco, quem magister Heiricus scire non potuit*. Hanc plenam exhibent recensionis φ codices **VBD** Vind. 131, quibus accedunt

Urb. 342 et Laur. Marc. cum libris recentioris aetatis (velut Vatic. Palat. 1706 s. XII, Ambros. R 54 sup. s. XII, Bern. 223 s. XV); ultimam partem *quem* — *potuit* omittunt \mathbf{K} Brux., in recensione χ tota deesse videtur. Qui vero ad hanc pertinent codices in scholio ad I 78 inserunt haec *unde in Vita Sancti Germani legitur 'cessit praetexta togae'*: scilicet Heiricus in carmine suo I 98 (Poet. lat. aevi Carol. III 441) scripsit *'cedebat praetexta togae'*, quae verba ipse isdem fere verbis interpretatus est, quae ad Iuvenalis versum in $\varphi\chi$ adnotata videmus. Eodem spectat aliud scholium recensione χ , quod exstat ad I 44 *Lugdunum dicitur quasi lucis dunum (lucidum dunum L) id est lucis (lucidus L) mons*; cf. Heiricus IV 297 (l. c. 483) *'Lugduno celebrant Gallorum famine nomen Impositum quondam, quod sit mons lucidus idem'*; sequitur in χ scholium recensione φ in brevius coactum. Habemus igitur Heirici magistri interpretationes Iuvenalis a discipulis notis exceptas¹⁾ et in commentarii formam ita quidem redactas, ut de suo quisque haud pauca adderet vel etiam suam pro magistri doctrinam substitueret. Inprimis hic de Remigio Autissiodorensi, Heirici discipulo et successore, cogitandum est, quem multorum auctorum opera commentariis illustrasse res est notissima. Profecto si quae alibi ille exposuit, cum scholiis Iuvenalianis comparamus, tanta saepenumero cognoscitur non solum rerum, sed etiam verborum congruentia, ut omnis tollatur dubitatio.²⁾ Accedit quod idem auctores in aliis

1) Hinc fortasse frequens notarum Tironianarum in codd. VBL al. usus.

2) Ut pauca afferam e multis: schol. Iuv. VIII 229 et XV 30 \cong Remig. in Don. (Comm. Einsidl., Anecd. Helv. p. 222, 3 Hagen), Comm. ad Prudent. Psychom. 359 Burn.; sch. Iuv. X 172 \cong Comm. ad Prud. Cath. III 203, X 53; sch. Iuv. II 80 \cong Rem. in Sed. c. p. p. 321, 23 Huem.; sch. Iuv. XVI 60 \cong Rem. in Sed. p. 349, 15, Comm. ad Prud. Psych. 195, schol. rec. ad Pers. III 30; sch. Iuv. VI 168 \cong Rem. in Sed. p. 320, 11, Rem. in Prisc. (Manitius HLMAE I 509); sch. Iuv. VI 250 \cong Comm. ad Prud. adv. Symm. II 563 (cf. ad I 266); sch. Iuv. III 125 \cong Rem. in Sed. p. 319. 29, Rem. in dist. Cat. (cf. Manitius l. c. 512).

Remigii operibus aut exscribuntur aut laudantur, idem in scholiis Iuvenalianis. De horum igitur aetate et origine iam satis constare mihi videtur.

Alia vero res multo maioris momenti est: iamdudum enim viri docti (Schopen, Progr. Bonn. 1846/7 p. 1; Schönaich, Quaest. Iuv., Hal. 1883 p. 8; Stephan p. 70) animadverterunt, recentioris 'commentarii auctorem reliquias veterum scholiorum easque haud exiguas adhibuisse' (Schönaich), quam sententiam iustissimam esse si quis Supplementa editionis nostrae cum scholiis Pithoeanis comparaverit, facillime intellet. Hic autem consensus cum ad alias res pertinet, tum ad personas Iuvenalianas, de quibus aevi Carolini interpretes sua nisi ex fonte antiquiore haurire non potuerunt. Inter alia dignum est quod commemoretur ad I 33 et in Pithoeano scholio et a Probo et in scholio φ pro *L. Iunium Silanum* exhiberi *Licinium Silanum*; ceterum tres illi testes in hoc scholio, praeterquam quod φ particulam de 'Traiani philosopho' agentem omiserunt, ad verbum fere consentiunt. Ne tamen credas Heirico sive Remigio Pithoeana scholia praesto fuisse, monet adnotatio illa ad IX 37, nam in libris recensiois π versus Graecus integer exstat; neque minus monent plurimae futes Carolinorum interpretationes, quas si alterum illud commentum ante oculos habuissent, facile vitare potuissent. Aliud addam: ad XIII 33 in scholiis π legitur *ceterum bullae qui usus aut a quo inventus fuerit, supra dictum est*, at in scholio ad V 164 'inventor' non indicatur; sed in *L* habemus *quas Tarquinius ab Etruscis oriundus invenit*, quocum consentit scholium $\varphi \chi$ *quas Tarquinius, qui Etruscus fuit, more suae patriae Romanis primus tradidit*; quae *L* et χ praeterea exhibent, cum Pithoeano scholio congruunt. Negari igitur vix potest scholia recentiora a fonte pendere, qui in singulis certe integrior erat commento Pithoeano. Fortasse huc etiam adnotationes $\varphi \chi$ ad III 14 pertinent, ubi scholia π nihil habent, etsi ad VI 542 similiter atque scholia $\varphi \chi$ ad versum illum tertiae satirae revocant (cf. Roensch, Collect.

philol. 249 sqq.; at vide Append. ad l.) Etiam adnotatio illa ad I 49 de Mario Prisco et Plinio Secundo, quae exstat in scholiis φ , haud scio an ex antiquo scholio petita sit, quamquam Plinianas epistulas Carolini aevi viris doctis notas fuisse non ignoro (cf. Einharti epist. ad Lupum Mon. Germ. Epist. VI 10, 6). Sed licet de singulis rebus dubitari possit, universa tamen res certa est: usi sunt recentiorum commentorum auctores codice aliquo Iuvenaliano, cui scholia adscripta erant excerpta ex eodem vetusto commentario, ad quem et Vallae Probus et scholia Pithoeana redeunt.

§ 5. DE SCHOLIIS LZ

Supra cum de codicibus Leidensi 82 *L* et Londiniensi referrem (§ 4 n. 20 et 21), iam indicavi scholia quaedam cum Pithoeanis artiore vinculo coniuncta esse. Quod ad librum *Z* attinet, diversas manus distingui posse Wagner (l. c. 25) refert, quarum una ex alio codice varias lectiones intulit. Quodsi idem adnotat in decima satira ad versum 183 varias lectiones aequae atque omnia scholia et glossas deficere indeque concludit utriusque manus — nam diversis tribuere videtur varias illas lectiones et adnotationes adscriptas — fontem eodem fere loco glossarum et scholiorum expertem fuisse, proximum ni fallor est de uno, non de duobus fontibus cogitare. Eorum autem scholiorum, de quibus hic agitur, pars cum Pithoeanis vel Probianis solis consentit, pars etiam in *L* exstat, qui pristinam interdum formam melius servavit quam *Z*; accedunt alia, quae nisi in *LZ* non inveniuntur. Inde apparet quam arte cohaereant fontes, ex quibus utriusque libri adnotatores hauserunt; idem autem valere de correctoribus variae lectiones utrique codici adscriptae satis comprobant, cf. Wagner p. 25 et 29. In Leidensi codice item varias manus esse versatas non difficile est ad cognoscendum, quarum uni, si quid vidi, debentur et variae lectiones et scholia, quae cum Londiniensibus maximam partem consentiunt.

A Pithoeana scholiorum recensione non pendere fontem illum, ex quo codicum *LZ* adnotationes vetustiores fluxerunt, cum alia documento sunt, tum haec: scholium ad VIII 29 in π mutilatum est, integrum servavit *L*; item ad VII 32, 1; 59; ad VI 238, III 206, VII 134 quae leguntur in *L*, ea Probianis respondent, in π vero nihil omnino adnotatur.

Sed accidit ei, qui vetera scholia in codicem *L* transtulit, simile quid atque illi, qui inscriptionem satirae quartae una cum scholiis in librum *II* transtulit: recepit enim ex fonte suo Nicaei subscriptionem scholiis videlicet intermixtam, quod optime cognosci potest ex folii 45 imagine, quam exhibet Chatelain; cf. etiam Suppl. huius editionis ad VII 1. Ex eodem vero codice vetustiore subscriptio simillima libri satirarum primi nescio qua via in Laurentianum *K* migrasse videtur, in quo antiqui commenti quantum scio excerpta propria non leguntur. Ad quam subscriptionem, ut hoc in transitu moneam, non pertinent quae in *K* antecedunt *L. F. URSEDIO POSTUMO*, pro quibus in Parisino 7906 s. X (Foerster, 'Zeitschr. f. d. österr. Gymn.' XXVII 258; = 'vet. cod. Cadure.' Pithoei?) legitur *LEURSEDIO Postumo*: primae litterae in 'lege feliciter' explicandae esse videntur, reliqua ex satirae v. 38, 42 et 21, 28 petita maleque coniuncta scholiastarum ($\varphi \chi$) ineptias redolent, qui contendunt 'invehere poetam in quendam Postumum Ursidium (Lentulum ex v. 80 adiungunt φ : cf. Append. ad VI 1)'. Fortasse ex fonte vetusto etiam inscriptio satirae VII 'De sterilitate studiorum' ad v. 17 adnotata a scholiasta Leidensi, inter v. 16 et 17 inserta in Londiniensi (item in Paris 7906 et Vatic. Regin. 2029) desumpta est; eadem in *P* quoque, etsi iam supra v. 1 legitur, ad v. 17 in margine iteratur, eandem quodammodo respiciunt Leid. Voss. *V* et Laur. *K* (v. Hosius p. 21; Perret p. 33). Sed haec hactenus, ne in alienam invadere videar provinciam.

§ 6. DE GLOSSIS IUVENALIANIS

Iuvenalis satiras iam antiquis temporibus instructas fuisse glossis quae dicuntur interlinearibus testimonio sunt cum folium Bobiense (v. § 1) et excerpta codicis olim Bobiensis, pridem Vindobonensis 16, nunc Neapolitani s. VII/VIII (v. G L VII 541 sqq.), tum scholia Pithoeana et ipse textus satirarum hic illic glossis receptis corruptus; eorum autem librorum, qui hodie in bibliothecis asservantur, admodum pauci talibus adnotationibus omnino carere videntur. Sicut scholiorum, ita etiam glossarum diversa genera distingui possunt, quae tamen saepe plus minus inter se mixta vel contaminata inveniuntur. Velut codices **VB** suas proprias glossas habent (φ), multae earum in codicis **U** parte priore (ψ) apparent, ubi aliae haud paucae exstant, quae cum glossis codicis Leidensis **L** consentiunt. Praeterea in codicibus singulares quoque glossas exhiberi in hoc genere adnotationum tam levi tamque variabili mirum non est. Quae modo in universum dicta sunt, haec etiam in eas glossas cadunt, quibus manus posterior (**p**) in codice Montepessulano **P** poetae satiras uberrime illustravit. Hae enim glossae, quas littera μ designari placuit, saepius misere corruptae partim cum glossis φ faciunt, partim cum $L\psi$, partim denique aliunde mihi quidem non innotuerunt. Descripsit eas publicique iuris fecit E. Lommatzsch (Quaest. Iuven., Lips. 1896), qui in disputatione praemissa etsi multa recte observavit, tamen suppellectili sua satis exili nimium fretus haud raro erravit. Sed de singulis rebus disceptare cum huius loci non sit, hoc unum monuisse sufficiat glossas, quae in codicibus nostris leguntur, saepius, quam primo obtutu apparet, propius a veterum scholiorum memoria abesse, quod ex Supplemento huius editionis facile cognosci potest. Itaque veri non prorsus dissimile videtur partem quidem earum non medio demum aevo, sed superioribus temporibus satiris esse adpictam, deinde a Carolinae aetatis librariis receptam et, ut fieri solebat, ex alio libro in alium esse translata. Inde

B. T. Scholla in Iuv. vet. rec. Wessner [1941]

c

potissimum factum est, ut interdum glossa ad aliam pertineret lectionem, quam cui adscripta est. Velut s. II 30 in **PRW** legitur *revocabat*, in reliquis (si recentiores omittis) omnibus *revocarar*, quod etiam corrector Montepessulani effecit; at ubique adiecta est interpretatio *amovebat*, et hanc invenerunt ad quos scholia $\varphi \chi$ redeunt: sic enim adnotant *leges . . . ipse Claudius 'revocabat' id est amovebat etc.*

De glossis Iuvenalianis, quas H. Keil (Ind. schol. Hal. 1876) ex codice Parisino 7730 s. X edidit (κ), Goetz (C Gl L V 652 sqq.) iterum typis expressit, satis habeo ad C Gl L I 382 sqq. relegare, ubi eas ex codice Iuvenalis corrasas et, cum fere omnes cum glossis $\varphi \chi \psi \mu$ consentiant, pluris quam par erat olim aestimatas esse demonstravi. Item post ea quae l. c. 388 exposui de ceteris glossariis Iuvenalianis verba facere supersedeo. Hoc unum silentio non transeam in codice Vatic. Reginensi 215 glossam inveniri (C Gl L V 584, 12) cum scholio φL ad Iuv. VI 573 plane congruentem neque alia deesse, quae ad eadem scholia recentiora referri possint: scriptus est autem ille codex anno 876 vel 877, id est eodem tempore, quo Heiricus diem supremum videtur obiisse.

§ 7. DE IUVENALIS VITIS

Poetae vitas aliquot congesserunt O. Iahn (ed. 1851 p. 386 sqq.) et I. Dürr ('Das Leben Juvenals', Progr. Ulm. 1888); quae in codicibus ante saeculum XII reperiuntur, eas supra (§ 2 et 4) indicavi. Abiciendae sunt vita II I. = I^b D., quam Henninius confinxit, II^a D. posteriore medio aevo elaborata (in codd. s. XII—XV), II^c et II^d D. (in singulis codd. s. XV), III I. = III^b D., quae item Henninii temeritati debetur, III^d D., quae P. Scriverii est, IV I. = V D. incertae originis et fidei valde suspectae, V et VI I. = IV D. (e codd. s. XV protractae). Haec ultima — revera enim una est — quoniam diu fumum fecit, non alienum videtur monere ea, quae de Iuvenale prae-

fecto contra Scotos misso ibi narrantur, petita esse ex scholio χ (U, Vatic. 2810) ad v. VII 93, quod ex codice Brit. bibl. reg. 15 B XVIII s. XI exscripsit Oehler, repetivit Dürr p. 26; est autem scholium φ (usque ad *donet*: sic pro *daret* codd.) auctum additamento, quod ingenium sapit monachorum Scotorum, quibus Heiricus et Remigius magistris usi sunt.

Restant igitur quae aliqua consideratione dignae sint vitae I I. = I^a D., VII I. = II^b D., III^a et III^c D. Quas qui accurate inter se comparaverit, facere non poterit, quin II^b, III^a, III^c ex I^a derivatas esse concedat; non enim differunt illae ab hac et inter se nisi ineptiis quibusdam plane commenticiis (cf. Buecheler, ed. 1893 p. 234). Videntur autem hae vitae derivatae quodammodo cum scholiorum recensione cohaerere, nam III^a invenitur in libris, quae aut recensione φ sunt aut propius ad eam accedunt (B D p, Pal. 1701, Urb. 342, Vind. 277), II^b in eis, quae ad rec. χ pertinent (U A L, Reg. 2029, Vatic. 2810), adiecta interdum vita III^c, cum vita I^a aut sola extet (H K Z) aut cum aliis coniuncta (B D p Pal 1701, Urb. 342; U A Vind. 277; Reg. 2029).

Hanc autem vitam omnium sine dubio antiquissimam, quam Valla apud Probum suum se invenisse testatur, vetusto nescio quo codice servatam ad Carolini aevi doctos pervenisse non videtur esse incredibile. Inprimis animadvertendum est carere eam recentiorum vitarum hario-lationibus poetam Claudii Neronis aetati attribuentium. Deinde consensus quidam inter vitam et scholia π , quod ad exsilium eiusque causam attinet, negari non potest: cf. sch. π ad I 1, quod — balbutiente sane lingua confectum — vitae munere fungitur, item sch. ad IV 37, 4, quamquam hic diversa causa profertur, quam alios attulisse Valla quoque testatur, nec non sch. ad VII 92, 2 ($\varphi \chi = \pi$). Opinionem autem illam de poetae supplicio iam medio quinto saeculo viguisse docet Sidonius Apollinaris (carm. IX 272 sqq.), cui alter testis decem fere lustris recentior accedit Ioannes Malalas (Chron. X p. 341 Chilm.) quem

exscripsit Suidas s. v. *Ἰουβενάλιος*; quodsi chronographus tradit *βασιλεὺς (Δομετιανὸς) ἐξώρισε τὸν αὐτὸν Ἰουβενάλιον τὸν ποιητὴν ἐν Πενταπόλει ἐπὶ τὴν Λιβύην*; hoc nihil miri habet, quippe cum Antiochensi illa regio 'extrema' vel 'ultima Aegypti pars' videri debuerit, sicut Oasis Romano. Unde fortasse colligi potest primitus nihil amplius traditum fuisse, quam quod in vita, de qua hic agitur, memoriae proditum videmus. Quae de Iuvenale libertini filio vel alumno et de poeta octogenario proferuntur, ea unde habeat vitae auctor, non liquet; reliqua vero non minus quam opinionem de poeta 'per honorem militiae' in Aegyptum relegato ex ipsis satiris elicitam inanique cogitatione depictam esse mihi quidem videtur veri simillimum. Sed quomodocumque de hac re iudicas, vel propter errores manifestos dubitari non potest, quin vita illa posteriore demum aetate conficta sit ab homine semidocto, cui vera et antiqua memoria iam non suppetebat. Qua de causa Buechelero eam 'circa Theodosiorum tempora' compositam esse arbitrato non habeo quod obloquar. Quamquam non ignoro Vollmeri sententiam, qui Carolinorum demum aetate ex dispersis scholiis vitam illam conflata esse mavult; sed quibusnam ex scholiis illi haurire poterint, equidem non video.

§ 8. DE VETUSTI IN IUVENALIS SATIRAS COMMENTI ORIGINE ET NATURA

Ut ea, quae adhuc exposui, comprehendam, hoc statuere posse mihi videor: habemus unius vetusti commentii excerpta varie facta atque tractata, quorum quod antiquissimum genus est folio Bobiensi servatum, ad saeculum VI pertinet; aetatis non multo inferioris esse videntur scholia π ex alio libro in codicem Iuvenalis II translata, quae, si paucas lacunas excipis, omnes satiras aequali fere modo complectuntur et quasi propriae redactionis speciem praebent. Ab hac non pendent, quippe quae hic illic pleniora sive integriora sint, illa ad s. I—VIII 198 ex-

cerpta, quae Valla Probo suo debet. Accedunt vetusti commenti reliquiae codicibus *LZ* servatae et, nisi fallor, ex libro manuscripto desumptae, qui Nicaei exhibebat subscriptionem. Denique qui post medium saeculum IX denuo commentandi susceperunt laborem — Heiricum Autissiodorensem eiusque discipulos dico —, ii quoque usi sunt codice antiquo scholiis et glossis instructo, quae ad vetustum illud commentum redeunt; ex quo codice utrum altera illa quae aetatem tulit subscriptio petita sit necne, in medio relinquam. Haec quae modo dixi excerpta in $\varphi \chi$ obvia cum Probo communem habent vitam poetae antiquissimam, unde fortasse coniciat aliquis unius quasi stirpis propagines esse et Vallae et librorum recentiorum adnotationes vetustiores.

Iam si de origine et aetate vetusti illius commenti quid censendum sit, eruere volumus, a scholiis π potissimum, ut res se habent, proficiscamur necesse est. Ac primus, quod equidem noverim, Th. Mommsen statim post scholia a Iahnio edita omnia congegit, quae ansam praebent ad aetatem vetusti commentatoris definiendam ('Zeitalter des Scholiasten J.s') = 'Ges. Schr.' VII 509 sqq.), eumque circa annum 400 satiris interpretandis operam dedisse sibi persuasit. Quae v. d. sententia, quam alii quoque post eum amplexi sunt, argumentis aliunde petitis confirmari videtur. Etenim Ammianus Marcellinus (XXVIII 4, 14) a. fere 390 haec scribit 'quidam detestantes ut venena doctrinas Iuvenalem et Marium Maximum curatiore studio legunt, nulla volumina praeter haec in profundo otio contrectantes'. Eodem spectat quod excepto Lactantio, qui ineunte saeculo IV duos Iuvenalis versus affert (Div. inst. III 29, 17), nisi sub finem eiusdem saeculi nemo quantum scimus in scriptis suis satirarum se notitiam habere prodidit; Martianus autem Capella et Macrobius verba quidem poetae adhibent, ipsum non nominant (M. C. II 119; IV 333; V 425; IX 999; Macr. III 10, 2); item Hieronymus auctore non indicato ter s. I v. 15 suum in usum convertit (v. Aem. Luebeck, H. quos noverit scriptores 198). At

Servius, Nicaei magister, non solum discipulum in emendandis satiris adiuvisse videtur (cf. subscriptionem), sed etiam in commentario suo Vergiliano, quem circa annum 400 composuit, plus septuagies versus Iuvenalianos adscripsit, quibus doctrinam suam grammaticam vel illustraret vel confirmaret (similiter res se habet de Lucano et de Statio ab antecedentibus grammaticis fere neglectis, v. PW. II. ser. II 1842 et 'Philol. Wochenschr.' 1929, 302). Haec omnia non modo cum Mommseni de scholiorum, verum etiam cum Buecheleri de vitae antiquissimae aetate sententia optime concinere nemo non videt. Quamquam exstiterunt, qui antiquius in Iuvenalem commentum eis quae ad nos venerunt scholiis subesse contenderent E. Matthias (De schol. in I., diss. phil. Hal. II [1875] 260 sqq.), F. Leo (Herm. XLIV 603 et 617), U. Knoche 'Die Überlief. Juv.s' 61 sqq. Qui cum sibi fingerent iam Hadriani aut Antoninorum aetate doctos homines neoterici poetae opus esse commentatos, non satis rationem habuisse videntur studiorum altero p. Chr. n. saeculo florentium. Neque desunt quae illi opinioni obici possint praeter ea quae supra iam exposui. Inspicias velim scholia, quibus 'de personis Iuvenalianis' agitur: tantam invenies haesitationem et ignorantiam, tot errores ridiculos atque ineptos, ut aegerrime tibi persuadeas talia prolata esse a doctis viris, qui a poetae aetate quam proxime aberant. Immo haec luculentissime ostendunt omni veteris alicuius commentarii ope atque auxilio prorsus destitutos fuisse scholiastas et quae adnotant aut ex ipsis versibus nonnumquam prave intellectis extorsisse aut ex aliis libris qui suppetebant corrasisse: quo in numero praeter Tacitum et Suetonium fuisse Pompeium Plantam et Marium Maximum, quorum opera interierunt, ipsis scholiis docemur, cum et alios nobis ignotos (velut collectiones facete ditorum et factorum memorabilium) adhibitos esse coniectura sit a rebus non aliena. Quanta autem neglegentia commentator ille nescio quis fontibus suis usus sit, vel inde cognosci potest — ut ex multis pauca afferam exempla —,

quod ad XIV 91 ea, quae Suetonius (Claud. 28) de Poside, Felice, Harpocra narrat, ad unum Posidem referuntur, et ad IV 81, ubi poeta Vibii Crispi mentionem facit, Passieni Crispi facete dictum commemoratur (ceterum v. Append. huius edit.). Sed hic quaerat fortasse quispiam, unde fluxerint veterum inprimis poetarum verba laudata nisi ex docto superioris aevi commentario. Velut Fr. Marx (Lucil., Proleg. LXI) haec scribit 'scholiasta Iuvenalis quos attulit ad poetae sui interpretationem locos Lucilianos, isti quidem ex ipso poeta certe sunt electi, non ex commentariis Persii vel Horatii neque ex florilegiis aliisque grammaticorum libris corrogati' idemque censet 'poetam (Iuv.) iam exeunte saeculo II doctos suos habuisse amatores, qui Lucilii versus et Ennii in suis exemplaribus adnotarint'. Sed cur Lactantius Lucili versus ex florilegio ethico depromere potuerit, scholiasta eam quam ad III 143 et I 106 affert sententiam non item, equidem non video; reliqua autem Luciliana ex glossario grammatico petita esse possunt, quale composuit Arruntius Celsus (v. Prisc. G L II 251, 13 '*Capis*' vasis genus . . . *Lucilius* in VIII etc.), scilicet ubi adscriptis poetae verbis explanatae erant voces *cretatus* (ad X 66), *crustula* (ad IX 5: eadem prorsus forma quae legitur Prisciani l. c.), *exodiarius* (ad III 175), *pinnirapus* (ad III 158). Idem valet de uno Enni versu (ad VII 134), qui ad vocem *stlataria* pertinet (cf. 'Philol. Wochenschr.' 1923, 572 sqq.), et de Sulpiciae versibus, qui ad confirmandam vocis *cadurcum* interpretationem laudantur (ad VI 537), de Bibaculi versu (ad VIII 16), quo iudicium de *Catina* oppido prolatum comprobatur. Similiter iudicandum videtur esse de locis Sallustii (ad VII 208), Cinnae (ad VI 155), Ovidi (ad I 5), ubi de genere vocum *crocus*, *crystallus*, *margo* agitur, quae aliquo modo ad Flavi Capri libros redire non levis est suspicio. Sereni denique versiculos (ad IV 2) ex glossa haurire potuit scholiasta, quae lemmati *ad partes* adiecta erat. Diversum fontem, Vergilianos nempe commentarios, redolent scholia ad VII 6 et VIII 29 adscripta: quae in illo exponuntur

Callimacho laudato, ad verbum redeunt apud Servium et in scholio Lemovicensi ad Ecl. X 12; de altero scholio conferas velim Servium ad Georg. I 19 et iterum scholium Lemovicense, quo illius adnotatio his verbis augetur *ut dicit Propertius vel Tibullus*: Tibullum autem testem profert scholiasta Iuvenalis, qui ab Aeli Donati commentario pendere videtur, cuius reliquiae in additiciis scholiis Vergilianis plurimae inveniuntur. Ad tertium ni fallor fontem referenda sunt, quae ex Turni satira (ad I 71) et ex Statii de bello Germanico carmine (ad IV 94) afferuntur: tam arte enim cohaerent cum illis de Lucusta et de Acilio adnotationibus, ut cum ipsis in scholia Iuvenaliana recepta esse videantur, quod idem de popularibus in Sarmentum versibus (ad V 3) valere manifestum est.

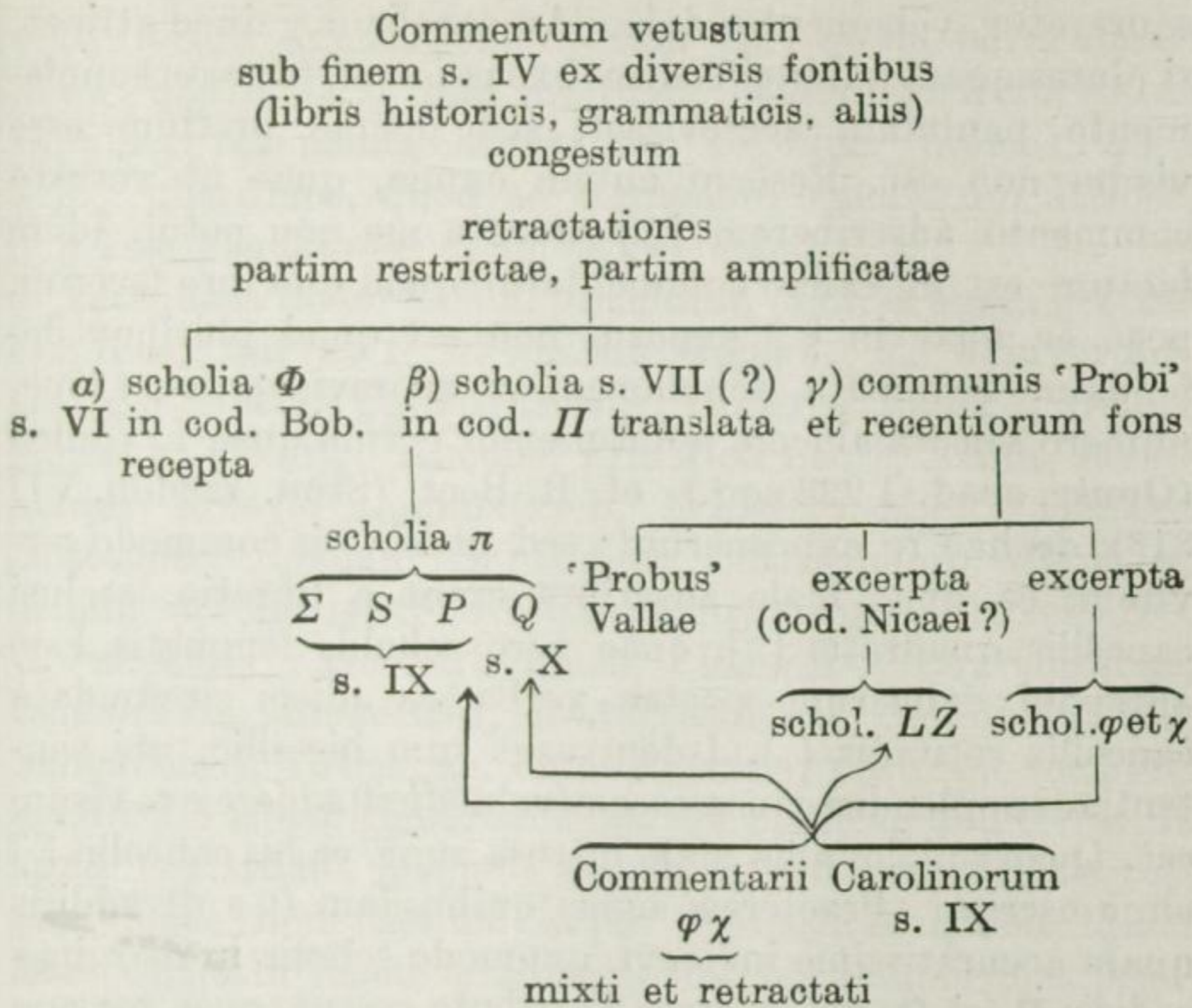
Sed ecce aliud argumentum inde petatum, quod in scholiis saepius commemoratur quid 'alii' vel 'quidam' vel 'nonnulli' senserint, quod creberrime diversae explicandi rationes proponuntur (*aut . . . aut . . . aut certe . . . sim.*), quod interdum commentator quid ipsi probabilius videretur indicavit (Matthias 263). Et recte quidem hoc observatum est; at si reputamus non pristinam commenti formam ad nos pervenisse, sed retractationes tantum, quales sexto fere saeculo circumferebantur, nimiae esse audaciae videtur illas variorum interpretationes ad vetusta commenta referre, praesertim cum haud raro sint ineptissimae. Hoc unum ex scholiis, quae leguntur ad VI 117 (*ut superius dixi*) et XIII 33 (*supra dictum est*), recte efficitur aliisque scholiis inter se cohaerentibus (v. Matthias 259 sqq.) comprobatur, unius hominis consilio ac labore omnes Iuvenalis satiras perpetuo commentario quondam fuisse instructas. Quis ille fuerit — de Nicaeo Iuvenalis editore et commentatore cogitavit Lommatzsch (390) —, ad rem nihil attinet.

Ad hoc quasi fundamentum circa a. 400 vel paulo ante comportatum magis quam exstructum per temporis decursum accesserunt varia variorum additamenta pristinis scholiis olim adiecta et in transcriptione haud raro male

intrusa, quod iam in communi scholiorum π et 'Probi' et reliquorum testium fonte saepius factum esse sunt quae suadeant; accesserunt praeterea glossae interlineares, inter quas fuisse videntur nugae illae ad res geographicas pertinentes, item variae lectiones vel supra versus vel in margine adnotatae; accesserunt denique in scholiis π glossae in codice *II* adpictae et a librario codicis π inter scholia receptae. Sic opinor exstitit ea quam nunc habemus adnotationum farrago ex altero libro Iuvenaliano in alterum translata minimeque a docto grammatico profecta, qui Alexandrinorum secutus exemplum et satirarum textum conquisitis optimis exemplaribus recensuerit et poetae opera vera doctrina sanoque iudicio usus commendando illustraverit. Satis superque hinc apparet reiciendam esse Leonis et Vollmeri sententiam (iam ab Hermanno prolata), qui optimos veterum auctorum libros optimosque ad illorum opera commentarios redire ad editionem antiquam criticis exegeticisque adnotationibus instructam contenderunt, id quod non solum in Iuvenalem cadit, cuius optimum, ut est communis opinio, exemplar *II* ab initio scholiis caruisse vidimus, sed etiam in alios poetas. Velut in Terenti codicem Bembinum s. IV/V exaratum septimo demum saeculo scholia aliunde petita similiter translata sunt atque in Iuvenalis codicem Bobiensem sexto, in Vergili Mediceum septimo saeculo. Neque aliter res se habet in Horatio, a quo profecti vv. dd. suam protulerunt sententiam (Leo, 'Gött. gel. Anz.' 1904, 849 sqq.; Vollmer, Philol. Suppl. X 313 sqq.); nam nullo modo comprobari potest archetypum illum, a quo pendent optimi qui habentur Horati codices **A B C**, scholiis fuisse ornatum, immo sunt quae doceant nono demum saeculo in exemplar, ex quo descripta est prior codicis **A** pars, translata esse (una cum subscriptione Mavortiana) 'expositionem' illam (Pseudacr. A) circa a. 500 confectam eamque non admodum doctam. Carolini vero — Heiricum eiusque discipulos dico — usi sunt exemplari Horatiano ab illo aliquantum diverso, quo cum alia servata sunt tum vita Horati Suetoniana. Sed

ad Iuvenalem ut revertamur, scholia in libris, qui a Pithoeana stirpe non pendent, obvia quatenus ad vetustum commentum redeunt, propria via ad doctos illos monachos pervenisse consentaneum est, quod idem valet de duabus subscriptionibus Nicaei et Epicarpium, quarum neutra in archetypo recensione *II* exstitit. Haec autem ipsa recensio — ut interim hac voce usitata liceat uti — e Germaniae coenobio celeberrimo ut videtur oriunda usque ad finem saeculi noni cum ea, quam Gallicam tuo iure dicas, nulla coniuncta fuisse potuit necessitudine; nam illam si novisset Heiricus, in s. IX v. 37 pedem versus Graeci, quem desiderabat, facillime invenire potuisset (v. supra § 4). At qui exeunte saeculo nono (vel ineunte decimo) Pithoeani codicis textum foedissime mutavit, glossas supra versus adpinxit, nova scholia vetustis adiecit, is copiis usus est, quas in Gallorum libris et commentariis invenit paratissimas. Simile aliquanto post codex Aroviensis, Pithoeani frater aetate minor, passus est. Quos libros qui emendare sibi visi sunt, ut id facerent sine dubio commoti sunt auctoritate, qua tunc temporis utebantur libri a doctis Gallis retractati; quae quanta fuerit, ex Horatianorum carminum fatiis, ut alia omittam, optime cognosci potest. Hinc quid concludendum sit de librorum Iuvenalianorum origine natura pretio, qui — Σ , P^1 , Q^1 , R , scholorum π lemmata si excipis — ad unum omnes mixti sunt generis (cf. Knoche, Herm. LXIII 359), aliis indagandum relinquo.

Ad postremum ut uno oculorum obtutu comprehendi possint quae adhuc disputata sunt, hanc subiciam tabulam:

Restat ut quam brevissime exponam, quo consilio ductus
 quaque ratione usus novam editionem instituerim. Ubi pri-
 mum rem adgressus sum, statim non eum esse finem laboris
 intellexi, ut Iahnium secutus scholiorum Pithoeanorum,
 qualia in codicibus traduntur, imaginem exhiberem quam
 fidelissimam, sed ut omnes vetusti commenti, quoad fieri
 posset, reliquias colligerem et componerem, adnotationum
 congeriem saepe perturbatam dissolverem atque distin-
 guerem, alium denique fontem ex alio aut supplerem aut
 corrigerem. Sed ne in unum quasi corpus omnia compri-
 merem, impedimento erat diversa scholiorum quae aetatem
 tulerunt forma et natura. Itaque nihil relinquebatur nisi
 ut seorsum proponerem scholia π, supplemento autem
 comprehenderem eas quae alia via ad nos pervenerunt
 vetusti commenti reliquias. Qua in re quod repetitiones
 evitari non potuerunt, ne singulorum testium fides ob-

scuraretur, vehementer doleo. Ad scholia φ χ quod attinet, si plures quam adhibui codices excussissem, fortasse supplemento paululum accrevisset, sed operae pretium esse visum non est. Resecui autem omnia, quae ut vetusto commento adscriberem impetrare a me non potui. Idem factum est in Vallae commentario, quod quo iure fecerim, post ea quae in § 2 exposui non est quod pluribus defendam. Lemmata scholiorum π quamvis prave saepe numero selecta abicere nolui memor eorum quae I. Vahlen (Opusc. acad. I 223 sqq.) et R. Beer (Stud. Vindob. VII 318) de hac re exposuerunt; sed ut lectoris commodo servirem, ea quae male adscripta erant a librario, seclusi cancellis quadratis [], quae vero scholiis lemmatis loco anteponi debuerunt poetae verba, ea adieci circumdata cancellis rotundis (). Isdem usus sum hic illic, ubi sententiae supplendae causa vocem (velut *dicit*) addere e re visum est. Quae scholia aliis male intrusa sunt, ea his cancellis [] circumscripsi. Praeterea signis quibusdam (| s d) additis quam accuratissime indicavi, quomodo scholia in margines codicis P (et Q, ubi exstat) distributa essent, quae res non nullius momenti est ad condicionem horum scholiorum recte perpendendam. Apparatum criticum quem vocant neque virorum doctorum coniecturis parum idoneis neque omnibus librorum erroribus onerare placuit, sed ea tantummodo enotavi, quae sive ad textum recte constituendum sive ad causas errorum melius cognoscendas aliquid valere videbantur. Quod pertinet ad res orthographicas, inprimis cavendum putavi, ne quod librarii barbari atque imperiti peccaverunt, pro altiore sapientia venditarem; sed ne quis talium rerum cultor se plane destitutum quereretur, codicum scripturam in app. cr. enotavi, ubi librarii, quod non semper accidit, inter se consentiunt. In rebus grammaticis, ut par erat, id egi, ut posterioris et vulgaris Latinitatis colorem servarem, ubi res satis certa esse videbatur; nam hic quoque periculum est, ne ultra fines vagemur. De singulis v. Appendicem, in qua non solum sermonis rationem habui plenissimam, sed etiam, ut par

erat, rerum explicationi operam dedi quam potui maximam: qua in re si quid me fugit, benivolum lectorem ut suppleat vel melius doceat oro rogoque. Indices, quos adieci uberrimos, quod ad sermonem scholiorum attinet, non esse plenissimos et moneo et doleo.

Antequam finem faciam praefandi, debitas agam gratias omnibus, qui et re et consilio benigne me adiuverunt: Georgio Goetz, Carolo Hosius, Roberto Kauer †, Ottoni Keller †, Udalrico Knoche, Friderico Leo †, Ioanni Lietzmann, Ernesto Lommatzsch, Friderico Marx, Henrico Rostagno, Remigio Sabbadini, Christophoro Stephan; deinde praefectis bibliothecarum Aroviensis, Bruxellensis, Gottingensis, Guelferbytanae, Ienensis, Laurentianae, Leidensium, Monacensis, Montepessulanae, Oldenburgensis, Sangallensis, Vaticanae, Vindobonensis; postremo societati litterarum Gottingensi, societati Germanicae de litterarum apud nos studiis fovendis et sustentandis eximie meritae, bibliopolae honestissimo atque doctissimo, quibus quod haec editio in lucem prodire potuit his temporibus, praecipue debetur.

Dabam Oldenburgi

mense Augusto anni MCMXXX.

P. W.

CODICUM TABULA

- * Φ = Cod. Vatic. 5750 (ol. Bobiensis) s. IV/V (= E Leonis).
- * $\left\{ \begin{array}{l} P = \text{Cod. Montepess. bibl. med. H 125 (ol. Laurishemensis,} \\ \text{tum Pitthoeanus) s. IX.} \\ \pi \left\{ \begin{array}{l} S = \text{Cod. Sangall. 870 (ol. D 476) s. IX.} \\ Q = \text{Cod. Arov. s. X. (= A Leonis).} \\ \Sigma = \text{Florileg. cod. Sangall. 870 s. IX (= C Leonis, Knochii).} \\ L = \text{Cod. Leid. bibl. publ. 82 s. XI.} \\ Z = \text{Cod. Londin. Mus. Brit. Add. 15600 s. IX/X.} \\ V = \text{Cod. Leid. Voss. Q. 18 s. X.} \\ \varphi \left\{ \begin{array}{l} B = \text{Cod. Leid. Voss. F. 64 s. X.} \\ D = \text{Cod. Paris. 8070 (ol. Fauchetii) s. X.} \\ \text{— Cod. Vindob. 131 (ol. Bruwyler) s. X ex.} \\ H = \text{Cod. Paris 9345 s. XI.} \\ U = \text{Cod. Vatic. Urbin. 661 s. XI.} \\ X = \text{Cod. Sangall. 871 (ol. D 236) s. X.} \\ \chi \left\{ \begin{array}{l} Y = \text{Cod. Einsidl. 34 s. X ex.} \\ A = \text{Cod. Monac. 408 s. XI.} \\ \text{— Cod. Vatic. 2810 s. X/XI.} \\ K = \text{Cod. Laur. 34, 42 s. XI (R Hosii, Perreti, L Leonis)} \\ \text{— Cod. Vindob. 277 s. X.} \\ \text{— Cod. Vatic. Urbin. 342 s. X ex.} \\ \text{— Cod. Vatic. Regin. 2029 ('Alexandrinus' Achaintri)} \\ \text{s. X/XI.} \\ \text{— Cod. Vatic. Pal. 1701 s. X.} \end{array} \right. \end{array} \right. \end{array} \right.$
- * Glossae: L = cod. Leid. b. p. 82.
- * φ = cod. Leid. Voss. Q 18 et F 64.
- * ψ = cod. Vat. Urb. 661.
- * μ = cod. Montep. H 125.
- * χ = cod. Paris. 7730 s. X (Keilii).

* = plene excussi; reliqui passim adhibiti.

SCHOLIA
IN IUVENALEM
VETUSTIORA

ALPHON
IN LEIPZIG
VSTUTS

VITA

1. (D.) Iunius Iuvenalis, libertini locupletis incertum est filius an alumnus, ad mediam fere aetatem declamavit animi magis causa quam quod scholae se aut foro praepararet. 2. deinde paucorum versuum satira non absurde composita in Paridem 5 pantomimum poetamque eius semenstribus militiolis tumentem genus scripturae industriose excoluit et tamen diu ne modico quidem auditorio quicquam committere ausus est. 3. mox magna frequentia tantoque successu bis ac ter auditus est, ut ea quoque quae prima fecerat inferciret novis scriptis (VII 90) 10

'quod non dant proceres, dabit histrio. tu Camerinos et Bareas, tu nobilium magna atria curas? praefectos Pelopea facit, Philomela tribunos.'

4. erat tum in deliciis aulae histrio multique fautorum eius cottidie provehebantur. 5. venit ergo Iuvenalis in suspicionem, 15 quasi tempora figurate notasset, ac statim per honorem militiae quamquam octogenarius urbe summotus est missusque ad praefecturam cohortis in extremam partem Aegypti tendentis: id supplicii genus placuit, ut levi atque ioculari delicto par esset! verum intra brevissimum tempus angore et taedio periit 20 (v. *Append.*).

Codd. adhibiti: pHVUK, Vindob. 277, Vatic. Urb. 342; Valla] 2 DECIM sscr. VSH (ex subscr. pet.?) om. rell. est om. KH Valla 4 se U Valla, ante scholae H, post praep- Urb., om. rell. dein U et dein Valla 6 eius om. K Valla tumentem] emitantem Valla (ex con.?) 7 industrie Valla tamen] bene U tam sscr. vel bene H tamen bene K Valla ne modico] non U 8 est ante ausus p, om. Valla 9 tantoque] magnoque p ac] aut HUK Urb. Valla est om. Valla 10 scripturis HU 14 tunc Valla 16 figura Valla 17 semotus U 18 extrema p Aegypti ante partem U Valla, post tendentis pH tendentis] occid- U 20 ac Valla

I

13 v. 1^{sup.} et s *Semper ego (auditor tantum numquamne re-*
ponam vexatus totiens rauci Theseide Cordi): Iuvenalem
 aliqui Gallum propter corporis magnitudinem, aliqui Aqi-
 5 natem dicunt. ea tempora Domitiani tyranni, quibus
 etiam ipse vixit, eo quod in aula ipsius plus <hi>striones
 quam bonae vitae homines possent, graviter carpsit. hos
 autem libros in exilium missus ad civitatem ultimam
 Aegypti Ho<a>s<im> ab ipso Domitiano scripsit. ideo
 10 autem in exilium missus est, quia dixit versum illum
 (VII 90) 'quod non dant proceres, dabit <hi>strio'. nunc
 autem hoc inducit per figuras, quasi carptum se a miseris
 poetis, qui nil novum sed omnibus notas fabulas recita-
 rent, et dicit magis ideo sa<t>uram se scribere, ut possit
 15 mores illius temporis demonstrando notare. 2 1^d (*Rauci*
Theseide) Cordi: Cordus hic poeta fuit vitiosus, qui tra-
 goediam [fabulam] Thesei scripsit. 2 De quo Virgilius
 (Aen. VI 617) dixit 'sedet aeternumque sedebit infelix
 Theseus'. 3 (*Recitaverit) ille togatas:* togatae sunt co-
 20 moediae Latinae [pallia<tae> Graecae], quales Afranius
 fecit. 5 1 (*Telephus):* Telephus filius <H>eraclis et
 Auges a cerva nutritus est. 2^s [*Telephus a. s.*] p(*lena iam*

21 'Theseide' fabula vel [ut *ed.*] tragoedia de Theseo *Valla*, ...
 id est fabula Thesei vel tragoedia φ 3 'Togatas' Latinas
 comoedias, nam palliatae Graecae dicuntur *Valla (ex Probo?)*
 5 1 Telephus Auges et Herculis filius (rex Mysiae *add. φ*) a cerva
 nutritus φ *Valla; sim. L*

5 ea^o tempora s ea *secl. Schulz* 6 etiam *Pith.* erant PS¹ -at s²
 7 possent] -unt PS 9 Hoasim *Franck. Oas-Pith.* 10 ill-
 om. S 12 per fig- post se PS, *transp. Lachm.* 16 sq. traguid- P
 17 fab- om. *Pith.* 18 sed & <rektor (sscr. S)> PS 19 sq. co-
 mid- P 20 pall- Gr- post fec- *Schurzfl.* afron- PS 22 augeste P
 -ustę S, *corr. Cram.* cerva *Cram.* -o PS

marginē libri): notandum: marginem feminino genere dicit, Ovidius (Met. I 13) masculino. 6 1 *Scriptus e(t) i(n) t(ergo) n(ecdum) f(initus) O(restes)*: Aegisthus, Thyestis filius, dum Clytaemestram uxorem Agamemnonis adulteraret, illa amoris illius causa communicato cum eodem 5 consilio venientem e Troiano bello maritum percussit. quam postea filius dicitur occidisse. 2^d Orestes filius Agamemnonis et Clytaemestrae, qui adulteram puniens matrem. 7 1 *Quam mihi lucus (Martis)*: 'lucum Martis' dicit, qui Romae est in Appia, in quo solebant recitare 10 poetae. 2 Aut illum, qui apud Colc(h)os est, in quo fuit pellis aurea. 3 Aut in quo Ilia peperit. 9 1^s *Vulcani q(uid) a(gant) venti*: pro follibus posuit. 2 (*Quas torqueat umbras Aeacus*): Aeacus, Minos et Ra(da)mant(h)us, hi tres apud inferos fratres fuerunt. 12 *Frontonis (platani 15 convulsaque marmora clamant)*: in <H>oratiana domo, in qua poetae recitabant. 22 1 (*Mevia*) [*figat aprum*]:

7 Aut Ariopagus, qui Athenis est, aut is, qui Romae est in Appia, ubi cum Ilia concubuit, aut ille apud Colchos, de quo Iason pellem auream arietis sustulit φ; 'Lucus Martis' (valde alienum esse arbitror, ut hic) Areopagus (exponatur . . . ne aliis quidem astipulatus fuerim, ut) lucum (credam hic eum intelligi), qui (ut Probus inquit) apud Colchum [colobum ed.] fuit, ubi vellus [aeolus ed.] erat ex auro (. . .) utrum (ergo) 'lucum Martis', in quo peperit Ilia Remum et Romulum (. . .) an certe (velut etiam Probus interpretatur) 'lucum Martis' dicit, qui Romae fuit in Appia, quod ibi solerent multi dicere (ut idem Probus putat)? *Valla* 9 1 'Vulcani venti' id est folles *L φ Valla* 2 Tres sunt iudices inferorum, Iovis et Europae filii: Aeacus, Minos et Radamanthus φ, *sim. L ψ* 12 Fuit . . . Frontonis domus, in qua poetae recitabant *Valla*; Fronto orator (Traiani tempore *add. χ*) nobilissimus, in cuius domo poetae recitabant (doceb- eique . . . recitab- . . . φ) φ χ 20 'Magnus alumnus Auruncae' Lucilium dicit, ut sit Aurunca pro Italia synecdochicos posita, vel (ut Probus exponit) Turnum dicit Scaevi Memoris [rem- ed.] tragici poetae fratrem. Turnus hic libertini generis ad honores ambitione proventus est, potens in aula Vespasianorum Titi et Domitiani. vel Lenaeum [*Casaub.*:

2 masc- <dicit> P 3 Aeg- *Cram.* orestes PS 4 clitem- PS
5 communicata PS 8 qui puniens] *cf. VII 173, 2* quae continens; *v. Append.*

matrona. 2 (*Tuscum figat aprum*): ut quod natura dene-
 gat, deliciarum affluentia largiatur. 26 1 *Cum pars*
Niliacae (plebis): unus de consulibus [liciniae ac] de plebe
 Aegypti fuit, magnarum Romae postea facultatum.
 5 2^d (*Verna*) *Canopi*: Canopus oppidum Aegypti, dictum a
 gubernatore Menelai, qui ibidem morsu serpentis extinc-
 tus est. 28^s *Ventilet ae(stivum) d(igitis sudantibus*
aurum): per luxuriam enim anulos aestivos et hiemales
 14 r. invenerat. | 31^d *Ut teneat se*: ut non scribat accusationes
 10 illorum. 32^s (*Lectica Mathonis*) *plena ipso*: quia crassus
 fuit. 33 1^d (*Magni*) *delator amici*: Heliodorum significat
 delatorem. 34 1 (*De nobilitate comesa quod superest*)

-nium ed.] dicit, qui[a] et ipse satyras scripsit. vel Silium et ipsum
 sui temporis satyricum. qui omnes (ut Probus refert) ex Aurunca
 fuerunt *Valla*; Lucilium satiricum dicit, qui Auruncus fuit φ
 26 1 Hic Crispinus e plebe fuit Aegyptia magnarum postea
 Romae facultatum et promotionum, siquidem ex libertino sena-
 tor est a Nerone factus (ut Probus inquit) *Valla*; Crispinus
 iste Aegyptius fuit gente, condicione servus, sed post Romae
 a Nerone factus est senator . . . φ; *item* quendam Aegyptium
 Crispinum significat, qui cum egens Romam venisset, amicus
 Domitiani Caesaris factus est et ex libertino senator φ 2 Op-
 pidum Aegypti a Canopo gubernatore Menelai, qui ibi sepul-
 tus est φ (*consentit Valla ad VI 84*) 28 Et hoc luxuria in-
 venerat (inquit Probus), alios anulos aestivos, alios vero hie-
 males *Valla* 31 'Ut teneat se' id est non scribat *Valla*
 33 1 Heliodorum dicit L, Heliodorus φ 2 (Probus . . .) Helio-
 dorus (inquit) Stoicus, qui praeceptor L. Iunium [licin- ed.]
 Silanum [syll- ed.], discipulum suum, cum argueretur coniura-
 tionis, infitiantem praeter domesticam delationem [dilect- ed.]
 oppressit. alii philosophum Traiani volunt, qui Baram nobilem
 detulit senatorem et damnavit; nonnulli Demetrium causidicum,
 qui Neroni multos detulit *Valla*; Heliodorus Stoicus praeceptor,
 qui L. Iunium [licin- codd.] Silanum, discipulum suum, cum
 argueretur de coniuratione, praeter domesticam delationem
 etiam falso testimonio oppressit. alii Demetrium causidicum
 volunt, qui multos Neroni detulit φ 34 'De nobilitate co-
 mesa' aut ad bona hoc referemus . . . aut ad crudelitatem de-
 latoris, aut 'comesa' (ut Probus putat) propter Syllam, qui
 persecutus [pros- ed.] est senatores Marianos *Valla*

3 niliacus P- c̄s S; *aliud temptam. infra liciniae ac, sc. ni-*
liaci corr. in -cae, secl. W. 6 menalio P S

vel ceteros. [2 Delatores illi partem maximam proscripserunt, ex quorum bonis multa diripuerunt. namque hoc, quia 'rapturus' dicit, ad crudelitatem refert.] nam a Sylla multi occisi sunt et proscripti. **33 2** (*Magni delator amici*): Heliodorum dicit Stoicum philosophum, qui 5 L. Iunium Silanum, discipulum suum, cum argueret<ur> coniurationis, infitiatum <praeter> domesticam delationem etiam <falso> testimonio oppressit. alii philosophum Traiani dicunt, qui Boream senatorem detulit et damnavit. nonnulli Demetrium caesidicum dicunt, qui multos 10 Neroni detulit. **34 3^s** *Et cito rapturus: consumpturus.* **35** [*Quod superest*] q(uem) M(assa timet quem munere palpat Carus et a trepido Thymele summissa Latino): Massa morio fuisse dicitur et Carus nanus, Latinus vero actor mimicus. hi omnes Neronis fuerunt liberti et deliciae 15 Augusti, sed et nequissimi delatores. Latinus autem mimus quasi conscius adulterii Messalinae, uxori Neronis, ab ipso occisus est, Massa autem et Carus Heliodoro deferente occisi sunt. cuius futuram delationem ita metuebant, ut ei munera darent: nam Latinus mimus Thymelen mimam 20 submittebat ad mitigandum. **39^d** (*Vetulae*) vesica

35 Massa (ut Probus inquit) morio Traiani fuit . . . Carus (inquit Probus) nanus fuit Traiani . . . Latinus actor fuit, id est mimus. omnes autem hi fuerunt (ut mea fert opinio) libertinae condicionis ac sub Nerone delatores. Latinus (inquit Probus) quasi conscius adulteriorum Messalinae occisus est a Claudio. Thymele rogabat Heliodorum ipsum eumque placabat adulteriis *Valla*; Latinus hic mimus nobilis dicebatur cum Messalina uxore Domitiani coire. qui timens ab Heliodoro deferri uxorem eius Thymelen inmisit ad rogandum Heliodorum φ , *sim. Lx* **43** 'Et sic palleat' exsanguis nimia coitus consuetudine aut nimia expectatione hereditatis aut metu adulterii *Valla*; exsanguis nimio coitu $\varphi \psi \mu$

1 Delatores illi *W.* dilacionem (-tionē **S**) sicilie **PS** an delatione sua illi? parte **P** prescr- **PS** **3** rapturus *Iahn* -um **PS** **6** L. Iunium *Lipsius* licinium **PS**, cf. *Suppl.* argueretur *Suppl.* **7** infitiat cum **PS** praeter et falso cf. *Suppl.* dilac- **PS** **9** boream **PS** **11** *schol.* **33 3** legitur post *schol.* **43 3** **13sq.** massam murio **PS** **15** lib- om. **S** **16** augustis. sed **PS** **18** heriod- **PS** **20** thymilene **PS**

beatae: divitis libidinosae. 43 1 *Palleat*: nimia coitus libidine fatigatus. 2 Aut expectatione hereditatis. 3 Aut metu adulterii. 33 3^s [47 *Damnatus inani*] (*Magni delator amici*): Soranum Barea Celer philosophus, magister
 5 ipsius, apud Neronem scelere delationis occidit et ipse postea sub Vespasiano hoc ipsum Musonio Rufo accusante damnatus est. 47 1 (*Damnatus inani*) *iudicio*: non ad-
 e<m>ptis bonis. 'inane iudicium' dicitur sine litium aesti-
 matione. 2 (*Inani iudicio*): litis aestimatio illi non pro-
 10 fuit. 48 1 (*Quid enim salvis infamia nummis*): subauditur 'nocet'. 2^d (*Salvis*) *infamia nummis*: infamis pronuntiatus sine dispendio pecuniae. 49^s *Exul ab octava Marius bibit*): qui iudicio vacabant, decima <h>ora cenabant: hic enim ab octava. 50^d (*At tu victrix*) *provincia ploras*:
 15 quia spoliata. 51 1 (*Venusina*) *digna lucerna*: 'lucerna' ideo dicit, quia satirici ad omnium vitia quasi lucernam admovent et vel adurunt vel ostendunt crimina, quae noverunt. 'Venusina' autem ideo, quia haec fuit civitas <H>oratii. 2 (*Venusina digna*) *lucerna*: id est: talem

48 1 'Quid—nummis?' deest 'nocet' *Valla*; item $L\varphi\psi\mu$
 49 'Exul ab octava' deest 'hora'. nam qui iudicio (rebusque publicis) vacabant, decima comedebant *Valla cons. φμ* (om. r- p-); Marius Priscus cum proconsul Africam tenuisset, accusante Plinio Secundo damnatus est, quia creditas pecunias reddere nolebat φ
 50 'Ploras' quoniam spoliata *Valla*
 51 'Venusina lucerna' id est satira tali, qualem scripsit Horatius (qui natum se dicit [s. II 1, 35] 'qua Venusinus arat finem sub utrumque colonus') [*sim. Valla*]. 'lucerna' autem dicit, quia satiricus ad vitia omnium quasi lucernam admovet, ut intueretur vitia singulorum φ; (utrum) 'lucerna', quia — admovet [= φ], ut intueri quivis possit crimina, quae novit (an...) sive a Venusia [-io *ed.*], ubi laternae leves fuerunt (ut *Probus* inquit) quae vilissimi veniebant *Valla*

2 spect- PS 5 delat- *Iahn* damnat- PS 6 Mus- *Pith.*
 usimio PS 7 in- iud- *W.* decius PS 9 litis *Rutgers*
 legis PS illi] sc. provinciae 11 nocet] nota PS 15 Digna—
 7, 1 scripsit post 7, 4 Atl- S, tum post 7, 3 ag- signis *revoc.*
 lucernam 2. PS 16 omn-] homin- *Schopen*, at cf. *Isid.*
VIII 7, 7 17 vel 1. *Iahn* ut PS 19 <autem> id est
 <aut> PS

saturam scribo, qualem <H>oratus scripsit. 52 1^s *Haec ego n(on) a(gitem):* persequar. ut Virgilius (Aen. V 265) 'pallantes Troas agebat'. 2 *Heracleas:* aut Herculis columnas in Spaniis aut Atlantem. 53 1^d *Aut Diomedes:* socios Diomedis in aves conversos. 2 (*Aut mugitum*) 5 *labyrinthi:* Minotauri. 54 1^s *Et mare per(cussum) p(ueo):* Icarium dicit. 2^d *Fabrumque volantem:* Daedalum. 55 1 *Cum leno accipiat (moechi bona):* maritus vendens coniugis castitatem. 2 (*Si capiendi*) *ius nullum (uxori):* si facultatem maritus non habet, ut deprehendat 10 spoliandos adulteros, quia nota est eius fraus, tamen coniventiam suam adulteris vendit. 3 Et sic intellegitur: si uxor eius iure impediatur adultero succedere, ipse maritus leno succedit adultero heres, ut per fidei commissum res adulteri ad adulteram veniant. 57^s *Doctus* 15 (*et ad calicem vigilantem stertere naso*): ut carius vendat adulterium, praesens est. 58 1 *Cum fas esse p(utet curam sperare cohortis):* ut accipiat consulatum. 2^d *Curam sperare cohortis:* militum tribunatum. | 59^s *Qui bona* 14 v. *d(onavit) prae(sepibus):* propter equos hoc dixit. 60 [59 20 *Et caret]* (*Dum pervolat axe citato Flaminiam puer Automedon*): Neronem tangit. 61 [*Flaminiam*] *p(uer) Automedon:* pro auriga. 62^d (*Lacernatae cum se*) *iactaret amicae:* satirice, nam habitu virili feminam describit.

52 1 scriptis (om. μ) persequar $\varphi \mu$ 2 'Heracleas' (... vera lectio est quam refert Probus et in vetustissimo emendatissimoque codice legimus) *Valla* 53 2 vocem Minotauri $L \varphi \psi \mu$
54 1 *Puero*] Icaro *Valla* $L \varphi \psi \mu$ 2 Daedalum $L \varphi \psi \mu$ (*add. dicit*) *Valla* 55 1 'Lenonem' dicit maritum vendentem pudorem uxoris φ 60 Tangit Neronem φ (N. carpit) ψ ; per aurigam alii Neronem, alii Damasippum volunt intelligi *Valla*
61 Hoc nomen aurigae mutuavit a Virgilio, qui dicit (Aen. II 476) 'armiger Automedon, equorum agitator Achillis' ... φ
62 'Amicae lacernatae' satirice habitu viri feminam descripsit. Neronem lacerat ... *Valla*

3 herculis autem PS, *transp. et corr. W.* 8 maritus *Cram.*
-ti PS 12 intellegitur] = intellegi potest 15 adulteram
Pith. -um PS 21 Et caret om. P, *glossam signo: ad Dum*
revocans 22 Flamina P 24 satyr- PS

64 *Sexta cervice feratur*: lectica enim faciente luxuria a sex hominibus portabatur. 65^s *Hinc atque inde p(atens)*: ut ab omnibus videatur. 63^d (*Nonne libet medio ceras inplere capaces quadrivio*) [65 *Cathedra*]: in his rebus
 5 concitatus posset et in publico scribere. 66^{1s} *Et multum referens*: multum lucri capiens. 2^d (*De*) *Maecenate supino*: superbo. 3 *Vel mortuo*. 68 (*Gemma*) *fecerit uda*: saliva tacta propter signaculi inpressionem. 69 (*Molle*) *Cale-*
 10 *num*: vinum dicit. 70 (*Viro miscet sitiante rubetam*): rubeta rana est, ex cuius pulmonibus vel sanguine fit venenum. 71^{1s} *Instituitque rudes m(elior) Luc(usta propinquas)*: Lucusta quaedam fuit in Galliis matrona venefica, quam Nero exhibuit ad se propter venena con-
 15 familiari- tate sua habuit, ut etiam eum doceret venena miscere. inde ait Turnus in satura (FPL p. 134 Mor.) 'ex quo Caesareas suboles horrida Lucusta occidit cura sui, verna nota Neronis'. haec increpitata a Nerone, quod

64 'Sexta cervice' hexaphoro, hoc est a sex hominibus *Valla* 66 2-3 'De Maecenate supino' mortuo, vel certe superbo [*sic φ μ*] et erecto de nobilitatis fastu et integritatis conscientia *Valla* 68 'Et gemma fecerit uda [vel *ed.*]' impresso cera<e> signo saliva tacto. sunt qui hunc Damasippum, sunt qui Ophonium Tigillinum velint *Valla* 69 *Molle Cal.*] suave vinum *L ψ*; vinum a loco *μ* 71¹ Tranquillus (Nero 33 2) et Tacitus (Ann. XIII 15) huius Locustae meminerunt, quae ex Gall<i>is propterea, quod famosa venefica esset, Neroni exhibita est eidemque familiaris effecta (ut inquit Probus), ut et illum doceret et plures puellas. unde ait Turnus in satira 'ex quo Caesareas soboles Locusta cecidit, horrendum curas dum liberat atra Neronis'. haec increpita a Nerone, quod lentum venenum Britannico comparasset, deinde tam efficax dedit, ut ante quam poculum Britannicus exhauriret, in convivio Neronis expiraret *Valla*; Locusta fuit venefica famosissima, quae ideo de Galliis ducta est, ut propinquas eius doceret veneno homines occidere φ

1 faciente lux-] v. *Append.* 4 in his rebus] v. *Append.*
 5 possit *Schopen* 6 cap- *Cram. sap- PS* 9 vin-] venen- *PS*
 11 luc. *P l. c. S* 17 qua *PS, v. Suppl.* sob- *PS* locusta *PS*
sic et infra 18 nerone <ne> *PS*

lentum venenum Britannico, privigno suo, parasset, tam
 efficax dedit, ut ante quam poculum Britannicus exhau-
 riret, in convivio Neronis expiraret. 'propinquas' autem
 dicit tamquam a Lucusta doctas. 2^d *Propinquas*: quidam
 uxorem dicunt 'propinquas'. 72 *Nigros (efferre maritos)*: 5
 a veneno. 73 *Gyaris*: insula, ubi damnati mittebantur.
 75 (*Criminibus debent hortos*) *praetoria mensas*: illis donant
 hortos, argentum vel cetera, quibus conscientia tenentur
 obnoxii. 76 (*Stantem*) *extra pocula caprum*: dicit emble-
 matum opus. 77 *Quem patitur dormire*: dissimulare. 10
 78 (*Praetextatus*) *adulter*: puer, qui adhuc vir non est.
 80 *Cluvienus*: delerus poeta vel indoctus. 81 1^s *Ex quo*
Deucalion: ab initio mundi. 2^d (*Nimbis*) *tollentibus*
aequor: per diluvium. 82 *Sortesque poposcit*: a Themide,
 quae ante Apollinem responsa dabat. 83 1^s [*Paulatim-* 15
que] *anima*: spiritu. 2^d *Mollia saxa*: ut Virgilius (Georg.
 I 63) 'unde homines nati, durum genus'. [84 *Pyrra*
puellas] et hic per consensum ostendit esse durissimum.
 85 (*Votum timor ira*) *voluptas (gaudia discursus nostri*
farrago libelli est): hoc est: vitia hominum dant nobis 20
 scribendi materiem. 87^s [*Et quando*] *uberior*: id est
 fecundior. | 88 1^d *Alea quando (hos animos)*: in ellipsin 15 r.
 dicit hoc. 2^s (*Alea quando*) *hos animos*: ellipsis: subaudi-
 tur 'habuit'. 90^d (*Ad casum tabulae*) [*Luditur arca*]: ad

73 solebant ... in Gyaron insulam proscribi damnati *Valla*
 76 (*Probus* autem) caper hic (inquit) praecipue ab hominibus
 [omn- *Pith.*] praedicatur, quem etiam Martialis carmine suo
 (VIII 51, 9) laudavit 'stat caper in phiala [*ex v. 1: Aeolio Mart.*]
 Thebani vellere Phrixi cultus: ab hoc mallet vecta fuisse soror'
Valla 77 'Dormire' dissimulare, tacere *Valla* 78 *Praet.*
 adhuc puer φ 82 'Sortesque poposcit' subaudi 'a Themide'
 (inquit *Probus*), quae ante Apollinem responsa dabat. (sed)
 'sortes' pro oraculis posuit (. . .) *Valla; Sortes*] oracula (*sic*
 φ χ) sive responsa (*hoc x*) μ 88 2 *Alea — animos*' ellipsis:
 subauditur enim 'habuit' *Valla*; 'habebat' *suppl. L*

9 sq. emblematicum *Schurzfl. ex cod. suo* 12 delⁱerus P (i
 erasa) S 15 ante] apolli S 21 materiem *ex -am* P S
 22 ellimsin P S 23 enlipsis P S

incertum eventum. 91 *Dispensatore* [videbis]: subministrante pecuniam. 92 1 *Armigero*: metaphora <a> bellantibus, id est: qui arma praebet tesseras et tabulam. 2 Et ipse est, qui nummos sub pignore portat. 93^s [Perdere et] horrenti (*tunicam non reddere servo*): trementi, nudo. 94 1^d *Quis fercula septem* (*secreto cenavit avus*): non in publico convivio, sed privato. in praeterito ostendit hanc vitam non fuisse: ideo dicit 'avus'. 2^s 'Secreto' quod ait, id est privato convivio. 3^d (*Quis fercula septem*)
 10 *secreto cenavit avus*: quis tuorum [avus] aut tam locuples aut tam luxuriosus fuit, ut tu es? moris autem erat apud antiquos, ne quis adderet possessionibus suis aut ex illis minueret. 95 (*Nunc sportula primo*) *limine parva* (*sedet*): vult intelligi, quod apud veteres, quamvis pauperes
 15 esse<nt>, tamen maiorem humanitatem fuisse, nunc autem eam solam videri humanitatem, si detur sportula et ipsa tenuissima: <si> tamen ab honoratis non excludaris, qui ad eam sine pudore conveniunt. 99 1 *Agnitus accipies*: id est: qui non agniti fuerint, non accipiunt, nedum humiles

91 'Dispensatore' sumministrante pecuniam (qui Graece *οἰκονόμος* appellatur [ex gloss. add.? cf. Th. gl. s. v.] *Valla*
 94 1 'Secreto cenavit' non publico, sed privato: ostendit apud veteres hanc vitam non fuisse, unde et 'avus' ait *Valla*
 3 Moris autem erat (ut Probus inquit) apud antiquos, ne quis adderet possessionibus suis aut de illis minueret *Valla*; Mos fuit antiquis, ne—suis aut minueret (*vel* demeret) aliquid φ
 95 Vult intelligi apud veteres maiorem humanitatem fuisse, quamvis pauperiores essent, nunc autem eam solam clementiam exhiberi, quod sportulam et ipsam quidem tenuem proferant, nisi tamen ab honoratis excludaris, qui ad eam sine pudore conveniunt *Valla*; Vult intelligi—solam humanitatem exhiberi, si sportulam quis det ipsamque tenuem, si[c] tamen non excludaris ab hon-, qui ad eam rapiendam sine pud- conv- φ
 [initio = *Valla*]

1 incertum Hofm.-Peerlk. interitum PS 1sq. Subministrantis P ex -te S, corr. Cram. 2 suppl. Pith. 4 est W. et PS pignora S 8 avus v. Suppl.] abuit P hab- S
 9 quod ait om. S conv- sscr., Secreto om. S 10 secl. Buech. an avorum? 11 luxor- PS¹ 15 essent v. Suppl. nunc autem v. Suppl.] nec aut PS 17 si v. Suppl.

possint accipere. 2 (*Agnitus*): pro explorati. 101 (*No-*
biscum): id est cum pauperibus. 100 1^s *Ipsos* (*Troiuge-*
nas): nobiles. 2^d *Troiugenas*: patricios: qui nisi agniti
 fuerint, non accipiunt, nedum humiles possint accipere.
 102 *Sed libertinus* (*prior est*): arguit homines, qui propter 5
 libidinem libertatem meruerunt, qui in libertinorum corpus
 [tribus] relati sunt, qui cum hereditatem meruerint, per-
 tusis auribus signa libertinorum celare non possunt.
 104^s *Natus* (*ad Euphraten*): Mesopotameni homines effre-
 natae libidinis sunt in utroque sexu. Sallustius (Hist. IV 10
 fr. 78 M.) meminit. 106 1^d *Quadringenta* (*parant*): qui
 erat census antea equitum Romanorum. 2 *Quid confert*
purpura (*maior optandum*) Lucilius (v. 1119 Mx.) 'aurum
 atque ambitio specimen virtutis'. 3 *Purpura* (*maior*):
 laticlavium. 4^s (*Quid confert purpura maior*) *optandum* 15
s(i) L(aurenti) c(ustodit) i(n) a(gro conductas Corvinus
oves): quid praestat nobilitas, si mercennarius alienus
 nobilis est et pauper? 109^d *Pallante et L(icinis)*: Pallas
 et Licin[i]us in aula Claudii Caesaris praepositi curam rei

100 *Troi.*] id est patricios et nobiles Romanorum ab Aenea
 oriundos, qui nisi agniti sint, non accipiunt, nedum plebei
 possint non explorati φ (*ex parte* ψ); 'Troiugenas' patricios,
 qui nisi agniti sint, nedum humiles, non poterunt quicquam,
 licet efflagitent, impe<t>rare, explorati vero assequuntur *Valla*
 104 Mesopotamiae homines effr- lib- sunt $L\varphi\chi$ 109 Pallas
 libertus (ut inquit *Probus*) Claudii Caesaris officium rationum
 administravit et in numero praetorum relatus, quod parumper
 [primum per *ed.*] cunctantem Caesarem de incestu Agrippinae
 ad nuptias confirmasset, cum qua [eamque *ed.*] ipse consuetu-
 dinem stupri adeo palam fecerat, ut in quodam simulacro
 Palatinae Minervae ascriptum sit 'Pallas, < σ > *αἰτιῶνται*' *Valla*;
 Licin[i]us (inquit *Probus*) ex Germania puer captus tantae
 industriae fuit, ut reliquias cibariorum inter conservos faenera-
 ret et cui quid credidisset, quali poterat chirographo pugil-
 laribus subnotaret. quos cum expeditione quadam transiturus
 flumen in vestimentis recondidisset, C. Iulio Caesari quodam

1 possint *Buech.* -unt **PS** explorati] *cf. Suppl.* -tus *Schop.*
 4 possunt **PS**, *v. supra* 6 *secl. W.* corpus *secl. Iahn* 8 li-
 bert-] servitutis *Schop.* 9 mes(s)ep- **PS** 14 ambitio<sum>
PS, *cf. III 143* 18 *corr. Buech.* 19 prop- **PS**, *corr. Pith.*

publicae gesserunt, cum libertini essent. 111 1 *Nuper i(n) h(anc) u(rbem) p(edibus qui venerat albis)*: ostendit plus honoris videri in calceis quam in persona. in illo enim tempore necdum senatoris nigris calceis uteba[n]tur.
 5 2 (*Pedibus qui venerat albis*): scilicet nudis pedibus.
 3 Vel pulverulentis [[4 Vel braci[i]s. 5 Vel pedules novos in bracis, quos pedornis dicunt.]], ut peregrinus. 112 *Quandoquidem inter nos (sanctissima divitiarum maiestas etsi funesta pecunia templo nondum habitat)*: inter nos qui-
 10 dem magna est divitiarum maiestas, etsi pecunia quidem nondum consecrata est, ut in numero sit deorum vel etiam colatur in templis, quemadmodum Pax atque Fides et cetera. ac per hoc ostendit tam inepte haec numina coli, quam si pecunia templum haberet. 113 1^s [*Maiestas*]
 15 (*Funesta pecunia*): quoniam per scelera acquiritur. 116 1 (*Salutato crepitat Concordia nido*): saturice 'salutato nido', non 'templo'. 113 2 (*Funesta pecunia*) [*templo*]: quod funerum faciendorum sit causa. 3 Quod per parri-

denegante ei pugillaribus quicquam annotatum barbarus legendos [lugens eos *ed.*] obtulit. statim ad dispensationem est admissus, non multo post manu missus et deinde curationi Galliarum ab Augusto praepositus eas spoliavit et, cum flagraret invidia, basilicam sub nomine Gaii Iulii aedificavit. accessit sub Tiberio. proinde dives fuit, quasi Crassi [quod Cassii *ed.*] opes etiam exhausisset, et dictus est habuisse fundos [nummos *ed.*], quantum milvi volant. unde Persius (II 36) 'nunc Licini in campos, nunc Crassi mittit in aedes' *Valla*

111 (Probus hic exponit) albas [alias *ed.*] consuetus habere bracas [-ches *ed.*], vel quod pedales novos haberet in brac[h]is, quos pedurnos dicunt, vel quod non nigris, non calceis senatorum; unde urbane ostendit plus honoris in calceis esse quam in persona *Valla*; 'Albis pedibus' vel quia pedibus venit ideoque de pulvere conspersos pedes habuit albos, vel 'albis' ideo, quia servus erat... *L φ χ* 113 'Funesta pecunia' quae per furta et parricidia congeritur *Valla*, (conquiritur) *L ψ*, *sim. φ μ*

3 personam. illo P -natam illo, *sscr. † in S* 4 senatoris
Schulz -res PS utebatur *Schulz* 5 scilicet *W.* sed PS id
 est *Iahn* 6 *corr. Pith.* 11 vel *Iahn* ut PS 13 nom- PS
 18 sq. pro parricida PS, *corr. Pith.*

cidia congerit(ur). 116 2^d *Quaeque salutato c(repitat)*
Concordia nido: ciconia, quae contra templum Concordiae
 ex conlisio(ne) rostri sonitum facit. | 117^s [*Sed cum*] 15 v.
summus honor: id est senatorum. 118 1 *Sportula quid*
referat: prosit. 2^d *Rationibus*: utilitatibus. 119^s *Quid* 5
facient (comites): quid faciant parasiti, cum senatores sic
 avidi sint ad sportulam? 121 1 (*Quadrantes lectica*
petit) [122 *Languida*]: id est qui eam sufferunt. 122 (*Cir-*
cumducitur uxor): uxorem senatoris (dicit). 121 2 (*Se-*
quiturque maritum . . . uxor): ad accipiendam sportulam 10
 matrona sequitur virum. 123^d *Hic petit absentem*: uxori
 scilicet sportulam. 126 1^s *Profer Galla (caput)*: qui
 erogat, dicit. 2^d *Noli vexare*: maritus dicit. 127^s *Ipsae*
dies (pulchro distinguitur ordine rerum): totos dies sic
 consumunt divites, dum aut sportulam aut ad templum 15
 Apollinis tractandum vadunt. 128^d *Iurisque peritus*
Apollo: aut quia iuxta Apollinis templum iuris periti sede-

116 Templum Concordiae (inquit Probus) est vetus, in quo
 ciconia multa est. aut quae venientibus salutatum concordiae
 crepitu consensum prodebat. et satyricè 'salutato nido', non
 'templo Concordiae'. 'crepitat' rostro ciconia scilicet, quae
 concussione rostri sonitum pacis videtur reddere *Valla*; quod
 dixit 'Concordia crepitat', ad ciconiam respexit . . . nam Con-
 cordia non crepitat, sed ciconia revertens ad nidum concus-
 sione rostri crepitem id est sonitum faciens quodammodo ni-
 dum vel pullos salutat . . . φχ; ciconia . . . rostri concussione
 signum putabatur ostendere pacis . . . φ 121 Lecticarum
 usum (inquit Probus) primi dicuntur invenisse Bithyni. Cicero
 (in Verr. II 5, 27) 'nam una haud mos est Bithyniae regibus
 vehi lectica' *Valla*; 'Lectica petit' octophoro (inquit Probus)
 vehebatur *Valla* 123 'Hic petit absentem' subaudiendum
 'uxori' *Valla* 126 *Profer Galla caput*] vox erogantis ψ;
Noli vexare] maritus dicit φ 127 Sic totos dies, inquit, con-
 sumunt divites, dum ad sportulam vadunt aut ad forum, inde
 ad templum Apollinis . . . *Valla* 128 Hic est Apollo (in-
 quit Probus), cuius et Horatius meminit 'sic me servavit

1 congeritur v. *Suppl.* sal-] s. P c. om. S 3 con-
 silio PS, corr. *Heinr.* 6 faciant *Iahn* -unt PS 8 qui eam
Leo quieton PS 11sq. uxori scil- W. uxoris PS 15 <ad>
 sport- *Pith.*, v. *Append.* 16 <ad> tract- *Schurzfl.*, v. *Ap-*
pend.

bant et tractabant <aut> quia ibi bibliothecam iuris civilis et liberalium studiorum in templo Apollinis Palatini dedicavit Augustus. nam hic est Apollo, cuius et <H>oratio (s. I 9, 78) meminit 'sic me servavit Apollo'. 129^s *Atque triumphales*: id est: itur ad Rostra, ubi habere solent triumphales statuas viri magni sive quadrigas. 130^{1.1.} *Arabarches*: Arabiae princeps. 132^s (*Vestibulis abeunt veteres lassique clientes*) [133 *Votaque deponunt q.*]: dum divites tarde recedunt, clientes expectant. 133 1 (*Quamquam longissima cenae spes homini*): quamquam tarda sit homini spes cenandi. 2 Aut certe: si quis non multum habeat in domo sua quod cenet, tamen non patitur divitum mensas expectare. 135 1 *Optima silvarum*: de venatione. 2 Quare 'optim<a>? dictum est hoc ex adfectione et invidia parasitorum. 137 1^d (*De tot pulchris et latis orbibus et tam antiquis una comedunt*) *patrimonia mensa*: mensis citreis, quas antiquitus in magno pretio habebant. 2 Aut de ebore. 139^s (*Quis ferat istas*) *luxuriae (sordes)*: sine convivis magnos apparatus. 140 (*Totos*) *ponit apros*:

Apollo' . . . iuris civilis et liberalium disciplinarum bibliothecam in templo Apollinis Palatini Augustus dedicavit . . . ibi . . . iuris studiosi conveniebant . . . quod tam dubia [devia ed.] iurisperitorum responsa sint (ut etiam inquit Probus] quam Apollinis *Valla*

130 *Arab.*] Arabiae (-bum *Valla* ψ) princeps *Valla* Λ φ ψ μ
 132 'Abeunt' sero recedunt *Valla* 133 2 Licet hi non multum habeant apud se quod cenent, tamen non patiuntur divitum mensam expectare *Valla* 135 1 *Opt. silv.*] quae de venatione sunt optima *Valla*; venationis (-um μ) diversa genera et piscium φ μ 137 (Probus exponit) mensas citreas, quae (inquit) antiquitus in magno pretio habebantur, vel de marmore, vel quae de Indico ebore affabre factae sunt *Valla*
 140 'Totos ponit apros': apud antiquos enim magnificentiae videbatur apparatus, si cui in convivio aperiret exhibitus esset *Valla*

1 *add. Pith.* 2 civili sex, *sscr.* † (om. et!) S 3 Hor- v. *Suppl.* oraculum PS 4 servabit PS 7 haec glossa *sscr.* in S, *inter Iuven. vers. add. in P* 9 expect- *Buech.* spect- PS
 12 tamen v. *Suppl.* tum PS 13 expect- v. *Suppl.* spect- PS
 14 optima dictum W. 19 convivis *Cram.* -viis PS

apud antiquos magnificentia videbatur apparatus(r), si in convivio cuiusdam aper integer fuisset exhibitus. 142^d *Poena tamen p(raesens)*: poenam dicit, quod solus voraverit quod multis sufficere potuisset. 143^s *Turgidus*: indigestus. 144 *Hinc subitae mortes*: id est: mortuus est manducando. | 5
 146 1^s *Ducitur (iratis plaudendum funus amicis)*: insultant, quod de indigestione sit mortuus intestatus. 2 De cuius testamento nihil consecuti sunt. 149 1 *Omne in praecipiti v(itium stetit)*: ac per hoc: ad marginem venit, ut iam humiles nostros prosit discere. 2^d *Utere velis*: di[stin]ctionis dicit, hoc est saturae scribendae. 151 *Priorum*: Lucili et ceterorum. 155 1 *Tigellinum*: vilem hominem dicit. 2 *Pone Tigellinum*: Ophonius Tigellinus, patre Agr<ig>entino Scyllaceum relegato, iuvenis egens, verum

143 *Turg.*] inflatus adhuc cibo indigesto φ 146 Quod intestatus mortuus sit, aut quod in eius testamento non sint amici quicquam de eius hereditate consecuti *Valla*; 'Iratis' ideo, quia nihil potuerunt consequi de hereditate defuncti *L*; quia non sunt consecuti aliquid de hereditate sua (*vel tua*)... φ ζ 149 2 'Utere velis' velis dictionis et satyrae *Valla*; di[stin]ctionis scilicet satiricae μ 155 . . . si Tigellinum laeseris, vivus ardebis, quemadmodum vivente et imperante Nerone vivi arserunt multi, de quibus cereos fieri iusserat, ut spectatoribus collucerent, cum confixa illis fuissent guttura, ne se flecterent (. . . haec Probus [*v. Append.*] . . .) fuit autem Ophonius Tigellinus, patre Agrigentino Scyllaceum relegato, iuvenis egens, verum admodum pulcher et ob hoc maritis Agrippinae et Fulviae, sororum Caesaris, suspectus. urbe summotus piscatoriam in Achaia exercuit, deinde reditum sub condicione impetravit, ut conspectu Claudii abstineret. quare saltibus in Apulia et Calabria comparatis cum studiosius equos quadrigarios aleret, amicitiam Neronis nactus est primusque studium circensium fecit *Valla*; Tigellinum si laeseris, vivus ardebis, quemadmodum in munere Neronis ardebant, de quibus iusserat cereos fieri, ut lucerent spectatoribus, cum fixa illis fuissent guttura, ne se curvarent *L*

1 magnif- *v. Suppl.* munif- PS apparatus *Pith.* 7 sit . . . int- *Cram.* sic . . . ct- PS 10sq. dictionis *Schop.*, cf. *Suppl.*
 12 glossa iuxta *v. 155* posita et cum *Tigill. Iuven.* signo /· coniuncta in P tigill- semper PS 13 Ophonius *v. Suppl.* G. fulcinus PS 14 relegato *v. Suppl.* religatus PS

admodum pulcher, in concubinato M. Vinicio et †Lucio Domitio, maritis Agrippinae et †Fulviae, sororum Caesaris, aequae in utrisque uxoribus suspectus. ob hoc urbe summotus piscatoriam in Achaia exercuit, quo<ad> accepta hereditate reditum sub condicione inpetravit, ut conspectu 5
Claudi abstineret. quare saltibus in Apulia et Calabria comparatis cum studiose equos aleret quadrigarios, amicitiam Neronis nactus pri<m>us illum ad studium circensium movit. 3 (*Pone Tigellinum*): hoc est in satura: pone 10
te vituperare Tigellinum, quem si laeseris, vivus ardebis, quemadmodum in munere Neronis vivi arserunt, de quibus ille iusserat cereos fieri, ut lucerent spec<ta>toribus, cum fixa illis essent guttura, ne se curvarent. 4^s (*Taeda lucebis in illa*) qua stantes a(rdent qui fixo gutture fumant): Nero 15
maleficos homines taeda et papyro et cera supervestiebat et sic ignem admoveri iubebat, ut arderent. 157 1 *Et latum media* (*sulcum deducit harena*): abductus enim cum per <h>arenam traheretur, sulcum corpore suo fecit. 2 Vel fossam (dicit), in qua stipites figebant<ur>, in quibus 20
ardebant. 158^d *Qui dedit ergo tribus p(atruis) ac(onita)*: generaliter dicit carpens eos, qui veneno grassantur. 159 1 *Pensilibus plumis*: lectica plumis strata. 2 *Pensi-*

157 2 'Et latum media sulcum' fossa, in qua stipites figebantur *Valla* 158 Generaliter dixit . . . *Valla*; M. Ophonius Tigellinus, homo omnium nequissimus, tris patruos habuit, quos omnes, ut eorum hereditatibus potiretur, veneno absumpsit subtractisque anulis et falso tabulis signatis hereditates summo scelere consecutus est ('*ex libello Probi grammatici*') *Domitius Calderinus* (v. *Append.*) 159 2 'Pensilibus plumis' in altum extractis *Valla* φ

1 concubinatum ab inicio P S, corr. Cram. Lucio] immo Gnaeo 2 Domitio Pith. -tiae P S Fulviae] immo Iuliae, cf. *Suppl.* 3 aequae Schulz atque S adque P 4 piscaturam P in Achaia v. *Suppl.* machinam P S quoad Pith. 5 conspectu v. *Suppl.* concubitu P S 8 primus v. *Suppl.* 10 te] -re P 12 spectator- ex corr. S, cf. *Suppl.* 15 theda P S papiro P S 17 abd- Buech. add- P S 18 corpore Pith. -ri P S 19 figebantur v. *Suppl.* fieb- P 20 tribus] t. P aē. S 21 venena crass- P S, corr. Cram.

libus: in altum extractis. 162^s *Securus l(icet) Aenean (Rutulumque ferocem committas)*: securus de mortuis loqueris nec metues legem Iuliam, quae vivorum vitia carpi <veta>t. 163^d (*Nulli gravis est*) *percussus Achilles*: Virgilius (Aen. VI 57) 'Dardana qui Paridis direxti tela 5 manusque'. 164^s *Aut multum quaesitus Hyl(as)*: Virgilius (Ecl. VI 44) 'ut litus Hyla, Hyla omne reclamant'. 168 1 *Inde irae et l(acrimae)*: iracundia accendit<ur> nocens, criminum conscientia laccessitus. 2 *Inde irae et lacrimae*: Virgilius (Aen. II 97) 'hinc mihi prima mali 10 labes'. 3 (*Tecum prius*) *ergo voluta (haec animo)*: cogita satiricas leges. 169 1^d *Duelli*: belli. 2 (*Galeatum sero duelli*) *paenitet*: metaphora: tarde paenitet indixisse bellum, cum iam pugna commissa sit. 171 *Quorum Flaminia (tegitur cinis atque Latina)*: viae, in quibus nobiles sepe- 15 liebantur.

II

1 *Ultra Sauromatas (fugere hinc libet et glaciale Oceanum)*: Sarmatae ultimi ultra Pontum sunt, vicini Amazonum: unde Sauromatides appellantur. | 3 1^s *Qui Curios 16 v. (simulant et Bacchanalia vivunt)*: de his (dicit), qui severitate simulata effeminati sunt. 2^d *Bacchanalia vivunt*: criminoso vivunt. 3 Id est: qui sub figmento severitatis sunt impudici. nam sacra Bacchanalia ex SC. condemnata sunt, cum probatum esset senatui honestissimas feminas 25

162 'Sec. lic. Aen.' . . . securus de mortuis loqueris propter metum legis Iuliae, non debere viventium vitia lacerari . . .
Valla

1 Sauromatae populi sunt Scythiae ultimi . . . *L φ χ*

1 structis S eñ S 2sq. loqueris v. *Suppl* liq- P S
3 metues *Buech.* -is P S 3sq. carpi vetat *Pith.* 4sq. Virg-
Pith. virtutem P S 5 dardanam P S pandis directi P S
6 quaes-] . q. P hyl. S hy. P 7 recl-] sonaret *Verg.*
8 & †. S, om. P accenditur *Pith.* 9sq. Inde—lacr- om. S
13 met- om. S tarde] tandē S
19 vicinē S 20 sauromatib; P -mate S, corr. *Rutg.* ap-
pell. sc. Amazones, cf. *Append.* 24 SC. *Pith.* is P his S

B. T. Scholia in Iuv. vet. rec. Wessner [1941]

2

ad Stimulae deae lucum foede adulterari. 4^s (*Plena omnia gypso*) *Chryssippi (invenias)*: imagines Chryssippi philosophi invenies apud eos factas de gypso. 5 (*Chryssippi*): qui fuit Stoicorum princeps. 6^d *Si quis Aristotelen (similem)*: Aristotelis imaginem similem vel statuam. 7 1^s *Et iubet*: vult. 2^d *Pluteum*: armarium. 9^s (*Cum sis*) *inter Socraticos (notissima fossa cinaedos)*: Aristophanes lacerat Socratem et discipulos ipsius, cum sit et ipse peior pleri<s>que. 11^d *Hispida*: hirsuta. 12^s *Promittunt*
 10 *atrocem (animum)*: fortem, sed coloratum. 13^d (*Caeduntur tumidae medico ridente*) *mariscae*: nam invenientes stupri vestigia medici rident, id est intellegunt et denotant. 15 1^s (*Verius ergo*) *et magis ingenue Peribomius*: nomen archigalli cin<a>edi, [2 (*Peribomius*): quem magulum
 15 conspurcatum dicimus.] qui publice impudicitiam professus est. 21 1 *Clunem (agitant)*: ad patiendum stuprum. 2^d [*Clunem agitant ego te*] *ceventem*: inclinatum ad stuprum et sustinentem. 3 *Sexte*: senator. 23^s *Loripedem*: solutum pedibus aut curvis. 27 1 *Clodius (accuset*

5 'Chryssippi', qui fuit Stoicorum princeps φ; Chr. (philosophus Asianus) Stoicorum (cum Zenone) princeps *Valla* 6 'Si quis Ar. sim.' id est picturam vel statuam, quae Aristotelem referat *Valla* 7 1 'Et iubet' et vult *Valla* 2 'Pluteum' armarium . . . *Valla* φ χ 9 Aristophanes (in comoedia quae *Nephele* inscribitur *add. Valla*) lacerat Socratem et discipulos ipsius (eiusque disc- φ, *add.* quod sint cinaedi), cum sit et ipse peior plerisque (et *et pler- om. Valla*) *Valla* φ 11 *Hisp.* hirsuta φ μ 12 'Atr. an.' fortem *Valla* 15 'Peribomius' nomen cinaedi (Cybelis Matris Deum), qui impudicitiam publice professus est *Valla* 21 1 'Clunem agitant' . . . ad consentiendum et patiendum stuprum φ; ad st- *Valla* 2 *Cev.*] inclinantem (decl- te *Valla*) ad stuprum *Valla* φ μ 3 'Sexte' senator *Valla*; nomen senatoris . . . φ 27 Hic Caesaris uxorem adulteravit et, licet testimonio Ciceronis gravatus sit, tamen absolutus est *Z*; Clodius . . . uxorem Caesaris in templo Bonae Deae corruptit et licet—absolutus est (= *Z*) φ χ; Clodius

1 luc- *Pith.* loc- P S 3 invenias P¹ 5 vel *Schop.* ut P S
 11 <'marisce'>nam P 12 medica P¹ S 15sq. prof- v. *Suppl.*
 peressus P S 16 *schol.* 21 1 post 21 2 in S 17 ego—cev-] e.
 g. c. u. t. S 19 Clodius om. S

moechos): Clodius G. Caesaris uxorem adulteravit et, licet Ciceronis testimonio gravatus sit, tamen absolutus est. 2 Clodius et Clodium accusabit, qui et in templo Bonae Deae Caesaris adulteravit uxorem? 29 1 [27 Clodius] (*Tragico pollutus adulter concubitu qui tunc leges revocabat* 5 *amaras*): Domitianus fratris filiam Iuliam in adulterio sumpserat maritam, cum ipse de adulteris leges severissimas promulgaret. 26^d (*Si fur displiceat Verri homicida Miloni*) Clodius accus(et moechos Catilina Cethegum in tabulam Syllae si dicant discipuli tres): id est: si proscriptio 10 displiceat Syllae vel Mario ceterisque, potest etiam Verri fur displicere et moechus Clodio. 28 1 *In tabulam Syllae*: proscriptorum. 2 (*Discipuli tres*): Caesar, Pompeius et Crassus. 3 Vel: Augustus, Lepidus, Antonius. 29 2^{s.} et inf. *Qualis erat n(uper) t(ragico pollutus adulter concubitu)*: 15

L. Syllae neptem . . . vitiavit . . . et, licet . . . Ciceronis accusatione gravatus sit, tamen absolutus est *Valla*; 'Clodius acc. moech.' quippe qui etiam in templis stupra commisit, cum in Bonae Deae templo Caesaris uxorem per adulterium compresserit *Valla*

28 1 'In tab. Syllae' id est in proscriptionem . . . ζ 2—3 'Disc. tres' id est Caesar Iulius, Pompeius et Crassus φ ζ ψ; Caesar, Pompeius, Crassus, qui Syllae fuere discipuli. aut certe 'tres discipuli' Augustus, Lepidus, Antonius: hi enim triumviri fuerant, qui per cruentum foedus iuncti cum rempublicam invasissent, Syllam imitati senatum et equestrem ordinem proscripsere (ut ait *Probus*) *Valla* 29 Claudium Caesarem incessit, cuius consilio (qui cum Silio *Schulz*) occisa Messalina uxore impudicissima Iuliam Agrippinam fratris filiam, matrem Neronis, revocatam ab insula in matrimonium accepit concesso iure nuptiarum ex senatus consulto. quam dicit frequenter abortum appetisse apud Claudium [Clod- *ed.*], ne ex ipso coheredem Neroni filio [-um *ed.*] pareret, cui praeparabat imperium (ut *Probus* inquit). 'tragico' igitur 'concubitu' infamis Claudius, qui scelerate fratris Germanici [Domitiani] filiam Iuliam in adulterio sumpserat maritam [-tata *ed.*], cum ipse de adulteris leges saevissimas promulgasset *Valla*; Claudium Neronem significat, qui deserta coniuge Messalina Iuliam matrem Nero-

3 accusabit *Buech.* -vit **PS** 6 domiciani **PS**, corr. *Cram.*, ante fratris *transp. W.*; Titi *suppl. Iahn* 9 acc¹ **S** 14 Vel *edd.* ut **S** (*ex &*) **P**

‘tra⟨g⟩ico concubitu’ id est scelerato. 3 (*Tragico pollutus adulter*) *concupitu*: Claudium Caesarem dicit, qui occisa Messalina, uxore inpudicissima, Agrippinam, ⟨filiam⟩ fratris Germanici, matrem Neronis, revocatam ab insula in
 5 matrimonium accepit concesso iure talium nuptiarum ex SC. quam dicit etiam frequenter abortum fecisse, ne ex ipso coheredem Neroni filio pareret, cui illa praeparavit
 17 r. imperium. | 32^s *Cum tot abortivis (fecundam Iulia vulvam solveret)*: haec potionem accipiens abortum faciebat,
 10 quippe quae per adulterium concipiebat. 33^d (*Effunderet*) *offas*: pro partu. 34 1 *Fictos (contemnunt Scauros)*: hoc est philosophos. 2 (*Fictos*) *contemnunt [I]Scauros*: qui severitatem Scaurorum simulant. 37^s *Clamantem t(o- tiens) u(bi) n(unc) l(ex Iulia)*: Iulius enim Caesar de-
 15 derat legem de damnandis adulteris. 40^d *Tertius e caelo cecidit Cato*: multi fuerunt Catones, e quibus duo nobilissimi, prior censor, posterior nepos ipsius, qui de mortis loco dictus est Uticensis Cato. 41^s *Hirsuto*: piloso. 43^d [*Ac iura*] *citari (ante omnes debet Scantinia)*:
 20 lex de infamibus puniendis. 46 1 *Defendit numerus (iunctaeque umbone phalanges)*: metaphora a bellantibus.

nis duxit et sic in adulteros puniendos leges scripsit amaras φ; Neronem dicit . . . sive, quod verius est, Claudium, qui cum Agrippina, quae et Iulia dicta est, filia fratris sui Germanici, concumbebat (-cubuit χ) . . . φχ; quadam potionem abortivum faciebat, ne ex Claudio coheredem Neroni filio pareret, cui praeparabat imperium φ (ne—imp. etiam μ)

32 ‘Fec. Iulia vulvam’ haec enim potionem accipiens abortum faciebat, quippe quae per adulterium concipiebat *Valla*
 33 ‘Offas’ pro partu posuit *Valla* 34 ‘Fictos cont. Scauros’ qui Scaurorum severitatem simulant *Valla*; . . . qui simulant se habere severitatem Scaurorum φ 40 . . . multi quidem Catones fuisse leguntur, sed duo inter ceteros nobilissimi, prior Censori[n]us, posterior qui de loco mortis Uticensis est appellatus *Valla*

3 uxorem inpudicissimam P S, v. *Suppl.* filiam v. *Suppl.*
 4 germani P S 6 . s. c. P S 9 haec v. *Suppl.* nec P S 10 quae v. *Suppl.* qui P S 12 qui v. *Suppl.* qua P¹ S 19 Actu recitari P S

2 (*Defendit numerus*): multitudo, id est: quia multi sunt, ideo non accusantur. ut Lucanus (V 260) 'quidquid multis peccatur, inultum est'. 49 *Media non lambit (Cluviam nec Flora Catullam)*: nomina meretricum lambentium. 50 1 (*Morbo pallet utroque*): utriusque sexus. 2 Inguina 5 lambentis et <stu>pru<m> patientis. 3^s *Hippo subit (iuvenes)*: vir gravis corrumpitur a iuvenibus. 4 *Morbo pallet utroque*: nam et patitur et lambit. 53 1^d [52 *Novimus aut ullo strepitu fora*] (*Colyphia*): pulmentum. 2 Sive membrum virile. 3 (*Comedunt colyphia*) *paucae*: 10 athletarum cibum dicit. 56 (*Levius*) *torquetis Arachne*: Arachne virgo Lydia lanifica, quam Minerva pro invidia, quoniam ausa fuit in certamine provocare, in araneam convertit. 57^s *Horrida (quale facit residens in codice paelex)*: magno odio habetur apud uxorem ea, quae 15 domino miscetur. ergo hanc insequens gravioribus poenis domina catena vinctam infigit codici atque ita iubet facere pensa. 58^d (*Notum est cur solo tabulas*) *inpleverit Hister (liberto)*: Hister quidam infamis, qui omne patrimonium suum vivus donavit uxori ob hanc scilicet causam, ut 20 simul dormiat is, qui et illum corrumperet et illi misceretur. 59 (*Dederit vivus*) *cur multa puellae*: consciae sibi, quae noverat eum corrumpi. 60 *Dives erit (magno quae*

46 2 *Numerus*] multitudo peccantium φ χ λ μ; . . . quia quod multitudo delinquit inultum solet esse (cf. Lucan.) φ 49 'Tedia non lambit Cluviam' nomina haec sunt meretricum *Valla* 50 *Morbo pallet utroque*] patientis et inferentis stuprum φ χ μ 53 2-3 *Colyphia* generaliter vocantur omnes athletarum cibi. est autem proprie colyphia panis in similitudinem virilis membri φ χ, *sim. ψ*; membri virilis formam . . . *Valla* 56 'Arachne' virgo lanificii peritissima κ; quae a Pallade ob invidiam in araneam conversa fertur *Valla* 59 *Consciae* (inquit Probus), quae dominum suum novit praecidi *Valla* 60 'Quae dormit tertia lecto' aut ordine aut nomen proprium est (ut putat Probus, et 'dormis' et 'eris' legit secundae personae) *Valla*; vel proprium vel tertia uxor, quae super alias viventes additur adhuc Z; vel nomen est meretricis proprium vel tertia ipsa, id est cum duobus adulteris . . . φ

6 stuprum pat- W. (cf. 21 1 et Suppl.) propat- P S 8 nam ante 7 Morbo P S 12 Ar- om. S virgo bis P 21 dormiret Pith. illum] sc. Histrum illi] sc. uxori

dormit tertia lecto): quae vide[r]at corrumpi senem et
 17 v. taceat cupiditate habendi. | 61^d *Cylindros*: gemmas pre-
 tiosissimas. 63 1^s *Dat veniam corvis*: proverbium est
 corvorum de inpudicis: [2 (*Dat veniam corvis vexat censura*
 5 *columbas*): discrevit sexum per aves.] unde dicunt coire
 corvos per os et sic parere. 3^d (*Vexat*) *censura columbas*:
 retulit ad simplicitatem, ideo dixit 'columbas'. 65 1 *Stoi-*
cidae [q. e. f. L.]: qui sub praetextu philosophiae in-
 famiam exercent. 2^s [66 *Non facient alii*] (*Stoicidae*):
 10 dicit contumeliose, ut Vergilius (Aen. IX 617) 'o vere
 Phrygiae', Persius (I 4) 'Troïades'. 66^d *Multicia* [sumas]
 vestes molli<o>ri textas subtemine, quibus solent uti
 puellae. 68 1^s *In Proculas (et Pollittas)*: in criminosas.
 2^d (*Est*) *moecha Fabulla*: [3 (*Proculas et Pollittas*) <no-
 15 mina in>decent<i>um.] una de meretricibus. 71^s [*Ae-*
stuo] *nudus agas* (*minus est insania turpis*): minus nuditas
 quam infamis ignominia deridetur. 73 *Vulneribus* (*cru-*
dis): recentibus bellis. 75^d *Quid non proclames in cor-*
pore (*iudicis ista si videas*): vestimenta. 76 (*Quaero an*
 20 *deceant*) *multicia testem*: id est: si testimonium admittitur

61 *Cylindros* vocat magnos lapides et pretiosas gemmas φχ, *sim. L* 63 Proverbium de corvis fuit in inpudicos, quod ore coire dicantur *Valla*; Proverbium est de impudicis et falsis iudicibus. describit autem sexum per aves φ; Corvos vocat viros propter libidinis obscenitatem: feruntur enim corvi ore coire; econtra mulieres vocat columbas propter simplicitatem et innocentiam (castitatem L) Lφχ 65 'Stoicidae' contumeliose feminino usus est genere. sic Homerus (Il. VII 96) 'ὦ μοι ἀπειλητῆρες, Ἀχαιοὶ, οὐκέτ' Ἀχαιοί' et Virgilius 'o vere Phrygiae, neque enim Phryges' et Persius 'ne mihi Polydamas et Troïades Labeonem praetulerint' *Valla*; contumeliose... 'Stoicidae' pro 'Stoici'. tale quid et Virgilius... 'o vere Phrygiae, neque enim Phryges' φχ 73 'Vuln. crudis' recentibus *Valla*, (necdum sanatis *add.*) ψμ 75 *ista*] vestimenta (*Lψμ*) *ista tam turpia Valla*

1 videat *Pith.* 5 unde] *fort. nam* (uñ *pro nã?*); dic.—par., unde prov.—inp. *Schulz, at cf. Suppl.* 11 *frigii PS* 12 *molliori Iahn* textu sub stamine *PS, corr. Iahn duce Pith.* 14 sq. nomina indecentium *W.*

huius, qui his vestibus utitur. 78^s *Cretice*: hoc nomine vel quemlibet nobilem significat vel Iulium Creticum, qui sub Caesaribus inlustris causas egit. 79 1^d *Et dabit in plures*: per te, inquit, Cretice, et alii conrumpentur. 2^s [81 *Uvaeque conspecta livorem*] (*Sicut grex totus in agris unius scabie cadit et porrigine porci*): et Vergilius (Ecl. I 51) 'ne mala vicini pecoris contagia laedant'. 81 (*Uvaeque conspecta livorem ducit ab uva*): hoc ex proverbio sumitur 'uva uvam videndo varia fit'. 83^d *Accipient te* (*paulatim qui longa domi redimicula sumunt frontibus*): id est: in numerum cin<a>edorum paulatim suscipiaris. 86 1^s [*Atque Bonam*] *tenerae*: id est novellae. 2^d *Abdomine* [*porcae*]: pinguedine. 3 *Aut*: intestinis [ut matronae]. 88 (*Exagitata*) [*Femina limen*]: pulsa. 89 1^s *Solis ara deae* (*maribus patet ite profanae*): <id est matronae>. haec Cereris sacra faciunt. 2^d (*Solis ara deae maribus patet ite profanae*): cum magis nefas sit ad hoc virorum quemquam accedere, magis viris patet et mulieres pel-luntur. | 99 1^d [90 *Tibicina cornu*] (*Ille tenet speculum pathici gestamen Othonis*): occiso Galba imperatore Otho

78 'Cretice' invehitur in Metellum Creticum, eum qui vicit Cretenses (ut Probus ait) *Valla*; invehitur—Creticum Metelli filium ex victoria hoc nomen habentem, sicut et pater eius ex Numidia Numidici cognominis augmentum accepit . . . φ; Metellum dicit Creticum: ex victoria ei nomen . . . χ; Creticus . . . causidicus . . . φ 79 1 'Et dabit in plures' per te, inquit, (o *add. Lφ*) Cretice, (iam multi corrupti sunt *add. Lφ*) et alii (*om. Lφ*) conrumpentur *Valla Lφ* 86 2—3 'Placavit abdomine' pinguedine (*sic et Lψμκ*) vel intestinis *Valla*; abd. dicitur pinguedo . . . φχ 88 *Exag.*] *expulsa Lφ* 99 1 Occiso Galba Otho Romanum invasit imperium securus in expolienda forma, ut humecto [tumido *ed.*] pane faciem liniret [*len- ed.*] ad sollicitandum candorem; utebatur et speculo. hunc vitae eius comparabilis Vitellius bello civili confecit apud vicum Bebriacum. quod bellum descripsit Cornelius Tacitus, post Cornelium vero (ut Probus inquit) Pompeius Planta, qui ait

2 vel 2. *Pith.* ut PS 4 conrumpentur *v. Suppl.* -untur PS
8 ex *Cram.* et PS 13 intestinis *Schop.* stent in his PS, *v. Append.* ut matr. *hic secl., infra inser. W.,* ut in id est (vel *Iahn*) *corr.* 19 *v. ad schol.* 100 2

invasit imperium, qui tam probrosae curae in pol<i>enda
 forma fuit, ut humecto pane faciem liniret ad sollicitan-
 dum candorem; utebatur et speculo. hunc [in]compara-
 bilis vitae bello civili Vitellius vicit apud Bebri<a>cum
 5 campum. horum bellum scripsit Cornelius, scripsit et Pom-
 peius Planta, qui ait Bebriacum vicum esse a Cremona vice-
 simo lapide. 92 1^s *Cecropiam soliti Baptae (lassare Cotyton)*:
 'Baptae' titulus libri, quo impudici describuntur ab Eupolide,
 qui inducit viros ad imitationem feminarum saltantes.
 10 2 [*Lassare*] 'Baptae' autem molles: quo titulo Eupolis
 comoediam scripsit, ob quam ab Alcibiade, quem praecipue
 perstrinxerat, necatus est. 3^d (*Soliti Baptae lassare*) *Coty-*
ton: ad exemplum Cotyti dicitur Isiaca sacra celebrari.
 95 1 (*Vitreo bibit*) ille *Priapo*: in vitreum penem. 2 Quos
 15 appellant drillopotas. 97 *Galbina rasa*: polita tenuiter

Bebriacum vicum distare a Cremona viginti milia passuum
Valla; . . . cuius imperium, id est Galbae, cum invasisset Otho,
 omnis cura ei fuit in polienda forma, adeo ut pane humectato
 faciem liniret ad provocandum candorem speculumque Galbae . . .
 concupisceret . . . hunc quoque Othonem Vitellius postmodum
 occidit . . . φ

92 (Probus . . .) 'Baptae' comoedia (inquit) fuit in qua
 Eupolis inducit viros Athenienses ad imitationem feminarum
 saltantes lassare psaltriam Cotyton. Cotytos apud Athenienses
 psaltria, quam effeminati colunt noctu illam adeuntes. 'Baptae'
 titulus libri, quo impudici describuntur *Valla*; 'Baptae' mol-
 les, quo titulo Eupolis comoediam scripsit, ob quam Alcibiades,
 quem praecipue perstrinxerat, nec(a)vit ipsum . . . *Valla*;
 'Baptae' quo titulo scripsit Eupolis comoediam, in qua inducit
 viros Athenienses ad imitationem feminarum lassare <p>sal-
 triam Z; 'Baptae' dicuntur molles et effeminati, quo titulo
 Eupolis et Aristophanes (!) comoediam scripserunt, in qua in-
 ducunt Ath. viros ad imit. fem. colere Cotyton, id est psal-
 triam deam Atheniensium, quam effeminati colebant φ
 95 'Vitreo Priapo' id est verendo vitreo φ 97 'Rasa' te-
 nuiter peracta *Valla*; tenui L

3 compar. v. *Suppl.* 4 <eius> vitae *Leo, cf. Suppl.* vebri-
 cum S -ycum P 5 campum *Lipsius* campaniae PS 6 be-
 bryacum P 7 solitib: (-b, s) apte PS 8 impudices dis-
 scrib- PS 9 virum PS salt-] calc- PS 11 comid- P
 alciviade PS quem v. *Suppl.* qua PS 13 dicuntur *edd.*
 issiaca PS 15 drillopotae PS, *corr. Schurzfl.*

[rasa]. 98^s *Et per Iunonem (domini iurante ministro):* non per Iovem, sed per Iunonem. ita, inquit, servi iurant, quomodo solebant ancillae matronis adulantes 'per Iunonem tuam'. 100 1^d [99 *Ille tenet*] (*Actoris Aurunci*): nomen cuiuslibet fortis viri. 2 Aut ipsius Othonis. 5
 99 2 (*Ille tenet*) *speculum*: in domo Neronis invenerat [Nero]. 100 2 *Actoris Aurunci (spolium)*: adlusit de Virgilio (Aen. XII 94). 103 1 [*Historia*] *speculum civilis (sarcina belli)*: Otho bellum civile gessit cum Vitellio et victus semet occidit. 2 [105 *Et curare cutem*] (*Civilis* 10 *sarcina belli*): ironia, quando secum speculum portabat [Galba]. 106 1 *Bebriacis campis*: Bebriacus campus inter Hostiliam et Cremonam, ubi pugnavit Otho cum exercitu Vitelliano et victus se ipsum iugulavit. 2 (*Spolium adfectare Palati*): occiso⁺Vilo principe, ex quo Nero oppres- 15 sus est, non multo post Otho effeminatus occupavit imperium, quem Palatus infamior occidit. 3^s *Bebriacis [Palati]*: Pontici<s>. 4 Unde pelles bebrinae. 107 *Et*

98 'Et per Iun.—ministro' servo: sic enim solebant iurare matronis ancillae adulantes 'per Iunonem tuam' *Valla* 100 2 hic rursum Virgiliano abutitur illo versu 'A. A. sp.' *Valla*; hoc hemistichium sumptum est de Virgilio . . . *Lχ* 106 'Bebriaco campo' (quem) in Ponto, (et) hinc pelles bebrinas (dictas esse *Probus* ait) . . . *Valla*; Bebriacus campus inter Hostiliam et Cremonam est, ubi pugnavit Otho adversus exercitum Vitellii . . .
 +Valo Vitellii exercitus duce, ex quo fuerat oppressus Nero. at non multo post Othonem extinctum effeminatissimus Vitellius occupavit imperium et Othonis molles habitus, quos Palatus infam<i>or sustulerat, sibi dari iussit, ut eis uteretur *Valla*

1 *secl. Iahn* 3 *matr- v. Suppl. neronis PS* 6 *schol. 99 1 ante schol. 92 1 legitur; post 5 Othonis sequitur in PS: subnotatio huius (sc. versus) retro scripta est, ubi (ue s, uue p) palma: in P signum ∇ adscriptum est quod etiam ante schol. 99 1 Tibicina invenitur, in S utroque loco omissum est 7 *secl. Iahn (v. Append.)* 12 *secl. Iahn; v. ad sch. 106 2 bebriacos campos S ex -us corr. P* 15 +Vilo] Valo *Valla*, vili illo *Cram., Galba Schop.; fort. huc pertinet illud Galba olim marg. adscrtum scholio 103 2 adglutinatum* 17 *Palatus v. Suppl. -tos PS palato Cram., at v. Append.* *Bebr. S* 18 *Ponticis W., v. Append.**

pressum (in facie digitis extendere panem): quod infames faciunt ad excandendam cutem. 108 *Quod nec (in Assyrio pharetrata) Samer(amis orbe)*: Sameram, uxor Nini, Babylonis civitatis conditrix, a filio suo, cuius concubitus
 5 incese concupierat, occisa est. 112^d (*Crine senex*)
 18 v. *fanaticus albo*: libidinosi reprehensio est. | 121^s *O proceres (censore opus est an haruspice nobis)*: quo emendet aut quo expiet. 124 1 [*Segmenta*] (*Longos habitus*): profusae vestes. 2 (*Segmenta*) [*et longos*]: fimbriatas sive
 10 vittatas vestes, quibus matronae nov[a]e nuptae cooperiuntur. 3^d *Et flammea sumit*: vestis pudori similis, quam propter pudorem accipiebant. 125^s *Arcano (qui sacra ferens nutantia loro sudavit clypeis ancilibus)*: qui aliquando Salius Martis fuit — nobilis nam erat [126 *Sudavit*
 15 *clypeis*] Gracchus —, accepit vestem novae nuptae. 126^d *O pater urbis*: apostrophe cum indignatione ad Martem, auctorem generis Romani. 127^s *Unde nefas tantum*: libidinis. 128 1 (*Gradive*): 'Gradivus' Mars. 2 *Urtica*: prurigine. 131 1 *Nec quereris patri*: id est Iovi. 2 (*Cede*
 20 *severi*) *iugeribus (campi)*: recede de Martio campo, quem tenes, qui tibi coeperat aedificari. hic enim ager Tarquini Superbi fuit et post illius fuga[m] Marti consecratus dictus est Martius campus. 132^d [*Iugeribus campi quem*

118 'Cornicini' . . . et est metaphora, id est expertus (ut Probus inquit) naturam eum quasi [-que ed.] grande[m] habere cornu *Valla* 124 'Segmenta' . . . quibus nova nupta amicitur (ut [et ed.] ait Probus) *Valla*; segmentum est vestis muliebris, qua nuptae utuntur . . . φ 125 'Qui—loro' qui aliquando Salius fuit Martis: nobiles enim erant et illi (!) *Valla*; id est: qui Salius <fuit> Martis: nam et horum . . . (?) . . . nobilis . . . (?) . . .; facit et exclamationem ad ipsum Martem L 131 1 *patri*] Iovi L μ 2 . . . recede a campo Martio . . . qui campus . . . Tarquini Superbi fuit, a quo Marti sacratus est . . . φ χ; Martium dicit campum *Valla*

1 quod *Iahn* quia PS 2 eudem PS, corr. *Cram.* 3 sam. S
 6 libido sine reprehensione PS, corr. *W. duce Hofm.-Peerlk.*
 7sq. qui . . . qui *Schop.* 9 fimbriatus S -tum P, corr. *Ferrar.*
 14 nam *Leo* non PS 22 post . . . fugam *Cram.* pro . . . fuga PS
 23 Iug. S quem] quam S, ante corr. P

neglegis] (*officium cras primo sole mihi peragendum*): quidam dicit tamquam interrogatus. 133 *In valle* [*colle*] *Quirini*: ad invidiam dixit 'in valle'. 136^s [*Fient ista*] (*In acta referri*): annalibus contineri. 139 *Sed melius* (*quod nil animis in corpora iuris natura indulget*): quia 5 illis fecunditatem natura non tribuit. 142 1^d [140 *Natura indulget*] (*Nec prodest agili palmas praebere Luperco*): steriles mulieres februantibus Lupercis se offerebant et ferula verberabantur. [[2 Hoc [h]omine qui<a> infra tectum multi seminis credit<ur fieri> contractus,] ob fecunditatem 10 dandam. 3 (*Palmas praebere Luperco*) 'palmas' ideo dicit, quia aut catomus levabantur aut quia a manibus vapula<ba>nt, <ut> conciperent statim. [(2) tunc et in solio, si qua post ipsum descenderit, statim concipit.] 141 1^s *Turgida*: 'turgida[s]' genus medicamenti, quod praegnantem 15 facit et fecundas. 2 (*Condita*) *pyxide Lyde*: de Lydia, unde Arachne fuit in araneam conversa. haec inclusa in pyxide araneam texit, quae permixta potui fecundam mulierem de sterilitate facit. 3 *Turgida*: adludens: crassa simpliciter intellegendum est aut praegnans. 143^d *Vicit et* 20 *hoc monstrum t(unicati fuscina Gracchi)*: qui toga deposita, qua utebantur senatores, tamquam infamis tunica uteba[n]tur. 144 (*Lustravitque fuga mediam*) *gladiator*

136 *In acta referri*] in annalibus scribi μ 142 . . . aut enim osculabantur (!) aut manibus vapulabant a Luperco quae volebant concipere. dicitur (ut Probus ait) et <in> solio, si qua post ipsum descenderit, statim concipere *Valla* 141 *Lyde*, quae in araneam versa est ira Palladis, pro ipsa aranea posita est. haec inclusa in pyxide fecundam mulierem de sterili facit *Valla* 143 . . . ergo hinc lanistae (ut Probus ait) vel<ut> dissoluti dicuntur, quod tunicis uterentur *Valla*

9 verberantur S omine *Cuper* quia *W.* 10 creditur *Cram.* fieri *suppl. W.* 12 catomus] -mis *Salmas., v. Append.* levab- *Roensch.* letab- *PS, v. Append.* 12sq. vapulabant *v. Suppl.* 13 *suppl. W.* conciperent statim *W.* cunei per civitatem *PS* 14 ipsam *S* 15 turgida sunt *Cram.* 16 lide de lidia *PS* 19 grassa *P* 22 qua *S* quam *P* ins famis *Heinr. -es PS* 22sq. *corr. Heinr.*

harenam: Gracchi filius habitu gladiatores plerumque ad infamiam aequabat: retiarius enim fuit. 145^s *Et Capitolinis (generosior et Marcellis)*: quae tunc nobiles intra urbem fuerunt familiae. 147^d *His licet ipsum (admoveas)*: nobilibus [non] Neronem. nam Nero et ipse pugnavit in gladiatorem et cantavit in scaena in habitu cithar(o)edi et
 5 *19r. Q* auriga fuit. | 148^d *Retia misit*: quia et Gracc(h)us minor pugnavit. 149^s *Esse aliquos: ἐκφώνησις* [proclamatio].
 10 *150^d Et ^tpontum*: Virgilius (Aen. VI 302) 'ipse ratem ^tponto subi(g)it velisque ministrat'. 151 1 (*Una transire vadum tot milia cumba*): (Verg. Aen. VI 315) 'nunc hos, nunc accipit illos'. 2 Hic comparationem contra naturam inducit. 152 (*Qui nondum*) *aere lavantur*: infantes, quia pueri non dant balneaticum. 155 1^s *Quid Cremer(a)e*
 15 (*legio*): qui apud Cremeram occisi sunt. ibi enim trecenti Fab[ric]ii occisi sunt victi a Veientibus, quos Camillus superavit. 2^d [*Quid Cremer(a)e legio*] et *Cannis (consumpta iuventus)*: in Apulia vicus nomine Canna(e), ubi Hannibal
Q omnem, exercitum Romanorum occidit victis Paulo et
 20 Varrone consulibus — tantum enim populum superavit, ut tribus modiis anulorum impletis ad Cart(h)aginem miserit, — e quibus consulibus Varro fugit, Paulus occubuit.

147 *ipsum*] Neronem $L\varphi\psi\mu$; (Probus) Gracchus (inquit) gladiator munere Neronis pugnavit, et Nero ipse pugnavit gladio et in scaena cantavit et auriga fuit *Valla* 148 *Retia misit*] retiarius fuit Gracchus φ 152 Quia pueri gratis balnea intrabant, quamdiu fuissent impuberes (ut ait Probus) *Valla* 155 Cremera est oppidum (!) Italiae, ubi trecenti Fabii a Veientibus sunt interfecti. Cannae quoque vicus est Apuliae, apud quem omnis paene iuventus Romana consumpta est ab Hannibale φ , *sim. \chi*; apud Cannas vicum Apuliae Hannibal Romanum fudit exercitum et consulem Paulum L ; 'Cannis cons. iuv.' ubi Paulus Varroque consules superati. Varro quidem fugit, Paulus vero libenter occubuit *Valla*

1 gladiatores *Buech.* -is PS 5 *secl. Schop.* Neronem *Heinr.*
 -ni PS 7 minor *v. Append.* 8 *secl. Heinr.* 9 conto *Verg.*
 15 Cremerum PS occisi PS caesi Q 16 *corr. Cram.* 17 Quid
 —legio *om. S* legi & Q 18 Cannae *Buech.* 19 victus S
 20 barr- PS , *sic et infra*

156 1^s *Tot bellorum (animae):* tot animae, quae in bellis occisae sunt. Lucanus (VI 786) 'inlustres bellis animas'.
 2^d (*Quotiens*) *hinc talis ad illos (umbra venit):* Virgilius (Aen. VI 229) 'idem ter socios pura circumtulit unda'.
 157 *Lustrari:* expiari. 159 (*Arma quidem ultra*) *litora* 5
Iub(ernae) p(romovimus et modo captas Orcadas): id est: vincendo ultra Britannias quoque transivimus, sed deteriores sumus his, quibus imperamus. Iuberna insula Britanniae est sita in Oceano mari, a qua non longe sunt triginta aliae Orcades insulae, quas Mela (III 6, 7) scribit. 10
 161 [*Orcadas*] *ac minima (contentos nocte Britannos):* circa solstitium in Britannia prope nox nulla est hac scilicet causa, quia vicinus occasus et ortus ibidem solis. ex obliquo enim terrae margine lux redundat et proximam sibi insulam et noctibus et diebus inlustrem reddit. 163^s (*Et* 15
tamen unus) *Armenius (Zalaces cunctis narratur ephebis mollior ardenti sese indulnisse tribuno):* unus, qui in obsidatum datus fuerat, a quodam tribuno plebis corrumpebatur. 165 *Ardenti:* amanti. 167 1^d [166 *Aspice quid faciant commercia*] (*Hic fiunt homines*): hic sumunt turpes 20
 et novos mores. 2 (*Si*) *mora longior urbem (indulsit pueris):* si diu fuerint in urbe morati. 169^s *Mittentur:* dimittentur. 170 1^d *Sic praetextatos (referunt Artaxata mores):* id est: mores, quos filii senatorum intra urbem habent, obsides in suis patriis redeuntes reportant, quos ce- 25
 teri apud se ephebi discant. 2 *Artaxata:* civitas Armeniae.

157 'Cuperent lustrari' purgari *Valla* φψ: expiari μ
 161 'Ac—Britannos' . . . insulae in ipsa Britannia sunt, ubi aestivo solstitio prope nox nulla est, qui(a) vicinus [-os ed.] occasus vel ortus solis ex obliquo terrae margine lux redundans [laxae ad undas ed.] proximam sibi insulam et noctibus illustrem facit *Valla*; solstitio aestivo prope nulla (nox est) in Britannia, quia vicinus ortus et occasus solis vicinam sibi insulam etiam noctibus illustrem facit *L* 165 *Ardenti*] amanti (*sic et μ*) depereunti *Valla* 169 'Mitt. braciae' aphaeresis (ut placet Probo) 'mittentur' pro 'omittentur' *Valla*; aphaeresis: dimittentur, omittentur ψ; omittentur φ 170 2 *Artaxata* est civitas Armeniae . . . φχψ

5sq. litoralia (litt- s). p. p. P S 7 idem P 10 horthades P 23 Si P

III

1 1^s *Quamvis digressu (veteris confusus amici):* quia Roma relicta habiturus est Campaniam hortatu quidem Iuvenalis. 2 *Dig(ressu):* ut Virgilius (Aen. III 482) 'digressu supremo'. 2^d (*Sedem figere*) *Cumis (destinet atque unum civem donare Sibyllae):* quia Sibylla Cumana fuit. |
 19 v. Q 10^d (*Tota domus*) *r<a>eda componitur una:* migrantis res familiaris. 11 1^s *Substitit (ad veteres arcus madidamque Capenam):* stetit expectans raedam, ubi solent procon-
 10 sules <sa>lutari, in via Appia ad portam Capenam, id est ad Camenas. 'madidam' ideo, quia supra eam aquaeductus est, quem nunc appellant arcum stillantem: primum enim usque ibidem fuerunt portae. 2 (*Capenam*): quae porta Capena vocabatur ^d [*Capenam*]: per correptivum, id est Cap<u>ena[m]. 12 *Amicae:* Egeriae
 15 Q nymphae dicit. 15 *Mercedem:* pensionem. 16 (*Eiectis*) *mendicat silva Camenis:* templa Camenarum Iudaeis locabantur. 17 1 (*In vallem Egeriae*): Egeria nympa, quae colebatur in Aricino luco, cum qua Numa et concubium

1 'Quamvis digressu—amici' de urbis incommodis et de secessu [rec- ed.] Umbricii locuturus urbis Romae consuetudinem detestatur sub persona Umbricii amici sui *Valla*; Urbis Romae conversationem det. sub pers. Umbr. am. sui... L 11 'Substitit' stetit redam expectans [sp- ed.] *Valla*; 'Madidam' ideo, quod super eam aquaeductus erat (velut ait *Probus*) *Valla*; Capena porta, per quam aquaeductus transit *; propter aquaeductus ψ 12 *Nocturnae—amicae*] videlicet Egeriae (hoc φ) nymphae L (φ) ψ μ 14 v. *Append.* 15 'Mercedem' pensionem *Valla* 17 Egeria fuit nympa (n. est Z), quae colebatur in Aricino luco [lacu ed., lucu Z], cum qua Numa et conubium et colloquium se habere simulavit super cultu [-um ed.] religionum, quo (ut Z) armorum et praedae studio flagrantem (a st. arm., rel. om. Z) populum Romanum abstraheret *Valla Z*

2 qui P 3 quidem S quem P 4 Dig.] d̄r. S dicit P
 6 sibilla PS 7 res Schop. rei P Q S 10 salutari Cram. (cf. Fest. 276, 15 L.) iurare PS, -rent Q 11 cumenas PS 15 Capuena Iahn aeg- P Q 16 nim- codd., sic et infra 19 lacu PS, corr. Pith. concubium P conub- ex concubuit corr. S, cf. Suppl.

et colloquium se habere simulavit super cultu religionum, quo armorum et pugnae studio [populum] flagrantem populum Romanum abstraheret. 2 (*Speluncas dissimiles veris*) [20 *Marmora tofum*]: quia non erant naturales, sed manu factae. 18 (*Quanto praestantius esset numen aquae viridi si margine cluderet undas herba nec ingenuum violarent*) *marmora tofum*: quanto melius esset, si natura sua essent nymphae, quam marmoribus exornatae et pollutae a flagitiosis hominibus. 21^s (*Artibus . . . honestis nullus in urbe locus*) *nulla emolumenta laborum*: id est: nunc 10 nullus fructus doctis. 23 *Res hodie minor est (here quam fuit atque eadem cras deteret exiguis aliquid)*: pauperibus de ipsa parva <re> deminuit aliquid. 29^d (*Vivant Artorius istic (et Catulus)*): per Artorium et Catulum ignobiles et sordidos et malis artibus viventes homines vult 15 intellegi, qui ex sordidis rebus divites sunt facti. 30^s [*Et Catulus*] *m(aneant) qui nigrum in candida vertunt*: qui falsum faciunt, qui norunt mentiri. 32 1 *Siccandam <e>luviam* [31 (*Conducere flumina portus*): ut publicani.] cloacam. 2^d (*Portandum*) *ad busta cadaver*: qui locant 20 se, ut mortuos portent. 33 (*Et praebere caput domina venale sub hasta*): qui possunt a fisco vendi quasi debitores fisci. 34 1^s *Quondam hi cornicines*: symphoniaci. 35 (*No-*

18 Melius, si natura sua essent nymphae quam marmoribus exornatae nec a flagitiosis hominibus polluerentur *Valla*; Melius, inquit, multo esset, si in natura sua esset nympa quam in marmoribus exornata (et orn- *cod.*) *L* 21 'Nulla emol. lab.' id est: nullus fructus doctis et peritis litterarum est *Valla* 23 De ipsa re parvula de<t>erit et diminuit quottidie *Valla*; *deteret*] deminuet *L* ψ (-tur) μ ; 'Exiguis' pauperibus *Valla* 29 Ignobiles significat ex sordidis [-diis *codd.*] divites factos φ 31 'Aedem conducere' (*Probus* exponit) ut publicani sint *Valla* 32 1 *Eluviam*] sordes domus (*sic* ψ) vel cloacam φ ; evacuandas cloacas *Valla* 2 Qui locant[ur] se, ut mortuos portent . . . *L*

2 *secl. Iahn* 4 *sed Cram. nec P S* 13 *re v. Suppl.* 14 *per]* pro *P* 17 *vert-]* .ur.' *P* 19 *public-]* publi fani *P S*; *fort. ut* public. fiant 23 *simf- P simph- S*

taeque per oppida buccae): parasitorum. 34 2 Et municipi-
 palis (harenae perpetui comites): aut gladiatorum aut vena-
 torum comites fuerunt eorum, qui in municipiis pugna-
 20 r. \bar{u} verunt, non in urbe. | 36 1^s \bar{u} Verso pollice: mutata fortuna.
 5 2^d Et verso pollice (vulgus cum iubet occidunt): ab his
 populus occiditur, quos ante populus iubebat id est im-
 perabat occidi. 37 1 Populariter: amabiliter. 2 Favente
 populo. 38 1 Conducunt (foricas): stercora. [2 Hoc est
 vectigal.] 'forire' est pro de[h]onerare ventrem: 'forire' est
 10 nam foras eicere. alii tabernas dicunt foro vicinas. 3 Aut:
 vectigal vinarium. 39^s Quales: ἀνακόλουθον: dicere ante
 debuit 'tales' et sic 'quales'. 40^d (Extollit quotiens
 voluit) Fortuna iocari: ut de misero faciat divitem.
 41^s (Mentiri nescio) [42 Si malus est]: maleficus non sum.
 15 42^d Laudare: adulari. 43 Funus promittere patris: his,
 qui sub severo patre agentes de morte ipsius cogitant.

36 Verso pollice] id est mutata fortuna . . . φχ; fortuna im-
 mutata, id est: loco imperatoris occidit gladiatores (exponit
 Probus), cum paulo ante intra gladiatorum fuisset numerum
 Valla; id est: modo imperator occidit gladiatores, cum paulo
 ante ex illorum numero fuerit L 37 2 'Populariter' favente
 populo . . . Valla 38 'Foricas' cloacas. 'forire' enim (in-
 quit Probus) veteres dicebant deicere ac de[h]onerare ven-
 trem. hinc 'forire' foras eicere. aut 'foricas' foro vicinas ta-
 bernas et confines. quidam vectigal vini putant, quod ex Africa
 in urbem vehebatur, alii domos publico sumptu aedificatas ad
 locandum, quarum conductores lucra capiebant Valla; Forire
 veteres dicebant ventrem de[h]onerare. quidam vectigal vini
 putant, alii domos publico sumptu aedificatas ad locandum L;
 'Forire' dicimus foras ire. hinc 'foricas' dicimus cloacas, in
 quibus publica civitatis stercora defluunt . . φχ; Foricas] clo-
 acas L ψμ; 'Foricas' id est stercus, purgandas latrinas vel
 cloacas. 'forire' ventrem dicimus κ 39 Τὸ ἀνακόλουθον: di-
 cere enim debuit 'tales' et sic 'quales' Valla; anacoluthon ψ
 42 'Poscere' ut videam; hoc est adulari nescio: id enim faciunt
 assentatores Valla 43 'Funus - patris' . . . his . . . qui sub
 severo patre vivunt Valla

1 parasiti Zacher, vix necess. municipales PS 7 amabi-
 liter Rutg. -lium P QS 9 dehonor- P QS¹ 10 nam W. non
 P QS; enim Schop. foras v. Suppl. fossas P QS 12 sic S si P Q
 13 ioc-] loc- P QS

44 *Ranarum viscera numquam (inspexi)*: non sum vene- (Q)
narius. 45^s [*Inspexi*] *ferre ad nuptam (quae mittit adulter)*:
lenocinium exercere non possum. 46^d (*Me*) *nemo mini-*
stro (fur erit): non possum assessor esse furis iudicis. bene
adlusit de consiliaribus. 49^s *Consciis*: criminis. 54 [*Ac-* 5
cusare potest] (*tanti tibi non sit opaci omnis harena Tagi*):
nullae, inquit, divitiae tanti tibi sint, <ut> cum mala
conscientia habeantur. 55^d *Omnis harena Tagi*: flumen
Spaniae, in quo aurum invenitur. 56 1^s *Ut somno (careas*
ponendaque praemia sumas tristis): ut velis bonum 10
propositum malis moribus inmutare. 2^d *Ponendaque*
praemia sumas: quae deponere debeas, id est abicere et
neglegere. 57 1^s *Tristis*: quasi moriturus. 56 3 (*Ponen-*
daque praemia): id est reddenda, quae mala arte quaesita
sunt. 57 2^d *Tristis [et a magno]*: id est: ut mala scilicet 15
conscientia torquearis. 3 (*Et a magno semper timearis*
amico): ne eum accuses. 60 *Non possum ferre Quirites*:
exclamatio, pro 'o Quirites'. 61 (*Quamvis*) *quota portio*
(faecis Achaei): quamvis pauci sunt, tamen Gr<a>ecam
vitiis urbem fecerunt. 62 1 *Orontes*: fluvius in <An>- 20
tioc<h>ia civitate, per quem Syros significat. ut Virgilius
(Aen. VIII 728) 'et pontem indignatus Araxes'. 63 1^s [*Et*
linguam] *Et cum tibicine c<h>ordas (obliquas)*: rusticas.

46 Eleganter lusit de assessoribus *Valla* 49 *Consciis*] cri-
minis ψ μ 54 'Tanti—Tagi' nullae, inquit, divitiae tanti
tibi sint, ut cum mala conscientia quicquam concupiscas
Valla; Nullae—sint . . . ut cum mala conscientia habeant-
tur φ 55 *Tagus* flumen Hispaniae cum harena aurum in-
vehens *Valla* 57 2 'Tristis' ut torquearis conscientia *Valla*;
scilicet mala conscientia φ 60 *Quir.*] o Romani φ ψ μ
61 'Graecam urbem' quam Romani vitiis Graecorum fecerunt
Graecam *Valla*; quamvis pauci sint, tamen totam urbem vitiis
plenam fecerunt φ; licet ultimi et parvi ex Graecia venerunt,
tamen Romam suis vitiis fec. Graecam χ 62 'Orontes'
fluvius Antiochiae . . . φ χ 63 'Et cum—obliquas' id est
rusticas (*sic* ψ μ). vel quas tibicines in obliquum tangunt *Valla*

5 consiliariis? 7 ut v. *Suppl.* 8 tangi Q S 12 quae
Cram. quod P Q S 18 pro o *W.* porro P Q S 20 corr. *Pith.*
21 sir- P S 23sq. rusticas. quas tibic- v. *Suppl.* rusticos
tibic- qui (quia S) P Q S

B. T. Scholia in Iuv. vet. rec. Wessner [1941]

3

20 v. (Q) 2 Quas tibicines in obliquum tangunt. | 64^d (*Gentilia*)
tympana secum (vexit): suae gentis, orientalia. 65 1^s [*Ve-*
xit] et ad circum (*iussas prostare puellas*): et hoc a Gr<a>e-
 cis translatum dicit. 66 *Picta [lupa]*: speciosa.
 5 65 2^d (*Puellas*) [66 *Barbara mitra*]: meretrices. 67 1^s *Rusti-*
cus ille (tuus sumit trechedipna Quirine et ceromatico fert
niceteria collo): ecce, in quantum Romani rustici didi-
 cerunt luxuria<ri> et pal<a>estris uti et phylacteriis, ut
 athletae, ad vincendum! 2^d (*Trechedipna*) [68 *Niceteria*
 10 *collo*]: vestimenta parasitica. 3 Vel: galliculas Graecas
 currentium ad cenam. 70^s *Hic Andro ille Samo (hic*
Trallibus aut Alabandis): hae omnes urbes sunt et insulae
 Asiae, quarum amoenitas et caeli temperies dissolutiores
 efficit viros. quarum accolae in urbem Romam transisse
 15 significat. 71^d (*Dictumque petunt*) a vimine collem: Vimi-
 nalem collem. 72 (*Viscera magnarum domuum*) [*domini-*
que futuri]: interiores amici. 73^s (*Sermo*) *promptus et*
Isaeo (torrentior): Isaeus Romae orator omnibus eloquen-

64 'Gentilia tympana' Phrygia, orientalia, gentis suae *Valla*;
 Phrygia (sic ψμ) vel suae gentis φ 65 'iussas prostare' et
 hoc a Graecis translatum dicit *Valla* 67 1 . . . Et est sen-
 sus: en tibi, o Romule, rustici tui in omnem diffundi luxum
 iam didicerunt et palaestris frui et phylacteriis [syll- ed.], ut
 ad molliter certandum athletae, vitiis Graeca dissolutione
 omnifariam erumpentibus *Valla*; sensus est: ecce, inquit, o tu
 Romane, rustici (-ce cod.) tui didicerunt luxuriari et palaestris
 uti et phylacteriis, ut Graeca dissolutione raptentur ad vitia L
 2-3 'Sumit rechedipna, Quirine' rechedipna (inquit Probus)
 curantium cenas vestimenta parasitica. vel caligulas Graecas
 dicit . . . vel est rechedipna (ut putat etiam Probus) ipse
 qui cenam fert *Valla*; id est vestimenta parasitica . . . L,
 sim. φχψμ 68 'Niceteria' phylacteria [syll- ed. V.] (sic ψμκ)
 sunt (om. L), quae ob victoriam fiebant (fiunt L) et de collo
 pendentia gestabantur (de c. pendent L) *Valla* L; 'Niceteria'
 vestes peregrinas victis convenientes *Valla*; vestis peregrina
 victis (vitiis cod.) conveniens L 71 A vim. collem] Viminalem
 montem ψμ

1 tangunt v. Suppl. -ent P Q S 8 luxuriari v. Suppl. luxu-
 ria S -uria Q -uriam P phylact-] fract- P Q S 10 Vel
 Schop. ut P Q S 13 Asiae om. Q

tior. de hoc Plinius Secundus ait (epist. II 3, 1) 'magna (Q) Isaeum fama praecesserat, maior inventus est'. 76^d *Alip-tes*: unctor. 77^s *Schoenobates*: funambulus. 79 1 *In summa [non Maurus]*: ad postremum. ut Virgilius (Aen. IV 237) 'haec summa est'. 2 Ad ultimum, omne ut iam 5 dicam. 81 1^d *Conc(h)ylia*: vestem fucatam et togae erubescendam. 2 *Fucatos (h)abitus et Romanae togae erubescendos*. 3 Id est capitium purpur(e)um. 4 (*Horum ego non fugiam conchyli*): quasi quos conc(h)ylia signant. 90^s *Miratur vocem angustam*: id est gracilem. | 93 1^d [*Cre- Q 21 r. ditur*] (*an melior cum Thaida sustinet aut cum uxorem* 11 *comoedus agit*): nemo sic effigies imitari potest in agendo com(o)edus, ut Graecus adfingere quod vult. 2 *T(h)aida*: nomen comicum. 3^s (*An melior cum Thaida sustinet aut cum*) *uxorem com(o)edus (agit vel Dorida)*: an melius 15 aliquis agit com(o)ediam Gr(a)eco, cum aut amicam aut uxorem aut ancillam imitatur? nonne ipsas praesentes creditis ex(h)iberi personas? 94 1^d *Vel Dorida nullo (cultam palliolo)*: habitu quasi veram mulierem. 2 *Dorida*: ancilla(m). 95 (*Mulier nempe ipsa videtur*) *non persona* 20

74 'Isaeo torrentior' Isaeus rhetor fuit Atheniensis (!) (ut Probus inquit) illius temporis (*haec etiam L*), cuius et Tranquillus (fr. 49 Reiff.) meminit . . . de quo Plinius in Epistolis 'Magna Isaeum fama praecesserat, maior inventus est' *Valla* 77 *Schoen.*] funambulus *L φ χ ψ μ* 79 'Ad summam' ad postremum . . . *Valla*; ad ultimum (*sic et ψ*) vel postremum φ 81 'Conchyli' ostrinos colores et quos Romana modestia debet aversari. 'Conchyli' capitia purpurea ita flagrantia, ut conchyli ipsa videri possint *Valla*; purpuram vult intelligi fucatos animos vel habitus *L*; id est fucatos habitus . . . φ χ; fucata vestimenta *L* 90 'Vocem angustam' . . . gracilem φ 94 2 'Dorida . . . nomen ancillae (*sic et μ*) in comoediis φ

2 process- P Q S 5 omne ut iam *Steph.* omnem vitam P Q S ne ultra *Iahn* 6 Concilia P Q S, *sic et infra* 7 erubescendam *Leo* -dae P Q S fucatus avitus (aurus Q) P Q S 8 erubescendos *Iahn* -dus (*ex* -des Q) P Q S Id est *Iahn* in P Q S purpureum *W.* -ram P Q S, *cf. Suppl.* 9 quos *Hildebr.* quas P Q S signant] *v. Append.* 13 effingere *Cram.* 16 amicam *Schop.* -um P S 20 ancillam *W.*

loqui: dicas, inquit, in com(o)edi habitu nihil fucatum, quin ipse qui loquitur mulier videatur. 96 (*Vacua et plana*) omnia dicas (*infra venticulum*): sine pene, id est inguina feminea. 97 *Et tenui distantia rima*: naturam muliebrem significat. 98^s *Nec tamen Antiochus (nec erit mirabilis illic aut Stratocles aut cum molli Demetrius Haemo)*: hi temporis illius comoedi fuerunt. 100 1^d *Natio comoeda est*: omnium rerum imitatrix. 2^s *Natio (comoeda est)*: quid, inquit, mirum est, si mimus imitat(ur), quod omnes Gr(a)eci possunt? 3^d (*Rides maiore cachinno*) *concutitur (flet si lacrimas conspexit amici)*: id est: et risum et lacrimas imitatur. 102 [*Nec dolet*] *igniculum (brumae si tempore poscas accipit endromidem)*: si pallium vestieris, et ipse poscit. 103^s *Accipit endromidem*: lodicem, qua se cooperia[n]t. 107^d (*Si rectum*) *minxit amicus*: dives, cum quo est Gr(a)ecus. 108^s *Si trulla (inverso crepitum dedit aurea fundo)*: si pepederit. alii sic intellegunt, ut si calix ^d [*Inverso crepitum*] aureus crepitum dederit cadens e manu divitis. 109 (*Sanctum nihil est neque*) *ab inguine tutum*: id est: corrumpunt omnia. 110^s *Non matrona (laris)*: non domina domus. 111^d (*Non filius*) *ante pudicus*: ante adventum ipsius castus. 112 *Horum si nihil est (aviam resupinat amici)*: si horum nullus inveniatur, qui possit corrumpi, si fuerit anus, ad ipsam se convertit. 113 (*Scire volunt secreta domus*) [*atque inde timeri*]: conscii volunt esse rei familiaris. 114 [*Mentio*] *transi (gymnasia atque audi facinus maioris abollae)*:

96 'Plana' sine pene, id est: inguina esse feminea, quod referat feminam *Valla* 97 'Tenui—rima' muliebria inguina significat *Valla* 101 1 Gens tota Graecorum talis est imitatrix omnium rerum . . . φχ 108 'Si—dedit' si pepedit (-derit ψ) φψμ; sensus: si dives trullae aureae bibendo fundum inverterit crepitumque dederit, a Graeculo statim laudabitur *Valla* 110 *Laris*] domus φ

1 nihil fucatum *Schop.* non fucatam PS 2 ipse *Schop.*
-a PS 9 mimus P -nus S imitatur *Cram.* 12 igniculum]
amiculum *legisse videtur* 13 vestieris *W.* -rit PS 15 co-
operiat *W.* -riunt PS 24 ipsam *Pith.* -um PS

praetermitte minora eorum vitia et veni ad maiora. 115 1^s [*Gymnasia*] (*Facinus maioris*) *abollae*: proverbium: quasi maioris togae, id est sceleris potioris. 2^d (*Facinus maioris abollae*): *abolla* species est maioris vestis. 3 Quasi pallii maioris. ergo 'abollae' per ironiam dixit quasi: 5 sanctioris philosophi. 116 *Stoicus occidit* (*Baream delator amicum discipulumque senex*): detulit Stoicus imperatori discipulum suum Baream dicens, quasi in eius perniciem coniurasset. hoc temporibus Neronis factum est. 118 1^d *Ad quam Gorgonei delapsa est* (*pinna caballi*): Pegasus dicit 10 Medusae sive Gorgonae filium. 117 *Ripa nutritus in illa* (*ad quam Gorgonei delapsa est pinna caballi*): apud Tarsum civitatem Ciliciae, quam praeterfluit amnis Cydnus. cuius urbis est conditor Perseus, qui nomen civitati ex facto dedit, quia ibi una ex talaribus pinnis ei excidit. 118 2^s *Ad* 15 *quam* (*Gorgonei delapsa est*) *pinna caballi*: apud Tarson propter Perseum et Pegasus, quod de sanguine Medusae equus natus sit Pegasus. 120 *Protogenes* (*aliquis vel Diphilus aut Hermarchus*): nomina Graecorum. 121^d *Qui gentis vitio* (*numquam partitur amicum solus habet*): Graeci 20 enim soli volunt maioribus amici esse, hoc est *μονοφιλεῖς*. | 122 1^d *Stillavit in aurem*: susurravit. 2 (*Facilem stillavit* 21 v. *in aurem*): ad levitatem illorum. 124 (*Perierunt*) *tempora longi* (*servitii*): quicquid ante obsecutus sum. 125 1^s [124

115 s . . . ut si diceret: sanctioris philosophiae L 116 'Stoicus occidit Baream' Heliodorum Baream (!) dicit (Probi testimonio, cuius supra [*ad I 33, 2*] meminimus) Valla; 'delator' Heliodorus ψμ; Heliodorum significat Stoicum, qui Baream amicum suum et discipulum atque domus suae procuratorem delatione sua fecit interfici a Nerone φ; v. *Append.* 118 1 Pegasus . . . significat . . . φ; Pegasi ψμ 120 Nomina sunt Graecorum delatorum L φ ψ

3 maiores S potioris *Pith.* -res PS 5 pro ironia PS, corr. *Pith.* 6 philosophiae? v. *Suppl.* 8 eius *Cram.* eum PS 11 nutritum PS 12 tarso P 13 perfluit *Cram.* ci- PS 15 sq. *Ad quam om.* S 16 cavalli PS 17 perseam P 21 *μονοφιλεῖς.* PS 23 *ad lev.] sc. rettulit schol.* 124 *post schol.* 125 1 *in* S

Limine sum.] (Nusquam minor est iactura clientis): <minus> nusquam damnum est in cliente perdendo, quam <si> propter Graecum excludi<tur>. 2^d *Iactura:* damnum. 126 1^s *Quod porro (officium ne nobis blandiar aut quod*
 5 *pauperis hic meritum):* quid faciat pauper, si dives officium sordidum non abnuit aut contemnit? 2 (*Quod*) *pauperis (hic meritum)* quid, inquit, pauper amplius facturum est, cum ipse patronus ad aliorum festinet obsequium? 137 1^d [127 *Nocte togatus]* (*Hospes numinis*
 10 *Idaei):* hic est Scipio, qui oppressit Tiberium Gracc<h>um leges agrarias ferre conantem. 128^s (*Ire*) *praecipitem:* festinantem. 129 1^d *Vigilantibus orbis:* ad quos heredita<e> <veniunt>, vigilant [nunc], ut sibi praetor tutorem daret. 2 Qui propter praetorem vigilant. 130 1 (*Ne*
 15 *prior Albinam et Modiam collega salutet):* quamvis praetor eos contemnat, festinat tamen, <ne> qui prior ^s [*Nec prior]* collega salutet. 129 3 (*Dudum vigilantibus orbis):* qui expectant li<c>t<or>em. 130 2 (*Albinam et Modiam):* has orbas et divites vult intellegi. 131 1 *Divitis hic*
 20 (*servo cludit latus):* aut in medium servum mittit aut in sinistra ambulat. 2 (*Divitis hic servo cludit latus ingenuorum)* *filius [alter enim]:* cogitur, inquit, ingenuus currere cum servis, qui se facultatibus vincunt. 132 (*Alter enim quantum in legione tribuni accipiunt donat Calviniae vel*
 25 *Catienae):* quantum enim tribuni solent accipere stipendii, tantum servi meretricibus donant. 133^d [*Accipiunt]*

125 2 *Iactura]* it est damnum $\psi\mu$; . . . proprie dicitur damnum χ 126 2 Quid, inquit, amplius pauper facturum est, cum ipse patronus ad aliorum festinet obsequia . . . ? $L\varphi\chi$
 128 *Praecip.]* festinum $L\psi\mu$ 129 2 *Dudum vig. orbis]* ex longo (*sic et φ*), qui propter tutelam praetoris vigilant, quamvis eos praetor contemnat L

1 minus (*post damn.*) *add. Schop.* 2 si *add. W.* 3 excluditur *Schop.* 6 abnuit *Cram.* abutitur PS 7 quis S
 8 festinet *ex -nat P* 11 leges (*ex -ge P*) sacrarias PS , *corr. Pith.* 12 sq. hereditetae *Iahn* 13 veniunt *pro nunc hic inser. W.* 16 *add. W.* 18 qui *Iahn* cui PS lictorem *W.*
 litem P (*post 19 orbas*) S 22 cogitur *Iahn -t& PS*

donat Calvinæ: praetoris cuiusdam sorori, quae se occidit tamquam infamis in fratre[m] temporibus Claudii.
136 1 (*Dubitas alta Chionen*) *deducere sella:* inde sellariae dicuntur. 2 Id est a sella. unam meretricem a sella sua abducere[t] conductam cunctaris, cum alii adulteri<a> 5 emant. **137** 2 (*Da testem Romae tam sanctum*) *quam fuit hospes (numinis Idaei):* Scipio Nasica, quam propter probitatem vitae suae senatus elegit, ut hospes esset Matris Deum, id est ut simulacrum eius domi suae haberet, dum ei templum fieret; quod simulacrum de Phrygia allatum est. 10
138 1^s (*Vel qui*) *servavit trepidam (flagranti ex aede Minervam):* Caecilium dicit Metellum pontificem maximum, qui ardente templo Vestae Palladium ex mediis ignibus rapuit ibique caecatus est. 2 Iste enim cum per Latinam viam proficisceretur, augurio corvi in oculos suos volantis 15 revocatus est et, Palladium cum ex incendio rapuisset, passus est caecitatem. **143** (*Quantum quisque sua nummorum servat in arca*) *tantum habet et fidei:* Lucilius (v.1119—20 Mx.) ‘aurum atque ambitio: specimen virtutis utrique est. tantum habeas, tantum ipse sies tantique 20 habearis’. **145**^d (*Contemnere*) *fulmina pauper (creditur):* pauperi enim quasi propter egestatem periuranti dii non irascuntur. **148**^s [*Omnibus*] *hic idem:* id est pauper. | **150**^s (*Vel si consuto vulnere crassum*) *atque recens l(inum* 22 r. *ostendit non una cicatrix)* <calceus> a sutriballo sutus. 25
154 [*Si pudor est*] *de p(ulvino) s(urgat) e(questri cuius res*

136 Id est: de sella sua abducere cunctaris eam, quae iam ab alio est conducta. in sellis enim prostant, unde et sellariae dictae sunt *L, sim. φ χ* **137** 2 Scipionem Nasicam dicit (*sic et φ*), cuius domum Mater Deum dignum suo hospitio iudicavit, donec ei templum fieret *L; P.* Scipionem Nasicam dicit, qui a senatu vir optimus iudicatus Matrem Deum suscepit hospitio *Valla* **138** Metellum dicit . . . *Valla (v. Append.)*
148 *Hic idem*] scilicet pauper *L ψ μ*

2 fratre *Lipsius* 5 abducere *v. Suppl.* *corr. Barth*
 6 schol. 137 1 ante schol. 128 legitur in *PS* 10 frig- *PS*
 12 Caec-] luc- *PS* Lucium Caecilium *Schop.* 19 specimen
 (v. I 106)] speciem *PS* 22 aeg- *PS* 25 suppl. *W.* 26 de
 p. s. e.] de se (*in te corr. P¹*) p. *PS*

legi non sufficit): non sedeat, inquit, in ordine vel in numero equitum pauper. 155^d *Cuius res legi non sufficit*: Othonis lex, in qua iussit eos, qui quadringentorum sestertiorum habent reditus, in numero equitum esse. 5 157^s [158 *Pinnirapi*] (*Nitidi praeconis*): divitis degener(is). 158 1 (*Pinnirapi*): gladiatoris, a pinna, [2^d *Pinnirapi*: pinnis pavonum ornari solent gladiatores, si quando ad pompam descendunt. 3 *Pinnirapos* autem dicit lanistas ex habitu gladiatorum.] quia post mortem retiarii pinnam 10 id est manicam rapit, ut ostendat populo se vicisse. 4 Aut ideo pinnirapos, quia pinnas in galeis habebant. ut Lucilius (v. 121 Mx.) 'cum septem incolumis <pinnis> redit ac recipit se'. — 159^s *Sic libitum (vano qui nos) distinxit Othoni*: discrevit et proiecit de numero eorum, qui habent 15 quadringenta sestertia. 160 1^d *Quis gener (hic placuit censu minor)*: quando gener placet pauperior? 2 (*Puellae sarcinulis*: nunc doti. colligit autem quasi incommoda paupertatis. 3 (*Censu minor atque puellae sarcinulis impar*): ut non maritus uxori sit pauperior. 162 1 (*Quando in consilio est aedilibus*) [*agmine facto*]: in curia non 20 suscipitur pauper. 2 (*Agmine facto debuerant olim tenues migrasse Quirites*: collecta, inquit, multitudine debuerant pauperes migrare ex urbe: nunc quasi non pauperes, sed quasi Romae mediocres gravius transient. 165 1^s *Res angusta*: paupertas. 2 (*Durior illis*) *conatus*: conversatio. 25 166 1^d [*Conatus*] *magno hospitium*: care manetur pensione. 167 [166 *Miserabile magno*] (*Et frugi cenula magno*): id est: mediocris cenula caro comparatur. 166 2^d (*Magno*) ser-

158 Retiarios dicit, qui pinnam id est manicam rapiunt mortui secutoris L (rap. ab umero gladiatoris occisi) φ ζ

5 degeneris W. 6 Pinnirapi om. S 8 disc- P S, corr.
Pith. pinnirapes P S, corr. Schrevel lanestas P S 10 po-
pulos se S 11 pinnirapes P S, corr. Cram. 13 suppl. Pith.
(ex Donato ad Ter. Phorm. 163) 13 libit. P 20 curiam
Schop. 26 conatus magno om. S carae P pensione Iahn
-ni P S 27 Miser. S

vorum ventres: cibaria servorum care emuntur. 168 *Fictilibus* (*cenare pudet quod turpe negabis translatus subito ad Marsos mensamque Sabellam*): in urbe in fictilibus vasis manducare turpe videbatur: quod si apud Marsos aut Sabinos videris, negabis esse turpe. 169^s *Sabellam*: 5 diminutive *Sabinam*. 170 1 (*Veneto*) *duroque cucullo*: aut crasso habitu aut quales cucullos habent Perusini. 2 Vel: a colore aut provincia 'Veneto[s]'. 172 1 (*Nemo togam sumit*) *nisi mortuus [ipsa dierum]*: ut ei supra lectum mittant, dum mortuus effertur. 2 (*Ipsa dierum* 10 *festorum herboso colitur*) *si quando theatro maiestas*: quoniam post longum tempus celebrantur ludi. 174 1^d (*Maiestas*) [*ad pulpita notum*]: devotio. 2 (*Notum exodium*: non novum aut exquisitum. 175 *Exodium*: exodiarius apud veteres in fine ludorum intrabat, quia ridiculus foret, 15 ut quicquid lacrimarum atque tristitiae, quae exissent extra<g>icis affectibus, huiusque spectaculi risus detergeret. huius et Lucilius meminit (v. 1264/65 Mx.) 'principio exitus dignus exodiumque sequetur'. 177 1^s [*Aequales habitus*] (*Similesque videbis orchestram et populum*): actores 20 mimorum similes spectatoribus videas. 2 (*Aequales habitus*): ex vestis habitu pares. 178 1 *Orc<h>estram*: *orc<h>estra* spatium, in quo saltat pantomimus. 2 Vel: idem qui in *orc<h>estra* procedit aut spectatur. 180^d [179 *Aedilibus albae*] (*Hic ultra vires habitus nitor*): potest esse genitivus 25 'huius habitus nitor', possunt et singula pronuntiari

168 'Quod turpe negavit' Scipionem dici (Probus putat) *Valla*; Camillum dicit vel Scipionem . . . *Lφ*; tacite *Nasicam* Scipionem significat . . . aut etiam Camillum . . . *χ* 169 *Sabellam*] *Sabinam* *ψμ* 170 1 'Duro' filo crasso *Valla* 2 'Veneto' a colore *Valla*; veneti coloris *Lφχψμ* 175 Apud veteres nisi in fine ludorum non intrabat quod ridiculum foret *L* 180 'Habitus nitor': 'habitus' genitivus casus. sunt qui velint singula per se pronuntiari 'habitus, nitor', ut sint nominativi casus *Valla*

8 corr. Schop. 16 quae exissent] conlex- *Lachm.* conciv-
Schop., fort. quod exisset 19 sequetur *Salmas.* -itur P S
 22 sq. *orcistra* P

22 v. nominativo casu. | 184^s [*Cum pretio*] (*Cossum*): tunc temporis nobilem et superbum. 185^d (*Ut te respiciat clauso Veiento*) *labello*: ut salutatus tantum vel respicere dignetur. 186^s *Ille metit barbam*: id est tondet. 188 1 [187
5 *Plena domus lib[r]is*] (*Praestant tributa clientes*): sic fit, ut damno quatiaris, si ieris salutatum. 2 *Fermentum*: dulcium malum, quod stomachum indigestum praestat. 189 1^d [188 *Praestare tributa*] (*Cogimur et cultis augere peculia servis*): id est: servis donare cogimur, ut admit-
10 tamur ad salutationem dominorum. 2^s [*Cogimur et*] *cultis*: bene vestitis quippe festo die suo. 190 *Quis timet aut timuit gelida* (*Praeneste ruinam*): aut ab aquarum abundantia dicit 'gelida', quia omnes aquae in urbem inde veniunt, aut frigosam. 191^d [*Aut positis*] *nemorosa*:
15 silvestria. 192 1^s *Simplicibus*: non ornatis. 2^d *Aut proni* (*Tiburis arce*): in praecipiti posita. ut Horatius (c. III 4, 23) 'clivumque supinum'. 193 (*Tenui*) *tibicine fultam*: 'tibicine' tamquam tibicina: id est materia gracili[s]. 195 (*Veteris rimae cum textit hiatum securos*
20 *pendente iubet*) *dormire ruina*: id est: crepturas parietum calce modica perfundunt et inquilinos iubent manere,

184 'Cossum' . . . nobilem . . . *Valla*; nobilis Romanus et superbus $\psi\mu$; pro quolibet nobili posuit χ 185 'Ut-labello' qui ne respicere quidem salutantem dignatur *Valla* 186 'Metit barbam' id est tondet $L\varphi\chi$ 188 2 'Et illud fermentum' malum, quo stomacheris et indigneris *Valla* 189 2 <'Cultis'> quippe festo die suo *Valla* 191 *Nem.*] silvosa φ 192 1 'Simplicibus' (ut *Probus* putat) non ornatis *Valla* 193 'Tenui tibicine fultam' tibicines appellantur columellae, quibus rustici tecta sua fulcire solent. unde *Virgilius* (cf. *vita Donati* p. 6, 86 Br.) per translationem sua hemistichia tibicines vocavit *Valla*; tibicines sunt columnae, quibus rustici sua tecta fulciunt (*haec et χ*). unde *Virg.* per transl. tibicines vocat hem. sua φ 195 ['Ultimus—tuetur'] quia (inquit *Probus*) parietes texti rari et ruinosi perflant<ur> *Valla*

2 tempore suo vilem *PS*, corr. *Schop.* 4 tondit *P* (*om.* id est) 6 si ieris *Cram.* fueris *PS* 14 nem-] . n. *S* 17 clivumque] *Tibur Hor.* 18 tibicine] -na *P* 18 sq. corr. *Pith.* 20 crepturus *S* 21 munere *S*

tamquam si restaurassent ruinam. 198 1^s [Nocte metus] (Frivola): supellectilem pauperis dicit. 2 (Iam frivola transfert) Ucalegon: ut Virgilius (Aen. II 311/12) 'iam proximus ardet Ucalegon'. 199^d (Tabulata tibi iam tertia) fumant: superiora tecta et tristega. 200 Nam si 5 gradibus (trepidatur ab imis ultimus ardebit quem tegula sola tuetur a pluvia): id est: si a prima scala coeperit ardere, [h]is novissimus sentit, qui sub tecto manet. 202 (Molles ubi reddunt ova) columbae: quia super tecta columbaria fiunt. 203^s Lectus erat (Codro): pauper poeta, 10 cuius et supra (I 2) meminit. 204 Ornamentum abaci: quod nos Delphicam appellamus. 205 1 [Cant<h>arus] et recubans (sub eo de marmore Chiron): quemadmodum solent e marmoribus facere sigilla diversa. 'recubans' enim e<s>t a posteriore parte recumbens. 2 (Chiron): <h>ip<p>o- 15 centaurus. 206^d (Graecos servabat) cista libellos: in arcu libros inutiles vel inperitos. 207 Et divina opi[fi]ci (rodebant carmina mures): opizin Gr<a>eci dicunt de his, qui inperite locuntur. alii opicos dicunt eos, qui foedam voce mhabent. | 210^s [211 Nemo cibo n. h.] (Frustra <al. 23 r.

198 1 'Iam friv. transf.' supellectilem pauperis indicat, cuius ardet domus *Valla*; id est supellectilem domus suae, quia pauper erat . . . *L φ χ*, sim. *ψ μ* 2 'Ucalegon' alludit ad illud Virgilianum 'i. p. a. U.' *Valla*; nomen Ucalegon de Virgilio mutuavit dicente 'i. p. a. U.' *L φ χ* 199 'Tabulata . . . superiora (sic et φ) tecta *Valla* 200 'Nam—imis' si a primis scalis ignis evaporet *Valla*; si coeperit ab imo ardere *Z* 203 'Codro' quidam pauper poeta *Z*; 'Procula' parvi corporis mulier et nana fuit *Valla*, sim. *φ χ* 204 'Orn. abaci' genus fuit (inquit *Probus*) supellectilis, pro quo nunc mensam Delphicam dicimus *Valla*; Abacus hoc loco Delphicam significat mensam . . . *χ*; Delphicae mensae . . . *ψ μ* 207 'Opici' . . . foedam vocem habente<s> *L* 208 'Nihil—Codrus' anthypophora (est; id est contraria relatio *add. φ χ*) *Valla φ χ* 210 'Quod nudum et frustra rog.' barbarismus in metro (ut inquit *Pro-*

1 restaurasset P, ex corr. S 3 ucalecon P -leon S, sic et infra 7 id est Schop. ut PS 8 corr. Orelli 11 abagi PS 12 delphicam P -um S 14 est Schulz 16 inut—libros in arc- P 19 opificos S 20 n. h. om. S

frusta > *rogantem*): aut sine causa aut panem petentem. 211^d (*Nemo hospitio*) *tectoque iuvabit*: suscipiet. 212^{1s} *Asturici*: nobilis senatoris. 2^d [*Horrida mater*] Id est divitis. 3 (*Horrida mater*) 'mater' a parte totum, id est matronae. 5 4 Item: *Horrida mater*: mater familias. 213^{1s} *Pullati*: cum nigris vestibibus lugentes. 2^d (*Differt*) *vadimonia praetor*: lites sive iudicia. 214 *Tum gemimus casus (urbis tunc odimus ignem)*: non incendii, <sed> laris nostri, [a]ut prae tristitia aut propter casum nec focum in domo 10 nostra fieri patimur: quod et lugentes observare solent. 215^s (*Iam accurrit qui*) *marmora donet (conferat inpensas)*: id est: diviti omnes conferunt. 216^d (*Nuda et*) *candida signa*: statuas marmoreas. 217 *Euphranoris et Polycliti*: Athenienses caelatores fuerunt. 218^s *Haec Asianorum* 15 (*vetera ornamenta deorum*): superstitios<a>e gentem nominavit. 219^d *Et forulos*: armarium sive bibliothecam. 221 *Persicus*: Persicum quasi divitem posuit eo, quod

b u s) est, <si> non, ut quidam legunt, 'frusta' sed 'frustra' <legeris> *Valla*; si legeris 'frustra', fit barbarismus in metro L 212 'Asturii' divitis et nobilis *Valla* 213 *Pullati*] lugentes Lφ; nigram vestem induti *Valla* (ψμ); nigro vestimento Z 214 'Odimus ignem' non incendii sed laris nostri, ut prae maestitia ne focum quidem apud nos incendi patiamur: hoc enim apud lugentes (ait Probus) observatum, ut ignem non paterentur incendi *Valla*; ut prae tristitia in domo nostra focum accendi non patimur (tiamur φχμ) quasi lugentes Lφμ, sim. χψ 216 *Cand. signa*] statuas (*sic et Valla*) marmoreas φψμ 217 *Euphranor et Polycletus Athenienses Valla* 218 'Hic Asianorum' . . . est nomen gentis superstitiosae *Valla*; gens superstitiosa . . . Z 219 'Dabit et forulos' loculos librorum sive armaria . . . *Valla*; id est armarium vel locus librorum * 221 *Persicum quasi divitem posuit*, quod Persae sint divites Z; *Persicum—posuit*, quod Persae auro abundaverint. sic Horatius 'Persicos odi, puer, apparatus' . . . Terentius 'dinumeret nunc ille Babylo viginti minas' *Valla*; P. pro divite posuit, quia Persae ditissimi sunt. sic [sed *codd.*] Horatius 'P. o. p. a.' Lφχ

2 *tectoque om. s* suscepit P S, corr. W. 3 id est om. P 8 sq. non — ut prae v. *Suppl.* non incandiant lares nostri aut pro P S, v. *Append.* 13 *poluclyti P S* 15 *superstitiosam Schop., v. Append.* 16 *armariam P S, corr. Cram.* 17 *quod Pith. (v. Suppl.) quasi P S (ex anteced. repet.)*

Pers⟨a⟩e divites. sic ⟨H⟩oratus (c. I 38, 1) 'Persicos odi
 ⟨p. a.⟩'. Terentius (Ad. 915) 'dinumeret nunc ille Babylo
 ⟨viginti⟩ minas'. 222 (*Suspectus tamquam ipse suas*)
incenderit aedes: ideo suspicati sunt ultro ipsum succendisse
 domui suae, quoniam meliora et ampliora ei collata sunt. 5
 223^s [227 *Hortulus hic*] (*Optima Sorae aut Fabrateriae domus*
aut Frusinone): civitatum nomina Campaniae. 227^d (*Fa-*
cili) *diffunditur haustu*: influente[m] aqua[m]. 228 (*Bi-*
dentis amans) [*Vilicus ⟨h⟩orti*]: terram colens. 229 *Pytha-*
goreis: secta philosophorum, qui ab animalibus abstinent 10
 et olera tantum manducant. 231 [*Fecisse*] *lacertae*:
 notandum quia feminino genere dixit 'lacertae', cum
 Virgilius (Ecl. II 9) masculino dixit 'lacertos'. 233^s *Lan-*
guorem peperit (cibus imperfectus): indigestus vigiliis.
 234^d *Meritoria [somnum]*: taberna ab eo, quod mercedes 15
 praestat. 235 1 [*Admittunt*] *magnis (opibus dormitur in*
urbe): magna potentia silentium inponitur vicinis taber-
 nariis. 2 Vel: magno pretio somnus constat. 237 1^s *Con-*
vicia: molestia. 2^d [*Convicia*] *mandrae*: locus, in quo

223 . . . apud Soras Italiae civitatem (S. civ. Italiae *Valla*)
 vel apud Fabrateriam seu Frusinonem Campaniae civitates *Lφ*,
sim. ζ 231 'Unius—lacertae' aut (inquit Probus) ad animal
 rettulit, quia sunt in agro quam plurimi, aut lacertam pro
 horto posuit (cf. *Lφζ* 'Unius lacertae' id est unius [*om. Lφ*]
 horti . . .), per quem et discurrere et latitare consuevit. et fe-
 minino genere protulit, cum Virgilius dixerit 'et virides oc-
 cultant spineta lacertos' *Valla* 233 *Inperf.*] indigestus *φψμ*
 234 'Merit.' id est tabernae (*sic et Z*), quae labore mercedem
 promerentur *Valla*; t. quae merentur id est mercedant (mer-
 cedem dant? v. *Append.*) *Lφζ*; pro tabernis posuit, quia ibi
 (*om. L*) pretia merentur *Lψμ* 235 'Magnis—dormitur'
 a magno et potenti domino vicinis tabernis silentium imponi-
 tur. vel magno pretio somnus constat *Valla*; non nisi magna
 potentia silentium vicinis imponitur tabernis. vel—constat . . . *φ*
 237 2 *Mandra* (inquit Probus) est [*h*]ostium vici vel flexum
 vel arctum. aut breve et vile aedificium, quod angustet latitu-

1 persico socii PS 2 nunc iam din- *Ter.* 2 sq. Bab.—
 minas] babylo[n]ias PS 8 diff-] def- PS corr. W. 15 ab
 eo *Pith.* habeo PS quod *Barth* quae PS 17 imponit. cur
 vic- s 18 Vel *Schop.* (cf. *Suppl.*) ut PS

porci includuntur. 238 1 *Eripient somnum Druso*: Drusus qui multum dormiebat. 2 *Vitulisque marinis*: quia vituli
 23 v. marini multum dormiunt. | 239 1^s *Si vocat officium (turba cedente vehetur)*: si officium faciendum sit consuli a prae-
 5 tore, disponit<ur turba>. 2^d *Turba cedente*: viam faciente.
 240 1 (*Ingenti curret super ora*) *Liburna [a.]*: lectica magna Liburnata. 2 Nunc gerulos Liburnos (dicit). ipse 'tarde venisse Liburnus' in secundo libro (VI 477). 241^s *Atque obiter (leget)*: cum fertur. 243 1 *Ante tamen (veniet)*:
 10 quo[d] festinat, ante nos venit, cum ab omnibus illi locus transeundi detur. 2^d *Opstat*: impedit. 244^s *Unda prior [magno]*: populi multitudo stantis ad officium. 245^d (*Ferit*) *assere duro (alter)*: amite lecticae. lecticarios significat. 246 *Metretam*: vas, quod amphoram capit. 247^s *Pinguia*
 15 *crura luto*: currenti vel festinanti fiet crura lutosa. 249 1 *Nonne vides q(ual)u(m) c(ele) b(re)t(ur) sportula (fumo)*: quanta invitatio fiet sportula<m> accipient<i>um.

dinem vici. vel ingens vehiculum, quo trabes portantur *Valla* (v. *Append.*)

238 1 'Erip. somnum Druso' qui somniculosus erat *Valla*; Dr. somniculosus φ 2 'Vit. marinis' vituli enim (om. L) marini multum sopiuntur *Valla* L 240 'Et—Liburno': 'Liburnum' lecticam magnam dicit tamquam navigium, et eius baiulos 'Liburnos' ipse alibi vocat 'tarde venisse Liburnus dicitur' *Valla*; 'Liburno' hoc loco lecticam significat. est etiam Liburnus genus navigii φ χ 243 2 *Obstat*] impedit ψ μ 244 'Unda' multitudo *Valla*; m. populi Z; 'undam' populi multitudinem dicit . . . φ, (qui praecedat *add.*) L χ, sim. ψ μ 245 'Ferit—alter' lecticarios dicit ac gerulos et fabros tignarios *Valla*; *Ferit hic*] unus lecticarius . . . φ ψ μ 249 1 'Nonne—fumo' quanta fiat invitatio, cum qui sportulam acceperant, convivium de illa sibi faciant in commune. tantum quisque convivium de illa sibi pulmenta conferentes faciunt (cf. π ad 250) *Valla*; quanta invitatio (imit- χ) fiat, cum qui sportulam acceperint, convivium sibi faciant collatione communi L φ χ

5 *suppl. W.* cedenti . . . facienti PS 7 Liburnata *Heinr.* (cf. ad VI 477) -tos PS nunc *W.* nec PS gerulo Liburno *Hein.* 8 Liburnus] -nos PS 9 confertur PS, corr. *Iahn* 10 quo *Buech.* 15 vel *Schop.* ut PS fierent S 16 q. o. c. b. t. S 17 invitatio v. *Suppl.* inundatio PS corr. *Cram.*

2^d (*Quanto celebretur sportula*) fumo: quanta apparatione.
 250 1^s *Centum convivae (sequitur sua quemque culina)*:
 perinde convivium quia sibi faciunt in commune. 2^d *Se-*
quitur sua quemque culina: pulmentaria portant secum
 comparata ex sportula. 251^s *Corbulo vix (ferret tot vasa* 5
ingentia): alii dicunt athletam illius temporis fortem
 Corbulonem fuisse, alii genus navis. 253^d (*Cursu*) ventilat
ignem: cursu enim ventilatus ignis ardet. 254 1^s *Scindun-*
tur tunicae (sartae): cuiuslibet pauperis. 2^d *Coruscat*:
 apparet. 255 *Atque altera pinum (plaustra vehunt)*: 10
 ve<h>icula nam materias portantia euntibus inpediunt.
 256^s [*Plaustra vehunt*] nutant alte: in altum se extollunt.
 257^d *Ligustica*: nomen insulae. 258 [*Agmina*] montem:
 saxum inmane. 260 1^s [*Invenit*] obtritum: minutatim
 concisum. 2 (*Obtritum vulgi perit omne cadaver*) more 15
animae: sicut animae non videntur, ita cadaver obteritur.
 262^d (*Et sonat unctis striglibus et pleno componit*) lintea
 guto: e<s>t apparatus ad balnea <ea> ferre, si venerit
 quem nescit peremptum. 'guto' autem [ideo] ab eo, quod

250 v. ad 249 251 'Corbulo . . .' aut Corbulo magnae sar-
 cinae homo vel athleta fortis vel baiulus magnae sarcinae . . .
 Valla; C. proprium cuiusdam portitoris validissimi L, sim.
 φ χ ψ μ 254 1 'Scind. tunicae' utrum huius servuli an cuius-
 vis pauperis? Valla 2 'Coruscat' micat vel apparet Valla;
 tremulat (sic ψ μ) atque apparet φ 258 'Montem' saxum
 ingens Valla φ 260 2 'More animae' sic, inquit, atteritur
 corpus, ut putes ipsum animam, quae nusquam videtur Valla;
 . . . sicut, inquit anima nihil efficitur mortuo corpore, ita cor-
 pora vulgi contrita mole saxorum desinunt apparere L φ
 261 'Secura' nihil de tantis casibus suspicata, quae (quia L)
 dominum nescit occisum Valla L 263 Strig<l>es (inquit
 Probus) dicuntur quas habent capsarii Valla; Guttus (inquit
 Probus) in quo oleum mittitur, dictus quod guttam mittat
 Valla; G. genus est vasis, in quo oleum . . . erat conditum . . .
 L φ; in quo oleum fertur x

4 portans PS, corr. Barth 12 altum Cram. latus PS 14 saxo
 PS, corr. Cram. 18 cuto P est W. appartur P apparatus S,
 v. Append. balneo PS, corr. Pith. add. W. 19 ideo] i. oleo
 Buech., vix recte: ad corruptum habeo (sic PS pro ab eo) ad-
 scriptum videtur fuisse quod v. Suppl. quia PS

guttam mittit: quos habent capsarii. strigula autem est quod xystram dicunt, unde oleum deteritur. 265^s *Iam sedet in ripa*: id est: qui defunctus est, mox ad inferos pervenit. ut Virgilius (Aen. VI 450) 'inter quas Phoenissa
 5 recens a vulnere Dido'. 266 1 *Port[h][a]mea*: C[h]aronem porth[a]m[e]um dicit, non angustum traiectum. 2^d *Caenosi (gurgitis alnum)*: id est Acheruntem. |
 24 r. 269^d (*Quod spatium tectis sublimibus*) [*unde cerebro*]: id est: quanto in excelso sunt insulae vel quemadmodum
 10 coniunctae. 267 [271 *Vasa cadant q. p.*](*Nec habet quem porrigat ore trientem*): nummum, stipem. et nunc apud Athenienses mortuis solent in ore nummum inmittere, ut apud inferos non tamquam inopes errent: unde naulum Charo[n] accipere solebat. ut Virgilius (Aen. VI 323) 'haec
 15 omnis quam cernis inops inhumataque turba est.' 273^s (*Ad cenam si*) *intestatus (eas)*: putas periculum sustinere, si non feceris testamentum et sic ieris ad cenam. 274^d *Tot fata*: tot mortes. 2 (*Tot fata quot illa nocte patent vigiles te*) *praetereunt*(*e*) (*fenestras*): quasi per omnes
 20 fenestras iactare soleant et transeuntes occidere. 276^s *Ergo optes (votumque feras miserabile tecum ut sint contentae patulas defundere pelves)*: hoc tibi, inquit, opta per vota, ut stercore perfundaris potius quam alio gravi pondere feriaris. 277 1^d *Pelves*: conchas, in quibus pedes lavant.

266 1 'Horret porthmea': 'porthm[e]us' (inquit Probus) traiectus angustus; sed . . . 'taetrum . . . porthmea' C[h]aronem dicit portitorem *Valla*; Porthmus dicitur angustus traiectus *L*; Graece posuit portitorem, significat autem C[h]aronem $\chi\mu$, *sim.* $\varphi\kappa$ 267 'Trientem' hic nummi speciem *Valla*; genus est nummi . . . χ ; 'Nec habet—trientem': Virgilius 'inops inhumataque turba' *Valla* 269 Id est: quantum c[on]iunctae sunt insulae . . . *Valla* 274 1 *Tot fata*] tot mortes sunt tibi $\psi\mu$ 277 'Diff. pelves' vasa fictilia. pelves tamen sunt, ubi pedes lavare consuevimus . . . *Valla*; vasa pauperum lignea pedibus apta lavandis *L* φ χ

2 xistram PS 4 foen- PS 5 a vulnere] ab venere PS
 5 sq. Charonem v. *Suppl.* carinam PS 6 angustum PS 10 con-
 vinctae ante s id est in s cad-] c. s 14 choro PS, *corr.*
Pith. 22 sq. per vota ut *Iahn* pro ut aut PS

2 Aut vasa fictilia, ποδ<ά>νιπτρα. 278^s *Petulans*: luxu-
 riosus. 279^d (*Noctem patitur*) *lugentis amicum (Pelidae)*:
 quomodo Achilles m<a>estus fuit pro Patroclo, quando
 occisus est, sic passivus, si neminem ceciderit. 281 1 (*Ergo*
non aliter poterit dormire): id est: non potest dormire sine 5
 lite. 2^s [280 *Pelidae c. i. f.*] (*Quibusdam somnum rixa*
facit): iuvenes ebriosi, qui libentius dormiunt, si ceciderint
 aliquem. 283 1^d *Coccina laena*: 'laena' qua divites olim
 utebantur. 'coccina' purpurea dixit. ut Virgilius (Aen.
 IV 262) 'Tyrioque ardebat murice laena'. 2 Aut: antiqui 10
 amphimallum laenam appellabant. 3^s (*Cavet hunc quem*
coccina laena) *vitari iubet e(t) c(omitum longissimus ordo)*:
 fu<g>it multitudinem servorum. 285^d *Lampas*: candelae
 lumen. 286^s *Me quem luna s(olet deducere)*: aut in
 obscuro aut ad lumen lunae. 287 1^d *Candelae cuius* 15
d(ispenso et tempero filum): cuius candelae papyrum
 temporibus partior, ut duret. 2 *Dispenso*: dispono.
 3 *Tempero*: ne aut citius ardeat aut extinguatur.
 289 1^s *Si rixa est*: si rixa dicenda est. 2^d *Ubi tu pulsas*:
 caedis. 3 (*Ubi tu pulsas ego vapulo tantum*): ut Terentius 20
 (Ad. 213) 'ego vapulando, ille [vero] verberando usque
 ambo defessi sumus'. 291^s *Nam quid agas (cum te*
furiosus cogat et idem fortior): quid sis factururus, si a fortiori
 et furioso cogaris? 293 1 *Cuius conche tum(es)*: faba
 inflatus es[t]. 2^d *Sectile porrum*: folia porri sive condimen- 25

283 'Coccina laena' id est purpurea. sic Virgilius 'Tyrioque
 ard. mur. laena'; quod Graeci coccum, Latini <ve>teres
 bys<s>um vocarunt (inquit Probus) *Valla*; Duplex toga rubei
 coloris a Graecis laena est dicta. ut Virgilius 'T. a. m. l.'
 quod nunc amphibolum vocamus, olim birrum L 287 2 'Dis-
 penso' dispono *Valla* φ ψ μ 3 'Et tempero filum' decerpo,
 ne extinguatur *Valla* 289 1 *Si rixa est*] si rixa dici potest
 ψ μ 2 *Pulsas*] caedis μ, (add. percutis = φ) ψ

3 patruelo P S 4 passivus W. -ibus P S ciced- S (ex
 corr.) P, sic et infra 8 qua Pith. quod P S 10 Tyr-]
 var- P S 13 fugit Cram. 16 papirium P S, corr. Pith.
 22 defessi] defecti P S 25 es Pith.

B. T. Scholia in Iuv. vet. rec. Wessner [1941]

4

taria. 296 1 *Proseucha*: quidam nomen loci dicunt ad convivium constituti, ex gaudio dictum; alii dicunt locum, ad quem convenire solebant mendici ad stipem petendam; alii tabernam, in qua pauperes vivunt. 2 *Proseucha*: locus
 5 Iudaeorum, ubi orant: *προσεύχασθαι* enim Gr<a>ece orare
 24 v. dicitur. | 297^d (*Dicere si temptes aliquid*) *tacitusve recedas*
(tantumdem est): sive loquaris sive taceas, uniter cedit.
 298 *Vadimonia d(einde irati faciunt)*: id est: postea accu-
 sant. 299 (*Libertas pauperis haec est pulsatus rogat et*
 10 *pugnis*) *concisus adorat*: haec est paupertatis miseria, ut
 post c<a>edem in se conlatam etiam et causas dicat.
 301^s *Ut liceat p(aucis) c(um) d(entibus inde reverti)*: id est
 excus<s>is dentibus. 304 *Fixa catenatae s(iluit compago)*
t(abernae): quia catenas grandes ferreas per singulos axes
 15 inducunt. 305 1 *Interdum et ferro (subitus grassator agit*
rem): aliquotiens occidunt. 2^d *Grassator*: miles. 306 1^s *Ar-*
mato quotiens (tutae custode tenentur): quotiens armato
 praesidio muniuntur ad depellendos latrones. 2 Quotiens
 latrones praesidiis conlocatis a solitis locis deiciuntur,
 20 Romam quasi ad certas praedationes refugiunt. 308 1 *Tam-*
quam ad vivaria currunt: id est ad paratos pastus. 307^d *Et*

296 'Proseucha' locus est, ubi mendici stipem petunt vel
 victitant: *προσεύχασθαι* enim a Graecis orare dicitur *Valla*;
προσεύχε<σθαι> dicunt Graeci orare, hinc 'proseucha' vocatur
 casula pauperum . . . , in qua manentes stipem a transeunti-
 bus petunt *L φ, sim. χ*; *Proseucha* . . . ubi deus oratur: illic
 enim mendici stipem petunt *κ* 306 'Armato—tenentur' quo-
 tiens armato praesidio muniuntur infamia latronum loca *Valla*;
 praesidiis collocatis a solitis, inquit, locis quotiens depellun-
 tur, Romam quasi ad certas praedationes confugiunt *Valla*;
 Latrones, inquit, cum alicubi superati in locis consuetis exer-
 cere praedas non praevalent, mox Romam ad certas prae-
 dationes confugiunt *Z* 307 'Et P. p. et G. p.' loca latro-
 num *Valla*; *Gall. pinus*] silva Italiae (*sic et μ*) latronibus abun-
 dans *φ* 308 1 'Tamquam ad vivaria' ad paratos pastus *Valla*

2 constituti *W. -um PS* 4 vivunt *S -ent P* 4 sq. *Pro-*
seucha — orant *post 6 dicitur in PS, transp. Schop.* 5 *προσ-*
εύχαστη PS 13 *corr. Orelli* 14 ferreas—axes *bis in S* singu-
 los *Pith. -as PS* 21 pastos *P*

Promptina palus (et Gallinaria pinus): loca sunt [h]abundantia latronibus in Campania. 308 2 *Sic inde huc omnes*: ubi plures inveniant, quos occidant. 310 1^s *Maximus in vinculis (ferri modus)*: id est: omnes fabri vincula operantur. 2 (*Ne*) *vomer deficiat (ne marrae et sarcula desint)*: ferramenta sunt, quibus terra colitur. 313^d *Sub regibus atque t(ribunis)*: quia post illos reges tribuni consulari[am] potestate[m] in re publica gubernarunt. 314^s *Viderunt uno (contentam carcere Romam)*: Tulliano scilicet, cuius aequae et Sallustius (Catil. 55, 2sq.) meminit. 315 *His alias* 10 (*poteram et pluris subnectere causas sed iumenta vocant*): Umbricii scilicet verba: 'poteram et alia incommoda urbis dicere, nisi animalia me vocarent'. 316 1 [317 *Iamdudum*] (*Iumenta vocant*): hoc est: [h]onerata[s] expectant. 2^d (*Sol inclinat*) [*eundum est*]: sero fit. 317 (*Commota iam dudum*) 15 *mulio virga (adnuit)*: innuit mulio raedae. 319 *Reddet Aquino*: inde enim fuit Iuvenalis, de Aquino civitate Campaniae. 320^s *Me quoque ad Helvinam Cererem (vestramque Dianam converte)*: ibi namque, apud Aquinum, colunt numina earum dearum, quae colunt in Gall*i*is. 20

311 'Ne marrae et sarcula' ferramenta rustica *Valla*
 314 'Uno cont. carc. Romam' subaudiendum Tulliano, cuius et Sallustius meminit ... *Valla*; Tulliano Ζ φ ψ μ 319 *Aquino*] civitas Campaniae Ζ 320 'Me quoque ad Helvinam Cererem' locus est in Gallia, qui sic appellatur (ut Probus scribit) *Valla*; locus in Galliis vel fundus Iuvenalis, qui sic appellatur Ζ; locus est in Galliis, ubi olim colebatur Ceres, et quia Aquino similiter colebatur, ideo illud oppidum (!) Helvinam Cererem appellat ... Λ φ; ad Helvinum oppidum, ubi Ceres colitur ψ μ

3 inveniunt *Iahn* 7 tribuni <m.> *Leo* corr. *Cram.*
 8 rempublicā P 9 Tulliano *Pith.* -um P S 14 corr.
Iahn 16 mulio raedae *Scholte* meliori deae P S 20 nomina P S, corr. *Pith.* Galliis *Pith.*

IV

1 1^s *Ecce iterum Crispinus*: Crispinum dicit, qui sua terra Aegypto egentissimus fuit et postea factus est magister equitum Neronis. [ET DE PISCIVM MAGNITVDINE.] 2 (*Et est mihi saepe vocandus ad partes*): aut 'ad partes' quasi comoediae, quae multae sunt in ea, aut 'ad partes' quasi convivii et copulationis mensae. ita et Serenus libro II (FPL fr. 2 Mor.) ait 'non dignus, in quem debeam saturam calente<m***> ingerere, ut ad <partes eat>'. 3^d [*S<a>epe vocandus*] [DE CONVIVIO DOMITIANI] ^s *ad partes m.*] *Ecce iterum (Crispinus)*: de quo superius (I 27), ideo 'ecce <iterum>'. 4 (*Et est mihi saepe vocandus*): a me [5 *Vocandus*], id est qui saepe vitiis ipsius excitor [(5) ut crimina ipsius dicam]. ergo: iterum Crispinus a me vocandus. 15 2 1 *Ad partes*: hoc est operis mei. metaphoram facit a com<o>edia. 2^d (*Ad partes*) [*Nulla virtute redemptum*]: ad vituperationem. 3 Operis mei: metaphora a com<o>edis. 4 Aut certe, quia sc<a>enici ad partes suas solent vocari. 3 1^s *Aegrae solaque libidine fortes (deliciae)*: 20 figura: 'quid est Crispinus?' 'aegrae solaque libidine fortes 25 r. deliciae'. | 2 6^d (*Monstrum nulla virtute redemptum a vitiis*) [3 *Libidine fortes*]: quem nullus potest etiam a consuetis vitiis deterrere. 3 2 (*Solaque libidine fortes*) [4 *Spernatur adulter*]: in minore debilis scelere. 5 *Qui<d> refert*

11—3] (de Crispino, piscis magnitudine Domitianique temporibus scribit in hac satira . . . *Valla*; v. *Append.* 4 *Mihi*] id est a me ψμ 2 3 'Ad partes' subaudiendum 'operis mei'. et est metaphora a comoedis tracta *Valla*; *Ad partes*] operis mei Z (huius operis ψμ; mei carminis Lφ) 6 'A vitiis' id est: quem nulla virtus a consuetis potest vitiis revocare *Valla* 3 2 ['Delicias—adulter'] in minore debilis scelere *Valla*

6 ea *W.* eum PS una *Buech.* 7 Ser-] ses- PS 9 calentem *L. Müller*; post cal. suppl. vividus *Baehr.* viribus *Leo*, uterque ex falsa lectione vi (pro ut) profectus ingerere ut ad *Baehr.* ut ad ing- PS partes suppl. *Baehr.* eat *Leo* (vocem *Baehr.*) 10 patres PS 12 add. *W.* 17 sq. comediiis S 19 schol. 3 1 ante schol. 2 2 in S fortis PS 23 deterrere *Pith.* decernere PS

quid prodest quod dives est, cum sit moribus criminosus?
 6^s [*Porticibus*] (*quanta nemorum vectetur in umbra*):
 virdiaria (dicit), ubi solent gestari. 7^d *Iugera* (*quot
 vicina foro*): hortos aut spatia dicit in suburbio. 8 1 *Nemo
 malus f(elix minime)*: id est: qui malus est, plerumque 5
 felix est. 2 Vel sic: omnis malus, qui felix est, corruptor
 sit necesse <est>. 9 *Vitiata iacebat* [[37 1 (*Laceraret
 Flavius orbem ultimus*): Flaviae gentis ultimum Domitianum
 dicit. hoc nam ordine regnaverunt: Nero Vespasianus
 Titus Domitianus.] *sanguine adhuc (vivo terram subitura* 10
sacerdos): haec virginibus Vestae poena fuerat decreta, ut,
 si vitiatae fuissent, vivae in parietibus struebantur aut
 sub terra obruebantur. 12 (*Caderet*) *sub iudice morum*:
 a censore damnaretur. 13 *Nam quod turpe b(onis Titio)
 S(eioque decebat Crispinum)*: inrisive hos laudat compara- 15
 tione Crispini bonos dicens. 14 1 (*Quid agas cum dira et
 foedior omni crimine persona est*): non ea obicies, quae in
 ea turpissima sunt? 2 (*Cum dira et foedior omni crimine
 persona est*) [15 *Sex milibus emit*]: non 'homo', sed
 'persona'. 16 1 (*Aequantem sane paribus*) *sestertia libris*: 20
 sex librarum. 2 Qui tantum potuit habere in pondere,
 quantum in pretio. 17^s *Ut perhibent*: divites gluttones.
 18^d *Si munere tanto (praecipuam in tabulis ceram senis
 abstulit orbi)*: hoc argumento utebatur ad c<a>elibes, ut

8 'Nemo malus felix' id est: omnis qui felix malusque est,
 corruptor sit necesse est ... *Valla*; omnis malus, qui felix est,
 corruptor—est *LZ*; omnis, qui malus est et felix, ... corr.
 est *Lφχ* 37 1 Flaviae gentis ultimum Domitianum dicit;
 hoc enim ordine regnaverunt: Nero (*om. Valla*) Vespasianus
 Titus et (*inde add. Valla*) Domitianus *Valla LZ suo loco*
 12 'Caderet—morum' id est a (sub $\psi\mu$, *om. Z*) censore dam-
 naretur *Valla Zψμ* 13 'Nam—Crispinum': 'bonis' quod
 boni essent. aut hos laudat comparatione Crispini *Valla*
 14 1 'Quid—persona est' nisi obicies, quod in ea turpissimum
 est *Valla* 16 1 'Aequantem—libris' sex librarum praecipuus
 fuit *Valla*

3 gestari *Pith.* -re **PS** 5 malus 1.] maius **PS** 6 Vel *Iahn*
 ut **PS** 7 sit nec- est *v. Suppl.* nec- sit **PS** 15 hos *Orelli*
 hoc **PS** 18 ea *v. Suppl.* eum **PS**, *cf. ad schol.* 1 2

muneribus eos levissimis conrumpens hereditatem illorum captaret. 19 1^s *Praecipuam (in tabulis ceram)*: prima⟨m⟩, in qua heredes primi scribuntur. 2^d (*Senis*) *abstulit orbi*: 'orbi' id est qui non habe[n]t liberos. 20 (*Est ratio* 5 *ulterior magnae*) *si misit amicae*: est et alia ratio, quae eum cogeret grandem piscem emere, ut per eum matronam corrumpat. 21 (*Quae vehitur clauso latis specularibus*) *antro*: lecticam mulieris (dicit) aut sellam clausam. 22^s *Nil tale expectes (emit sibi)*: non potest dici heredi- 10 *peta*: luxuriosus et ventris sui est cultor. 23 1 *Quae miser e(t) f(frugi) n(on) f(ecit) A(picius)*: Apicius auctor praecipendarum cenarum, qui scripsit de iuscellis: fuit nam exemplum gulae. 2^d (*Quae miser et frugi non fecit Apicius*) [*hoc tu*]: ad comparationem Crispini. 24 1 *Succinctus* 15 (*patria quondam Crispine papyro*): fuit nam Aegyptius Alexandrinus, in qua papyrus nascitur in Nilo. 2 Sicut vult Iuvenalis, Crispinus c⟨h⟩artapola fuit. 25 1 *Hoc pretio s(quamae)*: piscem (dicit): a parte totum. 2 *Minoris*: parvo. 26 1 [*Piscator*] (*Provincia tanti vendit agros* 20 *sed maiores Apulia vendit*): pisces scilicet. 2 Ant⟨h⟩ypo-

19 1 'In tabulis—orbi' ubi nomen scribitur heredis . . . *Valla* 23 Apicius qui scripsit de ciborum condimentis, ut Plinius meminit *Valla*; 'miser et frugi' Marcus Apicius fuit, si cum Crispino comparetur, cum ille gulae haberetur exemplum *Valla*; A. . . multa de condituris scripsit . . . hunc 'frugi' vocat it est parcum comparatione Crispini voracissimi *Lφ, sim. Ζχ; miser et frugi*] ad comparationem Crispini ψμ 25 'Hoc pretium squamae': exaggerat haec in Crispinum. squamam autem pro pisce dixit synecdochicos *Valla*; piscis (*sic φ*) fuit ψμ 26 'Provincia—agros ⟨sed maiores Apulia vendit⟩' amphibol[og]ia (inquit *Probus*), utrum agros an mullos, ut per anastrophē [-em *ed.*] postpositum sit 'sed', hoc pacto 'sed agros maiores Apulia vendit'. vel certe: provincia tanti vendit agros, quanti tu mullos emisti *Valla*; 'sed maiores Apulia vendit' hoc dicit: maiores Apulia vendit mullos (ut placet *Probo*), quos tu provincialibus gratis abstulisti. et ironia est 'maiores Apulia vendit' *Valla*

2 corr. *Pith.* 4 habet *edd.* 6 grandem *Cram.* gravidem *PS* 9 sq. lux- et her- *PS, transp. Schop.* 10 sui est *Schop.* suae *PS* 12 nam *Iahn* non *PS* 20 sq. antipof- *PS*

phora, quasi Crispinus hoc responderit: 'quid mihi invides? Apulia carius agros vendit vel maiores pisces vendit, quos tu provincialibus gratis abstulisti'. 3 Et ironia 'maiores Apulia vendit'. 28 1 *Quales tunc epulas (ipsum gluttisse putamus induperatorem)*: quantas, inquit, epulas princeps 5 ipse consumpsit, cum extremae mensae epularum pars tanto constaret? 2 Et figura 'tot sestertia, partem exiguam'. 29^s *Induperatorem*: Neronem dicit g<l>uttonem, ut Domitianus sub Neronis nomine lateret. 31 1 *Purpureus*: a vestis colore. 2^d *Scurra Palati*: Crispinus <Palati> 10 satellites est, id est Domitiani. | 32^s *Iam princeps equi-* 25 v. *tum*: magister equitum Romanorum factus est scilicet. 33 1^d (*Vendere municipes fracta*) *de merce siluros*: id est fracto vaso sardarum. 2 Eiusdem municipii, unde ipse, Aegyptios. siluri nam pisces sunt [3 (*Municipes*) Alexan- 15 driae, unde fuit Crispinus.] nullius pretii, quos inopes in Aegypto venditant. 34 1^s [*Incipe Calliope*] (*licet et considerare*): aut summis dicere aut proprie. 2 Res tenues dicere. 36 1 [*Pierides*] *prosit (mihi vos dixisse puellas)*: Virgilius (Aen. IX 92) 'prosit nostris in montibus ortas'. 20 2 Ad laudem vestram suffici<a>t vos. puellas nominatas.

29 'Indup.' Domitianum potius quam Neronem dicit *Valla*; Neronem *Z* 31 *Scurra Palati*] Crispinus μ 32 Ex piscatore, inquit, factus erat princeps equitum *L* φ , *sim. Z* 33 2 Pisciculos minus dicit nullius pretii, quos inopes Aegypto venditant . . . *L*; siluri sunt pisces vilissimi . . . quos soliti sunt pauperes vendere in Aegypto χ 34 *Considerere*] summis dicere *Z*; submisse loqui $\psi\mu$; summissa voce loqui vera φ ; 'Considerere' id est sedere, tenues nos reficere (!) . . . *Valla* 36 2 Blanditur Musis: quia vos puellas dixi, prosit mihi, inquit, et sufficiat ad laudes vestras *L*

1 quid] qui *s* 2 apulio *s* carius *Pith.* curios, *sscr. v in*
-us *corr. PS* vel *Iahn* ut *PS* 4 aepul- *PS, sic et infra*
5 princeps *Schop.* piscis *PS* 7 figura tot *Buech.* -ratos *PS*
sext- *PS* 7 sq. exigit *PS, corr. Cram.* 8 *corr. Pith.*
10 Crispinus *Barth -ni PS* Palati *add. W.* 11 id est
Cram. idem PS Domitiani *Barth -nus PS* 13 *siñ. s*
14 baso *PS* 15 Aegyptios *Schop. -ius PS* siluri nam *Pith.*
silorinas *PS* 18 proprie] *sc. dictum est* 21 sufficiat
v. Suppl.

37 2^d *Flavius*: ut quidam dicunt, delator fuit. 3^s (*Cum iam semianimum laceraret Flavius orbem*) *ultimus* (*et calvo serviret Roma Neroni*): hoc convicium in Fl. Domitianum, Titi fratrem, Vespasiani filium, iactat, quia calvus fuit.
 5 [4 Propterea quod Iuvenalis sub specie honoris relegatus est ad cohortis curam in Aegypto Hoasa, ubi mortuus est. 'ultimum' autem Neronem dixit, quia in illo Caesarum origo defecit. nam et Suetonius (Domit. 18) refert quia calvus fuit.] 'ultimum' vero ideo dicit, quia, cum Vespasianus et Titus et Domitianus Flavia ex gente fuerint,
 10 Domitianus ultimus illorum et dissimillimus imperavit. meminit hoc Valerius Martialis in epigrammate his versibus finit<o> 'Flavia gens, quantum tibi tertius abstulit heres! p<a>ene fuit tanti non habuisse duos'. 39 1^d *Rhom-*
 15 *bi*: piscis. 2 (*Spatium admirabile*): formae magnitudo. 40 1 *Ante domum (Veneris)*: id est ante templum Veneris. 2 (*Quem*) *Dorica (sustinet Ancon)*: Ancona Gr<a>eca civitas, quam Gr<a>eci in Italia condiderunt. ideo 'Dorica'.
 41 *Implevitque sinus*: retia. Virgilius (Aen. X 819) 'implevitque sinus sanguis'. 42 1 *Quos operit g(lacies Maeotica)*: quia qui in Ponto et Maeotia palude capiuntur pisces, inmanes et pingues ex ipsa tarditate, quoniam quando gelat, in glacie h<a>erent. Sal<l>ustius (Hist. III fr. 66 M.)

37 3 'Et—Neroni' hoc convicium in Flavium Domitianum, Titi fratrem, Vespasiani filium, iacitur, qui calvus fuit ... sunt qui dicant exilii Iuvenalis hos versus fuisse causam *Valla*; Domitianum (dicit), qui fuit calvus Z 39 1 'Rhombi' rhombus genus piscis hic significatur *Valla*; genus (*om. φμ*) piscis Z φ μ x 2 *Spatium*] magnitudo (*sic et φ ψ μ*) est piscis Z 40 1 'Domum' templum *Valla* Z 2 'Sustinet' cui imminet Ancon, urbs quam Graecorum Dorienses condiderunt *Valla*; A. civitas Italiae, quam Graeci aedificaverunt; ideo dixit 'Dorica Ancon' φ χ; nomen civitatis, quam Graeci condiderunt Z 41 'Impl. sinus' concava retia *Valla*; retis Z φ ψ; rete μ

1 schol. 37 1 in schol. 9 legitur in PS, v. supra 5 relig- PS
 12 sq. his vero sibi finit PS, corr. Pith. et Buech. 16 id est
 post templ- PS, transp. Schop. 17 ancona dorica PS, transp.
 Iahn 18 condid-] concid- PS 23 gelatur S

ita 'qua tempestate piscium vis Ponto erupit'. 2^s (*Ruptaque tandem*) solibus [ef.]: id est soluta a sole glacie. 43 *Torrentis (ad ostia Ponti)*: profluentis, currentis. illic nam r<h>euma quaedam tra<h>it mare. 44 *Desidia t(ar)d(os) e(t) l(ongo) f(ri)g(ore) p(ingues)*: qui fiunt 5 nullo exercitio propter hiemem pinguiore. 46^d 1 *Pontifici summo*: ironia: Domitiano. 2 Ex ironia 'summo'. 47^s (*Cum plena et litora multo*) *delatore forent*: et per litora et per omne mare delatores fuerunt, non solum per foros. 48^d (*Dispersi*) *protinus algae (inquisitores)*: id est 10 in alga, cum a piscatoribus inquirebant. 50^s *Non dubitaturi fugitivum (dicere piscem)*: hoc dicerent, inquit, calumniatores vel delatores: 'hic talis piscis de vivario Caesaris elapsus est, et quia ibi pastus est, eodem debet reverti'. 53 1 *Si quid Palfurio (si credimus Armillato)*: 15 Palfurius Sura, consularis filius, sub Nerone luctatus est. post inde a Vespasiano senatu[m] motus transivit ad Stoicam sectam, in qua cum praevaleret et eloquentia et artis poeticae gloria, abusus familiaritate Domitiani acerbissime partes delationis exercuit. quo interfecto senatu 20 accusante damnatus, cum fuisset inter delatores. 2 Potentes apud Domitianum hi: Armillatus, Demost<h>enes et Latinus archimimus, sicut Marius Maximus (HRF

42 2 *Ruptaque*] dissoluta (*hoc et φ*) ipsa glacies ψμ
 47 'Cum—litora' et litora, nedum fora *Valla*; etiam litora, non solum fora φμ 53 1 'Sed quid Palfurio' Palfurius Sura (ut inquit *Probus*) consularis viri filius sub Nerone luctatus est cum virgine *Lacedaemonia* in agone. postea a Vespasiano summotus e senatu transiit ad Stoicam sectam, in qua cum eloquentia praecelleret, Domitiano familiaritate coniunctus delationem acerbissime exercuit. sed interfecto Domitiano accusatus est a senatu et damnatus *Valla*

1 qua *Maurenbr.* (cf. *Serv. Aen. IV 132*) -que PS 3 profl-
Cram. perfli- PS 4 quoddam *Pith.* 5 qui fiunt *Orelli* qui
 sui ut S quisui ut P 7 heroniam et ex heronia PS 10 foros
 ex -us P 16 palfirius syra PS post filius lac. 10 fere litt.
 in P 17 corr. *Pith.* 19 sq. acervissimae PS¹ 22 hi] sc.
 fuerunt

p. 332, fr. 1* Pet.) scribit. 3^d (*Palfurio*) . . . *Armillato*: nomina delatorum. 55 1 *Res fisci est*: fisco donabitur. 2 (*Donabitur ergo*) *ne pereat*: quod distrahi non potest. 56 1 [*Cedente*] *pruinis*: hiemi. 2 (*Letifero cedente pruinis* 5 *autumno*): conrumpi ab aestu non poterat, quia autumno discedente hiems venit. Virgilius (Georg. IV 135) 'et cum tristis hiems'. 3^s (*Letifero* . . .) *autumno*: per autumnum nam vigilant morbi. 59^d (*Velut urgeat*) *auster*: ventus calidus, quo pisces corrumpuntur. 60 1^s *Utque* 10 *lacus (suberant)*: id est: cum prope lacus Albanenses iam 26 r. venisset piscator. | 2^d (*Ubi quamquam diruta servat ignem Troianum et Vestam (colit Alba minorem)*): Romani cum Tullo Hostilio rege cum diripuissent Albam, sacra sublata Roma<m> transtulerunt et deos penates. quorum 15 penetrabile tam venerabile deprehensum est, ut lapidatio de caelo caderet supra memorati ponderis. propter quod prodigium ex libris Sibyllinis iussi pontifices ex SC. Albae sacra renovare. [3 Tanta enim repente, cum ea vellent transferre, grando cecidit, ut intellegerent suis locis sacra 20 non esse movenda. inde ibi perseverant.] ideo et 'Vestam minorem' dixit ad comparationem. 63^s *Ut cessit (facili*

53 3 Palfurius et Armillatus delatores erant φ 56 'Cedente pruinis' id est hiemi, in qua pruinae maximae cadunt *Valla*; ingrediente (*om. μ*) hieme φ ψ μ 59 Auster ventus est calidus, quo . . . pisces corrumpuntur φ χ; id est quo corr. pisces *L*; sic (unde χ) Horatius (s. II 2, 40) 'vos, o Austri, coquite horum obsonia' *L φ χ* 60 2—3 Sub Tullo Hostilio . . . Romani . . . Albam diripuerunt, templorum tamen ruinis . . . temperatum est, licet sacra diriperent. quae cum Romam transferre vellent, tanta repente grando missa est, ut intellegerent e suis locis movenda non esse *Valla*; Romani sub T. H. cum Albam diriperent et sacra vellent Romam transire, tanta—locis sacra non esse m. *L Z*; 'minorem Vestam' dicit ad comparationem illius, quae Romae colitur, quae utique maioris est honoris φ

4 hiemi *om. P* 5 extu *PS* 10 alvan- *P* alven- *S*
13 dirip- *v. Suppl.* deser- *PS* dir- *Barth* 14 Romam *v.*
Suppl. 17 ex 1.] et *S* sybell- *P* sibell- *S* pontifices
Pith. -em *PS* 20 perseveranti deo *PS*, *corr. Lipsius* 21 com-
parat- *v. Suppl.* composit- *PS*

patuerunt) cardine (valvae): ianuae Palatii praebuerunt iter pisci. 65 [Itur a.] (Tum Picens) accipe (dixit): id est piscator de provincia, ubi piscis fuerat captus. 67 1^d (Propera stomachum) laxare sagina[m]: alii 'sagittis', ut sit sensus: acutis curis [2 Vel exercitatione sagittarum] 5 digestionem tibi <compara> [(2) et harenis, quibus vectari illum debere dicit ob cibum futurum.]. 3 Legit<ur> et 'saginis', id est: escis futuris stomachum digestum praepara[re]. 69 1 (Quid apertius) [et tamen illi]: id est hac adsentatione. 2 (Et tamen illi) surgebant cristae: 10 <h>ac laude intumescebat imperator quamvis falsa. 71 (Dis) aequa[e] potestas: regnum scilicet. 72 (Vocantur ergo in consilium proceres) quos oderat ille: [Tiberius Nero et] Domitianus. et hoc ad mores refer[un]t regis, non ad illorum merita. 75 1^s Pallor amicitiae: simulatae 15 amicitiae. Cicero (in Verr. II 1, 39) 'nullae sunt occultiores insidiae quam <eae>, qu<a>e latent in simulatione officii'. 2^d Clamante Liburno: qui admissionibus praerant. 77 1 Pegasus: filius trierarchi, ex cuius Liburnae

63 Valvae] ianuae Palatii φ 67 'Saginis': in quibusdam est 'iactare sagittis' (et hac lectione hunc locum Probus exponit), ut sit 'sagittis' id est curis. vel certe: exercitationibus sagittarum stomachi tibi compara decoctionem Valla; quidam legunt 'sagittis', id est: exercitationibus sagittarum digestionem tibi (cibi L) compara (-rat L; para Z) LZ 69 1 Quid apertius] hac adulatione φ ψ μ; quam ita adulari Valla 2 'Surgebant' erigebantur falsa laudatione Valla; tamen imperator sic erigebatur falsa laude ut vera L, sim. φ 75 2 'Clam. Lib. nomen praeconis (haec om. Valla), qui admissionibus praerant Z Valla; praeco erat iste, qui erat in admittendis consiliis L; proprium praeconis nomen vel vocemissarii ψ μ 77 Pegasus iuris peritus tunc urbi praefectus, unde et Pegasianum senatus consultum . . . fuit et Pegasus tri(er)archi filius, <ex> cuius navis parasemo nomen [pegase monumen-

5 Vel v. Suppl. ut P S 6 dig- tibi compara v. Suppl. digestionem inquit P S 7 legitur Pith. 8 stomachi indigestum P S, corr. W.; cf. III 188, 1 8 sq. corr. W. 11 hac v. Suppl. 12 aequae P -e S 13 secl. W. v. Append. 14 refert Iahn 16 sq. nulla est occultior res P S 17 quam] quae- P S 19 Pegassus P S cuius v. Suppl. quibus P S

parasemo nomen accepit, iuris studio gloriam memoriae meruit, ut 'liber' vulgo, non homo diceretur. hic functus omni honore cum provinciis plurimis praefuisset, urbis cura(m) administravit. hinc est 'Pegasianum' scilicet ius, 5 quod iuris peritus fuerat. 2 (*Attonitae positus modo*) vilicus urbi (*anne aliud tum praefecti*): eleganter sub Nerone urbis praefecturam iacuisse dicit. 78^s (*Optimus atque*) *interpretes (legum sanctissimus)*: iuris peritus fuit ut praefectus: unde 'ius Pegasianum'. 79^d (*Omnia* 10 *quamquam*) *temporibus (diris tractanda putabat inermi iustitia)*: interpretes quamquam optimus tamen pro tempore omnia iniust[a] agenda credebat. 82 [*Facundia*] *mit[a]e (ingenium)*: Lucanus (VIII476) 'fractisque modestior annis'. 81 (*Venit et Crispi iucunda senectus cuius erant mores qua-* 15 *lis facundia*): <Crispus> municeps Vercellensis tirocinio suo in senatu ita coepit 'patres conscripti et tu, Caesar', propter quod simul<ata> oratione plenissime a Tiberio con-

tum *ed.*] accepit *Valla*; P. iste tunc praefectus erat urbis . . . φχ; nomen est praefecti urbis . . . L

81 'Venit—senectus' Vibius Crispus Placentinus (ut inquit *Probus*, nec me praeterit quod *Tacitus* [Dial. 7] scribat) et manu promptus et lingua sub Claudio et consulatum adeptus ita modestia studium orandi temperavit, ut amorem in se principum provocaret. idem postremo amissis plurimis filiis ab uxore speciosa, quam formae gratia duxerat, veneno necatus est. hic item Crispus Tiberium Caesarem per Alpes iter facientem adolescens secutus est et nullo audiente ab eodem interrogatus, haberetne stupri consuetudinem, respondit caute 'nondum', ut se libidine[m] exueret et ne principis libidinosi aures offenderet *Valla*; Cr. dux fuerat ante sub Tiberio imperatore, cui quodam die equitanti, cum interrogaret imperator, an haberet sororem suam in concubitu sicut ipse, respondit 'nondum', et ut veritatem diceret et imperatorem pudore exueret φχ (*v. Append.*)

1 parasemo <i>Scaliger</i> -sia P S	accipit S	3 profuisset
P S, corr. <i>Pith.</i>	4 curam <i>Pith.</i>	pegasianam P scilicet
ius] <i>v. Append.</i>	11 interpretes <i>Iahn</i>	tempus P S tamen
<i>Barth</i> tum P S	pro <i>Pith.</i> per P S	prae <i>Buech.</i>
<i>Pith.</i>	Vercellensis <i>Pith.</i>	visellens est P S
<i>Iahn</i>		15 suppl.
		17 simulata

laudatus. plurimas sponte causas apud c(entum)v(iros) egit, pro qua re in basilica Iulia eius statua posita est. consulatus duos gessit. uxores habuit duas, primam Domitiam, deinde Agrippinam, [85 *Honestum adferre l.*] illam amitam, hanc matrem Neronis Caesaris. possedit bis milie(s) 5 sestertia. omnium principum gratiam adpetivit, sed praecipue (C.) Caesaris, quem iter facientem secutus est per Alpes. hic nullo audiente ab eodem interrogatus, haberetne sicut ipse cum sorore germana consuetudinem, 'nondum' inquit quantumvis decenter et caute, ne aut negans eum 10 argueret aut adsentiens semet mendacio dehonestaret. periit per fraudem Agrippinae, quam heredem reliquerat, et fune(re) publico elatus est. 84^s (*Si...*) *saevitiam damnare (... liceret)*: si liceret crudelitatem damnare, cui magis liceret quam huic? 87 *Cum quo de pluviis (aut 15 aestibus aut nimbo vere locuturi fatum pendebat amici)*: cum quo et de rebus frivolis et usualibus loquentes vehementer timebant. 89 1^d (*Numquam derexit*) *bracchia contra (torrentem)*: id est: numquam voluntatibus Neronis obstitit. | 2^s (*Ille*) [90 *Torrentem nec civis erat*]: aut ipse 26 v. Crispus aut quicumque. 90 (*Nec civis erat qui libera 21 posset*) *verba animi proferre*: nemo potuit libere loqui sub illo. 91 (*Et vitam inpendere vero*): ut Virgilius (Georg. IV 238) 'animasque in vulnera ponunt'. 92 *Sic multas (hiemes atque octogesima vidit solstitia)*: sic in vita diu 25 multumque duravit, dum praeceptis Caesaris paret. 94 1 *Proximus eius(dem properabat Acilius aevi cum*

89 'Ille' Crispus *Valla φ ψ μ* 94 'Proximus—Acilius': Acilius Glabrionis filius consul sub Domitiano fuit, Papinii Statii carmine de bello Germanico, quod Domitianus egit, probatus (FPL p. 134 Mor.) 'lumina Nestorei mitis prudentia Crispi et

5 milies *Pith.* mille *PS*; sestertium *idem* 7 *add. Lipsius*
 7 sq. per Alpes *v. Suppl.* pedibus *PS* 8 ab eodem *v. Suppl.* a ne-
 rone *PS* 10 negans *Pith.* -ntem *PS* -ndo *Lipsius* 11 aut—
 dehon- *om. S* adsentiens *Pith.* -ntem *P* -ndo *Lipsius* semet
Pith. sibim- *P* 12 quam *Pith.* quem *PS* 13 funere *Pith.*
 17 rebi *S* frib- *P* 19 voluntatibus *Buech.* -ti bonae *PS*
 21 crispinus *S* 26 duravit *Cram.* -bit *PS*

iuvene indigno quem mors tam saeva maneret): consul sub Domitiano fuit indignus pati quae passus est. 2 Huius cum iuvenem Nero occideret, ipsum Acilium servavit, quo poenas sentiret orbitatis. 3^d (*Eiusdem...*) *Acilius aevi*: Vergilius (Aen. II 561) 'ut regem aequaevum'. 5
 97 1^s *Prodigio (par est in nobilitate senectus)*: quasi prodigio similis est nobilibus senectus: [2 Difficile nam nobilibus continget senescere.] plerumque nam inmatura morte occiduntur, praesertim sub Domitiano. 98 1^d (*Ut*
 10 *malim fraterculus esse) gigantis*: ut omnes me oderint aut timeant aut contemnant. 2 Id est ignobilis. 3 Pro 'gigantibus'. 99^s (*Comminus ursos) figebat Numidas (Albana nudus harena venator)*: et iste iuvenis in lusorio Caesaris ursos saepe quasi venator occidit. 101^d *Artes*:
 15 fraudes. 102 (*Quis priscum illud) miratur acumen (Brute tuum)*: hoc ideo, quia stoliditatem finxerat Brutus, ne a Tarquinio occideretur. 103 1 *Barbato*: ac <per hoc> rustico intellegitur. 2^s [*Brute tuum*] facile (est barbato in-

Fabius Veiento: potentem signat utrumque purpura, ter memores implerunt nomina fastos; et prope Caesareae confinis Acilius Aulae' *Valla*; 'Cum iuvene indigno': huius cum filium Domitium Domitianus occidisset, ipsum Acilium, quo poenas sentiret, servavit incolumem; qui ut eius virtutem se amare fingeret, se amare studia simulabat *Valla; Acilius*] hic consul fuit sub Domitiano *L*; nomen consulis *Z*; 'cum iuvene' id est cum filio Domitio (*consent. φ ψ μ*). quem cum Nero occidisset, ipsum Acilium, quo poenas sentiret orbitati<s>, servavit (-viret *cod.*) *L*; 'iuvene' Domitio suo filio, quem occidit Nero ut faceret patrem ducere vitam cum maerore *Z*

97 Quia sub Nerone vix aliquis senuit nobilium, adeo ut prodigium esset, si quisquam nobilis senex inveniretur *L*, *sim. φ* 98 'Gigantis' id est ignobilis. (ut aliis *sim* superstes [*haec om. L*].) nam post Gigantas dicitur simiam Terra (*T-s-L*) in deorum contemptum (*in — cont- om. L*; ad irritationem deorum *φ*) procreasse *Valla L, sim. φ*; Gigantes pro <ig> nobilibus posuit *χ* 103 3 'Facile—regi': Tarquinium Superbum fallere, propexam enim barbam habuit, cum socer eius Servius

1 *schol. 94 1 ad 'iuvene' pertinet, 92 2 ad 'Acilius', v. Append.*

4 quo *v. Suppl.* qui *PS* 5 aequa (-e *S*) aeuum *PS* 9 praesertim *Cram.* praeterea *PS* 11 ignobilis *v. Suppl.* -es *PS*
 17 *suppl. W.: cf. XII 53, 3*

ponere regi): facilius poteris, inquit, fortem eludere quam infamem. [3 *Barbato . . . regi*: Tarquinio Superbo: propexam enim barbam habuit, cum socer eius Servi<us> Tul<i>us adtonsam haberet, quem ipse occidit.] dicit ergo cin<a>edum non facile posse falli. 105 *Rubrius (offensae veteris reus atque tacendae)*: iste Rubrius aliquando <Do>mitiam in pueritia corruperat et verebatur, ne pro hac mercede<m> [p<o>enas] ab ipso reposceret. 106 1^d *Et tamen improbior (saturam scribente cinaedo)*: qui plus improbus est a cin<a>edo. 2 *Saturam scrib(ente cinaedo)*: 10 qui in aliis sua vitia reprehendebat. 107^s *Montani (quoque venter adest)*: nam Montanus pinguis et ventrosus erat. et acerbe 'ventrem' potius quam ipsum venire dixit. 108^d (*Matutino sudans Crispinus*) *amomo*: orientali unguento a mane sumpto. 110 1 (*Tenui iugulos aperire*) 15 *susurro*: qui levi susurro poterat alios deferens ad necem tradere. 2 *Aut*: <qui> per leves suspiciones solitus sit homines iugulare. 111^s (*Et qui vulturibus servabat viscera Dacis*) *Fuscus (marmorea meditatus proelia villa)*: Fuscus sub Domitiano exercitui praepositus in Dacia periit. notat 20 autem eum, quia cum luxuria afflueret, inter delicias bellorum actus exercebat. 112 1^d [⁺*Praemia*] *villa*: in sua villa. 2 *Qualis ille bellator, qui in hac luxuria bello-*

Tullius attonsam haberet, quem ipse occidit *Valla*; Tarquinio Superbo: prop[*l*]exam enim barbam habuit *L, sim. φ χ*

105 *Rubrius* iste cum uxore Domitiani concubuerat (-cumberet *codd.*) *χ, sim. L φ ψ μ* 107 'Montani—adest' acerbe 'ventrem' potius quam ipsum venisse dixit *Valla L* 111 'Et—Dacis' Fuscus, quod cum luxuria afflueret, inter delicias bellicos actus exerceret. Fuscus sub Domitiano exercitui delectus dux in Dacia periit *Valla*; Fuscus hic sub Dom. exerc. praepos. in Dacia periit *L* 112 1 *Villa*] . . . in villa sua . . . *μ* 2 *Assidue* apud villam suam proelia meditabatur *L*; Fusci ostendit luxum, qui in villa marmorea proelia meditaretur *Valla*

1 poterit *s* 3 *cf. Suppl.* 4 quam *s* 6 sq. Domitiam
Matthias tibiam *ps* 8 mercedem *Schop. secl. ut gloss. W.*
 10 scribit *ps* 11 reprehendat *Leo* 13 acervae *ps*
 17 *add. W.* 19 Fuscus *om. s* 21 luxuria affl- *v. Suppl. luxu-*
 rians fl- *ps* dil- *ps*

rum fortia meditabatur! 113 1^s *Et cum mortifero*: id est delatore. 2 *<Ve>iento [Catullo]*: nominativus. 3 (*Et cum mortifero prudens Veiento Catullo*): hos quoque vult studio crudelitatis Neroni fuisse familiares. 4 (*Prudens*): utrum
 5 ad nocendum an ad sapientiae rig[idi]orem? an adulandi peritus et temporum? 114^d (*Qui numquam visae flagrabat*) *amore puellae*: qui eas am<ab>at, quas numquam viderat: caecus nam amator fuit Catullus. 116 (*A ponte*) *satelles*: de numero mendicorum. 117 (*Dignus Aricinos*
 10 *qui*) *mendicaret ad axes*: qui ad portam Aricinam sive ad clivum mendicaret inter Iudaeos, qui ad Ariciam transierant ex urbe missi. 118 1^s *Blandaue (devexae iactaret) basia r<a>ed<a>e*: qui r<a>edae ferenti mulieres oscula iactaret ut caecus. 2 *Devexae*: inclinatae, per clivum
 27 r. descendenti. | 119 1^d *Nemo magis rhombum (stupuit)*:
 16 quam Catullus caecus adulator. nam insequentibus (v. 123) dixit 'non cedit Veiento' utique Catullo. 2 (*Nam plurima dixit in laevum conversus at illi dextra*) *iacebat (belua)*: tantae adulationis erat iste Catullus caecus, ut,
 20 cum ei piscis ad dextram iaceret, ad sinistram respiciens laudaret et miraret<ur>. 121 (*Sic pugnas Cilicis*) *laudabat*: sic omnia, quae non videbat, referebat. 122 1^s [*Et pegma*] (*Ad velaria*): ad alta theatri velamina. 2^d (*Pueros*

113 1 *Mortifero*] id est delatore φ ψ μ; quia delator *Valla*
 3 Hos quoque vult studio crud. Neroni (imperator *Valla*) fuisse familiarissimos *Valla L* 116 Id est (unus *add. φ*) de numero mendicorum (qui solent in ponte residere *add. L*) *Valla L φ*
 117 'Dignus—axes' (i. *Valla*) inter Iudaeos (deos *L*), qui erant illo ex urbe transmissi (*haec et L*). fuit enim Aricinus lucus (ut *Probus* inquit), in quo Iudaei mendicabant, ab Aricia dictus, quae non longe ab urbe distabat *Valla*; est autem Aricinus lucus (*locod*) in Campania *L* 122 1 *Ad velaria*] id est ad alta theatri velaria, ut stupraretur *L*; ad alta theatri velamina *Valla*

1 meditabat S 2 delatore v. *Suppl.* -ri P S veiento]
 lento P S nominatibus P S 5 rigorem *Pith.* rumore
Leo 7 amabat *Schop.* 11 ariciem P S, *corr. Pith.* 12 *schol.*
 118 *in mg.* S 13 iaceret S 16 quam *Pith.* qui P S catu-
 lus P S¹ 21 *corr. Cram.* 22 effer- *Schop.* 23 *pecma*
 P S alta om. S

inde ad velaria) raptos: per catadromum. 3 Aut de pegmate excussos. 123 1 Non cedit (Veiento): laudationibus Catulli non cedit Veiento. 2 (Sed ut fanaticus oestro percussus): sed tamquam stimulatus furore. 126 1^s De temone (Britanno excidet): de isto vehiculo ad 5 pedes supplex. 2^d [Britanno] de temone: regimine, de regno. 3 (De temone Britanno excidet Arviragus): falcatis nam curribus Britannorum rex Arvira<gus utebatur>. 129 Fabricio [patriam]: Veiento nam ipse est Fabricius. 130 (Quidnam igitur censes conciditur): Nero dicit, ^s (Absit 10 ab illo) dedecus (hoc): alter. 131^d Testa alta paretur: patella, in qua possit integer coqui. 133 1 Debetur magnus (Patinae): figuram hic dicitur posuisse propter Magnum Pompeium, quoniam Patina dictus est qui sustulit caput ipsius. 2 Promet<h>eus: satirice: figulus. 135 Sequantur: 15 Montanus dicit. 136 1^s [Vicit digna viro] (Noverat ille luxuriam imperii veterem): Neronem Montanus. 2 (Noverat ille) luxuriam (imperii veterem): qua conrumpebatur Nero. 137^d (Noctesque Neronis) iam medias aliamque famem (cum pulmo Falerno arderet): libidinosioris per vinum. 20 138 (Aliamque famem cum pulmo Falerno arderet): hoc ideo, quia aviditas cibi sequitur nimiam perpotationem. 139 1 (Nulli maior fuit) usus edendi: quam Caesari Domitiano. 2 Aut certe Montano. 141 1^s Lucrinum ad saxum:

123 1 'Non cedit Veiento' laudationibus Catulli *Valla* 126 2 'De temone' de regimine (*sic et φ ψ μ*), de regno *Valla* 3 'Excidet Arviragus' Britannorum rex, qui curribus vectus in proelium dimicabat *Valla*; curribus enim utitur rex Britannorum *L* 133 2 *Magnus . . . Prometheus*] figulus ingeniosus *ψ μ*; prudens fig. *Valla* 134 *Sed ex hoc*] Montanus (hoc *μ*) ait *ψ μ* 139 'Nulli—mea' utrum Montano an Domitiano? *Valla* 140 'Tempestate mea' Sallustiane pro 'tempore' dixit *Valla*; Sallustiane posuit *L*

1 per catadromum *W.* pergat ad romam *PS* 2 pegmata *P*
excussos *Orelli -us PS* 6 timune *P ex -one S* 8 arbila
PS, corr. et suppl. Schurzfl.; cf. Suppl. 16 Vincit *S* 19 fa-
mam *PS* 20 libidinis oris *PS, corr. Schurzfl.* vinum *Schulz*
verum *PS* 22 civi *P, cui S*

B. T. Scholia in Iuv. vet. rec. Wessner [1941]

5

locus Bruttiorum. 2^d *Rutupinove (edita fundo)*: locus in Britannia sive civitas. 147^s *Tamquam de Chattis (aliquid torvisque Sugambris dicturus)*: gentes Germanorum sive Francorum. 149^d (*Anxia praecipiti venisset*) epistula
 5 *pinna*: antea si quid nuntiabant consules in urbe⟨m⟩, per epistolas nuntiabant: si victoriae nuntiabantur, laurus in epistola fi⟨g⟩ebatur, si autem aliquid adversi, pinna fi⟨g⟩ebatur. 150^s *Atque utinam h(is) p(otius) n(ugis) tota illa dedisset tempora saevitiae*: ut solum nugis rebus
 10 vacasset! 153 1^d *Cerdonibus [esse t.]*: ignobilibus. cerdo est proprie turpis lucri cupidus. 154 1^s [*Cooperat*] *hoc nocuit Lamiarum caede madenti*: hoc nocuit, ut occisis nobilibus et a cerdonibus timeretur, ut iam non essent nobiles qui timerent, omni nobilitate extincta. 2 In
 15 *Lamiis indignatur satiricus*. 153 2 (*Sed periit postquam cerdonibus esse timendus cooperat*): tunc periit, cum eum populus timere coepisset extincto iam senatu.

V

1^d (*Si te propositi nondum pudet*) *atque ea[n]dem est*
 20 *mens*: de cena contumeliosa in parasitos dicit. 3 1^s *Si potes illa pati quae nec Sarmentus*: Sarmentus natione Tuscus e domo Marci Favoni, incertum libertus an servus, plurimis forma et urbanitate promeritis eo fiducia⟨e⟩ venit, ut pro equite Romano ageret, decuriam quoque
 25 *quaestoriam compararet. quare per ludos, qui⟨a⟩ ibi primis*

141 2 *Rutupi civitas Britanniae in Oceano mari, ubi ostrea grandia nascuntur L, sim. φ* 153 1 'Sed—cooperat' id est ignobilibus *Valla* 154 'Hoc—madenti' ut occisis nobilibus a cerdonibus etiam timeretur *Valla*; ⟨. . .⟩ a cerdonibus timeretur, ut iam nobiles non essent, qui eum timerent . . . L

1 Brutt- *Pith.* britt- P S 2 catthis P S 5 urbem *Gronov.* 7 et 8 figebatur *Dempster* 11 sq. hoc—Lamiarum bis in P 14 omnino vilitate P, omni novigilitate S

20 cena contumeliosa *Schop.* iuvene (*Virrone Leo*) contumelioso P S 22 fab- P S 23 prom- *Pith.* per m- P S fiduciae *Pith.* 24 per equitem romanum P S, corr. *Pith.* 25 qui⟨a⟩ ibi *W.* quibus *Pith.* primis *Pith.* -us P S primum (*Rutgers*) in *Buech.*

XIIII ordinibus sedit, haec a populo in eum dicta sunt (FPL p. 112 Mor.) 'aliud scriptum habet Sarment[i]us, aliud populus voluerat. digna dignis: sic Sarment[i]us habeat crassas compedes! rustici, ne nihil agatis! aliquis Sarmentum alliget!' dum autem causam usurpatae digni- 5 tatis dicit, precibus et gratia summoto accusatore dimissus est, cum apud iudices nihil aliud docere temptaret quam concessam sibi libertatem a M<a>ecenate, ad quem sectio bonorum Favoni pertinuerat. iam autem senex in maximis necessitatibus, ad quas libidine luxurieque deciderat, 10 coactus auc<t>ionari cum interrogaret<ur>, cur scriptum quoque censorium venderet, non infacete bonae se memoriae esse respondit. 2^d (*Quae nec Sarmentus . . . nec vilis Gabba tulisset*: parasiti Caesaris fuerunt. 6 1 *Ventre nihil novi (frugalius)*: hoc, quasi parasitus iureiurando con- 15 firmet. 8 *Et tegetis pars*: mattae pars in tegumen corpori factae. 10 [*Honestius*] *illic*: in crepidine. 11 (*Et sordes farris*) *mordere canini*: panis sordidus canum est. 12^s *Primo fige loco (quod tu discumbere iussus mercedem solidam veterum capis officiorum)*: in prima pone iniuria, 20 quia, si iusserit ut recumbas, putat se in hoc totum solvisse, quicquid umquam obsequiis meruisti. 14 1 *Fructus (amicitiae)*: obsequiorum. 2 (*Fructus amicitiae magnae*

6 1 'Ventre—frugalius' hoc, quasi ipse parasitus iureiurando confirmet (-at *Valla*) *Valla L* 8 *Crepido* (inquit *Probus*) est ora terrae, quam aqua alluit, ex hoc appellata, quod ibi aqua allidens concrepitet *Valla*; 'Tegetis pars' . . . (*Probus* vero exponit) 'tegetis' pinnatae sportae. aut 'tegetis' de s<c>irpo factae *Valla* 11 'Et—canini' panis sordidi, qui canibus comedendus obicitur *Valla* 12 'Primo fige loco' in prima fige iniuria *Valla*

4 crassas *Pith.* -os PS agitis PS, corr. *Pith.* 5 autem *Pith.* ut PS 6 dicit *Rutgers* hic P, ex hoc corr. S precibus *Pith.* pro civibus PS 7 quam *Pith.* quod PS 8 rectio PS *cow. Pith.* 9 fauori S -or P autem *Pith.* aut ut PS 11 aucionare PS, corr. *Dorleans* corr. *Eremita* cur scr- *Pith.* conscr- PS 13 respondit *Salmas.* perdita PS 14 gappa S 15 hoc] sc. sic dicit 16 schol. 6 2 post schol. 14 legitnr in PS in *Buech.* ut PS 21 quasi S, ante corr. P

cibus): ita reddunt clientibus merita. 3^d *Inputat hunc rex* quid aliud non <in>putet, ubi et hoc quod vile est inputat? 6 2^s (*Hoc tamen ipsum defecisse puta quod inani sufficit alvo nulla crepido vacat nusquam pons*) [15 *Et quamvis* 5 *rarum t. in.*]: puta et hoc, quod tibi paupertas dabat, deficere potuisse: non potius mendicare quam hoc pati? 17 *Tertia ne[c] vacuo (cessaret culcita lecto)*: apud veteres accubitorum usus non erat, sed in lectulis discumbentes manducabant. tres autem lectuli erant, in quibus discum- 10 bebant, unde hodieque triclinia appellantur. 18^d *Quid ultra (quaeris)*: haec sunt apud te. 19 *Trebius*: nomen parasi. 20^s [*Debeat*] *et ligulas (dimittere)*: calciari[i] cum festinatione, ut ansas caligarum praeterea[n]t non- 28 *r. nullas. dictae autem ligulae a ligando.* | 21^d *Peregerit* 15 *orbem*: compleverit numerum cathedrarum. 23 1 (*Serraca*) *Bootae*: plaustra. 2 *Pigri serraca Bootae*: septemtriones. 22 (*Illo tempore quo se frigida circumagunt pigri serraca Bootae*): id est media nocte. 23 3 *Pigri serraca Bootae*: ursae duae, quae vocantur <H>elice et Cynosura;

14 3 'Inputat hunc rex' quid aliud dabit, cum quod vile est imputet? *Valla*; quid aliud libenter impendet, quando et hoc quod vile est inputat? *L* 17 Tribus enim lectis antiquorum cenae parabantur, unde triclinia dicebantur *L, sim. Z* 20 'Et lig. dim.' calciari properanter et ansas caligae praeterire. dictae vero ligulae a ligando *Valla*; subaud. calciari (-rum *cod.*) cum festinatione et nonnullas ansas cal. praet. dictae autem lig. a ligando *L*; id est calciari (-re *cod.*) cum fest. et dictae lig. a lig. *Z*; lig . . . dictae a lig. $\varphi\chi$; praë nimia fest. solis illigatas ut pendeant μ (solis—pend. *etiam* ψ) 23 'Aut—*Bootae*' . . . similiter locutus est Lucanus 'sed—axes'. Nam septentriones [-nis *ed.*] duae ursae sunt, quae vocantur Helice et Cynosura; Bootes autem qui currum regit. — B. est qui et Arctophylax dicitur *Valla*; plaustrum, id est septentriones media nocte pigri. B. autem qui et Arctoph., custos plaustri *L*; plaustra $\varphi\psi\mu$, *add.* ipse enim B. dicitur Arctoph. cust. plaustri ψ ; *sim.* $\varphi\chi$

1 <in> cl- S 2 *corr. Pith.* vile est v. *Suppl.* viles PS inputet PS 5 rar-] . r. P in. puta et] inputet S 10 triclinio P 12 calciari v. *Suppl.* 13 ut *Leo* et PS praetereat W. 14 Peregeret S in *Pereg-* *corr.* P 16 boete P Pigris erraca PS 18 id est *Pith.* idem PS Pigras erraca PS

Bootes autem qui et Arcturus. quorum siderum Lucanus (II 236) quoque sic meminit 'sed nocte sopora, Parr(h)asis obliquos <H>elice cum verteret axes'. 24^s [*Qualis cena t.*] v(inum quod sucida nolit lana pati): hoc est gustum vini mali. sic nam vinum malum mentem turbat, quomodo 5
 lana tincta mutatur. 27 *Saucius et rubra deterg(es vulnera mappa)*: id est: cruentata mappa deterges. 28^d *Inter vos quotiens libertorumque (cohorte)*: id est convivas et servorum multitudinem. 29 *Pugna Saguntina (ferret commissa lagoena)*: civitas Spaniae, in cuius territorio 10
 malum vinum nascitur. 31^s *Calcatamque (tenet bellis socialibus uvam)*: id est: belli(s) civilibus natum vinum bibit, hoc est vetus et bonum. 32 1 *Cardiaco (numquam cyathum missurus amico)*: unde numquam amico vel cordolenti modicum dabit. 2^d *Cyathum*: mensura modica, 15
 potio. 33 (*Cras bibet Albanis aliquid de montibus aut de Setinis cuius patriam*) *titulumque senectus (delevit)*: bibet aut de montibus Albanis <aut de Setinis> ita vetus, ut non possit nec ex superscriptione cognosci, quanti sit temporis. 34^s (*Senectus*) *delevit [m. v.]*: ex antiquitate deletum est. 20

24/25 'De—videbis' (ut Probus, quod) si(c) malo vino mentes turbantur, quomodo lana tincta mutatur (an . . .) *Valla*; sic enim malo vino mentes turbantur, quomodo lana tincta mutatur *L*; quia vino malo mentes permutantur, sicut l. t. m. *Z* 30 *Capillatum arguit* (inquit Probus) mollioris vitae *Valla* 36 'Thrasea Helvidiusque' . . . Helvidius post damnationem (ut inquit Probus) soceri Paeti Thraseae interdicta sibi Italia Apolloniam concessit, sed post interfectum Neronem restitutus a Galba non aliter quam libero civitatis statu egit. hic tam [tamen *ed.*] industrius fuit, ut cum sub Nerone Achaïam quaestor administraret, civitates quaedam, quas non adierat, inclamarent '<x>αλ ἡμῶν πρόπον'. hic postea Vespasianum ita studio libertatis offendit, ut putaret +id optante avunculo Claudio† pristinum libertatis statum posse revocari. quo nomine reus ac praeter spem absolutus est. sed Thrasea [a] Nerone in senatu de nece matris agente cum quasi

2 sed] sunt PS supora PS 6 det̄g. P det̄. S 7 cruentatam P deterges W. -is PS 12 corr. Cram. 15 schol.
 32 2 in mg. S 17 bibet W. vivit PS 18 suppl. W.

- 37 *Brutorum (et Cassi)*: qui Caesarem in senatu occiderunt.
 38^d *Inaequales berullo (Virro tenet phialas)*: phialas ex
 gemmis factas. 40 (*Si quando datur custos adfixus ibidem*)
 qui numeret gemmas (*ungues observet acutos*): si tibi data
 5 fuerit phiala, ponitur qui te et custodiat, ne ex ipsa aut
 gemmam rapias aut de unguibus aurum radas. 42 1^s *Da*
veniam (praeclara illi laudatur iaspis): id est: venia danda
 est, si custodiaris, cum acceperis phialam, quoniam gem-
 mae pretiosae in poculo sunt. 43 1^d [42 *Praeclara*]
 10 (*Gemmas ad pocula transfert a digitis*): id est: de anulis
 tollit gemmas et in phialas mittit. 42 2 [H] *iaspis*: genus
 gemmae pretiosae. 43 2 (*Gemmas*) *ad pocula transfert*:
 id est: calices gemmatis facit. 44 (*Quas in vaginae*
fronte solebat) *ponere zelotypo (iuvenis praelatus Iarbae)*:
 15 figura diasyrtica in Virgilium (Aen. IV 261), id est: tales
 gemmas mittit in calicibus, quales solebat Aeneas in
 vagina[s] gladii habere, qui antepositus est Iarbae a Didone.
 46 (*Tu Beneventani s)u[o]toris nomen habentem (siccabis*
calicem nasorum quattuor): quidam sutor fuit Benevento,
 20 qui grandem nasum habuit. 47 1 (*Siccabis calicem na-*
sorum quattuor): id est: in talem calicem bibes, qui quat-
 tuor in longitudine nasos habeat. 2^s (*Iam*) *quassatum*: iam

parricidam damnans e curia se proripuisset et ex urbe disces-
 sisset, accusatus crimine maiestatis defendi se noluit secan-
 dasque venas praebuit, conversusque ad Demetrium Cynicum
 'nonne tibi libare videor Iovi Liberatori?' atque singulis ami-
 cis oscula offerens exanimatus est *Valla*

38 *Heliadum*] in quibusdam est 'Beliadum' (et ita legit
 Probus), ut ad illud alludat Virgilianum (Aen. I 729) 'im-
 plevitque mero pateram, qua Belus et omnes a Belo soliti'
Valla 44 . . . ut Virgilius 'atque illi stellatus iaspide fulva
 ensis erat' *L φ χ* 46 Vatinus dictus est sutor quidam Bene-
 ventanus ingenti naso, unde calices Vatiniani dicebantur, qui
 erant deformes *Valla, sim. L φ χ; Beneventani*] Vatinii *φ ψ μ*
 47 2 *Quassatum*] confractum praë (usu et *add. L*) vetustate
L φ ψ μ

1 senatum P 2 fol- PS, sic et infra 3 factas Pith. -is
 PS 4 numerat P 11 tollit Cram. -at PS 13 id est om. P
 14 zelotype PS 15 in Virg- Iahn ut virgilius PS talis P
 17 vaginas P -is S, corr. W. 21 bibes Schop. -is PS

fractum. 48^d [Quassatum] et rupto (poscentem sulphura vitro): ut solent sulphure calices fractos sive calvariolas componere. 49 Si stomachus domini (feruet vinoque ciboque frigidior Geticis petitur decocta pruinis): id est: si ex indigestione invalidus fuerit, frigi<di>ssima illi aqua adfertur. | 5
 51^s Non eadem vobis poni (modo vina querebar vos aliam potatis aquam) 28 v. id est: non solum quod aliud vinum bibitis, sed etiam et aquam diversam. 53 G<a>etulus dabit aut nigri (manus ossea Mauri et cui per mediam nolis occurrere noctem): tam niger, ut eum possis timere in obscuro. 10
 56 Flos Asiae ante ipsum (pretio maiore paratus): pulcher puer Asianus caro pretio comparatus. 57 Quam fuit et Tulli (census pugnacis et Anci): regum priorum patrimonium. 59^d Tu Gaetulum (Ganymedem): Maurum pincernam. 60 Tot milibus emptus: tanto pretio comparatus. 15
 61^s (Sed forma sed aetas) digna supercilio: quia et pulcher et iuvenis est, ideo superbit. 64^d Veteri parere clienti: iam antiquo olim noto amico domini sui. 65^s (Et quod se stante recumbas) [66 maxima quaeque domus servis]: aegre hoc semper servi habent, quod illis stantibus amici sui domini 20 discumbunt. 67 (Panem) vix fractum solidae iam mucida (frusta farinae quae genuinum agitent): id est ita durum, ut dentes possit frangere. 71 [Servatur domino] dextram (cohibere memento): noli <in>mittere manu<m>. 75^d (Panisque tui) novisse colorem: qualem mereris manducare. | 25
 79^d (Et multo stillaret) paenula nimbo: propterea semper 29 r.

48 'Et—vitro' (Probus exponit) quia hoc solent vitrum solidare id est maltare Valla; sulphure solent u. s. id est m. L; quia fracta vitrea vasa maltantur id est solidantur Z; solet vitrum fractum sulphure solidari (cons- et commaltari φ) φψ, sim. ζ 56 Paratus] id est comparatus; subaud. 'est maiore pretio' L; puerum Ponticum dicit caro emptum L, sim. φ 59 Gaet. Gan.] id est Maurum puerum cinaedum L; nigrum pincernam φ ψ μ 64 Veteri] antiquo L ψ μ 72 'Artoptae' pistoris (sic et L ψ μ, sed ad Artocopi L ψ). vel vasis, quo panis coquitur (ut Probus inquit) Valla (v. Append.)

2 sulphure Cram. in urbe P S 3 Si om. S 5 corr. Iahn
 13 tuli S 21 fractum, sscr. † & S 24 corr. Cram.

manicasti per pluviam. 81^s *Quae fertur domino squilla:*
 genus piscis aut cammari. 83^d *Ministri:* infertoris.
 84^s *Sed tibi dimidio (constrictus cammarus):* minores cam-
 mari. 85^d *Feralis:* mortalis. 86 1^s *Ipse Venafrano:* oleo
 5 bono. 2 *Civitas Africae.* 87 *Pallidus:* male coctus.
 88^d *Vestris da[bi]tur alveolis:* vasis, in quibus vos mandu-
 catis. 89 (*Canna Micipsarum*) *prora subvexit acuta:* genus
 navis. 90 *Cum Boccare nemo lavatur:* quidam illo tempore,
 qui putenti oleo se unguebat in balneis. 92 *Corsica:* insula
 10 in Tyrreno mari posita. 93^s *Tauromenitanae:* oppi-
 dum Siciliae. 95 1^d [94 *Dum gula saevit*] (*Retibus adsiduis*
penitus scrutante macello proxima): in suburbicario mari.
 2 *Macello:* piscatoribus. 96 (*Nec patimur*) *Tyrrhenum*
crescere piscem: ex adsidua piscatione. 97 (*Instruit ergo*
 15 *focum*) *provincia sumitur illinc:* quod de peregrinis venit.
 98 1^s *Quod captator em(at):* heredipeta[t]. 2^d *Aurelia*
vendat: quaedam mulier, quae distrahebat pisces.
 100 1 (*Dum se*) *continet auster (dum sedet et siccat madidas in*
carcere pinnas): iocatur. 2 Id est non flante austro.
 20 102 (*Contemnunt mediam temeraria lina*) *Carybdim:*
piscatores. 103^s (*Vos*) *anguilla (manet longae cognata*
colubrae): similis colubre>. 104 [*Aut glacie*] (*Tiberinus*):
 nomen piscis. 105 1^d *Pinguis torrente cloaca:* de sordibus

81 'Squilla' genus est piscis optimi et delicati ζ, (om. opt-
 et) κ, sim. φ 83 *Ministri*] infertoris ψ 86 1 *Venafrano*]
 oleo (hoc et μ) optimo . . . L; Venafr[an]um est oppidum, ubi
 nascitur optimum oleum φ ζ 89 'Canna Micipsarum' . . .
 (Probus exponit) cannam navem esse, quae gandeia dicatur
 (ut sit gandeia Micipsarum id est Afrorum. gandeiam enim
 soli Afri id est Zamaei vel, ut alii, Byzaceni, ut alii, Barcae*<i>*)
 invenerunt) *Valla;* id est genus navigii, quod g[r]andeium di-
 citur L; navis Afrorum Tripolitanorum L φ ψ μ 90 *Cum*
Bocc. n. l.] hic oleo putenti (putido Z) ungui solitus erat . . .
 LZ 95 2 'Pen. scr. mac.' id est piscatoribus *Valla* 98 1 *Cap-*
tator] heredipeta L ψ μ 104 *Tiberinus*] proprium (sic L) no-
 men piscis (sic ψ) μ

4 venafrona s 5 afr- civ- s 7 propera s 9 pudenti
 P S Σ 10 terreno P S, corr. Pith. pos- ex impos- s 13 thyrr-
 renum P S 16 captor s corr. Pith. 20 caribdim P S

pinguis. 2 Qui in cloacis nutritus est. 108^s *Nemo petit modicis (quae mittebantur amicis): non quaerimus quae ante donabant pauperibus amicis.* | 109^s (*Quae Cotta solebat*) 29 v. *largiri namque (et titulis et fascibus olim maior habebatur donandi gloria): largitas et liberalitas antiquitus pro magno* 5 *habebatur.* 112^d (*Civiliter*): sine iniuria clientum. 113 (*Dives tibi*) *pauper amicis: id est avarus.* 115 1^s *Altilis et flavi (dignus ferro Meleagri spumat aper): pasta.* 2 Vel apruna. 3^d *Meleagri (spumat aper): ideo 'Meleagri' propter Calydonium aprum, quem irata Diana, propterea quia* 10 *contempta est ab Oeneo in sacrificiis, et aprum in agris suis in miserat, quem Meleagrus filius suus occidit.* 116^s [*Spumat aper*] *p(ost) h(unc) t(radentur) t(ubera si ver tunc erit et facient optata tonitrua cenas maiores): quia tubera tonitruis dicuntur nasci ut cocleae.* 119 [118 *Tunc* 15 *erit et facient optata t.*] (*Tibi habe frumentum Alledius inquit*): quidam gulosus dicit. 121 1^d *Chironomunta [volanti]: manus ducentem.* 2^s (*Chironomunta volanti*) *cultello*

109 'A Seneca' . . . hic (ut inquit Probus) sub Claudio quasi conscius adulteriorum Iuliae, Germanici filiae, in Corsicam relegatus post triennium revocatus est. qui etsi magno desiderio Athenas intenderet, ab Agrippina tamen erudiendo Neroni in Palatium adductus saevum immanemque natum et sensit cito et mitigavit, inter familiares solitus dicere non fore saevo illi leoni quin gustato semel hominis cruore ingenita redeat saevitia . . . *Valla (v. Append.)*; Piso Calp[h]urnius (ut Probus inquit), antiqua familia, scaenico habitu tragoedias actitavit, in latruncul[at]orum lusu [iussa ed.] tam perfectus et callidus, ut ad eum ludentem [lat- ed.] concurreretur. ob haec insinuatus G. Caesari repente etiam relegatus est, quod consuetudinem pristinae uxoris abductae sibi ab ipso, deinde remissae repetivisse [-tita esse ed.] existimabatur. mox sub Claudio restitutus et post consulatum materna hereditate ditatus magnificentissime vixit meritos [-tis ed.] sublevare inopes ex utroque ordine solitus, de plebe vero certos quotquot annis (quotannis *Pith*) ad equestrem censum dignitatemque provehere *Valla* 116 Cum enim tonat, tubera e terra (contra *cod.*) prodire dicuntur *L*

— 1 Qui] quia *Schop.* 10 calidomium *PS* 11 ab aeneo *P*
baeneo *S* 13 aper] a. p. *P* t. t. *om. S* 15 cocleae *Pith.* -eas *PS*

[donec]: id est artificio incidentem omnia. 123^d (*Nec minimo sane*) *discrimine refert*: diversitas ministerii. 124 (*Quo gestu lepores et*) *quo gallina secetur*: id est: aliter secat. 127 1^s [*Hiscere*] *tamquam habeas tria nomina*:
 5 *quamquam habeas tria nomina*. alii sic intellegunt dicentes 'tamquam fur sis', id est: pro tribus litteris 'tria nomina' posuit. sed melius sic accipitur: hisces tamquam nobilis sis, ut habeas tria [pro]nomina, ut Gaius Cornelius Scipio et si quid simile. 2^d *Quando propinat (Virro tibi)*: dat calicem,
 10 in quo ipse bibit. 131 *Non audent homines pertusa (dicere laena)*: id est pauperes pannos<i>. 132^s *Quadringenta (tibi)*: id est sestertia dederit. 134 *Ex nihilo (quantus fieres Virronis amicus)*: id est: si pecuniam habueris, statim amicus unanimitis fieres. 135 *Da Trebio*: cuiuslibet nomen.
 15 136^d (*O nummi vobis hunc*) *praestat honorem*: pecunia
 30 r. honoratur, non homo. | 137 1^d (*Dominus tamen et domini rex si vis tunc fieri nullus tibi*) *parvulus aula (luserit Aeneas nec filia dulcior illo)*: si carior vis esse amicus, sine filiis esto. 2^s Virgilium (Aen. IV 328) ridet. 141^d *Sed*
 20 *tua nunc Migale*: nomen mulieris: ex ipsa coitione etymologia. 142^s (*Loquaci*) *gaudebit nido*: id est puerorum. 143^d (*Viridem*) *thoraca iubebit (adferri)*: armilausiam prasinam, ut simiae. 146 (*Vilibus ancipites*) *fungi ponentur amicis*: mortiferi, venenosi. 147 (*Quales*) *Claudius*
 25 *edit*: de Claudio Nerone dicit quia fungo uxore sua faciente mortuus est. 151 (*Qualia perpetuus Phaeacum*) *autumnus*

127 Tamquam tria nomina habeas, dicit, id est fur, cuius nomen est trium litterarum χ 138 2 Ad illud Virgilianum allusit 'saltem — referret' Valla; tractum de Virgilio . . . ita 'si quis mihi parvulus aula luserit Aeneas' χ 143 Viridem thoraca] prasinam (parasiticam $L\psi$) vestem vel tunicam μ (vest- vel om.) L (vel tun- om.) ψ ; tun- paras. Valla

7 hisces Buech. hoc est PS 8 corr. Iahn 11 pannosi W.
 18 haberes Buech. 14 unan- ex anan- corr. S unian- P fieris
 PS fies Pith. 20 mygale PS 20 sq. etuemol- PS, corr. Broder-
 sen 22 armilausiam PS 23 sq. potentur PS

habebat: ridet de Homero. 152 (*Subrepta*) *sororibus Afris*: de Hesperidis dicit. 153 (*Quod in aggere rodit qui tegitur parma*) et *galea metuensque flagelli* (*discit ab hirsuta iaculum torquere capella*): quale[m] simia manducat. 156 (*Forsitan inpensae Virronem*) *parcere credas* (*hoc agit ut doleas*): 5 non propter avaritiam facit hoc, sed ut tibi iracundiam faciat. 160 (*Pressoque diu*) *stridere molari*: dentibus pressis. 161 *Et regis conviva videris*: tamquam amicus. 162^s *Captum te nidore* (*suae putat ille culinae*): odore suae cocinae. 164^d [163 *Nec male coniectat*] (*Etruscum puero* 10 *si contigit aurum vel nodus tantum et signum de paupere loro*): quoniam antiquitus nobilium pueri bullas aureas habebant, pauperum de loris, signum libertatis. 163 (*Quis enim tam nudus ut illum bis ferat*) [164 *Si contigit aurum*]: ut denuo ad domum ipsius redeat. | 166^s (*Spes bene ce-* 30 *v. nandi vos decipit*) [168 *Ad nos iam veniet*]: gula, cum 16 speratis multum manducare. 171^d *Pulsandum vertice raso* (*praebebis quandoque caput*): etiam capite raso alapas accipies.

152 'Surrepta — Afris' Hesperidibus *Valla*; . . . de horto Hesperidum φ ψ 155 'Capella' . . . (an certe) senem magistrum capellam dicit (ut *Probus*) *Valla* 162 'Nidore' odore *Valla* (*add. carnis*) ψ μ; *Culinae*] coquinae ψ μ
 164 'Etruscum aurum' insigne libertatis, quod divites in auro habebant, pauperes in loro . . . bullam dicit, quam Etruscis oriundus *Tarquinius* invenit κ, fere eadem χ; 'aur. Etr.' ins. lib. pueri ingenui bullis utebantur, quas *Tarq.* ab *Etr.* or. inv. *L*; id est corrigiam (ut *Probus* exponit) *Parthicam*, unde solet bulla pendere (pendet bulla *L*), signum ingenuitatis *Valla L*

2 debes peridis *PS*, corr. *Pith.* 4 quale *Barth.* 8 videris conviva *P* (*ex -via*) *S*

VI

< * * * >

7^s (*Nec tibi cuius*) turbavit nitidos. (*extinctus passer ocellos*): matrona quaedam passerem plangens caeca facta
5 est. |

< * * * >

31 r. 20^d [19 *Astr<a>ea recessit*] (*Atque duae pariter fugere sorores*): Fides et Pudicitia. 22 (*Sacri genium*) *contemnere fulc[h]ri*: lecti iugalis. 25 (*Sponsalia nostra*)
10 *tempestate (paras)*: tempore nostro uxorem disponis ducere. 27^s *Pacteris*: componis te. 28 [*Certe sanus eras*] (*uxorem Postume ducis*): furis, insanis. 30^d (*Ferre potes dominam salvis*) *tot restibus ullam (cum pateant altae caligantesque fenestras)*: id est: non te magis praecipitas aut

7 'Nec tibi' Lesbiam dicit Catulli amicam *Valla*; am. Catulli dicit, cuius passerem extinctum Catullus quodam opusculo (c. 2) deflet *L*, (*verb. ord. mut.*) *Z*; am. Cat. hic notat et capit, quod propter mortuum passerem edomitum flebat, quam ille nitebatur consolari, unde et libellum ei de consolatione misit Catullus. hinc Martialis (cf. I 7 et XI 6: Cat. c. 2) 'passer, deliciae mei Catulli' χ , (*ex parte sim. φ*) 16 *Graecis iurare paratis per caput alterius*] ita iurant Graeci 'νή τήν κεφαλήν σου' ($\Delta\epsilon\ \tau\omicron\upsilon\iota\ \kappa\epsilon\phi\alpha\lambda\omicron\upsilon\iota\ \sigma\omicron\upsilon$ *cod.*) *L*, *sim. $\varphi\chi\kappa$* 20 *Duae—sorores*] id est Pudicitia et Fides *L*, *sim. $\psi\mu$* 25 *Nostra temp.*] id est nostro tempore (*sic et ψ , om. Valla*) cum adulterium metuere debeas (cum te ad. met. oportuerit *Valla*) *Valla*, *add.* Sallustiana locutio *L*; nostro tempore. Sallustius (Iug. 8, 1) 'ea tempestate fuere <in exercitu nostro> conplures novi (conplurimae *Urb.*, quam plurimi *Paris.*)' χ 26 'A tonsore magistro' id est (ut *Probus* ait): nunc [non *ed.*] severus es, ut maritus, qui a pueris ad magistrum tonsorem transis. aut certe (ut id em exponit): desiisti pueros sectari, qui iam uxori munera nonnulla misisti et solito diligentius ornaris, ut uxori placeas, cui anulum dedisti *Valla*; *a tons.*] id est qui capillos componit. diligentius, inquit, ornaris, ut uxori placeas *L* (ut ux. pl. *etiam ψ*) 32 'Cum tibi—Aemilius pons' . . . (*Probus* autem) ibi quod lupanaria essent (inquit) *Valla*; qui nunc 'lapideus' est Romae . . . *LZ*

8 turbabit *PS* 9 pulchri *PS*

laqueo suspendis? **34** (*Quod tecum*) *pu[n]gio dormit*: a facto nomen. **36** (*Nec queritur quod*) *et lateri parcas*: id est: si parum feceris, non irascitur, <ut> uxor. **38** (*Sed placet Ursidio*) *lex Iulia [tollere dulcem]*: quae iubet eos hereditatem capere, qui filios habent. **39** [*Cogitat heredem*] ⁵ *cariturus (turture magno mullorumque iubis)*: quos hereditetae mittunt. **44** (*Quem totiens texit perituri*) *cista Latini*: qui totiens superveniente marito sub cista celatus est, ut in mimo. **47** (*Tarpeium*) *limen*: Capitolium. | **50^d** (*Paucae adeo Cereris*) *vittas contingere dignae*: quae ^{31 v.} possunt sacerdotes Cereris esse. **51** (*Quarum non timeat* ¹¹ *pater*) *oscula [necte coronam]*: quia et irrumantur mulieres, dicit. **53^s** (*Ocius illud*) *extorquebis ut haec oculo c(ontenta sit uno)*: id est: si hanc condicionem dederis mulieri, ut uno sit viro contenta et ambos oculos habeat aut multis et ¹⁵ unum, magis parata est unum oculum habere quam unum virum. **57^d** [**55** *Rure paterno*] (*Et agello cedo paterno*): concedo et in agro castam fuisse. [**56** (*Vivat Gabiis*) *ut vixit in agro (vivat Fidenis)*: respondet: in civitate sic vivat, ut in agro.] ^s [*Vivat Fiden<i>s*] alii dicunt: perdo ²⁰ agrum ego paternum, si vivat illa recte. **60** (*Femina voto digna tuo [cuneis]*): ut desideras. **61** *An habent (spectacula)*: consortes spectaculorum. **63^d** *Saltante Bat<h>ylo*: saltante pantomimo. **65** (*Longum*) [**66** *Rustica discit*]:

34 'Quod—dormit' . . . 'pusio' (autem Probus legit, et ita in vetustissimo legimus codice. ipse autem interpretatur) pueri nomen (esse, ut si 'pusio' legas), a puero factam diminutionem (certum est . . .) *Valla*; 'pusio' puerum dicit diminutive *L*; pugio (!) diminutive a puero dicitur κ **40** 'Mullorumque iubis' (inquit Probus) *cristis (sic et L φ ψ μ), τοῖς λόφοις Valla* **44** 'Quem—Latini' Latinus mimus fuit. qui moechus (ut Probus inquit) in cistam devolutus superveniente aliquo tegebatur, qui postea propter adulterium Messalinae punitus est *Valla* **47** *Tarp. limen*] id est limen Capitolii, quod est in monte Tarpeio *L*; id est Capitolium limen κ ; Cāpitolium ψ **66** 'Thymele(n)' . . . (Probus) theatrum (interpretatur) *Valla*

3 *add. Pith.* **8** *cesta* **PS** **12** *irrum-* *Hofm. Peerlk. errem-* **PS** **14** *mulieris* **S** *ut <aut>* *Schop.* **19** *respondet* *W. -dit* **PS** **22** *An habent*] *quae habeat* **PS**

penem, ut habent in mimo. 68 (*Et vacuo clusoque*)
sonant fora sola teatro: iurisdictio quando est. 69 *Mega-*
lesia [tristes]: ludi Megalesiaci. 70 (*Personam thyrsum-*
que tenent et) *subligar* [†]*Acni*: vestem tragoedi. 72^s *Gestibus*
 5 *Autonoës*: quando Autonoën saltat. 73 *Solvitur his magno*
com<o>edi[a] (*fibula*): ut cum comoedis concumbant. nam
 omnes pueri vocales fibulas in naturis habent, ne coeant.
 75^d (*Vt*) *Quintilianus ametur*: ut sc<h>olasticus ametur. |
 32 r. 77 1^d *Aut Glaphyrus fiat pater*: id est sub te marito.
 10 2 *Alieni filii*. 79 1 *Ornentur postes (et grandi ianua lauro)*:
 ad honorem nuptiarum. 2 Sic enim solent in nuptiis
 praeparare. 80 *Ut testudineo tibi (Lentule conopeo)*: hoc est
 linum tenuissimis maculis netum: quod conopeum Latine
 culicare dicunt. sic Horatius (ep. 9, 15) 'signa militaria
 15 sol aspicit conopeum'. 81 1^s *Nobilis Euryalum (aut*
murmillonem exprimat infans): ut nascatur tibi filius
 similis gladiatori. 2 Nomina lanistae et gladiatorum.
 83 1^d (*Ad . . .*) *moenia Lagi*: ad Alexandriam dicit, quia
 eam Lagus tenuit, pater Cleopatrae et Ptolom<a>ei, post
 20 Magni Alexandri occubitum. 2 Ptolomaeus cognominatus
 Lagus, atque deinceps ceteri reges Lagi sunt appellati.
 87 1 (*Utque magis stupeas ludos*) *Paridemque reliquit*:
 difficile est deserere consuetudinem. 2 Paridem dicit illius
 temporis pantomimum, quem postea ob adulteratam
 25 uxorem ab eo suam Domitiam Domitianus occidit. 89 *Et*
segmentatis (dormisset parvula cunis): segmenta dicit
 vittam pendentem de vestibus intexta<m> auro. 91 1 *Cu-*
ius apud molles (minima est iactura cathedras): cuius famae

83 1 'Moenia Lagi' dicit Alexandriam . . . , ubi regnavit
 Lagus, pater Ptolomaei . . . φ ζ; Alexandriae μ 87 2 Pari-
 dem pantomimum dicit . . . φ ζ, Valla 91 2-3 'Molles ca-
 thedras' pro delicatis matronis ponit . . . L φ; matronas (sic
 et ψ Valla) nobiles dicit χ

4 acne P S Hagni Ribb. Acci (acti, arci) codd. Iuv. praeter
 P R 5 Solvit S 13 netum Pith. nantum P S quod Iahn
 quia P S lat- con- P S transp. W. 15 sola asp- P S 17 la-
 nestae P S 19 eam Iahn et P S 20 occubitum Zacher oc-
 cupatus P S 27 intextam Heinr. 28 fama S

vilis est iactura. 2 (*Apud molles . . . cathedras*): id est matronas. 3 Pro matronis delicatis. 94 1 *Mutandum totiens esset (mare)*: diu navigatura erat. 2 Id est: de Tyrr(h)eno ad Adriacum et de Adriaco ad <A>egeum transitura erat. 3 (*Iusta pericli*) *si ratio est (et honesta timent . . .* 5 *nec tremulis possunt insistere plantis)*: id est: si causa sit navigationis digna[m], propter quam se periculis etiam committere debeant, trepidantes excusant [96 *Pectore nec tremulis*] nec se continere possunt. 97 1 (*Fortem animum praestant rebus quas turpiter audent*): exclamatio. 2 In 10 rebus turpissimis. 3^s *Fortem animum (praestant)*: sexum muliebrem abiciunt et animos viriles sumunt. 98 1^d (*Si iubeat coniunx durum est*) *conscendere navem*: id est: cum marito navigatio aegre toleratur. 2 (*Durum est*): [et] difficile est. 100 *Quae moechum sequitur (stomacho valet)*: 15 id est: quae cum moechno navigat, stomachum validum ac fortem habet; quae cum marito, infirmum et miserum ut mulier. 101 [*Convomit*] *haec inter nautas (et prandet et errat per puppem et duros gaudet tractare rudentis)*: id est: non solum quod non moleste fer[e]t navigationem, sed 20 etiam, in quo usus exegerit, nautas in tempestate iuvat. 102^s [*Per puppem*] *et d(uros) g(audet tractare) r(udentis)*: ad funes manum mittere. 104 1^d *Quod ludia dici (sustinuit)*: ludis serviens. 2 Gladiatoris uxor. 105 [*Sustinuit*] *nam Sergiolus (iam radere guttur coeperat et secto* 25 *requiem sperare lacerto)*: Sergiolum nomine ex gladiatore amavit [qui et Ludor dictus est, qui<a> sit diu demoratus in ludo], qui ut requiem gladiaturae haberet, Bellonarium se fecerat, quoniam mos est in talibus sacris lacertos suos secare[t]. | 106 1^s [*Coeperat*] *et secto . . . (lacerto)*: vul- 32 v.

104 'Ludia dici sustinuit' gladiatoris uxor *Valla*; uxor lusoris $\chi\psi\mu$ 106 1 *Secto—lacerto*] id est vulnerato . . . L
110 'Hyacinthos' id est videri formosos *Valla*

1 sq. matr- id est P S, *transp. Schop.* 2 matronis *Schop.* (cf. *Suppl.*)
mariti P S 7 digna *Cram.* 14 et *secl. W.* id est *Schop.* 15 hac P 20 fert *Schop.* 21 exig- P S, *corr.*
Schop. 22 et] . e. P 27 quia *Pith.* 29 quoniam *Iahn*
quo P S 30 secare *Pith.*

nerato. 2 (*Requiem sperare*): rudem, ut solent in amphitheatro accipere gladiatores. 108 1 *Attritus galea*: apparet eum secutorem fuisse. 2 (*Mediisque in naribus ingens*) gibbus et acre malum s(*emper stillantis ocelli*):
 5 tantam deformitatem crudelitas decorabat atque illi pulchrum exhibebat. 110^d *Hyac[h]int<h>os*: formosos. 112^s (*Ferrum est quod amant hic Sergius idem*) *accepta rude* (*coepisset Veiento videri*): id est: non quia deformem Eppia amavit, sed quia severitatem magis amant mulieres,
 10 professionem ipsius amavit: quam si non exercuisset Sergiolus rude accepta, ita contemneretur ab ea tamquam Veiento. 114^d (*Quid fecerit*) *Eppia curas*: quasi: miraris hoc factum? 115^s *Respice rivales* (*divorum*): ridens, quia imperatores inter deos referuntur. 116 *Quae tulerit*: quae
 15 sit passus. 117 1 *Ausa Palatino* (*tegetem praeferre cubili sumere nocturnos meretrix Augusta cucullos linquebat comite ancilla non amplius una*): Messalina tantae libidinis fuit, ut se inmutaret habitu et cum una ancilla descenderet de Palatio atque publice in circo prostaret per noctem.
 20 [2 Quoniam antea meretrices propter sacrorum celebrationem ab hora nona totam noctem prostabant, inde etiam 'nonariae' dictae sunt.] haec vero Messalina ex Claudio Britannicum sustulit, qui post eam a Nerone, ut superius (ad I 71) dixi[t], veneno interfectus est. 3 Haec est, de
 25 qua dicit (II 33) 'et patruo similes effunderet offas'. 4^d *Tegetem praeferre cubili*: teges[te] id est matta, supellex cubilis obsceni. 5 Aut forte hoc tegeste, quo tegitur domus mendicorum. 6 Vel tegumenta fornicis. 118 [*Augu-*

116 'Tulerit' passus sit *Valla* (add. a suo uxore) ψμ
 117 1 Messalinam significat Claudii imperatoris uxorem turpissimam. haec enim adeo meretrix fuit, ut descendens de Palatio in Rostris prostaret operto capite. haec etiam frequenter exclusa meretrice in locum eius prostitit L; Messalinam dicit ...
Valla

1 sq. amf- PS 4 s.] sed PS 8 deformem Cram. -men
 PS 10 quam Cram. quia PS 23 post eam Schulz per
 eam PS postea Schop. 24 dixi Iahn 26 teges Pith. id
 est W. ut PS vel Iahn 28 Vel Iahn ut PS

sta] cucullos: capitis indumenta, quibus se cooperiebat.
120 1 *Galero: crine supposito.* 2 (*Flavo . . . galero*): rotundum muliebris capitis tegumentum in modum galeae factum (dicit), quo utebantur meretrices. ideo 'flavo': nigro nam crine[m] matronae utebantur. **121** (*Veteri*) 5 *centone [lupanar]: id est velo ex pannis facto.*
123 1^s *Prostitit auratis t(itulum) m(entita) L(yciscae):* quoniam in cellis nomina meretricum fuerant superscripta. 2 Hoc est: pro quadam Lycisca meretrice ipsa cellam ingressa est. **124**^d (*Tuum generose*) *Britannice ventrem:* 10 ipse Britannicus, quem post Messalinae matris nece(m) conscia matre Agrippina Nero in convivio suo necavit.
125^s *Excepit: in meritorio.* **127** *Mox lenone suas i(am) d(imittente) p(uellas tristis abit):* id est: de meritoriis recedentibus puellis ipsa tristis efficiebatur, quod per 15 totam noctem adhuc non satiata, et ultima recedebat.
129^d (*Rigida*) *e tentigine volvae: desiderante[m] coitu(m).*
130^s *Et lassata viris (necdum satiata recessit):* lassata quidem ex coitione virorum, tamen adhuc desiderans.
131 (*Fumoque lucernae*) *foeda lupanaris (tulit ad pulvinar* 20 *odorem):* obscenum odorem lupanaris pertulit ad lectum maritale(m). **133** *Hippomanes: 'hippomanes' quod de partu equarum rapitur a fronte pulli, statim ut nascitur, quod mater ab eo delambit. quod datum in poculum ad amatorias res facit.* **134**^d (*Faciunt*) *graviora coactae* 25 *(imperio sexus minimumque libidine peccant):* graviora

120 2 'Galero' capitis tegmine rotundo quodque in modum galeae esset *Valla*; rotundum muliebris (-ris Z) capitis tegumentum in modum galeae, qualem habere Mercurius depingitur LZ (quod alio nomine calamaucus dicitur *add. L*); *sim. φχ; pilleo φψμ*

2 galeno PS 2sq. rotundum Σ (*cf. Suppl.*) -do PS 3 muliebris Σ (*Suppl.*) -bri PS 4 factum Σ -ti PS ideo *Schulz* id est PS 5 crine *Pith.* 6 id est W. ut P (*in uti corr.*) S *om. Σ; veteri de Prado* 8 cellis *Pith.* sellis PS 11 post *Cram.* pro PS necem *Cram.* 13 *schol.* 125 *in mg.* S 17 desiderante coitum *Iahn* 21 obsceno modo rem PS, *corr. Pith.* 22 maritalem *Pith.* 23 nascatur PS, *corr. Pith.* 24 ab eodem lambit PS, *corr. Buech.*

B. T. Scholia in Iuv. vet. rec. Wessner [1941]

6

faciunt in aliis rebus, quam quod libido persuadet. **135^s** [*Imperio sexus*] *minimumque (libidine peccant)*: minus peccant forte, quam quod libido desiderat. | **Q 33 r. 136^d** (*Optima sed quare*) *Censennia teste marito: ἀνθυπο-*
 5 *φορά*, id est: tamquam ab alio sit interrogatus 'quare ergo Censennia testimonium perhibente marito bona est?', respondet 'magnam dotem secum adtulit, inde pudica audit'. avaritia enim mariti vitia uxoris extinguit. **139^s** [*137 Bis quingena*] (*Inde faces ardent*): de avaritia
 10 scilicet. non, inquit, amat uxorem nec pro affectu, sed propter dotem habere talem contentus est. **140 1^d** [*Libertas emitur*] (*coram*): id est marito. 2 (*Coram licet innuat atque rescribat*): ut peccante uxore contentus sit tacere propter avaritiam. ut Horatius (c. III 6, 29) 'et
 15 non sine conscio surgat marito'. **141^s** [*Rescribat*] *vidua est (locuples quae nupsit avaro)*: id est: tamquam vidua peccat sine crimine dives mulier, quae avaro nupsit marito. **143^d** *Si verum excutias facies (non uxor amatur): ἀνθυποφορά*: 'ob quam rem Sertorius uxorem indotatam
 20 amat?' respondet 'non pro moribus amatur, sed pro pulchritudine.' **144^s** *Tres rugae subeant*: id est: si rugas contraxerit in facie ut anus. **145^d** *Oculique minores*: prae senectute. **146** (*Collige sarcinulas dicet*) *libertus et exi*: statim mittitur foris. **147** *Emungeris [exi]*: id est:

136 Anthypophora *Valla*, (*add.* id est contraria dictio vel relatio) *L φ χ* **142** 'Cur — Bibulae — ardet' indotatae. et est alia anthypophora *Valla* **143** Ecce alia anthypophora: 'si' inquit 'viri uxores suas propter divitias amant, Sertorius cur amat Bibulam uxorem pauperulam et indotatam?' rursus poeta respondet 'quia non eam amat nec castitatem eius, sed pulchritudinem formae illius' *L χ, sim. φ* **144** 'Et se cutis arida laxet' in rugas contrahatur, cum senectus quasi intra cutem se receperit (!) *Valla*; rugas contrahit, cum iam senectus instare coeperit *L*

1 persuasit *s* 4sq. id est *ΑΝΤΥΠΟΦΟΡΑ ΡΑ S*, *transp. W*
 7 respondet *Buech.* -dit *ΡΑ S* 9 quinquena *α* 11sq. Libertas semit' *α* 12 mariti *α* 14sq. et non sensurum scio surgat maritus *ΡΑ S* 18 <a>marito *α S* 19 *ΑΝΤΥΠΟΦΟΡΑ ΡΑ S* 24 *schol.* 147 in *mg.* *s* *Emungeris ΡΑ S* id est *om. s*

mucosa es[t]. 148 (*Sicco*) venit altera naso: id est alia (Q) iuvenior puella. 149 *Poscitque maritum (pastores et ovem Canusinam ulmosque Falernas)*: omnia sibi donari petit. 150^s *Pastores et ovem C(anusinam ulmosque Falernas)*: id est greges in Calabria aut vineas in Falerno. 151^d *Ergastula tota*: ergastula proprie dicuntur loca, in quibus ad poenam vincti homines opus faciunt. hic ergo ergastula dixit rusticorum servientium multitudinem. 153 (*Mense quidem brumae quo iam*) mercator Iason (*clausus*): negotiatorem Gr<a>ecum (dicit), qui iam navigare non posset. 10 154 (*Et armatis opstat*) *casa candida nautis*: 'casam candidam' illud significat, quod Romae in porticu Traianarum t<h>ermarum tempore Saturnaliorum sigillaria sunt. tunc mercatores casas de linteis faciunt [quibus picturam obstruunt]. ideo autem dicit 'mercator Iason', 15 quoniam antea in porticu Agrippi<a>narum sigillaria proponebantur: in qua porticu historia Argonautarum depicta est, et casae, cum fierent, picturae obstabant. 155^s *Grandia tolluntur c[h]rystallina*: sic et Cinna (fr. 4 Mor.) dicit 'atque imitata nives lucens legitur c[h]rystallus'. 156 *Myrrhina [d. adamans]*: pocula de murra tinctorum facta. 20 157^d (*Hunc dedit olim*) *barbarus (incestae)* 'barbarum'

151 'Pneros omnes' servitiorum multitudinem *Valla*
 153 'Iason clausus' aut satyricae . . . aut quod mercator fuerit. et huius mercis negotiatorem ἀπὸ τοῦ ὀνόματος tamquam satis notum dixit *Valla* 154² Forte porticum Agripparum dicit, in qua Argonautae picti spectati sunt, quod in eadem porticu (ut refert Probus) quodam anni tempore nundinae fiebant *Valla*; . . . vel certe porticum Agrippinum (!) significat, in qua Iason et Argonautarum historia erat depicta, in qua etiam hieme (om. ζ) nundinae sigillorum et pretiosorum lapidum fiebant . . . φ ζ 156 'Myrrhina' pocula de myrrha facta *Valla*

1 es *Pith.* 6 propriae Q, ante corr. P in in mg. P, om. Q 8 servientum P ex -tem Q multitudine PQ 9 iasum PQS 14sq. secl. W. 15 obstruunt *Buech.* obstant PQS mercatoria sunt PQS 16 quō (= quoniam) PQ Agrippianarum (sc. thermarum) W. 17sq. depictaest P -tae sunt (st S) QS 20 lucens *Rutgers* lud- PQS 21 poc- de myrra Σ de murra poc- PQS <vel> facta Σ

- (Q) Ptolom⟨a⟩eum significat et Berenicem sororem eius.
 158 1 *Dedit hunc Agrippa sorori*: Iuliam neptem Augusti significat, quae nupta Aemilio Paulo, cum [h]is maiestatis crimine perisset, ab avo relegata est. post revocata cum
 5 semet vitiis addixisset, perpetuo exilio damnata est supplicio. huius Agrippa frater propter morum feritatem in Sicilia ab Augusto relegatus est, post cuius mortem iussu Tiberii interfectus est. 2 Beronice, soror Ptolom⟨a⟩ei; verum neptis Augusti Iulia, cum qua (Agrippa) commisit
 10 incestum et propterea ab Augusto relegatus est. 159^s (*Observant ubi festa mero pede*) *sabbata reges*: in Iudaea regione, ubi est synagoga. 160 *Et vetus i(n)d(ulget) s(enibus clementia porcis)*: id est: maioribus porcis parcunt, nam minores manducant. 161 1 *Nullane (de tantis gregibus tibi digna videtur)*: hoc ex persona dicentis cuiuslibet. 2 Id est: 'nulla feminarum placet?' 162 1^d (*Vetustos porticibus (disponat avos)*): (sit) nobili familia. 2 Id est: cuius avi triumphantes in imaginibus picti sunt et positi in porticibus. 163 1^s (*Intactor omni*) *crinibus effusis*
 20 (*bellum dirimente Sabina*): sit castior Sabinis, quae foedera inter Tatium et Romulum fecerunt. 2 Id est: quae inter Romanos olim suosque parentes contractum bellum propter ipsarum raptum interventu suo diremerunt ostendendo

158 1 'Incestae—sorori' Iuliae, quae Augusti fuit neptis, cum qua commisit incestum, quamobrem ab Augusto ab urbe relegatus est. post Augustum iussu Tiberii occisus est *Valla*; Iuliae, nepti Augusti, cum qua comm. inc. . . . *LZ* 2 Beronice, regina Aegypti, soror Ptolomaei (*haec et Valla*), cum qua ipse incestum perpetravit (patr- *Z*) *LZ φχ* 165 *Pudica, inquit, mulier si formosa est, tam difficile invenitur quam [si] cygnus niger, qui nusquam est L*

1 bernicem PQ 2 nepte Q ag- PQ 3 qui Q 4 ab avo *Pith.* a barbaro PQS relig- PQS, sic et infra revocata ⟨est⟩ Q 5 perpetui exilii *Hennin.* 6 fratrem Q 7 Sicilia] insulam *Schop.* 9 neptis *Pith.* -es PQS cum qua om. Q 10 incertum Q propterea *Barth* pro ea PQS 11 reces PQS 12 sin- PQS 13 parcent PQ 17 Id est *Iahn* adest PQS 18 positi *Pith.* -tae PQS 20 sit *Pith.* sic PQS quae *Schop.* quod PQS 23 dirim- PS diriv- Q

illis filios, h[ost]is nepotes. | 165^s *Rara avis in terris* 33 v. (Q)
(nigroque simillima cygno): id est: quemadmodum difficile
invenitur niger cygnus, sic et talis uxor inveniri non potest.
167 *Malo Venusinam (quam te Cornelia mater Gracchorum*
si cum magnis virtutibus adfers grande supercilium et 5
numeras in dote triumphos): magis pauperem volo uxorem
quam nobilem et superbam, quae pro dote facta parentum
et triumphos inputet. 170^d *Syphacem*: maritus superbae
et nobili(s). 173^s [172 *Parce precor*] (*Nil pueri faciunt*):
committunt. ut Lucanus (II 108) 'crimine quo parvi caedem 10
potuere mereri?' 174 *Amphion clamat*: Amphion Niobes
fuit maritus. horum filios Apollo et Diana, quia se his
praeferrent, interemerunt sagittis. 175 *Extulit ergo*
g(reges natorum): bene dixit 'greges', quia plures fuerunt
et diversi sexus, id est septem masculi et septem feminae. 15
177 *Atque eadem sc(rofa Niobe fecundior alba)*: lusit: tam-
[quam] fecunda [tam]quam scrofa Troianorum alba, quae
visa est Aeneae cum triginta fetibus. 179 1^d *Imputet*:
praeferat. 2^s *Huius enim rari summique voluptas nulla*
boni quotiens animo corrupta superbo plus aloes quam mellis 20
habet): id est: huius boni rara est voluptas aut nulla,
quotiens vitiato animo semper se praeferat tibi. 181 1^d *Plus*
aloes (quam mellis habet): plus amaritudinis ex superbia
quam dulcedinis ex castitate. 2^s (*Quis deditus autem*)
usque adeo est (ut non illam quam laudibus effert horreat 25
inque diem septenis oderit horis): quis enim ita subiectus
est, ut eam, quam per momenta laudat, odio non habeat?
184 *Quaedam parva (quidem sed non toleranda maritis)*:
aliquanta vitia mulierum minima sunt quidem, sed mo-

167 'Venusinam' pauperem de Venusia [-io ed.] oppido
Valla 173 'Nil pueri faciunt' sic Lucanus 'crimine quo
[quid ed.] parvi caedem potuere mereri?' Valla

1 his Schop. 8 Siph- P Q S 9 nobilis Cram. 10 com-
micturum lucanus (lucr- Q) P Q S, corr. Rutgers 11 Amphion
cl- amphion iovis fuit P Q S, corr. Orelli 13 praef- Orelli
prof- P Q S sagittas Q 15 diversis s- Q 16 sq. corr. W.
27 quam per Iahn quae semper P Q S 29 minime P Q, ante
corr. S

(Q) lesta maritis. 185 (*Se non putat ulla*) *formosam nisi* (*quae de Tusca Graecula facta est*): aliter se non putat posse videri formosam nisi Gr<a>ece loquatur tamquam Atheniensis, cum sit Tusca. 187^d *De Sulmonensi*: civitas
 5 Tusciae. 188^s *Cum sit turpe magis (nostris nescire Latine)*: cum turpe sit illis, quod Latine necdum sapuerint. 189 (*Hoc sermone*) [190 *Hoc cuncta ef.*]: Gr<a>eco. 190 1 (*Hoc cuncta effudunt animi secreta*): amare se dicunt. 2 (*Quid ultra*) *concumbunt Gr<a>ece*: quid amplius? etiam in
 10 lectulis Gr<a>ece loquuntur. 192 1 *Tunc etiam (quam sextus et octogensimus annus pulsat adhuc Graece)*: licet turpe sit, tamen puellis hoc concedendum est: tu autem, quae octoginta vel eo amplius annis pulsaris, adhuc Gr<a>ece vis loqui tamquam puella? 2^d *Tunc etiam quam*
 15 *sextus et octogensimus annus) pulsat adhuc Graece*: signum est impudicae mulieris, quae cum sit senex, alienam vult
 Q 34 r. linguam imitari. | 195 1^s *Ζωὴ καὶ ψυχὴ*: quibus sermonibus Graece mulieres in concubitu solent blandiri. 2^d (*Modo sub*
lodice relictis) *uteris in turba*: etiam in publico haec verba
 20 loqueris, quae intra domum tuam? 196 (*Quod enim*) *non excitet inguen (vox blanda)*: ita potest excitari ad libidinem vir audiens talia verba, tamquam si manu palpetur. 199 1 [198 *Subsident pinnae*] (*Facies tua computat annos*): longam aetatem [[198 (*Subsident*) *pinnae*: <ab> ave
 25 metaphora.]], quia vetulae flaccescant. 2 [*Quamquam et*] *Carpophoro*: nomen sc<a>enici effeminati sive <hi>strionis.

185 Cum sit Tusca . . . , Graecam se simulat eloquio L
 189 Hoc sermone] Graeco L μ 198 'Subsident pinnae' ab
 avibus translatio sumpta . . . Valla 199 2 Haemum et Carpo-
 phorum aiunt esse tragoedos vel histriones L; molles aut certe
 histriones voluit intelligi Valla; H. et C. antiquissimi tragoedi
 (vel rhetores add. ζ) fuerunt * ζ

2 vid- posse S 3sq. Atheniensis Schop. -es P Q S 6 sa-
 puer- Leo habuer- P Q S 7 ef.] f. S 10 Tunc P Q S 16 est
 om. Q mul- imp- S 17 ΖΟΗ ΚΑΙ ΨΥΧΗ. P S 18 blan-
 diri Σ -re P S 21 inguem P S 24 ab ave Leo aut P S
 25 metaf- P S vet- om. S flaccescant Rutgers hiaccessant P S

200 1 *Tabellis*: dotalibus. 2^s (*Si tibi legitimis pactam iunctamque tabellis*) non es amaturus (*ducendi nulla videtur causa nec est quare cenam et mustacea perdas*): si non potest inter vos esse concordia, ex superfluo vis dulcia gratis perdere. 202 1^d (*Mustacea . . .*) labente officio 5 (*crudis donanda*): discedentibus pransoribus, qui officii causa conveniunt. 2 Solebant enim antea post nuptias recedentibus dulcia erogare pro apophoretis. 203 *Crudis*: saturis, indigestis. 204 *Cum lance beata*: ampla aut plena. 205 (*Scripto radiat*) *Germanicus auro*: solidi ita signati, qui 10 pro virginitate deposita novae nuptiae donantur. 206^s *Si tibi simplicitas (uxoria deditus uni est animus summitte caput cervice parata ferre iugum)*: si enim paratus es ad uxorem ducendam, para te, ut subeas servitium deposita libertate. 208 [*Ferre iugum*] *n(ullam) i(n)venies quae* 15 *parcat amanti*): numquam uxor parcat marito. 209^d *Ardeat ipsa licet (tormentis gaudet amantis)*: quantumvis amet mulier, tamen poenis eius delectatur admodum, quem amat. 210 1^s *Et spoliis [igitur]*: quia spoliat eum poscendo. 2^d (*Longe minus utilis illi uxor*) [211 *Optandusque* 20 *maritus*]: non potest bonae vitae esse mulier, quae marito suo gratias agit. nec dubium est enim illam pro sua voluntate agere quicquid velit. 211^s (*Quisquis erit bonus optandusque maritus*) [212 *Nil umquam invita*]: hic nam maxime ab uxore contemnitur. 212^d (*Nil umquam invita* 25 *donabis coniuge vendes*) *hac opstante (nihil)*: id est: omnia cum voluntate uxoris factururus es. 214 1 *Excludatur amicus*: quem illa voluerit. 2^s (*Amicus*) iam senior (*cuius*

200 1 *Tabellis*] dotalibus *Valla L*; dotaliciis φ μ 202 1 'Labente' discedente (abeunte, hoc est *Valla*), quando iam recedunt pransores, qui officii causa conveniunt (-venerunt *Valla*) *L Valla* 202 2 'Mustacia' quae veteres erogabant in nuptiis x 203 *Crudis*] indigestis et saturatis (*hoc et μ*) φ; ebris et indigestis χ 205 . . . vel solidi ita signati, qui pro virginitate deposita novae nuptiae dabantur *L*

7 post *Cram.* per P S 8 erogari *Schrevel* pro upo
feretis (-tris P) P S, corr. *Pith.* 10 soliditas ignati P S, v.
Suppl. 22 agit *W.* -et P S

barbam tua ianua vidit): ab ineunte aetate qui[a] amicitiiis
 tuis inhaeserat. 215^d (*Cuius barbam*) *tua ianua vidit*:
 intra domum tuam barbam adtulit. 216^s *Testandi cum*
sit (lenonibus atque lanistis libertas): cum omnibus liceat
 5 testamentum facere, tibi non licebit. 218^d (*Non unus*
tibi rivalis) *dictabitur heres*: illius adulteros facies heredes
 illa summittente quos voluerit. 219 *Pone crucem servo*:
 cum voluerit servum occidere, causam non quaerit.
 220 *Quis testis adest (quis detulit audi nulla umquam de*
 10 *morte hominis cunctatio longa est)*: id est: si interrogaveris
 eam 'ob quam causam servum occidis aut quo deferente?',
 hoc tibi respondet 'de nece ingenui nulla est dubitatio:
 an de servi morte causa quaerenda est?' 221^s *Nulla*
umquam (de morte hominis cunctatio longa est): illa dicit
 34 v. tibi. | 222^s (*Nil fecerit esto*) *hoc volo sic iubeo (stet pro*
 16 *ratione voluntas)*: nihil peccav(er)it: sic mihi placet, pro
 culpa mortis voluntas mea habenda est. 224^d *Haec regna*
relinquit: repudiat virum. 225 1^s [*Permutatque domos*]
et flammea (conterit): flammea genus amicti, quo se
 20 cooperiunt mulieres die nuptiarum: est enim sanguineum
 propter ruborem custodiendum. 2^d *Conterit [inde]*: ex-
 terit saepe nubendo. 3 (*Inde avolat et spreti*) *repetit vestigia*
lecti: a secundo marito ite(ru)m priorem repetit. 227 *For-*
es: introitus. 228 (*Virides*) *in limine ramos*: quibus
 25 per nuptias domus ornantur. 229 (*Sic fiunt octo mariti*
quinque per autumnos titulo res) *digna sepulchri*: ut hoc
 sepulchro inscribatur, quod in quinquennio octo maritos
 habuit et omnes reliquit. 231^s *Desperanda tibi s(alva)*
c(oncordia) s(ocru): vivente socru tua numquam cum
 30 uxore pacem es habiturus. 232 *Illa docet spoliis (nudi*
gaudere mariti): socrus monet, ut te exspoliet. 233^d (*Illa*
docet missis) *a corruptore tabellis (nil rude nec simplex*

225 1 Flammea sunt quibus die nuptiarum mulieres operiun-
 tur LZ Valla 2 Hoc dicit: tam libenter nubit, ut flammea
 conterat Valla

1 qui Pith. 14 illa Cram. -e PS 16 peccaverit Schop.
 18 Permult- PS 23 iterum Cram.

rescribere): haec filiam suam lenat et docet eam moechis suis caute rescribere. **235** *Tunc corpore sano* (*advocat Archigenen*): simulat aegritudinem socrus, ut habeat facultatem ad se filia veniendi causa adulterii. **236** 1^s *Advocat Archigenen*: medicum magnum illius temporis. 2 *Onerosa*[t]-
5 *que pallia iactat*: a calore se discooperit. **237**^d (*Abditus interea latet et*) *secretus adulter*: pro medico intrat adulter. **238**^s *Inpatiensque mora*(*e pavet et praeputia ducit*): hoc est: metuit et manu sua penem fricat sibi. **240** [*Atque*] *alios mores* (*quam quos habet*): malos mores et turpes, quos ipsa 10
habet. **241**^d *Producere turpem*: meretricem. **242** *In qua non femina litem* (*moverit*): uxor cum marito litigat. **243** 1^s [*Moverit*] *accusat* (*Manilia si rea non est*): ipsa ultro accusat, si non accusatur, hoc agens scilicet, dum a foro non discedat. 2^d *Manilia*: nomen mulieris. **244** (*Con-* 15
ponunt ipsae per se) *formantque libellos*: ipsae sibi dictant libellos et componunt, non advocati. **245** *Celso dictare paratae*: oratori illius temporis, qui septem libros institutionum scriptos reliquit. **247** (*Quis non vidit*) *vulnera pali*: de palo pugnantium habitu gladiatorum. **248** 1^s *Quem* 20
cavat assiduis (*rudibus*): fer*er*it ictibus. 2 *Ferulis*. 3 (*Cavat*): hoc est obtundendo illum. 4^d *Scutoque lacessit*: in meditatione pugnandi. 5 (*Rudibus*): ferulis. **249** 1^s *Atque omnes implet n(umeros)*: hoc est: universa efficit dictata. 2 *Vel*: tantum cur[r]at in exercitio, quantum gladiator. 25
3 (*Dignissima prorsus*) *Florali* (*matrona tuba*): meretrices nam Floralibus ludis armis certabant gladiatoriiis atque pugnabant. **250** 1^d (*Florali . . .*) *tuba* [*nisi si quid in illo*]: tuba, qua committuntur ludi Florales, in quibus meretrices nudatis corporibus per varias artes ludendi dis- 30

236 1 'Archigenen' id est medicum x **238** Hic versiculus in quibusdam codicibus non est (inquit Probus) *Valla*; h. v. in aliis non est *L* (v. *Append.*) **245** 'Celso dict. par.' Iunio Celso oratori, qui illius temporis in arte dicendi praestans septem libros institutionum oratoriarum reliquit *Valla*

15 discedat *Schop.* -it P ex -at corr. S 21 ferit *Schop.*
25 Vel *Iahn* ut PS curat *Lipsius* 30 ludendo *Hennin.*

currunt: nam a Flora meretrice instituti sunt. 2 In honorem Florae deae, quae floribus praeest, ludi conditi sunt impudici. 251^s [*Pectore plus agitet*] (*veraeque paratur harenae*): nam vere vult esse gladiatrix quae meretrix. |
 35 r. 252^d (*Quem praestare potest mulier*) *galeata pudorem*: id est:
 6 si nudo vultu pudorem non capit, cooperta quando erubescat? 253 *Quae fugit a sexu*: quae deserit sexum muliebrem. 254 *Quantula nostra voluptas*: id est: una uncia est libidinis in masculis et undecim in feminis.
 10 255 1 (*Rerum si coniugis*) *auctio fiat*: fit nam et privatim auctio. 2^s [258 *Proelia tu felix*] Illius scilicet, quae studiosa pugnandi est. 3 (*Quale decus rerum si coniugis auctio fiat*): si in au(c)tione uxoris venient arma gladiatoria, ποταπή ἀσχημοσύνη! 256 1^d *Balteus et manicae* (et
 15 *cristae crurisque sinistri dimidium tegimen*): retiarii scilicet si personam aut officium susceperit. 2 [257 *Diversa movebit*] Retia, manicae et (cetera) gladiatorum instrumenta (sunt). 258 *Ocreas*: quas retiarii aut secutores habent. 259 (*Tenui sudant in*) *cyclade*: genus vestimenti.
 20 260 1 (*Et panniculus*) *bombycinus urit*: sericus. 2 Id est: etiam sericis vestibus grava(n)tur. 261 *Aspice quo fremitu* (*monstratos perferat ictus*): cum quo sonitu ea, quae illi ostenduntur, implet. 262 1^s (*Quanta*) *poplitibus sedeat*: super poplites suos sedet. 2 Quod dicitur sedere et sur-
 25 gere. 263 1^d (*Quam denso*) *fascia libro*: volumen in specie libri. 2 Id est longa fascia. 264 *Et ride positus scaphium* (*cum sumitur armis*): et cum posuerit arma post meditationem et ut ceperit vas, ut bibat, ride[t]! 265 (*Lepidi*) *caecive Metelli* (*Gurgitis aut Fabii*): nomina nobilium.

251 Ut vera gladiatrix velit effici L 259 'Cyclade' genus est vestimenti muliebris Valla 260 Bombycinus] id est sericus ψ; etiam serica veste gravantur L 263 1 'Quam denso fascia libro': fascia volumine facta in speciem libri, quasi gyro Valla; v. in specie l. facta (-ti l. cod.) i. in giro L

2 quae Pith. quibus P S conditi post deae P S, transp. W.
 7 sq. sexu mul- Q 14 et om. Q 16 suppl. Iahn 21 gravantur cf. Suppl. 24 sedet W. -it P Q S 25 fascea P Q S, sic et infra 28 ut 1. secl. Buech. ride Pith.

266^s (*Quae ludia sumpserit umquam*) *hos habitus*: quando (Q) hoc habitu visa est uxor gladiatoris? 267^d (*Quando ad palum gemat uxor Asyli*): Asylus nomen gladiatoris. 268 *Semper habet lites (alternaque iurgia lectus in quo nupta iacet)*: in eodem lectulo, in quo cum uxore dormitur, 5 assiduae sunt lites. 270 *Tunc orba tigride peior*: peior et ferocior est tigride ea, quae filios cum perdiderit plus insanit. 271 (*Cum simulat gemitus*) *occulti conscia facti (aut odit pueros aut ficta paelice plorat)*: quando sibi est criminis conscia, tunc blanditur aut fingit fletus dicens se 10 a marito odiri et aliam eum amare; tunc et filios persequitur. 273 1 (*Semperque paratis*) *in statione sua*: metaphora a militibus. 2 (*Semperque paratis*) *in statione (sua atque expectantibus illam quo iubeat manare modo)*: quoniam milites semper ad ambulandum parati sunt, qua- 15 cumque illis hora iubeatur. 275 *Quo iubeat manare (modo)*: id est: ita habent paratas lacrimas mulieres, ut quemadmodum iubea<n>t, sic currant, rare ac multum. 276 1 *Tu tibi tunc Uruca (places)*: 'Uruca' mimologi stupidi nomen finxit, qui a femina sua sic frequenter fallitur, cum agit 20 personam mariti. [2 Vel, ut alii dicunt, genus est animalis foedi spinosi, ut ericius.] uruca autem est proprie illud, quod in faba nascitur, ut gurgulio. 277 (*Quae scripta et quot lecture tabellas*) [279 *Si tibi zelotyp<a>e*]: exclamatio. 278 (*Si tibi zelotypae retegantur scrinia moechae*): quasi 25 pudicae, ita zelotyp<a>e. 279 *Sed iacet in servi (complexibus aut equitis)*: liberti, qui ad hanc venerit libertatem. 280 (*Dic aliquem sodes hic*) *Quintiliane colorem*: Quintilianus orator egregius illo tempore. ergo quasi ad ipsum loquitur 'dic, orator, colorem ad defensionem huius 30 causae!' | 281 1^s *Haeremus dic i(psa olim convenerat in-* 35 v.

266 'Ludia' gladiatoris vel histrionis uxor *Valla*; uxor gl. φμ; lusoris uxor ψ 267 'Uxor Asyli' nomen gladiatoris Asylus *Valla*; proprium gl. L 277 *Quae* etc.] exclamatio est ψμ 279 *E.*] liberti L

15 militesunt semper Q 18 iubeant *Schop.*, -bent *Cram.*
20 qui a—sic *Schurzfl.* quia ferme quasi P Q S cum agit *Pith.*
cum magis et P Q S 27 liberti om. Q

(Q) *quit*): tamquam orator responderit, ^d [*Convenerat inquit*] mulier suum crimen defendit. 2^s (*Olim convenerat inquit*) *ut faceres tu (quod velles nec non ego possem indulgere mihi)*: ita inter nos placuit, ut quisque pro voluntate sua quod
 5 velit faciat. 284 1 [*Confundas*] *homo sum: nata sum, ut peccem. 2 (Nihil est audacius illis) deprensus iram a(tque ani(mos a crimine sumunt)*: id est: quantum ingens est crimen quod admittitur, tanto deprehensae maiorem induunt[ur] ad defendendum audaciam. 287^d (*Prae-*
 10 *stabat castas) humilis fortuna (Latinas quondam)*: paupertas antiqua castas cogebat esse mulieres: nunc divitiae et luxuria[e] impudicas faciunt. 289^s [*Tecta*] *labor: labor nam custos est castitatis. 290 (Proximus urbi) Hannibal: adsidua bella Hannibalis. 291 1 (Collina*
 15 *turre)*: Collino monte. 2 Vel porta. 292^d (*Saevior armis luxuria incubuit victumque) ulciscitur orbem: orbem, quem nos subegimus, lascivitas, quae nos invasit, defendit. 294^s (Nullum crimen abest facinusque libidinis ex quo) paupertas Romana (perit)*: omnia crimina [h]abundaverunt
 20 avaritia crescente et paupertate abiecta. 295 (*Hinc fluxit ad istos) et Sybaris colles (hinc et Rhodos et Miletos atque coronatum et petulans madidumque Tarentum)*: [et] Sybarim civitatem in Italia[e] Philoctetae comites condiderunt. quae urbs postea in tantum prolapsa est in omni obprobrio
 25 continua felicitate, ut nomen adsignificationem impudicitiae significare videatur. similiter R<h>odos et Miletos luxuria diffluunt in Gr<a>ecia civitates, ut in Italia Tarentum. 'petulans' autem dicit, quia adversum Ro-

291 'Collina turre' ad Collinam portam *Valla*; Collinam portam (dicit) *L* 295 'Et Sybaris colles' Sybarim comites Philoctetae urbem in Italia affluentem luxuria condiderunt *Valla*

4 placuit *W.* placati P Q S 8 deprehensae *Pith.* -so P Q S
 9 induunt *Pith.* aud- om. Q S 12 luxuria *W.* 15 Vel
Schop. ut P Q S porte Q 16 orbem 2. om. S 19 omnia
 <lac. 2—3 litt.> S 22 et secl. *W.* 23 Italia v. *Suppl.*
 fil- P Q S 24 in 1. om. Q prol- *Pith.* perl- P Q S 25 felici-
 tatē Q, ante corr. S 27 diff- *Iahn* defl- P Q S 28 Taren-
 tum *Leo* vituperentur P Q S

manos bellum saepe moverunt et se Pyrr<h>o sociarunt. (Q)
 297 1^d *Atque coronatum (. . . madidumque Tarentum)*: in
 conviviis. 2 Sive fluxum. 301 [298 *Obscena pecunia
 mores*] (*Inguinis et capitis quae sint discrimina nescit*):
 quia ore obsceno sunt. <H>oratus (ep. 8, 19) de huius- 5
 modi feminis 'quod ut super<bo pro>voces ab inguine, ore
 adlaborandum est tibi'. 299 1 (*Turpi fregerunt*) *saecula
 luxu*: turpis luxuria saecula dissipat. 2 (*Fregerunt saecula
 luxu*) *divitiae molles*: divitiae debilitaverunt. 300 1^s (*Quid
 enim Venus ebria curat*) *inguinis et capitis (quae sint discrimina nescit)*: distantia<m> capitis et virilium nes<c>it ebrie- 10
 tas. 2 (*Quid enim Venus ebria curat*) [301 *Discrimina n.*]:
 id est: ebrietas nihil honestum considerat. 304 1 [303 *Cum
 perfusa mero*] (*Cum bibitur concha*): cum extra mensuram
 ad ebrietatem bibitur. 2^d *Cum bibitur concha*: non calici- 15
 bus. 3 (*Cum iam vertigine tectum ambulat et geminis ex-
 surgit*) *mensa lucernis*: sic enim ebriis hominibus omnia
 videntur. 306^s *I nunc et d(ubita) q(ua) s(orbeat aera
 sanna Tullia)*: revocato naribus spiritu insultet ebria ac
 per hoc roncho<s> ducat. 307^d (*Quid dicat notae collactea 20
 Maurae*) *Maura [Pudicitiae]*: quomodo facit Maura adul-
 terium. 308^s *Maura*: nomen mulieris deridentis Pudici-
 tiam. 309 *Noctibus h(ic) p(onunt) l(ecticas) m(icturiunt
 hic)*: apud Pudicitiam concumbunt et urinam faciunt.
 310 *Effigiemque d(eae l(ongis) s(iphonibus implent)*: iacta- 25
 tionibus lotii[s]. | 311^d *Ac luna teste moventur*: nocte[m] Q 36 r.
 per lunam. 312 *Inde domos abeunt (tu calcas luce reversa*

297 'Et petulans' quid adversus Romanos bellum saepe mo-
 verint et se Pyrrho Tarentini sociaverint *Valla* 301 'In-
 guinis—nescit' de huiusmodi feminis Horatius 'quod—tibi'
Valla 300 1 *Discrimina*] distantiae φ ψ μ 304 Sicut furenti-
 bus ebriisque videri solet *Valla*; sic enim videtur ebriis, quod
 tecta ambulant L 311 Lunam posuit pro nocte . . . ζ

6 quod *Hor.* quia P Q S 8 saec- om. Q 11 distantiam
Orelli nescit *Orelli* 12 n.] . in. Q 15 ebrietate (om.
 ad) Q 18 Inunget Q -guet P S 19 revocato *Pith.* -ta P S
 -tan Q 20 ronchos *Pith.* 22 deridentib: Q 26 lotii
Schrevel luteis P Q S testae S nocte *Cram.*

coniugis urinam): inde ad suas domos revertuntur: tu enim cum mane processeris, lotium calcas uxoris tuae. **313** *Magnos visurus amicos*: hos, qui ad templum veniunt. **314** 1 *Nota Bonae secreta (Deae)*: templum, ubi intravit
 5 Clodius pro <p>saltria et cum uxore pontificis concubuit. 2 (*Cum tibia lumbos incitat*) [316 *Rotant ululantque Priapi*]: ibi nam saltat matrona cum tibia. **316** *Priapi (maenades)*: id est non Liberi patris bacc<h>ae, sed Priapi. **320** 1 <S>au[t]-feta [corona] sacerdotis nomen. 2 <Aut cer<te> Saufeia.>
 10 3 (*Lenonum ancillas . . . provocat*) [321 *Praemia coxae*]: ad \bar{Q} certamen facit crisare. **322** 1^s [Ipsa] \bar{Q} Medullinae: nomen \bar{Q} est. [aut cer<te> Saufeia]. 2^d *Fluctum crisantis adorat*: id est: habet potiore in obscenis motibus. 3 (*Fluctum*): motum. 4 Sive sinum. **323** *Palma inter dominas (virtus natalibus aequa)*: uirtutis obscenae palma[e] aequat in nobilitate dominas sive ancillas natalibus, <non> doctrina \bar{Q} cedentes. **324** 1^s \bar{Q} Nil ibi per ludum (simulabitur omnia fient \bar{Q} ad verum): nil ibi per iocos f<ac>iunt, sed vere. **325** 1^d (*Quibus incendi iam frigidus aevo*) *Laomedontides et Nestoris*
 20 (*hirnea possit*): tanta lascivitas efficitur et dissolutio, ut \bar{Q} etiam senes moveri possint. **327** 1^s \bar{Q} Tunc prurigo morae \bar{Q} (*inpatiens*): libidine inpatiens. **328** 1^d (*Ac pariter toto repetitus*) clamor ab antro: clamaverunt simul omnes. **329** [*Si iam*] dormit<at> adulter: expectatus si adulter

313 'Magnos—amicos' nobiles, qui ad templa conveniunt
 Valla **321** 'Tollit—coxae' (legitur a Probo) pernae (ut praemio perna dari videatur) Valla **322** Duae (inquit Probus) Medullinae (!) eodem fuerunt tempore, ex quibus unam Valeriam [-rio ed.] Claudio nuptam fuisse (ait), alteram Neroni: priorem notam omnibus probris, quam hic significat, posteriorem famae honestioris Valla (v. *Append.*); 'Crissantis' crissari mulierum, cevere virorum est. hinc ceventes (ut ait Probus) molles et obsceni appellantur Valla (v. *Append.*); *crissantis*] ceventis φ ψ μ

2 luteum P S, corr. Schrevel 3 hos P eos S 5 corr. Pith. 8 vaccae P S, corr. Pith. 9 Aut—Sauf. hic pos., infra secl. Iahn certe Iahn safeia Q 15 palma Schop. 16 natalibus non W. natales P S 17 schol. 324 post schol. 327 in S 18 faciunt Schop. 24 expectatus Schop. -tans P S

dormitat, quemadmodumcumque ad stuprum vocatur. **330^s** *Illa iubet sumpto iuvenem (properare cucullo):* accepto ā cucullo venire. **331** *Si nihil est servis incurritur:* si non invenitur adulter, cum servis concumbunt. **332** 1^d (*Veni*) et q *conductus aquarius [hic si]:* id est: si non fuerit servus, 5 aquarius vocatur. — 2 (*Hic si quaeritur et desunt homines mora nulla per ipsam quo minus imposito clunem*) *summittat asello:* si homines defuerint, animalibus se <s>upponunt. **335** *Et publica saltem (his intacta malis agerentur sacra):* quia habebant et privati sua sacra antea. **337** 1 (*Quae*) 10 *psaltria penem (maiolem):* de psaltria, id est de Clodio dicit. 2 (*Quae psaltria penem*) *maiolem quam sunt duo Caesaris A(nti)c(atones):* Caesar bello civili cognita Catonis morte — cuius virtutem dialogo illo, cui inscripsit 'Cato', Cicero etiam laudavit — libros duos famosissimos 15 in vitam Catonis edidit, quos 'Anticatones' inscripsit. dicit autem Iuvenalis de Clodio, qui templum Bonae Deae ingressus habitu psaltriae adulterium admisit. **339** i. t. *Illuc testiculi[s] sibi c(on)sc(ius) u(n)d(e) f(ugit) m(us):* ad ā templum, ubi non est fas intrare nec murem masculum. q **340^s** [*Intulerit*] *ubi velari p(ictura iubetur quaecumque* 36 *v.* *alterius sexus imitata figuras):* id est: nec picturam masculini sexus ibi licet esse. **342** *Et quis tunc hominum c(on)temptor numinis):* illo tempore nemo contemnebat deos. **343** 1 (*Simpuvium*): vas sacrificio aptum. 2 *Simpuium* 25 [*ridere Numae*]: simpuvium vas sacrificiis aptum, in quo pontifices libare solebant. 3 *Simpuvium* autem (dictum), quia omnes sacerdotes simul bibebant: inde simpuviatrix

343 . . . ipsa (autem), quae vas porrigit (ut inquit Probus), simpuviatrix [sympin- ed.] dicebatur *Valla*

2 iuv-] . iu. q s 2 sq. accepta cuculla p q s, corr. *Iahn*
 3 si <enim eras.> non s 8 animalibi ante corr. s supp- *Iahn*
 opp- p s 11 penen p s 13 caesares p s 14 cui *Iahn*
 qui p s 16 intam (vi om.) s Antic-] ante c- p s 19 illud
p q s unde] . i. d. p q s 23 esse *Cram.* ipse p, a correctore
 add. s 24 contendebat diis p s, corr. *Cram.* 25 Sim-
 pulum p s 26 rid- Numae] ridere (ex red-) num̄ s . r . p
 27 libare *Rubenius* lavare p s -ris Σ

Q illa dicitur, quae porrigit poculum ipsud. **345^d** *Claudius*
[aras]: pro Clodius. licet nam per communionem ut(i)
Q Clodius et Claudius, ut cotes et cautes, ut auriga et origa.,
347 1^s *Pone seram*: ianuae ser[r]am. 2 Id est: include
 5 uxorem. **348 1** *[Custodes] c(auta est et ab illis incipit*
uxor): hoc est: ut sibi conscios custodes faciant, ne ab
 ipsis deferantur. 2 Hoc agunt, ut et ipsos turpitudine
 libidinis suae adstringant et conscios faciant. **3^d** *(Cauta*
Q *est)* *et ab illis incipit uxor*: 'qui nunc lascivae furta puellae
 10 hac mercede silent: crimen commune tacetur' (= v. 365,
 32—33). **349** *(Iamque eadem summis pariter) minimis-*
que libido: una libido est et divitibus mulieribus et pauperi-
 bus. **350** *(Silicem pedibus quae) conterit atrum*: quae
 pedibus suis ambulat. **351 1** *Cervice Syrorum*: 'Syrorum'
 15 servorum: verbo usus est comico, nam antiquitus servis
 nomina ex gentibus suis ponebantur, ut apud Terentium
 frequenter legimus. 2 *Vehitur (cervice Syrorum)*: id est
 in lectica, ut Cicero (in Verr. II, 5, 27) 'nam, ut mos est,
Q lectica octophoro ferebatur'. **352^s** *Ut spectet ludos c(on)-*
 20 *d(ucit O)g(ulnia vestem)*: nomen mulieris, quae conduce-
 bat sibi ornatum et sic ibat ad spectaculum. **353** *Conducit*
comites: ancillas, quae ipsam sequantur. **354** *[Nutricem]*
et flavam (cui det mandata puellam): puellam minorem,
 24 per quam adulteris suis mandet. **355^d** *(Argenti superest*
Q *quodcumque paterni levibus athleticis) et vasa novissima donat*:

345 . . . (Probus autem legit) 'sed non ad quas nunc lodius
 aras' (ut habitu ludionis ad aras accedi dicat, ut sit 'lodius'
 pro 'ludius' [*immo* 'Clodius' pro 'Claudius']) *Valla* (v. *Ap-*
pend.) **350** 'Silicem—atrum' quae nudis incedit pedibus vel
 quae suis it pedibus, non equo aut vehiculo vehitur *Valla*; id
 est rustica, quae pedibus ambulat φ ψ μ **351 1** *Syrorum*] ser-
 vorum L 2 'Cervice Syrorum' δίφρον significat (inquit Pro-
 bus). apud Bithynos autem usus lecticae inventus est *Valla*;
 lectica deportatur φ ψ μ

1 ipsum S Σ Claud- Q Clod- P S 2 uti *Buech.* 3 et 3.
Pith. qui P Q S 8 conscios *Cram.* -us P in -as corr. S 18 in
om. Q lectico P Q, ante corr. S est] fuit Bithyniae regibus
Cic. 19 lecticam ad forum ferebant P Q S 20 quae *Orelli*
 quod P S 22 sequantur *Schop.* -untur P S

conferunt res parentum illis, quos amant. 357 1^s *Multis* $\overline{\text{Q}}$
res angusta: pauperes sunt. 2^d *Sed nulla pudorem (paupertatis habet):* etsi pauperes sunt, non erubescunt sed amant.
 358 *Nec se metitur ad illum (quem dedit haec posuitque modum):* non se agnoscit et continet. 359^s (*Tamen utile* $\overline{\text{Q}}$
quid sit) prospiciunt aliquando v(iri) f(rigusque) f(amem- $\overline{\text{Q}}$
que): nam viri considerant se[d] et suam paupertatem <et>
 dispositione utili gubernant [361 *Formica tandem*] et
 victum et vestem. 362^d (*Prodiga non sentit pereuntem*)
femina censum (ac velut exhausta redivivus pullulet arca $\overline{\text{Q}}$
nummus et e pleno tollatur semper acervo): nam mulieres 11
 patrimonium minuere non considerant, sed ita secum
 habent, tamquam si renascatur pecunia in eodem loco,
 unde tollunt, aut cumulum plenum semper inveniant. $\overline{\text{Q}}$
 366 1^s [*Sunt quas*] *eunuchi (inbelles):* inutiles ad concubi- 15
 tum. (Verg. Georg. III 98) 'et si quando ad proelia ventum
 est, ut quondam <in> stipulis magnus sine viribus ignis,
 incassum fuerit.' 2 <H>oratus (c. I 6, 17) 'nos proelia
 virginum sectis in iuvenes unguibus acrium'. 368 *Et*
quod abortivo (non est opus): id est: poculum faciens 20
 abortum non est necessarium, quando eunuchis concum-
 bitur. | 369^d (*Quod iam calida matura iuventa) inguina* 37 *r.*
traduntur (medicis): tunc faciunt eunuchos, quando iam
 pubuerint et penem maiorem ferant, ut licet levis sit,
 tamen idoneus ad concubitum. 373 1 *Tonsoris damno:* 25
 ad illos re<t>tulit, qui non habent barbam et in concubitu
 viri sunt. 2 *Heliodorus:* medicus illius temporis.
 375 *Custodem vitis et horti (provocat a domina factus spado):*
 Priapum in amplitudine penis sui provocat. 378 (*Tonden-*
dum eunucho) Bromium committere noli: puerum ephebum 30

365 'Reputant' . . . (sed) hic versus in quibusdam non est
 (ut inquit Probus) *Valla* (v. *Append.*) 366 'Imbelles' in-
 utiles ad coitum. ut illud Vir(gilianum) 'et si—fuerit' *Valla*
 373 2 'Heliodorus' medici nomen *Valla*

3 erubescant $\overline{\text{Q}}$ 7 se *Orelli* et *add. W.* 9 victum
Hennin. vittam $\overline{\text{P S}}$ 14 aut] ac $\overline{\text{Q}}$ 15 ad] a $\overline{\text{P}}$ 17 ignes
 $\overline{\text{P}}$, ante *corr. S* 18 nos] non $\overline{\text{P S}}$ 25 *Tuns-* $\overline{\text{P S}}$ 30 efoeb-
ut solent P S

B. T. Scholia in Iuv. vet. rec. Wessner [1941]

7

et comatum non committes eunucho. 379 *Nullius fibula durat (vocem vendentis praetoribus)*: fibulam dicit circellos, quos tragoedi sive comoedi in penem habent, ut coitum non faciant, ne vocem perdant. 380 *Organa semper (in manibus)*: organa dicit citharas eorum, quos amant. 381 *[In manibus] densi radiant (testudine tota sardoniches)*: fulgent gemmae, quibus ornant citharas suas cit(h)aroedi. 382 1 (*Sardoniches*): id est sardi et onyches: nomina gemmarum. 2 *[Sardoniches] crispo*: 'crispo' pulsanti. 3 (*Crispo numerantur pectine chordae*): [a]eburno scilicet pectine, qui crispet et agitet c(h)ordas. 4 Vel scutulato et pulchro. 383^s *Quo tener Hedymeles*: hic citharoedus fuit. 'tener' autem ad aetatem re(t)tulit. 385 I *Quaedam de numero Lamiarum*: id est nobilis. in aliis (IV 154) enim Lamias nobiles dixit. 2^d *Ac nominis Ap(pi)*: Appia(m) significat. 387 1^s *An Capitolinam (deberet Pollio quercum sperare)*: Olympiam coronam. 2 Id est: sacrificabat nobilis matrona, utrum citharoedus Pollio, eius amatus, in agone Capitolino coronam accipere posset. 3^d *[Pollio] quercum*: coronam dicit: inde enim solebant coronari. 388 (*Quid faceret plus*) <a>egrotante viro m(edicis quid tristibus erga filiolum): quid amplius erat factura, si de salute viri sui consuleret aegrotantis sive de filii? 391 *Dictataque verba*: id est <a> sacerdote sive <h>aruspice. 392 1^s *Pertulit (ut mos est)*: ad deos scilicet secundum consuetudinem. 2^d *Aperta palluit agna*: de eo sollicita. 3 Vel de responso, an ille coronam possit consequi. 4 Exta intuendo. 394 1^s *Re-*

381 1 *Sardoniches*] gemmae ψ 385 'De numero Lamiarum' nobilium (*sic, add. a Lamia, φ ψ μ*), ut ipse supra 'hoc nocuit Lamiarum caede madenti' *Valla* 386 ('Nominis Appi') Appiam [apiano ed.] (inquit *Probus*) [An Capitolinam] significat. <'Vestamque'>, quam de rebus honestissimis primum consulebat *Valla* (*v. Append.*) 387 2 'Pollio' citharoedi nomen *Valla* 391 *Dictataque verba*] a sacerdote ψ; ab haruspice *Valla*

9 pulsantur *Leo sch. 2 et 3 iungens* 11 Vel *W.* ut *S.* ex aut *corr. P* 14 lamtarum *PS* 15 Appiam *Iahn* 19 posset *Pith.* -it *PS* 24 a (*pro id est*) *Cram.* 27 sq. Respondens *S*

spondes (*his Iane pater*): ἀποστροφή ad deos: his de[m] scilicet rebus responsa datis? 2^d *Magna otia caeli* (*non est quod video non est quod agatur apud vos*): otiosi estis in caelo et nihil agitis, si talibus <de> rebus respondetis. 396^s (*Illa tragoedum*) *commendare volet*: pro tragoedo orat. 5
 397 1^d *Varicosus fiet* <h>*aruspex*: id est: dum consulit deos aut exta consulit, multum stando varicosus efficitur. 2 Aut certe: tantum inpudentiae sumit <in> inspiciendis extis, ut varicosi <h>aruspiceis doctior videatur. | 398^s *Sed cantet* 37 v. *potius* (*quam totam pervolet urbem*): sed potius est illam 10 cantando delinquere quam nimium sapere et vagari per civitatem. 399 [*Audax*] *et coetus possit* (*quae ferre virorum*): imitari eam (dicit) res viriles et conloquiis interesse. 400 (*Cumque paludatis ducibus*) [401 *Ipsa loqui*]: euntibus ad militiam, c<h>lamydatis scilicet. Sallustius (Hist. I 15 fr. 87 M.) 'togam paludamento mutavit'. 401 1^d *Recta facie*: non erubescet. 2 *Siccisque mamillis*: adhuc extantibus mamillis siccis. 402^s *Haec eadem novit* (*quid toto fiat in orbe*): talis mulier, quae se virorum conversationibus inserit. 403 1 *Quid Seres*: Galliarum gentes. 2 Aut 20 Scyt<h>ae. 3^d *Secreta novercae* (*et pueri*): quid noverca cum privigno suo agat. 404 (*Quis amet quis*) *diripiatur adulter*: qui<s> adulterorum amet quisve ad poenam raptus sit. 405^s *Dicet quis viduam* (*praegnantem fecerit*): nomina singulorum. 407^d (*Instantem regi Armenio*) *Parthoque* 25

397 'Varicosus fiet haruspex' potest (inquit Probus) nomen esse abiecti cuiuspiam *Valla* 398 ('Sed cantet etc.) audax et coetus possit quam ferre virorum' sed satius est, inquit, illam cantando delinquere quam nimium sapere *Valla*
 400 'Paludatis' clamidatis (*bis -us*) * 401 2 ('Strictisque mamillis' . . . in aliis non 'strictis' sed) 'siccis' (legitur, itaque legit Probus ac interpretatur) siccis adhuc extantibus (vel sine sudore) *Valla* 402 'Haec eadem' quae se coetibus inserit virorum *Valla*

1 his de *Pith.* 4 add. *Iahn* 5 volet om. P pro *Iahn*
 per PS 8 tantum *Hennin.* -tae PS add. *Eremita* 13 eam
Schop. eas PS 15 clamid- PS Sall-] sallos eius PS
 16 cogam S 23 quis *Iahn* 24 sit *Iahn* est PS

cometen: huius stellae ortus magnum regibus portendit exitium. denique testis est Lucanus (I 529) 'et terris magnum adstare cometen'. Latine autem haec stella cincinnata dicitur. 409 1^s [*Excipit ad portas*] (*quosdam* 5 *facit*): si nova non audierit quae loquatur, ipsa confingit. 2 *Ni[m]phatem*: nomen fluvii. 410 (*Magnoque illic cuncta arva teneri*) *diluvio*: inundasse Armeniae fluvium. 411^d (*Nutare urbes*) *subsidere terras*: terr<a>e motum fieri. 412 *Quocumque in trivio* (*cuicumque est obvia narrat*): per 10 omnes plateas quibuscumque occurrerit narrat. 414 *Vicinos humiles* (*rapere et concidere loris exorata solet*): pauperes vicinos rogata loris c<a>edit, ceterum irata fustibus. 415 *Si latratibus alti* (*rumpuntur somni*): si canes latra- verint in vicinia. 416^s (*Fustes huc ocius inquit*) *adferte* 15 *atque illis dominum* (*iubet ante feriri deinde canem*): id est: si ex latratu canum exper<rec>ta fuerit, irata iubet et canem et dominum rapi, ita fustes adferri, quibus crudeli- tatem suam <in> utrumque exercet. 418^d [*Deinde canem*] *gravis* (*occursu taeterrima vultu*): in occursu et in visione 20 *terribilis*. ut Virgilius (Aen. III 621) 'nec visu facilis'. 419 (*Conchas*) [*et castra moveri*]: instrumenta balnearia. 421 1 (*Cum lassata gravi ceciderunt*) *bra<c>chia massa*: <h>alteras dicit, quibus utuntur athletae, cum exer- cent<ur>. 2 Quasi plumbeis ponderibus exerceatur, sic dicit 25 'lassata bra<c>chia massa'. 423 1 (*Nec summum dominae fe- mur*) *exclamare coegit*: non co<e>git exclamare quod ferierit. 2 Illa non exclamat, sed patienter tolerat. 424^s (*Convivae miseri*) [*426 Oenophorum*]: expectantes dicit. 425 (*To-*

409 'Quosdam . . . in populos' Niphatem fluvium inundasse per Armeniam. est enim fluvius *Valla*; fluvium κ; fluvius est (Indiae . . .) φχ 411 'Nutare urbes' terrae motu concuti *Valla*; vacillare (*hoc et μ*) terrae motu φψ 421 'Gravi— massa' quasi plumbeis ponderibus exerceatur, quae <h>alteres dicuntur *Valla*

1 cometem P S (*sic S et infra*) 3 magn-] mutantem *Luc.*
 16 corr. *Pith.* 18 add. *Cram.* exercit P, ante corr. S 23 halt-
Pith. (*cf. Suppl.*) arteras P S exercentur *Iahn* 25 Nec] ac
 codd. *Iuv.* 26 ferierit *Barth* ecerit P S

tum oenophorum sitiens plena quod tenditur urna): cum venerit e balneis, oenophorum prendit, quod urnam capit, et sic bibit. | 427 1^s Admotum pedibus: ad pedes accipit. 38 r. \bar{Q}
 2 Id est ante pedes. 3 (Sextarius alter) ducitur (ante cibum 4 rabidam factururus orexim): bibit, ut digerat. 429^d (Loto \bar{Q} terram) ferit intestino: cum coepit ebria reicere. 430 1^s Mar- \bar{Q} moribus: in triclinio marmoreo. 2^d Marmoribus rivi \bar{Q} properant) [aurata Falernum]: id est: flumina vini currunt illa vomente. 431 (Sic tamquam alta in dolia longus) deciderit serpens (bibit et vomit): ita post vomitum bibit, 10 tamquam serpens, quando in dolium vini ceciderit, bibendo vomit et vomendo denuo bibit. 434 1 Illa tamen gravior: Statiliam Messalinam <in>sectat<ur>, quae post quattuor matrimonia diverso exitu soluta postremo Neroni nupsit, post quem interemptum et opibus et forma et ingenio 15 plurimum vixit. consecrata est usum eloquentiae usque ad studium declamandi. 2 Illo tempore duae Messalinae fuerunt, haec et Valeria, de qua Claudius Britannicum filium sustulit. 435^s [Laudat Vergilium] p(eriturae \bar{Q} ignoscit Elissae): dicit miseram, quae perit. 436 Commit- 20 tit vates (et comparat): disputat de auctoribus. 437^d In \bar{Q} trutina: id est in iudicio. 438^s Cedunt grammatici (vincun- \bar{Q} tur rhetores): et grammatici et oratores cesserunt. 440 Al- tera nec mulier: tantum sola loquitur et clamat. 443^d Suc- \bar{Q} currere lunae: sonitu, fieri ut adsolet, quando luna deficit. 25 444 Inponit finem sapiens (et rebus honestis): etiam et honestis rebus inponit finem sapiens: adde quod et turpi- bus. alii dicunt: etiam philosophiam tractat. 445^s Nam \bar{Q} qu(a) docta nimis (cupit et facunda videri): nam doctae mulieres eloquentes quoque iudicari volunt. 446^d (Crure \bar{Q} tenus medio tunicas) succingere debet: hoc est: accipere 31 debet virilem habitum et cingi ut vir. 447^s Caedere \bar{Q}

427 2 'Admotum pedibus' ante pedes positum Valla

6 coeperit Schop. 6 Marmoreis \bar{Q} 13 corr. Schop., signi-
 ficat Buech. 19 virg- P 20sq. Committat P -mitat \bar{Q}
 21 auct- Iahn alti- P Q S 25 sonitum P 30 iud- Cram.
 ind- P Q S

- (Q) *Silvano porcum*: quia Silvano mulieres non licet sacrificare.
 450 1 *Torqueat ent(h)ymema*: synlogismum non sciat uxor
 Q tua. 2^d *Nec historias sciat omnes*: non multos auctores
 Q legat. 451^s *Sed quaedam ex libris (et non intellegat)*:
 Q legere tantum sciat. 452^d *Pal(a)emonis arte(m)*: gram-
 Q matici, magistri Quintiliani oratoris. 453 1^s *Servata*
 Q *semper (lege et ratione loquendi)*: id est sine vitio loqui.
 8 2^d *Lege*: analogia. 454 *Tenet antiquaria versus*: id est:
 quae antiquitatem tenet et ut antiquarius versus dicit.
 Q 455 1^s *Nec curanda (viris)*: quae viri neglegunt. 2^d (*Opi-*
 11 *cae*) *castigat a(micae verba)*: inperitae, male pronuntian-
 38 v. tis. | 456^s [*Verba*] *s(oloecismum liceat fecisse marito)*: id
 est: ante quam vitios[a]e maritus suus loqui non potest.
 nam statim eum reprehendit, quod magnae est <in>vere-
 Q cundiae. 457 1^d *Nil non p(ermittit mulier sibi)*: omnia
 16 permittit. nam duo negativa unum confirmativum faciunt.
 2 *Turpe p(utat nil)*: id est: omnia facit, nil turpe esse
 Q putat. 458 1^s *Cum virides g(emmae collo circumdedit)*:
 monilia sibi circa collum miserit. 2 (*Virides*) prasinās.
 Q 459^d *Commisit el(enchos)*: comm(isit) uniones, margaritas
 Q oblongas. 460^s *Intolerabilius (nihil est quam femina*
 22 *dives)*: nihil tam molestum est quam uxor ditior quam
 maritus. 462 1 *Pane tum(et facies)*: medicamen (dicit)
 Q ad tendendam faciem. 2 Aut cutem magis. 3^d *Popp(a)e-*
 25 *ana*: Poppaea uxor Neronis adeo diligens in excolenda
 forma fuit, ut eam quinquaginta asinae sequerentur [missam

458 2 *Virides*] id est prasinās φ ψ μ 459 'Magnos com-
 misit elenchos': 'commisit' comparavit, 'elenchos' quos magna-
 rum gemmarum gerebant matronae, quos et titulos appellabant (inquit Probus) *Valla* (v. *Append.*); gemmas oblongiores
 (non long-cod.) x 462 1-2 *Poppaeana*] id est unguenti genus.
 vel medicamina ad faciem venustandam L; genus est unguenti
 vel medicaminis suave fragrantis ad provocandum cutis can-
 dorē φ, (add. confectum) χ

9 <cuius sint> versus *Barth et Schurzfl.* ('ex veteri libro':?)
 14 corr. Schop. 16 negativa W. -vi PS 19 prasinās v. *Suppl.*
 -nae PS 20 el.] . e. PQ corr. Iahn 25 pompea PQS, corr.
Pith. excolenda *Pith.* -do PQS 26 sq. secl. W., v. *Append.*

in exilio], quarum lacte candorem corporis provocabat. (Q)
 [463 (*Hinc miseri viscantur labra mariti*): earum <nam>
 natura fucata est.] decessit calce a Nerone percussa. medi-
 caminis ipsius autem nomen Iuvenalis 'Poppaena' dixit,
 quasi ab illa inventum sit. 464^s *Ad moechum l(ota veniunt* Q
cute): adulteris suis semper ornatae volunt videri, ut pla- 6
 ceant. 465 [*Vult fms. d.*] *m(oechis) f(oliata parantur)*:
 unguenta foliis plena vel aliis aromatibus. 466^d (*His*
emitur quidquid graciles) *huc mittitis I(ndi)*: quidquid huc Q
 odorum mittitis, propter ipsos comparatur. 467 1^s *Tan-* Q
dem (aperit vultum): remotis medicaminibus ad suam for- 11
 mam redit. 2 (*Tectoria*) *prima r(eponit)*: quibus tegit
 faciem suam. 468^d (*Illo*) *lacte f(ovetur)*: id est: lacte Q
 asinino faciem linit, ut cutem tendat et candorem eliciat.
 469 (*Secum comite*) *s educit a(sellas exul)*: si in exilium 15
 mittatur, ducit. 470^s *Exul hyperb(oreum si dimittatur* Q
ad axem): etsi ad exilium mittatur ad plagam septen-
 trionalem. 472^d (*Coctaeque*) *siliginis offas*: candidi panis. Q
 473^s [*Accipit e(t m.)*] *f(acies dicetur an ulcus)*: id est: facies
 non debet illa dici, sed vulnus, ad cuius inpendia tanta ex 20
 pane et aliis rebus cataplasma<ta> facit. 474 1^d (*Est pre-*
tium curae penitus) *cognoscere [toto]*: magna res est posse Q
 indiscere. 2^s (*Est pretium curae penitus cognoscere toto*) *quid* Q
faciant a(gitentque) d(ie): operae pretium est nosse quid 24
 agant tota die. 475^d (*Si*) *nocte m(aritus aversus iacuit)*: Q
 id est: libidini ipsius satis non fecerit, <sic facientibus qui Q
 multum dormiunt>. 477 1^s *Cosme<tae>*: eos dicit, qui

465 *Foliata*] unguenta (*sic et φ μ*) ex foliis facta; folium di-
 citur herba aromatica ψ, *sim. ζ* 469 'Propter quod secum—
 asellas' multae hanc asinae sequebantur, quarum lacte fota
 candorem corporis provocabat *Valla ex Probo (v. Append.)*
 470 *Hyperb.—ad axem*] septentrionalem ψ μ 477 1 *Cosmetae*
 dicuntur ornatrices . . . φ; ornatrices ancillae φ μ; 'Cosmetae'
 exuunt iussu herae tunicas, ut vapulent *Valla; Ponunt—tuni-*
cas] ut vapulent ψ

2 *suppl W.* 7 . f. m. s. d. P S 9 hic P Q S mitt-]
 . m. Q 13 Lactae Q 14 cotem P Q, ante corr. S 15 Se-
 ducit P S Sedd- Q 16 . hy. b. P 18 panis Q -ni P S 21 corr.
Cram. 26sq. hic inser., infra secl. Schulz; sic add. Zacher

ornamentis praesunt, non tamen ornatrices. 476 *Ponunt cosmetae tunicas*: ut vapulent scilicet [facientibus qui \bar{Q} multum dormiunt] 477 2^d (*Tarde*) \lrcorner venisse *L(iburnus)*: nuntius. 3 Aut certe lecticarius. 4 An gerulus lecticae, 5 quae Liburnata est? 478 (*Poenas alieni*) *pendere somni Q (cogitur)*: id est: somnus mariti poenas pr<a>estat familiae. 480 1^s *Hic scutica [sunt]*: lorus latus, corium non con- \bar{Q} fectum. 2^d (*Sunt quae tortoribus*) \lrcorner annua p(raestent): id est salaria quaestionariis sive carnificibus. 482 (*Aut latum pictae vestis*) *considerat a(urum)*: auroclavas vestes \bar{Q} miratur. 483^s [*Et caedit*] *l(ongi) r(elegit trans)v(ersa) d(iurni)*: ratiocinium diurnum accipit in transversa 39 *r. c(h)arta scriptum.* | 485^s [*Intonet h.*] (*iam cognitione peracta*): quasi in causa disceptaverit. 486 1^d *Prae-* 15 *fectura d(omus Sicula non mitior aula)*: tyrannorum dicit Phalaris aut Dionysi. Phalaris Agrigentinus saevissimus tyrannus, qui sic crudelitates exercebat: missis in aeneum taurum hominibus eos subiecto igne torquebat. de quo Cicero (de rep. III 42) dicit 'inclusorum hominum gemitu 20 mugiebat taurus'. 2 (*Sicula*) *non mitior a(ula)*: saevior scilicet ab aula Phalaris. 487^s (*Decentius optat*) *ornari*: id est: pulchrius se disponit ornare. 488^d (*Iamque expectatur*) *in hortis*: ubi solent adulteria committere. 489 1^s *Aut ap(ud) Is(iacae potius sacraria lenae)*: apud 25 templum Isidis. 2^d (*Apud Isiacae potius*) *sacraria lenae*: quia in hortis templorum adulteria committunt. 490 1 *Dis-* *ponit c(rinem)* 'disponit' pro: componit crines eius. 2 (*Laceratis*) *ipsa (capillis)*: ancilla a domina sua lacerata per iram. 491 *Nuda umero Ps(ecas)*: pse[u]cazin Graeci

477 2—3 'Liburnus' nuntius (*sic κ*) aliquo missus aut lecti-
carius (*sic φ χ*) *Valla*; custos lecticae eius ψ 483 *Et caedit*
 $\alpha\pi\omicron\ \kappa\omicron\iota\nu\omicron\upsilon\upsilon$: et omnia, inquit, caedit et facit *L*, (fecit et con-
cidit) χ ; 'Transversa diurni' dixit, quia diurnae rationes trans-
versa charta scribuntur *Valla* 490 1 *Disponit*] componit ψ

2 cosm-] tamen et PS 2sq. v. ad 103, 26 4 Aut *Pith.*
an PQS 5 quae PS quod Q 7 scyt- PS 16 faleris PS,
sic et infra dionisi PS agrog- PS (qui -tus) 18 eos
Iahn et PS 24 . a. p. i. s. S (. is.) P

dicunt, quando minutum sive rarum pluit, ornatrices igitur componentes rarum ac parvum aquae solent mittere ac velut pse[u]cazin. ergo nominis etymologiam ab arte sumpsit. 492^s *Altior (hic quare cincinnus taurea punit):* si altiorem unum cincinnum fecerit, punitur, ut si crimen 5 admiserit. 495 1 *Si tibi d(isplicuit) n(asus tuus):* si tu foeda es et nasuta. 2^d *Altera l(aevum extendit pectitque comas):* altera componit crinem, dum illa c(a)editur. 497^s *Est in consilio (materna admotaque lanis):* lanipendia matris facta ornatrix, quasi magistra. 498 1^d *Emerita 10 quae c(essat) a(cu):* quae non ornatrix est, sed iam quasi emerita cessat. 2^s *(Sententia prima) huius e(rit) [p.]:* ipsa dat consilium sive disponit ornaturam. 500 *(Tamquam famae discrimen agatur) aut animae:* tantum ineunt consilium, quasi non de ornatu agatur, sed de pudoris aut 15 vitae discrimine. 501^d *(Tanta est quaerendi) cura decoris:* tanta est sollicitudo propter decorem. 502 *Tot pr[a]emit or(dinibus):* tantum capillorum in ante componitur. 503 *(Andromachen a) fronte v(idebis):* ante faciem maior videtur. 504^s *Post m(inor est):* qua non sunt capilli satis. 20 505^d *(Si . . .) breviorque v(idetur virgine Pygmaea):* si brevissima statura habetur. 506 *Nullis adiuta c(othurnis):* nullis adi(u)ta rebus. 507 *(Erecta consurgit) ad oscula p(lanta):* 'ad oscula' moechi scilicet. 509 1^s *Damnorum:* quae in domo fuerint. 2^d *Vivit (tamquam) vicina m(ariti): 25 tamquam extranea, sic est cum marito. 510^s Hoc solo propior quod amicos coniugis odit)* in hoc solo proxima est marito, quod amicos ipsius odit, quod vicina non facit. 511 1^d *(Gravis est rationibus) [ecce furentis]:* in lumentis et balnearia[m] pecuniam erogando. 2^s *(Ecce 30*

497 'Admota lanis' i. lanipendia effecta *Valla* 507 'Con-
surgit ad oscula' moechi *Valla* 509 1 'Damnorum' quae
domi evenerunt *Valla*

2 <comam> comp- Schop. 3 aethim- P S 11 quae 1.]
. q. P 14 ineunt *Cram.* in eum P S 23 adiuta Schop.
25 fuerint ex -runt corr. S 27 sq. prox- solo P S, transp.
Schop. 30 lumentis ex -ti P iumentis sscr. † l S bal-
nearia *Cram.* schol. 511 2 in mg. S

furentis) Bellonae matrisque deum chorus intrat): sacer-
dotes sive myst(a)e. 513 1 Semivir (obsceno facies
reverenda minori): minori dedecori videtur Gallus quam
barbatus propter virilia. 2^d Reverenda m(inori): ideo
 39 v. *reverenda, quia minorem penem habet. | 514^d (Qui rapta*
 6 *secuit) genitalia t(esta): virilia sua secuit. 515 1^s [Iam*
pridem] cui: semiviro. 2 (Rauca cohors): Gallorum
effeminatorum. 516 1^d (Phrygia vestitur) bucca t(iara):
sacerdotis habitu. tiara nam galea sacerdotis est, quae per
 10 *malas veniens mento subligatur. 2 Tiara est Phrygium*
quod dicunt. 517^s Grande sonat m(etui)q(ue) i(ubet)
S(eptembris et austri adventum): aestus mensis Septembris.
518^d (Nisi se centum) lustraverit o(vis): nisi se lustraverit
matrona scilicet. 519 1^s Et xeram(pelinas veteres dona-
 15 *verit ipsi): vestes ut ei donet xerampelinas. 2^d Donaverit*
(ipsi): id est Gallo. 520 (Ut quidquid subiti et) magni
dis(criminis) in(stat): quidquid periculi inminet repentini.
521^s In tunicas (eat et totum semel expiet annum): in vestes
vadat et toto anno sana sit. 522 Hibernum f(racta)
 20 *g(lacie) d(escendet in amnem): descendat per glaciem in*
flumen matrona post usum virilem. 524 (Superbi) totum
r(egis agrum): Brutus agrum Tarquini Superbi eo ei(ecto)
totum Marti consecravit, unde hodieque campus Martius
appellatur. 525 (Tremibunda cruentis) erep[t]et (geni-
 25 *bus): totum campum genuis flexis pertransit. 526^d (Si*
candida) iusserit Io: Inachi fluvii filia, quam Iuppiter

516 2 'Vestitur bucca tiara' pilleo Phrygio *Valla* 519 'Xe-
 rampelinas' subaudiendum 'vestes', quae ad usum matrona-
 rum (inquit *Probus*) fuerunt ampelini coloris, qui inter coc-
 cinum et muriceum medius est . . . *Valla* (v. *Append.*)
 524 'Superbi' subaudiendum 'Tarquinii'. dicit autem (ut in-
 quit *Probus*), Tarquinium campum (hoc est insulam Tiberis)
Valla; 'Superbi—agrum' dicit campum Martium, qui fuit Tar-
 quinii possessio . . . φχ

5 penem *Pith.* -am PS 7 cui] . c. P semiviro P
 10 tyara PS frig- PS 11 sona S 15 exeramp- PS
 18 schol. 521 om. S 22 eiecto *Schop.* 25 pertransit *Schop.*
 -traxit PS *fort.* -transiet

stupravit et deprehensus a Iunone in vaccam eam trans-
 figuravit celare volens scilicet factum. quod Iuno sciens
 dono eam sibi petit et accepit. quam acceptam Argo
 custodiendam tradidit. hic Argus centum oculos dicitur
 habuisse, quem Mercurius iussus ab Iove occidit. hanc 5
 igitur Io in tantum persecuta est Iuno, ut per omnem
 mundum eam minaret. quae cum venisset errans in parti-
 bus Aegypti in Nilum fluvium, lassata coepit orare prout
 potuit requiem malorum. Iuppiter Iunonem dilexit, petit:
 indulisit paelici, et reversa in suam figuram recepta inter 10
 deos Io est. ipsa est dea Isis: inde etiam sacra de Aegypto.
 527^s *Ibit ad Aegypti (finem)*: 'ibit' futuri temporis, id est
 vadet, si iussum ei fuerit. 528 1 *A Meroe*: civitas Aegypti.
 2 (*Ut*) *spargat (in aede Isidis)*: ut in templo Isidis spargat.
 3 (*In aede*) *Isidis an(tiquo quae proxima surgit ovili)*: in 15
 Martio campo templum Isidis vetustum. 529 1 (*Antiquo*
quae proxima surgit) *ovili*: quia ibi Romulus et pastores
 adsueverant pecora pascere. 2 Aut regiam dicit Romuli.
 3 Vel Palatium. 530 *Credit e(nim) i(psi)us d(ominae)*
s(e) v(oce) m(oneri): usque adeo superstitiosa est matrona, 20
 ut putet ipsam deam per Gallum loqui. 532 *Ergo hic*
p(raeci)p(uum) s(ummum)q(ue) m(eretur) h(onorem):
 ergo hic Gallus magnam mercedem meretur, qui talia im-
 petrat. 533 *Qui grege l(inigero) c(ircumdatus) e(t grege)*
c(alvo): sic enim symmystae, quando Osirim quaerunt. 25
 534 *Plangentis p(opuli) c(urrit) d(erisor) A(nubis)*: utrum
 quod ipse derideat an quod aliis se praebet deridendum?
 dictus Anubis hic est, qui caput caninum accepit per
 mysteria. 536^d (*Ob*)*servandisque d(iebus)*: quibus debeat

528 1 *A Meroe*] civitas Aegypti (calidas nn [? calidissi-
 ma?]) L 2 *In aede*] in templo ψ 529 'Antiquo—ovili'
 utrum regiae Romuli an Palatio? *Valla* 531 'En animam'
 ironicos legendum *Valla*, (om. leg-) L

4 hic *Pith.* his PS, is *Iahn* 5 ab *Pith.* sub PS 11 Io
Iahn id PS 13 vadet *Cram.* -it PS iussu P 16 tem-
 plum *Pith.* -o PS vet-] sc. erat 18 adsueverant *Pith.*
 -rint PS 19 Vel *Iahn* ut PS 27 derod- PS, corr. *Pith.*
 28 Anubis *Pith.* a nobis PS quia *Pith.*

observare, festis. 538^s *Et movisse caput (visa est argentea serpens)*: <serpens>, quae est in templo Isidis, movit caput. 539 *Illius l(acrimae)*: Isiaci antistitis. 540^d (*Vt veniam culpae non abnuat*) *ansere magno (scilicet . . . corruptus)*:
 5 ut veniam tantae culpae concedat, ansere placatus. 542 1 *Cum dedit (ille locum . . . arcanam Iudaea tremens mendicat in aurem)*: cum Gallus sacerdos ac lustrator abscesserit, Iudaea venit mulier, quae in aurem susurrando mendicat: ^s scilicet sub obtentu religionis aliquid petit.
 10 dixit nam superius (III 15) Iudaeis hortos datos, quos colentes praestabant pensiones. modo, inquit, laborem horti declinantes transferunt se ad deos lucri causa legem Moysei exponentes. 2 [*Cum dedit i. l.*] *c(ophino) f(aenoque relicto)*: ideo dixit (III 14) 'faenumque supellex', quod
 15 his pulmentaria sua et calidam aquam die sabbati servare
 40 r. consuerunt. | 545^s [*544 Interpres legum*] (*Summi fida internuntia caeli*): id est: quid dii cogitant de hominibus vel disponunt. 546 *Implet et illa manum (sed parcius)*: accipit et ipsa nummos, sed non tantos, quantos Gallus.
 20 547 1^d *Qualiacumque v(oles) Iud(aei somnia vendunt)*: res vanas, quas pro magno proferre simulant. 2 (*Qualiacumque . . .*) *vendunt*: mala sive bona. 548 1^s *Spondet (amatorum tenerum vel divitis orbi testamentum ingens)*: promittit nam eam amari ab adolescente aut a sene divite sine filiis,
 25 qui eam constituat heredem. 2^d [*Testament.*] Promittit

537 'Magnoque — cadurco' . . . membrum mulieris (inquit Probus) intelligitur, cum sit membri mulieris velamen. vel, ut alii, est instita, qua lectus intenditur [*inc- ed.*], unde ait Sulpicia (= FPL p. 134 Mor.) 'si [*-cius ed.*] me [*ne ed.*] cadurci[s] restitutis fasciis nudam [*-um ed.*] Cal[a]eno concubantem [*-bent- ed.*] proferat' *Valla* 541 'Popano' sacrificio de pane facto *Valla* (de f. p.) *L* 542 2 Iudaei cophino et paleis pulmentaria sua et aquam calidam die <sabbati> conservabant *L*

2 *add. W.* 3 antistis P, ante corr. S 6 Cum—9 mendicat post 13 exponentes S 13 f.] . p. PS 18 Im. p. il. m. P man'. S 19 accepit PS, corr. Cram. 20 Qual-] Q. c. P Iud.] . i. S

virgini sponsum iuvenem aut hereditatem a divite relinqui.
551 [550 *Tractato Ar.*] (*Pectora pullorum rimabitur exta catelli*): inspiciens, ut Vergilius (Aen. IV 64) 'pectoribus inhians spirantia consulit exta'. **552** (*Faciet quod deferat ipse*): Egnatium philosophum significat, qui filiam ⁵ Bareae Sorani, quam cum ipse ad magicam discendam esset hortatus, detulit Neroni. ob quam rem mori cum patre iussa est a Nerone. Egnatium autem hic poeta ob delationem hanc ipsam saepe lacerat, ut superius (III 116) dixit 'Stoicus occidit Bream, delator amicum discipulum- ¹⁰ que senex'. **553** 1^s *C<h>ald<a>eis (sed maior erit fiducia)*: maior fides adhibetur magis aut mathematicis. 2 *Quidquid (dixerit astrologus credent a fonte relatum Hammonis)*: id est: quidquid horum aliquis dixerit, ita credunt, tamquam si a Iove Hammone oraculum sumpserit. **554**^d (*Cre- ¹⁵ dent a fonte relatum*) *Hammonis*: hoc est: vel<ut> ab ipso Iove Hammone sit dictum. **555** 1 (*Quoniam Delphis oracula cessant et genus humanum damnat caligo futuri*): Apollo nam indignos homines putat, quibus futura respondeat. 2 Num magis sic intelligitur, quod Alexander ²⁰ damnavit templum Apollinis in Delphis? **556** 1 (*Et genus humanum damnat caligo futuri*): ne sint homines futurorum praescii. 2^s *Caligo (futuri)*: ignorantia futurorum. **557** 1 (*Qui saepius exul*): deest 'fuerit'. 2 (*Praecipuus tamen est horum*): magorum, <h>aruspicum aut mathemati- ²⁵

552 Sicut fecit (inquit Probus) Egnatius philosophus qui [cuius ed.] filia<m> Bareae [botre ed.], quam hortatus erat ad magicam, Neroni detulit [grandinem tulit ed.], ob quod iussa est mori *Valla*; sicut Egn. (agn-cod.) fecit quidam phil., qui filiam Sorani (suam cod.), quam hort. est ad mag., postea detulit, et mortua est Z **556** 2 *Caligo futuri*] ignorantia (nescientia φμ) futurarum rerum φψμ

2 Ar.] har. PS 5 ipse] hic P Egn- Pith. ign- PS
 6 boreae PS, corr. Pith. quam cum] quamquam Schop. cum
Buech., v. Append. discendam esset Hennin. descendisset
 PS 8 ign- S haec n- P 10 boream PS 12 aut W. vota
 PS, vel Iahn 14 aliquis Schop. -id PS 16 velut Iahn
 17 dictum in -us corr. S 20 num Iahn nam PS

corum. 560 [557 *Praecipuus tamen horum*] (*Inde fides artis sonuit si dextera ferro laevaue*): illi creditur, qui iam in catenis fuit. 561^d (*Si longe castrorum*) *in carcere (mansit)*: si in castrorum custodia mansit. 562 (*Nemo mathematicus genium*) *indemnatus (habebit)*: quasi ob nimiam peritiam scilicet fuerit damnatus. 563 1^s *In Cyclada (mitti)*: id est: in insula Cycladum relegari. 2^d (*Sed qui paene perit cui vix in Cyclada mitti contigit et parva tandem*) *caruisse (Seripho)*: sensus hic est: peritissimus astrologorum ille est, qui tale aliquid admisit, cuius facinus non exilium, sed praesens mereatur <excidium>. 565^s *Consultit [h]icter(icae lento de funere matris)*: requirit de morte [h]icteric<a>e matris cum mathematicis. 566^d *Ante tamen de te Tanaquil (tua)*: modo pro qualibet uxore posuit nomen. 15 haec autem Tanaquil fuit Tarquini Prisci uxor, soceri Servi <Tul>li, quae dicitur mathematicam artem optime scisse. 567^s [*Efferat et pat.*] *an sit vict(urus adulter post ipsam)*: κατὰ κοινοῦ: consultit, si superstes illi sit adulter suus. 568^d [*Post ipsam*] *quid enim (maius dare numina possunt)*: 20 de quibus enim rebus melius dii respondent aut petiti praestant nisi de turpibus? 569 1^s *Haec tamen ign(orant)*: matronae scilicet superstitiosae. 2 (*Quid sidus triste minetur Saturni quo laeta Venus se proferat astro*): Vergilius

558 'Concidendaque tabella' quam pinacem dicunt mathematici, quae in orbiculum facta est, in qua astrologi astra componunt *Valla*; Pinacem mathematici dicunt vel orbiculum, ubi astra componunt *L*; 'Tabellam' pinacem dicit, in qua math. aliquid de sua doctrina scribebant . . . φχ — 563 2 . . . et est sensus: sed astrologorum peritissimus ille est, qui tale aliquid admisit, ut eius facinus non exilium sed <prae>sens[im] mereatur exitium *Valla*; Sensus hic est: ille est perit. astrol. vel magorum, qui tale al. adm., cuius fac. non exil. sed praesens mer. excidium *L* 566 'Tanaquil tua' uxor Tarquini Prisci . . . *Valla L*; uxor fuit Tarquini . . . φχ

1 P. r. t. h. r. P 6sq. In c. l. d. P 7 relig- PS 10 cuius v. *Suppl.* cum PS 11 sed praesens v. *Suppl.* semper PS exc- v. *Suppl.* 11sq. Cs. h. t. P 12 hictet. S 13sq. An. t. d. tan- P 15sq. corr. *Almeloven* 17 Ef. p. a. s. vic. P 19 Post. q. enim. P 21 Haec] Nec PS ig. P 22 matrona P, ante corr. S

(Georg. I 336) 'frigida Saturni sese cum stella receptat'.
 Lucanus (I 661) 'Veneris salubre sidus'. 572^d *Illius
 occursus (etiam vitare memento . . . quae nullum consulit
 et iam consulitur)*: sensus hic est: tolerabilior tamen est
 illa mulier, quae consulit alium, non ferenda vero ea, quae 5
 ipsa mathesin profitetur. 573 1^s (*Ceu pinguia*) *suc[c]ina
 [tritas]*: colorem fecit ut succinum. | 2^s (*Ceu pinguia* 40 v.
sucina tritas) *cernis eph(emeridas)*: membrana mathemati-
 corum [[3 Vel actus diurnos.]], quae ex adsidua tracta-
 tione colorem suum mutavit et ep<ic>rocea facta est. 10
 575 1^d *Consulit(ur)*: id est: ipsa consulitur magis. 2^s (*Quae
 castra viro patriamque petenti*) *non ibit pariter*: ut praescia
 futuri periculi non eat cum suo marito ad castra meanti
 peregrinamve patriam. 576^d (*Numeris revocata*) *Thrasylli*:
 Thrasyllus multarum artium scientiam professus postremo 15
 se dedit Platonicae sectae ac deinde mathes<i>, in qua
 praecipue vigit apud Tiberium, cum quo sub honore eius-
 dem artis <in> familiaritate vixit. quem postea Tiberius
 in insula R<h>odo praecipitare voluit in pelagum quasi
 conscium promissae dominationis. quem dolum cum prae- 20
 sensit, fugit. 577^s *Ad primum lap(idem vectari cum
 placet hora sumitur ex libro)*: si gestari voluerit, horam ex
 signis eligit convenientem. 578 (*Si prurit frictus ocelli*)
angulus inspecta gene(si collyria poscit): et si oculum
 doleat, horam et collyrium ex epheride promit. 25
 580 [*Aegra licet iac.*] (*capiendo nulla videtur aptior hora*)

573 'Ceu pinguia sucina' sucina enim matronae, ut manus
 habeant molliores, saepe contractant *Valla*, (contrect-) L
 2 'Tritas cernis ephemeridas' vel membranas (-ae L) mathe-
 maticorum (*haec et L*) vel actus diurnos dicit *Valla*

1 sutor nise secum stilla P cum] quo *Verg.* 3 oc. P 6 Suc.
 tri. P 8 Cer. P 9 Vel *Schop.* ut PS 10 eplocca PS, corr.
Cram. 12 par-] . p. r P 13 meanti *Cram.* peanti PS
 14 thrasill- PS 16 mathesin qua PS, corr. *Iahn* 18 in *add. W.*
 familiariter *Pith.* artis <artissima> fam- *Buech.* arta (*pro artis*)
 fam- *Leo* postea quem PS, *transp. Pith.* 20 prom- *Pith.*
 praem- PS 22 gestari *Pith.*, -re PS 24 insp. g. P
 25 colir- PS eferide PS, corr. *Cram.* 26 . l. i. P

cibo): conveniens hora ut gustet. 581^d *Petosiris*: alter auctor mathematices. 582^s *Si mediocris (erit spatium lustrabit utrimque metarum et sortes ducet)*: si pauper erit mulier superstitiosa, in circo quaerit quos consulat: ibi nam
 5 antea proponere solebant huius artis professores. 584 [583 *Metarum et s.*] (*Poppysma*): oris pressi sonus vel labiorum in se collisorum strepitus, quo laetitia praedicere mala adsolet <et> vitare vota. 585^d (*Divitibus responsa dabit*) *Phryx (augur et inde conductus)*: non ille Phryx, inquit,
 10 qui Romae moratur: sunt enim, ob hoc qui ab ipsa Phrygia exhibiti sunt. 587 (*Qui publica*) *fulgura condit*: condi fulgura dicuntur, quotienscumque pontifex dispersos ignes in unum redi<g>it et quadam tacita [ignora[n]t[i]a] pr[a]ec[c]e locum adgestione consecrat[um]. sic Lucanus
 15 (I 607) 'et tacito cum murmure condit datque locis nomen' 588^s *Plebeium i(n) c(irco) p(ositum est et in aggere fatum)*: 'in circo' in spina. hoc ideo, quia illic pauperes sortes

582 Quod circulatores (velut Probus inquit) hoc consueverint adhibere, ut delectis sibi locis duobus eos lustrant, id est circu<e>ant, deinde per eos sortes, id est taxillos, iactitent, quo exinde, quod suae geneseos signum se accommodaverit, inspiciatur, numquid vivet, quando et paucis ex verbis ibidem conscriptis sortes educunt suas *Valla* 587 'Qui—condit' condi fulgura dicuntur, quotienscumque pontifex dispersos ignes in unum redigit et quadam (quia *L*) tacita prece locum (-us *Valla*) adgestione consecrat (-tur *Valla*; id est condit et procurat *add. L*). Lucanus 'Aruns dispersos fulminis ignes colligit et terrae tacito cum murmure condit datque locis nomen [nu- *ed.*], sacris tum admovet aris' (Luc.—aris *om. L*) *Valla L*; condi dic. fulg., quotiens fulgurator (*vel -ritor*; sacerdos χ) dispersos (*om. \chi*) ignes (-em χ) fulminis in unum colligit occulta prece et divinationem capit $\varphi \chi$ (*post fulg- add. \varphi*: quem tempestuarium canones vocant); 'condit' procurat $\varphi \psi$

1 petosiris PS 2 mathematices *Pith.* -is PS 6 vel *Eremita* ut PS 7 quo *Eremita* qua PS 8 *add. Cram.* 9 non *W.* nam PS 10 qui 1.] qđ S frig- PS 13 redigit *v. Suppl.* tacita *om. S* ignorata *Lipsius; secl. ut gloss. W., cf. Suppl.* 14 prece—adgestione *v. Suppl.* prae caelo cum algestione PS consecrat *v. Suppl.* sic *W.* sit PS 15 ta- cito] terra maesto *Luc.*

accipiunt. **591** *An saga (vendenti): negotiator*<i>. **592** *Haec tamen et p(artus) sub(eunt discrimen et omnis nutricis tolerant . . . labores): id est: haec non solum partus periculum, sed etiam educationis subeunt laborem. **593** [Nutricis t.] f(ortuna urguente): cogente fortuna, id est paupertate. **594** 1^d (*Sed iacet aurato vix ulla*) puerpera l(ecto): vix est, inquit, ut puerperium sustineat dives mulier, nam sterilitatis aut abortus poculum sumit ab obstetrice aut maleficia. 2 Puerpera dicitur puella, quae primitus parit. **595**^s *Tantum artes (huius): id est illius scilicet, quae aut poculum aut maleficia dat ei, ut abortum faciat. **597** 1 [Conducit] g(aude infelix): o marite, tibi consulit: gaude quod abortum uxor tua fecit, nam si volueris de adulterio conceptos tollere, habebis filios natos ex nigris patribus, id est Aegyptios. 2^d (*Iipse bibendum*) porrige q(uidquid erit): qualiscumque potus fuerit, per te ipsum offer bibendum. **600** 1^s *Aethiopsis: id est ex Aethiopia nati. 2^d Decolor: niger. 3 (*Mox decolor heres*) inpleret t(abulas) n(umquam) t(ibi mane videndus): id est: erit tibi heres talis, qui inter die(m) numquam se tibi ostendit. **602** 1^s *Transeo sup(positos): praetermitto, non dico de suppositis. | 2^d (*Votaque saepe*) ad spurcos d(ecepta lacus): illuc nam deferebantur expositi partus atque ibi proicie-****

590 'Consulit ante phalas' phalas (id est *L*) turres in circo (in c. *om. L*) ligneas. vel capita turrium, unde phalaricae (phalarica tormenta iaciuntur *L*) *Valla L* **591** 'Caupone relicto' sensus est: consulit haec, utrum fatis sibi datum sit relicto viro suo caupone nubere sagario *Valla*; consulit, inquit, utrum illi datum sit relicto viro suo caupone < . . . > *L* **594** 1 'Ulla puerpera' sensus est: (id est: illa *L*) quae dives est, numquam puerperio languere patitur (languet *L*), nam aut sterilitatis (-tas *L*) aut abortus (ubertas *L*) poculum sumit *Valla L* **600** 2 Decolor] nigri coloris φμ; decolor heres] niger filius ψ

1 saca PS negotiatori *Pith.* 3 id est *Schop.* in PS
8 sterel- P 9 malefica ex corr. P, prob. v. d. *Vliet*; at cf. *schol.* 595 11 quae *Schop.* qui PS 12 faciat *Cram.* -et PS 14 volueris *Cram.* -it PS 20 corr. *Buech.*, interdiu *Twisten* 21 sub. S non *Cram.* an PS

B. T. Scholla in *Iuv. vet. rec.* Wessner [1941]

8

bantur. 'decepta vota', quia suppositus est filius, id est factus nobilis ex supposito. 604^s [*Pontifices*] s (alios) S (caurorum nomina falso corpore laturos): de familia nobili nomen tenuerunt. 603 (*Atque inde petitos pontifices salios*) [605 *Corpore l.*]: id est: frequenter inde collecti infantes et suppositi matronis ad imperium et alias potestates pervenerunt. 605^d (*Stat Fortuna inproba noctu adridens*) [606 *Fovet*]: favens Fortuna mutare. 607 *Altis*: nobilibus. 609 (*Utque suos semper*) *producit* (alumnos): tamquam suos tuetur. 10 610 1 (*Hic magicos adfert cantus hic*) *Thessala vendit* (*philtera*) dicticos. 2 Nescio qui alter, qui cantus magicos novit, quos matronis superstitionis vendat. 611^s *Philtera*: amatorias res. 612 1 [*Et solea*] (*Quod desipis inde est*): ἀποστροφή ad maritum. 2 (*Et solea pulsare natis*) [613 15 *Inde animi*]: tundere. 613 (*Magna oblivio rerum*): lethargus morbus. 614 *Quas modo* (*gessisti*): quid ante paulum egeris. 615^d [613 *Inde a. caligo*] (*Et furere incipias ut avunculus ille Neronis cui totam tremuli frontem Caesonia pulli infudit*): Caligulam significat Caesarem, quem adeo 20 medicatis potionibus uxor Caesonia in amorem suum deduxit, ut de nimia impatientia furens saepe eam nudam

603 2 Frequenter, inquit, de expositis collecti et subpositi nobilibus viris successerunt L 607 *Altis*] nobilibus φ
610 2 'Hic—cantus' est, inquit, qui excantationes necromanticas vendat mulieribus *Valla* 611 'Philtera' amatoria (vel carmina vel *add. κ*) pocula *Valla κ* 614 'Tamen hoc tolerabile, si non semper aquam portes rimosa ad dolia, semper Istud onus subeas ipsis manantibus urnis. Quod rabidus nostro Phalarim de rege dedisti' (sed hi tres versiculi in multis non sunt codicibus, quos in antiquissimo legimus codice et Probus etiam refert) *Valla* (*v. Append.*) 615 Caligulam significat, qui uxorem suam saepe amicis, quia pulchra esset, ostendit: a qua postea ama[ri]torio accepto missus est in furorem L, *sim. φ χ*

2 supposito *Cram.* -tos P -tis S s. s.] s. r. P r. S s fab-
P S nobilis S 11 Nescio *Achaintre* -it P S novit
Hennin. nobis P S 12 vendit ? 13 *schol.* 612 1 *in mg.* S
14 ἀΠΟΣΤΡΟΦΑ. ad S ΔΠΟΣΤΡΟΦ | ad P 15 tundere W.
tondit P S 17 Ind. P 21 eam *Pith.* tam P S

amicis ostenderet. **616** 1 <Caesonia: uxor.> **617** [616 *Cui totam t.*] (*Quae non faciet quod principis uxor*): id est: si regina hoc fecit, quanto magis aliae mulieres. **616** 2 (*Cui totam*) *tremuli (frontem Caesonia pulli infudit)*: 'pulli' mox scilicet nati equini, cui in fronte pilleum vel pellicula 5 erepta praestat amorem. ut Vergilius (Aen. IV 515) 'quaeritur et nascentis equi de fronte revulsus et matri praereptus amor'. **618**^s *Ardebant (cuncta et fracta conpage ruebant)*: saeviente Claudio scilicet ex furore. **619**^d *Non aliter quam si fecisset (Iuno maritum insanum)*: furor ille, 10 quem Caesonia avunculo Neronis inmisit, multis nocuit per unum: nam in multos saeviebat unius imperatoris insania, ut si per Iovis insaniam totus mundus agitetur. **620** 1 *Minus ergo nocens (erit Agrippinae boletus)*: exemplum de Agrippina, quae principem Claudium, maritum suum, 15 veneno necavit, ut filio suo Neroni conferret imperium. 2 Agrippina mater Neronis [Caesonia uxor], Agrippinae maritus Claudius. 3^s (*Minus ergo nocens erit Agrippinae boletus*): qui boletus occidit Caesarem et non compulit ad furorem. **621** (*Unius praecordia*) *pressit (ille senis)*: 20 Claudii scilicet. **622** 1^d *Descendere iussit (in caelum)*: ridens pro 'ad inferos'. 2^s (*Caput descendere iussit*) *in caelum*: apotheosin deridet. 3 Id est: deum fecit impera-

616 2 'Pulli' subaudiendum 'equini', id est hippomanes *Valla*; Virgilius 'quaeritur — amor' *Valla* $L\varphi\chi$ **619** Id est: insaniebant principe multis imminebant pericula (*fere eadem* φ), ac si per Iovis insaniam totus mundus ageretur L ; id est non aliter, quam si insania tot[i]us orbis regeretur *Valla* **620** 'Minus — boletus' exemplum de Agrippina est, quae Claudium veneno necavit maritum, quo Neroni filio proferret imperium *Valla*; id est uxor Claudii imperatoris, quae virum veneno necavit fungo infecto L ; Agr. uxor fuit Claudii, quam duxit post interfectam Messalinam. haec autem veneno eum necavit, fungo scilicet venenifero $\varphi\chi$ **621** *Unius*] Claudii (*hoc et Valla* $L\mu$) scilicet $\varphi\psi$ **622** 1 Caelum pro inferis hic ponit . . . L , *sim.* χ

1 *hic inser., infra secl. W.* 5 vel *Schop.* ut PS 7 revulsum PS 9 saeviente *Iahn* sonante PS ; ton- *Hennin.*, an insaniente? 9 sq. *Non aliter bis pos.* PS

8*

torem. **623^d** (*Longa manantia*) *labra saliva*: senem dicit. **624^s** [*Haec poscit*] (*Haec potio torquet*): quam Caligula scilicet bibit temperatam a Caesonia uxore sua. **625^d** *Haec lacerat m(ixtos equitum cum sanguine patres)*: id est: omnes
 5 ordines sine distinctione occisos. **626 1^s** *Tanti partus (equae)*: id est <h>ip<p>omanes. 2 (*Tanti una venefica constat*): tanta damna attulit venefica una. **627 1^d** *Oderunt n(atos) d(e) p(aelice)*: de priore uxore. 2 Aut certe de amica. **628** [*627 Nemo repugnet nemo vetet*] *i(amiam)*
 10 *p(rivignum occidere fas est)*: exemplum in Agrippinam, quae privignum suum Britannicum veneno necavit, ut filio suo Neroni conferret imperium. **629^s** (*Vos ego pupilli moneo quibus amplior res est*) *custodite animas (et nulli credite mensae)*: mulieres si alienos oderunt filios, ferendum est hoc: quid si[t] quod et suis infestae sunt filiis
 15 atque eos venenis perimunt volentes ipsae hereditati succedere? **630^d** (*Nulli credite*) *mensae*: id est: nec maternae. **631** *Livida m(aterno) f(ervent) a(dipata veneno)*: dulcia,
 41 v. placenta veneno plena. | **634^s** *Fingimus haec (altum saturasumentem cothurnum)*: ἀνθυποφορά, id est: dices forte, quod de proposita re egressus sum, id est satiram dimisi et ad tragoediam me contuli et fingo dicta; sed Pontia non negat se fecisse. **635^d** (*Finem egressi*) [*priorum*]: satir<a>e propositae. **636** (*Grande Sophocleo carmen*) *bacchamur*
 25 *hiatu*: tragoediam scribimus. **637** (*Montibus ignotum*

625 Sine distinctione occisi sunt Claudius et filius eius Britannicus, eques Romanus L **626 1** 'Tanti partus equae' id est hippomanes Caligulae datum Valla **631** 'Adipata' dulcia μ; 'Levida' lubrica, dulci suffusa suco, ut latitet venenum (et 'levida' legit Probus) Valla **632** 'Mordeat—pappas' hi duo (inquit Probus) versiculi in aliis non sunt Valla (v. *Append.*) **634** Anthypophora (*add.* id est contraria relatio L, id est oppositio χ, sim. φ) Lχ

2 galic- s 3 vivit PS, corr. Pith. temperatum s, ex corr. P 9 nemo vetet bis pos. PS 14 mulieres Orelli videris PS 15 si Iahn (om. quod) 18 dulci P 20 id est
 ΑΝΤΥΠΟΦΟΡΑ PS, transp. Iahn dices Pith. -is PS
 21 satyr- PS, sic et infra 22 traguid- P 25 schol. 637 om. s

Rutulis) caeloque L(atino): hoc est: quod in Italia nemo novit. 638 1^s *Nos utinam v(ani):* id est: utinam nos hoc mentiremur et non rea facti confiteretur. 2 *Pontia:* Publi Petroni filia, quem Nero convictum in crimine coniurationis damnavit, defuncto marito filios suos veneno necasse convicta cum largis se epulis [h]onerasset et vino, venis incisus saltans, quo maxime studio oblectabatur, extincta est. 639^d (*Aconita) paravi:* poculum venenosum. 640 (*Quae deprensa patent facinus tamen) ipsa peregi:* quae agnita videntur, ego feci. 642^s [*Tune duos] 10 septem s(i) s(ep)t(em forte fuissent):* verba ipsius matris: possent uno veneno et septem occidi, siquidem fuissent. 643^d (*Quidquid) de C[h]olchide t(orva dicitur):* quidquid de Medea dicunt. 644^s [*Dicitur et] P(rogne):* Progne, quae filium suum occidit propter sororem a marito stupratam. 15 645 (*Sed non propter nummos minor admiratio summis) debetur (monstris quotiens facit ira nocentes):* neque enim eas admirari convenit super talibus factis, quae causas prope iustas habuere peccandi; non tamen pecuniae causa haec admiserunt. 647 (*Quotiens facit ira 20 nocentes hunc sexum et rabie iecur incendente feruntur) praecipites:* id est: sexus femininus zelandi causa omnia audet facere. (Verg. Aen. V 5) 'duri magno sed amore dolores polluto notumque, furens (quid femina possit)'. 649^d *Quibus mons (subtrahitur clivoque latus pendente 25 recedit):* Virgilius (Aen. VI 42) 'excisum Euboicae (latus

638 2 Haec est Pontia (inquit Probus) Publii Petronii filia, quae defuncto Drymione marito filios suos occidit, sed convicta ut largo vino atque epulis se obruerat, incisus venis saltans, cuius rei studiosa fuerat, extincta est *Valla*; Haec fuit Publii Petronii filia. haec filios suos pecuniae causa occidit, ut eam adultero donaret. quae postea se ipsa pro[ce]dente largiter epulata incisus venis extincta est *L, fere eadem φχ*

2 id est P deest S 4 quam . . . convictam PS, corr. Lipsius 6 cum om. S se aep- P se (sser. † &) ep- S honor- PS, corr. Pith. vino v. Suppl. veneno PS 13 cholchida S 22 cael- PS, corr. Twisten 23 sq. duri — furens] dum magnos amore dolore pollutos quae neque offerre PS 26 excisumve boice (obice S) PS

ingens) montis'. **651^s** *Illam e(go) n(on tulerim quae computat et scelus ingens sana facit)*: quae propter avaritiam peccat, ut Eriphyle, quam dicunt sollicitatam donis maritum coegisse ire ad bellum, et mortuus est. **652** (*Spectant*
 5 *subeuntem fata mariti*) *Alcestim (et similis si permutatio detur morte viri cupiant animam servare catellae)*: id est: in theatro spectant per hypallagen Alcestin pro suo marito morientem: quibus si detur similis condicio de vita mariti aut catuli, catellum magis eligent. **655 1^d** *Belides*: Dana-
 10 *ides*, quae pro patre suo maritos suos occiderunt. **2^s** [*Occurrent*] *Eriphylae*: Eriphyle, uxor Eurypyli, filii Telephi. qui Telephus cum venisset ad auxilium Priamo, plagatus est ab Achille, et cum non posset curari, sortitus est ab Achille se solo posse curari. venit supplex, petit se curari
 15 promisso hoc, ut numquam iam auxilium ferat Troianis nec ipse nec de suis aliquis. curatus est, recessit. post mortem huius filius suus Eurypylos vir fortis fuit. hunc saepius ad auxilium petit Priamus. ille negavit monitus scilicet a patre suo. ergo cum non posset aliter Priamus
 20 eum sollicitare, fecit vitem ex auro et misit ad uxorem eius Erip(h)ylen. haec accepto munere tanto marito persuasit. venit in Troia auxilium ferens. hunc occidit Pyrr(h)us, filius Achillis. **656^d** [*Mane*] *C(lytae)m(estram)*: quae maritum suum occidit Agamemnonem. **657** (*Hoc tantum*
 25 *refert quod Tyndaris illa*) *bipennem (...tenebat)*: hoc interest, quod illa securi occidit. **659** (*Tenui pulmone*) *rubetae*: ranae, cuius viscera venenosa sunt. **660** (*Sed tamen et ferro si*) *praegustabit At(rides Pontica ... medicamina)*: aliquotiens gladio, si iam manducaverit maritus quod

656 'Clyt.' quae Agamemnonem (-na *Valla*) maritum a bello Troiano reversum (a—rev. om. L) cum Aegistho adultero (ad. Aeg. *Valla*) occidit *Valla* L **657** 'Quod Tyndaris' Clytaemestra, quae Tyndarei fuit filia *Valla*, (quae et fuit om.) L

1 montis] rupis *Verg.* 3 eryfile PS 7 per hypallagen *W.*
 parapallium PS παρ' ὑπᾶλλ. *Schurzfl.* (ex 'vet. cod.')

9 eligent *Cram.* -unt PS den- PS 11 erifyl- bis PS 11 sq. telef-
 bis PS 13 sq. et—Achille in *mg.* S 21 eryp- PS
 23 *schol.* 656—660 *post schol.* 661 *pos.* S 28 a. t. S

veneno obsit. 661^{i. t.} *Pontica (ter victi cautus medicina regis)*: Mit<h>ridatem dicit, quem Lucullus et Sylla et Pompeius vicerunt: ideo 'ter victi'. Mit<h>ridates nam tale sibi fecit medicamentum, ut non posset aliquando veneno perire. |

5

VII

1 1^d *Et spes (et ratio studiorum in Caesare tantum)*: de 42 r. sterilitate studiorum loquitur. [2 Neronem palpat.] talis est autem sensus: poeticae artis perisset industria, nisi propter egestatem in studia diversa tendentibus Caesaris 10 subvenisset humanitas. 3 *Studiorum*: litterarum. 4 *In Caesare*: in Nerone. 2 (*Tristes hac tempestate*) *Camenas*: tacentibus poetis. 4 1^s *Balneolum G.*: in alio *Gabiis*. 2 (*Balneolum Gabiis Romae conducere furnos*): ut me-

661 Mithridatem regem Ponti significat, qui tale sibi fecit medicamentum, ut non posset aliquando veneno perire. est autem victus a Sylla, a Murena, a Pompeio LZ; Mithr. regem Ponti sign. . . ., cuius illud contra venenum medicamentum, quod vocatur Mithridaticum antidotum φ, sim. χ; 'ter victi' a Sylla, Lucullo et a Pompeio Valla; hic victus est ter: a S., a M., a P. φ, sim. χ

1 (In hac ad Telesinum satyra) de sterilitate studiorum imperatorem palpat, quod studio eius poesis reparata sit. Est sensus, ut dicat poeticae artis industriam periisse divitum culpa in diversa studia mentes tenentium, sed dicit imperatoris subvenisse humanitatem Valla; Neronem palpat, quod studio eius poesis restaurata sit (r- s- p- Z); (hoc imperio Neronis reparatum est L) nam poeta fuit et scripsit Excidium Ilii. vel de Domitiano dixit, qui multa largitus est poetis (vel—poet. om. L) LZ. Dicit poeticae artis industriam regum (-rum Z) culpa perisse in diversa tendentium, nisi Neronis subvenisset humanitas LZ; Hac satira blanditur Neroni eumque palpat dicens propter avaritiam Romanorum paene artem poeticam defecisse, nisi ipse sua munificentia solus eam instauraret et nisi ipse scribendo carmina poetas ad similia provocaret φ χ 4 *In Caesare*] in Nerone L φ ψ μ 2 'Tristes Camenas' dixit tacentibus poetis Valla 4 2 Ut (balnearii add. L) fierent (id est add. L) mediastini Valla L, sim. φ χ

2 lucillus s lõcillus P 4 posset v. *Suppl.* -it P S

10 aeg- P 14 sq. mediastriini fierent v. *Suppl.* -nus -ret P S

diastrini fiere<n>t. 3^d *Furnos*: ad panem coquendum. 6 (*Desertis*) *Aganippes* (*vallibus*): locus in Boe<o>tia Musis sacer. Callimachus (fr. 100c, 4 p. 328 Schn.) tamen dicit fontem esse Permessi fluminis. 7 1 (*Migraret in atria*) 5 *Clio*: id est ostiarius. 2 Vel custos atriensis. 8 1^s *Nam si Pieria* (*quadrans tibi nullus in umbra*): Pieria locus sub radicibus Olympi montis, cui Pierus poeta nomen dedit, qui primus sacrificasse Musis dicitur: unde et Pierides dictae. 2^d *Quadrans*: denarius. † inde quadrantes. 10 1 [*Et vendas p.*] (*commissa*): credita. 2 Celebrata. 3 *Auctio* [*vendit*]: venditio publica. 4 *Auctio*: venditio. 11^s *Stantibus*: popularibus. 12^d *Alcitheon P* (*acci*) *T* (*hebas et Terea Fausti*): nomina fabularum aut malorum poetarum, qui has fabulas scripserunt. 13 1 *Hoc satius q* (*uam*) *s* (*i*) *d* (*icas sub iudice* 15 *vidi quod non vidisti*): quam ut calumniam facias falsa dicens. 2 Falsus sis testis necessitate. 14 *Equites Asiani*: equites Romani ex Graecis facti. 15 (*Faciant*) *equitesque Bit* (*h*) *yni*: testimonium dicant. 16 1 (*Altera quos nudo traducit*) *Galli* [*c*] *a talo*: id est Gallogr<a>eci<a>, quam Galli

4 3 *Furnos*] ad coquendum panem μ , (panes) *L* 6 . . . fuit enim Aganippe in Boeotia locus Musis sacer, vel, ut Callimachus vult, fons Permesi fluminis *Valla*; fons in Boeotia Musis sacratus *L*, *sim.* φ 7 2 . . . vel ut custodes efficerentur atrienses *Valla* 10 1 *Commissa*] (tibi $\varphi \psi$) credita *Valla* $\varphi \psi$ 4 'Auctio' venditio κ 12 Nomina . . . fabularum haec sunt et malorum poetarum *Valla*; Nom. fab. vel pessimorum poet. *L* 13 'Quam—vidisti' id est: quam ut calumniam facias falso testimonio *Valla*; id est quam—facias et sis falsus testis *L*; Satius hoc (*haec om.* *L*) ut vel causas agas vel certe (*om.* *Z*) falsus testis sis (sit *Z*) *LZ* 14 'Asiani' equites Romani ex Asiaticis facti *Valla* 15 *Faciant*] falsum testimonium (*om.* *L*) dicant (*om.* φ) *L \varphi \mu* 16 1 'Altera Gallia' id est Gallica Graecia *Valla*; Gallograecia $\varphi \mu$; Gallograeciam significat *L*

1 Fornos *PS* 4 permersi *P -esi S* 5 ostear- *P* Vel
Schop. ut *PS* atriensis *Pith. -es PS* 7 pierius *P \Sigma*
9 inde] deni *Barth* 11 *schol.* 11 in *mg.* *S* 12 *Alchi-*
teon S 16 sis *v. Suppl.* es *PS* necessitate *Hennin. -ti PS*
18 bitini *PS* 19 Gallograecia *v. Suppl.* quam *Iahn*
quia *PS*

in Graecia condiderunt. ipsos ergo dicit. 2 Et est sensus: qui nudis ambulant pedibus, ac per hoc abiecti. 3 Galatae. 18^s (*Nectit quicumque canoris*) *eloquium v(ocale modis)*: qui carmen vocale[s] efficit per modos, id est poeta. 20^d *Hoc agite o iuvenes: huc venite.* 21 (*Materiamque sibi ducis*) *indulgentia q(uaerit)*: occasionem, qua prosit poetis. 22^s *Si qua aliunde p(utas rerum expectanda tuarum praesidia)*: si aliunde magis praes[c]idium speras per carmina quam a principe, incende libros tuos. 23 1^d (*Croceae*) *membrana tabellae (implentur)*: membrana 10 implentur, quae croceam tabellam habebant. 2 Id est paginae inunctae. 3 Videtur quod, qu<a>e in tabulis scripta sunt, in croceam dicat transferri membrana<m>. 24^s [*Implentur*] *l(ignorum aliquid posce ocius et quae componis dona Veneris Telesine marito)*: id est: fac focum et combure, o 15 Telesine. 25^d (*Veneris . . .*) *marito*: Vulcano. 27^s [*26 Aut clude et p.*] (*Vigilataque proelia dele*): utrum: qu<a>e tu pugnans cum animo scripseris? an: ea quae de pugna

16 3 Gallograeci . . . ipsi sunt et Galatae φχ 18 *Nectit etc.* | qui (quo μ) poeta potest esse Lφμ 21 'Materiam' id est occasionem, qua prosit poetis et remuneretur eos L, sim. φχ 22 Id est: si aliunde praesidium speras carminibus tuis quam a principe, incende libellos tuos LZ, sim. φχ 23 'Atque—tabellae' . . . quae croceam et subauratam tabellam habet. aut quaecumque in tabulis scripta sint, in croceam dixit transferri membranam (ut 'croceae tabellae' dictum sit pro 'membrana crocea tabellae') *Valla*; in croceam dicit transferri membranam LZ; *Membrana*] pagina ψμ; croceam tabellam vocat paginam, in qua scribebantur carmina . . . φχ 25 'Veneris marito' Vulcano hoc est (ac per hoc LZ) igni *Valla* LZ φχμ 27 Id est: carmina, quae pugnans cum animo tuo scripseris, aut ea quae de (om. Z) proelio (-iis Z) conscripseris (scr- Z) LZ; Id est: carm . . . quae pugnando c. a. t. scripsisti . . . vel proelia dicit, quae in tuo composuisti carmine φχ

4 vocales efficit PS, corr. Pith. 7 al-] . a. P p. om. S 10 membra S tab-] . t. P 11sq. paginae inunctae W. paginam mittat PS p. amictae Leo 13 transferri v. Suppl. -rre PS membranam v. Suppl. 15 commure PS, corr. Cram. 16 telesina PS 18 pugnans v. Suppl. -aris PS animos scr- S

- 42 v. conscribis? | 29 1^s *Ut dignus v(enias) hederis*: corona.
 2^d *Imagine macra*: corpore exilis propter vigiliis. 3 Quia
 poetae sic pinguntur quasi ad summam maciem a nimio
 labore confecti. 30 1^s *Spes nulla*: nummorum scilicet.
 5 2 (*Spes nulla ulterior*): nisi hederae et imaginis. 32 1 [*Ut*
pueri Iunonis] (*Sed defluit aetas*): omitte, inquit, <versus
 et alia>m artem sectari, dum aetas opitulatur. 2^d *Iu-*
nonis) *avem*: pavonem. 33 *Cassidis*: militiae. 35^s [34
Taedia tunc] (*Nuda senectus*): cum senueris, nihil habebis.
 10 34 (*Suamque*) *Terpsic(h)or(en odit)*: ac per hoc et poema
 suum. 36 *Accipe (nunc artes)*: audi fraudes. 38^d (*Uni*)
cedit Homero (propter mille annos): dinumerato tempore
 fortasse usque ad aetatem suam poeta dixit mille annos
 fluxisse ex tempore Homeri. fuit autem Homerus annis
 15 ante urbem conditam CLX, post Ilium captum CCLX.
 40^s [*Succensus r.*] *m(aculosas commodat aedes)*: alii: sordi-
 bus dixit, alii: pictas. 41 1^d [*Servire iubetur*] (*Longe*
ferrata): valde. 2 (*Domus servire iubetur*): tibi in dicen-
 dum. 42 1^s *In qua (sollicitas imitatur ianua portas)*:
 20 cum fuerint clausae domini calamitate. 2 (*Sollicitas*):
 tristes effectas. 3 *Sollicitas . . . portas*: propter incursionem
 hostium. 43^d (*Scit dare libertos extrema*) *in parte s(eden-*
tis ordinis): hoc est: novi<t> disponere auditores.

29 Utrum quia sic omnes pingantur poetae quasi ad sum-
 mam usque maciem meditationis labore conficiantur? an suis
 vigiliis . . .? *Valla*; sic enim o. p. pinguntur q. ad s. m. nimio
 labore confecti . . . L 32 1 Omitte ergo versus et aliam
 artem sectare, dum aetas opitulatur L 2 *Iunonis avem*]
 pavonem (dicit ψ) *Valla φ ψ μ* 33 *Cassidis*] militiae ψ μ
 34 *Terpsichoren*] unam Musarum ac per hoc poema suum L
 41 1 *Longe*] valde φ ψ μ, (vel pridem add.) *Valla* 42 'Portas
 sollicitas' Capitolii dicit (idcirco d. L), quia cum Galli Capi-
 tolium oppugnassent, portae templorum aereae factae sunt, ut
 cum stridore ingenti aperirentur *Valla L*

5 aedere (-ra P) et imagines PS, corr. Schop. 6 omit-
 tes S 6 sq. v. *Suppl.* 9 habebis Schop. -beris S -bens P
 10 ac per hoc] v. *Append.* 13 poete S 15 centum . Lx. P
 . C. LXX. S ducentis . Lx. P CC.LX. S 23 novit *Pith.*
 novi P nolui S

46 1 [45 *Subsellia constant*] (*Anabathra*): a Graeco tractum, id est subsellia, super quae altius sedeatur. 2 Gradus superiores scansiles. 3^s *Et quae c(onducto) p(endent) a(na)b(athra tegillo)*: tecto diminutive. 47 1^d *Orchestra [c.]*: spatium in theatro dicit(ur), quod pantomimo saltanti vacat. eiusmodi autem et poeta eligit, in quo stans recitat. 2 Aut tabulata. 48^s *Nos tamen h(oc) a(gimus)*: id est scribimus. 49 1 [*Ducimus e.*] *l(i)t(us sterili versamus aratro)*: metaphora ab arantibus: litus pro agro posuit, agrum pro auditoribus. 2 Id est: nihil commodi inde consequimur. 50 1^d *Ambitiosi (consuetudo mali)*: poetici mores. 2 (*Laqueo tenet*): ut vinculo. 51^s (*Tenet insanabile multos*) *scribendi c[h]acoet(h)es*: mala consuetudo scribendi, quae oblivisci non potest. 52^d *C[h]acoet(h)es*: mali mores. 53 1^s [*Sed vatem [a]eg.*] (*Publica vena*): communis sive vulgaris. 2 *Mediocre ingenium*. 54 1 *Qui nihil exposit(um)*: abiectum. 2 *Subtile et gracile*.

46 1—2 'Anabathra' id est (*om. Valla*) pulpita, gradus (videlicet *add. L*) superiores scansiles aut instrumenta scamnorum (*scabillorum Valla*) aut subsellia *Valla L*; pulpita id est gradus scenae . . . φχ, *consent. ψμ* 47 'Orchestra' spatium in theatro, in quo pantomimi saltarent aut tibicines modularentur et in quo stans recitet poeta. aut tabulata . . . *Valla*; orchestram hic non scenam saltantium (*om. φψ*) dixit, sed locum, in quo positis subselliis poetabantur (*poet-*) residebant in scena φψ) *L φψ* 48 *Agimus*] id est scribimus carmina φψμ 49 1 *Litus—aratro*] perseverat in metaphora φψμ 52 'Cacoethes' Graece (*-i cod.*) mali mores κ; malos m. habentes φχψμ 53 'Publica vena' ingenium iudiciumque vulgare *Valla*; id est mediocre ing. vel vulg. *L* 54 1 *Expositum*] id est vulgare φχψμ 2 Id est: qui non vulgare possit carmen deducere, id est subtile et gracile facere. Virgilius (*Ecl. 6, 5*) 'deductum dicere carmen' *L*; . . . 'deducere' hoc est subtile et nihil subrusticum proferre . . . Virgilius etiam 'ded. c.' significantissime dixit . . . *Valla*; 'ded.' est subtiliter et tenuiter componere et describere . . . unde Virg. 'ded. dic. c.' φχ

2 sumps- P quam P 3 scams- PS 5 dicitur
Schurzfl. quod *Lipsius* quia PS pantomino PS 6 poetae
legit PS, *corr. Lipsius* 9 metaf- PS 12 vinculo *W. -um*
PS 17 exp. P

55 *Communi f(eriat) c(armen triviale moneta)*: metaphoricos, hoc est: trivialiter scribat sive male. 56 1 *Hunc q(ualem nequeo monstrare et sentio tantum anxietate carens animus facit omnis acerbi inpatiens)*: ordo hic est: poetam
 5 bonum facit omni sollicitudine vel tristitia carens animus, ut nihil acerbi patiat. 2 (*Qualem nequeo monstrare et sentio tantum*): id est: qualem animo sentio, ostendere
 43 r. \bar{Q} autem non possum. | 58 1^s \bar{L} [*Inpatiens*] *cup(idus)*: [h]avidus. 2 (*Cupidus silvarum*): ut <H>oratus (c. II 19, 1)
 \bar{Q} 'Bacchum in remotis carmina rupibus vidi docentem',
 11 59^d (*Neque enim cantare sub antro Pierio t(hyrsumque) p(otest contingere sana paupertas)*): id est: insanire pauper non potest aut moveri ad scribendum, quia cum familiaribus rebus consulit, non <insanire> cogitur. dicunt nam
 \bar{Q} nisi insanum poetam esse non posse. 62^s \bar{L} [*Corpus eget*]
 16 *s(atur est cum dicit Horatius euhoe)*: id est: nihil defuit Horatio, sed tantum animos ad poetandum habebat.
 64 [*Vexant e.*] *d(ominis) C[h]ir(rhae Nysaeque)*: Apolline et Libero. 65 1 *Pectora vestra*: 'vestra' qui boni estis
 \bar{Q} poetae. 2^d (*Duas non admittentia*) *curas*: poeticae <et>
 \bar{Q} egestatis. 66^s \bar{L} *Magn(a)e m(entis) o(pus) n(ec) d(e*
 22 *lodice paranda attonitae)*: perfecta pecunia, unde lodices emantur. 69 [67 *Attonitae currus*] (*Nam si Vergilio puer et tolerabile deesset hospitium*): hic est sensus, quia non ita

58 2 *Cupidus silvarum*] id est secreti. Horatius 'Bacchum—docentem *L*; Hor. 'B.—d.' *Valla* $\varphi\chi$ 59 'Sana paupertas' quae cogit poetam sanum esse, ut sibi, ne mendicare cogatur, consulat; dixit enim Plato et Democritus nisi insanum poetam esse non posse *Valla*; . . . 'sanam paupertatem' dicit, quod sanos faciat (*haec et* $\varphi\chi$). aut 'sana', quia cum familiaribus rebus consulit, non insanire cogitur (cog- ins- cod.). dicunt enim nisi insanum poetam esse non posse *L* (v. *Append.*)
 64 *Dominis Cirrhae Nysaequae*] id est Apolline (-i $\bar{L}\mu$) et Libero (A. L. etiam μ); Cirrha enim mons Apollini, Nysa Libero consecratus *L*, sim. $\varphi\chi$; Apolline et Baccho *Valla*

11 Plerio PS 14 non ins- cog- Leo, v. *Suppl.* 18 chyr.
 PQS Apolline *Valla* -ni PQS 20 add. *Orelli* 21 egesta-
 tes PS, corr. *Orelli* 22 lod- *Orelli* cod- PQS

potuisset scribere Virgilius, si illi defuissent res familiares. **Q**
71^d (*Poscimus ut sit non minor antiquo Rubrenus*)
Lappa cot<h>urno: Rubrenus Lappa tragicus poeta fuit.
73 1 (*Cuius et alveolos et laenam*) *pignerat Atreus*: f<a>ene-
 rator. 2 Id est: qui Atreum scribit, ut sumptus habeat, **5**
 et res suas pignori dat. 3 'Alveolum' (dicit) tabulam
 calculatoriam, lusoriam. **74^s** [*Non habet*] *infelix N(umi-* **Q**
tor): animo, non facultatibus: nam dives fuit. **75** *Quin-*
til<la>e: meretrici. **77^d** (*Constat leviori belua*) *sumptu*: **Q**
 ironia: leo levius pascitur quam poeta. **78** (*Capiunt plus* **10**
intestina) *poetae*: 'plus': ex indignatione hoc dicit, quia
 leviori sumptu possit constare leo quam poeta: plus enim
 comedit. **79^s** [*Contentus f(ama iaceat Lucanus in hortis* **Q**
marmoreis): ideo, quia facile otium ad scribendum carmen
 habuit dives. **80 1^d** [*Marmoreis*] *at Serrano (tenuique* **Q**
Saleio): nomina sunt poetarum pauperum. 2 *Atserrano* **16**
(tenuique salino): vas fictile, in quo Atserranus solebat
 manducare. 3 (*Tenuique*) *Saleio*: ut mendico. 4 Catil-
 <l>um fictilem (dicit), in quo ea quae salsa sunt adponun- **19**
 tur. **81^s** [*Gloria (quanta libet quid erit si gloria tantum* **Q**

71 *Rubr. Lappa*] hic tragicus fuit poeta *L*; p. tr. *Valla*
73 1 'Atreus' fenerator *Valla* 2 Res, inquit, suas victus causa
 pigneravit, a se scripta vendidit *L* 3 'Cuius et alveolos' lu-
 soriam tabulam *Valla*; tabulas $\varphi\psi\mu$ **74** 'Infelix Numitor'
 animo, non re: nam de divite loquitur *L\varphi* **75** *Quintillae*]
 meretrici *Valla\varphi\psi\mu*; nomen meretricis *L* **80** Nomina fuisse
 poetarum (*Probus* putat). alii 'serrano' [*sarrhaeno ed.*] (ut
 idem ait) et 'saleio' vasa accipiunt fictilia ... *Valla*; No-
 mina pauperum poetarum sunt. 'Atserrano (ut *s-cod.*)' et
 'saleio' vasa fictilia accipiamus, in quibus ea quae salsa (*f-*
cod.) sunt apponuntur (*opp-cod.*) *Z*; 'sarrana' vasa fictilia
 (*haec et \varphi\chi*) accipimus, in quibus cibi ei apponebantur. vel
 possunt esse nomina pauperum poetarum *L*; *tenui*] fictili
 $\varphi\psi\mu$

1 si illi def- *Orelli* si de illi f- **PS** 4 sq. faenerator
PS -tur *Buech.*, cf. *Suppl.* 6 pignori *Pith.* -ra **PS**
 8 sq. *Quintilei* **Q** 9 meretrice **QS** 10 hyronia **PS** 13 com-
 edit *W.* -et **PS** 16 paup- poet- **S** 17 ats- **P** ads- **S**
 18 *Saleio* sscr. † n **S**

Q est): sine pecunia gloria quid prodest? 82^d *Amic*(a)e:
Q grat(a)e. 83 1^s *Thebaidos*: poema Stati de bello The-
Q bano. 2^d [84 *Promisitque d. t.*] (*Laetam cum fecit Statius*
urbem): 'l(a)etam' ideo, quia libenter audiebat: est enim
 5 et poema ipsud delectabile et ipse dicitur bonam vocem
 43 v. Q habuisse. | 86^d (*Fregit*) *subsellia v(ersu)*: favore nimio
Q audientium. 87^s *Esurit (intactam Paridi nisi vendit*
Agauen): id est: post tantum favorem nisi cantionem in-
 10 auditam pantomimo vendidisset, non habebat unde se
 eodem conseqeatur. 89 1 *Semens(tri) [v.] (... auro)*:
 id est in modum lunae plenae. 2 (*Vatum*): equitum de
 numero. 3 (*Auro*): id est anul[l]o. 90 1 *Quod non dant*
p(roceres dabit histrio): id est: quod non praestant sena-
 15 tores, pantomimus dabit. 2 (*Camerinos*) et *Baream [tu n.]*:
 nobiles illius temporis. 92 1 *Praefectos Pelopea (facit*
Philomela tribunos): Neronem significat, qui sc(a)enicis
 ob turpem libidinem haec petentibus praestabat. 2 Prop-
 ter hunc versum missus est in exilio [a Claudio Nerone].
 20 94 *Quis tibi M(aecenas quis nunc erit aut Proculeius aut*
Fabius quis Cotta iterum quis Lentulus alter): isti fautores

82 *Amicae*] grat(a)e, acceptae L φ ψ μ 83 1 *Thebaidos*] poesis
 Statii φ ψ μ 87 '<Intactam> Agauen' cantionem novam κ,
 inauditam, nondum recitatam (n. r. *etiam Valla*) φ μ 89 1 'Se-
 mestri—auro' id est: digitos anulis exornat, qui semestris
 similitudinem lunae ferunt . . . aut (inquit Probus) XVmam
 [xymam ed.] dicit, hoc est: cui ut plena sit, parum admodum
 deest . . . cum velut anulus in orbem collecta est (ut inquit
 Probus) *Valla*; anulo rotundo, lunae semenstris similitudinem
 habente (*haec et φ χ*). nam semestris luna dicta XV., quae velut
 anulus in orbem collecta est L 89 2 *Auro*] aureo anulo ψ,
 (an. aur.) μ 92 2 Propter hos versus (90—92) missus est in
 exilium φ χ 94 *Proculeius*] de hoc Horatius (c. II 2, 5) 'vivat
 extento Proculeius aevo' L φ χ; . . . unde Hor. 'vivet—fama
 superstes' *Valla*

1 sine S si non PQ schol. 82 post schol. 83 1 in S
 2 staci PS 4 enim om. S 5 ipsut P, ante corr. S 7 audien-
 tum ex corr. P 8 tantam S 10 sustentare P 13 a nullo
 PS, corr. Pith. 15 tu] .t. S 19 secl. ut additam. W.

poetarum fuerunt. 96 *Tunc par i(n)g(enio pretium):* tunc bonus poeta bene remunerabatur. 97^d (*Vinum toto nescire*) *Decembri: quo mense scilicet solet maxime lucubrari.* 98 1^s *Vester porro (labor fecundior historiarum scriptores):* transit ad historicos. 2^d *Vester porro labor fecundior* [*historiarum*]: ironia. 99 (*Perit hic plus temporis*) *atque olei p(lus):* in scribenda <hi>storia. 101 [*Damnosa*] *papyro:* charta, in qua scribitis. 102 [*Iubet*] (*operum lex*): ordo historiae. 103^s *Quae tamen in(de) s(eges):* metaphoricos, id est: quid inde lucri habetis, qui scribitis <hi>storias? 104^d (*Quantum*) *daret acta legenti:* quantum datur exceptori. 105^s *Sed genus ign(avum quod lecto gaudet et umbra dic igitur quid causidicis civilia praestent officia):* historicorum fingamus genus ignavum, quia in uno loco sedere desiderat: videamus, quid consequuntur advocati. 107^d (*Magno comites*) *in fasce libelli:* breves significat. 108^s *Ipsi magna s(onant sed tum cum creditor audit praecipue):* id est: scilicet quod divites se esse dicant praesentibus creditoribus suis. 109 1^d (*Si tetigit latus acrior illo*): *creditor(e)* scilicet. 110 1^s *Qui[d] venit ad d(ubium) g(randi cum codice nomen):* debitum. 2 Hoc est: cum dubium est nomen in legendo: ex quo significat olim eum esse debitorem.

98 2 *Vester — fecundior*] ironicos dicit φ ψ μ 101 *Papyro*] karta L 102 'Atque operis lex' historiae ordo *Valla*; id est ordo historiae L; ordo φ μ 104 *Acta legenti*] id est exceptori (vel librario *add. L*) L ψ μ; vulgari librario (vel certe advocato) *Valla* 105 Sensus est: sed fingamus ignavum esse genus historicorum L; *Quid — praestent*] quid consequuntur advocati L 109 2 Plura pollicitus est, qui opibus praestat et qui multorum cautionem temporum habet *Valla* 3 ... (Probus vero) 'qui venit ad dubium nomen' (inquit) argentarium significat, qui instantius debitum petit, si debitor coeperit esse suspectus *Valla*; nummularium dicit (significat φ χ, qui *nugas addunt*), qui instantius—suspectus L

8 cartha P Q S 10 metaf- P S 17 mag. s. S 18 id est
Buech. deest P S 20 creditore W. cf. schol. 109 2, quod post
schol. 116 legitur 23 devictorem P S, corr. Orelli

111¹ *Tunc immensa cavi (spirant mendacia folles): garrulitatem et superbiam advocatorum ait.* 2^d *[Folles: Q buccas dicit.]* 112^{1s} *Conspuiturque sinus: propter fascinum verborum ter sibi in sinu(s) spuunt et videntur* 5 *fascinum arcere, ut Persius (II 31) de matertera.* 2 *Incipiunt, inquit, multa sibi prospera promittentes in sinum spuere.* 3 *A loquendo multum spuunt.* 114^d *(Russati) Q pone Lacertae: nomen aurigae abiecti ex colore.]* |
 44 r. *Q* 115^{1s} *[Consedere (duces surgis tu pallidus Ajax): Aiace]m* 10 *pro recitatu posuit advocato.* 2 *Hic vero Ajax auriga.* 3 *No(me)n i(uris) c(onsul)ti (illi)us tempori[us].* 116^d *Bubulco (iudice): rustico.* 109 2 *[177 Iudice rumpe] (Si tetigit latus acrior illo qui venit ad dubium grandi cum codice nomen): cautionem habens multorum temporum. ideo et* 15 *'dubium nomen' dicit et 'tetigit latus' exacturus 'acrior illo' creditore[m].* 3 *Argentarium significat, qui instantius debitum petit, si ei debitor coeperit esse suspectus.* 118^{1s} *Figantur virides s(calarum gloria palmae): stationum*

111¹ Garrulitatem advocatorum significat *L*; temerariam adv. sign. superbiam *Valla* 112 'Conspuiturque sinus' ex garrulitate. aut (velut inquit *Probus*), quia homines sibi [non] promittunt prospera propter fascinum verborum: ter enim sibi in sinus inspuunt et videntur fascinum arcere. hinc *Persius* (II 31—34) . . . *Valla*; ex garrulitate. vel quod homines prom. prosp. propter fasc. verb.: ter (tunc *cod.*) sibi—inspuunt, ut videantur fasc. arcere *L* 114 *Russatus Lacerta* sub *Domitiano* auriga fuit (ut *Probus* ait) *Valla*; proprium (nomen *add. μ*, viri *ψ*) aurigae *φ ψ μ* 115 *Ajax*] proprium (nomen *add. μ*) advocati *μ φ*, (causidici) *ψ* 116 'Bubulco iudice' rustico, indocto . . . vel sui temporis iudicis est proprium nomen *Valla*; rustico. vel proprium iudicis *L*; rustico. vel certe nomen est iudicis *ψ* 118 'Virides—palmae' instar gladiatorum. ideo autem 'scalarum gloria', quod apud veteres advocati scalas haberent et armariola, in quibus palmae praefigerentur, velut quaedam stationes, quod *Ciceronem* [*Sisennam ed.*] intellexisse volunt, qui in *Corneliana* 'correpsimus' inquit 'in scalas' *Valla*; *Scalae* dicuntur foruli (id est domunculi *add. Z*) vel armaria advocatorum, velut quaedam casae et stationes (velut—stat. *om. Ζκ*), quae

3 puccas *Q* 4 sinus *v. Suppl.* 7 a loquendo *bis pos.*
in PS 8 lacernae *PS* 11 *corr. Iahn* 16 creditorem *PS*
-rum Q, corr. Schop. 18 vir-] . *v. PQ* statio nam *Q*

scilicet. 2 Ad instar gladiatoriae victoriae. 3 Scala(e) (Q) s(unt) armariola advocatorum. [4 Vel, ut quidam, cas[e]ae et stationes.] Cicero in Cornelianana (I fr. 13 Sch.) 'conrepsit' inquit 'in scalas'. 5 Armaria nam advocatorum apud veteres scalas habebant. 119^d Quod vocis 5 (pretium): quid (valet) vocabulum? 120 1 (Pelamydum): piscium salsorum. 2 Epimenia [bulbi]: Gr(a)ece dicitur 'epimenia', nam Latine menstrua dicuntur dantium. 121 1 (Vinum Tiberi) devectum [q. l.]: non transmarinum. 2 Id est cibarium. 122 Si quater e(gisti) s(i) 10 c(ontigit aureus unus): id est in quattuor actionibus unum solidum. 123 1 Pragmaticorum: iurisperitorum, qui negotiales causas agunt. 124 1^s Aemilio dabitur (quantum licet): qui hoc pacto quintas acciperet in pretio. 123 2 (Pragmaticorum): consiliatorum clientum. 124 2^d [125 Stat 15 currus aen. alti] (Melius) nos (egimus): pauperes scilicet. 126 Atque ipse feroci (bellatore sedens): tamquam bellator. 128 (Statua meditatatur) proelia lusca: cuius oculus introrsus cedit. |

< * * * >

20

palmarum foliis exornant (ornantur Ζκ), cum illi causam vicerunt (-rint Ζκ). Cicero 'correpsimus' inquit '<in> scalas' (Cic.—scal om. Ζκ) L Ζκ; Scalas vocat armaria, id est forulos, advocatorum (om. φ) . . . φχ; scalarum gloria] efexegesis ψ

120 1 Pelamydum] [vocabulum] piscium salsorum L (v. Append.); genus mali piscis φψμ 2 'Epimenia' id est munera menstrua Afrorum . . . Valla 121 1 'Devectum' non (om. L) transmarinum Valla L 123 1 Pragmaticorum] iurisperitorum L; causidicorum φψμ 124 2 'Melius nos' pauperes Valla φψμ 130 'Magno cum rhinocerote lavari qui solet' id est magno gutto (inquit Probus), quod sicut rhinoceros sit ingentis nasi . . . Valla 134 'Spondet enim Tyrio stlataria purpura filo' . . . (Probus exponit) illecebrosa. Ennius (Ann. 226 V.²) 'et melior navis, quam quae stlataria portat, [i.] multisonans [-alis ed.]': quae vulgo dicitur batal(i)aria Valla;

1 sq. corr. Schop.; an scalas (dicit)? 2 advocaturum P Q S, v. Suppl. 4 conrepsit Q -rempsit P S, v. Append. scala sarm- P Q S 6 add. W. 7 salc- Q 8 dicitur Q menstruē S -e Q 12 que Q 14 quinque Iahn 17 ipsa Q 18 introrsū Q 19 caedit P S

B. T. Scholia in Iuv. vet. rec. Wessner [1941]

9

(Q) 44 v. 158^s (*Culpa docentis*) scilicet arguitur (quod laevae parte mamillae nil salit): id est: quid magister peccat, si tu cor non habes? 160 [*Nil salit*] *Arca*(dico iuveni): asino, ac per hoc stulto, hebeti. 162 *Quidquid id est d(e) q(uo deli-
5 berat)*: id est deliberativa eius, quam recitat. 163 [*A Cannis*] (*Post nimbos et fulmina cautus*): cum a tertio lapide ab urbe castris positus fulmine territus est, quod propius accederet. 164^d *Circumagat* [*mad.*]: retro ducat ad Africam. 165^s *Quantum vis stip(ulare)*: pro: roga
10 quantum tibi dem. 166 [*Ut totiens*] (*Haec alii sex vel plures uno conclamant ore sophistae*): omnes scilicet professores [*167 Vel plures*] conqueruntur. [*167^d Sophistae: scientiam dandam.*] 168^s *Et veras* (*agitant lites raptore relicto*): id est: cum mercedes reposcunt. alii exponunt:
15 transeundo ad causarum <scientiam dandam> relictis controversiis. 167 (*Sophistae*): sc<h>olastici. 169 *Fusa venena* (*silent malus ingratusque maritus*): themata quae

'Stlataria' <... 'Ennius...> [id est] quam portat navis stlataria, multisonans': quae dicitur vulgo batal<i>aria (multis-
etc. bis in codice, altero loco balata, altero balataria) L (v. *Append.*) 142 'Togati ante pedes'... (Probus tamen) 'togati' nominativum pluralem esse (vult, ut sit sensus: an togati sint tibi ante pedes, qui litigant, qui te consulant) *Valla*
146 'Flentem deducere matrem' usque ad epilogos perorare (, in quibus maxime commovendae misericordiae loci sunt) *Valla*; in conspectum producere. aut epilogos perorare L; id est causam matris perorando prosequi in causis... φχ 154 'Occidit miseros crambe [*gambre ed.*] repetita magistros'... proverbium (teste Probo...) 'δὲς κράμβη θάνατος' [de *gambra* et *anatho ed.*]... *Valla*; Proverbium est 'δὲς κράμβη θάνατος (dis cambre thanatos Z, om. L)': frequens (om. Z) repetitio discipulorum (rep- disc- ante prov- Z) LZ 155 'Et quod sit causae genus' tria genera sunt rhetoricae (tr.—rh. om. *Valla*): demonstrativum deliberativum iudiciale *Valla* L

160 'Arcadico iuveni'] id est stulto ut asino Arcadico L; stulto ut asinus φψ

3 Nihil s asino v. *Suppl.* a sano PS a sono a ac] hac QS 4 habeti QS 5 quam] qui *Schop.* A om. a 6 sq. ad tertium ab urbe lapidem *Schop.*, v. *Append.* 7 est *Iahn* eo P QS, esset *Schop.* 12 conquir- P QS, corr. *Iahn* 12 sq. hic secl., infra inser. *Iahn* 15 v. supra ad schol. 166

in auditoriis recitantur delib(er)ativarum et controver- (Q)
 siarum. 170^d (*Et quae iam veteres sanant*) mortaria caecos:
 themata huiusmodi sunt controversiarum: si uxor vene-
 num triverit, maritus recipiat oculos. 171^s *Ergo sibi*
(dabit ipse rudem si nostra) movebunt (consilia): desinet 5
 docere. 172^d (*Diversum iter*) *ingredietur: alia qualibet.* | Q
 173 1^s *Ad pugnam:* ad militiam. 2^d (*Qui rhetorica*) de- 45 r.
scendit ab umbra: esse nam (dicit) Ac[h]ademiam sectam,
 quae rhetoricam in se continens. 3 (*Pugnam*): militiam.
 174 1^s *Summula (ne pereat):* ne annonam perdat. 2 *Sum-* 10
mula: modi(c)um significat gradilis panis. 175 (*Tempta*)
Chrysogonus q(uant)i doceat vel Polio quanti): per diversos
 vadunt magistros, (ut), ubi vilius possint studere, tem(p)-
 tent. 177^d *Scindens:* dividens. 178 *Balnea sescentis (et*
pluris porticus in qua gestetur dominus quotiens pluit): 15
 balneas et porticus aedificant, ubi gestentur, ne eos
 pluvia contingat, et mercedem pro filiis suis dare non
 possunt. 180^s [*Expectet*] *s(pargatque) l(uto iumenta*
recenti): ne inquinent pedes animalia de luto. 181 *Hic*
potius: in porticu. 182^d (*Numidarum*) *fulta columnis* 20
(surgat . . . cenatio): id est cenatio marmoribus et columnis
 ornata. 183^s [*Surgat*] *et argentem (rapiat cenatio solem):*
 id est solaria in superioribus hiemalia. 184 1^d (*Qui*) *fercula*
docte (conponit): id est structor. 2 Aut cocus. 186^s *Hos*
inter sumptus (sestertia Quintiliano ut multum duo suffi- 25
cient): cum illis tantum daretur, oratori exiguum dat(ur).
 187 (*Res nulla minoris*) *constabit patri (quam filius):* id est:

174 *Summula*] annona vilis facta. vel proprie extrema pars
 panis. vel expurgamentum pollinis, quod sub molam cadit L
 (v. *Append.*) 181 *Hic*] in porticu L ψ μ 184 1 *Qui fer-*
cula — componit] id est structor (sic μ) vel infertor L φ ψ

5 desinet Schop. -at P Q S 9 quae — continens] v. *Ap-*
pend. 10 *Summ-*] summa via P S 10sq. submola S, sup-
 mola P 11 medium P S, corr. *Cram.* 13 add. *Iahn*
 13sq. temnent ex corr. S 23 sal- P S, corr. *Pith.* 24 struc-
 tura ut P S, corr. *Barth*, cf. *Suppl.* 26 datur W.

parvo sumptu constant filii. 188^d (*Unde igitur tot*)
Quintilianus (habet saltus): ἀνθυποφορά: unde tantum
possidet Quintilianus, si parum accepit? 189^s (*Exempla*
novorum) fatorum t(ransi): contingit, ut unus sit fato
5 felix orator. 192^d *Appositam nigrae (lunam subtextit*
alutae): patricius senator extat: lunula[m] nam adsu[e]ta
calceis discernuntur patricii a noviciis. 194 1^s *Et si*
perfrixit: in frigidatus fuit. 2^d (*Distat enim quae) sidera*
te exc(ipiant): interest enim Fortunae, quia non prout
10 meretur quisque ab eadem excipitur. 196 (*Adhuc) a*
matre rubentem: mox ut natus fueris. 197 (*Fiet) de*
rhetore consul: ad consulatum perducit. 198^s *Si volet*
h(aec) e(adem) f(iet de consule rhetor): de consulatu ad
oratores. 199 1^d *Ventidius (quid enim):* Ventidius ex
15 mulione Caesaris dictator<is praetor> fuit, ut Tullius in
epistolis (ad fam. X 18, 3) et in Philippicis (cf. XII—XIV)
loquitur. opitulante Antonio <ab> Augusto usque eo
profectus est, ut illi crederetur Part<h>icum bellum.
2^s (*Ventidius) [quid Tullius]:* [h]is captivus in urbe per-
20 ductus postea triumphavit. 3^d (*Anne aliud quam) sidus*
(et occulti miranda) potentia fati: id est: Fortuna faciente
ad hoc pervenerunt. 201^s *Servis (regna dabunt captis)*
fata trium(phum): Servium Tullium et Ventidium signi-
45 v. ficat. | 202 1^s *Felix ille:* Quintilianus. 2^d *Corvo q(uoque)*
25 *r(arior) al(bo):* cur hoc? contingit rare, ut corvus albus
non potest inveniri. 203^s *Paenituit (multos):* oratores.

188 Ἀνθυποφορά (ΑΝΤΥΠΟΦΟΡΑ cod., id est contraria re-
latio add.) L; nunc facit sibi anthypophoram . . . φχ 192 Ut
discernerentur patricii a noviciis, lunam de aluta in calceis
assuebant L, sim. φχ 202 1 Qui cum sit magister, felix est
ut Quintilianus L 203 Paenituit multos] oratores: hi enim
in cathedris sedent et docent L

2 ΑΝΤΥΠ- P S 6 extat Leo est ac P S lunula et
adsuta Pith. 9 quia] quae P 10 quisque Iahn -am P S
11 fueris Cram. -it P S 15 mulione Pith. munitione S, ex
corr. P suppl. Buech. 17 add. Buech. 19 his captibus
in orbe P S, corr. Pith. (qui urbem) 23 vettidium P S
25 cur] cu P, ante corr. S

204¹ *Sicut T(hra)s(ymachi) p(robat exitus)*: rhetoris apud Athenas, qui suspendio perit. 2 (*Atque Secundi) Carrinatis e(t) h(unc) i(nopem vidistis Athenae)* <hic, sicut> Socrates, veneno perit, cum fugeret paupertate<m>. 206 *Nil p(rae)t(er) g(elidas ausae conferre cicutas)*: mortifera<s>: 5 mors enim frigida est. 208 *Spirantisque crocos*: notandum quia masculino genere dicit crocum. Virgilius (Georg. IV 182) 'crocumque rubentem'. Sal<l>ustius dicit neutro (Hist. II fr. 81 M.) 'in qua crocum gignitur'. 209^d *Qui p(rae)c(eptorem) s(ancti volvere parentis esse loco)*: magi- 10 strum loco parentis esse voluerunt. 210 (*Metuens virgae) iam grandis Achilles (cantabat)*: id est: Chironem timebat Achilles. 213^s *Sed Rufum (atque alios caedit sua quemque iuventus)*: oratores caedunt discipuli sui. 214¹ *Rufum (quem totiens Ciceronem Allobroga dixit)*: qui<a> Gallus fuit 15 et valde disertus. 2^d [*m]Allobroga [dixit]*: Gallum. 215^s (*Quis gremio Celadi doctique Palaemonis adfert) quantum grammaticus (meruit labor)*: non igitur, inquit, tantum mercedis consequuntur grammatici, quantum labor eorum exposcit. 217^d *Quodcumque est m(inus est autem quam 20 rhetoris aera)*: plus oratores accipiunt quam grammatici. 218^{1s} *Discipuli c(ustos praemordet acoenonoetus)*: eunuchus p<a>edagogus. 2 Aut communi carens sensu in alium [220 *Decrescere*]. 219 *Et qui dispensat (frangit sibi) et qui erogat, de eadem sorte tollit sibi.* 221¹ *Institor*: 25 negotiator, qui pro qualitate temporis mercem suam distrahit. sic Terentius (Phorm. 79) 'scisti uti foro'.

204 Nomina oratorum pauperum, qui suspendio perierunt L
 213 Modo, inquit, discipuli magistros suos caedunt L 214 'Allobroga' id est Gallum L 218¹ Custos] paedagogus φ ψ μ
 221¹ Institor] negotiator φ ψ μ

3 hic suppl. W. sicut Buech.; Secundus Carrinas pro Socr-Barth. 4 corr. Pith. 5 corr. Pith. 6 Spirand- P S 15 quia W. 16 dixit om. P Gallum W. (cf. Suppl.) gallia P S 19 mercedes S consec- P grammatia S 20 est] e. S 26 mercedem S

2^d (*Niveique cadurci*): cadurcum quidam cucullum dicunt candidum, <quod> propter hiemes et nives est comparatum; alii tabernaculum aut tentorium dicunt esse, quibus merces suas protegere consuerunt. 3 *Hibernae tegetis*: 5 aedificii. 'hibernae' aut frigidae. Virgilius (Aen. IV 143) 'qualis ob hibernam Lyciam'. 222^s *Dummodo n(on p(ereat) m(ediae) q(uod noctis) a(b hora sedisti)*: vigilasti a media nocte. 223 [*Sedisti*] *q(ua) n(emo) f(aber)*: faber ferrarius. 224 *Qui docet obl(iquo lanam* 10 *deducere ferro)*: [aut] lanarius. 225^d (*Dummodo non p(ereat) totidem*) *olfecisse lucernas (quot stabant pueri)*: 'lucernas' cum quibus nocte veniunt ad grammaticos, ut lectiones accipiant. 226 1^s (*Cum totus decolor esset*) *Flaccus (et haereret nigro fuligo Maroni)*: codex <H>oratii 15 et Virgilii, in quibus legebant. 2 Quia et <H>oratus et Virgilius nigri coloris dicuntur fuisse, ideo diasyrtyce dixit detrahendo. 228^d *Rara tamen m(erces quae cognitione tribuni non egeat)*: raro sine lite magistris redduntur merce- 46 r. des. | 230^s *Ut praeceptoris v(erborum regula constet)*: ne 20 vitium faciat loquendo. 229^d (*Sed vos saevas inponite leges ut praeceptoris verborum regula constet*) *ut legat <h>istorias (auctores noverit omnes)*: vos enim, o tribuni, duras condiciones magistris inponite, ut et sine vitio loquantur et omnes historias et poetas teneant, ut quacumque sint 25 <h>ora interrogati, statim respondeant. 233^s *Aut Phoebi (balnea)*: privatae balneae, quae Daphnes appellantur. 234 1 *Nutricem (Anchisae)*: Tisiphonen. 2^d (*Nomen*)

221 2 *Niveique cadurci*] tentorium dicit, quo merces suas protegere consuerunt. 'nivei' autem, quod propter hiemem et nives (-is cod.) est comparatum L, sim. φ χ; genus tentorii ψ 3 *Hibernae tegetis*] aedificii, tabernaculi L 224 *Qui docet etc.*] lanarius L φ ψ μ 233 Balneum Daphnidis [vel] 'Phoebi balnea' dixit L 234 Hypsipilen dicit Lemniam, quam cum cepisset Lycurgus, dedit ei filium Archemorum nutriendum

2 quod v. *Suppl.*, om. P S Σ est om. Σ 3 dicunt esse W. duce Orellio dixisse P S, om. Σ 5 autem W. 10 secl. W. 18 raro Orelli -a P S 26 dafnes P S 27 tisiphonem S, -fonen P

patriamque novercae (Archemori): duras et exquisitas causas. 235^s [*Archemori*] *dicat* (*quot Acestes vixerit annis*): id est: exigunt res obscuras et impossibiles. 237 *Exigite u(t) m(ores teneros ceu pollice ducat):* bonos mores ut habeant filii ipsorum, a magistris exposcunt. 240 *Ne 5 faciant vicibus:* ne invicem se corrumpant. 241 1 *Observare m(anus):* ne praeputia ducant. 2^d *Oculosque i(n) f(ine) t(rementis):* id est: exposcunt a magistris, ut etiam mores eorum corrigant et ne turpiter vivant aut corrumpant se, et post haec omnia in annum unum solidum accipit. 243^s *Ac- 10 cipe v(ictori populus quod postulat aurum):* ut in theatro solent petere quinque aureos: nam non licebat amplius dare.

VIII

1 1^d *Stemmata (quid faciunt):* in eos, qui maiorum suo- 15 rum nobilitate confisi nimis se iactitant, cum ipsi nihil suae virtutis ostendant. 2 *Stemma* est generis ordo vel gradus. 3^s *Maiorum:* id est avorum. 5 1^d [4 *Et Curios iam d.]* (*Et Galbam auriculis nasoque carentem*): vetustate picturae ita effectum. 2 Aut quia breviorum nasum habuit. 20 6 (*Generis tabula*) *iactare c(apaci fumosos equitum cum dictatore magistros):* imagine perpetua [7 1 (*Multa*) *contingere v(irga):* multis fascibus. 2 *Dignitate.*], [8 *Dictatore m.]* in qua magister equitum et dictator est pictus.

(*haec et Lφ*). quem cum sacer serpens Apollini<s> percussisset et occidisset, Capaneus occiso serpente coegit Achivos (Arg- χ) sacrum puero exhibere certamen. hunc puerum quidam Archemorum dictum existimant ideo, quod omen primus fuit interfectorum Argivorum apud Thebas Ζ (q. o. p. fecit [*vel -cerit*] Argivis eos apud Thebas perituros) χ (*v. Append.*)

240 *Ne fac. vicibus*] ne se invicem (vicissim *Valla ψ, om. φ*) corrumpant *Valla Lφψ*

4 *Curios iam dimidios*] id est vetustate detritos *Lφμ*, (consumptos) ψ

1 patriaeque P S 2 dicat om. P 3 Exig-] Fig- P S
6 schol. 241 1 om. S! 7 preputi=ducant P
16 lact- P 17 vel Schop. ut P S

9^s *Si coram L(epidis male vivitur):* ante imagines Lepidorum. 10^d [*Tot bellatorum*] *s(i) l(uditur alea pernox):* per totam noctem si luditur. Virgilius (Georg. III 230) 'dura iacet pernox instrato (saxa cubili)'. 11 (*Ortu luciferi quo signa duces et) castra m(ovebant):* Scipiones ab ortu quoque surgere (dicit). 13 1^s *Cur Allob(rogicis):* Gallicis possessionibus. 2 Aut titulis victoriarum. 3 Aut aedibus. 4^d (*Et magna gaudeat ara) natus in Herculeo (Fabius lare):* magna ara ad Herculem dicitur Romae iuxta
10 circum. 14 (*Natus in Herculeo) Fabius (lare):* ex genere
46 v. Herculis. | 15 1^s [*Vanus*] *et Euganea (quantumvis mollior agna):* Tarentina, Calabria. 2 Aut Veneta. 16^d *Si tenerum att(ritus) C(atinensi pumice lumbum):* Catina oppidum
15 Siciliae usque ad probra dissolutum notatur, ut et Bibaculus (FPL fr. 4 Mor.) 'Osce senex Catin(a)equae puer, Cu(ma)na meretrix'. 17 1^s *Squalentis tra(ducit avos):* dedecorat parentes suos. 2^d *Emptorque veneni: ἀπο κοινοῦ:* quid prodest qui(a) propter flagitia ad venenum confugit? 19^s (*Tota licet veteres exornent undique cerae) atria nobilitas*
20 (*sola est atque unica virtus):* id est: nihil prosunt parentum facta, nisi sua virtute aut nobilitate se ornaverit. 21^d (*Paulus vel Cossus vel Drusus) moribus esto:* nobilis moribus tuis, ut illi factis. 22^s *Hos ante effigies (maiorum pone tuorum):*

9 *Coram Lepidis]* id est ante imagines Lepidorum *L*; coram imaginibus Lep. φ ψ μ 13 1—2 *Allobrogicis]* aut Gallicis possessionibus (*sic et φ ψ μ*) aut titulis victoriarum *L* (tit. vict. etiam *Vatic. 2810*) 14 *Natus — lare]* erat enim ex genere Herculis *L*; qui fuit de genere Herc. φ χ; *In Herculeo lare]* in templo Herculis, quod fuit Romae iuxta circum φ χ 15 2 *Euganea]* Veneta ψ μ 16 *Catin. pum.]* oppidum Siciliae *L* 17 2 Id est: quia p(ropt)er flagitia ante ad venenum confugit, ut infamiam vitet *L* 22 *Hos]* mores ψ μ

14 *pernox]* *pernix codd. Verg., at cf. schol. Vatic.* legunt et 'pernox' 11 *eucanea P S* 14 sq. *vibaculus P vibalus S, corr. Pith.* 15 *oste P S, corr. Pith.* 16 *Cumana Pith.* 17 *ἀΠΟ ΚΟΙΝΟΥ P S* 18 *quia v. Suppl. si Schop.* venum *S* 21 *suae virtuti aut nobilitati P S, corr. Cram.* 23 *efficies P S*

id est: mores tuos antepone virtuti eorum. **23^d** (*Praecedant ipsas illi te*) *consule virgas*: id est mores boni (praecedant) fasces. **24^s** *Prima mihi debes (animi bona)*: *κατὰ κοινοῦ*: debes animo bonus et iustus esse. **26** *Adgnosco (procerem)*: id est: si honestus fueris, tunc te principem 5
 meae civitatis dicam, non si imagines maiorum tuorum vel consulatus ostendas. **27^d** [*De sanguine*] *r(arus civis et egregius patriae contingis ovanti)*: id est: qui<a> talem virum habeat. **29 1** (*Exclamare libet populus quod*) *clamat Osiri (invento)*: Tibullus (I 7, 29) de Osiri dixit 10
 'primus aratra manu sol<l>erti fecit Osiris et teneram ferro sollicitavit humum; pri<m>us inexpert<a>e commisit semina terrae pomaque non notis legit ab arboribus'. 2 *Populus Aegypti invento Osiri dixit 'εὐρήκαμεν, συγχαίρομεν'*. **3^s** [*31 Indignus*] <Tam raro, inquit,> vir bonus 15
 invenitur, ut impatienter et cum clamore appelletur. **32** [*Insignis*] *nanum (cuiusdam Atlanta vocamus)*: ut, cum indignus sit, maioris alicuius eum nomine nuncupemus: ut si nanum gigantem vocemus *κατὰ ἀντίφρασιν*. **31^d** (*Praeclaro nomine tantum*) *insignis*: non per se. 20
33 1 *Aethiopem Cycnum*: id est: ut <si> nigrum hominem Aegyptium Cycnum voces ut candidum. **2^s** (*Pravam extortamque puellam*) *Europe<n>*: ut formosam. **36^d** *Si quid adhuc est (quod fremat in terris violentius)*: ostendit poeta homines t<a>eterrimos hac re magna nomina habere 25

23 *Illi*] mores φ ψ μ **29 2** *Quod clamat Osiri invento*] *εὐρήκαμεν, συγχαί<ρομεν>*' (cyncē L, cince χ, sinse φ; id est veneramur te *add.* φ χ!) L φ χ **29 3** *Tam raro, inquit, vir bonus invenitur, ut impatienter et cum clamore appelletur* L
32 'Nanum' *κατὰ ἀντίφρασιν* L, Vat. 2810, (cata antifr-) φ ψ

3 sq. *ΚΑΤΑ ΚΟΙΝΟΥ* PS **5** honestus *Cram.* -is PS
6 vel *Schop.* ut PS **8** quia *Schulz* **8** sq. talem virum
W. (t. civem *Schop.*) tales vel visum PS **10** os. iri PS
 deos. iri PS **11** aratrum PS teneram] cinerem PS
14 sq. *ΕΥΡΗΚΟΥΕΝ ΣΥΝΧΑΙΡΟΥΕΝ* PS **15** *add.* *W.*, v.
Suppl. **16** appellatur PS, v. *Suppl.* **20** per *Cram.*
 pro PS **21** *add.* *Schop.*

consuere. 38^s *Et metues (ne tu sis Creticus aut Camerinus)*: hoc est: ne sis tantum nominibus nobilis ac turpiter vivas. 39 (*His ego quem monui tecum est mihi sermo Rubelli Blande (tumes alto Drusorum stemmate)*): quia Blandus Rubellius dicebatur ^d [40 *Blande tumes*] superbus esse nobilitate generis. 40 1 (*Tumes*): 'tumidusque feratur' (cf. Verg. Aen. X 21/20). 2 (*Tamquam feceris ipse aliquid*) propter quod n(obilis esses): quasi ex virtute tua sis nobilis factus. 42^s *Ut te conciperet (quae sanguine fulget Iuli)*: id est nobilis de genere Troiano. 43 1^d (*Non quae ventoso conducta*) sub aggere textit: plebeia mulier. 2 Pauper, in 47 r. castris natus. | 44^s *Vos humiles*: hoc veluti e persona alicuius nobilis loquitur poeta. 45^d (*Quorum nemo queat patriam*) monstra(re parentis): id est plebeius aut peregrinus. 46^s *Ast ego C(e)c(ro)p(ides)*: ego autem nobilis. Cecrops rex fuit Atheniensium. 47^d (*Tamen ima plebe Quiritem*) facundum invenies (solet hic defendere causas nobilis indocti): id est: tu nobilis tantum et inperitus. nam de plebe, id est de humili familia, eloquentes exeunt, qui 20 nobilium imperitorum causas defendunt. 49^s *De plebe togata*: id est senatoria. 50^d (*Qui iuris nodos et legum*) <a>enigmata solvat: quaestiones obscuras. 51 1 *Hic petit (Euphraten)*: in Oriente fluvius. 2 Id est: nomen militiae dat. 3 *Batavi*: gens Galliarum. Lucanus (I 431) 'Batavique truces'. 52^s *Custodes aquilas*: curam cohortis sumit. 53 1 *Nil nisi C(ecro)p(ides truncoque simillimus Hermae)*:

38 *Ne tu sis* etc.] ne tantum nobilis sis et malos mores habeas L 39 *Rubelli Blande—stemmate*] arrogans vel superbus, quod de Drusorum sanguine sis oriundus. vel ita Rubellius Blandus dicebatur (!) L; R. Bl. et Ponticus dicebatur φχ (v. *Append.*) 46 *Cecropides*] Atheniensis (-es *cod.*) ac per hoc nobilis (-es *cod.*), dictus (-i *cod.*) a Cecrope rege Atheniensium L 50 *Iuris nodos*] quaestiones L φψμ 53 3 *Hermas Athenienses* pro religione ante domum positos habuerunt Z

4 sq. rebell- P S 5 esse *Cram.* est P S 10 trai- P S, *corr. Pith.* 12 sq. a personali cuius P S, *cor. Cram.* 24 Bat—gens] Vata vigens P S 24 sq. Bat-] vatubique P S 26 nisi] sibi P S

quasi Alcibiades infamis et nobilis. 2^d (*Truncoque*) *similimus Herm(a)e*: effigies aeneae aut mamoreae sine manibus, quales videmus in circo. 3 Hermas Athenienses ante ianuas pro religione positos habuere. 54^s (*Nullo quippe alio vincis discrimine quam quod*) *illi marmoreum (caput est tua vivit imago)*: id est: in hoc tantum distas ab Hermulis. 56 (*Animalia muta*) *quis generos(a) putet nisi fortia*: id est: etiam in animalibus virtus quaeritur, non genus. 57^d *Volucre(m)*: velocem. 58 (*Cui plurima palma fervet et exultat rauco*) *victoria circo*: id est: qui frequenter vincit aut in circo aut in campo, quando bellum est. 60 *Nobilis hic quocumque (venit de gramine)*: id est: ille e(s)t nobilis equus, qui semper praecedit alios, de quo(quo) venerit armento. 62^s *Sed venale p(ecus) C(oryphaei posteritas)*: Coryph(a)eorum, id est: equorum, (quorum) in Achaia prima nobilitas fuit. 63 *Hirpini*: in ultimis Sabinis Hirpinus mons est, ubi optimi equi nascuntur. 64 1^d *Nil ibi maiorum (respectus)*: maiorum mortuorum. 2 (*Gratia nulla umbrarum*): nihil praesta(n)t parentes, qui quasi quandam videntur umbram praebere. 3^s (*Nil ibi maiorum respectus gratia nulla*) *umbrarum*: non adtenditur, de quo armento venit. 65^d (*Dominos pretiis mutare*) *iubentur*: distrahuntur. 66 1 *Ep[h]ir(a)edia [collo]*: ornamenta r(a)edarum. 2 Aut plaustra. 67 1^s *Segni(pedes)*: pigri. 2^d *Dignique molam (versare)*: molere in pistrino. 68^s *Ergo ut m(i)r(emur te non tua)*: ut miremur facta tua, non te. 69 1 *Quod possim (titulis incidere)*: unde possim titulos tibi

57 *Volucrem*] velocem L φ ψ 63 *Hirpini*] mons Sabi-
 rum abundans optimis equis L 64 . . . vel 'umbrarum' mor-
 tuorum parentum L φ ψ μ 67 1 *Segnipedes*] pigri (*sic et φ μ*)
 in cursu L ψ 2 *Molam versare*] in pistrino esse L (*add. in*
girum agere) φ ψ μ

1 *alciau-* P, *ante corr. S* 3 *vidimus* PS, *corr. Pith.*
 4 *per P* 11 sq. *Nob- hic quoc-* *ante 11 aut in campo* PS,
transp. Iahn 12 *est Orelli* 13 *praecedit Orelli prendit*
 PS *quoquo W.* 15 *coryf-* PS *add. W.* 16 *in ultimis*
W. in vitio PS *hyrp-* PS 19 *praestant Pith.* *quendam* PS,
corr. Pith. 20 *p̄dere in mg.* *mutare S*

dare. 2^d *Incidere*: scribere. 70 (*Quibus*) *omnia debes*: quos imitari debes, id est parentes tuos. 72 (*Inflatum plenumque*) *Nerone propinquo*: de quo magis debuit erubescere, quia ad propinquitatem illius pertinet. | 73^s (*Rarus enim ferme sensus communis in illa fortuna*): rarus, inquit, est animus non inflatus in nobili. 74 1^d (*Censeri*) *laude t(uorum)*: haberi. 2 (*Tuorum*): maiorum. 75 *Futurae (laudis)*: de te futurae. 77^s *Ne collapsa r(uant subductis tecta columnis)*: metaphora ab aedificio, quod columnae sustentant. 78 (*Stratus humi palmes viduas desiderat ulmos*): iterum metaphoram a vitibus fecit, quae ex arboribus pendent nec se possunt sustinere sine arboribus, nisi fuerint adnexae. 81 [80 *Integer*: Siciliae.] [*Incertaeque rei*] (*Phalaris licet imperet ut sis falsus et admoto dictet periuria tauro*): qui tyrannus <Siciliae> ferebatur tauro aeneo candenti homines includere. 83 *Summum c(rede) n(efas animam praeferre pudori)*: ut fugiens tormenta falsum dicas. 84 *Et propter vitam (vivendi perdere causas)*: dum vis vivere, <ne> ita agas, ut vita videaris indignus. 20 85 1^d *Dignus (morte perit cenet licet ostrea centum)*: sic habendus, qui morte dignus est, quasi iam perierit, licet cottidie copiose vivat. 86^s *Cosmi (toto mergatur aeno)*: Cosmus luxuriosus fuit, qui solium, in quod descendebat, multis diversorumque unguentorum odoribus miscebat. 25 85 2^d (*Cenet licet ostrea centum Gaurana et Cosmi toto mergatur (aeno)*): habeat licet tripodas aeneos, ubi heroes

81 Phalaris fuit Agrigentinarum tyrannus, qui homines tauro aeneo torquebat inclusos *Valla* 85 'Dignus morte' quicumque dignus est morte *L* 86 'Cosmi—aheno' qui luxuriosus fuit (Martialis [I 87, 2] 'pastillos Cosmi luxuriosa voras'). qui solium, in quod descendebat, multis diversisque odoribus perfudisse fertur *Valla*; C. pigmentarius luxuriosissimus fuit, qui balneum, in quod descensus (discess- *cod.*) erat, variis unguentorum miscebat odoribus *L*; proprium (pigmentarii vel *add.* ψ) unguentarii φ ψ μ

6 non *Cram.* nam *PS* nobili *Iahn* -le *PS* *Laū.* t. *P*
 8 *Ne .c. l. r. P* 13 *Siciliae hic secl., infra inser. Iahn* 19 *add. Hennin.*
 22 *Cosmi] Cosmo PS* 26 *habeat Iahn -as PS*
 aeneas *S* haeroes *P* herees *S*

lavabantur, et ostrea a lacu Lucrino. 89 *Sociorum*: provincialium. 90 *Exucta*: exhausta <a> rectoribus. 93 1^s *Et Capito et Numitor*: spoliatores sociorum. 94 1 (*Piratae Cilicum*): Cilices nam piratae sunt. ergo: principes piratarum. 2 Aut spoliatores latronum. 93 2 (*Et Capito et Tutor ruerint damnante senatu*) *pir(atae Cilicum)*: bene Capitonem et Tutorem nescio quem poeta dixit repetundarum damnatos a senatu <accusantibus provincialibus>. 'piratas Cilicum' dixit sive propter depraedationem iniustam sive ut eos facinerosiores ostenderet, qui piratas olim Cilicas expoliaverint. ^d [*Cilicum*: accusantibus provincialibus.] 96 *Praeconem C(hae)r(ippe) t(uis circumspice pannis cum Pansa eripiat quidquid tibi Natta reliquit)*: sensus hic est: quid tibi prodest, Ch<a>erippe, si damnatur iudex, quem tu damnandum accusasti, cum illius successor plura ablaturus sit tibi? magis provide tibi praeconem et auctionem fac rerum tuarum, quae superaverunt, ut in pecunia totum conferas, ne et ipsos pannos tuos perdas, qui remanserunt. nam nec accusatio tibi proderit et insuper naulum perdes. 98^s *Non idem gemitus olim nec vulnus erat par damnorum sociis florentibus et modo victis*: olim non sic gemuerunt provinciae a Romanis afflictae spoliataeque iure bellorum quando sunt victae, quomodo nunc, <cum> sunt ab iudicibus depraedatae. 101 1^d *Conc(h)ylia Coa*: metaphora: purpura. 2 *Coa*: Gr<a>eca. |

93 *Et Capito et Tutor*] propria sunt damnatorum: qui cum in Cilicia piraticam exercuissent, accusante senatu damnati sunt *L*; propria sunt piratarum $\varphi\psi\mu$; 'damnante senatu' accusantibus provincialibus *Valla* 94 'Piratae Cilicum' spoliatores. vel[ut] 'piratae Cilicum', quia Cilice spiratae fuerunt. ergo: principes piratarum *Valla*

1 Lucrino *Pith.* -na PS 2 *add. Pith.* 2sq. Et. cap. et. num. P 7 cut- S 8 acc. prov. *hic inser., infra secl. W.*
 9 piratus PS 11 Ci. l. cum. (c. P) PS 11sq. acc- prov-
ante schol. 93 2 *in* S 12 Praec-] Praec. n. P Praeconē. n. S
 17 auctionem P aut- S 18 pecuniam *Pith.* 20 perdes *Schrevel*
 -is PS id. S id. P 24 *add. Pith.* 24sq. *Comcilia* PS
 25 metaf- PS greca coa PS, *transp. Iahn*

- 48 r. 102^s *Et cum P(arrhasii) t(abulis signisque Myronis Phidiacum vivebat ebur nec non Polycliti multus ubique labor rarae sine Mentore mensae):* pictorum, fictorum, sculptorum sunt nomina, qui apud veteres magni artifices fuerunt.
- 5 103 1^d *Phidiacum v(ivebat ebur):* Phidias statuarius fuit. 2 Cum ἐκφωνήσει pronuntiandum, ut signa vivere videantur. 104 1 [*Multus u. l. r.*] rar<a>e sine Mentore mensae: id est: quae a fabro nobili sunt factae. 2 (*Sine Mento*) rem(ensae): sine toreumate. 105 1 *Inde Dolabella (atque hinc)*
- 10 *Antonius:* trium Antoniorum corruptus ille. Sallustius (Hist. III fr. 2. M.) 'qui orae maritimae, qua Romanum esset imperium, curator peior piratis'. 2 (*Inde Dolabella atque hinc Antonius inde sacrilegus Verres*): hi omnes socios et maxime Graecos Asiaticos ac Siculos fortunis omnibus
- 15 spoliaverunt. 3 (*Hinc*) Antonius: a Caesare accusatus. 106^s *Sacrilegus V(erres):* qui Siciliam depr<a>edatus est. 109 1 *Et pater a(rmenti):* taurus. 2 Aut admissarius. 110 (*Si quod spectabile signum*) si quis i(n) aed(icula deus unicus): haec sunt pretiosa, quae remanserunt. 112^d (*Despicias tu*) forsitan i(n) b(ellis Rhodios unctamque Corinthon despicias merito): ut ostenderet has civitates gymnasio, hoc est exercitationi pal<a>estrae, deditas. quod autem adiunxit 'despicias': nam putes, inquit, has civitates furti <te> non esse accusaturas [*Corintho*], quod nocere tibi non
- 25 poterint. 114^s [*Despicias m.*] q(uid resinata iuventus cruraque totius facient tibi levia gentis): [Spanos] quia de

103 2 *Vivebat ebur*] imagines vivere videbantur L 109 'Et pater armenti' taurum dicit vel admissarium Valla; tauros dixit vel equos admissarios L; admissarius φ ψ μ

5 Fid- PS fidius PS 6 ἐκφ- Cram. ē. (est P) ΚΦΩΝΗ-
CIN PS signa Buech. si quod PS 8 sq. Rem. sinetore
umatae P Rē. sitoreumate S 10 corruptus Buech. -os PS
illae P 12 curator peior W. contrarius PS, v. Append.
15 <i.> a S 18 aed.] d. P 21 gimnasia PS, corr. Iahn
22 exercitationi Pith. -ne PS quod Iahn quam PS 23 nam]
num Iahn 24 add. W. chorinto PS accusatas S 26 secl. W.,
v. Append.

resina sibi pilos tollebant ut cin<a>edi. 116 1^d *Horrida v(itanda est Hispania Gallicus axis Illyricumque latus)*: id est: his parce gentibus, ne pro iniuria <facias> eas rebellare. enumerando enim singulas gentes poeta et varias demonstrat, quas administrator fur vitare debet, quia facile 5 scilicet accusant repetundarum. subiungendo enim messoribus parcendum, quia saturant urbem, Afros significa[n]t. 'tenues' autem dicendo <et> 'discinxerit' hoc ostendit, quod nuper eos Marius spoliaverit, de quo superius (I 49) dixit 'exul ab octava Marius bibit et fruitur di[i]s iratis'. 10 2 *Gallicus (axis)*: septentrionalis pars. 118^s *Qui saturant u(rbem) c(irco scaenaeque) v(acantem)*: id est: spectaculis operam dantem. 119^d (*Tam dirae*) *praemia c(ulpa)*: pecuniarum repetundarum. 120 1 (*Cum tenuis nuper Marius*) *discinxerit A(fros)*: qui ibi bella finierat. 2 Id est: 15 quid tollis his, quos Marius spoliavit? 121^s *Curandum*: cogitandum. 123^d (*Scutum gladiumque*) *relinquas*: quibus facillime possi<n>t repugnare. 125^s *Quod modo p(roposui) n(on est sententia verum est)*: nuda verba: in sententia nam solet interdum aliquid esse falsi. 126^d (*Credite 20 me vobis folium recitare*) *Sibyllae*: tamquam oraculum verum. 127 1^s *Si tibi sancta c(o)h(ors comitum)*: si nemo servorum tuorum actus tuos vendit. 2^d (*Si nemo tribunal*): *vendit a(cer)s(ecomes)*: ephebus intonsus. 3 Si non est puer, pro quo sententia distrahatur. 130^s *Unguibus i(re) 25 p(arat) n(ummos raptura Celaeno)*: uxor tua te administrante rapi[a]t. | 131 1^s *Tu licet a (Pico numeres genus)*: 48 v. hic sensus est: si, inquit, sis vir bonus, patiar ut, falso licet, tamen ex quovis genere nobili tibi fingas originem aut

116 1 . . . his ergo gentibus parce L 117 'Messores' dicit Afros L φ, sim. ψ μ 120 2 *Discinxerit*] expoliaverit φ ψ μ 130 Si non unguibus uxor tua te administrante spoliat homines et rapit L

2sq. id est W. vel P S 3 add. Iahn 5 vitare Iahn dit- P S 7 significat Orelli 8 dicendo et Orelli -dum P S 9 quod S quia P 10 vivit P vicit S 14 repetend- S 18 possit S -is P, corr. Schop. 21 sybillae S sibillae P 24 eph- Pith. er- P S 27 rapit v. Suppl.

numeres genus a Pico. 2 'Fauno Picus pater' (Verg. Aen. VII 48). 3^d (*Altaque si te*) nomina d(electant): ex ipsa antiquitate. 136^s *Si frangis v(irgas sociorum in sanguine)*: id est: si crudelis nimium sis. 137^d (*Hebetes lasso*) lictore
 5 *s(ecures)*: retunsas (dicit) feriendo capita damnatorum. 138 (*Incipit ipsorum contra te stare parentum*) nobilitas *c(laramque facem praeferre pudendis)*: hoc <est> quod et Sal<l>ustius (Iug. 85, 23) dixit 'maiorum gloria posteris quasi lumen est neque bona neque mala in occulto patitur'.
 10 140^s (*Omne animi vitium tanto conspectius in se*) crimen *ha(bet quanto maior qui peccat habetur)*: pro persona crimen admissum culpatur. Sal<l>ustius (Cat. 51, 12) 'qui magno [in] imperio praediti (in excelso aetatem agunt, eorum facta cuncti mortales novere)'. 142 *Quo mihi t(e) s(olitum)*
 15 *f(alsas signare tabellas)*: κατὰ κοινῶν: falsas tabellas signare solitus. 143 (*In templis quae fecit avus statuam- que parentis ante triumphalem*): id est: quibus te vilem ostendis. 144 (*Si nocturnus adulter tempora Santonico velas adoperta cucullo*): si operis caput vadens ad turpia
 20 loca. 145 (*Santonico . . .*) cucullo: de birro Gallico scilicet. nam apud Santonas oppidum Galliae conficiuntur. 147^d (*Pinguis*) Lateranus [et ipse]: luxuriosus quidam. 148^s *Ipse rotam ad(stringit sufflamine)*: sufflamen vinculum ferreum, quod inter radios mittitur, dum clivum de-
 25 scendere coeperit raeda, ne celerius rotae sequantur et animalia vexent. 150^d (*Finitum tempus*) honoris (cum

137 'Hebetes' obtusae [subt- ed.] saepe feriendo *Valla*
 145 (P r o b u s interpretatur). 'Santonico cucullo' galero fusco et horrido ardeliunculo, quales sunt latrunculorum. aut ex lacerna [luc- ed.] <colore> turpi intincta [-to ed.] *Valla* (v. *Append.*); Santonicus color est fuscus . . . φχ; *Santonico*] fusco ψ
 147 . . . 'Sufflamen' (enim, inquit P r o b u s) illud machinae genus est, quo in catabat<h>mo (hoc est in descensu vel pro- cursu nimio) rota solet retineri *Valla*

1 numeres *Iahn* -as P S 7 add. *Schurzfl.* 9 mala <eorum>
Sall. 10sq. *Crim. a. S* 15 ΚΟΥΜΟΥ S 19 vad- cap- P S,
transp. Iahn 22 luxor- P S 23 suff- P 25 celerius
Schop. -res P S

fuerit): cum ei fuerit successum in consulatu. 152^s [151
Cum fuerit] (*Et occursum numquam trepidabit amici iam
senis*): non gravioris aetate amici occursum timebit.
153 (*Maniplos*) solvet [et i.]: manus faeni. 154 (*Infundet
iumentis hordea lassis*): vino nam solet fessis animalibus 5
infundi <h>ordeum. 155 1^d *Robumque i(uvencum)*: ro-
bustum [2 Rufum.], unde Hercules robus dictus est.
156 1^s (*Iovis ante altaria iurat*) solam *Ep(onam)*: quia
mulio est, qui consul<atu fung>itur. 2 *Epona* dea mu-
lionum est. 159^d (*Unctus*) amomo: unguento olens. | 10
160 1^s [*Currit*] *I(dymaeae Syrophoenix incola portae)*: 49 r.
Idymaea civitas Orientis. 2^d *Incola portae*: id est: occurrit
Damasippo tabernarius, qui prope portam manet, taber-
nam volenti intrare. 162 1^s *Et cum venali C(yane succincta
lagona)*: nomen tabernariae. 2 Pro qualibet. 3 Scortum. 15
163 1 *Defensor (culpae)*: qui contra haec defendere voluerit.
2^d (*Fecimus et nos*) haec iuvenes e(sto) d(esisti nempe):
id est: eo tempore fecisti, quo possis mereri veniam, in
iuventute. 166 (*Quaedam cum prima resecentur crimina*)
barba: in prima aetate desine. 167 1 *Lateranus [ad illos]*: 20
sive *Damasippus*. 2 (*Ad illos thermarum calices inscripta-
que*) *lintea vadit*: hoc est: pictis velis popinae succedit.
3 Aut linteis capsariciis <se> tergit. 169^s (*Maturus bello*

153 *Maniplos*] faeni scilicet φ ψ μ 156 2 'Eponam [hipp-
ed.]' mulionum deam *Valla* 160 2 Hoc dicit: Damasippo
occurret caupo, qui prope portam habitat . . . *Valla*
162 'Cyane' pro qualibet propinatrice vel scorto . . . *Valla*
167 1 'Lateranus' . . . in quibusdam legitur 'Damasippus' *Valla*;
vel (*om. L*) 'Damasippus' *Lμ* (*v. Append.*) 2 'Inscriptaque
lintea vadit' hoc est (ut *Probus* inquit) pictis velis popinae
succedit (vel ubi esculenta publice venditantur) *Valla*

1 consulato *PS*, corr. *Iahn* 3 aetate *Orelli* -ti *PS* 4 ma-
nuas *Voss* mannas *PS* 7 Hercules *Iahn* -is *PS* 9 consulatu
fungitur *W.* epone *S* 11 I.] . y. *P*, *om. S* 12 ydimee *S*
-m.^{ae} *P* oriens *S* id est *Heinr.* ideo *PS* 15 qua
prolibeo *S* 20 desine *Cram.* defini *PS* 22 velis *v. Suppl.*
-in *S* ex -int *P* 23 cabsariciis ≡tergit *P* capsaricii stergit
(*ex -ie*) *S* se *add. W.* tegit *Schurzfl.*, *v. Append.*

B. T. Scholia in Iuv. vet. rec. *Wessner* [1941]

10

Armeniae Syriaeque tuendis) omnibus et (Rhenus atque Hister):
 Armeniam Tigris perluit, Euphrates Parthos, Hister Sar-
 mata<s> et Ponto influit, R<h>enus inter Alamanniam et
 Gallos Oceano influit. 170 1^d *Praestare N(eronem secu-*
 5 *rum):* servare. 2 *Obsistere gentibus.* 172^s (*In magna*
legatum) quaere popina παρὰ προσδοκίαν pro 'castris'.
 173 1^d (*Cum) percussore [i.]:* sicario. 2 *Aut gladiatore.*
 175 1^s *Inter carn(ifices):* ubi nobilis inter sceleratos potat.
 2 *Fabros [ebrii turpia patientis] ^d sandapilarum:* si
 10 'sandaliorum', sutores, ac per hoc: abiectae sortis homines
 (dicit); si 'Sardanapallo<s>', infamis hominis nomen est;
 si 'sandapilarum', <locu>lorum, in quibus gladiatores
 mortui de amphitheatro eiciuntur. 176 1^s (*Resupinati):*
 <ebrii. 2 *Turpia patientis.>* 177 *Aequa ibi l(ibertas)*
 15 *[c. p.]:* popinae, [h]ac per hoc: communis est. 179 *Quid*
facias (talem sortitus Pontice servum): qualis est Damasip-
 pus scilicet. 181 1 *At vos T(roiugena):* nobiles propter
 Aenean. 2 (*Vobis ignoscitis):* vos flagitiis libenter igno-
 scitis. 182 1 *[Turpia] (cerdoni):* populari, passivo.
 20 2^d *[Turpia] cerdoni[i]:* Graece dixit turpem vulgarem
 lucri cupidum. 181 3 (*Quae turpia cerdoni Volesos Brutum-*

169 Armeniam Tigris, Parthos Euphrates perluit *Valla*
 173 'Percussore' gladiatore (*hoc et L*) sive (vel φ ψ μ) sicario
Valla φ ψ μ 175 2 'Et fabros sandapilarum' in quibus pol-
 linctores deportant cadavera, et ob hoc abiectae sortis homines.
 sunt qui legant 'fabrum Sardanapallum', id est infamem, ut
 Sardanapallus fuit, aut [ac ed.] <'fabros> sandapilarum' fabros
 feretrorum et capulorum (id enim sandapila significat) *Valla*;
 Sandapilae lectuli mortuorum, in quibus gladiatores efferun-
 tur *L*; Sandapila vocatur feretrum (*sic et κ*) plebeiorum, in
 quo efferuntur plebeiorum cadavera . . . φ χ (*v. Append.*)
 176 *Resupinati]* intus dormientis vel ebrii ψ, *sim. φ μ*
 181 1 *Troiugena]* nobiles *Valla φ ψ μ*

2 perluit *v. Suppl. prol- P S* eufr- *P S* 2sq. Sarmatas
Pith. 8 carn.] . c. *P* nobilis *Leo -es P S* potat *Leo*
 putat *P -as S* 9 ebr.—pat. *hic secl., infra inser. Pith.* 11 sar-
 danapallo *S -fallo P, corr. Schurzfl.* 12 sandapil- *Pith. sar-*
 danapil- *P S* loculorum *Muncker eorum P S* capul- *Iahn, cf.*
Suppl. 13 anf- *P S* 15 ponine *S* ac *Pith.* 17 At]
 Ad *P S*

que decebunt): id est: si pauper adulterium committit, crimen admisisse dicitur; si dives, iocosus dicitur. 183 Quid si numquam (adeo foedis adeoque pudendis utimur exemplis ut non peiora supersint): id est: quidquid imitati fuerimus, peius superest. 185 Consumptis o(pibus) v(ocem 5 Damasippe locasti sipario): id est: praeco fuisti in mimo. 186 1^s Sipario [c.]: velum, sub quo latent paradoxi, cum in sc(a)enam prodeunt. 2 Aut ostium mimi. 3 Aut quod appellant comicum. 4^d Ut Phasma Catulli: nomen est mimographi, et Phasma nomen est fabulae. 187 1 Laure- 10 olum velox (etiam bene Lentulus egit iudice me dignus vera cruce): hoc ideo, quia in ipso mimo Laureolo figitur crux. unde vera cruce dignus est Lentulus, qui tanto detestabilior est, quanto melius gestum imitatus est sc(a)enicum. 2 Hic Lentulus nobilis fuit et suscepit servi personam in 15 agendo mimo et deprehensus in falso cruci fixus est. | 188^s (Nec tamen ipsi) ignoscas p(opulo): qui patitur 49 v. nobiles agentes mimos spectare. 190 1^d Triscurria (patri- ciorum): iocos <nobilium>. 2 (Triscurria: tres <s>curras [nobilium] fabulam agentes. 3 Dictum, quia tris simul 20 exeant quasi aliquid quaerentes. 191^s Planipedes (audit Fabios): nobiles neaniscologos. 192 [Mamercorum] (Sua funera): turpitudinis crimina. 193^d (Nullo cogente) Nerone: tyranno scilicet. 194 (Celsi praetoris) [vendere l.]: ignobilioris quam ipsi sunt. 196 1^s Quid satius: utique 25

186 1—2 Siparium velum fuit (inquit Probus), sub quo latebant paradoxi, cum in scaenam prodibant. aut ostium mimi Valla 190 1 Trisc- patr.] scurrilitates nobilium φ ψ μ 191 Planipedes] (mimos et ψ) mimologos L φ ψ μ; gesticulatores φ ψ μ 196 1 'Quid satius?' erit deligendum: mori utique praestabit quam mimum agere Valla

1 committat P 3 Quod PS 8 scaenum PS, corr. Pith. 9 comicum, sscr. † d, S; an mim-? 10 mimografi et fasma PS 11 velox] vex. S v. P 12 laureola PS, corr. Pith. fingitur Dziatzko 14 quanto melius Schurzfl. quantum ille (-e.° S) PS 19 locos P nob- huc transp. W., cf. Suppl. corr. Iahn 20 fabulam W. -as PS 21 exeunt Σ quasi Schop. quamvis PS 22 neaniscologus PS, corr. Pith.

10*

mori quam mimum agere. 2^d (*Mortem sic quisquam*)
exhorruit ut sit (zelotypus Thymeles): non debet quis
 mortem sic horrere, ut non in arena se locet, sed ut mimum
 agat. 198^s *Res <h>aut mira ta(men citharoedo principe*
 5 *mimus nobilis)*: non est turpe nobilem mimum agere, cum
 ipse imperator cithar<o>edus sit et in sc<a>ena cantaverit.
 199^d (*Haec ultra quid erit nisi) ludus [et illic]*: nisi ut
 gladiatores sint nobiles. 200^s [*Dedecus u. h.] n(ec)*
m(ir)m(illonis) i(n armis): mirmillo armatur<ae> Galli-
 10 cae nomen ex pisce inditum, cuius imago in galea fingitur.
 201^d *Aut falce s(upina)*: per falcem supinam Thracum
 armatura intellegenda est, quibus proprium telum sica est.
 203 1 (*Nec galea faciem abscondit) [Ecce tridentem]*: infamis
 est sicut gladiator. 2 (*Movet ecce tridentem)*: aut indigna-
 15 tur aut verba sunt Gracchi spernentis armaturam secu-
 toris. 207 1^s *Credamus tunicae d(e faucibus)*: 'tunicam
 [de funiculis] de faucibus' quidam vestem gladiatoriam
 dicunt, quam fibula[m] pugnaturis mordet a faucibus; alii,
 qua Galli utuntur in sacris in modum organi utrimque
 20 decrescentibus virgul[e]is purpureis — nam fortuitae
 sunt — veluti indicantibus partem corporis esse ampu-
 tanda<m>. 2 Id studii habebant qui munera edebant, ut
 extremas partes tunicae ad guttur <de funiculis> ornarent,
 quo famam haberent. 208 1^d *Galero*: pil<le>o, quem
 25 habent retiarii. 2 Galerus est umero inpositus gladiatoris.
 3 Huiusmodi aliquid, quo citius sparsum funem vel iacta-
 tam retiam colligat. 212^s [*Perditus ut dubitet] (Senecam)*:
 ignobilem, sed virum bonum. 213 *Cuius s(upplicio non*
debut una parari simia nec serpens unus nec culleus unus):

198 Non mirum, si haec, inquit, mavult sequendo ludium
 principem <mimum imitari> quam mori, quando ipsum imita-
 tur Neronem (hic nos iam deserit Probus etc., v. Praefat. § 3)
 Valla 208 Galero] pilleo L; genus est pillei . . . ψχ

7 et il. s 14 sq. indignatur Schulz indic- P S 17 de fun-
 (s, om. P) hic secl., infra inser. W. 18 fibulam P fab- S, corr.
 Eremita 19 Galli] Salii Buech., at v. Append. 20 corr.
 Pith. fortuitae Barth -ti P S 22 corr. Pith. Id studii
 Barth his dubii P S 23 v. supra 24 pilleo v. Suppl.

hoc ideo, quia parricidis in culleo clausis ad poenam simia et serpentes iungi solebant. a Nerone autem mater occisa est et amita et uxor et Antoni<a> Claudii filia, quae illi post harum morte<m> nubere noluit. **215** (*Par Agamemnonidae crimen*) [*sed*]: apertius dixit, quia et matrem [et] occiderit et uxorem Octaviam eandemque sororem adoptivam et Britannicum, fratrem adoptivum, filium Claudii, peremit. **216^d** (*Ille deis*) auctoribus ultor (patris erat caesi): Oreste<m> (dicit), quia et ille matrem occidit, ut patrem defenderet. | **218 1^d** *Aut Spartani* (sanguine coniugii): Helenae. 2 Vel Hermion<a>e. **220** (*In scaena numquam cantavit*) Orestes: quod Nero scilicet fecit. **221 1** *Troica n(on scripsit)*: hoc ideo, quia Nero Troados libros scripsit. unde et maxime insanivit, quia poeta fuit. 2 *Verginius [a.]*: unum de coniuratis (dicit), qui Neronem occiderunt. 3^s (*Quid enim Verginius armis*) debuit u(lcisci) m(agis) a(ut cum) V(indice) G(alba): hoc est: qui[a] Neronem occiderunt. **225** *Gaudentis* (foedo peregrina ad pulpita cantu prostitui Graiaequae apium meruisse coronae): instar cithar<o>edi Gr<a>eci coronam accipientis. **226 1^d** [*Prostitui*] G(raiaequae apium meruisse coronae): quia apud Isthmios agones victores apio coronantur. 2 Nam Nero Isthmiaco certamine inter cithar<o>edos certabat et ap[p]io, uti mos erat, coronatus est. **227 1^s** *Maiorum*: tuorum maiorum. 2 *Habe<a>nt i(nsignia vocis)*: laudem vocis tuae [ad quam ipse Nero dicat de se]. **228 1^d** *Ante pedes D(omiti longum tu pone Thyestae syrma)*:

216 Orestes filius Agamemnonis, qui et ipse matrem occidit, sicut et Nero L **218 2** 'Spartani—coniugii' Hermionae L ψ (cons. schol. φ) **220** *In scaena—cantavit*] sicut Nero solitus facere erat L, (e. f.) φ ψ μ

3 Antonia Schurzfl. filia Schurzfl. illa PS 3sq. post . . . mortem Pith. pro . . . morte PS 5 secl. Pith. 5sq. occiderit Pith. -ret PS 8 peremerit Jahn 9 Orestem W. 14 insanivit Pith. -niunt PS 15 Verg-] virgilius PS 17 qui W. 18 occiderum S 20 instar Schop. imitari PS 22 stimos PS appio P 23 Nam Buech. nec PS stimiaco PS certamina S 26 hic secl., infra inser. W.

alii Domit*⟨i⟩*um senatorem volunt, qui a Nerone coactus est mimum agere; <alii, quod ipse Nero dicat de se.>
229^s *Syrma*: vestis tragica. **228 2^d** (*Tu pone Thyestae*) *syrma v(el) A(ntigones vel personam M.)*: in his nam
 5 personis Nero saltavit. 3 Menalippus est, qui Tydeum occidit. **230 1** *Et de marmoreo (citharam suspende colosso)*: statuam (dicit) ultra mensuram statuæ. 2 Suspende citharam, non trop*⟨a⟩*eum, ut Nero scilicet. **231^s** *Quid Ca(tilina) t(uis) n(atalibus atque Cethegi inveniet quisquam*
 10 *sublimius)*: exempla omnia colligit, quibus nobiles nihil virtutis fecerunt. **234 1^d** *Ut braccatorum p(ueri)*: Gallos significat. et deest 'teneant'. 2 Allobrogae Galli sunt. ideo autem dicti Allobrogae, quoniam 'brogae' Galli agrum dicunt, 'alla' autem aliud. 3 Dicti autem Allobroges,
 15 quia ex alio loco fuerant translati. **235 1^s** *Au[t]si quod l(iceat tunica punire molesta)*: vestis ex c*⟨h⟩*arta facta pice inlita, in qua ignibus <in> poenam addicti ardere solent. 2 Ausi estis id conari, quod hoc pacto debeat puniri. **239 1^d** *Et in omni monte l(aborat)*: quia in montibus condita
 20 est Roma. 2 Legitur et 'ponte' propter Mulvium, ubi Catilinae coniurati et Allobroges deprehensi sunt. **241** *In Leucade [q.]*: propter Antonium et Cleopatram, quia bello navali sub Leucade promunturio Epiri devicti sunt ab Augusto. **242** *Thessaliae c(ampis)*: ibi nam ab Augusto
 25 victi sunt Brutus et C[r]assius, ut Pompeius a Caesare. **244** *Roma[m] patrem (patriae Ciceronem libera dixit)*: non per adulationem, ut Augustum. hoc nam differt ab Augusto

234 1 *Braccatorum*] Gallorum ψμ **241—242** . . . apud Leucadem promuntorium . . . vicit Antonium et Cleopatram et in Thessalia Brutum et Cassium superavit φ; *in Leucade*] ubi Ant. et Cl. vicit Augustus L

1 Domitium *Pith.* 2 alii quod *W.* ad quam **PS**; *cf. ad p. 149, 26* 3 tragice **PS**, *corr. Pith.* 5 Menal-] *immo Melanippus* 9 *n. om. S* 10 colligit *Buech.* colleg- **PS**
 13 quoniam] quia Σ 14 autem] ergo Σ 15 qui **S** 17 in *add. Iahn, ad Buech.* 18 debeat *Schurzfl.* -ent **PS** 20 ponte *Matthias* -tibus **PS** molbium **PS** ubi *Pith. iuli PS* 23 promont- **S Σ**
 25 trassius **S**; *corr. Pith.* 27 Augustum *Pith.* -sto **PS**

Cicero, qui<a> alius armatus, alius pacatus defenderit libertatem et civitatem. ut Lucanus (VII 62) 'Romani maximus auctor Tullius eloqu<i>i, cuius sub iure toga- que (pacificas saevus tremuit Catilina securis)'. | 247^s No- 50 v. dosam (post haec frangebatur vertice vitem): a centu- 5 rione vapulando suo vertice frangi patiebatur Marius vitem, cum milita<ba>t. 251 Atque ideo p(ost)q(uam) a(d) C(imbros) s(tra)g(em)q(ue) v(olabant qui numquam attigerant maiora cadavera corvi): Mario, inquit, debellante Cimbros corvis avibus fuit miraculum ire ad maiorum 10 cadaverum praedam, quia grandi statura sunt Galli. Virgilius (Aen. VIII 662) 'scutis protecti corpora longis'. 253 1 (Nobilis ornatur lauro collega secunda): id est: secundo per Marium familia nova nobilitata, nam primo per Ciceronem. 2 (Ornatur lauro): hoc est: ut triumpharet. 15 3^d (Ornatur lauro) collega s(ecunda): 'secunda lauro' dixit, quia secundo loco triumphavit post collegam suam. 254^s Plebei<a>e D(eciorum animae): Decii pater et filius somnio moniti pro incolumitate populi Romani se devoverunt, alter bello Latino, alter bello Gallico. nam pater cum esset 20 collega †Luci Manlii Torquati essentque somnio admoniti eam partem victricem fore, cuius dux in proelio ceciderit, tum Decius calcaribus equo incitato in medios hostes inruit ibique pugnans interfectus est, cuius cum corpus milites liberare contenderent, cum plena sunt reversi 25 victoria. hoc exemplo patris [pro: bello Samnitico et Tusco] bello Gallico ab hostibus est filius interemptus. de quibus et Virgilius (Aen. VI 824) 'quin Decios Brutosque'. 264 1 (Cum Coclite): Horatius Cocles cum fessos

1 quia Schurzfl., qui et alter . . . alter; at v. Append. 2 Lu- canus] lucretius PS 7 commilitat PS, corr. Pith. et Schurzfl. 7 sq. p. <i> q. S 10 cym- PS maiorum Pith. -rem PS 12 corpore PS 14 nobilitati post Cic- PS, transp. et corr. W. 16 secundo PS 17 triumphavit Pith. -bit PS colli- gam P 17 sq. Pheb- S 19 incolom- PS devov- Pith. de- bu- PS 21 Luci] immo Titi menilii PS, corr. Rutgers 22 culus P 26 sq. secl. ut additam. W. 28 sq. Brutosque] sic et Verg. cod. R; Drusosque rell.

milites suos ab Etruscis videret, pontem Sublicium sub-
 duci iussit, ne protinus hostes ad urbem irent, et ipse
 solus interim exercitum Porsennae sustinuit, dehinc arma-
 tus Tiberim transnavavit ad suos. **255^d** [*Nomina*] (*pro*
 5 *totis legionibus ... sufficiunt dis infernis Terraeque parenti*):
 id est: pro salute omnium ad mortem se optulerunt.
259 1 [*256 Pube Latina*] (*Ancilla natus*): Ocri(sia Corni)-
 culana captiva. **2** (*Ancilla natus*): Servius Tullius.
258 *Pluris e(nim) D(ecii quam quae servantur ab illis)*:
 10 plus meriti habent[ur] Decii apud deos, dum hi se pro
 patria voverunt, quam habet ipsa patria apud deos meriti,
 quae servata est. **260 1** [*259 Ancilla natus*] (*Regum*
ultimus ille bonorum): nam fuerant postea superbi. **2** (*Re-*
gum ultimus ille bonorum): sextus <a> Romulo, nam
 15 septimus Tarquinius fuit Superbus. **261** (*Proditā laxa-*
bant portarum claustra tyrannis) *exulibus iu(venes) i(psius)*
c(onsulis): ipsius Bruti filii, qui a patre securi percussi
 sunt, portas aperiebant, ut Tarquinius Superbus intraret.
264 2^s (*Et quae*) *imperii f(ines) T(i)b(erinum) v(irgo*
 20 *natavit)*: Cloelia virgo. haec inter obsides data Porsennae
 a Romanis simulans ritu patrio velle se in ripa Tiberis
 cum ceteris virginibus sacra facere ablegatis custodibus
 transnavavit et per legatos a Porsenna recepta in tanto
 honore habita est, ut cum ceteris obsidibus in patriam
 25 remitteretur. huius causa et statuam equestrem meruit
 inauratam. **266 1^d** (*Servus*) *matronis l(ugen)d(us)*:
 propter Lucretiam scilicet vindicatam. **2** Vel quia superbo
 sub tyranno vim patiebatur castitas matronarum. **3^s** (*Oc-*
culta ad patres produxit crimina servus matronis lugendus)
 30 [*268 Adficiunt*]: Vindicius servus, qui indicavit filios Bruti
 Tarquinio portas velle reserare. quos pater securi feriit,
 servum autem ut conservatorem patriae manu misit et ut

261 *Iuvenes ipsius consulis*] filii Bruti φ ψ μ **264 2** *Virgo*
 Cloelia φ ψ **266 3** *Servus*] Vindicius φ ψ

7 *suppl. Orelli duce Meursio* **10** *corr. Orelli* **14** *add.*
Pith. **19** *schol* **264 1** *legitur ante 255* **b. om. s** **22** *ablig-*
PS, corr. Pith. **27** *vend-* **s** *Vel quia Pith. ut quam PS*

delatorem dominorum cruci adfixit. quod factum matronae planxerunt. 268^d (*Legum prima*) *securis*: qui<a> primus consul Brutus secures accepit. 273 [*Nomen*] *ab infami (gentem deducis asylo)*: Romulus ut augetet populum Romanum, secutus Atheniensium morem asyllum in luco 5 constituit. 275 1^s *Aut pastor (fuit aut illud quod dicere nolo)*: quos collegit Romulus. 2 (*Illud*) *quod dicere nolo*: servus aut infamis vel latro. fertur nam latronum aut perditorum collegisse populum. |

IX

10

1^d *Scire velim (quare totiens mihi Naevole tristis occurras)*: 51 r. in hac satira Naevolus philopygista queritur, quod divites cin<a>edi avarissimi sint et nihil de obsequio libidinis possit acquirere. 2 (*Ceu*) *Marsya victus*: aut propri[a]e de eo, quem Apollo vicit, aut advocatus temporis illius. 15 3 (*Quid tibi cum vultu qualem deprensus habebat Ravola dum Rhodopes uda terit inguina barba*): talem fecisti vultum tristem, qualem Ravola fecit, cum deprehenderetur, cum lamberet R<h>odopae turpia. 4 *Ravola*: a facto etymologiam nominis sumpsit poeta. 5 1 *Nos colaphum* 20 (*incutimus lambenti crustula servo*): sensus talis est: servus, inquit, colapho percutitur a nobis, si placentam linguat; Ravola autem cum lambiat inguina feminarum, impunitus incedit. 2 *Crustula*: species operis pistorii. Lucilius (v. 1183 Mx.) 'gustavi crustula solus'. 3 Pla- 25 centa. 6^s *Non erat h(ac facie)*: tua scilicet, Naevole. 8 [7 *Pollio q. tp. u. p. p.*] (*Fatuos non invenit*): qui ei scilicet

2 schol. 268 om. S securis. <securas> P quia Pith.
5 loco PS, corr. Pith. 8 sq. perditorem S 9 collegisse
Buech. -git PS
12 satyra nebulo filopygesta (flip- S) PS 13 sint Iahn
sunt PS de obs- nihil S 15 de eo W. adeo PS 19 Ra-
bula PS (a)ethim- PS 20 poena P, ex corr. S 22 co-
lafo PS placent an PS, corr. Pith. 23 rabula PS lambeat PS
25 lucullus P, ex lucillus corr. S gust- Porphyrio ad Hor. s.
I 1, 25 crust- PS 26 schol. 6 ante schol. 5 2 in S nebule PS

pecunias credant non soluturo. 9 1 (*Agebas*) *vernā*
equitem: civem intra urbem natum. 2 Hilarem te faciebas.
 11 1^d *Et salibus (vehemens intra pomeria natis)*: id est
 facetiis urbicis [h]abundans. 2 Id est urbanus. 3 Pomeria
 5 loca appellantur, quae intra muros sunt, hoc est pone muros.
 10 (*Conviva ioco mordente facetus*): id est: qui solebas in
 conviviis iocis omnes fatigare. 12^s *Omnia n(unc) c(ontra)*:
 id est contraria laetitiae. 14^d *Fascia visci*: psilot(h)rum
 significat, dropacem, quo solebat se accurare. 15^s [*Sed*]
 10 *fru[c]ti[fi]cante (pilo)*: pullulante, virente. 16^d *Quid*
macies (aegri veteris quem tempore longo torret quarta dies):
 id est: ita macer et decolor, tamquam quartanarius.
 17 *Domestica f(ebris)*: consueta, familiaris. 18 1^s *De-*
prendas (animi tormenta latentis in aegro corpore): id est:
 15 omne vitium corporis sive aegritudo ex faciei colore de-
 prenditur. 2^d *Deprendas animi tormenta*: qui(a) animo
 aegrotat, non corpore. 19 (*Sumit utrumque inde habitum*
facies) [20 *Flexisse videris*]: id est: et laetitiae et aerum-
 narum. 20 (*Igitur flexisse videris propositum*) [21 *Con-*
 20 *trarius i. p.*]: id est excessisse institutum. 22^s *Nuper*
en(im) u(t) rep(eto) f(anum Isidis et Ganymedem Pacis):
 statuae, ad quas conveniebant cin(a)edi. 23^d (*Et advectae*
secreta) palatia M(atris): Matris Deum mysteria,
 cuius templum in Palatio est. 25^s *Notior A(ufidio*
 25 *moechus)*: famosior moechus quam Aufidius quidam.

10 *Vernam*] hic urbanum dicit; alias domi natum signifi-
 cat L *Facetus*] urbanus φ ψ μ 11 *Intra pomeria natis*] id
 est urbanis (om. φ): pomeria enim dicuntur loca muris vicina
 (domui vicina intra muros posita φ) quasi postmura L φ
 14 *Fascia visci*] psilothrum L φ 15 *Fruticante*] repullulante
 (vel renascente add. L) L φ μ, (excrecente,) pullulante ψ
 17 *Domestica*] familiaris L φ μ 23 *Palatia Matris*] templum
 enim Matris Deum in Palatio est L; *Matris*] Deum φ μ, (Cy-
 beles add.) ψ 25 *Notior*] famosior L φ ψ

1 salut- S 4 Pomeria *Pith.* pome quia P pomeria quia S
 7 locis PS 8 contrarie S 9 solebant *Schop.* accusare PS,
corr. Pith. 10 pullul- *Orelli* popul- PS 16 Depr- om. S
 a. t. P quia *Cram.* 22 statuae *Pith.* -ui PS

26 1 [Quodque t.] (ipsos etiam inclinare maritos): solebas scilicet. 27 1^d Utile (et hoc multis vitae genus): hoc Naevolus refert. 2^s (At mihi nullum inde operae pretium): hoc autem velut ex persona eorum poeta refert, qui diviti se inclinant viro, sed tam(en) modica consequuntur. 5
 26 2 (Quodque taces) [Maritos]: quod non confiteris. 28 [Inde o. p.] (pingues(t) aliquando lacernas): in alio pingues, ut ostendat grossas ac per hoc pluviales. |
 29^s Munimenta (togae): quae muniant a pluvia, non quae 51 v. ornent. 30 1 Et male p(ercussas) t(extoris pectine): male 10 textas. 2^d [Pectine] Galli: Veneti [3 Aut albedine Cadurci cuculli.], ut alibi (III 170) 'atque ibi contentus Veneto duroque cucullo'. 31 1^s Accipimus t(enue argentum): modicum. 2 Aut lev(e), aerosum. 32 (Partibus illis) quas sinus (abscondit): penem dicit. 33 Nam (si 15 tibi sidera cessant): si te non adiuvat fatum. 34 Nil faciet (longi mensura incognita nervi): ante non visa, quae excedat opinionem hominum. 35 1 [Quamvis] (Spumanti Virro labello): quia salivosus fuit. 2 (Virro): nomen divites. 3 (Quamvis te nudum spumanti Virro labello 20 viderit et blandae adsidue densaeque tabellae sollicitent): quamvis, inquit, ille dives cin(a)edus penem tuum conspexerit et cupiditate blandis te epistolis et diptyc(h)is sollicitet, nihil tamen accipies, nisi stellas in genesi bene positas habueris, quae tibi hoc pr(a)estent. 37^d [Sollici- 25 tent] (αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται): ipse ad se trahit. 38 Quod tamen ulterius monstrum) quam mollis a(varus): id est:

26 1 Inclinare] scilicet solebas L φ ψ 28 Pingues] grossioris naturae φ ψ, (-es, om. n.) μ 30 1 Male percussas] in-textas φ μ

2 schol. 27 1 post schol. 26 2 in S 3 nebulo PS 4 velut Rutgers vult PS poeta eorum PS, transp. W. diviti W. -tes PS 5 inclinans S viro sed W. viros et PS tamen Barth consequantur S 6 quod Pith. quam PS 11 textos PS, corr. Pith. 11sq. cadurco cucullo PS, corr. Cram. (interpos. sive) 12 atque (ad- P) ibi contentur PS contentusque illic Iuv. l. c. 14 levae rosum PS, corr. Pith. 16 adiuvas S 23 dypticis P dipt- S

- dives avarus infamis (est). Virgilius (Aen. III 214) 'tristius haut illi<s> monstrum nec saevior ulla.' 39 1^s [*Haec tribui d.*] (*Mox plura tu isti<s>*): in alio tulisti. 2 (*Haec tribui deinde illa dedi mox plura tulisti*): verba divitis.
- 5 40 1 [*Computat*] (*Ponatur calculus*): fiat computatio. 2 *Cevet*: crisat. 41 [*Cum tabula p.*] (*numeras sestertia quinque omnibus in rebus*): adeo nihil aequae dedisti. 43 *An facile e(t) p(ronum est agere intra viscera penem legitimum)*: an putas, quod et in corrumpendo labor non est?
- 10 45^d (*Servus erit minus ille miser) qui foderit a(grum non dominum)*: id est: non erit miser, qui in agro laborat, non in domino. 46 *Tenerum e(t) p(uerum te et pulchrum et dignum cyatho caeloque putabas)*: hoc est: Ganymedi te compara<ba>s. 48 1^s *Vos humili (adseculae vos indulgebitis umquam cultori)*: interrogative arguit. 2 (*Vos humili adseculae vos indulgebitis umquam) cultori (iam nec morbo donare parati)*: id est: tenui clienti quemadmodum donabis, qui libidini tuae conferre dubitas? 50^d [*En cui tu viridem*] (*Cui sucina mittas grandia*): gemmata dextrocheria.
- 15 53 1^s [*51 Grandia n. q. r.*] (*Munera femineis tractat secreta Kalendis*): Matronalibus scilicet, quae sunt Kalendis Aprilibus, quibus est natalis Veneris. 52 1^d (*Strata positus) longaque c(athedra)*: cervicalibus stratis. 2 Scamnum dicit. 53 2^s *Munera f(emineis t(ractat) s(ecreta) K(alendis)*: Kalendis Martiis, in quibus Iunonis sacra celebrantur a matronis [3 Et quia tunc Ilia compressa est a Marte.]: tunc nam Matronalia sunt. 55 1 [*Apula*] *t(ot) m(ilvos intra tua pascua lassos)*: vult ostendere magnitudinem possessionum poeta, quam latae sint agris,

49 Servat metaphoram: supra (v. 45) enim dixit 'foderit', ideo nunc infert 'cultori' φ 53 1 *Munera—Kalendis*] Apriles Kalendas dicit Veneri sacras L; *Femineis—Kalendis*] Aprilibus φ ψ μ

2 haut] habet PS 5 Cum putat PS 12 domino W. -num PS 13 ganimede S ganymidi in -mede corr. P 13 sq. comparabas W. 18 En cui tu] Incultu PS 19 gemmata Pith. -to PS 21 quae Pith. qui PS 26 a matronis Iahn a romanis PS

quia nec milvi transvolare eas possunt. 2^d (*Intra tua*)
pascua lassos: id est volantes in agris tuis. 56 *Te Trifolinus*
(ager fecundis vitibus implet): nomen possessionis, in qua
vineae plures erant. 57 1^s *Suspectumque i(u)g(um)*
C(umis): qui(a) immineat Cumis valde altum. 2^d *Et* 5
Gaurus i(nanis): Gaurus mons Campaniae. 3 *Inanis*: aut
super exhausto aut transacto vindemiarum tempore.
4 Aut quia vaporiferos specus habet. 5 Aut melius est
sic intellegere: qui ab omni arbore expoliatus est et solis
vinetis vacat. | 58^s *Nam quis p(lura) l(imit) v(icturo dolia* 52 *r.*
musto): multum duraturo. 59^d (*Quantum erat exhausti*) 11
lumbos d(onare clientis iugeribus paucis meliusne hic rusticus
infans): magis debes illam donare possessionem pauperi
clienti tuo, qui libidini tuae satisfecit, quam puero, qui in
agro tuo natus est. 61 *Et conlusore catello*: ut solent in- 15
fantes delectari. 62 1 *Cymbala p(ulsantis) l(egatum fiet*
amici): Archigalli cymbala percutientis, ac per hoc: Gallo,
inquit [dixit], legetur. 2 (*Legatum fiet*): id est: legatario
donabitur. 63 1^s [*Improbus e. c. p.*] (*Pensio clamat*):
tributum. 2 Aut quod <in> conducto maneat. 64^d [*Po-* 20
sce[s] s. ap.] p(uer) u(nicus ut Polyphemi lata acies): unicus,
ut oculus Cyclopi. 65 (*Per quam sollers) evasit Ulixes*:
qui exc(a)ecavit eum. 66 *Alter emendus (erit namque hic*
non sufficit ambo pascendi): id est: ideo peto, quia pueros
pasco et vestio. 67^s [*Pascendi*] *q(uid) a(gam) b(ruma)*: 25
'bruma' hiemis tempore. 68 (*Quid dicam scapulis puero-*
rum aquilone Decembri et pedibus): cum petunt calciarium,
quid dicam? 69^d (*Expectate) cicadas*: aestivum tempus.
70^s [*Verum u.*] (*Ut mittas cetera)*: negligas, dimittas.
71^d *Ni tibi deditus essem (devotusque cliens uxor tua virgo* 30

58 *Victuro*] diu (sic μ) duraturo (sic ψ) L

1 quia W. quam PS milvi Pith. -(a)e PS 2 triph- PS
5 quia Iahn 6 garrus bis S <in> campanie (!) S 7 super-
exhaustus Schrevel, at v. Append. aut Pith. an PS 8 quia S
13. illam Iahn -i PS paupero P 15 solunt P 16 de-
lectare S 18 secl. Heinr. 20 in conducto Schrevel -um PS
22 cicl- PS 23 excavit S 24 pueros P 29 ne legas P

maneret): id est: nisi tibi omni animo devotus fuisset, uxorem tuam non devirginassem. 73 (*Scis certe quibus ista modis*) *quam saepe r(ogaris)*: nosti quemadmodum me rogasti, ut hoc facerem. 74 1^s *Et quae pollicitus*: mihi
 5 scilicet. 2^d (*Fugientem*) *saepe puellam*: id est volentem recedere de domu tua. 75 1 [*Amplexu r.*] *t(abulas quoque ruperat et iam signabat tota vix hoc ego nocte redemi)*: dotales tabulas frangentem et repudium volentem tibi dare saepius revocavi. 2^s (*Tabulas quoque ruperat et iam*)
 10 *signabat [t. v.]*: signabat tabulas, sive alio ut nubat sive alium volens facere heredem. 76^d (*Tota vix*) *nocte redemi*: dormiens cum ea, satisfaciens. 78 1 *Ad quem pervenit (lecti sonus et dominae vox)*: in coitu non tacentis, aut quod virgo erat, ut sit mariti maior infamia, aut cum
 15 virginem imitatur. 79 (*Instabile*) [*Paene solutum*]: infirmum. 78 2 (*Dominae vox*): erae exclamatio. 80 *Coniugium i(n) m(ultis domibus servavit adulter)*: id est: divortium fieri[s] saepius adulteri non permittunt. 81^s *Quo te c(ircum)a(gas)*: quo te vertas? ad haec quae
 20 dicturus es[t]? 82^d *Nullum ergo (meritum est)*: id est: tantorum beneficiorum, quae in te contuli, nulla gratia vel vices rependitur? 84 1 [*83 Quod tibi f.*] (*Tollis*): nutris. 2 *Et libris actorum (spargere gaudes argumenta viri)*: propter professionem scilicet, qua apud aerarium patres natorum
 25 deferebantur filiorum. 3^s *Tollis enim e(t) l(ibris actorum spargere gaudes)*: nativitatibus. 4 (*Libris actorum*) *spargere gaudes*: id est nominum notitiam divulgare contestatione publica. 86^d *De(dimus quod famae) opponere possis*:
 52 v. ne dicaris cin<a>edus. | 87 1^s *Iura p(arentis habes)*: haec
 30 omnia poeta ad ius civile re<t>tulit. 2 (*Iura parentis habes*

74 *Quae pollicitus*] scilicet es mihi ψ, (m. e.) μ, (m.) φ

6 domo S 10 alio—sive om. S 12 Ad] at PS 14 aut
 post erat PS, transp. Iahn 16 erae W. erit PS 18 fieri
 Cram. 19 te<a>. c. a. S 20 es Schurzfl. 22 vices] merces
 Iahn Quot P 24 qua Salmas. qui P que S; quia Pith.
 aerium S 27 divulg- W. devulg- PS 29 cinedis P, -di S,
 corr. Pith.

propter me scriberis heres legatum omne capis): id est: meo labore habes filios et scriberis heres et non pateris poenas orbitatis. 89 (*Commoda praeterea iungentur multa caducis*) *si numerum (si tres implevero)*: nam et a tutela[e] excusant liberi et in fascibus sumendis prior est, qui praestat numerum filiorum. 90 1^d (*Si tres*) *implevero*: id est: tres filios fecero. 2^s (*Iusta doloris*) *N<a>evole[t] c(austa tui contra tamen ille quid adfert)*: id est: iustas causas doloris habes: tamen ad haec quid ille respondet? 92 *Neglegit (atque alium bipedem sibi quaerit asellum)*: non curat, sed alium quaerit, qui eum conrumpat. 93^d (*Haec soli commissa tibi*) *celare m(emento)*: Naevolus amico dicit 'tibi soli secreta haec credidi'. 95^s *Nam res m(ortifera est inimicus pumice levis)*: periculosus est cinaedus iratus aut offensus. 96^d *Ardet et odit (tamquam prodiderim quidquid scio)*: id est: tamquam secretorum proditorem odit. 97 *Sumere (ferrum fuste aperire caput candelam adponere valvis)*: occidere aut incendere domum. 99 (*Nec contemnas*) *aut despicias*: id est: non tibi despectae sint quas habet cinaedus iras. 100 (*His opibus numquam cara est*) *annona v(eneni)*: id est: quamvis cara annona veneni sit, tamen dat, quantumque distrahatur. 101 1^s *Ergo occulta (teges ut curia Martis Athenis)*: quia in Ariopago primus accusatus est Mars a Neptuno, eo quod filium eius Halirrothion peremisisset. 2^d (*Ut curia Martis*) *Athenis*: in Ariopago Athenis, ubi sententiae dabantur graviores. 102 1 *O Corydon*: o stulte. 2^s (*Secretum divitis ullum*) *esse putas [s.u.]*: id est: nihil potest esse secretum vel occultum. 106^d (*Prope*) *nemo recumbat*: iuxta cubiculum nemo dormiat. 107 (*Quod tamen ad cantum galli facit ille secundi*) *proximus a(nte) d(iem) c(aupo sciet)*: quicquid intra domum factum fuerit, statim vicinis nuntiatur. 110 1 [109 *Finxerunt*] (*Carptores*)

102 1 *O Corydon Corydon*] stulte stulte L 110 1 'Carptores' qui carpunt cenam . . . L

4 tutela *Pith.* (tule s) 5 sq. numero *Pith.* 9 respondet *W.* -dit PS 12 nebulus P -los S 17 autem S
19 desp- *Pith.* disp- PS 24 Halirr- *Schurzfl.* palinr- PS

res): infectores, qui inlata carpiunt. 2 (*Quod enim dubitant componere crimen*) in dominos q(uotiens rumoribus ulciscuntur baltea): quotiens servi loris caesi confingunt plura cum rumoribus malis [111¹ (*Ulciscuntur baltea*): quasi verberati.] et ita se putant vindicari, si crimina in dominos dicant. 111^{2d} (*Rumoribus*) ulciscuntur: detrahendo. 112 *Compita*: quadruvia. 113 (*Miseram vinosus*) inebriet aurem: impleat te ebrius secretis dominorum. 114 (*Illos ergo roges quidquid paulo*) ante petebas (a nobis taceant illi): ut tacere possint. 115^s [*A nobis*] (*Sed prodere malunt arcanum quam subrepti potare Falerni*): magis prodere secreta dominorum cupiunt quam bibere. | 53 r. 117^d *Pro populo (faciens)*: sacrificans virgo Vestae. Virgilius (Ecl. 3, 77) 'cum faciam vitula pro frugibus, ipse venito'; cum pro frugibus sacrificem, tu venito. 118^s *Vivendum r(ecte cum propter plurima tunc his praecipue causis ut linguas mancipiorum contemnas)*: propter plurima quidem recte vivendum est, sed maxime propter servos, ut eos possis contemnere nulla territus conscientia. 125^d (*Post damnum*) temporis [et spes]: tanti temporis damnum. 126 (*Festinat enim*) decurrere velox (*flosculus angustae miseraeque brevissima vitae portio*): id est: iuventus decurrere et senectus <obrepere> properat. Virgilius (Aen. X 467) 'breve et inreparabile tempus omnibus est vitae'. 128^s [*Portio d.*] (*Serta unguenta*): coronas et aromata. 130^d (*Numquam pathicus tibi*) deerit amicus: corrumpi volens aut corruptus. 131¹ (*Stantibus et salvis his*) collibus [undique ad illos]: id est VII montibus, supra quos posita Roma est: Palatino Tarpeio Viminali Aventino Esquilino C(a)elio Vaticano. 2 (*Undique ad illos convenient et carpentis*) et navibus omnes: ad corruptores et

128 *Serta*] coronas (floreas add. φ ψ) φ ψ μ

4 rumor- Orelli iunior- P S 5 quasi] quia sint Orelli
 12 vivere P S, corr. Schop. 14 vitulam S Σ profug- P
 15 sacrificavero pro fr- Σ 16 schol. 118 in mg. S 19 pos-
 sis Schop. -it P S 23 obrepere properat W. duce Schurzfl.
 properare P S

itinere venient et mari. **133** 1 (*Qui digito scalpunt uno caput*) [*altera maior*]: cinaedi, cum muliebri more componunt caput. 2^s (*Altera maior*) *spes s(uperest)*: multos inberbes habes tibi crescentes. **134**^d *Tu tantum erucis (inprime dentem)*: dicitur haec herba ad coitum inflammare et vires dare. **135** (*Haec exempla para felicibus*) [*Clotho*]: respondet Naevolus. **136** (*Si pascitur*) *inguine venter*: usque adeo infelix sum, ut vix industria inguinis ad victum sufficiat. **137** 1 [*Quos*] *t[h]ure minuto*: tus minutum manna<m> vocant. 2 (*O parvi nostrique lares quos ture*) *minuto (aut farre aut tenui soleo exorare corona)*: id est: <in> invidiam deorum penatium loquitur. **138** (*Tenui soleo*) *exorare corona*: 'tenui corona exorare' id est coronatos floribus precari. **139** 1 *Quando ego f(igam aliquid quo sit mihi tuta senectute a tegete et baculo)*: constituam, componam, habeam. 2 Aut certe, quia in ceris vota figurantur apud templa. 3 Ut habeam ubi maneam aut supra quod incumbam senex. **140** 1^s *A tegete [et b.]*: casa mendici. 2 (*A tegete et baculo*): a mendicitate. 3 (*Vigintimilia*): deest 'ut sint'. **142** 1^d *Sed quae Fabricius (censor notet)*: plus sibi decem libris argenti petit. Fabricius censor collegam suum notavit in senatu, quia supra decem libras argenti unam phialam invenit: antea enim non licebat senatorem plus habere. | 2^s (*Et duo fortes de grege Moe-sorum*) [*144 Securum i.*] [nec] lecticarios ait. **143** (*Qui me cervice locata securum iubeant clamoso insistere circo*):

133 *Qui digito scalpunt uno caput*] signum (indicium φ) infamium est uno digito caput scalpere: quod vitium habuit Magnus Pompeius, ut (unde φ) de eo Martialis (*immo Licinius Calvus*: FPL. fr. 18 Mor.) tale epigramma fecerit (-cit φ) 'Magnus, quem metuunt homines, digito caput uno scalpit. quid dicas hunc sibi velle? virum' L φ (v. *Append.*) **140** 2 *A tegete et baculo*] a mendicitate paupertatis L φ ψ μ

4 inberbes PS 5 verba S 7 respondet *Pith.* -dit PS
 nebulo PS 9 mi. P 10 mannam W. 12 *add. Pith.* 17 Ut
Schop. aut PS hebeam PS, *corr. Pith.* 20 quae] quam
 PS 21 decim P, *ante corr. S*; sic et *infra* 23 *fiol-* PS
 25 *neclecti cyrios S neclecty cirios P, corr. Pith.*

B. T. Scholia in Iuv. vet. rec. Wessner [1941]

11

quorum laturas locem et securus circenses spectem. ali<i>: ut ipsi ferant in lectica. 145 1 (*Sit mihi praeterea curvus caelator et alter*) qui multa<s> f(acies pingit cito): id est opifices, servi argentarii. 2 Laboriosi. 3 Anaglypharii
 5 plastae. 146 (*Facies*): archetypus. 147 *Quando* <ego> p(auper ero): non dico dives, at pauper, inquit, quando ero? nam modo nec pauper sum. ut Ter[r]entius (Héaut. 228) 'nam mihi nihil esse religio est dicere'. 149 1 (*Adfixit ceras*) [*De nave petitas*]: ad auriculas, id est: surda
 10 est. 2 (*Illa de nave petitas quae Siculos cantus effugit*) remige s(urdo): Ulixis. 3 (*Remige surdo*): ut periculum Sirenarum posset evadere.

X

1 *Omnibus* (*in terris quae sunt a Gadibus usque Auroram*
 15 *et Gangen*): τρόπος συνεκδοχή [a parte totum]: nam cum Occidentem significat aut Orientem poeta, locum posuit, Gades scilicet et Gangen, breviter complexus orbem. nam Ganges <fluvius est Indiae, Gades> sunt in Atlantico mari[s] Hispaniae proxim<a>e, ubi se angustissimo divortio inter
 20 columnas Herculis in medi[o]terraneos sinus Oceanus infundit. 4 [*Erroris n.*] (*quid enim ratione timemus aut cupimus*): quid tam merito credis optare? 8 1^d [6 *Votique p.*] (*Di faciles*): satirice: ad mala peragenda faciles. 2^s *Di faciles*: ideo 'faciles', quia preces stultas audiunt.
 25 3^d (*Nocitura toga*) nocitura p(etuntur militia): nocituras optantibus dignitates (dicit). 4^s (*Nocitura petuntur militia*): figurate: verum non ad militiam, sed ad omnia

145 3 *Curvus caelator*] argentarium anaglypharium dicit . . .
 L; plastae L

1 laturas *Salmas.* -us P S spectem *Heinr.* exp- P S 1sq. aliut P S, corr. *Buech.* 2 ipsum *Schulz* 4 anaglyf- P S 5 archy-
 typus P architypiis S, corr. *Schurzfl.* 6 at *Pith.* ut P S 12 pos-
 set *Pith.* -it P S

15 *secl. W.* 17 *Gangen Pith.* -es P S complexus <est> P
 18 *suppl. W.* mari *Pith.* 20 *corr. Pith.* 27 non *Cram.*
 nam P S

re<t>tulit, quae superius comprehendit. 5 *Nocitura (toga nocitura petuntur militia)*: 'toga' in pace, 'militia' in bello. 9^d (*Torrens dicendi*) *copia [m.]*: abundans eloquentia, affluens. 10^s (*Viribus ille confisus perit admirandisque lacertis*) [12 *Sed plures n.c(on)g.*]: ut Milo Crotoniates, qui 5 cum arborem manibus scinderet, brachia eius occupata sunt et a lupis consumptus est. 12^d (*Sed plures nimia congesta pecunia cura*) *strangulat*: apoplexin passi moriuntur. 14 (*Ballaena*) *Britannica m(aior)*: metaphora in Tiberium et divites. 15 1 (*Temporibus diris*) [*Neronis*]: 10 tyrannicis scilicet. 2^s (*Iussuque Neronis Longinum et magnos Senecae praedivitis hortos*) *clausit (et egregias Lateranorum obsidet aedes tota cohors)*: id est: cum iussisset Nero omnes praedari, ad domos divitum milites cucurrerunt. 18^d (*Rarus venit in cenacula*) *miles*: difficile in domos 15 pauperum vadunt nec facilius periclitantur pauperes. 19^s *Pauca licet (portes argenti vascula puri nocte iter ingressus gladium contumque timebis)*: pauca tibi sit et modica res familiaris, metues tamen inpetum militis a Tiberio missi ad proscriptionem tuam. | 21^s *Et mota<e>* 54 r. *ad lunam (trepidabis harundinis umbram)*: ut Virgilius 21 (*Aen. II 755*) 'simul ipsa silentia terrent'. 22 1^d (*Cantabit vacuus coram*) *latrone viator*: vult generaliter intelligi hoc poeta. 2 *Figurate in Nerone<m>*. 23 (*Prima fere vota*) [24 *ut maxima toto*]: iam de votis loquitur, qui<a> 25 homines decepti sunt per divitias. 25 1 (*Sed nulla aconita bibuntur (fictilibus)*): id est: pauper est, venena non timet. 24 (*Ut maxima toto nostra sit arca foro*): usque ad Cerealem praefectum in foro Traiani arcas habuerunt sena-

9 *Torrens*] affluens L; hic exuberans, affluens (*sic et μ*), alias sicca φ ψ

1 quae Iahn quia PS schol. 84 et 85 non distincta
in PS 4 affl- v. Suppl. aut fl- PS 5 crut- PS 6 ar-
borem Cram. -res PS 9 metaf- PS 11 tyrannis S 19 me-
tues W. -is PS 23 vult Schop. ut PS 24 Neronem
Schop. 25 quia Cram. 27 est om. S 29 cerealem S
troiani PS corr. Pith. arcus S

tores, in quibus argentum aut pecunias tutius deponebant. propterea et locus ipse, in quo erant arcae positae, 'Opes' dictae sunt. **25** 2^s (*Nulla aconita bibuntur*) *fictilibus* (*tunc illa time cum pocula sumes gemmata*): bene poeta, ut ostenderet paupertatem innocuam a crimine et divitias malis oppressas, vasa potoria ad demonstrandam diversitatem posuit. **27**^d [*Gemmata*] *e(t) l(ato) S(etinum ardebit in auro)*: vinum a Setia. in aurata, inquit, phiala cum vinum coloratum acceperi[ti]s, time venena. 'ardebit' autem, quia vinum splendesci tin auro. **28**^s (*Quod de sapientibus alter*) *ridebat* (. . . *flebat contrarius auctor*): duo sapientes philosophi Democritus et <H>eraclitus erant, quorum Democritus actus hominum omnes ridebat, Heraclitus vero flebat. **29**^d (*Ridebat*) [*Moverat unum*]: qui hominum facta ridendo damnaret. **31** [**30** *Protuleratque p.*] (*Sed facilis cuivis rigidi censura cachinni mirandum est unde ille oculis suffecerit umor*): id est: non est mirandus adsiduus illius risus, sed mirandum est, unde lacrimae tantae abundarunt Heraclito. **33** *Perpetuo risu* (*pulmonem agitare solebat*): quia ex splene risum dicunt gigni. **34** (*Quamquam*) *non essent urbibus illis* (*praetextae*): in civitatibus illis non erant praetextae, quarum Tarquinius Priscus usum invenit et Romae intulit. **38** (*In tunica Iovis*): palmatam dicit. **37** (*Et mediis sublimem pulvere circi*) *in tunica Iovis* (*et pictae Serrana ferentem ex umeris aulaea togae*): mappam mittentem in circo consulem describit poeta. nam 'tunicam Iovis' togam palmatam dixit Tyria purpura confectam, hoc est Serrana, ut Virgilius (*Georg. II 506*) 'ut gemma bibat et Serrano dormiat ostro'. **39** *Ex umeris a(u)l(aea togae)*: eleganter 'aulaea', quasi latis velis. Cicero (*Catil. II 22*) 'velis amictos, non togis'.

38 *In tunica Iovis*] palmatam togam dicit $L\phi\psi\mu$

6 potaria **S** **8** Setia *Schop.* -io **PS** fiola **PS** **9** coler-
PS — acceperis *Pith.* **9** sq. ard- autem *W.* ardentem **PS**
12 fil- **PS** **15** Pro^{tul}- **PS!** **19** hab- eraclio **S** **26** sq. de-
describit *Pith.* -et **PS** **28** Virg- *Pith.* virgo vestae **PS** **29** vi-
vat **P** bivat *ante corr.* **S** indormiat *Verg.*

40^s *Tantum orbem*: tantam magnitudinem. 43 (*Volucrum*)
sceptro q(uae) s(urgit eburno): virgam (dicit), quam con-
sules portant, quia supra aquilas faciunt. 45 *Et niveos*
a(d) f(rena Quirites): in candidis togis officium facientes.
46 (*Quos sportula*) *fecit amicos*: non amor verus, sed spor- 5
tula. 47 *Tunc quoque m(ateriem risus invenit)*: tunc
quoque invenit Democritus materiam risus, cum haec,
quae in urbe fiunt, necdum essent reperta, id est maior
severitas e[s]t minor vanitas esset. | 48^d (*Cuius prudentia* 54 v.
monstrat summos posse viros et magna exempla daturos 10
vervecum in patria crassoque) sub aere nasci: idcirco vult
Democritum inter stultos prudentissimum natum.
50 1^s (*Ververcum in patria crassoque sub aere nasci*) [51 *Ride-*
bat curas]: apud Abderam, quae fuit patria Democriti.
stulti nam ex caeli vitio vel regionis adsolent <a>estimari. 15
2 Abderita nam fuit Democritus, ubi stulti solent nasci.
3 Id est Achivus. 52^d *Cum Fortunae i(pse) m(inaci*
mandaret laqueum mediumque ostenderet unguem): <dicebat
nam> Fortunam contemnere, nihil se[d] habere quod ab ea
expectaret: quin immo infami digito ei turpiter insultabat. 20
54 (*Ergo supervacua aut pernicioosa*) *petuntur*: ut Demo-
critus dixit. 55 1^s [*Propter q.*] (*Genua incerare deorum*):
in signis. 2 Insignare. 3 Vota facere. 57 (*Longa atque*
insignis honorum) *pagina*: aenea pagina, quae ante ima-
ginem eorum stans omnes eorum gradus honorum inscrip- 25
tos continet: quam nunc dicunt tabulam patronatus.
58^d (*Restemque*) *sequuntur*: trahuntur, ducuntur. 59 *In-*
pacta securis: si 'intacta', nova; si 'inpacta', percussa, ab
eo quod est inpingo. 60 1^s *Caedit (et inmeritis franguntur*
crura caballis): nam poeta equestres statuas et consulares 30

59 *Inpacta*] ab eo quod est inpingo L; inmissa (*sic et ψμ*),
ab inpingo φ

9 et Pith. 11 sub—nasci om. S 14 Abd- Schurzfl. ap-
terim S, add. vel megarim P 15 vel Iahn ut P S 16 Abd-
Iahn a veritate P S 17 archibus P, ante corr. S 18 sq. suppl.
Leo et W. 19 se Pith. ab ea P habeo S 27 duc- Pith.
dic- P S

dixit inmerito poenam sustinere aut ad restem trahi, quod ait 'sequi', aut caedi et conflari, cum illi, quorum fuerunt, propriis moribus dignam sustinuerunt sententiam. ex quo ostendit per hoc vitam nobilium. 2^d [*Crura*] *caballis*: quibus vecti sunt honorati. 61 *Iam strident ig(nes)*: id est: conflatur statua, ut pecunia inde fiat. 63 1^s *Seianus*: Seianus fuit Tiberio usque adeo carus amicus, ut nihil esset quod ei a Tiberio petenti negaretur; usque adeo <autem ingratus, ut> etiam de eo cogitaverit necem, ut dispositis coniuurationis sociis occiso Tiberio ipse regnaret. cum hoc cognovisset Tiberius, super eius nomine epistolam ad senatum misit, et sic per consules damnatus est cum omni progenie sua usque adeo, ut filiam eius virginem iuberet senatus a carnifice stuprari et sic occidi, ut iure videatur fuisse occisa. 2^d (*Ex facie toto*) *orbe secunda*: quia praefectus urbi fuit [62 (*Adoratum populo caput*): venerabile.] secundus a Caesare Tiberio. 64 1 [*Sartago*] *m(atellae)*: conchae breves. 2 Aut vasa turpia. 65 1 *Pone domi laurus*: hoc quasi populus loquitur. 2 (*Duc in Capitolia magnum cretatumque bovem*) [66 *Ducitur unco*]: candidum [66 (*Seianus ducitur unco*): quid tibi, inquit, prosunt dii, cum Seiano nil profuerint?], ut Lucilius (v. 1145 Mx.) 'cretatumque bovem duc[it] ad Capitolia magnum'. 71 [70 *Quo teste probavit*] (*Verbosa et grandis epistula venit a Capreis*): multa nam superflua ad populum principes solent scribere. 72 1^s *A Capreis*: insula in Campania. Virgilius (Aen. VII 735) 'Teleboum Capreas cum regna teneret'. 2^d (*A Capreis*) [*Interrogo sed quid*]: ibi nam Nero habitabat. 74 1^s [73 *Turba Remi s. f.*] (*Si Nortia Tusco*

63 2 *Toto orbe secunda*] post Claudium (!) φ ψ μ 74 1 *Si Nursia Tusco favisset*] *Fortuna* quae apud Nursiam (-um cod.) colitur L; *Nursia*] pro *Fortuna* φ ψ μ

2 caedi *Buech.* certe P S illi quorum *Buech. duce Pith.*
 inimicorum P S 8 sq. *suppl. W. duc. Iahn et Barth.*
 9 ut 2. *Iahn et P S* 13 sq. *senatura carn-* P 14 *videretur*
Pith. 16 *venerabile W. -lis P S* 22 *Lucil- Dousa lucret-*
 P S 23 *duc L. Mueller* *magnum W. -a P S* 24 *pbab. S*
 . p. b. P 27 *capr(a)eis P S* 29 *Turbare. mi. (m. P) s. f. P S*

favisset): Fortunam vult intelligi poeta, quae apud Nortiam civitatem colitur, unde fuit Seianus. 73 (*Sequitur fortunam*) [75 *Favisset s. op. f.*]: potestatem imperii. 74 2 (*Si Nortia Tusco favisset si oppressa foret*) *secura* (*senectus principis hac ipsa Seianum diceret hora Augustum*): 5 si, ut cogitabat, Seianus occidere[t] factione Tiberium Neronem sua potuisset <et> favore Fortunae modo Augustus esset, ^d [76 *Diceret hora*] <h>ac ipsa <hora> diceret [cum] Augustum populus Seianum, qui illi detrahit. 77 1 *Ex quo suffragia n(ulli vendimus)*: id est: ex quo non 10 est imperium populi, quod per suffragium diversis vendat, hoc est post Augusti monarchiam. 2 Id est: ex quo imperatores esse coeperunt. 3^s [78 *Vendimus effud.*] Ex quo nemo ambit ad populi honores. | 81^d *Perituros audio* 55 r. *multos*: iterum sibi loquitur populus pavens, cum Seianus 15 tractus est. 82 (*Magna est fornacula*): hoc est: multos habet fornax, quos exurat. 84 1^s [82 *Nil dubium*] (*Timeo victus ne poenas exigat Ajax ut male defensus*): timeo ne eum Tiberius occidat Nero, cum se dicat male a senatu defensum et parum aliquid in Seiano factum. 83^d (*Brutti-* 20 *dus meus*) [*Obvius aram*]: aut patronus aut domnopr<a>edius. 84 2 [*Exigat*] *Ajax*: Tiberius Nero quasi insanus. 3 (*Victus ne poenas exigat Ajax*): si inferior fuit in bello. 4 Aut si scierit se a nobis fuisse contemptum. 87 1 *Sed videant* (*servi ne quis neget et pavidum in ius cervice* 25 *obstricta dominum trahat*): proprii cuiusque servi ne dicant dominos suos ad trahendum non convenisse, ne calumnientur. 2 Quia praeceperat etiam servos posse dominos accusare. 89 (*Secreta haec*) *murmura vulgi*: haec inter se secretim loquebatur populus. 87 3 (*Sed videant servi ne* 30 *quis neget*) [90 *Visne salutari*]: quoniam dederat servis potestatem, ut liceret dominos accusare in quibuslibet

1 sq. nyr- PS 6 occidere Orelli 7 Neronem secl. Buech.,
at cf. schol. ad 84 1 et 2; 93 add. W. 8 hac et hora W. 9 secl.
Iahn 10 n. om. S 13 . ef. P 10 eum Pith. cum PS
occidit S 21 sq. domnipedius S 26 proprii Schrevel
-rie S

criminibus. 4 Ne indicium ergo de dominis facerent, si minus Caesarem vindicarent in corpore Seiani. 90 1 (*Visne salutare sicut*) *Seianus [habere]*: hoc quasi ex persona poetae inseritur. 2^s (*Habere*) *tantundem [a. i. s. d.]*: ut
 5 Seianus. 91 (*Atque illi summas donare curules*): et consulem facere[nt]. 92 1 *Illum exercitibus (praeponere)*: magistrum militum facere. 2^d *Tutor haberi*: id est patricius fieri. 93 *Principis a(n)g(usta) C(aprearum in rupe sedentis)*: Tiberius nam Nero secessum elegerat. de qua
 10 insula Augustus 'Apragopolim' dixit, quod ibi esset otii locus, ut ait Suetonius (Aug. 98, 4). 95 1 *Et castra domestica*: iuxta aggerem primus castra posuit. 2 Aut certe praetoria. 92 3 (*Tutor haberi principis angusta Caprearum in rupe sedentis (cum grege Chaldaeo)*): significat et diu et
 15 turpiter vixisse in Capreis Tiberium, qui Seianum veluti tutorem habuisset. 94^s *Cum grege C(hal)d(aeo) [v.]*: cum mag[n]is aut mathematicis. 95 3^d [*Egregios equites (et castra domestica)*]: iuxta aggerem primus posuit castra Seianus [id est super Diocletianas], quae dicta sunt
 20 castra praetoria. 97^s [*Posse volunt*] *s(ed) q(uae) praeclara et prospera tanti ut rebus laetis par sit mensura malorum*): quid iuvat tanti aestimare bona, si cum his et mala proveniant? 99 1^d (*Praetextam*) *sumere mavis*: id est: praefectus et consul esse volebas. 2 (*Huius qui trahitur*
 25 *praetextam sumere mavis an Fidenarum Gabiorumque esse potestas*): quid vis?, inquit, consul esse et praefectus cum periculo an securus minorem dignitatem administrare, ut sis aedilis vel curator cuiuscumque parvae civitatis?
 101 (*Et de mensura ius dicere*): ut iuberet tabernariis.

94 *Cum grege Chaldaico*] id est cum multitudine mathematicorum (*sic et φ; magorum ψμ*), cum quibus in Campania semper Claudius (!) vixit L; <cum> magicis L

2 caesariem S 3 . h. b. P 5sq. consulem W. -es PS
 6 facere Pith. 7 id est om. P 10 aprog- PS 11 seutonius PS
 17 magis Pith.; an magicis? cf. Suppl. eq. P
 18 pos- prim- S 23 perveniant P -unt S, corr. Iuret 26 consul Iahn coneris PS (sc. ex coñs) 28 vel Iahn ut PS
 29 iubeas Iahn

102 *Ulubris*: desertum Italiae oppidum ait iuxta Romam.
 106^s [104 *Seianum*] (*Unde altior esset casus*): in tantum eum culmen Fortuna levavit, ut graviori lapsu postea deiciat. | 108 1^s *Quid Crassos* (*quid Pompeios evertit*): nisos 55 v. veluti ad primam potentiam. 2 (*Et illum*) ad sua q(ui 5 *domitos deduxit flagra Quirites*): Syllam, Cinnam sive Caesarem. 110 *Summus* (*nempe locus*): honorum culmen. 111 1 (*Magnaue . . . vota*): regnandi cupiditas. 2 *Magnaue* (*numinibus vota exaudita malignis*): dii nam irati exaudiunt preces, sed pr<a>estant contraria futura petenti- 10 bus. 112 1 *Ad generum* (*Cereris*): ad inferos. 2 Plutonem dicit. 113 [*Descendunt*] (*Sicca morte*): incruenta, ac per hoc: naturali morte sua. 115 1 [*Incipit o(p)t.*] (*Totis quinquatribus optat*): diebus festis, quibus Minerva colitur. 2 Aut quod intra quinque atria fit. 3 Atria abundat, nam 15 dies quinque in uno festi. 116 1^d *Quisquis a(d)h(uc uno parcam colit asse Minervam)*: vilioris pretii fictile Minervae signum. 2 Aut certe eum nunc ostendit puerum, qui adhuc discit et arcula sequitur eum. 3 Aut qui tenue adhuc eloquium habet. 117^s *Quem sequitur* (*custos angustae 20 vernula capsae*): in qua stilum aut codices reponit. 118 1 *Eloquio s(ed) u(ter)q(ue) p(erit orator)*: Demost<h>enes et Cicero. 2 *Utrumque largus e(t exundans leto dedit ingenii fons)*: Demosthenem et Ciceronem: nullus enim tanti fuit ingenii. ergo ambos affluens ingenium et elo- 25 quentia acerbissimae morti subiecit: ille nam a Philippo, hic ab Antonio occisus est. 120 1^d *Ingenio m(anus) e(st) e(t cervix caesa)*: Ciceronis exitium describit poeta, addit

108 2 *Illum*] Iulium φ μ 112 2 *Ad generum Cereris*] ad Plu-
 tonem φ ψ μ 116 1 *Partam*] paratam φ ψ 118 1 *Uterque*
perit orator] et Cicero et Demosthenes L φ ψ μ

1 ait *Schurzfl.* aut PS 3 eum *Iahn* enim PS (*defendit Schulz*)
 levavit *Iahn* -bit PS 4 nisos *W.* -i PS 6 sil-
 lam *cirinam* S 10 preces sed *W. duce Leone* necesse est
 et PS 12 incrementa PS, *corr. Pith.* 15 Atria *om.* S; Aut
 atria *Rutgers* 17 fictile *Iahn* -lis PS 19 tenuem P
 20 *Quem* <qui> S 21 stilum *Barth* signum PS 25 am-
 bos] omnes S 26 acerv- PS fil- PS

etiam ver<s>um (v. 122). 2 Per haec omnia ostendit libertatem linguae vel ingenium posse facile periclitari. 3^s (*Nec umquam*) *sanguine* (*causidici maduerunt rostra pusilli*): numquam periclitata est mediocris eloquentia. 5 124^d (*Ridenda*) *poemata malo*: malo me, inquit, esse deridendum poetam quam bonum periclitari. 125^s *Quam t(e) c(on)s(picuae divina Philippica famae)*: nam in Philippum magnifice dixit. 128^d (*Pleni moderantem*) *frena t(heatri)*: μεταφορικῶς: cohibentem vulgi tumultum. 126^s (*Saevus et illum exitus eripuit quem mirabantur Athenae*) [129 *Dis ille adversis*]: Philippus rex Macedonum cum vicisset Athenienses et parceret civitati, Demosthenem sibi dari ad supplicium petivit. verum cum hoc ageretur, sumpto veneno se interemit. 130^d *Quem pater a(rdentis massae fuligine lippus)*: nam filius fabri ferrarii fuit Demosthenes. 15 133 1^s *Bellorum (exuviae etc.)*: id est: alii militiam optant. 2 (*Truncis adfixa tropaeis*) *lorica [et]*: spolia, quae trop<a>eis solent adfigi. 3 Bello erepta. 135 (*Et curtum temone iugum victaeque triremis*) *aplustre (et summo tristis captivos in arcu)*: id est: in arcu triumphali quae solent inponi. 136 1 *Aplustre*: tabulatum ad decorandum superficiem navis adpositum. alii dicunt rostra navis. 2 Orna- 56 r. mentum puppis, ἄφλαστα. | 137^d [*Humanis m. b.*] (*Ad hoc se Romanus Graiusque et barbarus induperator erexit*): id est: 25 non propter virtutem posse volunt, sed propter gloriam, cuius causa etiam imperium adsumptum est. 138^s *Induperator*: imperator. 140 1 [139 *Erexit c. d.*] (*Tanto maior famae sitis est quam virtutis*): propter famam volunt posse. 2^d [*Inde habuit t.*] (*Famae sitis*): conrupta[e] 30 gloriae cupiditas et desiderium. 142 [*Praemia s. t.*] *p(atriam tamen obruit olim gloria paucorum)*: id est: multi propter gloriam suam et propter potentiam patrias per-

140 2 *Sitis*] desiderium φ ψ μ

1 versum Iahn 7 fil- P S 11 adv-] . a. v. P 12 dari sibi Σ 13 sumpto om. Σ 18 troph- S 21 aplustra P S
23 ἄφλαστα Pith. adflasta P S 29 conrupta Schurzfl.

diderunt. **143** 1^s *Gloria paucorum*: id est Caesaris et Pompei et ceterorum. 2^d (*Titulique cupido haesuri saxis cinerum*) *custodibus [ad qu(a)e]*: id est inscribendis sepulchris. **145** (*Discutienda*) [*Mala r(o)b. f.*]: dirumpenda. **144** (*Ad quae discutienda valent sterilis mala robora fici*): 5 in quibus saxis caprificus nascitur. **147**^s *Expende*: examina, pensa. **148**^d (*Quem non capit*) *Africa Mauro (percussa Oceano Niloque admota tepenti)*: quantum ab Oriente distendit(ur) Oceanus. **150** 1 *Rursus ad Ae(t)h(iopum) p(opulos)*: duo sunt, Orientis et Occidentis: in occasu 10 Garamantici degeneres, in ortu[m] Macrobioe praestantes [**2** (*Rursus ad Aethiopum populos*): qui iunguntur Mauritaniae.] aequitate, aetate, virtute. **151** (*Additur imperiis Hispania*) [*Pyrenaeum*]: Hannibalis, quia et eam optinuit. **153** *Diducit sc(opulos et montem rumpit aceto)*: nam dicitur 15 primus Hannibal per Alpes viam fecisse, dum saxa montium ingenti igni primum exureret; deinde acetum acrum suprafundebat et sic cecidit et viam fecit. **158** 1 (*Luscum*): qui(a) in Alpibus a frigore oculum perdidit. **155** (*Nisi Poeno m(ilite) p(ortas frangimus et media vexillum pono* 20 *Subura*): id est: nisi portas infregero et Romam intravero. **158** 2 (*Cum Gaetula ducem portaret*) *belua luscum*: constat nam Hannibalem a fulmine ictum oculum perdidisse, camelo solitum vehi vel elephanto. **161** *Mirandus(que cliens sedet ad praetoria regis)*: post annos sedecim Hannibal Italia 25 pulsus et in Africa victus ab Scipione et postea pulsus a civibus fugit ad Antiochum Syriae regem, quem male

143 2 *Saxis*] sepulchris φ **151** *Imperiis*] Hannibalis φ ψ μ
158 1 *Luscum*] nimio frigore Alpium unum oculum Hannibal perdidit . . . L 2 Hannibal . . . camelo, ut alii dicunt, elephanto insidens aufugit. 'beluam' ergo camelum vel elephantum dicit φ; *Belua*] elephans μ

6 caprae ficus P S, corr. Cram. 6 sq. exanima P S, corr. Pith.
 9 distenditur W. 10 orientes et occidentes P S, corr. Schurzfl.
 11 ortu W. macrobiae P S, corr. Iahn praestantes Iahn -nt eos P S
 16 Alpes W. -em P S 17 sq. deinde— cecidit om. S 19 quia Iahn 23 camillo P S, corr. Pith.
 25 post Barth per P S

impulsum ad bellum Romanis inferendum victus cum regia classe deseruit. inde descendit ad Prusiam Bit(h)yniae regem. quo cognito Romani legatum mittunt ad Prusiam Quintum Flaminium, ut sibi daretur perducendus ad urbem Romam. quod ne fieret, praevenit Hannibal hausto veneno, quod sub anuli gemma omni tempore habuerat. **162^s** *Donec Bithyno l(ibeat) v(igilare) t(yranno)*: Prusia(e) [in Bit(h)ynia civitas]. **165^d** *Cannarum v(index)*: qui(a) populus apud Cannas vicum Apuliae ab Hannibale occisus **56 v.** est. | **167 1^s** *Ut pueris p(laceas et declamatio fias)*: delib-
11 rativa: Hannibal utrum de Alpibus recederet. **2^d** (*Ut pueris placeas) et declamatio f(ias)*: hoc est: ut de te pueri studentes dicant. **168** *Unus P(ellaeo) i(uveni non sufficit orbis)*: Alexandro Magno: hic nam in Pella natus est **15** Macedoniae civitate. **169^s** *Aestuat i(n)f(elix angusto limite mundi ut Gyarae clausus scopulis parvaque Seripho)*: ita, inquit, Alexandro parvus videbatur mundus ad regnandum, quasi solis desertis duabus insulis imperaret inclusus. **170^d** (*Gyarae clausus scopulis) parvaque S(eri)p(ho)*: in-
20 sulae angustae exulibus aptae. **171 1^s** *Cum tamen a f(igulis munitam intraverit urbem)*: Babylonem significat Persarum civitatem, quam condidit urbem Samiramis Nini uxor et coctili latere munivit, quem hodie dicimus ordinarium lapidem. in hac igitur urbe Alexander veneno **25** periit. **2^d** (*Cum tamen a figulis munitam) intraverit urbem*: id est: Babylonem ingressus est devictis Persis. ^s haec urbs sexaginta milium circuitu patet <et> ex latere cocto circumdata est muris, quorum latitudo ducentos pedes detinet, altitudo quinquaginta. **172^d** *Sarcophago (contentus erit)*:

168 *Pellaeo iuveni*] Alexandro $L\varphi\psi\mu$ **171** *A figulis — urbem*] Babylonem dicit, cuius muros Semiramis coctiles fecit . . . L , *sim.* φ ; ad quam urbem veniens Alexander veneno periit φ

2 bytin- PS **7** Prusiae W . **8** *secl. Cram.* Bith- *Eremita*
 urcynia (*pro vyryn-*) PS quia *Pith.* **14** Pella *Pith.*
 pelle $PS\Sigma$ **14**sq. civ- Mac- nat- est Σ **15** civitati P
25 perit P **25**sq. intraverit—Persis *post 29* quinquaginta *pos.*
in S **25** urb. P **27** et *add. Iahn*

quem vivum mundus non c[o]eperat, mortuus exiguo loco contentus est. 173 (*Creditur olim velificatus Athos*) [*Qui*<d> *Graecia m.*]: Xerxem dicit Persarum regem, qui Athonem montem in Achaia dicitur perforasse et inmisisse terris novum mare, pontum contabulasse navibus atque 5 ita exercitum in Achaia transtulisse. 178 1^s [*Prandente*] (*et madidis quae cantat Sostratus alis*): Sostratus poeta fuit. hic Xerxis regis facta descripsit. 2 'Madidis' autem ideo, quia omnes, qui cum sollicitudine recitant, necesse est ut alae ei[u]s sudent. 3 Sic <H>oratus (s. I 9, 11) 'sudor ad 10 imos manabat talos'. 179^d (*Rediit*) *Salamine r(elicta)*: victus a Gr<a>ecis fugit. 180^s *In c[h]orum a(t)q(ue) e(urum) solitus saevire flagellis*: solebat verberare flatus. sic nam fingunt Graeci poetae. 181^d [*180 Flagellis*] (*Aeolio numquam hoc in carcere passos*): vento<s> scilicet. 15 182^s *Ipsum c(on)p(edibus qui vinxerat Ennosigaeum)*: dicebat<ur> nam Xerxes usque adeo vicisse procellas <H>ellesponti, ut ventos flagris conpesceret et ipsum Neptunum conpedibus vinciret. 183 1^d [*182 Qui vinxerat En(no)s.*] (*Mitius id sane quod non et stigmatum dignum credi-* 20 *dit*): ironia, quia non cecidit, ne maculam ferret notae secundum ius. 2 (*Quod non et*) *stigmatum dignum credidit*: quia non hoc inscribi iussit. 184 1^s [*Credidit*] *h(uic quisquam vellet servire deorum)*: quia pontem mari superposuit, finxerunt illi servisse Neptunum, quemadmodum Laomedonti regi 25 Phrygiae. 185^d *Sed qualis (rediit)*: interrogative pronuntiandum. 184 2 (*Huic quisquam vellet servire deorum*: propter Apollinem, quia servivit Admeto. 188^s *Da spatium (vitae)*: prolixum tempus vitae. 189 1^d (*Hoc recto vultu solum hoc et*) *pallidus o(ptas)*: laetus et tristis vitam 30 longam optas. 2 [*190 Longa s(e)n(ec)t.*] *Aut*: iuvenis hoc et senex optas, in quocumque statu fueris. 191 (*Deformem*

185 *Sed qualis rediit*] interrogative L

3 sers- P S 8 xers- S, sic et infra 10 alae Pith. tali S
 ex -e P eis Schrevel 15 ventos Cram. 17 dicebatur
 Schulz 24 mauri S 25 laum- P, ante corr. S 26 fr- P S
 31 sq. iuvenis hoc et Leo iubat his nocet P S

et taetrum ante omnia vultum dissimilemque sui deformem) pro cute pellem: senectus pr⟨a⟩estat. 194^s Quales umbrifero⟨s⟩ (ubi pandit Thabraca saltus in vetula scalpit iam mater simia bucca): opacas silvas esse in Africa poeta dicit in 5 regione Thabracena, in quibus simiae nascuntur. |
 57 r. 196 1^d (Plurima sunt iuvenum discrimina) [pulchrior illo]: qui⟨bus⟩ discerni possunt inter se. 2 (Plurima sunt iuvenum discrimina pulchrior ille hoc atque ille alio multum hic robustior illo) una senum f(acies): id est: dissimiles et 10 multae figurae sunt in iuvenibus et est unicuique sua gratissima, quod quidam pulcher est, alter eloquens: senibus enim una esse videtur forma. 199^s ([Et iam l. c.] maddique) i(n)f(antia) n(asi): ita nam senibus humor de naso, ut infantibus, pendet. 200 1^d Frangendus m(isero) 15 g(ingiva) p(anis inermi): notandum masculino genere dixisse ut 'hic gingiva'. 2 Quia dentes ruerunt, gingiva panis frangendus est. 202 (Ut captatori moveat) fastidia Cosso: heredipetae. 203 (Non eadem vini atque cibi torpente palato (gaudia): nullus illi sapor inest. 204^s [Gau- 20 dia] n(am) c(oitus iam longa oblivio): ut Virgilius (Georg. III 97) 'frigidus in venerem senior'. 205 1^d (Iacet exiguus) cum ramice n(ervus): penis. 209 (Quae venerem adfectat sine viribus): ut Virgilius (Georg. III 99) 'ut quondam in stipulis magnus sine viribus ignis'. 205 2 (Cum 25 ramice): ramicem dicit intestinum. 206^s Et q(uam)v(is) t(ota) palpetur (nocte): fricetur, praeputietur. 208 1^d (Merito) suspecta l(ibido est quae venerem adfectat sine viribus): ut infames dicantur qui adpetunt feminam, cum coire non possint. 2 Aliud de ⟨e⟩o suspicantur, ^s [Quae venerem 30 adf.] qui sine [n]ullo calore coitum desiderat. 210^d (Nam

194 Thabraca] civitas Africae, in qua simiae sunt plurimae L 202 Captatori] heredipetae L ψμ; Cossus heredipeta erat . . . φ 206 Palpetur] id est manu fricetur L

7 quibus Schop. 13 n. om. S 14 naso Σ -u P S ut] ceu Σ 18 schol. 203 post schol. 204 in S 22 penis Pith. -es P S 24 ignem P S 25 schol. 206 om. S! 26 praepud- P, corr. Barth 28 dicantur Pith. -cuntur S -cunt P 29 deo P S, corr. Cram. 30 ullo Pith.

quae) cantante v(oluptas sit licet eximius citharoedo): id est: quod per aetatem nec audit vocem nec delectatur, quamquam ad spectaculum veniat. 214 Qui vix cornic[h]ines (exaudiet): id est: usque adeo non potest delectari cantilena et cithara, quem strepitus cornicinum non commovent. 5
 215 1 (Clamore opus est ut sentiat auris) quem (dicat venisse puer): nisi puer admoneat, nihil sponte sentit. 2^s (Ut sentiat auris) quem dicat v(enisse) p(uer): quia per aetatem nec videt. 217^d Praeterea mi(nimus) g(elido iam in corpore sanguis): ut Virgilius (Aen. V 395) 'gelidus tardante 10 senecta sanguis hebet'. 219 Morborum (omne genus): id est omne genus aegritudinis, ut Terentius (Phorm. 574) dicit 'rogas? senectus ipsa morbus est'. 220 (Promptius expediam quot amaverit) Eppia moechos: facilius dicam nomina vel numerum moechorum, quos amavit Eppia. 15
 221^s Quot Themison a(egros autumnno occiderit uno): archia- ter illius temporis, cui detrahit. 222 Quot Basilus (so- cios): advocatum (dicit) illo tempore praevaricatore. 223^d (Quot longa viros) exorbeat uno (Maura die): hanc ostendit ore fuisse impuram. | 224^d (Quot discipulos in- 57 v. clinet) Hamillus: magister infantum corruptor. 225^s Per- 21 curram c(itius) q(quot) v(illas possideat nunc quo tondente gravis iuveni mihi barba sonabat): quot villas habeat ex tonsore <h>odie [226 (Quo tondente gravis iuveni mihi barba sonabat): qui me totondit.] senator factus. 227^d (Ille 25 umero hic lumbis hic coxa debilis) [ambos]: redit ad senes. 228 (Huius pallida labra cibum accipiunt) digitis alienis: cheragra[e] debilis, qui ab alio cibatur. 230 (Di)ducere rictum: os applicare, ut pulli hirundinis. 231 (Ad quem ore volat pleno mater) [Sed omni]: pleno enim ore volat, 30 dum incibat filios suos. 232 (Sed omni membrorum damno maior) dementia [quae nec]: ad postremum quod desipes efficiuntur. 233^s (Quae nec) nomina s(eruo)r(um nec

2 per aet- Orelli paruit- PS 11 habet S 13 rugas S
 17 basilus S 24 tonsor eo die PS, corr. Orelli 25 tutun-
 dit PS, corr. Schop. 28 cheragra Pith. 31 cibatur Schurzfl.,
 fort. recte

vultum agnoscit amici): id est: incipit nullum agnoscere de
s(er)vis nec filios suos aut amicos. 237 (*Bona tota feruntur*)
ad Phialen [t.]: impuram hanc fuisse demonstrat poeta
in meritorio et artificem ad inquietandum senis inguinem
5 ex eo, quia diu prostiterit. 240 *Ut vigeant (sensus animi*
ducenda tamen sunt funera natorum): pone ut non sit
demens qui diu vixerit: tamen omnes effer(t) ipse suos
filios. 242^d (*Plenaeque*) *sororibus urnae*: 'urnae' vasa, in
quibus mortuorum ossa componebantur, postquam corpus
10 arsisset. 246^s *Rex Pylius*: Nestorem dicit, qui dicitur
tertiam usque aetatem vixisse, id est trecentos annos, ut
dicit Homerus (Il. I 250 sqq.; Od. III 245 sqq.). 247^d *Ex-*
emplum vitae (fuit a cornice secundae): alii dicunt; quia
plus vixit quam duae cornices possunt vivere. 250 1 (*Qui-*
15 *ve novum totiens mustum bibit*): aut multos autumnos
vidit. 2^s (*Oro parumper*) *attendas*: peto, ut modicum
58 r. videas. | 252^d (*Cum videt acris*) *Antilochi (barbam arden-*
tem): filium suum ploravit Antilochum, quem Memnon
auxilium patri ferentem occidit in Troia. 253^s (*Cum*
20 *quaerit ab omni*) *quisquis adest (socius)*: ab omnibus, qui
ei solacium praestabant. 257 1 *Atque alius (cui fas*
Ithacum lugere natantem): L(a)ertes propter Ulixen.
2^d *Natantem*: naufragum. 258 (*Incolumi Troia Priamus*
venisset ad umbras) *Assaraci m(agnis) s(ollemnibus)*: id
25 est: felix etiam fuisset Priamus, si ante incendium Troiae
fuisset mortuus, cuius funus omnes filii sui deduxissent.
259^s (*Hectore funus*) *portante ac r(eliquis fratrum cervici-*
bus): quae solent a filiis in funere patrum fieri. 264 *Coe-*
perat aud(aces Paris aedificare carinas): bene 'audaces',
30 quia Helenam, alienam uxorem, ablaturae erant.
265 (*Longa dies igitur quid contulit omnia vidit*) *eversa[m]*
(et flammis Asiam ferroque cadentem): proluxa vita ergo

257 *Alius*] Laertes φ μ; *Ithacum*] Ulixen φ ψ μ

2 servis Schop. 4 in meritorio Buech. interea PS 5 quam
diu (ante ex eo S) PS, corr. Leo 7 effert Pith. 21 eis
sol- S 28 funere Pith. -ra PS patris Pith. 30 qui S
31 schol. 265 post schol. 267 2 in S

hoc illi praestitit. ut Virgilius (Aen. II 507) 'urbis uti captae casum conlapsaque vidit'. 267 1^d (*Tunc miles tremulus posita tulit*) *arma tiara*: 'posita tiara' id est corybantio. 2 Ut Virgilius (Aen. II 509) 'arma diu senior desueta tremantibus aevo circumdat nequiquam umeris'. 268^s *Et ruit ante aram*: occisus est. ut Virgilius (Aen. II 502) 'sanguine foedantem quos ipse sacra verat ignes'. 270^d (*Ab ingrato iam fastiditus*) *aratro*: contemptus ab aratro senex, qui non potest laborare, id est arare. 271 1 *Sed torva canino* (*latravit rictu quae post hunc vixerat uxor*): ex- 10 caecato Polymestore <H>ecuba cum saxis impelleretur a populo T<h>racum, versa in canem fertur. 2^s *Exitus (ille)*: id est Priami. 3 (*Sed torva canino*) *latravit rictu quae* (*post hunc vixerat uxor*): Hecubam dicit, quod in cane<m> sit versa. 4 An quia Graecis convicia congerebat, 15 canem nominaverunt? 273^d (*Regem*) *transeo Ponti*: Mit<h>ridates cum per quadraginta annos adversus Romanos dimicasset, cum Pharnace<m> filium suum post ceteros eius fratres voluisset occidere, ab omni relictus exercitu est et exhausto veneno periit accepto frequenter 20 antidoto, ut perire non posset. postea vero Pharnaces successit eius imperio. 274^s *Et Croesum* (*quem vox iusti facunda Solonis respicere ad longae iussit spatia ultima vitae*): cum enim interrogatus fuisset Solon a Croeso, si aliquem vidisset tam gloriose regnantem, ille dixit debere 25 vitae ultimum eventum expectari. quem cum Cyrus captum victor vivum iussisset in rogo inponi, clamare c<o>epit Solonem non sibi esse mentitum, atque ita est a Cyro liberatus timente, ne <t>ale quid sibi fieret in extrema

271 2 *Exitus ille*] Priami φ

2 convolsaque *Verg.* 10 . ca. n. P 11 aecuba P S¹
 12 *schol.* 271 2 *ante schol.* 271 1 *in S* 13 sq. r. t. q. P 18 far-
 nace P S, *corr. Pith.* post *Leo* apud P S; aequae ut *Schurzfl.*
 19 voluisse P 20 est exerc- S 21 farn- P S 26 ultimum
Cram. -mae P S expectari *Barth* -re P S cirus P S 28 sqq. at-
 que—perdurante *in mg.* S 29 tale quid *W.* aliquid P S
 fieret *Schulz* faceret P S 29 sq. extremo . . . spatio perdu-
 rante P S, *corr. Barth*

B. T. Scholia in Iuv. vet. rec. Wessner [1941]

12

vitae spatia perduranti. 276^d *Exilium et carcer (Minturnarumque paludes)*: cum Sylla cum Iugurtha in Africa pugnaret, Marius supra ipsum ambiit et missus est. illo remoto vicit. posthaec cum denuo ad Mithridatem Sylla
 5 mitteretur et profectus esset in Campania, iterum coepit ambire supra eum. exinde discordia inter eos nata est. verum cum Sylla reverteretur ob hanc causam, Marius fugit et latuit in cannis in Minturnarum paludibus. qui cum fuisset ibidem agnitus, in carcerem missus est, et cum
 10 carnifex ad occidendum eum missus esset, visa circa eum tanta maiestate, ut aliquis futurus esset, relicto gladio pavens fugit ac re<t>tulit cognita his, a quibus missus fuerat: illi eum dimitti iusserunt. qui cum fuisset dimissus, in Africam abiit, id est Carthaginem. ibidem solutis ergastulis
 15 Romam venit et omnes Syllanos occidit et receptus a Cinna tunc consul<e> tenuit urbem. postea consul VII fuit Sylla posito in bello. qui ante adventum Syllae fato suo mortuus est. 280^{i. t.} (*Si circumducto captivorum agmine et omni*) bellorum p(ompa animam exhalasset): si triumphi
 20 media pompa cum bellis finiret et vitam. 282 (*Cum de Teutonico vellet descendere curru*): de triumpho Gallico. 277¹ [*Et mendicatus*] (*victa Carthagine*): ut Lucanus (II 69). 2 *Et mendicatus [a]v<i>cta Carthagine panis*: Carthaginem pro Africa posuit, cuius partem Numidiam
 58 v. vicerat Marius sub Iugurtha. | 283^s *Provida P(om)p(eio*
 26 *dederat Campania febres)*: nam dicitur Pompeius, mox quam suscepit bellum civile contra Caesarem, in Capua vehementer aegrotasse, et qui non potuit feбри emori, servatus est, ut a Caesare occideretur. 286 (*Hoc cruciatu Lentulus hac*
 30 *poena caruit ceciditque Cethegus)*: Lentulus, qui proditor fuit, et Cethegus, coniuratus Catilinae, talem mortem non

2 silla P S 3 maurⁱus S 4 cum om. S 8 cannis W.
 gallis P S; calamis Ruben. mintuan- P S, corr. Pith. 11 ut
 aliquis W. et (om. P) vel quid P S 16 consule Schop. 22 Lu-
 canus] 'cum post Teutonicos victor Libycosque triumphos exul
 limosa Marius caput abdidit ulva'. 23 pacis S 25 vicerat
 Iahn -rit P S

pertulerunt, sed laqueo quasi coniurati, non gladio perierunt. **290^d** [*Murmure*] *c(um) V(ene)r(is) fanum videt*): id est: cum ad templum Veneris vadit. **291^s** *Usque ad delicias (votorum)*: id est: usque ad hoc deliciae hominum veniunt, ut pulchritudinem optent filiis suis. **292^d** (*Pulchra* ⁵ *gaudet*) *Latona Diana*: a maiore ad minus. **293** (*Faciem*) *Lucretia q(ua)l(em ipsa habuit)*: Lucretia, uxor Tarquini Conlatini, quam Tarquinius amorem eius non sustinens invitam dicitur corrupisse. propter illa[m] mortem adscivisse sibi dicitur. **294^s** [*Ipsa[m] hab.*] *c(u)p(eret) R(utillae) V(erginia gibbum accipere)*: ¹⁰ Virginiam Appius decemvir adamatam clienti, quem ob hoc subornaverat, in servitutum addixerat. propter quod eam pater Virginius interemit. decemviris imperium abrogatum, Appius in carcere necatus est. **300** (*Vultumque modesto*) *sanguine[m] ferventem*: cito eru- ¹⁵ bescentem. **301** (*Natura benigna larga manu*): abundans. **302^d** (*Quid enim*) *puero conf(erre) p(otest) pl(us custode et cura natura potentior omni)*: quid plus potest conferri in pueris, nisi ut boni mores tradantur et custos adhibeatur? sed haec omnia vincit natura. **304** ¹ (*Non licet esse* ²⁰ *viros*): quod corruptores prohiberi non possunt. ² [*Corruptoris*] Interim omnia ad custodiendum fiant: nam inter viros permanere formosus non potest. **310^s** *I nunc et iuv(enis) s(pecie) l(aetare tui quem maiora expectant discrimina)*: exulta in pulchritudine filii tui, cui multorum ²⁵ erit causa malorum et ingentium. | **306^d** (*Nullus ephebum* ^{59 r.} *deformem saeva castravit in arce tyrannus*) [³¹¹ *Maiora exp(ect). d.*]: id est: tyrannus nullum ephebum in arce sua tentum in adulteris foedum castravit, nisi formosum. **313^s** (*Nec erit felicior astro*) *Martis*: qui cum Venere de- ³⁰ prehensus est in adulterio. **314^d** (*Exigit autem interdum*

3 sq. a del- P 7 Lueret. in. q. l. (l. om. S) P S 7 sq. tar-
 quiniam latini S 9 propter] v. Append. illa Pith.
 10 hab.—v.] . ha. b. c. p. s. r. u. P . h. c. r. S 11 virgineam
 P S decemvir Pith. -mber P S 14 obrog- P S, corr. Pith.
 carcerem P 15 ferv-] . f. P 17 conf.] . f. S 18 in del.
 Schop. 23 formos- S, sic et infra 23 sq. Inunget. iu. u.
 s. l. P, post ingentium S 28 d. om. S urce P

ille dolor) plus quam lex ul(la) d(olo)ri (concessit): plus
nam dolent(es) mariti in adulteros quam quae lex iube[n]t
exercent. **317** (Quosdam moechos) et mugilis intrat: piscis
grandi capite, postremus exilis, qui in podicem moechorum
5 deprehensorum soleba[n]t inmitti. **318** 1^s Sed tuus Endy-
mion: tuus pulcher. 2 Endymion: pastor, quem Luna
adamavit. **319**^d Servilia: nomen cuiusdam mulieris tur-
pissimae. **320** (Exuet omnem) corporis orn(a)t(um): pro
libidine usque et sua ornamenta, inquit, donat mulier, ut
10 tantum ad suam libidinem possit inducere filium tuum.
322^s [Inguinibus] s(ive) e(st) h(aec) Op(pia sive Catulla):
quaelibet nobilis matrona. **321** (Udis inguinibus): in
desiderio viri. **323** Deterior totos (habet illic femina mores):
nihil aliud praeter libidinem spectat. **324** 1^d Sed casto
15 q(uid) f(orma) n(ocet): quasi obiectio: quid enim, si castus
fuerit, pulchritudo nocet? 2^s (Quid profuit immo) Hippo-
lyto (grave propositum quid Bellerophonti): id est: quid
profuit castitas Hippolyto et Bellerophonti? non propterea
damnati sunt? **326**^d (Nempe haec ceu) fastidita repulsa:
20 Ph(a)edra, Minois filia, uxor Thesei, noverca (H)ippolyti.
327^s Nec St(h)enebo(ea): Proeti uxor, quae amavit Bello-
phontem. **328**^d (Mulier) saevissima t(unc) e(st cum
stimulos odio pudor admovet): dum laesus amor irascitur.
ut Virgilius (Aen. V 5) 'duri magno sed amore dolores
25 polluto, notumque furens quid femina possit'. **329** (Cum
stimulos odio pudor admovet) [elige quidnam]: dum laesa
aut contempta erubescit. **330** (Cui) nubere Caesaris uxor
(destinat): uxor Claudii Messalina, quae Gaio Sil(i)o palam
nupsit inducto etiam Claudio, ut ad tabulas dotales obsi-

324 1 Sed casto etc.] Anthypophora est. obiectio Lψ (o.
etiam φ)

2 dolentes Schop. quamque S, -quam P iubet Iahn
4 capite Schop. -tis PS 5 solebat Pith. 6 Indym- PS
13 totos ex tutus S 14 praeter Barth propter PS 16 sq. Hip-
politio PS 18 ippolito P hipp- S bellerof- PS 19 re-
pulso PS 20 ippoliti PS 24 sq. dum magnos amore dolo-
res polluti PS 27 caesari P 28 Silio Pith. 29 ad(eo)
Iahn, an del.?

gnaret, quod quasi de industria simularentur ad avertendum periculum, quod imminere[t] ipsi per quaedam portenta ostendere[n]tur. **332** (*Rapitur miser extinguendus*): hunc Silium transeuntem per forum rapuit Claudius et necavit. **333** 1^s *Messalinae o(culis)*: vidente ipsa. 2 Id 5 est: ante oculos amatus cruci figitur. 3 (*Dudum sedet illa parato*) *flam(m)eolo*: quo nova nupta operitur. **334**^d *Genialis in (h)ortis (sternitur)*: lectus, ubi concumbunt. **335** 1 (*Ritu decies*) *centena dabuntur (antiquo)*: secundum morem. 2 Dos scilicet. **336** (*Veniet cum signatoribus*) 10 *auspex*: auspices adsolebant nuptiis interesse. **337** (*Haec tu secreta et paucis*) *commissa putabas*: clanculo celebrari. **338**^s *Non nisi l(e)g(itime) vu(lt) n(u)b(ere) [q.]*: id est illa adultera. **339**^d (*Ni parere velis*) *pereundum er(it) a(nte) l(ucernas si scelus admittas dabitur mora parvula)*: 15 si contra dixeris, mor(i)eris; si consentias, paululum mortem differes. | **342**^d *Interea tu (obsequere imperio)*: interea, 59 v. dum ad illum pervenit crimen admissum, tu illi ve(l) tibi fac satis. nam sive indulseris sive negaris, tantundem erit. **346**^s *Nihil ergo o(p)t(a)b(unt homines)*: obiectio cum 20 interrogatione. **347**^d (*Permites ipsis expendere*) *numinibus [q.]*: in voluntate deorum. **350**^s *Carior est illis (homo quam sibi)*: ipsi non petiti bona praestabunt: plus enim nos ipsi(s) cariores sumus quam nobis. **351**^d (*Caeca magna-que*) *cupidine ducti*: caeco sive vano desiderio. **352** (*At* 25 *illis notum qui pueri qualisque*) *futura sit uxor*: sciunt futura. **354** *Voveasque s(a)c(e)l(lis)*: votum facias in templis. **355** (*To*)*macula porci*: pingua quaedam viscera.

334 *Genialis*] lectus *L φ ψ μ* **335** 2 *Dabuntur*] in dotem *φ ψ*
346 *Nihil ergo etc.*] obiectio (est *add. φ μ*, ab aliquo *add. L*) *L φ μ* **354** *Sacellis*] in templis *L φ ψ μ*

2 imminere *Iahn* ipsi] sibi *S*¹ quaedam] quem dum *P S*
 2 sq. port. ostenderetur] *Suet. Claud. 29* ostenta portenderetur
 4 hunc Silium *W. hostilium P S* 11 adsol- *Schurzfl.* ut sol-
P S 12 comissa *P* 14 Per eundem *P* 16 morieris *Schop.*
 17 differes *Schop. -ris P S* 18 vel *Pith.* 19 negaveris *S*
 20 ego *S* oblectio *P* 22 volupt- *P* volupt- *S* 24 ipsis
Pith.

- 356** (*Orandum est ut sit mens sana*) in corpore sano: hoc solum petendum est. **358** (*Qui spatium vitae extremum inter munera ponat*): pro donis mortem habeat. **357** (*Animum mortis*) terrore c(a)r(en)t(em): qui mortem contemnat. **359** (*Naturae qui ferre queat quoscumque*) labores: quidquid imperat natura. **360^s** (*Potiores*) *Herculis aer(um)n(as) c(re)d(at) s(ae)v(os)q(ue) l(abores et venere et cenis)*: id est: laborum gloriam petat et praeferat labores deliciis. **362** [*Et venere e(t) c(en)i(s)*] e(t) p(luma) S(ardana)-
 10 p(alli): Sardanapallus rex As(s)yrriorum luxuriosus, de quo Tullius in tertio de republica (fr. inc. sed. 4 Z.) sic ait 'Sardanapallus ille vitiis multo quam nomine ipso deformior'. **363^d** (*Semita certe tranquillae per virtutem*) patet unica vitae: via, qua[e] sola quieta potest esse vita[e].
 15 **365** 1 (*Nullum numen habes si sit*) prudentia [n. t.]: ne quid(em) deos qui sapiat timebit. 2^s (*Nos te*) nos facimus (*Fortuna deam*): dum petimus aut speramus aliquid.

XI

- 1 1 *Atticus eximi[a]e (si cenat lautus habetur)*: ad Persi-
 20 cum scribit in eos, qui ultra vires familiaris rei pretiosas
 60 r. epulas conparent ad extruenda convivia. | 2^d (*Atticus eximie si cenat lautus habetur*) si *Rutilus d(e)m(ens)*: nunc poeta nomina duo posuit, cum de generalitate loquatur. per Atticum vero divitem vult intelligi quemlibet, per
 25 Rutilum autem pauperem. quem dementem ideo dixit, quia in divitibus quae humanitas dicitur, haec in paupertate dementia habetur. 5 1^s [4 *Convictus th(er)m(ae) s(tatione)s*] (*De Rutilo*): deest 'loquuntur omnes'. 2 (*Dum va-*

362 Sardanapallus rex (fuit *add.* φ ψ μ) Assyriorum luxuriosissimus L φ ψ μ

5 *De Rutilo*] scilicet (vident et φ) locuntur φ ψ

4 Torrore P 7 c.] . o. s l. om. s s laborum ex
 -rem P petat Lachm. ferat PS 10 asir- PS 14 qua
 Schop. vita Schop. 16 quidem Barth
 20 familiaris Pith. -res PS 27 th. s. s. S

lida ac iuvenilia membra) sufficiunt: dum iuvenis est.
 7^d (Nec) prohibente t(ribuno): qui custodes erant libertatis.
 8 1 [Scripturus l.] (Regia verba): superba et delicata.
 2 (Scripturus leges et regia verba lanistae): id est se aucto-
 raturus. 3 Aut haec scripturus, quae iuris et consuetudinis 5
 era[n]t ab [h]isdem scribi, qui accepto pretio se in ludum
 distrahebant. 9 1^s Multos p(orro vides): eos vult intelligi,
 qui ex pecunia credita sibi luxuriantur. 2^d (Quos) s<a>epe
 <e>lusus ad ips(um creditor introitum solet expectare macelli)
 id est: frequenter delusi ex pollicitatione red<h>ibitionis 10
 ibi eos expectant, ubi res aptae luxuriae distrahuntur.
 11 (Et quibus in solo vivendi) causa palato est: tantum
 propter gulam volunt vivere. 14^s Interea gustus (elementa
 per omnia quaerunt): 'hos gustus' masculinum. 15^d [Num-
 quam an. p.] (Interius si adtendas magis illa iuvant quae 15
 pluris emuntur): intentius emunt quae carius distrahuntur:
 haec enim eos plus delectant. 17 (Haut difficile est
 peritura)m arcessere summam: non dubitant mutuo acci-
 pere, quae perdant magis quam erogant. 18 Lancibus
 (oppositis vel matris imagine fracta): id est: argentum 20
 vendat aut matris suae imaginem, si in auro picta est aut in
 argento. 19 1 (Gulosum fictile) <h>ypallage: nam 'gu-
 losum' dixit pro eo quod gulosis paratur. 'fictile' autem
 patinam accipie[n]s. 2 Vel cac<c>abum gulosis cibis com-
 positum. 20 1^s [Fictile] (sic veniunt ad miscellanea ludi): 25
 id est: cum non habeant unde manducant, distrahunt se ad
 ludum. 2 (Miscellanea): genus miserabile ferculi. 3^d Mi-
 scellanea ludi: 'miscellanea' cibus gladiatorum [4 Id est
 ultima cena.], ideo miscellanea, quia omnia, quae appo-
 nuntur eis, miscent et sic manducant. 22^s (Laudabile 30
 nomen) sumit: bonum nomen vel famam accipit. 24 1^d (Qui

4 sq. auctur- P S 6 erat Buech. ludum Schop. -do P S,
 cf. schol. ad 201 9 . ip. P 13 gil- P 14 hos S Os P
 15 . a. p. S 16 intentius W. -tiose P S 18 -cescere S 24 ac-
 cipies Schurzfl. Vel Schop. ut P S gulusis S 26 distra-
 hunt W. -ent P S 27 sq. Miscillania P S 28 miscellania P S
 30 sic om. S 31 accepit P S, corr. Pith.

*scit quanto) sublimior At[h]lans(omnibus in Libya sit montibus): id est: pauper, qui novit quantum distat a divite et tamen non se agnoscit et quasi dives luxuriatur. 2 At[h]lans: metaphora a montibus. 26^s Ignoret q(uantum fer-
 5 rata distet ab arca sacculus): id est: a maiore patrimonio paupertas aut mediocris res familiaris. 27 1^d Γνωθι σεαυτόν: Socratis philosophi dictum. 2 Id est: agnosce te qui sis et secundum possibilitatem tuam age. 28^s Figendum e(t) m(emori tractandum pectore): in memoria habendo
 60 v. dum, [29 Coniugium q.] considerandum semper. | 31^d (In qua se) transducebat Ulixes: idoneum existimabat, transferebat. 32^s Ancipitem (...causam protegere): defendere negotium iniustum aut dubium. 33 (Dic tibi qui sis): considera eloquentiam tuam, si ad defendendum est idonea. 34^d (Curtius) et Matho buccae: iactanticuli, qui tantum buccas inflant et nihil dicunt. 35^s Noscenda est m(ensura) s(ui spectandaque rebus in summis minimisque): id est: consideranda in omnibus rebus est mensura uniuscuiusque rei, et si ad hanc sufficit, sic eam debes adsumere. 36^d [In summis m(i)n(im)i]sq.] (Etiam cum piscis emetur): etiam in rebus vilissimis. 37^s Ne mullum cupias (cum sit tibi gobio tantum in oculis): pr[a]etiosum piscem non debes emere, cum sis pauper. 38^d (Quis enim te deficiente crumena et crescente gula manet exitus) [⟨a⟩ere paterno]: qui eventus
 25 subsequitur comestorem, cum crumenam non habeat? 39 1^s (Aere paterno) [40 Ac rebus]: id est patrimonio. 2^d (Aere paterno ac rebus mersis in ventrem) [faenoris atque]: cum omne patrimonium suum in ventrem mergat. 42^s (Novissimus exit) anulus e[t] digito: post omnia [vendit]
 30 anulum e digito vendit et comedit. 44 Non praematur(i*

32 *Protegere*] defendere φ ψ μ

2 distrahet s distet *Cram.* 4 metaf- P S 6sq. ΓΝΩΘΕ-
 ΑΥΤΟΝ S ΓΝΩΘΕΙΣΑΥΤΟΝ Σ 7 socratis Σ -tes S -te P
 10 Coniugum . q. S 15 bucces S 25 crumenam *Schop.*
 cum S, om. P 26 patrimonio *Pith.* -ium P S 28 omnem P
 merg- in ventr- S 29 *secl. Goetz*; vend- sq. *secl. Cramer*

cineres nec funus acerbum luxuriae sed morte magis metuenda senectus): id est: non magis metuenda mors in <iu>venta luxuriantibus quam senectus. 46 1 *Hi plerumque (gradus)*: frequenter his rebus ad summam egestatem pervenitur, et cum a creditoribus sumptam pecuniam devoraverint, in 5 exilium sponte eunt, id est ad Baias, ubi maior est luxuria, ubi et reliquam si est pecuniam devorarent. tunc nam eunt, cum superest aliquid, et ne sit facultas creditori repetundi pecuniam suam, exilium sibi indicant [annum abesse patriae suae]. 2^d (*Conducta*) *pecunia Romae (et coram domi-* 10 *nis consumitur)*: mut<u>o accepta ante creditores comedunt. 48 (*Et pallet*) *fenoris auctor*: consumpta<m> pecunia<m> cum videt creditor. 49^s *Qui vertere solum*: exilium pati. 50 1 *C[a]edere n(am)q(ue) f(oro iam non est deterius)*: id est: nihil est deterius quam abesse foro, [et] 15 ut et patriam deserere patiaris. 2^d (*Iam non est deterius quam Esquilias a ferventi*) *migrare S(u)b(u)r(a)*: id est: tantum est illis deserere patriam suam vel forum, quantum est qui a Subura, frequentissima regione, ad Diocletianas migret, ubi solitudo est. 52 (*Illa maestitia est caruisse* 20 *anno) circensibus uno*: hoc tantum dolent <annum abesse patriae suae>. 56 1^s *Experiere (hodie numquid pulcherrima dictu Persice non praestem vita tibi)*: experiere, num non praestem vita, quod tibi verbis dicam. 2 (*Experiere hodie numquid pulcherrima dictu) Persice (non praestem* 25 *vitae tibi moribus et re si laudem siliquas)*: intelleges, inquit, Persice, utrum praeceptis meis vita conveniat necne, dum ego parsimoniam laudo. ideo 'siliquas' opposuit luxuriae rictu<i>. 58 1^d *Si laudem siliquas*: id est parci-

2 magis *Pith.* magna PS in iuv- *Pith.* 7 devora-
verint S eunt *Iahn* eum PS 8 repetenti S 9 sq. hic
secl., infra (schol. 52) inser. Rutgers 11 mutuo *Pith.* (mauto S)
12 sq. corr. *Iahn* 13 creditur S 14 Credere P 15 et eras.
in S 16 deser- *Cram.* deferre PS 21 cf. ad schol. 46 1
23 exp- om. S num *Iahn* nam PS 24 vita<. c.> S tibi
verbis *W. duce Leone* ut vivis PS dico *Schulz* 26 intel-
leges *Cram.* -gis PS 27 necne *Buech.* sed ne PS 28 par-
simoniam *Pith.* patrimonium PS 29 rictui *Rutgers*

tatem. nam proprie siliqua est, qua legumina continentur.
 2^s (*Pultes*) coram aliis (*dictem puero sed in aure placentas*):
 id est: ante alios, ut frugi videaris, pultes aut legumina
 iubes parentur tibi, in aurem autem puero alia dicis tibi
 61 r. parari. | 60 1^s *Nam cum sis c(o)nv(iva mihi promissus)*:
 6 qui<a> te mihi convivam futurum promisisti. 2 (*Habebis
 Euandrum venies Tirynthius aut minor illo hospes*) [63 *Alter
 aq. a. f(la)m(mi)s a. s.*]: nunc poeta vult hoc intelligi: cum,
 inquit, sis vir magnus, exciperis tamen a me hospitio paupere,
 10 ut scilicet Hercules ab Euandro aut Aeneas. 3 'Haec,
 inquit, limina victor Alcides (subiit)' (Verg. Aen. VIII 362).
 63^d *Alter aq(uis alter flammis ad sidera missus)*: Aeneas,
 qui in Numicium fontem lapsus creditur consecratus: ideo
 ait 'aquis'. 'flammis' vero Hercules, qui in Oeta monte se
 15 incendit non tolerans ardorem vestis, quam in sanguine
 Nessi Centauri tinctam uxor sua Deianira causa paelicis
 vestiendum porrexit. 64 *Fercula (nunc audi)*: id est:
 ordinem convivii hodierni, quod tibi ex<h>ibiturus sum, ex-
 ponam. 66 1 [65 *De Tiburtino v. p(in)g.*] (*Inscius herbae*):
 20 lactans, qui adhuc herbam non contigit. 2 Ut Virgilius
 (Ecl. 2, 42) 'bina die siccant ovis ubera'. 68 *Et montani
 (asparagi)*: quia sunt et in hortis. 70 (*Tortoque*) *calentia
 f(e)n(o ova adsunt ipsis cum matribus)*: recentia ova cum
 ipsis gallinis. 71 (*Servatae parte anni quales fuerant*) in
 25 *vitibus uvae*: uvae, quas suspensas servavimus. 74^s *Aemu-
 la Picenis (... mala)*: tamquam Picena. 75 1 (*Siccatum
 frigore*) [76 *Autumnnum*]: hieme. 2 (*Siccatum frigore post-
 quam autumnnum et crudi posuere pericula suci*): nam sicca
 poma non incitant morbum umore nocivo consumpto.
 30 76^d (*Crudi posuere pericula*) *suci*: id est: iam digesto suco
 malo. 77 *Haec olim (nostri iam luxuriosa senatus cena*

3 frigi P S, corr. Pith. 6 quia Jahn 8 <dicit> vult S
 10 herculis P S, corr. Pith.; sic et infra 15 in] ei Schop.
 16 causa pel-deianera P S, transp. W.; c. p. ante uxor Schurzfl.
 17 vestiendam Pith., at v. Append. 18 exhibitur osā (in -sū
 corr.) S 19 De Tib.] &ib- S 21 bina Verg. una P S (pro
 vina) 22 herbis S 30 <. Ic.> Suci S iam Jahn
 non P S

fuit): id est: veteres, qui licet adhuc parce viverent, tamen iam antiquam parsimoniam egrediebantur. 78 (*Curius*): de hoc Cicero in Catone maiore (55) 'Curio ad focum sedenti magnum auri pondus Samnites cum obtulissent, repudiati sunt. non enim aurum habere praeclarum sibi 5 videri dixit, sed his qui hab(er)ent aurum imperare'. 80 [*Compede*] *f(ossor)*: fossis frequen[ti]s. 82 (*Sicci terga suis rara pendentia*) *crate*: in crate pendens laridum. 83^s *Moris erat (quondam festis servare diebus)*: id est: ut non tangere(n)t nisi festis diebus. 85 1 *Accedente* 10 *n(ova . . . carne)*: 'nova' recenti. 2 *Nova*: ut (Verg. Aen. V 78) 'duo lacte novo'. 87 *Castrosum im(peris et dictatoris honore functus)*: dux, magister exercitus. 88^d *Solito m(a)t(u)r(ius)*: citius solito. | 89 1^s *Erectum d(omi)t(o)* 61 v. *r(e)f(erens a monte ligonem)*: sola dignitate clari, nam nec 15 superbi nec divites. 2^d (*Domito referens a) monte l(i)g(o)-n(em)*): fosso, subacto monte. 91^s [*Et Scauros*] (*Rigidique severos censoris mores etiam collega timeret*): Fabium censerem dicit, cui in censura[m] Maximi nomen obvenit. qui luxuriam reipublicae damnans a collega Publio Decio 20 postulavit, ut aut ipse, quemadmodum ei videretur, mores hominum emendaret priorum censorum negligentia perditos aut pateretur se revocare pristinum civitatis statum: quorum si neutrum faceret, minitatus abdicaturum se magistr(at)u. Decius ergo exterritus permisit, ut quem- 25 admodum vellet rempublicam administraret se consentiente. 93^d [*Nemo*] *int(er) c(u)r(as et seria)*: inter necessaria. 94 (*Qualis in Oceani fluctu testudo*) *nataret*: ut

85 1 *Nova*] recenti φ ψ μ

1 biberent S *ex viv- corr.* P 2 anticum patrimonium PS, *corr. Pith.* 4 edenti S attul- Cic. 5 non—aurum Cic. nam mirum PS 6 videre S *ex -ri corr.* P eis Cic. 7 frequens W.; -ntibus Schulz 8 grate bis PS lauridum S luridum, u 1. in a *corr.*, P 10 tangerent Schop. 11 n. om. S *Nova Iahn* nam PS 14 Et rectum S 18 Fabium Rutgers fabricium PS 19 incepsuram maxime PS, *corr. Pith.* 24 abdicaturus eum PS, *corr. Buech.* 25 magistratu Pith.

lectum testudineum haberet. lectos nam antiqui testudine Oceani ornabant. 95 (*Clarum Troiugenis factura*) et nobile *f(ul)c[h](rum)*: nobili****us dixit lectum. 96 *Sed nudo latere*: non ornata sponda. 98 (*Ruris*) *alumni*: rustici
 5 infantes. 99^s *Tales ergo cibi (qualis domus atque supellex)*: talia convivia eorum, quales et res familiares. 100^d (*Gravias mirari*) *nescius artes*: signa sive alias ornaturas. 102 1^s *Magnorum (artificum . . . pocula)*: magno artificio confecta pocula. 2^d (*Frangebat*) *pocula miles*: id est: ut de
 10 poculis fractis phaleras et alia ornamenta militaria fabricarent. 104^s (*Ferae mansuescere iussae*) [105 *Imperii f.*]: a dis, ut pueros nutriret Remum et Romulum. 106 *Ac nudam ef(figiem clipeo venientis)*: Martis ad Iliam venientis, ut concumberet. 107^d (*Pendentisque dei*) [108 *Ostenderit*
 15 *hosti*]: de aere pendentis. 108 *Farrata [catino]*: cibus ex farre, qui cibus primus antiquorum fuit. 110^s *Omnia tunc [i.] q(ui)b(us) i(n)v(ideas si lividulus sis)*: hoc est: omnia tunc praesta**<n>**tiora erant et tanti pretii, quibus si avarus **<sis>**, invidere possis. 111 1 (*Vox*) *nocte fere*
 20 (*media mediamque audita per urbem litore ab Oceani Gallis venientibus*): conturbantibus Gallis Senonibus repente vox monentis audita est, hostem caverent. itaque hostibus pulsus restituta urbe templum constitutum est et consecratum deae Monet**<a>**e. 2 Dicit nam Iovem adventum
 25 Senonum praenuntiasse Gallorum. 3 Unde Virgilius (Georg. I 474) 'armorum sonitu**<m>** toto Germania caelo audiit'. 113 1^d (*Et dis*) *officium vatis (peragentibus)*: officium sacerdotis et **<h>**aruspicis dii fecerunt. 2 Sacerdotum mu**<n>**ere fungentibus: ipsorum enim fuerat imminetia

95 *Fulcrum*] lectum a fulciendo dictum φ ψ 108 *Farrata*] cibus ex farre L ψ

1 lectus S *ex -os corr.* P 3 nobilibus Schulz 10 faleres P S, *corr. Pith.* 13 aliam P S, *corr. Pith.* 15 ex *Suppl.* et P S
 18 praestantiora *Pith.* 19 *add. Pith.* invidere *ex -ris corr. S*
 21 **<Italiam>** cont- *Schurzfl.* 23 sq. consacr- P cons&er- S 24 mun- S 25 pernunt- P S, *corr. Pith.*
 26 tota P S 29 more fugientibus P S *corr. v. d. ignotus*

Romanis pericula nuntiare. 115 (*Hanc rebus Latii curam praestare solebat fictilis et nullo violatus*) Iuppiter auro: id est: cum necdum auro tectus esset, sed fictilis tota Iovis conpago, magna pro nobis cura vigilabat. 117 (*Domina natas nostraque*) ex arbore m(en)s(as): ut mensas facerent 5 nucinas. | 119^d (*Annosam si forte nucem*) deiecerat eurus: 62 r. <si> quam ventus deiecisset. 122 (*Latos nisi sustinet*) orbes (*grande ebur*): eburneam mensam ex ebore factam (dicit). 123 (*Et magno sublimis*) pardus hiatu: pardus, qui sustineat orbem. 124 (*Porta S*)yenes: civitas Aegypti. 10 125^s *Et Mauri celeres*: nam et apud Mauritaniam interiorem dicuntur nasci elephantum, unde et Hannibal habuit. praeterea hoc etiam addunt, quod cum senserit se grandes habere dentes, in terram eos figit et inde abducto capite eos amittit. 126^d (*Et quos deposuit Nabataeo*) belua saltu: 15 lucus in India, ubi nascuntur elephantum. 127 1 *Surgit orexis*: libido vescendi. 2 *Hinc (surgit orexis)*: delectat cibum capere, si mensa est [a]eburnea. 128 1 (*Pes argenteus*) [129 *Anulus in digito q. f.*]: mensae scilicet. 2 (*Nam pes argenteus illis anulus in digito quod ferreus*): ut est, 20 inquit, nobis vilis anulus ferreus, ita illis mensae pes argenteus, nisi fuerit [a]elephantum dente composita. 130 (*Convivam caveo qui me*) sibi comparet e(t) r(es despicit exiguas): id est: qui me ex comparatione contemnit, non eum invito. 134^s (*Non tamen his ulla umquam obsonia 25 fiunt*) rancidula (*aut ideo peior gallina secatur*): quia ossea sunt manubria. 136 *Sed nec structor (erit cui cedere debeat omnis pergula)*: <cui> quasi magistro subiaceant omnia. 137^d *Pergula*: coquina, in qua boletaria ponuntur.

134 *Aut—secatur*] quia ossea sunt manubria L

3 textus P S, corr. Schurzfl. 5 <. i.> m. s. S fac- Hennin.
 fu- S fi- P 7 add. W. 11 caeleres P celeris S 12 elef-
 P S, sic et 16 13 etiam Hennin. nam P S 14 figit ex -at S
 15 amittit ex dimittat S 16 lucus S Σ locus P in I-] indiae Σ
 elef-nasc- Σ 21 mensae Schop. -is P S 22 aelef- P S
 denti S 24 ex.^{co} paratione S 28 add. Pith. 29 coquina
 in Σ -nam P S volpun- Σ

138 1 *Pygargus*: pygargus fera est in specie cervi, quae retriores partes albas habet. ideo et dictus est pygargus, quia Graece nates πυγή dicuntur [139 1^s *Et Scythicae (volucres)*: phasianus, ἀπὸ τῆς Φάσιδος <dic>tus.], et
 5 album ἀργόν. 2 Au<t> si pygargus avis genus, chenalopex appellatur. 139 2^d (*Phoeni*)*copterus ingens*: genus avis, quae habet pennas colore phoenicio, in aqua semper est, abundans in Africa. huius rostrum tam prolixum est et curvum, ut nisi merso capite aqua in os ipsius non possit
 10 intrare. 140^s *Et G<a>etulus or(yx)*: oryx animal minus quam bubalus, quem Mauri uncem vocant. cuius pellis ad caetras proficit, scuta Maurorum minora. 141^d *Ulmea c[a]Jenna [S(u)b(u)r.]*: quia lanionum codices maxime ex ulmis sunt omnes. 142 *Nec frustum c(a)p(reae subducere nec latus*
 15 *Afrae novit avis noster)*: hoc est quod vult dicere: infertor noster furtum facere ignorat neque aut capreae ca<r>nis particulam aut alicuius avis subtrahens. 144 (*Exiguae furtis*) *inbutus ofellae*: id est: non aliud novit rapere nisi ofellam, quod didicit. 145 (*Paucis assibus*) *emptos*: vile
 20 comparatos. 146^s *Porrigit i(n)c(ultus puer atque a frigore tutus)*: bene poeta ostendit vestitum puerum, non tamen
 62 v. ornatum. | 147^s (*Non Phryx aut Lycius*) [148 *Quisquam erit i. m.*]: quales vendunt care manciparii. 148^d *Posce Latine*: id est: non Gr<a>ece, quia nescit. 149 1 (*Idem habitus cunctis*) [149 *Rectique c(a)p.*]: id est: pueris similes vestes.
 25 2 (*Tonsi rectique capilli*): non comati. 150 [*Convivia*]

138 1 'Pygargus' ovis cum albis clunibus, Graece dicta π 2 *Pygargus*] proprium avis (hoc et μ) nobis ignotae φ ψ 148 *Latine*] non Graece L φ 149 2 *Tonsi—capilli*] non comati L φ ψ μ

1 Pig- pig- P Pyg- s 2 albes s 3 pige PS pigi Σ
 scytich(a)e PS 4 fas- PS dictus Schop. -tur PS dicitur
 Schurzfl. 4sq. et album ἀργόν Rutgers et alvum argon PS
 5 Aut si Buech. pylargus PS, corr. Rutgers chenalopex
 W. (duce Lindenbr.) clagalopes (da- s) PS 7 foen- PS
 9 hos P 10 o. r. P 11 quam om. s hub- s 12 caetras Pith.
 cituras PS 13 laneonum PS 15 infertor, sscr. † u, s 16 car-
 nis Pith. 19 Emptos s 20 schol. 146 om. s 23 Posce s
 Pasce, sscr. o, P

pexi: deducti pectine capilli. 151^s *Pastoris* (*duri hic est filius ille bubulci*): duobus his generibus poeta convivium deformat, quod rusticos dicit ministrare pueros. 152^d (*Suspirat longo non visam tempore*) *matrem*: quia diu abest a parentibus, tristis est. 153 *Desiderat haedos*: ut pastoris 5 filius. 154 (*Ingenui vultus puer ingenuique*) *pudoris*: modesti, bene nati. 155 1 (*Quos ardens*) *purpura vestit*: qui praetextati sunt. 2 *Ardens purpura*: pro fulgens. ut Virgilius (Aen. IV 262) 'Tyrioque ardebat murice laena'. 156 1^s *Ne<c> pupillares* (*defert in balnea raucus testiculos*): 10 id est: quales habent hi, qui patres non habent, scilicet tumentes in licentia pueritiae. 2 Sed castus est. 158^d (*Crasa...*) *inguina* [*g(u)t(o)*]: maiorem penem. 159 1^s *Hi[n]c tibi vina* (*dabit*): talis puer pincerna. 2 (*Diffusa in montibus illis*) *a quibus ipse venit*: de eadem villa vinum, unde 15 et minister est. 162 1 *Forsitan* (*expectes ut Gaditana canoro incipiant prurire choro plausuque probatae ad terram tremulo descendant clune puellae*): id est: speras forsitan, quod incipiant saltare delicatae ac pulchrae puellae Syriae: quoniam de Syris et Afris Gadis condita est. 2 Nunc, in- 20 quit, expectas apud me pantomimas aut lyristrias de Gadibus, quae lasciviant[e]. Martialis (V 78, 26) ita: 'ne<c de> Gadibus improbis puellae vibrabunt sine fine prurientes lascivos docili tremore lumbos'. 163^d *Incipiant pr(u)r(ire) ch(oro)*: quae suo motu faciunt barbatos pati pruri- 25 ginem. 169 1 (*Magis ille*) *extenditur* [*et mox*]: 'ad venerem' subauditur. 2 (*Et mox auribus atque oculis concepta urina movetur*): illis saltantibus. 170 *Urina movetur*: irritata scilicet clunibus saltantium puellarum. 171 (*Non capit has nugas humilis domus*) [*Audeat ille*]: res aut 30 luxurias. 172 1^s *Testarum c(re)p(i)t(us)*: testis nam antea percutiebant saltantibus pantomimis, quia adhuc

4 matrem om. s¹ 7 na (!) s 19 et 20 Tyr- pro Syr-
Schurzfl. 21 lir- p s 22 quae W. quod p s lasciviant
Pith. 23 sine] sed nec in p s prunentes p s 24 lom-
bos p s 25 ch.] . th. p s 27 subauditus p sub s 31 c.]
o. s 32 quia adhuc Lipsius quidam huc p s

non erat, ut mesochori percuterent manibus. 2^d (*Cum verbis nudum olido stans fornice mancipium*) quibus abstinet [*il. f.*]: tam obscenis, ut illis meretrices abstineant. 173^s (*Ille fruatur*) vocibus o(b)s(ce)n(is): div[it]es
 5 cantilenis turpibus. 175 *Qui Lacedaemonium* (*pytismate lubricat orbem*): qui expuit supra marmor Laced(a)emonium, quo stratum est pavimentum, ut leve sit, ut sal-
 63 r. tantibus puellis nihil inpediat. | 176 1^d (*Namque ibi fortunae veniam damus*) [*alea turpis*]: divitum, quasi ut
 10 liceat illis peccare. 2 (*Alea turpis turpe et adulterium*) mediocribus h(aec) e(a)d(em) il(li omnia cum faciant hilares nitidique vocantur): id est: si alea luserit pauper aut adulterium fecerit, damnandus est; si dives horum aliquid, iocosus appellatur. 180^s *Conditor Iliados* (*canta-*
 15 *bitur atque Maronis . . . carmina*): Virgilii sive Homeri versus. 182 *Quid refert* (*tales versus qua voce legantur*): quid interest, utrum bona an mala? 186^d (*Prima si*) *luce egressa r(ever)t(i nocte solet tacito bilem tibi contrahat uxor)*: mire nec ipsi Persico pepercit poeta. 187 *Bilem tibi*
 20 *c(on)t(ra)h(at) u(xor)*: ne uxor tibi bilem contrahat, si tarde regreditur, quae a prima luce processerat et ita regressa est, ut se prodat signis quibusdam concubuisse cum moechno. solent enim aures et vultus stupratis rubere. 188^s *Umida suspectis r(e)f(erens multicia rugis)*: Teren-
 25 tius (Eun. 645) 'postquam ludificatus est virginem, vestem scidit'. 189 *Vexatasque c(o)m(as)*: a moechno, cum quo concubuit. 192^d (*Ingratos ante omnia pone sodales*) [*194 Similisque triumpho*]: non referentes tibi gratiam, qui fortunam sequuntur et amicitiam pro suis commodis
 30 contemnunt. 193^s *Interea Megalesiaca* (*spectacula*

173 *Ille*] alius (*hoc et φμ*) dives ψ 182 *Tales versus*] quales sunt (versus *add. μ*) Homeri et Virgilii φ ψ μ

4 dives W. 7 leve Rutgers lene P S 14 iocus S Cond-]
 Conducitur P S 19 Persico Twesten rei P S Vilem P
 21 tarde Pith. -o P S 23 stupratis Buech. sub hora
 eis P S 27 schol. 192 post schol. 194 in S 28 non Schop.
 nam P S

mappae Idaeum sollemne colunt): hoc ideo, quia Megalesia-
 <ci> circenses ante solem prope edebantur. **194** 1 *Idaeum*
s(o)l(lemne): de Ida, Matrem Deum. 2 (*Similisque*
triumpho) [*praeda*]: pompa<e>. **195** 1^d *Praeda cabal-*
lorum p(raetor) s(edet): quoniam circensibus illis, quos 5
 praetores edunt, unus est missus, qui ordinarius dicitur.
 2 Ideo 'praeda caballorum', quia hordeum pro illo die
 aurigae tollunt equorum. 3 Aut ideo 'praeda' dixit, quon-
 iam multi equi frangebantur in isdem circensibus.
197 (*Fragor aurem percutit eventum viridis*) quo colligo 10
p(anni): id est: prasini ex clamore magno intelligo victo-
 riam. **199** *Nam si deficeret (maestam attonitamque videres*
hanc urbem veluti Cannarum in pulvere victis consulibus):
 id est: si vinceretur prasinus [aut hoc spectaculum defi-
 ceret, ut non essent circenses], sic tristem urbem videres, 15
 ut si esset bello victa. **200** 1^s [*Hanc urbem*] *v(e)l(uti*
Cannarum in pulvere victis consulibus): locus in Apulia,
 ubi Romani ab Hannibale sunt victi. 2 (*Victis*) *consulibus*:
 Varronem Terentium dicit et Paulum, quorum Paulus
 semet occidit, Varro autem fugit. cui triumphus decretus 20
 est, quia non penitus desperavit. **201**^d (*Spectent iuvenes*
quos) clamor et audax (sponsio quos cultae decet assedis-
puellae): id est: iuvenibus spectacula concede, qui propter
 certamina sponsiones ponunt et delectat eos iuxta puellas
 spectare. **202** [*Sponsio*] *q(uos) c(ul)t(ae decet assedis-* 25
puellae): quia antiquitus solebant mulieres cum viris omni-
 bus interesse spectaculis indifferenter. **204** *In balnea*
salva (fronte licet vadas): bene isdem poeta verbis vere-
 cundiam expressit. | **205**^s (*Quamquam solida hora supersit*) 63 v.
ad sextam: una integra hora usque ad sextam. **207**^d (*Quia* 30
sunt talis quoque) taedia vitae: ut saepius idem facias.
208 (*Voluptates commendat*) *rarior usus*: quidquid fit
 rariter, magis delectat.

1 sq. Megalesiaci *Hennin.*, cf. VI 69 — 4 pompae *Heinr.*
 6 ordearius *Pith.*, v. *Append.* — 9 frang-] fere ag- *Meier*, at
 v. *Append.* — 10 quo] qui S — 12 defecerit PS — 17 <lo.> lo-
 cus S — 20 triumphus PS — 26 qui S — 32 Parior PS¹

B. T. Scholia in Iuv. vet. rec. Wessner [1941]

XII

2^s *Qua festus p(ro)m(issa deis animalia caespes expectat):* id est ad sacrificium ducenda[m] ad aram. 3 [*Expectat n(i)v.*] *r(eginae):* Iunoni. alii: Fortunae. 4 1^d (*Par vellus* 5 *dabitur pugnanti*) *Gorgone Maura:* Minervae similis agna. 2 (*Gorgone Maura*): quoniam in Mauritania iuxta At[h]lan-tem a Perseo est occisa Gorgon Medusa. 5^s *Sed procul e(x)t(en)s(um) p(etulans) q(uatit) h(ostia) f(unem):* id est iuven-10 *temque) coruscat:* movet sicut telum, quod coruscat. 8 *Ubera m(atris ducere):* lac sugere. 7 1^s (*Ferox vitulus*) [*9 Ducere q. v.*]: ferus, indomitus. 2 (*Templis maturus et arae*): maturus ad sacrificium. 9 (*Qui vexat nascenti robor cornu*): ut Virgilius (Georg. III 232) 'atque irasci 15 in cornua discit arbori<s> obnixus trunco'. 10 [*Si res ampla domi*] (*similisque affectibus*): voto, voluntati similis et aequalis. 11 *Pinguior H(is)p(ulla):* matrona pinguis fuit. 12 [*Mole piger*] (*nec finitima nutritus in herba*): non in his partibus, sed de peregrinis. 13^d *Clitumni [p(as)-* 20 *c(u)a]:* fluvius, qui Trevis civitatem Flaminiae interfluit. 14 1 (*Et a grandi cervix*) *ferienda m(inis)t(ro):* sacerdote. 2 Aut qui<a> sacrificia occidunt ministri. 16 (*In columem sese*) *mirantis amici:* Catul<l>i, qui propter naufragio perierat. 17 *Fulminis ictus:* tempestates. 19 (*Subitus-* 25 *que antemnas inpulit ignis*) [*20 Crederet et mox*]: fulmen inpulit antemnas cum velis. 22 (*Omnia fiunt talia tam graviter*) *si quando p(oe)t(i)c(a) s(urgit tempestas):* id est: tales tempestates contingunt navigantibus, quales fingere

3 *Reginae*] Iunoni L φ ψ μ 4 1 *Pugnanti*] Minervae; *Par vellus*] agna (-nus μ) similis velleris L φ ψ μ 8 *ducere*] sugere L φ ψ μ 10 *Affectibus*] voluntatibus meis L φ ψ; meis, id est voluntati μ 14 1 *Ministro*] sacerdote L φ (-ti) μ 16 *Amici*] Catulli L φ ψ

3 ducenda Iahn 6 iuxta s 9 quo Pith. 21 sacer-
dote Barth -ti P S 22 quia Schurzfl. 23 Catulli v. Suppl.
propter s ex prope corr. P

solent poetae, magnae. | **25^d** [*Cetera*] sortis (eiusdem): id 64 r.
 est naufragii. **27^s** [26 *Eiusdem pars dira*] (Quam votiva
 testantur fana tabella): quam naufragio liberati ponunt.
 antiquitus enim solebant qui naufragio liberati essent pro
 voto pingere tabellas et in templo Isidis ponere. **28^d** [5 *Pluri-*
ma] p(ictores) q(uis nescit) a(b Iside pasci): quod in
 templis figendas tabulas <pro>ponunt. **30^s** *Cum plenus*
f(luctu medius foret alveus): plena navis ex unda. **31^d** *Alter-*
num p(u)pp(is) l(atus evertentibus undis): latus dabat
 navis. **32 1** (*Arboris incertae*): nec arbore coacta. 2 Pru- 10
dentia cani (rectoris): gubernatoris. **33 1^s** (*Decidere*
iactu) coepit c(um) v(entis): de periculo. 2 Et divitiis
 coepit pacisci cum ventis. **34^d** (*Imitatus*) castora qui se
 (*eunuchum ipse facit cupiens evadere damno testiculi adeo*
medicatum intellegit inguen): castorem bebrum dicit, qui 15
 cum viderit se obsideri et non posse evadere, testiculos
 suos morsu avulsos proicit: intelligit enim ob hanc rem
 posse capi, quia ad medicamina valde sunt necessarii.
37^s *Fundite* q(uae) m(ea) s(unt): proicite in mare res meas.
39^d *Maecenatibus aptam*: id est nobilibus aptam. **42^s** [20 *Viri-*
bus o(ccu)lt.] e(t) B(ae)t(icu)s (*adiuvat aer*): id est Spanas,
 B<a>eticas. **45 1** [44 *Capacem*] (*Dignum sitiante Pholo*):
 unus de Centauris. **44 1** [43 *Ille nec argentum*] (*Urnae*
cratera capacem): grandem scilicet, qui urnam possit ca-
 pere. 2^d *Parthenio[s]*: c<a>elatoris nomen. **45 2** (*Vel*) 25
coniuge Fusci: uxor Fusci ebriosa fuit. **46 1^s** *Adde et ba-*
scaudas: vasa, ubi calices lavantur. 2 (*Et mille escaria*): et
 cac<c>abos. **47^d** (*Callidus*) emptor Olynt<h>i: Philippus,

25 *Sortis eiusdem*] naufragii L φ ψ; quod est naufragium μ
30 *Cum plenus etc..*] cum iam plena esset navis usque ad labra
 L, (-bia) ψ 32 2 *Rectoris*] gubernatoris L φ ψ μ 39 *Maece-*
natibus] delicatis (sic φ) vel nobilibus μ (superbis ψ) 45 1 *Pholo*]
 Centauro L φ ψ μ

1 fortis S 3 quam Pith. quem P S 7 prop- W. 10 nec
 W. et P S 12 divitiis Leo de vitiis P S de vita Pith. 16 ob-
 sediri P S 20 aptam] -um P S 22 vet- P S 26 sq. masc-
 P S 27 vasa Pith. casa P S lavantur Buech. (lavab- Pith.)
 libantur P ligab- S 28 fil- P S

pater Alexandri Magni, cui Olynt(h)um, Macedoniae civitatem, Lasthenes et Euthycrates prodiderunt. qui cum a Philippo proditores se nuncupari s(a)epe audissent, vitam laqueo finierunt. 48 (*Sed quis nunc alius*) qua mundi
 5 p(arte) q(uis) a(udet argento praeferre caput rebusque salutem): qui alter aut in qua regione mundi invenitur, qui salutem pecuniae praeferat? 51 *Sed vitio caeci* (propter patrimonia vivunt): id est: multi sunt, qui ob hanc causam colligunt patrimonia, ut tantum haec habeant, ut non
 10 tamen utantur, sed avaritiae satisfaciant. 53 1^s [52 *Iactatur rerum*] (*Adversis urgentibus*): absolute, quod adversa
 64 v. sa[e] sunt naufragantium fata. | 2^s (*Illuc*) recidit (ut malum ferro summitteret): res pervenit ad hoc, ut arborem breviorer faceret. 3 Ac per hoc: succideret. 55 (*Angustum*
 15 *discriminis ultima quando*) praesidia a(d)f(erimus navem factura minorem): sensus hic est: ultima praesidia angustum discrimen habent, post eiectionem rerum omnium ut facias navem minorem. fit autem minor navis sublata arbore, id est levis. 57^d *I nunc et ventis* (animam com-
 20 mitte): castigati(o) ab exemplorum eventu. 58^s [*Confisus l(ig)n(o)*] d(igitis a morte remotus quattuor): cum inter te et mortem quattuor sit digitorum distantia. 59 1^d *T(a)edae*: id est navis de pinu. [2 Pro qualibet posuit materia.] ut (Verg. Aen. IX 85) 'pineae silva mihi'. 60^s *Mox cum reticulis*: quod naut(a)e [s]ibi scilicet adsumptum viaticum
 25 ponunt. 61 *Aspice s(u)m(en)d(ast in tempestate securis)*: inter sitarchiam et securem necessariam putato ad nave[m] vehendum. 62 *Sed postquam i(acuit) p(lanum mare)*: tranquillum factum est mare. 63 [*Prospera*] v(ecto)r(is
 30 *fatumque valentius euro et pelago)*: id est: fatum vectoris superavit et ventu(m) et mare. 64^d *Parc(a)e meliora*

6 qui 1.] quis Iahn 11sq. adversa Pith. 14 succederet Leo, v. Append. 20 castigatio Pith. 25 ibi Buech. 27 necessarium S, ante corr. P puto S nave W. nabem ex nubem corr. P navem ex nabem corr. S 28 vehendum W. -dam P S i(acuit)] t. P S 31 et 1. om. P ventum Pith. 31sq. Parce—mitiora ante schol. 60 in S

(benigna pensa manu ducunt): fata mitiora, ^s [Pensa manu d.] non mortem minitantia. 66^d (Modica nec multum fortior aura ventus adest) [67 Arte cucurrit]: ventus prosperus. 68 1^s Restibus: funibus. 2 Aut Vestibus velis accipe. 3 (Quod superaverat unum velo prora suo): [aut] quod dicunt artemonem. 4 (Quod superaverat unum) velo pr(ora suo): id est: artemone solo velificaverunt. 70 (Tunc gratus Iulo) atque novercali (sedes praelata Lavino): Albam Longam significat, quam condidit Iulus Ascanius concessa novercae sui nominis civitate[m], 10 id est Lavinio. 72^d (Sublimis apex) cui candida n(o)m(en) scrofa dedit): montes Albanenses. 73 Miserabile s(u)m(en): aut Mirabile, quia triginta fetus habuit, aut Miserabile, quod miseratum sit Phrygibus. 74^s Et numquam v(i)s(is) t(ri)g(inta) c(lara mamillis): numquam inventa 15 cum triginta mamillis. 75^d (Intrat positas inclusa) per aequora m(o)l(es): portum Augusti dicit sive Traiani. 76 Porrectaque b(rachia) r(ursum): quia Traianus portum Augusti restauravit in melius et interiorius tutiorem sui nominis fecit. 77^s Quae pelago <oc>c(ur)r(unt) m(edio) 20 l(ongue) r(elinquunt Italiam): intrant intra mare et dimittunt terram solidam. 78^d (Non sic igitur) mirabere p(ortus quos natura dedit): id est: non sunt ita mirandi portus naturales, quam qui manu fiant. 79 T(runca) puppe [magister]: truncata nave. 81 (Gaudent ibi vertice 25 raso) garrula s(ecu)r(i) n(arrare pericula nautae): quia libenter frequentius narrant tempestatem perpessi, postquam devenerunt in portu securi. | 84 1^s Sertaque 65 r. d(elu)b(ris): coronas. 2 (Et farra inponite cultris): immolatis hostiis. 86^d (Sacro quod praestat) rite peracto: 30

68 2 Vestibus] pro velis L φ ψ μ 70 Sedes] Alba (sic et φ μ)
Longa L ψ 84 1 Sertaque] coronas floreas L φ ψ μ 86 Sacro]
sacrificio L φ ψ μ

4 Rest-] Vest- P S 6 secl. W. quod Pith. quid P S 10 concessa Pith. -u P S civitate Pith. 11 cui om. S 13 fetus P
14 frig- P S 27 frequentibus Iahn 28 devenerint P 30 peractum P S

sacrificio completo. 88 (*Simulacra*) *nitentia cera*: incerata signa deorum. 90 (*Omnis*) *violae iactabo c(olo)r(es)*: violae nam multorum colorum sunt, purpureae albae aureae. 91 (*Longos*) *<e>rexit ianua ramos*: coronatae
5 ianae lauro. 92 (*Et matutinis operatur*) *festu lucernis*: sacrificat inde. ut Virgilius (Georg. I 339) 'l<a>etis operatus in herbis'. 94 1^s *Pro cuius r(editu) t(ot) pono altaria*: sacrificia. 2 (*Parvos tres habet heredes*): id est: ne me putes hac humanitate hereditatem adpetere. 95 1 *Tres habet*
10 *heredes*: tres habet filios. 2^d (*Libet expectare quis aegram*) *et claudentem oculos* (*gallinam inpendat amico*): mirum est nam, ut amico filios habenti aliquis amicorum tam inpen-
sis obsequatur, cum haec pro hereditate captanda fieri solea<n>t. 97 1 (*Verum haec nimia est*) *impensa* [*coturnix*]: ironia[m]: ad sterilitatem re<t>tulit. 2 (*Coturnix nulla*
15 *umquam pro patre cadet*): occiditur pro patre febricitante, non ut dicam pro amico paupere. 98^s (*Sentire calorem*) *si coep(it)*: <a>egrotare. 100^d (*Fixis*) *vestitur tota libellis* (*porticus*): de votis <et> precibus impletur. 101 (*Existunt*
20 *qui*) *promittant h(ec)a(tom)b(en)*: h[a]ecatomben promittunt, <ne> moriantur illi, a quibus se heredes scribi poscunt. illi vero conperto hoc, quod pro ipsis vota faciunt, heredes eos scribunt. 102 (*Hic non sunt nec*) *venales ele-*
phanti: hoc est: quos immola<n>t. 103 (*Nec Latio aut*
25 *usquam sub nostro*) *sidere talis* (*belua concipitur*): in urbe Roma non invenitur. 104 1 *Furva gente p(etita)*: nigra. 2 De India. 105 1^s *Arboribus R(utulis et Turni pascitur*
agro): apud Lavinium. 2 Id est <i>n Etruria. 106^d *Nulli*

90 'Omnes colores violae' dicit, quia sunt violae multorum colorum: purpureae et croceae et aureae *L, fere eadem φ*
95 1 *Heredes*] filios *L φ μ ψ* 104 2 *Furva de gente*] ab (*om. L*) Indis vel Mauris *L ψ*; Maurorum vel Indorum *φ μ*

1 incerato *PS, corr. Barth* 12sq. *impensis W. -sus S*
-sius P 13 *captanda Pith. capienda PS* 14 *corr. Pith.*
15 *ironia Schurzfl.* 18 *si coep. om. P* 19 *et precibus W.*
porticus Leo 20 *haecatonbem PS* 21 *add. Schop.* 22 *pos-*
sunt S 23 *illi Schurzfl. alii PS* 24 *immolant Iahn -lent*
Schurzfl. 26 *Fulva PS* 28 *in Pith.*

(*servire paratum*): nisi regi. 107^s [*Privato*] *siquidem*
 (*Tyrrio parere solebant Hannibali*): et ipse dicit (X 158) 'cum
 G<a>etula ducem portaret belua luscum'. 108 1^d [*Han-*
nibali] (*Regique Molosso*): Pyrr<h>o E[t]pirotarum regi,
 qui pro Tarentinis adversum Romanos bis pugnavit et 5
 victor bis exu[s]tus est castris: ex cuius nomine est
 Pyrr<h>ica. 2 (*Et nostris ducibus*): et ipsi elephantis vecti
 sunt per triumphum. 109^s. [*Horum maiores*] (*ac dorso*
ferre cohortis): elephantis nam pugnant. 111^d *Nulla*
igitur (mora per Novium mora nulla per Histrum Pacuvium 10
quin illud ebur ducatur ad aras): id est: nulla mora erit
 heredipetis, si etiam hoc genus emere liceat et immolare,
 quin et ipsud faciant. | 113^s *Et cadat ante Lares*: ante aras 65 v.
 deorum penatium. 115 1^d [113 *Sola*] (*Alter*): heredipeta.
 2^s (*Alter enim si concedas mactare vovebit*) *de grege servo-* 15
rum: id est: etiam aliquanti de his, si liceret, de servis
 sacrificium facerent. 118 1 [117 *Corpora*] (*Et si qua est*
nubilis illi Iphigenia domi dabit hanc altaribus etsi non sperat
tragicæ furtiva piacula cervæ): etiam filiam devovet ad
 sacrificium, cum sciat non eam posse eripi a Diana, ut 20
 Iphigeniam, aris. 2^d (*Et si qua est nubilis illi Iphigenia*
domi dabit hanc) *altaribus [etsi]*: etiam filiam virginem.
 123^s (*Delebit tabulas . . .*) *post meritum sane (mirandum*
atque omnia soli forsitan Pacuvio breviter dabit): post Iphi-
 geniam immolatam non verbo facit heredem, sed vero. 25
 126^d (*Victis rivalibus*) [*ergo vides q.*]: aemulis hereditatem
 captantibus. 127 1^s. [*Grande oper<a>e p.*] (*Iugulata*
Mycenis): filia Agamemnonis veluti filia captatoris: ironia.
 2 Iphigenia. 128^d (*Vivat Pacuvius quaeso*) *vel Nestora*

108 1 *Regique Molosso* | Pyrrho L ψ; Molossum vocat Pyrrhum
 regem Epirotarum . . . L 127 *Iugulata Mycenis*] propter
 filiam Agamemnonis dicit L ψ; pr. Iphigeniam d. φ μ

6 corr. Pith. ex] est s 7 Pyrrhica] v. Append.
 7 sq. ipsi . . . vecti sunt Cram. ipse . . . vectus est PS
 (h)elef- PS 9 elef- PS pugnant P 13 faciunt P ca-
 det s 19 filium PS, corr. Pith. 20 cum Leo quin PS
 21 Iph—aris W. efigeniaras PS 23 sane om. P 24 sq. et 29 if- PS

totum: tribus saeculis. 129 1 (*Quantum rapuit Nero*)
[montibus aurum]: proscribendo. 2^s (*Montibus aurum*)
ex⟨a⟩equet [n. am. qq.]: id est in patrimonio habendo.

XIII

- 5 1 1^d (*Exemplo quodcumque malo*) committitur ipsi (*dis-*
plicet auctori): ita mali virtutem esse ait, ut displiceat quod
 male committitur. 2^s (*Ipsi*) *displicet auc(to)r(i)*: quod
 ipsi auctori displicet crimen. 2 (*Prima est haec ultio quod*
se) *iudice nemo n(ocens absolvitur)*: id est: haec est magna
 10 poena, quod si qui peccaverit, suo iudicio damnat⟨ur⟩.
 3^d (*Improba quamvis gratia fallaci praetoris*) *vicerit urna*:
 nihil prodest corrupisse iudicem vel subposuisse. 4 (*Urna*):
 pro sorte. 6 (*Sed nec tam tenuis census tibi*) *contigit ut*
m(ediocris iacturae te mergat onus nec rara videmus quae
 15 *pateris)*: id est: aequo animo hoc ferre debes, quia nec tan-
 tum pauper es nec tibi soli hoc contigit, sed iam apud homi-
 nes vetus est haec causa. 7^s (*Ut mediocris*) *iacturae t(e)*
m(er)g(at) on(us): damni, quod contigit, adfligat pondus. |
 66 r. 11^s *Ponamus nimios (gemitus)*: pone, quod debeas tritari,
 20 se⟨d⟩ ita, ut oportet, secundum damnum. 14 1^d *Spuman-*
tibus [ardens]: flagrantibus. 2 (*Ardens*): iratus. 13 (*Tu*
quamvis levium minimam exiguamque malorum particulam
vix ferre potes) [15 *Quod non reddat am.*]: tu nunc minima
 25 damna vix toleras, cum virorum sit forti animo etiam
 magna perferre. 16 1 (*Stupet haec*) *qui iam post terga*
r(eli)q(uit sexaginta annos): interrogative ipsum increpat.
 2 Id est: haec seni nova videri non debent. 18^s *An nihil*
in melius (tot rerum proficit usus): id est: tanti temporis
 usus non tibi proficit? 20 (*Ducimus autem*) *hos quoque*

4 *Urnam*] sortem et (ac μ) iudicium φ ψ μ 14 2 *Ardens*] irascens φ ψ μ 20 *Ducimus—felicis*] sapientes esse L

6 mali *Buech.* -le PS 8 displicet P ex -cet corr. S
 10 damnatur *Iahn* (-netur *Cram.*) 12 prodes P 15 debes
Pith. -et PS 18 affligit S 20 sed *Pith.* 21 iratus
Heinr. -tis PS 26 ipsum *Hennin.* -i PS

felices: pro 'sapientes' posuit. 22^d *Nec iactare iugum* (vita didicere magistra): translative: qui non reluctantur contra necessitatem. 23^s *Quae tam festa dies* (ut cesset prodere furem perfidiam fraudes): quid tam sacrum celebratur, ut non cottidie delinquant infitiantes homines? 5
 25^d (*Partos gladio*) vel *pyxide nummos*: veneno aut gladio. 26 (*Vix sunt totidem quot*) *Thebarum p(ortae vel divitis ostia Nili)*: quia septem portas habent Theb(a)e et septem [h]ostia Nilus et septem sunt sapientes. 29 (*Temporibus quorum sceleri non invenit ipsa*) *nomen et a nullo p(osuit* 10 *natura metallo)*: id est: quemadmodum priora tempora habuerunt nomina, id est aurea, argentea et cetera. 31 *Nos hominum d(ivumque fidem clamore ciemus)*: cum scelerata <sint> saecula, nos hunc patimur errorem, ut hominum ac deorum fidem imploremus. 32^s *Quanto* 15 *Faesidium* (laudat vocalis agentem sportula): ut ostendat Faesidium conductos tunc habuisse, qui eum agentem causas magna voce laudarent. 33^d [*Sportula*] *dic senior* (*bullae dignissime*): inrisive, quasi iterum p(u)er. hoc ex proverbio Graeco 'δὶς πα<ῖδ>ες οἱ γέροντες'. ceterum 20 *bullae* qui usus aut a quo inventus fuerit, supra (v. ad V 164) dictum est. 34 (*Nescis quem tua simplicitas*) *risum vulgo* (moveat): id est: ignoras, quas voluptates populo praestas, cum perfidiam minaris? | 37 1^d *Araeque r(u)-* 66 v. *b(enti)*: sanguinolentae. 2 Vel ex igni. 38^s (*Quondam* 25 *hoc indigenae vivebant more priusquam*) *sumeret ag(res)-t(em) p(osito) d(iademate falcem Saturnus)*: id est: temporibus, quibus Saturnus regnum tenuit, fidem homines exhibebant. 40^d (*Tunc cum virguncula Iuno et privatus adhuc Idaeis Iuppiter antris*) [42 *Convivia c(ae)l(i)c(o)l.*]: in- 30 risiones per immutationes formarum. 43 1^s *Nec puer Iliacus*:

25 *Pyxide*] veneno L φ ψ μ 43 1 *Puer Iliacus*] Ganymedes
 L φ ψ 43 2 *Herculis uxor*] Hebe filia Iunonis φ ψ μ

5 infit- P infic- S, v. *Append.* 6 pux- PS 7 Thebarum
 <q.> S 14 *add.* (*ante scel-*) *Barth* hunc om. S¹ 17 foesid- S
 foedis- P 19 *puer Pith.* 20 diē. (*dicit S*) ΠΛΕC OI ΓΕ-
 PONTEC PS 21 *visus S* 25 *sanguinolenti PS*, *corr. Pith.*

Ganymedes. 2^d (*Formonsa nec*) *Herculis uxor*: Heben dixit. 44 1^s [*Ad cyat(h)os e(tiam)*] *s(iccato) n(ectare)*: exsiccato, f(a)eculento. 2 Aut liquefacto. 3^d *Tergens (brachia)*: ut Vene(ri) placeat. 46^s *Prandebat sibi (quisque deus)*: non in convivio communi, sed privatim. 52 [48 *Numinibus m.*] (*Infernus hilares sine regibus umbrae*): nam non erat opus iudicibus, dum scelera nulla procederent. 48 (*Miserum urgebant Atlanta minori*) *pondere*: quia dicunt eum caelum sustinere. ut Virgilius (Aen. IV 482) 10 'axem umero torquet stellis ardentibus aptum'. 49^d (*Non dum aliquis sortitus triste profundi*) *imperium a(ut) S(icula torvos cum coniuge Pluton)*: id est: cum adhuc nec Iuppiter regnum caeleste teneret nec Neptunus mare nec Pluton inferna cum Proserpina. 51^s *Nec rota n(ec) F(uriae nec* 15 *saxum aut vulturis atri poena)* 'rota' in qua Ixion dicitur volvi; 'saxum' quod Sisyphus volvit; 'vulturem' (dicit), qui iecur Tityi comedit. 53^d (*Inprobitas illo fuit*) *admirabilis aevo*: mirabile nam fuit, si quis illo tempore improbus inveniretur. 56 1 (*Licet*) *ipse videret (plura domi* 20 *fraga et maiores glandis acervos)*: quamvis ditior esset. 57^s *Plura d(omi) f(raga)*: Virgilius (Ecl. 3, 92) 'et humi nascentia fraga'. 56 2^d (*Licet ipse videret plura domi fraga et*) *maiores g(landis) ac(ervos)*: deferebat puer iuveni[s], licet in domo sua esset ditior. divitiae autem in 25 fragis et in glande taxabantur. 58^s (*Tam venerabile erat praecedere quattuor annis*) [59 *Primaque c. d. s. l. s.*]: ita, inquit, videbatur venerabilis aetas, ut pueri[s] maioribus se annis quattuor deferre [59 (*Primaque par adeo sacrae lanugo senectae*): ut esset 'prima lanugo', id est iuvenis, 30 deferens senibus.] adfectarent. 61^d (*Veterem cum tota*) *aerugine follem*: aeris vitium aerugo dicitur, ferri rubigo. 62^s *Prodigiosa f(ides)*: dicitur quasi monstro similis. 63 *Quaeque coronata (lustrari debeat agna)*: quae res,

1 hebem PS 2 Ad] At PS 3 liquef.] legit saccato 4 Veneri *Heinr.* bene PS 5 communis P 16 sisifus PS 17 schol.
52 *ante schol.* 48 *legitur* 24 iuveni *Iahn* domu P
27 pueri *Schurzfl.* 28 deferre *Barth* -i PS

id est fides, sacrificiis lustrari debet. | 64 1^s (*Egregium* 67 r. *sanctumque virum si berno bimembri*) hoc monstrum p(ueo et mirandis sub aratro piscibus inventis et fetae comparo mulae): id est: hoc tempore vir bonus monstris conferendus est. 2^d [66 *Conparo mulae*] Monstris. 3 Prodigia, quae bellum 5 Caesaris et Pompei civile praecesserunt. 70 (*Gurgitibus miris [et] lactis vertice t(orrens)*): aut lacteis aut sanguineis. 71 *Intercepta decem (quereris sestertia fraude sacrilega)*: apostropham facit ad illum, cuius ob reditum sacrificavit. 73 *Maiorem t(ertius) i(lla summam)*: perdidit commen- 10 datam. 75^s *Tam facile (et pronum est superos contemnere testes si mortalis idem nemo sciatur)*: id est: facilius contem- nuntur dii, si hominis testimonium <non> intersit, qui in iudicio dicat 'vidi'. 77 1 [*Voce neget*](*quiae sit ficti constantia vultus*): pro 'quanta sit'. ut Terentius (Andr. 15 878) 'num eius vultus pudoris signum usquam indicat?' 2^d *Constantia vultus*: negantis vultus. 78 (*Tarpeiaque*) *fulmina iurat*: Capitolini Iovis. 80^s *Per calamos v(ena)- t(ricis pharetramque puellae)*: κατὰ κοινόν: per omnes deos iurat. 83^d *Armamentaria caeli*: in quibus arma posita 20 sunt. 84 *Comedam inquit f(lebile) n(ati sinciput)*: id est: et per filios suos iurat, si[c] non, eos comedat. 85 (*Phario- que*) *madentis aceto*: Aegyptio, forti. 86 *Sunt in fortunae qui (casibus omnia ponant et nullo credant mundum rectore moveri)*: dicit, quam ob causam homines periurent, cum 25 dicant quod non dis agimur, sed fortunae casibus. quid ergo dii nocebunt l(a)esi, si fortuna disponente vita hominum regitur? 88^s *Natura volvente (vices)*: ut disposuit natura.

70 *Gurgitibus miris*] aut sanguineis aut lacteis L; lacteis φ ψ μ 73 *Arcana*] commendata φ ψ μ 73 *Maiorem . . . summam*] perdidit φ ψ 78 *Tarpeiaque*] Capitoli ψ

1 idem foedes PS, corr. Scaliger 4 conforandus P con-
fur- S, corr. Pith. 6 process- PS, corr. Pith. 8 decim PS
9 culus P sanctif- PS, corr. Pith. 13 add. Schop. 16 vul-
tus] color Ter. usque PS 20 Arm.^{ma} entaria PS! 22 si
Cramer, idem comedam 23 sorti S 26 regimur? 27 si
om. S¹

89 *Atque ideo int(re)p(idi) q(uaecumque altaria tangunt):*
 sine ullo timore peierant. 90 *Est alius m(e)t(uens ne*
crimen poena sequatur): qui credit delictum posse puniri
 67 v. voluntate deorum, sed veniam sperat. | 93^d (*Irato feriat*
 5 *mea) lumina sistro:* id est: caecum etiam faciat. 94 1 (*Dum*
modo vel caecus teneam) quos abnego n(ummos): id est: si
 pro ingenti pr[a]etio, ferenda est caecitas. 2 *Dummodo*
magnum sit quod negetur. 96 1 (*Pauper locupletem*)
optare[m] p(o)d(a)g(ram nec dubitet Ladas): melius est
 10 <a>egrotare cum divitiis quam esse sanum pauperem.
 2^s [*Nec dubitet Ladas*] *Ladas* fuit inter nobilissimos cur-
 sores Olympico certamine, cui aemulus ^tTalaris eandem
 gloriae palmam tulit, sed apud Elide<m> coronatus est.
 sensus autem ex persona periuri est, hoc est: melius est
 15 cum uno pede currere quam pauperem vivere, etsi hoc fuit
 in cursu quod *Ladas*. 3 *Ladas:* nomen est cuiusdam pau-
 perrimi cursoris. 98^d (*Quid enim velocis gloria plantae*)
praestat et esuriens (Pisaeae ramus olivae): aut quid prae-
 stat cum Olympia coronari<s> in Elia, ubi athletae habent
 20 Olympiacum certamen? 100^s *Ut sit magna tamen (certe*
lenta ira deorum est): concedo, inquit, ut delictum puniant
 di, tarde tamen. 102 1^d (*Quando ad me venient) [Exora-*
bile n(u)m.]: peiurus dicit haec. 2^s (*Sed et exorabile numen*)
fortasse (experiar): fortasse, inquit, <erit> placabile numen.
 25 103 (*Multi committunt eadem diverso crimina fato ille*
crucem sceleris pretium tulit hic diadema): quod omnium
 diversa sunt fa[c]ta usque adeo, ut in eodem crimine depre-
 hensi alter crucem mereatur, alter imperium. 105^d (*Ille*
crucem sceleris) pr[a]etium tulit h(ic) d(ia)d(ema): ut
 30 Romulus pro commisso scelere non dedit poenas, sed im-
 perium adeptus est. 107^s [*Confirmat] t(unc) t(e)*
s(acra) a(d) delubra vocantem praecedit): tunc te vocantem

3 dilectum S (ex -am) P, corr. Pith. 11 Ladas etc.] v. Ap-
 pend. 13 Elidem Schurzfl. 19 cum . . . coronaris Leo;
 eum . . . coronari Iahn in Elia] v. Append. (ael- P) 21 di-
 lectum P S, corr. Pith. 24 add. Iahn 26 omnium W. om-
 nia P -ia= S 27 fata Schurzfl. 31 Confirmant P

eum ad templum ut iuret, praecedit. 109 *Nam cum magna (malae superest audacia causae creditur a multis fiducia mimum agit ille urbani qualem fugitivus scurra Catulli):* nam cum, inquit, hominis, qui malam causam habe[n]t, id est qui denegat alienum, visa fuerit inproba 5 contentio, audacia creditur innocens, ut mimum urbani scurr<a>e agere <h>ac inrisionis audacia videatur. talis est enim mimus, ubi servus fugitivus dominum suum trahit. 111^d (*Scurra Catulli*): Catullus mimographus fuit. 112 1 *Tu miser exclamas (ut Stentora vincere possis):* prae- 10 conem Gr<a>ecorum. 2 Quia antiqui tubas non habebant. 113^s *Vel potius q(antum) G(radivus) H(omericus):* Mars, cum plagatus est a Diomede. 115 1 [*Debueris*] vel m(ar- moreus) vel (aeneus): cuius statua vel marmorea vel aenea sit. 2^d (*Aut cur in carbone tuo charta pia tura soluta 15 ponimus et sectum vituli iecur) albaque porci (omenta):* <a>ut quid sacrificamus, si vocem non redditis? 118 (*Ut video nullum discrimen habendum est effigies inter vestras statuamque <V>agelli:* ut video, inquit, <nihil interest> inter vos et Vagellium, qui, ut vos, stultissimam accepit statuam. 20 120 (*Accipe quae contra valeat) solacia ferre:* valeat adferre solacia Iuvenalis tibi. 121^s *Et qui nec Cynicos (nec Stoica dogmata legit a Cynicis tunica distantia):* dicit Cynicorum et Stoicorum dogma convenire, tantum veste<m> distare — nam Cynica mater <ha>eresis Stoicae —: Cynici 25 absque pallio, ex[h]erto bra<c>chio. | 122^s [*A Cynicis t(u)n.] 68 r. Non Epicurum (suspicit exigui laetum plantaribus horti):* nam in hordis <de> otio et voluptate disputa<ba>t.

112 1 *Stentora*] nomen praeconis φ ψ μ

1 praecidit P praedicat (in mg. † praecidit) S, corr. Cram.
 4 hominis Rutgers -es P S 5 habet Rutgers 6 sq. urbanis
 curre P S 7 hac Schrevel inrisione audaciae P S, corr. Rut-
 gers 9 mimographus P S 10 sq. praeconem Cram. -nes P S
 13 sq. vel—vel] l. m. l. P, om. S 17 aut Schop. vicem P S, corr.
 Rutgers 19 suppl. Schop. 24 vestem Schop. 25 cynicam aterere
 sis P (ex corr.) S (-ater reresis S¹), corr. Pith. 26 pallio (-eo P S)]
 immo tunica: error scholiastae; <tunica, ex> pallio Ferrarius
 28 add. Pith. voluptati P S, corr. Pith. disputabat W.

- 124^d (*Curentur dubii*) *medicis maioribus aegri*: per allegoriam sufficere se dicit in solacium amico damnum m<a>erenti. 129 (*Accepto*) *claudenda est ian(ua) d(amno)*: quasi lugentes ianuas claudant, cum damnum pertulerint.
- 5 131^s (*Nemo dolorem*) *fingit i(n) h(oc) c(asu) [v. d.]*: sed vere plangunt damna. 133^d *Umore coacto*: lacrimis extortis. Terentius (*Eun.* 67) 'una hercle falsa lacrimula', Virgilius (*Aen.* IV 449) 'mens inmota manet, lacrimae volvuntur inanes'. 136 [*Parte*] *tabellis*: cautionibus.
- 10 137^s *Vana supervacui (dicunt chirographa ligni)*: negant suas esse manus. 138 1^d *Gemmaque princeps*: pretiosa. 2 (*Arguit ipsorum quos littera gemmaque princeps*): signum suum. 139 (*Loculis quae*) *custoditur eburnis*: quia in locellis eburneis gemmas solent reponere. 141 (*Gallinae*)
- 15 *filius albae*: proverbium vulgare, id est nobilis. 142^s *Nos viles p(ulli) [n.]*: Virgilius (*Aen.* XI 372) 'nos animae viles'. 143^d (*Rem pateris modicam et*) *mediocri bile ferenda<m>*: damnum, quod debeas contemnere. 144 1 [*Ad crimina*] *confer[t]* (*conductum latronem*): huic, qui de-
- 20 positum <t>ibi negavit. 2 (*Confer*): compara. 145 (*Incendia sulphure coepta atque dolo primos cum*) *ianua colligit ignes*: sulfuratas esse ianuas ab incendi<ari>o (dicit). 147 *Qui tollunt g(randia) t(empli pocula)*: qui templum spoliant. 148^s *Pocula adorandae r(obiginis)*: antiquitatis
- 68 v. merito adoranda<e>. | 150^s (*Qui*) *radat inaurati femur*
- 26 (*Herculis et faciem ipsam Neptuni qui bratteolam de Castore ducat*): dropacistas dicit, qui cera[m] de inauratis statuīs aurum tollunt. 153^d (*An dubitet solitus totum*) *conflare Tonantem*: id est: qui non dubitet etiam ipsius Iovis statuam

139 *Loculis—eburnis*] pretiosa ψ 141 *Gallinae filius albae*] nobilis L φ ψ μ 144 2 *Confer*] compara (scilicet μ) tuo damno φ ψ μ

1 sq. allig- P 2 sed dicit S 3 maer- Schop. ian.]
 ia. S 7 una me hercle Ter. 10 Una P 14 gemma so.
 hic, post 13 suum add. solent reponere S 20 tibi Pith.
 22 ab incendiario Schurzfl. ('e cod.') 24 adorandae r.] -da
 et P S 25 adorandae W. 27 dropacistas Hennin. -ste P S
 cera Hennin. 28 Cumflare P S

conflare. 154 *Mercatoremque v(ene)ni*: dubium, venditorem an emptorem dicat. 155 1^s *Et deducendum c(orio) b(ovis in mare)*: culleo nam insui consueverant qui haec scelera temptarent, id est parricidae. 2 (*Cum quo*) *clauditur a(d)v(er)s(is innoxia simia fatis)*: simia et serpens 5 clauditur cum parricida et in mari mittitur. 156 *Innoxia*: pro 'innocens'. 157^d (*Custos*) *Gallicus urbis*: nomen praefecti vigilum, qui institutus est, postquam Galli Capitolium p(a)ene ceperunt. 159^s (*Humani generis mores tibi nosse volenti*) *sufficit una domus*: Gallici s(cilicet) domus, 10 ubi haec omnia audiuntur cottidie. 162 *Quis tumidum g(uttur miratur in Alpibus)*: quis potest, inquit, facta scelera suis in locis, ubi omnes tales sunt, mirari? tamquam si in Alpibus guttuosos homines admireris, ubi sunt tales plurimi: sed nam lata et inflata colla habent. 164^d (*Caeru- 15 la quis stupuit Germani*) *lumina f(lavam caesariem)*: glaucos oculos et capillos rubeos. 166 (*Haec illis*) *natura est omnibus u(na)*: ideo non est mirum. 167 1^s *Ad subitas Thracum (volucres)*: ad fluvium Strymonem. 2 (*Ad subitas Thracum volucres nubemque sonoram*) *Pygm(a)eus p(arvis currit 20 bellator in armis)*: aut quis debeat mirari Pygm(a)eos cum gruibus pugnantes, quorum hoc est studium semper? 169^d (*Inpar hosti*) [*Per aera curvis*]: quia parvi sunt corpore. 170 (*Si videas hoc gentibus in nostris*) *risu quatiare [sed illic]*: id est: rideres, si hoc apud nos posses videre. 25 171 (*Sed illic . . . ridet nemo ubi tota cohors*) *pede non est altior u(no)*: quia omnes tales sunt, nemo ibi de alio ridere potest. 174 1^s *Nullane peiuri (capitis fraudisque nefandae poena erit)*: ἀνθυποφορά. 2 Quasi obiectio: ergo

164 *Caerula*] glauca μ, (cattina add.) φ ψ; *Lumina*] oculos φ ψ μ 174 2 *Nullane* etc.] obiectio ex persona Calvinii L ψ

2 dicat Hennin. -it P S schol. 155 et 156 in mg. S 6 mare Pith. 8 instituti sunt Iahn 10 gallicis dom- P S, corr. Pith. 17 est om. S 17 sq. omn-] . o. n. b. P 18 trachum P S thr- Σ 19 strim- P S 21 aut om Σ 22 studium est Σ 25 . s. il. P posses Iahn -is P S 27 . al. u. P 29 ANTI-ΝΟΦΟΡΑ P S abiectio P S

nulla poena manet eos, qui peierant? 175 1 [*Poena erit*]
a(b)r(ep)t(um crede hunc graviore catena protinus et
nostro . . . necari arbitrio): id est: puta quod maioribus
 p(o)enis adficitur quam quas animus tuus exposcit: quid
 5 tibi prodest? ne(c) damnum ex hac re resarciri potest.
 2^d (*Abreptum crede hunc graviore catena*) protinus [*e. n. q.*]:
 continuo vinclis ligari. 178 *Sed corpore t(runco invidiosa*
dabit minimus solacia sanguis): id est: etiamsi decolletur,
 nihil inde lucri habebis nisi invidiosam defensionem.
 10 180 (*At vindicta bonum vita iucundius ipsa*): sed dices
 69 r. 'bona res est vindicari'. | 181^s *Nempe hoc i(n)d(octi)*: id
 est inperiti, qui in nullis causis poenas exposcunt. 183^d [182
Interdum aut levibus] (*Quantulacumque adeo est occasio*
sufficit irae): sa[pien]tis est damnum quale[m]cumque,
 15 usque ad iracundiam ut procedat. 184 1 (*Chrysippus*
non dicet idem): non etiam ad vindictam debere reddi
 poenam. 2^s *Chrysippus (non dicet idem nec mite Thaletis*
ingenium): non hoc praecipit philosophia, ut rependantur
 malis vices. 3 Nam Chrysippus et <T>hale[ti]s philosophi
 20 fuerunt. 185 (*Dulcique senex vicinus Hymetto qui partem*
acceptae saeva inter vincla cicutae) accusatori (*nollet dare*):
 Socrates philosophus Atheniensis cum argueretur pro-
 ditionis, receptus est in carcere cum accusatore, qui cum
 sibi daret(ur) venenum, accusatori petenti noluit dare.
 25 187 1^d [186 *Qui partem ac. s.*] (*Plurima felix paulatim vitia*
atque errores exuit omnes prima docet rectum sapientia): ge-
 neraliter: quicumque felix, idem doctus et sapiens. 2 Potior
 ergo est sapientia quam felicitas, siquidem illa paulatim
 amittit, haec statim purgat. 188 *Exuit [omnes]*: id est
 30 sapientia. 189 *Quippe minuti (semper et infirmi est animi)*:
 feminei dicit. 191^s (*Vindicta*) nemo magis g(au)d(et

3 quod Iahn quam PS 4 quam quas Rutgers -quam PS
 5 nec Pith. 10 dices W. -is PS 14 satis Iahn qualec-
 Pith. 18 filosofia PS 19 filosof- P philosoph- S, sic et in-
 fra 20 schol. 185 post schol. 187 2 in S 24 daretur
 Hennin. 25 . a. t. s. PS 27 idem Barth id est PS
 29 amittit <vitia> Leo

quam femina): quia vincitur animus sexus iracundia. 193^d (Quos diri conscia facti mens habet attonitos et surdo) *verbere c(a)edit*: id est: conscientia sua poenis et verberibus adficit. 196 1^s (Poena autem vehemens ac multo saevior illis) *quas et Caedicius (gravis invenit)*: Caedic(i)um auli- 5 cum Neronis crudelissimum fuisse vult intelligi. 2 Satellitem Neronis (dicit). 199^d *Spartano cuidam (respondit Pythia vates haut inpunitum quondam fore quod dubitaret depositum retinere et fraudem iure tueri iurando)*: Glaucum dicit genere Spartanum, qui creditum fidei suae thensau- 10 rum a Milesio quodam [et] repetentibus hanc pecuniam he(re)dibus filiis eiusdem Milesii reddere dubitavit, cum Apollinem consulisset quid sibi suaderet, fraudare[n]tne peiurio, quod ad sacramentum vocaretur, aut sine sacra- 15 mento fidei commissum redderet. cui deus respondit poenas soluturum hoc ipsum, quod dubitavit creditum restituere. quo responso Glaucus territus paravit se citra sacramen- tum reddere. [haec narratio in VI[I]. historia Herodoti est.] reddidit ergo Glaucus, quia timuit, non quia voluit: unde poenas dignas sceleris non effugit. hoc est apud 20 Herodotum (VI 86) 'ὄμνυ, ἐπεὶ θάνατος καὶ εὐδοκον μένει ἄνδρα'. 201^s *Depositum r(e)t(inere et fraudem iure tueri iurando)*: non reddere fidei commissum, sed peierare. 204 *Reddidit ergo m(etu non moribus)*: timens poenam, non pro voluntate. 205 *Vocem adyti [d.]*: quae illi Apollo 25 fuerat minitatus. 206^d (*Extinctus tota pariter) cum prole domoque*: cum omnibus suis vel propinquis eradicatus est. 208^s *Has patitur p(oenas peccandi sola voluntas)*: qui, inquit, animo scelus cogitat, tamquam commiserit, sic eum conscientia sua torquet. | 209^s *Nam scelus i(n)t(ra) s(e) 69 v. t(acitum qui cogitat ullum facti crimen habet)*: id est: qui 31

1 iracundiae P 4 adfecit P S, corr. Pith. 5 caecidius S
11 secl. Schurzfl. 12 heredibus Pith. 13 corr. Pith. 14 per-
iurio Pith. 21 sq. ΟΜΝΥ ΕΠΙΦΑΝΑΤΟΣ ΚΑΙ ΕΥΔΟΚΟΝ
ΠΙΛΛΑΝΡΑ P (-ΑΠΛΑΡΑ) S 22 schol. 201 om. S 25 aditi
P S 26 milit- P S, corr. Pith. 29 cogitat Pith. concitat P S
-quam commiserit om. S

B. T. Scholia in Iuv. vet. rec. Wessner [1941]

14

iam cogitaverit scelus admittere, reus est, tamquam si cogitata perpetraverit. 211^d *Nec mensae t(em)p(ore) c(essat)*: nec edendi tempore concedit. 213 [*Sed vina misellus*]: cum apud conscientiam suam cogita[n]t de a<d>-
 5 misso scelere. 216 *Acri ducta F(alerno)*: aceto Falerno. 219 (*Violati*) *numinis aras*: ubi peieravit. 220 (*Quod praecipuis mentem*) *sudoribus urg(uet)*: ex perturbatione somni. 221 1^s *Te videt in somnis*: cui fraudem fecit. 2^d (*Tua sacra*) *et maior imago*: tu illi es pro sacris.
 10 222 *Cogitque fateri*: quod debet ut reddat. 225^s [223 *Hi sunt q. t(re)p(i)d.*] (*Non quasi fortuitus nec ventorum rabie sed iratus cadat in terras et iudicet ignis*): physici nam adserunt ex conflictu ventorum vel nubium tonitrua vel fulgura fieri. nam ex nimio flatu vel certamine ventorum nubes
 15 inter se conlisae tonitrua et coruscos faciunt ac veluti saxa inter se conlisa ignem excutiunt. 226 *Iratus [cadat]*: propter sua commissa. 227 (*Illa nihil nocuit cura graviore timetur*) *proxima tempestas*: id est: si praeterita tempestas sibi non nocuerit, tum futurae metu torquetur. 229^d (*Lateris vigili*) *cum febre d(olorem si coepere pati)*: si coeperit aegrotare. 231 (*Infesto . . .*) *a numine [s. d.]*: irato, l<a>eso numine. 232 *Pecudem sp(on)d(ere) s(acello . . . non audent)*: sacrificia promittere pro sanitate recuperanda non audet tamquam reus. 235 (*Vel quae non*)
 25 *dignior h(ostia) v(ita)*: magis hostia quam ipse vivere meruerit. 237^s *Cum scelus admittunt (superest constantia quod fas atque nefas tandem incipiunt sentire peractis criminibus)*: cum ad perpetrandum scelus venerint, in eadem constantia perstant, ut sperent etiam illicita debere omni
 30 modo fieri: peracto facinore ex ipsa conscientia animi eorum ab illa deiciuntur audacia. | 239^d (*Tamen*) *ad mores natura r(ecurrit damnatos fixa et mutari nescia)*:
 70 r.

216 *Acri*] acido ψ 219 *Violati numinis*] quod peieravit ψ,
 (periur-) L 231 *Infesto—a numine*] ab irato deo φ ψ μ

1 iam S¹ nam P, ex corr. S 4 cogitat Pith. 4 sq. admissio Pith. -am P S 10 debet ut Iahn -tur P S 12 fis- P S 15 coruscos Schurzfl. -us P S 16 sq. schol. 226 om. S 26 meruit Pith.

sentiunt se male facere et tamen faciunt. **240^s** (*Nam quis*) *peccandi f(inem) p(osuit sibi)*: male facere nam ipsa[m] consuetudine[m] verterat in naturam. **243** *Quisnam hominum e(st quem tu contentum videris uno flagitio)*: quis est hominum, qui cum semel peccaverit, non hoc frequenter desideret? **244^d** [*Flagitio*] *dabit i(n) l(aqueum vestigia)*: ligabitur in carcerem. **245** (*Nigri patietur carceris unco*): unco nam ferreo trahebantur a populo qui merebantur sic puniri. **246^s** (*Aut maris Aegaei rupem scopulosque frequentes*) *exulibus m(agnis)*: κατὰ κοίνοῦ, ¹⁰ id est: patietur exilium, in insula exilio deputabitur. **248^d** *Fatebere laetus (nec surdum nec Teresian quemquam esse deorum)*: dicturus es[t] et potentes et exaudibiles esse deos.

XIV

15

1 1 (*Fama*) *digna sinistra*: contraria. **2** (*Plurima sunt Fuscine et fama digna sinistra et nitidis maculam haesuram figentia rebus quae monstrant ipsi pueris traduntque parentes*): mala institutio in naturam vertit. Horatius (c. IV 4, 35) 'utcumque defecere mores, dedecorant bene nata cul- ²⁰ pae'. **3** (*Pueris*) [**4** *Ludit et heres*]: filiis, ut Virgilius (Aen. IV 94) 'tuque puerque tuus'. **4** (*Heres bullatus*) [**5** *Arma fritillo*]: adhuc parvulus. **5 1** *Fritillo*: pyxide cornea, qui φρυμός dicitur Gr<a>ece. [Fritinnire aves dicuntur, <id est> strepere aut sonare.] apud antiquos nam ²⁵ in cornu mittebant tesseras moventesque fundebant. **2** Aut 'fritillum' pyrgum dixit. **9 1** (*Didicit*) *nebulone parente*: id est: a patre didicit. **2** (*Didicit*): luxuriosus, gulosus. **10 1^s** *Et cana (monstrante gula)*: patris. **2** Id est vetula. **12** *Barbatus l(icet) ad(moveas mille inde magi- ³⁰ stros)*: philosophum licet ad erudiendum adhibeas, semel

⁵ 'Fritillo' φρυμῶ, pyrgo κ

3 corr. Iahn **6** Flagitia PS **10** ΚΑΤΑ ΚΟΙΝΟΥ PS
11 deport- Rutgers **13** es Pith.
20 def-] ded- PS **21** filius P **23** Fritillus pixide PS
24 fimus PS **25** add. Schop.

14*

inbutum luxuria patris non posse revocari (dicit).
15 1^d *Mitem animum (et mores modicis erroribus aequos praecipit)*: interrogative pronuntiari potest, sed melius ironicos. 2 Per ironiam dictus est sensus: mitem animum
 5 praecipit Rutil[i]us: an putas eum saevire, qui gaudet plagarum strepitu? 3 Ironicos 'et mores modicis erroribus aequos', quia nemo sine vitio est. 4 (*Modicis erroribus aequos*): id est tol[l]erabilibus indulgentes. **16**^s [*Praecipit a(t)q(ue) a(nimas) s(ervorum et corpora nostra materia*
 10 *constare putat paribusque elementis)*: de eadem materia et
 70 v. elemento. | **19**^d (*Nullam*) *Sirena flagellis (comparat)*: dulciorem esse flagellorum strepitum ei quam cantum Sirenarum (dicit). **20** 1^s [*Comparat*] (*Antiphates trepidi laris ac Polyphemus*): id est: carnifex potius et latro domus suae
 15 quam dominus. 2^d (*Antiphates trepidi laris*) ac *Polyphemus*: L<a>estrygonum rex Antiphates et Polyphemus Cyclops, qui homines comedebant. **21** (*Quotiens aliquis tortore vocato uritur ardenti duo propter*) *lintea ferro*: id est: si[c] servus cruciatur propter duo sabana. **23** (*Quid*
 20 *suadet iuveni*) *laetus stridore c(atenae)*: paterna<m> crudelitate<m>. **24** 1^s *Quem mire adficiunt (in)s(cripta) erg(astula carcer)*: quia qui ibi includuntur, inscripti sunt. 2^d (*Mire adficiunt*) [*carcer*]: laetum faciunt, delectant. **25**^s (*Rusticus expectas ut non sit adultera Largae*) *filia*
 25 [*quae*]: speras quod filia meretricis casta possit esse? **26** (*Quae numquam maternos dicere moechos) tam cito n(ec) t(anto) p(oterit contexere cursu ut non ter decies respiret)*: id est: quae non potest nomina moechorum matris suae continue uno spiritu dicere. **28** (*Conscia matri*) *virgo*
 30 *fuit*: ut haec disceret. **29** (*Ceras nunc hac dictante pusillas implet*): iucunde pro aetate. **30**^d (*Dat eisdem*) *ferre cin<a>e-*

21 *Lintea*] sabana φ ψ μ

3 interrogativa P S, corr. Pith. 4 Pro ironia P S, corr. Iahn
 5 praecipit P S, corr. Leo Rutilus Iuv. v. 18 8 indulgentes
 Iahn -em P S 16 lestrig- P S antipathes P S poliph- P S
 17 qui] q; S 19 si Schop. 20sq. corr. Schop. 22 quia qui W.
 duce Hennin. quamquam P S 25 quae] -q; S . q. P 29 con-
 tinueate Orelli -re P S 31 ioc- P S

dis: internuntiis, ministris, qui matris suae fuerunt.
32 (*Exempla domestica*) [**33** *Unus et alter*]: pater et avus.
34^s *Forsitan haec sperant*: id est turpia. **35** 1^d (*Meliore luto finxit*) *praecordia Titan*: Prometheus, qui fuit Titanis filius Iapeti. 2 Qui fuit unus e Titanibus. **36** (*Fugienda patrum*) *vestigia* [*ducunt*]: iuvenibus scilicet.
37^s *Et monstrata diu* (*veteris trahit orbita culpa*): id est: multi filii inviti facta parentum secuntur. **40** [*Ex nobis*] (*Dociles imitandis turpibus ac pravis omnes sumus*): id est: ad mala imitanda faciles sumus. ut Terentius 10 (*Andr.* 77) 'namque ut est hominum ingenium proclive ad libidinem, dehinc quæstum occipit'. **41**^d (*Et Catilinam quocumque in populo videas*) *quocumque sub axe*: malum hominem ubique invenias. **43** (*Sed nec Brutus erit Bruti*) *nec avunculus usquam*: bonus, ut Cato Uticensis 15 philosophus. **45** 1^s *Intra quae pater es*: ubi filios habes. 2^d *Puellae* (*lenonum*): meretrices. | **49**^s *Sed peccaturo* 71 r. *o(b)s(tet tibi filius infans)*: inpediat tibi, ne, cum viderit haec, imitetur. **50**^d (*Nam si quid dignum*) *ensoris fecerit ira*: ut a censore corrigi mereatur aut damnari. **51** (*Quandoque et similem tibi se non corpore tantum nec vultu dederit morum quoque filius*): tamen filius patri non solum corpore, sed et moribus similabit. **53** 1^s *Omnia deterius*: deterius quam tu. 2 Aut eo deterius, quia te magistro. **54** *Corripies*: id est filium turpiter agentem. **56** *Unde tibi* 25 *frontem* (*libertatemque parentis*): Terentius (*Phorm.* 1042) 'quo ore illum obiurgabis? dic mihi'. **58** 1 *Iam pridem* *c(apat) h(oc) v(entosa) cucurbita* (*quaerat*): id est a medicis, quia sanus non est. 2 *Cucurbita*: σικύα. **60**^d (*Verre pavimentum nitidas*) *ostende columnas*: hoc dicis tuis. 30 **61** *Arida cum tota* *d(es)c(endat aranea tela)*: mudentur

1 fuerunt *Pith.* -int PS 10 ut] et S 11sq. ita ut ing. est omnium h. ab labore pr. ad l. accepit condicionem d. q. o. *Ter.*
 12 accepit PS 15 umquam PS 16 fil- PS quae] -q; P . q. S
 18 inpediar S 23 similabit *Hennin.* -vit PS 24 tu *Barth*
 te PS quia *Leo* quam PS 27 dic] responde *Ter.* 29 qui S
 CYKTA PS

parietes vel camarae. 62 [*Hic leve argentum*] (*vasa aspera*): anaglypha sigillis. Virgilius (Aen. V 267) 'et aspera signis'. 63^s *Vox domini furit (instantis)*: Virgilius (Aen. IX 73) 'urguet praesentia Turni'. 66 (*Uno*) *semodio scobis*: <ᾰ>ποπρίσματος. 68^d [66 *Ne perfusa luto sit p.*] (*Illud non agitas ut sanctam filius omni aspiciat sine labe domum vitioque carentem*): illud non respicis, quemadmodum filio castam domum exhibeas. 71 1 *Si facis ut patria (sit) i(doneus)*: civem bonum. 2 *Si eum ita institueris, ut sit utilis patriae.* | 76^d (*Eadem sumptis quaerunt*)
 11 *animalia p(innis)*: quae a parentibus didicerunt. 77^s *Vultur iumento (et canibus crucibusque relictis ad fetus properat)*: exemplis docet hoc servare filios, quod a parentibus acceperunt. 78^d (*Partemque*) *cadaveris adfert*: hominum, nam antiqui crucibus figebant. 79^s *Hic est ergo cibus*: quem parentes tradiderunt. 83 [80 *Pascentis propria*] (*Cum se matura levarit progenies*): cum coeperit volare. 84^d *Festinat ad illam (quam primum praedam rupto gustaverat ovo)*: id est ad venationem, unde nutrita
 20 est. 86 1^s *Aedificator erat*: cupidus fabricae. 2 (*Curvo*) *litore C(a)i(e)t(ae)* [s.]: in Campania Caieta. 90 1^d *Marmoribus (vincens Fortunae atque Herculis aedem)*: apud Praeneste et Fortuna[e] et Hercules habent aedes. 2 Aut certe, quod in Capitolio post aedem Dianae et Iovis secundam de miraculo operis habent gloriam Fortunae atque
 25 Herculis aedes. 3 Fortunae vero apud Praeneste aedem pulcherrimam ferunt fuisse. Herculis enim aedem Tiburis dicit. 91^s *Ut spado vincebat (Capitolia nostra Posides)*: hic Pos[s]ides spado, libertus Claudii imperatoris, tantae
 30 gratiae et potentiae fuit, ut eum Claudius in Britannico

90 3 Aedes Fortunae apud Praeneste est (erat χ) optima, Herculis summum templum Tiburi est φχ 91 Posides fuit spado tempore Claudii Neronis ditissimus . . . φχ

2 anaglifa P S 4 schol. 66 post schol. 68 in S 5 non.
 πικυατοC P S, corr. W. 11 Animalib; p. S 21 c. l. t. et
 caleta P S 23 Fortuna Iahn herculis P S, corr. Buech.
 24 sq. secundam Pith. -um P S

triumpho inter militares viros hasta pura donaverit, cohortibus quoque et al[i]is provinciaeque Iudaeae praeposuerit, lectica[e] per urbem vectandi spectaculaque publice [a]edendi ius tribu(er)it. legitur in S(ue)tonio (Claud. 28).
92^d *Inminuit rem*: minuit patrimonium fabricando. ⁵
94 [**93** *Fregit opes*] (*Totam hanc turbavit filius amens*): secutus patrem scilicet. **93** (*Nec parva tamen*) *mensura relict(a)e* (*partis erat totam hanc turbavit filius amens*): id est: quod remanserat de patrimonio, filius omne in aedificiis inpendit. **97** (*Nil praeter nubes et caeli*) *numen* ¹⁰ *adorant*: nulla contemplatione colentes. **98** (*Nec distare putant*) *humana carne s(wil)l(am)*: tamquam humanam porcinam putant. **99** *Praeputia p(onunt)*: id est περιτομή. **102** ¹ [*Volumine*] *Moses*: sacerdos vel rex eius gentis. ² Aut ipsius quidem religionis inventor, cuius ¹⁵ Cornelius etiam Tacitus (Hist. V 3) meminit. **103^s** *Non monstrare v(ias) e(adem nisi sacra colenti)*: id est non confiteri religionis secreta. | **104** ^{1^s} *Quaesitum ad fontem*: ubi ⁷² *r.* baptizantur. ^{2^d} *Deducere verpos*: Iudaeos (dicit), qui sine pellicula sunt. **105** ^{1^s} *Sed pater in causa*: causa huius ²⁰ metus pater e(st). ^{2^d} (*Cui septima quaeque fuit lux*) *ignava et partem (vitae non attigit ullam)*: qui(a) semper sabbatis nihil faciunt. **109** *Fallit enim vitium s(pe)c(ie) v(irtutis et umbra)*: saepius sub specie virtutis avaritia tegitur: multi enim avaros tamquam frugi laudant speran- ²⁵ tes, quod frugalitate faciente patrimonia sua custodiunt, et non sentiunt eos causa avaritiae facere. frugalitas quippe avaritiam contemnit et mediocritatem amat. **113^s** *Certa magis (quam si fortuna servet easdem Hesperidum serpens aut Ponticus)*: tamquam ille, qui aut mala aut pellem ³⁰ auream servabat. **116^d** (*His crescunt*) *patrimonia fabris*:

104 ² *Verpos*] Iudaeos (!) φ ψ μ

³ vehendi Suet. ¹⁰ schol. 97—102 post schol. 103 pos.,
sed signis ad suum locum revoc. S ¹³ sq. ΠΗΡΙΤΟΥΗ P S
¹⁹ schol. 104 ² post schol. 105 ¹ pos., item corr. S ²¹ pater
est Pith. -re P S ²² quia Pith. ²⁸ avaritiam ex -tiae
corr. S -tia P

fabris patrimoniorum, dum auram popularem captant et patrimonii opinione delectantur. 118 1^s *Incude adsidua (semperque ardente camino)*: metaphora a fabris ferrariis. 117 (*Quocumque modo*): quocumque casu. 118 2^d (*Incude adsidua semperque ardente camino*): avaritia operante. 120 1 [119 *Credit avaros*] (*Qui miratur opes*): qui patrimonio et divitiis gaudet. 2 (*Qui nulla exempla beati (pauperis esse putat)*): qualis Apollinis oraculo declaratus est felicissimus Aglaus Arcas, qui numquam patrium agellum excesserat, cum a deo quaereretur, quis finem verae felicitatis implesset. 121 (*Ut illa ire via pergant et eidem*) *incumbere s(ec)t(ae)*: perseverent in avaritia. 124 (*Cogit minimas e)discere sordes*: eum sequi in avaritia. 125 *Insatiabile v(o)t(um)*: quia nullis satiatur divitiis. 15 126 *Modio castigat i(ni)q(uo)*: parva mensura. 127 (*Neque enim omnia*) *sustinet umquam*: id est: omnia sustinet. 130 1 (*Nec non differre*): duo negativa confirmativum faciunt. 2^s (*Nec non differre in tempora cenae*) *alterius conchem (aestivam cum parte lacerti)*: id est: fabam coctam, 20 quae illi remansit, in alium diem cum sardina servat. 72 v. 131 (*Cum*) *parte lacerti*: genus piscis salsi. | 133^s *Filaque sectivi n(u)m(e)r(ata includere porri)*: bene 'sectivi', quia quando <pro>ponitur <a> cultoribus hortorum, tunc secatur. 134^d (*Aliquis*) *de ponte [negavit]*: quia mendici in 25 pontis itinere sedent. 135^s *Sed quo[d] divitias*: id est: ubi sunt divitiae, si non ipsis uteris? 137 *Ut locuples m(o)r(i)ar(is egentis vivere fato)*: id est: cum [a]egestate vitam tolerant, ut divites moriantur. 139 *Crescit amor nummi (quantum ipsa pecunia crescit)*: id est: quantum 30 plus adduntur divitiae, tanto plus crescit avaritia.

126 *Modio*] mensura ψ 131 *Lacerti*] salsi piscis φ μ

1 aurem P S, corr. Pith. captant et Pith. -nter P S
3 metaf- P S 4 casu S P casus S schol. 118 2 in mg. pos.,
signo ÷ ante 118 1 revoc. S 9 aglas P agelas S, corr. Linden-
brog 10 sq. qui fidem viae fel- P S, corr. Pith.; fort. qui
retin. 14 quia Orelli quae P S 15 Medio S i. q.] l. q. P S
16 omn. sust.] v. Append. 17 negativi S ex -va corr. P 22 sep-
tivi S 23 proponitur a W.; promitur Schop., v. Append.

140^d (*Ergo paratur altera villa tibi cum rus*) non sufficit unum: coemuntur plures possessiones, quia una non sufficit. 142 1^s *Et proferre libet (fines)*: producere, protendere. 2 (*Maiorque videtur*) et melior vicina seges: semper avaris res alienae meliores et ampliores videntur. 144^d (*Densa montem*) qui canet oliva: ὑπερβολή, id est: integrum montem oliveti comparas. 145 (*Si pretio dominus*) non vincitur ullo: non consentit ad distrahendum. 147^s *Iumentata (ad virides huius mittentur aristas)*: id est: cum vicinum agrum non poterit pretio elicere, ita agit, ut cogatur vicinus vendere non patiens inopportunitatem animalium, quae ille dimittit, ut segetes ipsius depascantur. 148^d *Novalia [saevos]*: agros seminatos. 149 *Falcibus actum*: id est metitum. 150 (*Dicere vix possis quam multi*) talia plorent: numerare, quanti de huiusmodi re qu[a]eruntur. 151 (*In iuria*) [fecerit agros]: molestia confinii potentis. 152 (*Quam foedae*) bucina famae: quam mala fama est avaris potentibus! 153 1^s *Quid nocet (haec)*: mala fama. 2 Avaritiam dicit. 3^d [*Malo lupini*] Fama mala quae de me loquitur. 4 (*Tunicam mihi malo lupini quam si me toto laudet*) vicinia pago (*exigui ruris paucissima farra secantem*): sine qu(a)estu aliquo vilis est conlaudatio. 156 1^s *Scilicet et morbis e(t) d(e)b(ilitate) carebis*: id est: si mediocriter possideas quod tibi ad vitam sufficiat, omnibus rebus malis carebis et quietus eris. 2^d (*Scilicet...*) carebis: σχῆμα εἰρω-
 veía. 157 *Tempora vitae*: mala, vitiosa. 160^s *Quantum sub Tatio (populus Romanus arabat)*: si tantum possides solus, quantum populus Romanus possedit, campum Martium. | 162^s [*Proelia*] vel *Pyrr(h)um*: Epirotarum regem Pyrr(h)um dicit. 163^d (*Vix iugera bina dabantur*) [164 *Sanguinis atque laboris*]: deductis in colonia viris. 164 1 (*Merces*

142 1 *Proferre*] extendere φ ψ μ 162 *Pyrrhum*] regem Epirotarum φ ψ

13 actum] altum P S 15 numerari S re Iahn se P S
 19 lupina P S 22 questo P S, corr. Pith. 25 sq. σχῆμα εἰρω-
 veía W. CΧΗΛΙΑ ΤΠΟΝΟΙΑ P S, v. Append. 27 possedis P S,
 corr. Pith solis S 29 epyr- P S

haec sanguinis atque laboris) nullis visa umquam (meritis minor): id est: numquam visa sunt dona minora meritis in duobus iugeribus. 2 Id est: par merces laboribus visa est illis, quibus dabatur. 168 (Unus) vernula tres d(o)-
 5 m(ini): ante nam unum servum plures domini habebant. 169 (Sed magnis fratribus horum): qui erant domi parvuli. 170 1 A scrobe vel sulco (redeuntibus): qui colebant terram. 2 Hoc nam dicit, alios novella, alios terram colere. 3 (Altera cena) [171 Pultibus ollae]: parabatur.
 10 172^s Nunc modus (hic agri nostro non sufficit horto): benedixit plus nunc possideri in horto quam tunc in agro. 173 1^d (Inde fere scelerum causae) [nec plura venena]: ex institutione avaritiae. 2 (Nec plura venena miscuit aut ferro grassatur) [saepius ullum]: id est: interficit veneno
 15 aut ferro. 175 Saeva cupido (inmodici census): avaritia[e]. 177 1^s Et cito vult (fieri): per scelera scilicet. 2^d (Sed quae reverentia) legum: exclamatio. 180 Et Hernicus olim: Virgilius (Aen. VII 684) 'Hernica saxa colunt'. 181 1^s Vestinusque: oppidum est Italiae. 2^d (Panem)
 20 quaeramus aratro: id est: hoc persuadebant. 3 (Panem quaeramus aratro qui satis est mensis) laudant hoc n(umina) r(uris): hoc tantum ex labore quaeramus, quod nobis ad victum sufficiat: hoc enim et dis placet. 183 Post munus aristae (contingunt homini veteris fastidia quercus): quia
 25 ante fraga et glandem homines comedebant. 185^s Nil vetitum fecisse (volet quem non pudet alto per glaciem perone tegi): [h]is nam non vult ea, quae inlicita sunt, admittere, sed sua paupertate contentus esse. 186^d Per glaciem p(ero)n(e) t(e)g(i): Virgilius (Aen. VII 690) 'crudus tegit altera pero'. 187^s (Peregrina ignotaque nobis)

170 3 Altera cena] parabatur ψ, (sper-) μ 186 Pero calciamentum est rusticum (sic et κ) ex crudo corio factum. Virgilius 'cr. t. a. p.' φ

8 novella W. in bello P S 11 nunc Pith. num P S pos-
 sideri Barth -re P S hortu S 15 sq. avaritia Pith.
 23 vitium P ex corr. S² displiceat S 27 is Pith. 29 sq. cru-
 rus P S

ad scelus atque (nefas quaecumque est purpura ducit): quae a nobis ignota e(st), alios inducit ad scelus. 189 *Haec illi veteres (praecepta minoribus):* posteris suis dabant. 190^d *Supinum:* dormientem. | 192^d *Perlege rubras (maiorum leges):* rubricas iuris. 73 v. 193 *(Aut vitem) posce libello:* 5 ut centurio fias, da libellos, id est milita. vitis nam insigne centurionum est a Libero patre inventum, qui primus triumphavit et inventor vitis est. 194 1^s *Sed caput intactum b(uxo) n(aresque) p(ilosas adnotet et grandes miretur Laelius alas):* sensus hic est: age ut te sordidum 10 pueri mirentur et virtutem tuam imitentur, si vis centurio militare. 2 [195 *Adnotet et grandes m. L. a.*] (*Caput intactum buxo*): comas. 195 (*Grandes miretur Laelius alas*): L(a)e- lius centurio, sub quo militabis, ut evertas casas Maurorum. 196^d *Brigantu(m):* Gallorum. 197^s *Ut locuplete(m)* 15 (*aquilam tibi sexagesimus annus adferat*): ut signifer sis stipendiis emeritis anno sexagesimo, quo stipendia deponebant sua. 199^d (*Trepidum solvunt tibi) cornua ventrem (cum lituis audita):* si pavore cornuum aut lituum venter tibi solvitur. 200^s [*Cum lituis audita*] (*pares quod vendere* 20 *possis*): esto negotiator. 201^d (*Pluris dimidio*) [*Fastidia m.*]: plus media parte. 202 (*Ablegandae*) *Tiberim ultra:* transportandae ultra Tiberim. 203^s (*Neu credas ponendum aliquid discriminis inter) unguenta et corium:* ne contempnas viliores mercem aut quae puteat, id est coria. 25 205^d (*Sententia . . .*) *Iove digna [poeta]:* id est: Iovis dictum est. 208 (*Hoc monstrant vetulae pueris) repentibus assae:* assa nutrix dicitur, quae lac non praestat infantibus,

189 *Haec illi etc.*] dabant φ ψ μ 190 *Supinum*] dormientem φ ψ 193 *Aut—libello*] ut centurio fias. nam vitis insigne centurionum est: quae a Libero inventa est, qui et primus triumphavit χ 194 1 Age, ut te sordidum ceteri mirentur tuamque virtutem imitentur χ 202 *Ablegandae*] transportandae φ ψ μ 208 'Assas' veteres dixerunt non quae ubera dabant, sed sub quarum cura nutriebantur infantes, 'siccas'

2 ignot(a)e P S, corr. Iahn 5 rubr- iuris om. S 13 comes P S, corr. Iahn 17 emeritis Hennin. -tus P S 19 pabonē P S, corr. Hennin. 25 caria P S, corr. Pith. 27 repp- P

sed solum diligentiam et munditiam adhibet. <ut *** 'hoc'>
 nutricula sicca vetusta infantibus monstrat'. 209^s *Hoc*
discunt o(mnes) a(nte) al(pha) e(t) b(eta) p(uellae): ante
 aetatem di<s>cendi. 213 [*Discipulum securus*] (*Vinceris*
 5 *ut Ajax praeteriit Telamonem ut Pelea vicit Achilles*): id est:
 ut illi in virtute parentes suos superaverunt, sic et iste te
 in avaritia. 214^d *Vicit Achilles*: 'vicit' virtute. 217 (*Lon-*
gae mucronem) *admittere cultri*: id est tondere barbam.
 218 1^s (*Vendet periuria summa*) *exigua [et Cereris]*: ut in
 10 minima mercede avaritia exprimatur. 2^d [219 *Pedemque*]
 74 r. *Vel*: periurus erit. | 220 1^s *Elatam*: mortuam. 2 (*Si*
limina vestra) *mortifera c(um) d(ote) s(ubit)*: nurus, quae
 cum dote sibi adferat mortem. 221^d (*Quibus illa premetur*)
per somnum d(igitis) [n.]: id est: quae per somnum offo-
 15 cabitur propter dotem. 223 (*Brevior via*) *conferet illi*: id
 est homicidium. 224^s [223 *Adquirenda*] (*Nullus enim*
magni sceleris labor): id est: in perpetrando scelere num-
 quam difficultas est. 226^d [225 *Nec talia suasi*] (*Mentis*
causa malae tamen est et origo penes te): exordium sceleratae
 20 mentis tu e<s>, qui iubes ei avaritiam sequi. 228 1^s *Et*
l(a)evo monitu: subtili monitu. 2^d *Avaros*: sceleratos.
 230 1 [*Effundit habenas*] (*Dat libertatem*): auctoritatem.
 2 (*Et totas effundit habenas curriculo*): et nequitiam per-
 mittit. 3^s (*Totas effundit habenas*) *curriculo*: Virgilius
 25 (*Georg. I 514*) 'fertur [a]equis auriga (neque audit currus
 habenas)'. 232 *Et te contempto*: patre vel rectore.
 231^d (*Quem si revoces subsistere nescit et te contempto rapi-*
 autem nutrices id est sine ubere, quas nunc t(h)repsas vocant
L; Assae] siccae ψ

213 *Ajax praeteriit Telamonem*] supergressus est virtute pa-
 trem φ ψ μ 217 *Mucronem—cultri*] cum totonderit barbam
 φ ψ 218 2 *Vendet periuria*] peierabit φ ψ μ 220 2 *Si—subit*]
 scilicet nurus ψ 228 *Laevo*] sinistro φ ψ μ

1 ***] Ennius in mg. cod. V adscriptum, v. Append. hoc
 suppl. Buech. 4 disc- Pith. s tond- Pith. cond- P S
 9 ceteris S 10 exprem- P, ante corr. S 11 Vel Iahn ut P S
 15 schol. 223 in mg. S 20 tu es Schurzfl. tuae P S 21 sub-
 tili] futili Cram., fort. recte 22 schol. 230 1 et 2 in mg. S
 auen S

tur) me[ri]tisque relictis: qui iam deditus fuerit avaritiae, revocari non potest. 233^s Nemo satis credit (tantum delinquere quantum permittas): nemo se putat satis fecisse, nisi amplius delinquat quam non permittas. 234^d (Indulgent sibi) latius ipsi: plus peccare cupiunt. 235 (Cum dicis iuveni stultum) qui donet amico (qui paupertatem levet attollatque propinqui et spoliare doces et circumscribere et omni crimine divitias acquirere): si reprehendas eum beneficientem, quid illi suades nisi ut criminus sit? 238^s [Crimine divitias] (Quarum amor in te quantus erat patriae Deciorum in pectore): divitiarum et avaritiae tantum amoris habes, quam Decii habuerunt civitatis suae, [240 Dilexit Thebas s.] qui pro civibus suis mortem elegerunt. 241^d (In quorum sulcis legiones) dentibus anguis (cum clipeis nascuntur): Virgilius (Georg. II 141) 'satis inmanis dentibus hydri nec galeis densisque (virum seges horruit hastis)'. 242^s (Horrida bella capessunt) continuo: inridet Gr<a>ecorum audaciam paratam in omni mendacio. 243^d Et tubicen surrexerit una: qui eos excitat ad proelium. 247 Tollet alumnus: filius. 246 (Trepidumque magistrum in cavea magno fremitu leo tollet alumnus): allegoricos, hoc est: et in te malitiam cum scelere exercebit. | 249^s Expectare colus: calat<h>os. 250^d (Obstas) et vota moraris: odiosus es[t] filio. 251 1 Cervina senectus: quos usque ad nongentos annos vivere dicunt. 2 Longivivax. 252 1^s Oc[c]ius Archigenem (quaere): medicum. 2 (Atque eme quod Mithridates composuit): nam pater, qui perniciosum filium habet, aequae debet timere salutis suae sicut rex. 3^d (Quod Mithridates composuit) [Decerpere ficum]: id est antidotum, quod veneno obstet. 256 (Monstro volup-

247 Alumnus] filius tuus φ ψ μ 252 1 Archigenem] proprium medici (optimi add. φ) φ μ 3 Quod Mithr. composuit] id est antidotum φ

9 suadis P, ante corr. S 12 habet P S, corr. Pith.
 13 sq. elig- P, ante corr. S 16 hidri P 18 mendatio P S
 19 surrexit S qui eos Schop. quietos P, -tus S 21 allig- P S
 23 voto P S 24 es Schrevel 25 Longa id est vivax Schop.
 28 salutis Pith. 30 venenum P

tatem egregiam cui) nulla theatra (nulla aequare queas praetoris pulpita lauti): nulla theatra tibi talem voluptatem dabunt, nullam promotionem dabit cuiquam, quod accipiet hic de tua pecunia. 258 *Discrimine*: periculo. 5 260 1^s *Fiscus*: pecunia, sacculi. 2^d (*Ad vigilem ponendi*) *Castora nummi*: ad templum Castoris. 261 1^s *Ex quo Mars ultor* (*galeam quoque perdidit et res non potuit servare suas*): id est: antea solebant arcas aeratas facere et ibi mittere pecuniam suam senatores et sic in foro Martis 10 ponere. verum per noctem a furibus expoliatae sunt arcae, et coeperunt ex eo ad templum Castoris ponere. ideo dicit 'Mars Ultor galeam perdidit'. 2^d (*Ex quo Mars ultor galeam quoque*) *perdidit et res* (*non potuit servare suas*): ex illo pecunia amota, ex quo Mars a furibus exspoliatus est. 15 262 (*Omnia Florae*) *et Cereris l(icet) e(t) C(y)b(ela)ulae relinquant*): ludos theatrales, qui in honore dearum exhibentur. 264 (*Tanto maiores humana*) *negotia ludi*: negotia hominum maiores ludos habent quam votiva sollemnitas. 266 (*Quique solet rectum descendere*) *funem*: 20 funambulium (dicit). 267 1^s *Quam tu Corycia* (*semper qui puppe moraris*): Corycius civitas Isauriae. 2 *Negotiator*, qui omni tempore navigas. 269 1^d (*Sacci*) *mercator olentis*: opobalsamum aut malobat(h)rum (dicit). 2 *Foetidae* alicuius mercis. 3 *Vel ex sententia tali*: tu foetide. 25 271^s [*Passum*] (*Municipes Iovis advexisse lagonas*): Creticas, quia Iuppiter ibi nutritus est. 272 (*Hic tamen ancipiti figens vestigia planta*) *victum illa mercede* (*parat*): funambulus ex hac arte victum sibi comparat. 273^d *Brumamque f(a)m(em)q(ue) illa reste cavet*): Horatius (s. I 2, 6)

258 *Discrimine*] periculo L φ ψ μ 260 2 *Ad vigilem—nummi*] servandi (om. φ μ) in templo Castoris L φ ψ μ 262 *Aulaea*] ludos φ ψ μ 266 *Quique—funem*] funambulium dicit . . . φ ψ 272 *Hic tamen*] pauper funambulus φ ψ μ

2 volunt- P S, corr. Pith. 3 promonit- S 4 periculum P S, v. Suppl. 14 pecunia amota Buech. -niam amat P S 23 apobals- P S, corr. Pith. malab- P S 24 Vel Iahn ut P S foetide <. 41 .> P S 26 nutr- ex natus S

'frigus quo duramque famem depellere possit'. 274 1^s *Illa*
reste cavet: id est: supra quam ambulat. 2 *Tu*: scilicet o
negotiator. 276 [*Et plenum magnis t(ra)b.*] (*Plus hominum*
est iam in pelago): id est: qui naufragium pertulerunt. |
279^d (*Longe*) *calpe relictæ*: urnæ similis mons — inde 'Cal- 75 r.
p[a]e' (dictus) — in extrema Spania. 280 1 *Audiet Herculeo* 6
s(tri)d(en)t(em) g(urgite) s(olem): Gaditano Oceano sol
mergens stridet, ut si ferrum candens in aqua tinguas.
2 Ultra Herculis columnas dicit ad mare mortuum, ultra
quod navigare non conceditur. nam sic subiungit (v. 283) 10
'Oceani monstra et iuvenes vidisse marinos'. 281^s *Grande*
oper(a)e p(retium est) u(t tenso folle reverti inde domum
possis): ut pleno sacco revertaris. 282^d *Aluta*: merci-
bus. 283^s *Oceani monstra*: Tritones et Nereides.
284 1^d [283 *Et iuvenes*] (*Ille sororis in manibus vultu* 15
Eumenidum terretur): furens Orestes. 2 [*Furor*] ille:
Orestes. 3 *Sororis*: Iphigeniæ. 286 1^s *Hic [bove]*: Ajax.
2^d (*Bove percusso mugire*) *Agamemnona credit*: quia et ipse
insanit. 287 1^s *Aut Ithacum*: Ulixen. 2^d (*Parcat tunicis*)
licet atque lacernis (curatoris eget): quamvis se non con- 20
scindit, tamen insanit. 291^s *Concisum argentum (in*
titulos faciesque minutas): in argentiolos sive nummos.
292 [*Occurrunt nubes*] (*Solvite funem*): ergo hoc dicit, non
insanit. 294 [*Nil color hic caeli*] *n(il) f(ascia nigra mina-*
tur): nubes ducta per caelum. 295^d *Aestivum t(o)n(at)*: 25
haec dicit negotiator. 297^s *Obrutus et zonam (laeva*
morsuque tenebit): id est: in qua fert solidos. 299^d *Quod*

280 1 *Herculeo—gurgite*] Gaditano freto φ ψ μ 281 *Tenso*
folle] pleno sacco φ ψ μ 284 1 *Iuvenes — marinos*] Tritones
φ ψ μ 2 *Ille*] unus (om. μ) Orestes L μ 3 *Sororis*] Iphige-
niæ L 286 1 *Hic*] Ajax φ ψ μ 287 1 *Ithacum*] Ulixem
φ ψ μ 291 *In titulos faciesque minutas*] in nummos et sta-
tuas (!) φ ψ

1 quod uramque P S 2 schol. 274 2 in mg. S scil- om. P
6 extremâ sp- (voluit isp-) P 11 schol. 281 post schol. 282
in S 16 sq. ille yphigeniæ. Sororis orestis P S, corr. W.
20 se] vestem Hennin. 20 sq. conscendit P S, corr. Barth
23 ergo] qui?

Tagus et rutila (volvitur Pactolus harena): fluvii, unus Spaniae, alter Asiae. **300^s** *Frigida sufficient (velantes inguina panni):* uda aut nuda. **301 1^d** (*Naufragus assem*) dum rogat et picta (*se tempestate tuetur*): dum picturam naufragii
 5 sui portat. 2 In tabula ferens casus sui historiam. **304^s** [*Servantur*] *misera est (magni custodia census):* custodia magni patrimonii. **305^d** *Dispositis p(rae)d(ives) a(mis) v(igilare cohortem servorum noctu Licinus iubet):* per translationem disciplinae militaris sparteolorum Rom(a)e,
 10 quorum cohortes in tutelam urbis cum amis et cum aqua vigilias curare consuerunt in vicis. **306^s** [*Servorum*] (*Licinus iubet*): Licinus ille ex liberto Claudii, de quo superius (I 108) dixit 'ego possideo plus Pallante et Licinis'. |
 75 v. **307^d** *Phrygia (columna):* marmorea. **308 1^s** (*Dolia nudi*)
 15 *non ardent (Cynici):* id est Diogenae. 2^d (*Dolia nudi ... Cynici*) [*309 Altera fiet*]: in dolio dormiebat. **310 1^s** [*Cras domus a.*] *e(adem) p(lumbo) c(ommissa manebit):* ligabit de plumbo. 2 *Eadem:* domus de dolio coniuncto. **311** *Sensit Alexander:* Macedo. **313^d** (*Qui totum sibi*) *posceret*
 20 *orbem:* id est Alexander. **314** (*Passurus gestis aequanda*) *pericula rebus:* cum magnis periculis magna res efficitur. **316 1** *Mensura t(a)m(en) q(uae sufficiat census si quis me consulat edam):* quantitatem patrimonii. 2^s (*Mensura tamen quae sufficiat census (si quis me consulat):* si vis
 25 nosse patrimonii modum, quantus debet esse. **321** *Numquam al(iud) n(atura aliud sapientia dicit):* poscit philosophia. **322** *Acribus exemplis v(i)d(eor te cludere):* id est: video te nolle consentire ad philosophorum patrimonia. **324** *Bis septem ordinibus:* id est gradibus equitum Roma-
 30 norum. **325** (*Si rugam trahit*) [*326 Sume duos equites*]:

307 Phrygia] marmorea et pretiosa L φ ψ μ **308 Cynici**] Diogenis L φ ψ μ **313 Qui totum etc.**] Alexander L φ ψ μ **325 Rugam trahit**] displicet L φ ψ μ; 'Haec quoque si rugam trahit' id est: si haec tristis tibi summa est et si haec cum indignatione fastidis Φ

1 rutuli P fluvius S 11 in vicis W. duce Buech. vicinis PS
 14 Phrygia S, om. P 17 ligabit Orelli -vit PS 26 sq. filosofia PS
 28 fil- PS 29 id est om. P equitem P

displicet, tristem facit. 326 (*Sume duos equites*): duorum equitum patrimonium fac. 328 *Nec Croesi (fortuna)*: Croesus ille est, cui Solon dixit '*ὄρα τέλος μακροῦ βίου*', cuius filius, cum ipse Trallibus victus esset [et] a Cyro rege Persarum, adulescens usque id mutus, intentum iugulo patris gladium cum vidisset, subito exclamavit 'homo <es>, Cyre, parce homini!' 329^d (*Divitiae*) *Narcissi*: Narcissus libertus Claudii Caesaris potentissimus idemque ditissimus eunuchus.

XV

10

1^s *Quis nescit Volusi B(ithynice qualia demens Aegyptos portenta colat)*: ad Volus<i>um scribit de Aegyptiorum sacris odio Crispini, quia Aegyptius erat [a]egens et modo magister peditum atque equitum factus est. 2^d *Crocodilon adoratur*: qui ab ichneumone perit dormiens. 3^s et 15 i. t. [*Pars haec*] illa pavet s(aturam) s(er)p(enti)b(us) i(bin): ibin propterea Aegyptii vice numinis colunt,

326 'Fac [ses]tertia quadringen<ta>' id est octingenta Φ
327 *Si nondum implevi gremium si panditur ultra]* si panditur ultra ipsum gremium plus quam desideras Φ 328 'Nec Croesi for<tu>na umquam' Croeson (dicit), cui Solon dixit '*<ὄρα> τέλος μακρο<ν> βίο<ν>*', id est definitionem vitae observa. qui cum a Cyro teneretur et in crucem tollendus esset, filius eius exclamavit et dixit 'homo es, Cyre, parce homini!' Φ 329 *Divitiae Narcissi]* Narcissus [illius] eunuc<h>us illius temporis ditissimus Φ; N. libertus fuit Claudii Neronis ditissimus φ 330 1 'Paruit imperiis (uxorem occidere iussus)' Messalinam uxorem Claudii dixit, quae vitae turpissimae extitit sub marito. 2 Et 'paruit' ad occidendum: utrum Narcissus an Claudius, ut hinc appareat, quantum illum [-am cod.] dilexerit imperator? Φ

3 'Saturam serpentibus ibin' ibis avis est, quae in Aegypto serpentibus pascitur. eadem pasta corcodilli ovum edere dicitur, ex quo basiliscus nascitur. ibin autem ideo Aegypti<i>

2 Crysi . crisis PS 3 ΤΕΛΟΣ PS 4 Trall- Pith. trail- PS 5 motus PS, corr. Pith. 6 es
secl. Pith. v. Suppl.

11 Qui P bolusi PS B. om. s 12 bolumum PS corr. Pith.
15 ignemone PS, corr. Pith.

B. T. Scholia in Iuv. vet. rec. Wessner [1941]

15

quod illi naturale cum serpentibus bellum est. nam cum Aegyptum Nilus etiam serpentibus inundaverit, illa eos omnes devorat, simul et aspides. de huiuscemodi animalium genere Cicero in libro de natura[li] deorum primo
 5 (101) sic ait 'ipsi qui inridentur Aegyptii nullam beluam nisi ob aliquam utilitatem, quam ex ea caperent, consecraverunt: velut ibes maximam vim serpentum conficiunt, cum sint aves excelsae cruribus rigidis, corneo proceroque rostro. avertunt pestem ab Aegypto, cum volucres angues
 10 ex Libyae vastitate vento Africano invectas interficiunt atque consumunt. e quo fit, ut illae nec morsu vivae nocent
 76 r. ant nec odore <mortuae>.' | 5^d *Dimidio magicae r(esonant) u(bi) M(emnone chordae)*: Memnonis ex aere statua citharam tenens certis horis canebat. hanc Cambys(es) rex
 15 iussit aperiri existimans mec(h)anicum aliquod esse, quod intra statuam lateret. nihilo minus tamen aperta statua, quae erat magic(a)e consecrata, <h>oris statutis sonum reddidit. ideo 'dimidio' dixit, id est aperto et diviso. 6^s *Atque vetus T(he)b(e)*: Thebas dicitur trans Aegyptum

colunt, quod sit inimica serpentibus. nam Nilus Aegyptum etiam serpentibus inundat, haec autem avis omne genus serpentum devorat, etiam aspides Φ ; . . . haec autem avis omne genus serpentium devorat, et<iam> aspides *L*

5 'Dimidio magicae resonant ubi M(emnone) c(hordae)' in isto loco Memnonis statua citharam tenens certis horis cantabat. hanc Cambyses iussit aperiri existimans machinae aliquid esse, quod intra statuam lateret. nihilo minus aperta statua, quae erat magicae consecrata, certis horis sonum reddidit. ideo 'dimidio' id est aperto et diviso. quidam 'dimidium' legunt ad Memnona referentes, quia qui sic legunt, statuam eius ruina urbis truncatam dicunt. 'magicas' autem 'c(h)ordas' ait referens ad au(c)torem <h>armoniae Pyt(h)agoram, qui in Aegypto perceptis disciplinis etiam magica arte plurimum valuit Φ 6 'Vetus Thebe' id est: Thebas Liber pater trans Aegyptum dicitur condidisse secundum Homeri testimonium (Od. IV 126; Il. IX 381), qui Thebarum meminit Aegyptiarum. ideo 'vetus Thebe' Φ

4 corr. *Pith.* primus *PS*, corr. *Pith.* 6 quam] quod
PS 7 ibes] ibi *PS* 8 cum sint] quasi *PS* 10 libicae *PS*
 11 adque *PS* e quo] atque *S* ad- *P* 14 cambis *P* canbis *S*

Liber condidisse. 13 1 *Carnibus humanis (vesci licet)*: usque adeo de Aegyptiis vanum aut incredibile est, si <vix> his Ulixi[s] similia de L<a>estry[n]gonibus referenti creditum fu<er>it in mensa Alcinoi. 2 Haec cum exclamatione legenda sunt. 15^d (*Risum*) fortasse quibusdam 5 (*moverat*): simul discumbentibus. 16 1 [*Moverat*] *u(t) m(en)d(ax aretalogus)*: Virgilius (Aen. II 125) 'artificis scelus'. 2 (*In mare nemo hunc abicit saeva dignum*) veraque *C(h)arybdi*: dicebant Ph<a>eaces. 18 (*Fingentem inmanes*) *Laestrygonas a(tque) C(y)c(lo)p(as)*: quos 10 perhibe<n>t hominibus pastos extinctis. 19 *Concurrentia saxa*: Symplegadas (dicit), inter quas Argo evasit, quae in Ponto concurrisse dicuntur. numquid et ad haec Ulixes accessit? 22 1^s [*Et cum remigibus*] (*Elpenora*): unus de sociis Ulixis. 2^d [*<El>penora*] *porcis*: a Circ[a]e factis. 15

13 1 'Carnibus humanis v(esci) l(icet)' exclamatio ad Aegyptios, qui sic agunt, ut relaturus est. 2 Usque adeo de Aegypti<i>s vanum et incredibile est, si vix [simul *cod. ut vid.*] eis Ulixi similia de Laestrygonibus referenti creditum fuerit in mensa Alcinoi Φ 14 *Super cenam*] id est inter cenandum Φ 13 3 '(Attonito—narraret Ulixes) Alcinoi bitem aut risum (fortasse quibusdam moverat)' hoc est: quod vix <h>abet fabula, hoc ibi <h>abet religio Φ 16 1 [*Ut mendax aretalogus*] '(In mare nemo hunc abicit)' verba sunt eius, qui Ulixem execratur. 2 Unum de Phaeacibus [*F. cod.*] inducit aegre ferentem velut fictam Ulixis relationem ideoque sententia sua damnantem quasi vaniloquam. 3 '(Ut mendax aretalogus)' nam aretalogi [arithol- *cod.*, *sic et infra*] sunt, ut quidam volunt, qui miras res, id est deorum virtutes, loquuntur. mihi autem videtur aretalogos illos dici, qui ea quae dicta non sunt in vulgus proferunt Φ (*v. Append.*) 19 'Aut concurrentia saxa' Symplegadas dicit, inter quas Argo navis evasit, quae in Ponto concurrerunt. numquid et ad has Ulixes accessit? Φ 21 'Percussum verbere Circes' Vergilius (Aen. VII 190) 'aurea percussum virga' Φ 22 'Elpenora' unus ex sociis Ulixis, qui in domo Circes periit [*Ul. post domo pro Circes cod.*] Φ

2 si W. . G. s g P, cf. *Suppl.* 3 vix *add. Buech.* Ulixi *Pith.* deles string- P S 4 creditum fuerit *v. Suppl.* creditam (-diam P) fuit P S alt- P S 11 perhibent *Pith.* pastis extinctos P S, *corr. Barth* 13 concurr-] cucurr- P S ulixis P S 15 Pinora S Elpinora (*El del.*) P factis *Pith.* factos P, *sscr.* t v S

15*

23^s *Tam vacui capitis*: inani capite, κερευκράνιος. 25 *De Corcyr<a>ea tem(etum)*: vinum de insula Phaeacum. 26^d *Solus enim (haec Ithacus nullo sub teste canebat)*: qui eum redargueret <in> mendacio. merito ergo non crede-
5 bant illi, qui ea sine teste narrabat. 27 *Nos miranda (quidem set nuper consule Iunco gesta super calidae referemus moenia Copti)*: de se dicit Iuvenalis, quia in Aegypto militem tenuit, et ea promittit se relaturum, quae ipse vidit. 29 1^s *Nos vulgi (scelus)*: referemus. 2^d [*Graviora cot(h)urnis*] (*Nos vulgi scelus*): non Cyclopiis et <Laestrygonum>. 3 (*Cunctis graviora cothurnis*): tragoediae narrationi<bu>s. 30 1^s [*Nam scelus a P.*] (*quamquam omnia syrmata volvas*): tragoedias. 2 Vestes tragicas. 31^d *Nullus apud t(ra)g(icos) p(opulus facit)*: quod apud Aegyptum factum est
76 v. a populo. | 35 1^s *Ardet adhuc Ombos (et Tentyra)*: inter

23 '(Tam vacui capitis) populum Phaeaca putavit' unus de Phaeacibus instruit quod Ulixes mentiatur, et interrogative, velut aestimaret, <si> sibi Ulixes inl<uderet> [inc... cod. ut vid.] Φ 25 *De Corcyraea temetum*] Corcyraea et Temetus (!) insulae Phaeacum inter lin. Φ 26 'Nullo sub teste canebat' merito illi non credebatur, qui sine teste canebat Φ 27 1 'Nos miranda quidem' de se hoc ait Iuvenalis, qui in Aegypto militavit, et ea promittit se dicturum quae ipse viderit. 2 'Sed nuper consule Iunco' ut luculenta [vincta et lenta cod.] videantur esse quae dicet, * * * Φ (v. Append.) 28 1 'Super calidae referemus moenia Coptae': 'calidae' aestuosae. 2 Aut iracundae. 3 'Coptae' autem civitas Aegypti. 4 'Super' ultra inter lin. Φ 29 *Nos vulgi scelus*] referemus φ ψ; 'Cothurnis' calciamentis tragicis, quorum Sophocles inventor. Vergilius (Ecl. 8, 10) 'sola Sophocleo tua carmina digna c(othurno)?' inter lin. Φ; *Cothurnis*] tragoediis φ ψ μ; quia cothurnus tragicum calciamentum est add. μ 31 'Nullus apud tragicos populus facit' unus enim solus vel cum paucis admittit scelus, non integer populus et civitas Φ 35 1 '(Ardet adhuc) Ombos et Tentyra' narratio est. et ordo.:

1 capite *Marcilius* -tis P S ΚΕΝΕΝΚΡΑΝΙΟΣ P S
2 f(a)eac- P S 4 redargueret *Pith.* -guent P S add. W.,
v. Append. mendatio P ante corr. S 7sq. militem tenuit]
suspectum, cf. *Suppl.* 9 vulgi S referimus P S, cf. *Suppl.*
10 et Laestr- W. sed P S 11 tragyd- P¹ -gid- S sic et infra
corr. *Heinr.* 13 tragycas P S

finitimos Ombos et Tentyra. 2 (*Tentyra*): accusativus pluralis, ut 'Maenala' (Verg. Ecl. 10, 55). 3 (*Ombos et Tentyra*): civita<te>s Aegypti. 36^d *Quod numina vicinorum (odit uterque locus)*: quod illi alios deos colunt vicini. 38 *Tempore festo*: cum diem festum habeant. 43^s (*Quem nocte ac luce iacentem*) *septimus interdum sol (invenit)*: festivitas sacrorum per septem dies solet celebrari. 46 1 *Barbara (... turba)*: Alexandria. 2^d *Canopo*: <in> vicina ripa. 48 1^s [47 *Et blaesis atque mero*] (*Inde viro- rum saltatus*): ex parte ebriorum. 2 (*Blaesis atque mero titubantibus*): Terentius (Eun. 729) nam 'neque pes neque mens satis suum officium facit'. 49 1^d (*Nigro tibicine*) [*qualiacumque*]: Aethiope. 2 (*Qualiacumque unguenta*): non quae delectarent. 51 (*Hinc ieiunum odium*) [*sed iurgia p. s.*]: ab inimicis infesta sobrietas. 52 *Haec tuba rixae*: 'tuba rixae' inquit: convicia fiunt. 54 *Sine vulnere mal<a>e*: sine pugnis gen<a>e. 55 (*Vix cuiquam aut nulli toto*) *certamine nasus (integer)*: subauditur 'est'. 57 [56 *Cuncta p. ag. vu.*] (*Alias facies*): mutatas ex cruore. 59^s *Ludere se credunt*: cum adhuc manibus res agitur, lusum putant. 60^d *Cadavera*: mortuorum. 61 (*Et sane quo tot*) *rixantis m(ilia) tu(rbae si vivunt omnes)*: bene scilicet credunt se ludere, ubi tot rixantibus nullus moritur. | 64^d [*Incipiunt torquere*] (*domestica seditio- ni tela*): con- petentia, vicina furori. 63 (*Saxa ... incipiunt torquere domestica seditio- ni tela*): nulla nam sic sunt domestica rixantibus tela, ut saxa. 65^s [*Tela*] *nec hunc lapidem (qualis et Turnus et Ajax)*: id est: non tam magna saxa iactant, qualia antiqui. 72^d (*A deverticulo repetatur*)

inter finitimos Ombos et Tentyra. 2 Et 'Tentyra' accusativus pluralis est ut 'Maenala'. 3 Sunt autem Ombos et Tentyra civitates Aegypti Φ

49 1 *Nigro tibicine*] Aethiope φ ψ μ 55 *Integer*] scilicet 'est' L

1 finitimos v. *Suppl.* hos P S 2 menula P S, v. *Suppl.*
3 civitates v. *Suppl.* 8 sq. in vicina ripa W. latina (lact- s)
ripa P S 10 ebriorum *Buech.* -sum P S 14 non quae W.
neque P S 21 luxum P S, *corr. Pith.* 26 nulla *Pith.* -o P S

fabula [postquam]: propter excessum. 74 (*Et infestis pugnam*) *instaurare sagittis:* commovere et<i>a<m> sagittas. 77 (*Labitur hic quidam nimia*) *formidine cursum (praecipitans):* cadit fugiens. 78^s (*Ast illum in plurima*
 5 *sectum*) *frusta et particula<s>:* cruda membra hominis capti. 81 (*Nec ardenti decoxit aeno*) *aut veribus:* id est: tanta insania est illorum, ut nec in caccabis co<a>cta nec in veribus fixa cocunt, sed cruda consumunt. 84^d *Hic gaudere libet (quod non violaverit ignem):* id est: praestitit,
 10 inquit, nobis, quod exta hominis focum communem non violarunt. 86 [*Donavit terris*] (*elemento gratulor et te exultare reor*): gratulari te ipsum elemento, igni scilicet. 90 [*Prima voluptatem*] (*Ultimus autem qui stetit*): qui venit
 77 v. iam novissimus. | 89^s (*Ne quaeras et dubites an prima*
 15 *voluptatem gula senserit*) [91 *Qui stetit absumpto*]: si <g>ula eius senserit voluptatem. 93 1 *Vascones (haec fama est alimentis talibus olim produxere animas):* obsessi Saguntini ab Hannibale coacti sunt cadaveribus suorum pasci. Lu-
 canus (III 350) 'obsessum Poeno gessit quod Marte Sa-
 20 guntum'. 2 (*Alimentis talibus*): c<a>esis scilicet inbellibus. [alii nam non ab Hannibale, sed a Metello obsessos dicunt.] 94^d (*Sed illic*) *fortunae i(n)v(i)d(ia) e(st) b(ellorumque ultima):* quae ad hoc eos deduxit [*Ultima casus*], cum obsiderentur a Metello. <alii nam non ab
 25 Hannibale, sed a Metello obsessos dicunt.> 98 [97 *Miserabile debet*] (*Sicut modo dicta mihi gens*): de qua loquebar modo. 97^s (*Huius enim quod nunc agitur miserabile debet*) *exemplum esse (cibi sicut modo dicta mihi gens):* Vascones Saguntini, quorum dictum sit, ut si<t> maior
 30 invidia facti, exemplum quod doleas, non quod horreas. 100 *Cogebat vacui (ventris furor):* fames, inopia. 104^d In-

2 commovere etiam *Buech.* -ri et a PS 7 coacta *Buech.*
 10 sq. non viol- *Pith.* immol- PS 12 ipsam S 15 sq. gula
 eius *Leo* ulterius PS 16 volunt- PS, corr. *Pith.* 19 quod
 Marte] quae nec arce PS 21 sq. alii—dicunt *hic secl., infra*
inser. W. 23 hoc *Pith.* hos PS 26 quo PS, corr. *Iahn*
 29 sit *Iahn* 31 fames *W.* -is PS

mania passis: Saguntinis. 106^s (Melius nos) Zenonis p(rae)cepta monent): Zenon Stoicae sectae auctor[um], qui quod honestum esse<t>, id summum vel solum bonum esse dicebat. 107^d (Nec enim omnia quidam) pro vita facienda p(utant) [sed]: per honestatem, sicut Stoici 5 dicunt, melius erat mori quam cadaveribus pasci. 108^s (Sed Cantaber unde) Stoicus antiqui p(rae)s(ertim aetate Metelli): unde poterat tantum sapere, quantum Zeno, ut cadaveribus abstineret scelus putando committere pro vitae cupiditate? 110^d Nunc totus Graias n(ostras)q(ue) 10 h(abet orbis Athenas): Romanas litteras et Gr<a>ecas. 112 1^s De conducendo (loquitur iam rhetore Thyle): de adhibendo negotiis suis oratore. 2^d [R<h>etore] Thyle: civitas in Oceano. 3 Insula, in qua brumae tempore dies nulli, perinde solstitiali aestivo nox nulla. 115^s [Tale quid excusat] 15 M(aeoti)d(e) s(aevior ara Aegyptos): iuxta M<a>eotim paludem Taurici sunt, quorum <r>ex Thoas advenas immolare consueverat usque in adventum Orestis et Pyladis. quibus agnitis Iphigenia, quae erat templi sacerdos, ablato inde Dianae signo aufugit idque Ariciae consecravit. et 20 Sal<l>ustius (Hist. III fr. 74 M.) 'namque omnium ferocissimi ad hoc tempus Ach<a>ei atque Tauri sunt, quod, quantum ego conicio, locorum [a]egestate rapto vivere coacti'. | 120^d (Quae tanta fames infestaque vallo arma 78 r. coegerunt tam) detestabile monstrum (audere): id est: quo- 25 modo Saguntinos coegit obsessio. 122 (Anne aliam terra Memphitide sicca) invidiam (facerent nolenti surgere Nilo): quam, inquit, invidiam facerent Nilo cessanti defluere aliam quam hanc, quam fecerunt, <ut> cadavera devorarent tamquam fama coacti? 123 (Nolenti) surgere Nilo: 30 inrigare Aegyptum. 124^s Qua[e] nec terribiles C(imbri nec Brittones umquam Sauromataeque truces aut inmanes Agathyrsi): gentes diversae barbarorum. 125 Sauromat<a>e-

2 auctor *Pith.* abeorum **PS** 3 quod hon- esset *Pith.* quae
 (q. P) homines tum esse **PS** vel *Iahn* ut **PS** 13 Retor &
 hyle **P** Rector & hyle **S** 15 excusata **PS** 17 rex *Pith.*
 19 yfig- **PS** 29 add. *Barth*

que: Sarmatae. 126^d (*Inbelle et inutile*) vulgus: Aegyptiorum. 127 (*Parvula fictilibus solitum dare vela*) phaseis: testeis navigiis: [128 *Incumbere testae*] talibus enim navigiis in Nilo utuntur. 130^s (*In quorum mente pares sunt*) et similes ira a(tque) f(ames): eorum scilicet, qui hoc compulsi fecerunt, id est Vascones [et] Saguntini. 131^d *Mollissima corda (humano generi dare se natura fatetur quae lacrimas dedit)*: id est: humanitatem et misericordiam natura hominibus non negavit. 133 (*Haec nostri*) pars optima s(ensus): pars optima est naturae vel mentis nostrae miserum flere. 135^s (*Pupillum ad iura vocantem*) *circumsriptorem*: curatore(m) suum. 136 (*Cuius manantia fletu*) ora puellares (*faciunt incerta capilli*): 'puellares capilli' tristitia et squalore longiores. cum enim rei tene- mur, et capillos demittimus tamquam puellae, qui faciunt nos incertum vultum habere, [137^d (*Ora puellares*) *faciunt incerta (capilli)*: ut (Hor. c. II 5, 21) '(quem si puellarum insereres choro, mire) sagaces falleret hospites discrimen obscurum (solutis crinibus ambiguoque vultu)'.] [Capilli] id est tamquam puellae <ora>. 138 *Cum funus adultae (virginis occurrit)*: [ora] matura. 139 (*Vel terra*) *clauditur infans*: sepelitur [140 *Et face dignus*] infans mortuus. 140 1^s (*Quis enim bonus et face dignus*) *arcana qualem (Cereris vult esse sacerdos)*: face arcana dignus sacerdotii ac per hoc iustus. 2 (*Face dignus*) *arcana*: inbutum sacris dicit. 141^d *Sacerdos*: pontificem dicit. 140 3 (*Face dignus arcana*): mystica, cum in templo Cereris sibi invicem facem cursores tradunt. 142 (*Separat hoc nos a grege mutorum*) [143 *Venerabile soli*]: animalium, pecorum. 145^s *Atque exercendis (pariendis que artibus apti)*: discendis artificiis faciles. 146^d (*Sensum a caelesti demissum*) *traximus arc[a]e*:

126 *Inbelle et inutile vulgus*] Aegyptiorum φ ψ μ

6 et secl. W., cf. schol. 97	9 negabit s ex -vit corr. P
12 curatore suo P S, corr. Pith.	15 dem- Pith. dim- P S
16 incertum Iahn interdum P S	hab- vult- s
inser., infra secl. Barth	advitae P S
corr. Pith.	22 infas P
27sq. curs- fac- s	31 arche s
	20 ora hic mortis P S,

quem alii animum esse dicunt partem caelicae divinitatis.
 147 (*Prona et terram*) *spectantia [mundi]*: animalia.
 148 (*Communis*) *conditor*: deus. | 149^d (*Ut nos*) [150 78 v.
Pr(a)estare iuberet]: homines. 151^s *Dispersos trahere (in*
populum): in unum colligere in civitate. 154 [*Tectum* 5
aliud] *tutos (vicino limine somnos)*: securos, vicinitate
 aliorum confidentes. 155^d *Protegere a(r)m(is)*: defendere
 bello. 156 *Civem*: pro 'cives'. 158 (*Una*) *portarum*
c(lave) t(eneri): custodia portarum. 159^s (*Sed iam ser-*
pentum maior concordia parcit) *cognatis maculis (similis* 10
fera): id est: nec serpens serpentem comedit nec fera
 sui generis feram. 162^d (*Expiravit aper maioris*) *dentibus*
apri: a sua gente. 163^s *Indica Tigris*: de India. ut Teren-
 tius (Eun. 413) 'elephantis quem Indicis praefecerat'.
 165 (*Homini ferrum letale . . .*) *produxisse parum est*: nam 15
 et invicem se absumunt dentibus, non tantum ferro.
 168 *Nescierunt primi g(ladios extendere fabri)*: primo tem-
 pore qui fuerunt regnante Saturno. 169 *Aspicimus popu-*
los: Aegyptios. 173 1 (*Pythagoras cunctis animalibus*
abstinuit qui tamquam homine et ventri indulisit non omne 20
legumen): Pythagoras Samius philosophus propter cogna-
 tionem inter se mundi omnibus abstinuit animalibus, aver-
 satus et fabam, quae ex sanguine hominis [h]orta esset.
 nam flores eius in sanguinem vertuntur, si sepona<n>tur.
 174^d (*Et ventri*) *indulsit non omne l(egumen)*: qui et legu- 25
 mina timeret [a]edere. 173 2 (*Abstinuit qui*): anastrophe:
 qui abstinuit.

XVI

1 1^s *Quis numerare queat (felicitis praemia Galli militiae)*:
 quanta in se habeat bona militia. 2 *Ista a plerisque ex-* 30

169 *Aspicimus populos*] Aegyptios φ μ

1 2 Haec satira a plerisque exploditur nec Iuvenalis esse re-
 fertur χ (v. *Append.*); Hanc satiram quidam dixerunt non esse

5 civitatem S 13 Indicat t- S 14 elef- P S 16 assum-
 P S 18 sq. populus Aegyptius (ex -ios) S 21 filosofus P S
 21 sq. cognat- *Pith.* cognit- P S 23 fabam *Pith.* fama P S
 24 seponantur *Lindenbroq* sic ponatur P S 25 Indulsit non
 om̄s. S, *rasura magna in P* 26 antist- P S, corr. *Buech.*

ploditur et dicitur non esse Iuvenalis. 2^d (*Nam si sub-*
euntur) *prospera castra*: ut nihil periculi patiatur in bello
79 r. vel non intersit proeliis. | 3 1^d *Me pavidum excipiat*
t(iro)n(em) p(orta): si sint pericula <nulla>, quamvis
5 timidus sum, tamen eo ad militandum. 2^s *Me pavidum*:
quamvis timidum. 6 *Et Samia genetrix (quae delectatur*
harena): id est Iuno. 11^d *Offam*: panis. 13 1 *Bardaicus*
iudex d(atur) h(aec punire): qui quasi inter illos milites
10 militavit habentibus stationem apud Bardos. est autem
gens Galliae. 2^s *Bardaicus*: centurio. 3^d (*Datur...*)
calceus [et grandes]: dari ipsis militibus calciamenta dixit.
16 [*Servato*] *miles n(e) v(allum) l(itiget extra)*: castra
intra urbem erant militum, quae Tiberius fecit. 19 (*Si*
iustae defertur) *causa qu[a]erellae*: si iustam causam
15 habueris. 21 *Curabilis ut sit (vindicta)*: ut satis cures,
quemadmodum effugias illos. 23 1 *Mulino corde Vagelli*:
in alio *Mutinensi*<s>. 2 R<h>etor aliquis de Mutina.
3 *Mulino (cor)de*: ignavus. 29 *Da testem*: fortasse dicis
‘habeo testes’. 31 1 *Et credam dignum (barba dignumque*
20 *capillis maiorum)*: si audebit dicere. 2 Dico illum ex illis
79 v. esse antiquis, si testimonium tibi praebat. | 36^s *Sacra-*
mentorum: id est militiae, quia iurabant. 37 *Improbis*:
militaris. 38 1 [*37 Campum*] (*Sacrum... saxum*): ter-
minum. 2^d [*37 Vicinus ademit*] (*Et sacrum effodit medio*
25 *de limite saxum*): si egeris contra aliquem, quod terminos
effoderit et transtul<er>it. 44^s *Taedia*: odia. 45 *Ster-*
nuntur: substernuntur, ponuntur aut parantur.

Iuvenalis, sed appositam ab aliquo. (sed [et L] Servius [ad
Verg. Aen. II 102] versum in exemplum ponens ostendit esse
Iuvenalis dicens (v. 42) ‘expectandus erit qui lites inchoet an-
nus’) L, sim. φ 23 2 *Vagelli*] oratoris cuiusvis ψ 37 *Im-*
probis] miles L

3 schol. 3 1 post schol. 3 2 in S 4 add. Buech. 6 geni-
trix S 7 schol. 13 1 post schol. 13 2 in S 9 habentes
Almeloven, at v. Append. 15 schol. 21 om. S 17 *Mutinens-*
is Iahn, v. Append. matina S 18 ignavus de mulino P S,
transp. Schop.; corde suppl. Rutgers 25 sic geris S
26 transtulerit *Pith.*

APPENDIX ¹⁾

Vita (Suppl.) 1] praenomen poetae in vita solus exhibet cod. H (*DECIM*, sscr. *US*); idem habet ante (*decim*) et post l. I (*decem*), ante l. III (*decem*), ubi legitur subscriptio Epicarpium et Exuperantii, et ante l. IV (*drini*); in fine totius operis exstat

1) *Libri saepius, sed non pleno titulo laudati:*

- Achaintre* = Iuven. satir. rec. N. L. Achaintre, Paris. 1810
Baehr. = W. A. Baehrens, Beitr. z. lat. Syntax Lpz. 1912 (Philol. Suppl. XII 2).
Beer, Spicil. = R. Beer, Spicilegium Iuven., Lps. 1885.
Buecheler = Persii, Iuven., Sulpiciae sat. rec. O. Iahn. Ed. III c. Fr. Buecheler, Berol. 1893.
Clauss = R. Clauss, Quaest. crit. Iuven., Lps. 1912.
Cramer = D. A. G. Cramer, In Iuven. sat. commentarii vetusti, Hamburg. 1823.
Cremer = F. Cremer, De gramm. ant. in Iuven. arte critica, Monast. 1913.
Duff = Iuven. sat. XIV ed. I. D. Duff; Cambridge 1925.
Friedl. = Iuven. sat. l. V. M. erkl. Anm. v. L. Friedländer, Lpz. 1895.
Heinrich = Iuven. sat. cum commentariis C. Fr. Heinrichii. Acced. scholia vet. Heinrichii et L. Schopeni adnot. crit. instructa, Bonnae 1839.
Heraeus AP. = Die Appendix Probi, herausgeg. v. W. Heraeus, Lpz. 1899 (Arch. f. lat. Lexikogr. u. Gramm. XI 3).
Heraeus SdP. = W. Heraeus, Die Sprache des Petronius u. die Glossen, Lpz. 1899.
Hoehler I = Guil. Hoehler, Scholia Iuven. inedita I, Kenzingae 1889.
Hoehler II = idem II, Ettenhemi 1890.
Hosius = C. Hosius, Appar. crit. in Iuven., Bonnae 1888.
Housman = Iuven. sat. ed. A. E. Housman, Londin. 1905.
Iahn = Iuven. sat. l. V cum schol. vet. rec. O. Iahn, Berol. 1851.
Keil = H. Keil, Glossae in Iuven., Halae 1876.
Knoche = U. Knoche, Die Überlieferung Iuvenals, Berlin 1926 (Klass.-philol. Studien 6).

in VBU DECIMI IUVNII IUVENALIS LIBER EXPLICIT SATIRARVM (vel SATYR-), ex quibus V etiam ante l. IV praebet D. IUVNII IUVENALIS etc., similiter K ante vitam et ante l. I et post eundem; in Londin. Z item post l. II (sic et in Strozz. 126). Praeterea in nonnullis libris nomina 'Decimus' et 'Iunius' scholiis mediaevalibus illustrantur, cf. Leo ed. p. 276 adn.; Hoehler I p. 8 et 9 adn. — *Aquinates* (!) id est de Aquino oppido, quae in aliis vitis sequuntur, cum scholio ad III 319 cohaerent: *Iuvenalis*

- Leo* = Persii, Iuven., Sulpiciae sat. rec. O. Iahn. Ed. IV c. Fr. Leo, Berol. 1910.
- Löfst. Beitr.* = E. Löfstedt, Beitr. z. Kenntn. d. späteren Latinität, Uppsala-Stockholm 1907.
- Löfst. Per.* = E. Löfstedt, Philol. Komm. z. Peregrinatio Aetheriae, Uppsala-Lpz. 1911.
- Matth.* = E. Matthias, De scholiis in Iuven., Hal. 1875 (Diss. philol. Hal. II 257 sqq.).
- Meier* = P. I. Meier, De gladiatura Romana quaest. sel., Bonnae 1881.
- NW.* = Neue-Wagener, Formenl. d. lat. Sprache, 3. Aufl., Lpz. 1902—5.
- PW.* = Pauly-Wissowa, Realenzyklop. d. Klass. Altertumswiss., Stuttgart 1893ff.
- Perret* = I. L. Perret, la transmission du texte de Iuven., Helsinki 1927.
- Roensch* = H. Roensch, Collectanea philol., Bremen 1891.
- Rupertii* = Iuven. sat. c. perpet. comm. ed. G. A. Rupertii. Ed. II Lips. 1819.
- Schulz* = W. Schulz, Ad schol. Iuven. adnot. crit., Herm. XXIV 481 sqq.
- Schurzfl.* = C. S. Schurzfleisch, Spicileg. animadvers. in Iuven. sat. XVI, Vinariae (Weimar) 1717.
- Steph.* = Chr. Stephan, De Pithoean. in Iuven. scholiis, Bonnae 1882.
- SS.* = Stolz-Schmalz, Lat. Grammatik, 5. Aufl. v. M. Leumann u. I. B. Hofmann, München 1928.
- Strack* = Chr. Strack, De Iuven. exilio, Frankf. a. M. 1880.
- Strauch* = Fr. Strauch, De personis Iuven., Gottingae 1869.
- Wiss.* = G. Wissowa, Religion u. Kultus der Römer, 2. Aufl., München 1912.
- Zacher* = K. Zacher, Zu den Iuvenalscholiis, Mus. Rhen. XLV (1890) 524 sqq.

Aquinates (!) erat, cf. π inde enim fuit I., de Aquino civitate Campaniae; idem ad I 1 aliqui Aquinatam dicunt. *libertini . . . alumnus*] unde haec habuerit auctor, incertum est (sim. de Sarmiento schol. π ad V 3 *incertum libertus an servus*). 2 *paucorum . . . pantomimum*] cf. schol. π ad VII 92, 2; I 1; schol. $\varphi \chi$ ad VII 92; alii propter v. IV 37—38 poetam in exilium esse missum suspicati sunt, cf. schol. π et Vall. ad h. l. *poetamque eius*] cur editores *eius* deleverint, non video: spectat nimirum vitae auctor ad VII 87 'Paridi nisi vendit Agauen', (sc. Statius), quibuscum sequentia coniunxit, hinc *semenstribus militiolis tumentem*. 4—5] cf. schol. π ad I 1. *per honorem militiae*] cf. schol. π ad IV 37, 4 *sub specie honoris*. *quamquam octogenarius*] unde hoc noverit auctor, qui neque quo anno natus neque quo mortuus sit poeta ullo verbo indicat, aequè incertum est. *intra brevissimum tempus . . . periit*] sc. in Aegypto; item schol. π ad IV 37, 4 *in Aegypto . . . ubi mortuus est*. Ceterum cf. Praef. § 7.; v. etiam Körtge, Suet. de vir. ill. 243sqq.; PW. II ser. IV 606.

I

1] de priore scholii parte v. supra ad Vitam et Praef. § 7. *Gallum*] cf. adn. ad III 320. *histriones*] eum qui v. VII 90 attulit *dabit strio* scripsisse non crediderim; itaque ut hic, sic alibi (VI 199, 2) *histr-* pro vulgari *str-* scripsi, similiter *histor-* (*ia, icus*) pro *stor-* (v. Ind.); at *Span-* (*ia, -us*), pro quo semel tantum (ad X 1) *Hispan-* exhibetur, retinere malui. 2 1] 'Codri' legit qui schol. III 203 scripsit; cf. Strauch 36. 3] cf. Diom. GL I 489, 16. 5 1] cf. Hygin. fab. 252 in. Ad *augeste* cf. VI 117, 4 *tegeste* pro *teges* et X 37 *virgo vestae* pro *virgilius*. 5 2] cf. Charis. GL I 65, 12 = 82, 5 Barw. (Ov.); Prisc. GL II 208, 12. V. adn. ad VI 155. 6 2 *qui . . . puniens*] cf. VII 173, 2 *quae . . . continens*; CGL V 548, 3 *qui vicem regis agens*; similiter partic. praes. pro verbo finito legitur II 141, 3 (*adludens*), VI 115 et 622, 1 (*ridens*); v. SS. § 182 (p. 606). 9 2] cf. Serv. Aen. VI 566. 12 *in Horatiana domo*] error scholiastae π de M. Cornelio Frontone cogitantis (idem valet de schol. $\varphi \chi$), v. Strauch 51, Friedl. ad l. 20 (Suppl.)] nugatur 'Probus' praeter Lucilium alios afferens poetas. Quod ad Turnum attinet, scholiasta fortasse hausit ex fonte historico, cui et Lucustae veneficae patriam et Turni satirici versus ad I 71, 1 allatos debet; Turni fratrem Memorem poetam Martialis XI 10 una cum Turno nominat (solum XI 9), versus ex Scaevi tragoedia exhibet auctor Explanat. in Donat. l. II GL IV 537, 17; utrumque nomen ex fonte indicato haustum esse potest. Lenaeum in Sallustium acerbissimam satiram scripsisse Suet. De gramm. 15 memoriae prodidit. De Silio satirico nihil notum est. Quo

iure scholiasta hos omnes ex Aurunca fuisse contenderit, non liquet: rem sibi confinxisse illum veri simile est. 26 1] de Crispino v. Ind.; cf. PW. IV 1720. 26 2] cf. Schol. ad Georg. IV 287; Solin. 31, 1 (Isid. Orig. XIV 3, 28); al. 33 2] cf. III 116; VI 552; v. Matth. 276; Friedl. ad l.; van Wageningen, Mnemos. XLVII 122. 33 3] cf. Tac. Hist. IV 10; 40; v. Mursion. ed. Hense p. XXXIV. hoc ipsum = ob hoc ipsum cf. XIII 199; Baehr. 138. 35] de scholiorum nugis v. Strauch 27; 37; Steph. 31 sqq.; Friedl. ad l.; Reich, 'D. Mimus' I 163 adn. 1. 47 2 illi] provinciae intellexisse videtur scholiasta v. 47 sq. ad Marium Priscum referens; v. Friedl. ad l. 49] schol. φ fort. ex Plini epistolis (v. Friedl. ad l.) petitum est, quas doctis Carolini aevi monachis non ignotas fuisse constat, cf. Manitius, Hist. litt. lat. med. aevi I 644; sed vide schol. ad III 73 (Suppl. 74), ubi idem Plinius laudatur. enim = autem, v. Ind. 50 quia spoliata] cf. ad IV 42, 1. 52 1] cf. schol. Dan. ad Aen. IV 245; Don. et schol. Bemb. ad Ter. Ad. 319. 55 3 Et sic intelligitur = Etiam sic intellegi potest. 63 in his rebus conc.] v. SS. § 54 a, η (p. 438). 64 faciente luxuria] cf. XIV 109 frugalitate fac. (de personis V 147; VII 199); schol. ad Hor. c. I 4, 5 voluptate fac.; v. SS. § 57 a, γ (p. 443). 70] cf. VI 659 (III 44); Plin. NH VIII 110; XI 196; 280; XXV 123; XXXII 50. 71 1] verba Tranquillus — meminere fort. Valla addidit; de Turni versibus v. Morel. Cf. supra ad v. 20. in Gallis] cf. adn. ad III 320. 73 ubi mitt.] v. SS. § 131 Add. ζ (p. 538); cf. Ind. s. 'ubi' et 'ibi'. Cf. adn. ad II 170, 1. 76 emblematum] gen. plur.? 92 2 ipse = idem, v. SS. § 80 f (p. 480). sub pignore = p. dato? 95 quod . . . fuisse] v. SS. § 285 Add. b (p. 721). si tamen] v. SS. § 346 (p. 782). — 106,4 praestat] = prodest, cf. Löfst. Per. 205 adn. — 109] scholiastam π fontem uberiorem miserrime contraxisse apertum est (Licinum etiam ad XIV 306 Claudi libertum dicit), v. Strauch 13; 15; Matth. 277 sqq.; Steph. 72; Friedl. ad l. et p. 603; PW. XIII 502 sq. 111 1 in illo tempore] v. SS. § 62 Add. c. necdum pro nondum (v. Ind.): v. SS. § 216 b (p. 641). 111 5 pedules] cf. Diff. 'Front.' GL VII 522, 29 pedule sub pedibus praestat utilitatem; pedulem fasciam commemorat Ulp. Dig. XXXIV 2, 5, 4. Quid sub voce pedornis (pedurnos Valla) lateat, incertum est: pedanas cum glossa Scaligeri (CGL V 608, 45) fort. ex his ipsis scholiis petita proposuit post Rutgersium Schulz; cf. Iahn ad l., ubi varia variorum temptamenta afferuntur. Pro habens, quod nonnulli suppleverunt, dicit ut saepissime subaudiri potest. 121] Ad 'Probi' schol. cf. schol. π et eiusdem 'Probi' adnot. ad VI 351. 127 aut sportulam aut ad templum . . . vadunt] de figura ἀπό ζωοῦ, quam Valla delevisse videtur, cf. Baehr. 4 sqq. va-

dunt] cf. adn. ad VI 527. *tractandum* pro *ad tract.*: cf. ad XI 63; v. SS. § 178 III Add. (p. 599). 129 *sive = vel*, ut saepissime (v. Ind.); cf. SS. § 248 Add. c (p. 676). 140 *si . . . fuisset exhibitus* v. Ind. s. 'syntactica'; cf. SS. § 154 Add. a (p. 562). 144] *manducando*] verbum scholiastis usitatum (v. Ind.); *comedere* rarius invenitur. 149 1 *ac per hoc* etiam alibi initio adnotationis positum est: IV 103, 1; VII 34 (v. tamen adn.); XII 53, 3. *humiles*] male intellexit scholiasta vocem *minores* v. 148. Schulz coniecit *ut iam ulterius non possit crescere*, quod nimis abhorret a tradita scriptura. 155 2] Valla inter duo scholia ex 'Probo' desumpta (= π 3 et 2) longam adnotationem de suo interposuit. De scholio 2 v. Strauch 21; Matth. 271. 155 3 *fixa guttura*] schol. agnoscit lectionem codd. ω *fixo gutture* contra π f. *pectore*. 155 4 *et sic*, quod temporalem vim habet, saepissime legitur in scholiis (v. Ind.). 158] num revera in 'Probi' commentario talis adnotatio exstiterit, valde dubium est; nam et scholiasta π et Valla v. 158 sqq. 'generaliter' dictos esse docent; cf. Steph. 26 adn. 2. 162] de lege Iulia cf. Tac. Ann. I 72; PW. XIV 551.

II

1 *Sarmatae* etc.] cf. Lact. Plac. ad Stat. Theb. III 352 *Sauromatae ultra Pontum sunt vicini sedibus Amazonum, ad quas non pervenit potestas Romanorum. unde Iuvenalis 'ultra . . . libet'. 'Sauromatas' ergo Sarmatas dicit* (fort. ex schol. Iuv.); Mela (quem schol. ad II 160 laudat) III 39 *sunt ad Caspium sinum Caspii et Amazones, sed quas Sauromatides adpellant*; cf. et Plin. NH VI 39 et schol. ad XV 125. 3 3] cf. Liv. XXXIX 12, 3; Wiss. 245. 15 2 *magulum*] nimirum deminutivum vocis *magus* contemptionem significans; cf. Strauch 56. 29] apta interpretatio schol. 1 (cf. Friedl. ad 1.), inepta schol. 3 (v. Strauch 22), cuius auctori SC. Claudianum ansam dedisse videtur hariolandi; praeterea nomine Iuliae in errorem perducipotuit, nam re vera Agrippina, Germanici filia, 'et Iulia dicta est', ut adnotant schol. φ χ , cf. PW. X 909 s. n. 556. Valla more suo duo scholia confudit (= π 3 et 1, ex quo illud *Domitiani!*). 46 2] cf. Lact. Plac. ad Stat. Theb. II 399 (Lucan.). 49] utrum scholiasta *Media* cum π an *Tedia* cum ω legerit, diiudicari iam non potest. 53] cf. Meier 13. 56] cf. Narr. fab. Ovid. VI 1 (Ov. Met. ed. Magnus p. 659, ubi pars codd. item *in certamine provoc.*); schol. ad II 141, 2. 63 1] cf. Otto, 'Sprichw'. 446; de corvis v. Aristot., De gener. anim. III 6 (756 B 13); Capelle, 'Neue Jahrb. f. d. kl. Alt.' XLIII 101. 65] cf. PW. II ser. IV 46. 71 *infamis*] num *infamia* pro *insania* legit? 78] de Iulio Cretico nihil alibi memoriae proditum, qua de causa Strauch 49

adnotationem fictam esse censet (cf. Friedl. ad v. 68); quod et 'Probus' et schol. $\varphi \chi$ de Metello Cretico cogitant (quem tamen φ falso filium Numidici dicunt), inde etiam huius in vet. comm. mentionem factam fuisse nescio an recte concludi possit. 81] cf. Otto, 'Sprichw.' 1842. 86 2 de forma *stentinis* v. Heraeus, SdP. 41, sed num recipienda sit forma in quadam Hermeneumatum recensione obvia, mihi adhuc dubium videtur; cf. *intest.* ad X 205, 2; adn. ad VIII 226. 89 2] ad *magis . . . magis* cf. XIV 139 *plus . . . plus.* 92 2] Vallam quae post *necavit ipsum* exhibet, ex schol. ad Aristid. p. 144 Dind. mutatum esse statuit Meineke (cf. Schopen ad h. l.); ceterum cf. Cic. ad Att. VI 1, 18. 95 1 *in vitreum penem*] cf. Ind. s. 'in'; v. SS. § 54 a, c (p. 434); Add. η (p. 438); § 131 a (p. 536); Add. ζ (p. 538). 95 2 *drillopotas*] $\alpha\pi. \lambda\epsilon\gamma.:$ $\delta\alpha\iota\lambda\omicron\varsigma = verpus$, cf. Th. gl. s. v.; additamentum quale illud ad 15, 2. 99 1 *ut . . . liniret*] cf. Suet. Otho 12. *apud Bebriacum campum . . . Bebricum*] cf. ad 106. 99 2] fort. hic Nero pro imperator positum est, nam adnotatio ad Galbam et Vitellium pertinere videtur. 100 2] cf. Serv. prooem. Buc. p. 2, 22 Th. 103 2 *quando*] caus. ut III 279; v. SS. § 303 (p. 740). 106 1 *Bebriac.*] consentiunt scholia cum Iuv. codd.; apud alios auctores et *Bedr.* et *Betr.* inveniri notum est, cf. Friedl. ad l.; Th. l. l. II 1798, 77. 106 2] optime hic cognoscitur Vallae audacia, qui ex corrupto *vilo principe* (v. app. cr.) sibi *Valum Vitellii exercitus ducem* finxit. *ex quo pro a quo*, cf. SS. § 119 Add. (p. 530). *Palatus*] mirus scholiastae error, qui *Palati* ad *Palatium* pertinere non intellexit; sic et schol. φ *Palatus . . . miles Othonis Galbam occidit.* 106 3] auctor huius adnotationis aut *Bebryciae* meminisse videtur (cf. Isid. Orig. XIV 3, 39 ex Solino 42, 1) aut Verg. Georg. I 58 (cf. Serv.). 106 4 *bebrinae*] v. Th. l. l. s. v. 'fibrinus'; cf. XII 34 *bebrum* c. adn. 108] cf. X 171, 1. 118 ('Prob.')] cf. schol. φ *agnovit enim illum genitale membrum enorme habere.* 124 2] cf. VI 89; Serv. ad Aen. I 654 (inde Isid. Orig. XIX 31, 12). 124 3] cf. VI 225, 1; X 333, 3; Fest. P. 79, 23 L. 131 2] cf. VI 524; Liv. II 5, 2; Flor. I 3, 1 (9, 1); Serv. ad Aen. IX 272. 141] aequae inepta sunt schol. 1 et 2, quae qui adpersit, meminisse videtur scholii ad II 56 et insuper *condita* legit (eandem interpretationem sequuntur schol. $\varphi \chi$). *fecundam de sterilitate facit*] cf. III 29 *ex sordidis rebus divites sunt facti*; optime agnoscitur *de* pro *ex* positum, ut saepissime (v. Ind. s. 'de'). 141 3 *adludens*] cf. I 6, 2 c. adn.; ante *crassa* $\alpha\pi\omicron$ κοινοῦ aut subaudiendum (cf. ad VI 53), v. Baehr. 29 sqq.; SS. § 247 Add. d (p. 674). 142] scholia ad h. v. iam olim perturbata fuisse (3 ni fallor iuxta 1 et 2 adscriptum erat) ex Vallae adnotatione elucet, qui tantum schol. 3 et alteram scholii 2 partem respicit et quae non intellexerat suo more

'emendavit'. De *catomus* (= *κατ' ὄμων*) *levabantur* v. inpr. Roensch 257 sqq. (schol. Iuv., quod p. 262 ex Maii Spicil. Rom. 80 adfert, ad IV 151 exstat in U et H = χ ; falsa interpretatio vocis *catomis* [= *κατωμίς* adverb.] sc. 'virgis ferreis' etiam in schol. φ ad VI 612 legitur, deest in glossa ψ ad IV 151); cf. etiam schol. L *Ex oraculo enim iussae sunt puellae levare et luperci habena genitellam contingere, ut possent concipere*; inscr. ap. Hülsen, 'D. For. Rom.' 1904, 149 *ubi sanctus Cuiricus catomus lebat* est. De re v. Wiss. 209 sq. (210 adn. 2 et 3) 142 1 *ob fec. dandam*] v. SS. § 100 (p. 506); 178 III (p. 599). 142 2 *qui pro quia saepius in PS legitur. in solio*] coniungendum cum *statim concipit*, vix cum *descenderit*, ut vult Heraeus SdP. 34; cf. VIII 86 *solium in quod descendebat. post ipsum*] utrum *post hoc omen* an *post virum vel maritum?* equidem hoc malim. 142 3 *a manibus vapul.*] cf. SS. § 117 (p. 524). 143] scholiasta non intellexit *tunicati* ad vestitum retiarum pertinere, cf. Friedl. ad l.; PW. Suppl. III 777 s. 10. 144] hoc scholion ad v. 143 pertinere recte censet Meier 28 adn. 1. *ad infamiam aequabat pro infamia aeq.*: cf. SS. § 54 a Add. η s. f. (p. 438). 147 *pugnavit in gladiatorem*] pro *in gl-e* (= *velut gl.*), cf. SS. § 131 Add. γ (p. 538). 148 *Gracchus minor*] Meier l. c. cum 'Probo' *munere* (*in munere* I 155, 3) *Neronis* scribendum putat; at Vallae nimis confidere non licet et scholiasta sicut ad v. 144 hunc Gracchum pro filio eius qui v. 117 sqq. notatur habuisse potest. Ceterum cf. PW. II ser. II 1374 n. 44. 150] *ponto* in v. Verg. librario codicis π deberi videtur, qui in Iuv. cod. II *pontum* pro *contum* (sic codd. ω) invenit (cf. etiam ad XIII 59). 155 2] cf. ad X 165 (*populus*); Oros. IV 16, 1—5 (quem exscr. Comm. Bern. ad Lucan. II 46); schol. ad XI 200 (schol. L ad h. v. *Apud Cannas Hannibal Romanorum tantum occidit, quod septem modios ex anulis eorum implevit*; sex modios transmissos esse dicit schol. Prudentii [Remigius] p. 166 Burn., cuius adnotatio reliqua ad verbum fere consentit cum initio scholii φ χ ad Iuv. VII 163, ubi ad eundem v. Orosius laudatur). *ad Carthaginem*] cf. XI 46, 1 c. adn. 161] cf. Varro, De r. r. I 2, 4; Caes. BG V 13, 4; Plin. NH II 186; IV 104; Tac. Agr. 12; v. ad XV 112, 3 c. adn.; Kroll, 'Kosmol. d. Plin.', Bresl. 1930, 49 c. adn. 3. *quia vicinus*] cf. ad IV 42, 1. 170 1 *in suis patris redeuntes in c. abl. praecipue apud verba eundi et mittendi saepissime ponitur in scholiis* (v. Ind. s. 'in'); cf. SS. § 131 Add. ζ (p. 538).

III

1] Fort. Valla titulum satirae (*De urbis incommotis et digressu Umbricii*, cf. Hosius 7; Knoche, Gnom. IV 101) addita voce *locuturus* cum scholio 'Probi' (cf. L) ipse coniunxit. 11 1 *ad portam Capenam id est ad Camenas*] cf. PW. III 1427. *arcum stillantem*] cf. PW. III 1506. 11 2 *Capena — Capuena*] neglexit hoc schol. Nissen, 'Ital. Landesk.' II 698, item Richter 'Topogr. d. St. Rom' 45, qui Serv. ad Aen. VII 697 aff. *per correptivum = per correptionem.* 14] Valla haec exhibet 'Iudaeis' *subaudi mendicis* (cf. φ s. *mendicis*). 'Quorum cophinus faenumque' *qualos dicit, ubi sabbato calida asservant.* Hinc Roensch (249 sqq.) etiam scholiis $\varphi \chi$ ad h. l. (ea habes ap. Schopen. Progr. Bonn. p. 3) antiquam eruditionem subesse sibi persuasit, praesertim cum scholiasta π , qui ad VI 542, 2 de eadem re agit, versus III 14 mentionem faciat (cf. etiam Steph. 38 adn. 5). Sed mihi res tam dubia videtur, ut verbosam illam schol. $\varphi \chi$ adnotationem doctis Carolinis tribuere malim. 16] cf. Friedl. ad l.; PW. III 1428. 17 1] cf. Wiss. 248 c. adn. 7; PW. V 1980 sq.; *concupium* defendit Steph. 38 adn. 7, cf. Th. I. I. IV 101, 11. 18] scholiastam non *praesentius* et *aquis* cum π legisse manifestum est. 29] cf. adn. ad II 141. 38] in vet. comm. quattuor interpretationes propositas fuisse comparatis inter se testibus apparet: 1. *foricae* = stercora vel cloacae, cum etymologia a verbo *forire*: π 'Prob.' L ($\varphi \chi$); 2. *f.* = tabernae foro vicinae: π 'Prob.'; 3. *f.* = vectigal vin.: π 'Prob.' L; 4. *f.* = domus publ. sumptu aedif.: 'Prob.' L. Ad primam pertinet glossa Amplon. CGL V 296, 11 + 12, nimirum ex cod. Iuv. desumpta (ex parte in glossas Scalig. recepta, *ibid.* 599, 33; quae in Thes. gloss. [VI 463] adiecta est Papias glossa, ea ex scholiis $\varphi \chi$ petita est); cf. Walde, 'Lat. etym. Wörterb.' s. v. 'foria'. Quod ad tertiam attinet, 'vectigal foriculiarium' commemoratur in *inscr. Rom. s. II ex.*, ILS n. 375, ubi Dessau adnotat 'de vectigali quod for. appellatur nihil praeterea compertum'. Secundam ex inepta coniectura (*f.* a foro) allatam esse patet; idem valet de quarta, quam quo iure Cramer ad l. et ipsam a fori vocabulo descendere dicat, mihi non liquet. Ad vet. comm. naturam et originem cognoscendam hic utique locus est aptissimus. Cf. etiam Knoche 63. 40 *de misero*] cf. adn. ad II 141. 44 *venenarius*] cf. Heraeus SdP. 6. 54] manifesta Vallae mutatio, qui pro *habeantur* — sic π et φ ! — *quicquam concupiscas* substituit fonte ut saepissime non indicato. 56 2] cum hoc scholio iungendum 57, 1 quasi unam adnotationem cum Schopeno censet Steph. 42 adn. 5, fort. recte. 60] cf. *o Quirites* μ ad v. 66. 62] cf. Ps. Acron ad Hor. c. II 9, 21 (Verg.). 63] recte apud Vallam duae

interpretationes distinguuntur, quarum altera etiam in glossis Iuv. exstat, altera plane delirantis est. 67 1] plenior formam indicant Valla et L; in prima parte mutata, in ultima abbreviatam exhibet π ; vix recte Steph. 43 adn. 7 omnem discrepantiam Vallae imputat. 67 2-3] vet. commentatorem integram formam *trechedipna* ante oculos habuisse manifestum est, qua de causa dubium videtur, num in 'Probi' scholiis fuerit *rechedipna* (sic ω , nisi quod in cod. Vindob. W τ supra verum additum est), sicut Valla scribit, qui duas scholiorum π adnotationes perturbavit, tertiam ex 'Probo' adiecit. Cf. Heinrich ad l.; Blümner apud Friedl. ad l.; Steph. l. c. 68] consentiunt Valla et L duas vocis *niceteria* explicationes, quae in π desiderantur, proferentes, quarum altera stupidum vet. commenti interpolatorem prodit, quem saepissime in interpretationibus additiis deprehendimus. Attende autem L in scholio priore tempus praesens servasse, pro quo Valla imperfectum substituit. 73] artiore vinculo inter se coniunctos esse 'Probum' et fontem schol. L adiectum illud *Atheniensis* docet, cuius interpolationis origo in propatulo est. 79] *ad summam* (= ω) scholiastam legisse censet Zacher 536. 81 1-2] duplex eiusdem originis adnotatio, ut saepius, quam Valla circumscipsit magis quam reddidit. Cf. Steph. 44 adn. 6. 81 3] *signant* = *ornant*, *decorant*, *insignes faciunt*, cf. Statius ap. Vall. ad IV 94 'potentem signat utrumque purpura'. 95 *quin*] cf. SS. § 349 (p. 786). 100 1] *mimus*] propter *omnes* quod sequitur Iahn *unus* scripsit, sed mihi necessarium non videtur: opponuntur *mimus* i. e. *comoedus* qui diversas personas agit (cf. v. 94) et *natio comoeda*. *imitatur*] formam *imitat*, quam cum PS Leo retinuit, librarii negligentiae imputandam existimo (cf. i. a. V 3, 1 *interrogaret* pro *-retur*): ubique deponens legitur, velut ad 93, 3; 100, 3; cf. ad IV 119, 2. 102] pro *igniculum* scholiastam *aliculam* legisse suspicatur Zacher l. c.; v. app. cr. *pallium vestieris*] cf. SS. § 15 a (p. 378) et § 18 a (p. 383). 108] *ut si pro si* (Iuv.), cf. Baehr. 190. 115 1] cf. Otto 'Sprichw.' 3. 116] cf. VI 552; I 33; v. Strauch 23; Friedl. ad l. Quodsi schol. φ Heliodorum nominant, hoc ex glossis petitum videtur (cf. $\psi \mu$); nisi forte interpolationem scholii vetustioris (cf. Valla?) habemus, nam quae φ de Barea (*domus suae procuratorem*) tradunt, a Carolinis ficta (cf. Tac. Ann. XVI 32 *cliens Sorani*) esse vix possunt. De Egnatio Celere cf. PW. V 1996 n. 16, de Barea Sorano ibid. III 12; Strauch 23. 117] cf. Dion. Perieg. 869; Avien. 1033; Lucan. III 225 c. schol.; Solin. 38, 3; Ammian. XIV 8. 118 1] *Gorgonae*] cf. NW. I 498. 118 2] cf. Ovid. Met. IV 786. 122 2] *ad levitatem*] sc. *retulit*. 131 1] *in medium mittit*] sc. ut inter divitem dominum et ingenuorum filium ambulet servus: unde apparet scholiastam *servo* cum

π (et W), non *servi* (sic ω) legisse, quod ex falsa interpretatione vel assimilatione ortum est. 133] cf. Friedl. ad l. (et p. 605); Strauch 46. 137 1] 'indocti hominis scholium' recte Heinrich; cf. Schulz 483. 137 2] cf. Wiss. 317 sq.; de Scipione Nas. v. PW. IV 1494 sq. 138 1] cf. PW. III 1203. 138 2] cf. Val. Max. I 4, 5. Pro Metello schol. L φ χ Appium Claudium (Caecum!) substituunt, sed cum φ χ de 'domo Minervae flagrante' fabulentur, L recte *ardente templo Vestae* (= π) exhibet. 143] cf. I 106, 2. 150 a *sutriballo*] cf. Ps. Philox., C Gl L II 392, 35, *Sutriballus παλαιοράφος* et 34 *S-um παλαιοράφιον*. 157] Buecheler (Leo) vix recte *divites de genere gladiatoris*, nam ultimum vocabulum sine dubio ad schol. 158, 1 pertinet, cui lemma deest: *pinnir. glad. a pinna (dictus) quia pinnam rapit*. 158] schol. 1 adscriptis olim scholiis 2 et 3 in duas partes disiectum esse nemo non videt; cuius scholii auctor miro errore *pinnam* idem esse atque *manicam* retiarii sibi animo finxit, nisi forte verba *id est manicam* ab alio interpolata sunt, antiquo nimirum iam tempore, quia schol. L φ χ idem glossema exhibent. Qui schol. 3 addidit, verba poetae non recte intellexit. De scholiis distinguendis cf. etiam Meier 8 adn. 1 et Marx, Lucil. vol. II p. 58. De pinnis gladiatorum cf. etiam Varro De l. l. V 142; Thes. gl. s. v. 'pinna' et 'pinnirapi' (ad eundem Iuv. versum spectant glossae). 160 3 *ut non* pro *ne*: cf. SS. § 266 Add. a (p. 692). — *uxori pauperior*: cf. ibid. § 50 Add. f (p. 428). 162 2 *gravius transient*] *gravius* pro *difficilius*, ut VII 77 *levius* pro *facilius*; *transient* = *emergent*, cf. Iuv. v. 164. De forma *transient* cf. NW. III 326 sq. 166 1 *manetur*] v. Ind. s. 'manere'; cf. Müller ap. Friedl. ad l.; Löfst. Per. 76. 167 *comparatur*] *comp.* pro *emere* (v. inpr. XI 145; XIV 144) saepius invenitur (v. Ind.); cf. SS. § 55 a (p. 439). 168 *in fict. vas. mand.*] v. adn. ad II 95, 1. 'Probus' cum scholiis L φ χ lectionem *negavit* explicare conatur, at vero schol. π rectum *negabis* (sic W, *nec-* P¹ R) testatur. 170 2 *aut provincia*] cf. IX 30, 2. 175] cf. Meier 8; Reich, 'D. Mimus' I 604 adn. 4. *quia . . . foret (= esset)*] cf. SS. § 291 (p. 726); coniunctivus exstat etiam VI 174; VIII 244; VIII 215 post *dixit quia*. *quicquid*] v. SS. § 83 c (p. 487). *huiusque*] v. Sommer, 'Laut- u. Formentl.'² 222. 178 1] cf. VII 47, 1; Meier 11. 178 2 *idem = ipse*, cf. ad I 92, 2. *in orchestra procedit*] cf. ad II 170, 1. 188 2 *praestat*] cf. Löfst. Per. 204 sq. 190 *frigorasam*] cf. Thes. gl. s. v. 'alsiosus'. 192 2] de Hor. loco v. Vollmer, Philol. Suppl. X 2, 273. 193] praeter Donati locum (v. app. cr.) cf. etiam Schol. Dan. ad Aen. I 506; Serv. ad Aen. VI 186. 195 *crepturas*] cf. CGIL III 313, 15 cr. *ῥαγὰς modica*] v. Ind.; cf. Löfst. Per. 71. *manere*] cf. ad III 166, 1. *tamquam si*] v. Ind.; cf. SS. § 296 (p. 733). Apud Vallam

pro *perflant* coniec. *perfluunt* Cram., *perpluunt* Schop. 203] auctor huius scholii in I 2 *Codri* legit, sicut habent ω (et R) et Serv. praef. Aen. p. 4, 2 Th. (ad Aen. XI 458 idem Serv. *Cordi* exhibet cum P¹ et schol. π). 204] cf. Ps. Philox., CGIL II 3, 19 (reliquae glossae Thes. gl. cum schol. φ consentiunt). quod] cf. III 262. 205 1 *sub eo de marmore Chiron*] sic scholiastam legisse vidit Matth. 292. enim = autem. 207 *opizin*] cf. Ps. Philox., CGIL II 19, 29 *opicus* $\acute{\omicron}\pi[\pi]\iota\kappa\iota\sigma\tau\acute{\eta}\varsigma$, $\acute{\omega}\varsigma$ 'Ιουβενάλιος; hinc de *opicizin* ($\acute{\omicron}\pi\iota\kappa\acute{\iota}\zeta\epsilon\iota\nu$) cogitari potest; sic Keil ad gl. κ (CGIL V 654, 47), quae etiam in L legitur sic: '*opici mures*' *rosores litterarum . . . vel foedam vocem habentes* (cf. π !). *opizizare* (leg. *opiciz-*) dicitur *minuere litteram loquendo*; sim. φ (ineptias add. χ), cf. Roensch 146. Cf. etiam VI 455, 2. 210] schol. π ad plenioram adnotationem redire videtur, qualem indicant 'Probus' et L (cf. Steph. 50 adn. 9); vera lectio *frusta* nunc apparet in codd. WGU (ut vid.) O, fort. ex scholio petita. V. etiam adn. ad XII 73. 214] codd. PS lectio, quam etiam Leo servavit, retineri non potest; rectam formam sine dubio exhibet 'Probus', ad quem inde ab *ut prae tr.* reliqui testes ita accedunt, ut communis omnium origo manifesta sit. Indicativus *patimur*, quem π exhibet, cod. L confirmatur. *focum*] sic etiam VII 24 et XV 84; cf. Roensch 146. 218] dubitanter Schopen *superstitiosam gentem notavit*, atque ut *notavit* Vallae scholio refellitur, ita *superstitiosam* eiusdem et codicis Z adnotatione confirmari videtur; quod si recipimus, incertum relinquitur, utrum scholiasta apud Iuv. *haec* (sic π) an *hic* (sic WO) legerit. Sed *hic* assimilatione ad vv. 216, 217, 211, 220 ortum esse potest, corruptela vero, quam exhibent plerique codd. ω (*phaecas-*, *faecas-*), feminina pronominis forma commendatur idemque fit lectione schol. π , nam facilius *superstitiosae gentem* in *s-sam g.* abire potuit quam vice versa. Schol. L φ χ lectionem codd. ω explicant: *Fecasiani* (vel *Fet-*) *populi sunt superstitiosi plurimos deos colentes (ipsi sunt et Pheaces add. φ χ !)*. 221] cf. Porph. (et Ps. Acron) ad Hor. c. I 38, 1; Donat. et schol. Bemb. ad Ter. Ad. 915. 222 *succendisse domui*] quasi dixisset *ignem subiecisse* vel *subdidisse*; cf. Löfst. Per. 152; SS. § 36 I b (p. 411). 227 *diffunditur*] lectionem π (OU) *def-* corruptam esse patet; *diff-* etiam Serv. ad Georg. IV 115. 229 *manducant*] v. ad I 144. 231 *notandum quia*] v. Ind. s. v.; cf. SS. § 291 (p. 726). *cum . . . dixit*] cf. SS. § 312 (p. 752). 234 *praestat (= praebet)*] cf. Löfst. Per. 204 sq.; v. Suppl. *mercedant* (*merced(em d)ant?*). 237] 'Probus' (an Valla?) plane nugatur; cum schol. π conferri possunt tantum verba *breve et vile aedificium (quod angustet latitudinem vici [viae?])*; de stabuli genere scholiastas cogitasse ut putemus suadet et Graecum $\mu\acute{\alpha}\nu\delta\alpha$ et gl. Ampl. CGIL V 309, 39 *Mandra*

g(raece) caula ovium fort. ex cod. Iuv. *petita* (cf. ad III 38), sicut gl. κ (ibid. V 653, 7) *Mandrae (!) forte caulae sunt* etc. Rectius schol. L $\varphi \chi$ propter vocem *convicia* (quam schol. π male pro *molestia* dictam contendunt) de agasone vel mulione agi exponunt, sed num ex fonte antiquo, valde dubium, 238 1] cf. Suet. Claud. 2. 238 2] cf. Plin. NH IX 42. 240 1 *Liburnata*] cf. VI 477, 4; de hac voce dubitat Lamer PW. XII 1066. 240 2] cf. VI 477, 4. 245] cf. VI 477, 3. 249 1] de voce *invitatio (= epulatio)* ex Valla et schol. L φ (χ) restituenda recte iudicat Steph. 53 adn. 6. 250] ad h. v. Valla adnotat '*Culina*' *coquina*, Σ habet '*Culina*' *coquina apud veteres* (cf. Nonius 55, 18); fort. glossa in cod. II adpicta, sed a librario codicis π neglecta. 250 1 *in commune*] cf. adn. ad XII 76. 251] de '*athleta*' Corbulone v. Strauch 23; qui '*genus navis*' adnotaverunt, fort. de corbita cogitaverunt (Cramer ad l.); cf. Friedl. ad l. 255 *euntibus impediunt*] v. Ind. s. '*imp.*'; c. dat. etiam XI 175 et XIV 49; cf. SS. § 36 Ib (p. 411). 257] ex eadem ni fallor officina, unde V 86, 2 *sim.* 262] traditam lectionem viri docti varie emendare conati sunt: *ea properat* Schurzfl., *et apparatus* Cramer, *et apparatur* Schopen (Iahn), *haec apparatur* Buecheler, *et apparatura . . . fertur* Leo; sed nomen *apparatura* non legitur nisi in glossa ad Verg. Aen. I 637 spectanti CGIL V 562, 59 (Affatim), at in gl. simillima V 461, 38 *apparatu* est; praeterea mutatio verbi *ferre* in *fertur* Leonis coniecturam dissuadet. De passivo autem cum vix cogitandum sit, coniugatio quae vocatur periphrastica et proxime ad traditam scripturam accedit et sensui commodissima est (cf. etiam Ind. s. '*syntactica*'). *ab eo quod*] in etymologica explicatione hoc praeferendum videtur (cf. Indic.), etsi *ideo quia* tolerari potest; v. app. cr. *quos hab. caps.*] cf. Steph. 54 adn. 6. *strigula*] cf. CGIL II 524, 32 *Strigla* $\varphi\eta\kappa\tau\omicron\nu\varsigma$; 593, 64 *Strigula scafa* (594, 5 *Striglarius*); II 378, 43 *Strigila* $\xi\upsilon\sigma\tau\omicron\alpha$ etc., v. Thes. gl. s. '*strigilis*'; PW II ser. IV 363. *quod*] cf. III 204. *unde*] v. Ind. s. v.; cf. Löfst. Per. 180; SS. § 87 Add. a (p. 492). De ultima scholii parte v. Meier 13. 266] olim differentia inter *porthmeus* (= portitor) et *porthmus* (= angustus traiectus) adnotata erat; cf. etiam Steph. 54 adn. 8. *Charonem*] v. NW. I 237. 267] Friedl. '*Sittengesch.*' IV⁸ 381 adn. 2 verba *ut — errent* postea addita esse censet, sed iustam secludendi causam non video. *ut non pro ne*] v. III 160, 3. *unde*] v. III 262. 277 2] cf. Ps. Philox., CGIL II 147, 23 *Perlavia* (= *Pelluvia*, v. Thes. gl. s. v. '*peluis*') $\rho\omicron\delta\acute{\alpha}\nu\iota\pi\tau\omicron\alpha$ ($\rho\omicron\delta\omicron\nu$ -Vulcanius). 279 *maestus pro*] v. Ind. s. '*pro*'; SS. § 125 (p. 534). *sic . . . si* (pro *ut* consec.)] v. ibid. § 341 Add. (p. 777). 283 2] cf. Thes. gl. s. v. '*amphibalus*', '*birrus*', '*laena*'; v. Roensch 143 sq. 296] veram vocis *proseucha* (= *synagoga*) interpre-

tationem praebet schol. 2, cui recte Schopen (quem Iahn Buecheler Leo secuti sunt) verba προσεύχ. — dicitur, quae a suo loco deturbata sunt, adiecit (cf. *orant . . . orare*, quod non idem est atque *mendicare*). Sed alteram scholii 1 explicationem rectam esse, fort. etiam tertiam — prima enim quid sibi velit non intellego — ex iis apparet, quae Landauer apud Friedl. ad l. adnotavit. Quodsi Valla item etymologicam particulam cum scholio, quod his duabus respondet scholii π 1 interpretationibus, coniungit, hinc mea quidem sententia concludendum est iam in communi fonte ordinem fuisse perturbatum, quod etiam scholiis L φ (χ) quodammodo comprobatur. Itaque vix recte Steph. 56 adn. 4 Schopeni emendationem impugnat. 299 *etiam et*] cf. V 51; VI 444; v. SS. § 231 i (p. 662). 304 *grandes*] cf. Löfst. Per. 73 (in scholiis septies inveni, v. Ind.). 310 *vincula operantur = fabricantur*: hac significatione aliunde mihi quidem non notum. 320] de Helvina Cerere scholiasta non plus compertum habuit quam nostrae aetatis viri docti; qua de causa gentis Helviorum memor (cf. Heinrich ad v. 315) deam sibi finxit, quam colebant quodam loco 'in Galliis' (hinc fort. alii Iuvenalem Gallum fuisse coniecerunt, cf. I 1). Attende tamen in scholio Z aliam coniecturam proferri, quae Cererem illam cum fundo poetae coniunxit: quae res in mentem revocat titulum illum olim prope Aquinum repertum (CIL X 5382 = 2926 Dessau), qui utrum ad satirarum auctorem pertineat necne, non satis constat. *in Galliis*] exc. VIII 145 et XVI 13, 1 semper pluraliter effertur huius terrae nomen (v. Ind.); cf. I 52, 2 *Spaniae* (alibi — *ia*).

IV

1] De antiquo satirae titulo scholiis inmixto v. Praef. § 2. Vallae ad v. 1 adnotatio num ex 'Probo' desumpta sit, valde dubito: sola verba *De piscis magnitudine* cum scholiis π congruunt, sed exstant non solum in PS (ex codice II) sed etiam in WHM aliis. Aliam inscriptionem habemus (corruptelis neglectis) in A: *De Crispino et de rhombo pisce* (Hosius 10), cf. cod. Strozian. 126 s. XI/XII *De Cr. et de rhombi magnitudine* (Perret 8) et cod. Laur. 34, 40 s. XIII in. *De Cr. et rhombo* (l. c. 10), ubi additur *Catalogus amicorum* (antic-cod.); praeterea in L ad III 321 inter scholia adscriptum est *Satyra de rhombo pisce. Catalogus amicorum Domitiani* (cf. Hosius 10 adn.), cui simile scholion ad v. IV 34 legitur in γ *Miraculum de rhombo pisce et catalogum amicorum Neronis (!) descripturus* etc. Fortasse duae inscriptiones principales statuendae sunt: 1. *De convivio Domitiani et de piscis magnitudine*, ex codice, unde scholia π in codicem II translata sunt, deprompta, cuius partem priorem omisit cod. II

cum aliis; 2. *De Crispino et de rhombo. Catalogus amicorum Domitiani*, ex codice, per quem scholia antiqua ad interpretes aevi Carolini pervenerunt. In recentioribus libris mss. tituli ex parte esse contaminati videntur. Cf. etiam Knoche, *Gnom.* IV 100 sq. 1 1 *sua terra Aegypto*] cf. SS. § 61 (p. 450). *magister equitum*] cf. Ind. s. v. 'mag.'; v. Mommsen, 'Ges. Schr.' VII 509; PW. IV 1720. 1 5 *ipsius = eius*, cf. SS. § 80f. (p. 480). 2 1 et 3] vestigia duplicis originis scholiorum. 3 1 *figura*] sc. ἐπεξήγησις, quod in scholiis π non legitur (cf. Ind.). 6 *viridiaria*] cf. *frigdarium* (Thes. gl. s. v.), *infrigidatus* (schol. 1 ad VII 194); v. Heraeus, AP. 29 n. 201. 7 *suburbio*] vox quod sciam rara, legitur ap. Cic. Phil. XII 24. 8 1] *infelix* legendum esse putat Steph. 58 adn. 4, sed si scholiasta poetae verba ironice dicta accepit, vix necessarium. 8 2] hic alter scholiasta, quem et Valla et schol. L φ χ sequuntur, ante *minime* non distinguens prave rem sibi composuit. 9] num interpres in Iuv. suo *vitiata* legerit, difficile est ad diiudicandum: non enim necessario inde sequitur quod ipse de 'vitiatis' virginibus Vestae loquitur (*vittata* vel *vitata* [sic WFA; G?] ω); de supplicio illo v. Mommsen, 'Strafrecht' 598. *ut . . . struebantur* etc.] cf. SS. § 321 (p. 760) *in parietibus struebantur*] cf. Capitol., Macrinus 42 *parietibus inclusit et struxit.* 23 1 (Suppl.)] *ut Plinius meminuit* fort. Valla ipse addidit; sane in NH Apicium 'de ciborum condimentis' (sive 'de condituris' L φ) scripsisse non legitur, sed praenomen ex illo sumpsisse videtur Valla, cum in scholiis desideretur. *gulae*] formam *gylae* (de qua v. Brambach, 'Orthogr.' 126) retinere dubitavi, quia alibi semper *gula gulosus* (v. Ind.). 24 2] *nugae*, cf. PW. IV 1720. 25 1] ex Vallae adnotatione *minime* sequitur illum *squamam* aut legisse aut commendasse (cf. Matth. 288): pendet enim a lectione codd. ω, quam lemmatis loco praefixit; ea autem gen. sing. exigit. Etiam si cum π *hoc pretio squamae* (sc. emptae sunt) legitur, adnotatio *a parte totum* (*synecdochicos* Valla pro arbitrio substituisse videtur) recte se habet. 26 2] cf. Steph. 59 adn. 3. 28 2 *figura*] cf. ad v. 3, 1. 32] cf. ad v. 1, 1. 33 1 *vaso*] cf. Heraeus SdP. 42. 37] ut absurdam schol. 2 interpretationem omittam, pro additamentis habenda sunt scholion 1 (in π alieno loco adscriptum) et 4; nam illud *propterea quod* pro *propter q.* (cf. Baehr. 240) ad *convicium* scholii 3 respicit. Cf. Strack 18 sq.; Steph. 60 adn. 3; Schulz 483 adn. 1. 37 4] cf. ad I 1. *quia . . . defecit*] cf. Suet. Galba 1. *refert quia*] cf. ad III 231. 42 1 *quia . . . inmanes*] cf. Ind. s. 'quia'; Löfst. Per. 333. *Sallustius*] cf. Tac. Ann. XII 63. 42 2 *a sole*] v. Ind. s. 'ab'; cf. SS. § 54 Add. η (p. 437). 43 *rheuma quaedam*] v. NW. I 501 sq. 47 *foros*] cf. Thes. gl. s. v. 'forum'; v. Marx ad Lucil. v. 146. 50 *de vivario . . . elapsus*] cf. Ind. s. 'de'; v. SS. § 118 (p. 526).

53 1 *damnatus* (om. *est*)] cf. IV 81 *conlaudatus*. *post inde*] cf. SS. § 262 e (p. 686). *cum fuisset inter delatores*] *fuissent* Pi-thoeus schol. 1 et 2 coniungens, quem secuti sunt Iahn, Matthias 269, Peter HRF l. c.; tradita lectione servata duo scholia distin-xerunt Buecheler, Friedl. ad l., Peter HRR II p. 121, alterum tantummodo ad Marium Max. referentes, cf. Strauch 39 adn. 5. Qui schol. 2 (propter Armillatum sc.) adscripsit, inter eos fuisse videtur 'qui Iuvenalem et Marium Maximum curatiore studio legunt' (Amm. Marc. XXVIII 4, 14). 55 2 *distrahi*] v. Ind.; cf. Th. l. l. V 1542, 86. 56 3 *vigilant morbi*] cf. Iuv. XIII 229 'vigili cum febre'. 60 2] cf. Liv. I 31 et Fest. p. 177 b, 27 M. (186, 11 L), ubi tamen renovatio sacrorum aliter explicatur; v. etiam Wiss. 164. *supra memorati ponderis*] *vix ponderis supra*, sc. ab historico, quem verbotenus exscripsisset scholiasta, ut ad-notavit Iahn, *memorati*, sed *ponderis nondum ab aliquo comme-morati*, id est adhuc inauditi. 60 3] adnotatio ni fallor ad schol. 2 in marg. adscripta; hic enim sacra suis locis non mota Albae perseverasse contenditur, illic sacra Romam translata postea Albae esse renovata; hic grandinem cecidisse narratur, illic lapidationem esse factam, cf. Liv. l. c., ubi lapidum pluvia cum grandine comparatur. Plenioram huius scholii formam servasse videntur LZ et Valla, qui tamen 'Probi' adnotationem Livio (I 29, 6) usus more suo amplificavit. 67] duplex est codicum Iuv. memoria: *saginatam* exhibet π, corruptum id qui-dem ex *sagina* (cf. Cypr. Numeri 355 *laeta ventres laxare sagina*), *saginis* ω (nam *sagittis*, quod in cod. Paris. 8071 [F] s. X legitur, ex scholiis videtur esse petitum). Offendebant autem inter-pretēs in eo, quod verba 'stomachum laxare' et 'saginā' inter se pugnare videbantur. Qua de causa fuit qui plurali 'saginis' substituto vel ab hac varia lectione iam pridem in textum illata profectus difficultatem ita removere conaretur, ut 'saginis' dativum esse doceret (cf. schol. 3; eadem ductus ratione Iahn *saginae* proposuit). Alius vero ablativum retinens *saginis* in *sa-gittis* mutavit, quod metaphoricè positum sibi finxit (cf. schol. 1); cui accessit tertius (cf. schol. 2), qui Suetoni memor (Domit. 19 'sagittarum vel praecipuo studio tenebatur') suam vocis *sagittis* interpretationem adiecit, quae a librario quodam cum scholio 1 male commixta est; quae interpretatio quodammodo scholii 3 rationem habet (*ob cibum futurum: escis futuris*); unde conicias schol. 3 olim priorem locum obtinuisse (*legitur — prae-para. alii — compara*). Sane comparatis 'Probi' et codd. LZ ad-notationibus efficitur iam in communi omnium fonte scho-liorum 1 et 2 exstitisse contaminationem. Cf. etiam Matth. 294; Cremer 68. 72] fort. *Tiberius Nero [et] Domitianus* retinen-dum; cf. Ind. s. v. Nero. 77 1 *Pegasianum sc. ius*] Valla sive Instit. II 23, 5 sive Gaio I 31 commotus *senatus consultum pro*

sc. ius scripsit, at codd. PS scripturam esse retinendam et quae sequuntur verba *quod iuris peritus fuerat* docent et schol. ad v. 78; cf. etiam Cramer ad l.; Strauch 30. 79] pro *iniuste* Henninius *mitius* scripsit, at scholiasta totum locum perperam interpretatus est, quippe qui *quamquam* non cum *temporibus diris*, sed cum *optimus* (— *sanctissimus*) coniungeret, quid sibi velit illud *inermi iustitia* mente non assecutus. 81] confusos esse in hoc scholio Vibium Crispum et Crispum Passienum dudum intellectum est (cf. Iahn ad l.; Reifferscheid, Suet. rell. 88; Strauch 25; Matth. 282; Körtge, In Suet. de vir. ill. libros 8; Leo, 'D. griech.-röm. Biogr.' 14). Quodsi Valla Crispum Placentinum fuisse (ipse autem Valla Placentinus erat!) apud 'Probum' se invenisse contendit, vix a me impetro ut ei fidem habeam. Verba *municeps Vercell.* secluserit Reiff. ut ex Tac. Dial. 7 illata; reliqua ad Suet. redire inter alia ostendit Hieronymi ad a. 38 (178 a Helm) adnotatio: *fraude heredis suae necatur: perit per fraudem Agrippinae quam heredem reliquerat* (cf. Helm, 'Hieron. Zusätze in Euseb. Chron.', Lpz. 1929, 77); ad *funere publico elatus est* cf. Hieron. ad a. 44 (157 e) de Sulpicio et ad a. 103 (148 e) de Lucilio. Cf. etiam Suet. Nero 6, 3; Plin. NH XVI 242. A pristina scholii forma aliquatenus recedunt 'Probus' (si modo 'Probi' sunt, quae Valla in priore adnot. parte profert!) et quae solam alteram partem servaverunt scholia $\varphi \chi$. *conlaudatus* (om. est)] cf. IV 53, 2. *quam*] quod codd. PS *quem* exhibent, hoc non tam vulgaris sermonis vestigium (cf. Löfst. Per. 131 sq.) crediderim quam sequenti voci *heredem* assimilatum, praesertim cum scholiasta fontem suum (Suet.) verbotenus exscripsisse videatur et librariorum fides admodum vacillet. 94] cf. Matth. 281; Friedl. ad l.; PW. I 257 n. 40. Error ille, quo et Valla et scholia LZ (φ) filium 'Domitium' nominant, fort. inde natus est, quod in fonte communi ad Nero a nescio quo adnotatum erat *Domit(ianus)*, quod ipsum Valla pro Nero substituit. 98] comprobatur scholiis lectio *gigantis*, quam habent plurimi codd.; H cum Prisciano GL II 101, 21 *gigantum* exhibet, et fuisse qui pluralem desiderarent, ostendit schol. π 3 (*gigantis* = dat. plur.); cf. etiam schol. $\varphi \chi$ ad VIII 44: '*humiles*' *ignobiles, unde et terrae filii esse dicuntur, ut supra 'unde fit ut malim fraterculus esse gigantis (-tum φ)', id est terrae filius ac per hoc ignobilis*. De simia a Terra in deorum contemptum procreata mihi aliunde nihil compertum est. 99] cf. PW. l. c. *in lusorio*] cf. Cramer ad l. 103¹ *ac per hoc*] cf. adn. ad I 149, 1. 105] de Domitiae moribus v. Suet. Tit. 10, 2; Domit. 3, 1. 106¹ *plus improbus*] cf. SS. § 73 (p. 463). *a cinaedo*] cf. VI 486, 2; SS. § 50 Add. d (p. 427). 119² *miraretur*] *miraret* Leo cum PS; cf. ad III 100, 1. 122¹ *per catadromum*] cf. Suet. Nero 11, 2, ubi

similiter codd. *pergatadromum* praebent; v. Th. l. l. s. v. 133 1] hariolatur auctor huius adnotationis de Pothino cogitans. 140 (Suppl.) *Sallustiane*] cf. Suppl. ad VI 25. 147] cf. Mommsen, 'Ges. Schr.' VII 510. 149] cf. Schol. Dan. ad Aen. IX 471. 153 1] cf. VIII 182, 2; Plaut. Trin. 100.

V

1] in codd. Iuv. hae inveniuntur satirae inscriptiones: *In parasitos de cenis contumeliosis* PWA, *De cenis (sc- S) contumeliosis* SH, *De parasitis* KM Strozz. 126 (in aliis *De cen. cont. et paras.*), qua de causa Schopen in scholio, quod cum illis cohaerere videtur, *De cena contumeliosa* etc. scribendum esse censuit probante Schulzio; Leonis coniectura *De Virrone contumelioso* etsi propius abest a tradita scriptura, tamen vix est probanda, cf. simil. schol. ad VII 1 c. adn. V. etiam Knoche, Gnom. IV 101. 3 1] de hoc scholio cf. Matth. 273 sq., qui auctorem 'ex libro quodam facetiarum vel apophthegmatum' hausisse suspicatur similiter atque Quintilianum VI 3, 58; v. etiam PW. II Ser. II 25. *pro equite R. ageret*] cf. Suet. Claud. 25, 1 *libertinos qui se pro equitibus R. agerent*; praepositiones *pro* et *per* saepe a librario permutatae sunt, velut paulo ante *per meritis* pro *prom.* legitur. *quoque*] cf. Löfst. Per. 137. *quia ibi*] *qui* pro *quia* saepius in PS exhibetur; quamquam concedendum etiam *quibus* posse restitui, nam *bi* interdum pro *bus* (= *b.*) scriptum invenitur, velut IV 37, 3 *vero sibi* pro *versibus* in PS, IV 87 *rebi* pro *rebus* in S (cf. P¹ ad I 38). *primis ord.* (om. *in*)] cf. IV 1; SS. § 61 (p. 450). 3 2] v. Strauch 12. 6 1] scholiasta v. 6 cum anteced. coniunxit. 6 2 *non* = *nonne*: cf. SS. § 222 (p. 648). 8 *crepido* (Suppl.)] cf. Thes. gl. s. v. *tegetis*] cf. CGL. V 485, 40 *Tegetes: coopertoria, mattae*; schol. ad VI 117, 4. 12 *iusserit ut*] cf. SS. § 325 (p. 764). 14 3 *ubi* (= *quoniam?* cum Valla)] cf. XV 61; SS. § 329 (p. 767). 20 *ligulae a ligando*] cf. Charis. GL I 104, 5 = 132, 15 Barw. 23] cf. Thes. gl. s. v. 'Arcturus' et 'Bootes'; Isid. Orig. III 71, 6 sq.; Comm. Bern. et Adnot. ad Lucan. II 237. 24 *gustum*] cf. XI 14; v. Heraeus SdP. 42. 29 *Spaniae*] cf. adn. ad I 1. 32 1 *cordolenti*] sic S, *cor dol-* P; *ἀπ. λεγ.*, cf. *cordolium*. *modicum et* (32, 2) *modica*] v. adn. ad III 195. 33 *ut non . . . nec*] cf. VI 339; SS. § 216 Add. (p. 641). 36 (Suppl.)] in priore scholii 'Probiani' parte, quae ad Helvidium spectat, nonnulla perturbata vel corrupta esse apparet: quaestura Achaiae non sub Nerone, sed sub Claudio functus videtur esse, quippe qui iam a. 51 'legatus cum legione' in Armeniam missus esset (Tac. Ann. XII 49); deinde verba *ut putant . . . pristinum* — *revocari*, quae nisi ad Vespasianum refers sobrium sensum vix praebent,

additamento satis obscuro interrumpuntur, cui vereor ne Buecheleri coniectura *id optante a vulgo (H)elvidio (aliquando pro a vulgo Schulz)* multum luminis non afferat (cf. etiam Cramer ad l.). Ceterum quae sequuntur de Helvidio reo praeter spem absoluto, ea Suetoni (Vesp. 15) testimonio improbantur. V. PW. VIII 216 sqq. et (de Paeto Thraxea) IV 99 sqq. 38 (Suppl.)] codd. Iuv. fere omnes (*a*)*eliadum* exhibent, in solo M (s. XII!) altera manus *heliadum* (sic Vatic. 3286 s. XI) supra versum addidit pro *apiarum* manus prioris, ad quam prope accedit cod. W *appiadum* praebens (huius variae lectionis etiam schol. L χ meminerunt: si '*appiarum crustas*', *cristalinos calices ab Appio inventos, si 'eliadum', similiter . . . ab Elide civitate Armeniae, ubi primum vitrum repertum est;* ultimis similia schol. ϕ , nisi quod civitatem Arcadiae ponunt); 'Probiana' lectio singularis fort. coniecturae debetur a Plinio NH. V 75 (*Belus vitri fertilis*) vel Tac. Hist. V 7 profectae, quam nescio quis cum versu Verg. coniunxit. Sane interpretes immemores Ovidii (Met. X 263) verum non viderunt. Cf. Matth. 297. 40 *phiala*] in codd. PS semper (v. Ind.) *fiol-* scribitur, quae forma satis recens — legitur in Gloss. Amplon. I (CGL V 360, 51) et Gloss. Corp. Christ. (F 177, p. 77 Linds.), item in Hermen. Monac. (CGL III 203, 17; 198, 5; 219, 23; cf. 653, 11) — num antiquo scholiastae imputanda sit, admodum dubito. 40 *te et*] v. Löfst. Per. 317. *de unguibus*] v. Ind. s. 'de'; SS. § 54 a Add. η (p. 437 sq.). 44 *fig. dias. in Virg.*] cf. V 137, 2 *Virgilium ridet*; VII 226 *diasyrtice. mittit in calicibus*] cf. adn. ad II 170, 1. 46] cf. Martial. Epigr. XIV 96. *Benevento*] cf. SS. § 61 (p. 450). 47 1 *in . . . calicem bibes*] *calice* Schulz, sed cf. adn. ad II 95, 1; Ind. s. 'in'. *in longitudine* pro *-nem*] v. Ind. s. 'in'; cf. SS. § 131 Add. ζ (p. 538). 48 *calvariolas*] $\acute{\alpha}\pi.\lambda\epsilon\gamma.$ *malt(h)are* (Suppl.)] verbum apud Plin. NH XXXVI 181 *obvium*. 51 *etiam et*] cf. adn. ad III 299. 56 *caro pretio*] locutio ex *care* (sic alibi, v. Ind.) vel *caro* (cf. L) et *magno pretio* confusa. 65 *illis*] cf. Ind. s. v.; VI 567 c. adn. 72 (Suppl.)] cf. Thes. gl. s. v. 'artopta'. Duarum glossarum num prior ad 'Probum' pertineat (sicut Cremer 42 putat), satis dubium est. 75 *manducare*] cf. adn. ad I 144. 79 *propterea = pr. quod*: cf. Baehr. 24. 86 2] *nugatoris additamentum* (cf. VI 403, 1; X 162). 88 *in quibus . . . manducastis*] cf. adn. ad. II 95, 1 et I 144. 89 (Suppl.)] quae Valla post *dicatur* exhibet, ea valde dubito num ex 'Probo' desumpta sint; de voce *gandera* vel *gandeium* v. Cramer, Heinr., Iahn ad h. l.; cf. 'Philol. Wochenschr.' 1923, 574 adn.; Vetter, 'Mitt. d. Ver. klass. Phil. in Wien' II (1925) n. 9. 95 1 *suburbicario*] cf. *s-ae regiones* Cod. Theod. XI 1, 9. 98 2 *distrahebat*] v. Ind. 105 1 *de sordibus*] v. Ind. s. 'de'; cf. Löfst. Per. 104; SS. § 118 (p. 526). 109 (Suppl.)] post

saevitia apud Vallam haec sequuntur: huic postremo quod habitus esset inter conscios coniurationis Pisonianae, Nero per tribunum ultimam necessitatem denunciavit. hic interritus amicorum animos, quibus iam eius casus lacrimas exciverat, ad firmitudinem revocavit rogans ubi praecepta sapientiae, ubi tot per annos meditata ratio adversum imminetia; cui praeterea ignara fuerit Neronis saevitia, neque aliud superesse post matrem fratremque interfectos quam ut educatoris praeceptorisque necem adiceret. deinde sibi venas praesecans crurumque venas abrumpens et durante tractu lentitudineque mortis hausto veneno et postremo calidae aquae stagnum introiens exanimatus est. Haec quae maximam partem ex Tac. Ann. XV 61—64 ad verbum fere conscripta sunt, non 'Probi', sed ipsius Vallae esse iam Pithoeus suspicatus est, cuius opinioni accesserunt Cramer et Iahn (Buecheler, Leo), repugnavit Lipsium secutus Heinrich. Ipse etsi non prorsus negaverim scholiastam Tacito usum talia proferre potuisse, tamen Vallae morem rationemque amplificandi et interpolandi respiciens ad illorum sententiam me esse propensum confiteor. Sane priorem adnotationis Vallianae partem, quam in Suppl. recepi, ex alio fonte (ex libris dictorum memorabilium?) haustam esse in propatulo est. Cf. PW. I 2241 sq.; v. etiam Matth. 279. De altero scholio 'Probiano' cf. PW. III 1377 sqq.; Matth. l. c. 115 1 et 2] duas glossas voce *vel* male coniunctas esse apparet; cf. Thes. gl. s. v. 'altilis' et 'aprunus'. 115 3 *contempta est*] c. *esset* Pith., quem editores secuti sunt; mutatio vix necessaria. *et aprum*] haec deleverunt editores Pithoeum secuti, sed ἀνακόλουθον vulgari sermoni familiare tollendum non est; cf. SS. 'Stil.' § 12 (p. 806 sq.); v. etiam Ind. s. 'syntactica'. *in agris . . . in miserat*] cf. adn. ad II 170, 1. *suis . . . suus pro eius*] v. Ind. s. 'suus'; cf. SS. § 78 a β (p. 470). *Meleagrus*] cf. NW. I 124. 116] cf. Plin. NH XIX 37. 127 1 *quamquam*] incertum utrum sic legi an interpretari voluerit scholiasta. *alii etc.*] cf. Plaut. Aul. 325 'trium litterarum homo'; Serv. ad Ecl. 3, 16; Thes. gl. s. v. 'Trium l. h.'. 127 2 *in quo . . . bibit*] cf. adn. ad II 95, 1. 141] scholiastam *Migale* aut legisse aut intellexisse apparet: sic habet R, *Mygale* P et schol. lemma in PS (i. e. π), *Mycale* vel *Mic-* ω; cf. schol. ad VI 34; 491; IX 4. 143 *armilausiam*] exstat ap. Paul. Nol. Ep. 17, 1; 22, 1; Isid. Orig. XIX 22, 28; in glossis (v. Thes. gl. s. v.) *prasinam*] cf. Ind. s. v.; CGL III 272, 18. 147 *uxore . . . faciente*] cf. adn. ad I 64. 153 *manducat*] cf. adn. ad I 144. 155 (Suppl.)] nugatur 'Probus', item schol. L φ χ; in χ vero additur: *alii dicunt esse simiam, quae exculta et armata capellae flagello cogebatur imitari certamina*, ex parte quidem rectum. 164] v. PW. III 1048 sq.; cf. adn. ad XIII 33 et Praef. § 4. *de loris*] v. Ind. s. 'de'; cf. SS. § 118 (p. 525).

VI

De lacuna scholiorum π v. Praef. § 2. 7] quod Buecheler (ap. Friedl. p. 11 sq.) dicit genuinum commentum latere in scholiis 'Cornuti', hoc ad solam v. 7—8 interpretationem pertinere monuerim; sed non schol. χ , quod ille (ex Parisino H) recepit, verum etiam schol. LZ (cf. Valla, qui Lesbiae nomen addidisse videtur) ab antiquo commento propius abesse crediderim; in reliquis codd. hoc scholion varie vel auctum vel commutatum est (velut in φ ex 'amica' facta est 'uxor'; alibi schol. φ et χ contaminata leguntur, ut in Urbin. 342, v. Hosius, Mus. Rhen. XLVI 211 adn. 1; Knoche, Herm. LXIII 345 adn. 1). Sed ne quid desideretur, ex scholiis recent. nonnulla apponam: 1. *In hac satira invehitur in Postumium Ursidium Lentulum*, (cf. Praef. § 5), *qui turpiter vixerat, et cum esset adulter, uxorem pudicam quaerebat ducere φ (Lent. om., pro qui — ducere exhib. volentem ducere uxorem pudicam . . . χ); vult videri Pudicitiam comitem fuisse Iustitiae habitantis in terris L; Saturni enim aureum regnum fuisse dicitur L; 2. bene 'frigida', quia calor auget libidinem L; 10—11. hi enim cibi hominum erant ante fruges inventas L (cf. sch. π ad XIII 56; XIV 183); 13. primus Prometheus ostendente Minerva hominem ex limo formavit L (sim. φ χ); 15. nondum barbato] nondum regnante L (χ). 16 (Suppl.)] cf. Friedl. ad l. 25 (Suppl.) Sallustiana locutio] cf. IV 140 (Suppl.). 32 (Suppl.)] cf. PW. I 593 s. v. 'Aemilius pons'. 34] veterem scholiastam cum ω pusio legisse apparet, glossa π ad corruptum pu(n)gio pertinet, quae fuit lectio codicis II (hinc pugio F); sed iam in communi fonte a pristina commenti forma aliquantum remoto variae lectionis mentio facta esse potuit. 40 (Suppl.)] cf. Thes. gl. s. v. 'iuba' et 'crista'; τοῖς λόφοις fort. Valla addidit. 44] cf. I 35 c. adn. 53 ut <aut> uno . . . aut . . . Schopen, sed non necessarium, v. adn. ad II 141, 3. 56—57] verba alii — recte (proprio lemmata a librario ornata) cum anteced. concedo — fuisse coniungenda esse recte vidit Schopen; prior versus 57 interpretatio (cedo = concedo) absurda, posterior sana est; interiecta est adnotatio ad v. 56 pertinens. Utrumque scholium coniunxit Leo sic resp. — ut in agro, concedo — illa recte, quod probare nequeo. 66 (Suppl.)] aut nugatur 'Probus' aut scholion mutilatum est. 73] cf. VI 379. vocales] legitur ap. Lamprid. Alex. Sev. 34, 2; Sidon. Ep. I 2 (p. 5, 29 M.). 80 culicare] ἄπ. λεγ.; cf. CGL V 448, 48 Culiculare: tzintzalarío. 87 2] cf. Dio LXVII 3; Suet. Dom. 3; Victor Caes. 11, 7; Epit. 11, 11. 89] cf. II 124, 2 c. adn. 94 2] scholion paraphrasin esse adnotationis Servianae ad Aen. III 211 contendit Housman, 'Class. Rev.' XL (1926) 170 sqq., quod mihi non*

persuasit: scholiasta simpliciter περιπλουν describit. 98 2] τὸ
 et compilatori debetur. 104 2] cf. VI 266. 105] ineptum
 additamentum olim in margine ni fallor adiectum reliqua pro-
 dunt; ad ultima cf. Ps. Acron ad Hor. S. II 3, 222. 106 2 et
 108 1] cf. Meier 10 c. adn. 1. 115 *ridens*] cf. adn. ad I 6, 2.
 117 2] cf. schol. ad Pers. I 134. 117 3] falsum, v. Strauch 14;
 Schulz 483. 117 4] cf. ad V 8. De forma *tegeste* v. adn. ad
 I 5, 1. 117 5] cf. *tegestre* sim. in Thes. gl. s. v. 'segestrum'.
 120 1] cf. Ps. Acron ad Hor. S. I 8, 48. 120 2] cf. Thes. gl. s. v.
 'galerus'. 124] cf. I 71, 1; Suet. Nero 33, 2; Tac. Ann. XIII
 15 sq. 127] cf. Plin. NH X 172. 133] cf. PW. VIII 1881sq.
 139 *pro affectu*] v. Ind. s. 'pro'; cf. SS. § 125 (p. 534).
 144 (Suppl.)] cum Vallae adnotatio et schol. L eandem aperte
 prae se ferant originem, aut 'Probi' verba valde corrupta fuisse
 aut Vallam prorsus ad libidinem quae invenerat mutasse cre-
 dendum est: hoc veri similis quam illud (cf. *rugas contrahit* L,
r. contraxerit π: in r. contrahatur Valla). 146 *mittitur foris*]
 cf. adn. ad I 73 et II 170, 1. 151] cf. Thes. gl. s. v. 'ergastu-
 lum'. 153] 'glossa inepta' Schopen. 154] Cramer ad l.
 'non improbable' putat 'combusta porticu Argonautarum
 sigillaria translata fuisse ad thermas Traianas' (cf. PW. II
 Ser. II 2278). Certe quo tempore scholiasta scripsit, sigillaria
 in porticu Traianarum thermarum erant (cf. *sunt . . . faciunt*),
 cum 'antea' in porticu Agrippianarum thermarum fuissent
 (cf. *proponebantur . . . obstabant*). Sed si totum scholion unius
 auctoris est, verba *quibus picturam obstruunt* (*obstant* codd.)
 pro additamento habenda sunt, nam prior scholii pars non per-
 tinet nisi ad 'casa candida', posterior demum ad 'mercator
 Iason clausus' et 'armatis obstat nautis'. Ex parte autem
 Cramer errasse videtur, quod, si scholiastae fides habenda est
 (*depicta est*), non propter porticum Argon. incendio deletam
 sigillaria videntur esse translata. *de linteis*] cf. adn. ad V 164.
 155] deprompta videtur esse haec adnotatio ex eodem fonte, ex
 quo hausit Anon. de dub. nom. (GL V 576, 6) ubi legitur *Cry-
 stallum generis neutri, ut Ovidius* (fr. 8 Mor.) '*currus crystallo
 lucidus alba*', quod cum Hauptio in *albo* corrigitur; sed recte
 monuit Morel verba laudata ad usum neutralem illustrandum
 non esse idonea; immo excerptor exemplum generis neutri qua
 insignis est negligentia omisisse videtur, item verba *generis
 feminini*, ad quod comprobandum etiam Cinnae versum adhibi-
 tum esse ideo veri non est dissimile, quia Flavius Caper, ad
 cuius librum de dubiis generibus talia maximam partem red-
 eunt, ex Cinnae quoque poematis exempla attulit; cf. Hoel-
 termann, De Fl. Capro gramm., Bonn. 1913, 38 et 59 sqq. V. etiam
 I 5, 2 et VII 208 c. adn.; Praef. § 8; Knoche 62. 156 *de murra
 tincta facta*] male excerptor cod. Sang. (Σ) rem non intellegens

vel inseruit: lapidem qui achates dicitur hodieque variis coloribus tingi res notissima est. *de m. facta*] cf. adn. ad V 164. 157] subaud. 'incestam significat'; ceterum cf. ad schol. prox. 158 1] scholiasta confundit Postumum Agrippam M. Vipsani filium (cf. Tac. Ann. I 6) et Agrippam Herodem; v. Strauch 22 adn. 4. *in Sicilia relegatus*] cf. VI 563, 1 et adn. ad II 170, 1. 158 2] hoc schol. ex adnot. ad 157 et 158 misere conflatum est (cf. etiam Schulz 486). Cogitavit scholiasta (v. 157) non de Berenice, Agrippae secundi Iudaeorum regis sorore, quam etiam Iuliam Ber. dictam esse constat (cf. Friedl. ad l.; PW. III 287), sed de Lagi filia (PW. III 282). *verum*] corrigendi vim habet (cf. X 8, 4) et idem fere valet atque *sive quod verius est*, cf. schol. $\varphi \chi$ (Suppl.) ad II 29. 160 *manducant*] cf. adn. ad I 144. 173] cf. Lact. Plac. ad Stat. Theb. II 305 (Iuv. VI 173; Lucan. II 108). 177 *lusit*] sc. de Vergilio (Aen. III 391). 184 *aliquanta*] v. adn. ad VI 546. 187] nugatoris glossa (cf. V 86, 2), qui v. 186 et 187 coniunxit. 188 *necdum*] cf. adn. ad I 111, 1. 196 *tamquam si*] cf. adn. ad III 195. 199 2 *sive*] cf. adn. ad I 129. *histrionis*] cf. adn. ad I 1. 202 2 *pro apophoretis*] cf. PW. XIV 1415; II 174. 225 1] cf. II 124, 3 c. adn. *amicti*] pro *amictus*? (cf. SS. 'Formenl.' § 188 a [p. 269]) an a nominativo *amictum*? (cf. Novat. trin. 21; Isid. Orig. XIX 24, 15; Thes. gl. s. v.). *custodiendum = occultandum*, ut videtur. 235 *causa adulterii*] cf. XI 63; XIV 109; v. SS. § 57 a Add. β (p. 443). 236 1] v. Strauch 61; Friedl. ad l. 236 2 *a calore = ob calorem*, cf. SS. § 117 Add. c (p. 524). *discooperit*] cf. Roensch 284; Th. l. l. s. v. 238] apparet compilatorem commenti, unde pendent scholia nostra, exemplar adhibuisse, in quo v. 238 — fortasse propter rem obscenam (v. Iuv. VII 241 c. schol.) a magistello quodam (vix a monachis, ut putat Matth. 303) — omissus erat; at codd. nostri ad unum omnes illum exhibent, discedunt autem ita, ut π *silet* praebeat, ω *pavet*, quod is quoque legit qui scholion π adscripsit (cf. gl. φ *metuit ne inveniatur = schol. χ ; gl. μ timet*). 243 1 *dum* pro *ut*: v. SS. § 305 d (p. 745 sq.). 245] de rhetore, non de iuris perito cogitasse scholiastam apertum est, itaque non de Iuventio, sed de Cornelio Celso agitur (Teuffel HLR⁷ § 280, 6; Schanz § 473 δ); illud 'Iunio' aut scholiastae errori aut, quod credere malim, Vallae debetur, qui fort. et *oratoriarum* addidit. 247 *de palo pugnantium*] exspectes *ad vel contra p.*, sed fort. sic explicandum quasi dicat *pugnantes de palo utebantur (uti de: cf. SS. § 118 Add. c (p. 527))*. Ceterum cf. Meier 10 adn. 1. 249 3 et 250] cf. Meier 8 sq., qui Iahnii editione (ubi de voce *conditi* taceatur) in errorem ductus omnia quae ad v. 250 adnotata sunt a scholiasta contracta esse contendit ex uno fonte, qualem ostenderet Lact. Inst. div. I 20, 6—10; rectius Buecheler (et Leo, qui

tamen *conditi* omittit) duo scholia distinxit, quorum priore Floralia a Flora meretrice, posteriore a Flora dea derivantur; v. etiam Knoche 65. Cf. de his ludis Wiss. 197 sq.; Reich, 'D. Mimus' I 171. Scholion Iuv. (non integrum) Reifferscheid 352 ad Suet. l. de claris meretricibus refert, vix recte, cf. Meier 9 adn. 2. 254] scholiastam inepte ad I 40 respicere adnotat Cramer. Schol. $\varphi \chi$: *novem uncias dicitur esse maior libido feminarum quam virorum*; cf. Lact. Plac. ad Stat. Theb. II 95 p. 86, 9 J.; Fulgent. Mitol. II 5 p. 44, 3 H.; Muncker ad Hygin. fab. 75. 255 3 *in auctione venient*] incertum utrum pro *in auctionem v.* (cf. adn. ad II 170, 1) an *in auctione venibunt* (cf. III 162, 3 c. adn.). 256 et 258] cf. Meier 10 c. adn.; Friedl. ad l.; PW. II Ser. I 691 sqq.; Suppl. III 777. 261 *cum sonitu implet*] cf. SS. § 123 (p. 531 sq.); § 269 (p. 694). 262] mire scholiasta sic distinxisse videtur *quanta poplitibus sedeat* (sc. femina), *quam denso fascia libro* (sc. sit), hinc aequae mirum additamentum (sch. 2) *sedere et surgere* (Germanice 'Kniebeugen und -strecken') quod de libra dicit Tibull. III 7, 42. 263 1 *in specie* pro *in speciem*, ut XI 138, cf. XIV 262 *in honore*, sim.; v. SS. § 131 Add. ζ (p. 538). 264 *cum posuerit . . . ut ceperit*] cf. Löfst. Beitr. 8; SS. § 320 (p. 758). *ride* in scholio dubitanter editores secutus recepi, quia pars codd. Iuv. *ridet* exhibet (GOHUBT; R ex scholio π videtur esse correctus, cf. Praef. § 2) et fieri potuit, ut scholiasta idem legeret in exemplari suo. 271 *odiri*] cf. NW. III 644. 273 2 *quacumque . . . iubeatur*] cf. SS. § 275 (p. 709). 276 2] manifestum additamentum olim ad marg. schol. 1 adscriptum et a librario male insertum. De *uruca* v. Thes. gl. s. v., item s. v. 'eruca' (hinc fort. illud *ut ericius*); cf. Friedl. ad l. 284 2 *quantum ingens . . . tanto maiorem*] cf. SS. § 75 d (p. 466); § 59 Add. γ (p. 445); schol. ad XIV 139. 295 *in tantum ut*] sic etiam VI 526; cf. SS. (§ 321 p. 761). *in omni obprobrio prolapsa*] cf. adn. ad II 170, 1. *adsignificationem*] ni fallor, idem valet atque German. 'Nebenbedeutung, Nebensinn'; aliter in carmine de figuris 184 (RhLM 70 Halm) 'si plenum cumules, adsignificatio fiet' = *προσδιασάφησις* ('Verdeutlichung'). *significare*] *suppeditare* coni. Schulz; num necessarium, dubito. *petulans (Tarentum) . . . quia . . . moverunt*] cf. Baehr. Mnemos. XXXVIII 419 sqq.; v. Ind. s. 'syntactica'. 297 2 *sive = vel*: cf. adn. ad I 129. 312 *enim = autem*. 320 2] varia lectio olim ad corruptam archetypi (II) scripturam in margine adiecta et falso loco inserta, cf. Matth. 294. Fuit in II *saufeta* (cf. P¹ R *positas aut feta* = π , unde lemma scholii *aut feta*), T pro I posita; item in ω duas invenimus lectiones: *lauferia* (sic O) > *laufela* (p AKSUT¹ η M al.; -ella L θ i) et *laufera* (HVB, Paris. 7906) vel *laufega* (L var. cum l sscr.; cf. F), quod ad *laufeta* redire videtur. 320 3 *ad cer-*

tamen = certatim. 321 (Suppl.)] *pernae* 'glossam esse putabimus adscriptam ad vocem *coxae* explicandam' recte Matth. 302; eadem glossa in Libro gloss. (CGL V 186, 10) exstat. Num ea quae apud Vallam sequuntur ad 'Probum' redeant dubito. 322 (Suppl.)] (Liviam) Medullinam Claudii sponsam fuisse Suet. Claud. 26, 1 tradit, hinc fort. error scholiastae, qui hanc cum duabus Messalinis confundit (Strauch 55); Vallam ipsum adnotationem ad v. 434 (schol. π 2) huc traxisse suoque more amplificasse censet Steph. 35 adn. 2. Differentiam, quam Valla exhibet, ex Hugutione (Ioh. Ianuensi) affert Cramer ad l.; Hugutio exscripsit Papiam, qui 'commento Iuvenalis' se usum esse profitetur (cf. Goetz, 'Pap. u. s. Quellen', Monachiae 1903 p. 276; CGL I 181), id est scholiis recentioribus, quae cum schol. φ χ artissime cohaerent (v. CGL I 389; cf. adn. ad v. 343), in quibus tamen differentiam illam non inveni neque usquam alibi. Fort. igitur ab ipso Papiam excogitata est, unde (sive per Hugutionem sive per Ianuensem) Valla eam recepit; 'Probiana' sane origo suspectissima est. 322 4 sive = vel: cf. adn. ad I 129; at in proximo scholio pro *et* positum est, sicut ad VI 379: cf. SS. § 250 Add. (p. 677). 323 *doctrina* sc. *cri-sandi*, *cedentes* sc. *dominis*. 337] cf. schol. ad II 27. 329] lectionem *dormitat* codd. ω, quam etiam Prisc. GL II 404, 4 testatur, ex scholio π desumptam censet Knoche 14 idemque praefert *si dormit*, quod exhibet R, propter anaphoram 331 *si nihil est* et 332 *hic si quaeritur*, Leonem secutus. At in v. 331 *abstuleris* sine *si* scripsit poeta, et si cum ω facies, hoc invenies schema: a) *dormitat ad.*: *illa iubet*; b) *si nihil est*: *serv. incurritur*; a) *abstuleris sp. serv.*: *conveniet c. a.*; b) *hic si quaeritur . . .*: *mora nulla* etc., quod non fortuitum esse crediderim. Itaque sic rem explicare malim: in quodam codice litterae *at* ante *adulter* exciderunt, ut existeret *dormit adulter*, tum restituendi versus gratia insertum est *iam* et suprascriptum *si* interpretationis causa (cf. gl. φ ψ μ ad *abst.*: *deest 'si'*): unde nata codicis II lectio *si iam dormit adulter*, quam metri causa eiecto *iam* 'correxit' librarius codicis R, quem alibi quoque textui emendando operam dedisse videmus, cf. V 140 *facit ω*: *fagit* ut vid. π; *figit* male R; IV 144 *proceres exire ω*: *properes exhibere π*, *prop-* *adhibere* metri causa male R; IV 149 *praecipiti venisset ω*: *praecipiti iuvenis sed π*, *praecepit iuv. sed* metri causa male R; V 112 *face et esto ω*: *faciet esto π*, *facies esto* secundae personae formam desiderans male R; VI 138 *lampade fervet ω*: *lampadae* (vel *-de* *sscr. da*, cf. Q) *fert π*, *lampada defert* correcturam in exemplari temptatam secutus R, etc.; v. Praef. § 2. Non igitur fides habenda propriis codicis R lectionibus. Scholiastae autem in interpretatione versuum 329/30 verbo *dormitat*, quod in suo codice legit, *si* adiungendum fuisse consentaneum est. V. etiam

Housman, 'Class. Rev.' XL (1926) 170 sqq. *quemadmodum-cumque*] legitur ap. Lamprid., Alex. Sev. 49, 6. 339 *non . . . nec*] cf. adn. ad V 33. 343] v. PW. II Ser. III 213 sqq. Quae Papias exhibet *Sympinium* (hinc Vallae *sympin-*?) *genus poculi, quod et gabata dicitur*, ea ex schol. φ excerpta sunt, ubi legitur *Simpuvium genus est poculi . . . sicut et catinum quod proprie dicitur gabata* (Francogall. *jatte*). 343 2 *in quo . . . libare*] cf. adn. ad II 95, 1. 343 3 *ipsud*] sic codd. ad VII 83, 2; XII 111; cf. SS. 'Formenl.' § 203 c (p. 289). 345] cf. Brambach 'Orthogr.' 206 (adde Serv. ad Georg. II 30; III 278); v. etiam Thes. l. l. s. v. 'auriga'. De Vallae adnotatione v. Matth. 301; cf. etiam ad VI 631. 348 3] Leo Herm. XLIV 602 (cf. edit.) versus in scholio 3 allatos cum scholio 2 coniunxit et scholion, quod hoc modo effinxit, ex uberiore fonte excerptum esse contendit, neglecto et lemmate versibus praefixo et loco, ubi singulae partes illius ficti scholii in PQ scripta sunt et sine dubio in fonte II scripta erant. Atque lemmati non multum tribuendum esse concedo, quippe cum librarius codicis π , ut solebat, id ex ea parte versus Iuvenaliani deprompserit, cui adnotatio marginalis proxima erat (ergo versus illi in dextera codicis II margine iuxta vocem *uxor* adscripti erant, sicut scholia 1 et 2 in sinistra iuxta *custodes*, cf. lemma), eundemque librarium, qua erat socordia, versus illos pro proprio scholio habuisse consentaneum est. Tum unius eiusdemque scholii particulas in codice II saepius distributas fuisse in diversas margines exemplis facile potest comprobare (cf. ad VIII 6; 39; X 74, 2; XV 137). Sed ea quam Leo scholiastae imputat ratio afferendi poetae verba tamquam partem interpretationis ab illius consuetudine, si quid video, omnino abhorret. Qua de causa duae, opinor, explicationi viae patent: versus illi aut pro varia lectione aut supplementi instar adscripti erant, fortasse non demum in II, sed iam in eo codice, ex quo scholia in illum librum translata sunt. Non prorsus incredibile mihi videtur ab eo qui transtulit verba *in alio* (cf. VII 4, 1; IX 28; 39, 1; XVI 23, 1) esse omissa (praesertim si litteris *i a* indicata erant, cf. Heraeus in Lindsayi 'Palaeogr. Lat.' IV p. 6). Pro supplemento autem versus margini adpictos illum habuisse apparet, qui codicem R exaravit, quippe qui inter versus 346 et 347 (rectior erat locus inter 347 et 348) notas | - (= *h.*) et Σ adscripserit (= *hic scribendum? supplendum?* cf. de notis *h d* et *h l* Lindsay, 'Palaeogr. Lat.' III 30 sq.; 43 sq.; librarius cod. S verba scholii ad X 274 *atque — perdur.* in marg. suppleta notis $\overline{d\overline{d}}$ et $\overline{h\overline{h}}$ inserenda indicavit. De antiqua nota critica [Knoche 14 et 70] mea quidem sententia minime cogitandum est). Ceterum cf. Clauss 28, quem in adn. 2 de codd. P et S falsa proferre moneo. 351 1] cf. Don. ad Ter. Ad. 26 (c. adn.); 973; Andr. 226; PW.

XII 1096. 351 2] cf. adn. ad I 121; PW. XII 1074; 1084. 352 *et sic*] v. adn. ad I 155, 4. 359] unum scholion in duas partes disiectum esse intellexit Schulz. 362 *patrim. minuere non considerant*] quasi dixisset *non dubitant*, infinitivo activi usus est. *secum habent pro se h.*, aliunde mihi non notum. *tamquam si*] cf. adn. ad III 195. 365 (Suppl.)] adnotatio Vallae satis mira est, nam si ad verba *hic — non est respicias*, pro lemmate non vocem *reputant*, sed *non umquam rep.* expectabis. Iam cum omnes codd. Iuv. praeter P¹RU¹ *repetunt* pro *reputant* exhibeant (cf. autem gl. $\varphi\psi r.$] *recognoscunt* et schol. χ *quanto damno suo constet illis gaudium . . . non numquam considerant!*), veri dissimile non est de hac varietate lectionis olim actum fuisse (e. g. *Repetunt*] *in alio 'reputant'. sed etc.*). Tum nisi propter simile versuum 364 et 365 initium (*Nummus: Nonumq.*) casu vel socordia librarii v. 365, qui in omnibus nostris libris exstat, omissum esse sumimus, proximum est, ut 'Probi' adnotatio aliquid rationis habeat cum versibus illis, qui in O post v. 365 inserti leguntur. Inde possis conicere olim adnotatum fuisse ad v. 365, 1 *hi versus in quibusdam non sunt* (cf. 'Prob. ad IV 614 et 632); quae verba postquam una cum scholiis in librum, qui versibus illis carebat, transcripta essent, facile commutari potuerunt (cf. Don. ad Andr. 978, Eugr. ad 975). 375 *in amplitudine*] cf. SS. § 54 a Add. η (p. 438). 379 *sive = et*, cf. ad VI 322, 4. *in penem*] cf. schol. ad VI 73; de accus. cf. SS. § 131 Add. ζ (p. 538). 382 1] cf. Isid. Orig. XVI 8, 4. 386] Vallae adnotatio misere perturbata est: prior pars eiecto falso lemmate glossae π respondet, posterior sine dubio ad Vestam spectat; verba 'an Capit.' ex Iuv. v. 387 desumpta fort. pro lemmate addita erant. 387 2 *amatus*] cf. Gell. NA. XVI 19, 4. 387 3 *inde*] = *de illa pro illa*: cf. XII 92; SS. § 54 Add. η (p. 437 sq.) et § 87 (p. 491). 397] (Suppl.) hario-latur 'Probus'. 397 2 *aruspiciis doctior*] v. SS. § 50 Add. e (p. 428). 401 2] scholion, quod ex KD affert Knoche 44, ad φ pertinet, idem legitur in χ (U), sed hic praefixo lemmate *Strictis m.* et omisso *siccis* in fine (praeterea in VBU *extubescerent* legitur); lectio *strictis*, quam praebent LXY et U² in mg., item φ (VB) glossae *siccis: nudis* (sic μ ; etiam ψ *vel nudis!*) adiectam (*vel strictis*), aliquo modo cum scholio φ χ cohaerere videtur, cf. *mammae stringebantur* (sic UKXY = χ ; restr. φ); fort. ex scholio derivata est. Etiam glossator φ ψ μ *strictis* legit, siquidem *nudis* pro *nudatis* accipiendum est (cf. *gladium stringere vel nudare*). Haec omnia medium aevum redolent, ab antiquo commento abhorrent. Cf. etiam Cremer 60. 403 1] ineptiae geographicae noti generis (cf. V 86, 2; X 162). *Galliciarum*] v. adn. ad III 320. 405 *nom. sing.*] sc. 'dicet'. 407] cf. Cic. De nat. deor. II 14 'nostri cincinnatas vocant';

Adn. s. Lucan. I 529; Schol. Dan. ad Aen. X 272. 416 *ita = tum*, cf. *atque ita* II 57; X 173, quod ad temporalem vim prope accedit, sicut *et sic*; v. SS. § 258 Add. (p. 684). 418 *in oc- cursu et in visione* pro Iuven. *occurso . . . vultu!* 421] cf. Meier 13; PW. VII 2284. 423] *verba non cogit exclamare et non exclamat* eo ducunt, ut interpretes *nec pro ac legisse suspicer*. 434 1] cf. Matth. 275; Friedl. ad v. 445. 434 2] cf. adn. ad VI 322 (Suppl.). 443 *fieri] ferri* Buecheler, sed 'aeris' strepitu vel sono lunae laboranti succurrebatur, cf. Friedl. ad l. 444 *etiam et]* cf. adn. ad III 299. 447] cf. Wiss. 214. 455 2] cf. adn. ad III 207. 456 *suus]* cf. adn. ad V 115, 3. 457 1] cf. XIV 130, 1; Don. ad Andr. 205 c. adn. (adde Serv. ad Aen. II 247). 458 2] cf. adn. ad V 143. 459] cf. Ps. Cyr., CGL II 364, 59; Plin. NH IX 113; Dig. XXXIV 2, 32, 8; PW. XIV 1685. (Suppl.)] ad *verba quos et titulos appellabant* cf. *φ elenchus proprie vocatur titulus* (cf. Thes. gl. s. v. 'tit.') . . . *et quia pretiosi lapides et magni in loco notabili et nobili solent poni, ideo illos elenchos vocamus, et L alibi legitur 'elenchos contra sophisticos' id est titulos contra quaestionatores*. Sed haec antiquae originis esse veri simile non est. Fort. apud 'Probum' *titulos* legendum est. 462 3] cf. Plin. NH. XI 238. Partem huius scholii Valla ad v. 469 adscripsit, sed probabilius est scholiastam data occasione quae de Poppaea compererat uno loco protulisse. Verba *missam in exilio* addidisse videtur qui v. 469/70 de eadem Poppaea dictos opinabatur, etsi rectius illic adnotatur *si in exilium mittatur vel etsi ad ex. m.* sc. talis 'femina dives'; nam Poppaeam in exilium missam traditum non est (Matth. 21 adn. 1, qui tamen Reimari coniecturam *missam in solium* a Plinio pendentem iniuria felicem dicit). Neglegentia librarii scholio 462, 3 inculcata est adnotatio ad v. 463 olim, opinor, longiore illo scholio circumclusa. *quin- quaginta]* *quingentae* teste Plinio l. c. *decessit — percussa]* cf. Tac. Ann. XVI 6; Suet. Nero 35. *missam in exilio]* cf. adn. ad II 170, 1; 142, 2. 465] cf. Plin. NH. XIII 15. 466 *comparatur]* pro *emittitur* Iuv.; cf. adn. ad III 167. 468—470] cf. adn. ad v. 462, 3. 474 1 *indiscere]* ἄπ. λειγ. An *cond-?* 474 2] circumscribuntur a scholiasta verba poetae, unde conicias *operae pretium esse* pro alia locutione esse positum, sc. ea quam exhibent PWUOF (K schol.) *est pretium curae*, pro qua in aliis legitur *est operae pretium*, fort. ex glossa natum, sicut VI 490 *componit* in ω pro *disponit* in π (cf. schol. π 1; gl. ψ *disp.:* *comp.*), sim. 477 1] impugnat eam interpretationem, quam dant φ μ; itaque eam nosse videtur. 477 2-4] cf. III 240 et 245 c. adn. 480 1 *lorus]* cf. Heraeus SdP. 42. 480 2 *quaestionariis]* exstat ap. Hieron. in Ioel. 2, 21; Cod. Theod. XVI 12, 3. *sive (pro vel)]* cf. adn. ad I 129. 482 *auro-*

clavas] cf. Ps.-Cyr., CGIL II 479, 7 *χρυσόσημον* auroclavum. 483] cf. Friedl. ad l. 486 1] cf. Cic. in Verr. II, IV 73. *Phalaris*] de hoc genet. cf. NW. I 227. *missis . . . hominibus eos . . . torquebat*] cf. SS. § 60 a Add. β (p. 447); v. Ind. s. 'syntactica'. 486 2 *saevior ab*] cf. IV 106, 1; v. SS. § 50 Add. d (p. 427). 490 1] cf. adn. ad 474, 2. 490 2 *per iram*] v. Ind. s. 'per'; cf. SS. § 115 (p. 521). 497 *lanipendia*] cf. Dig. XXIV 1, 34; Thes. gl. s. v. 'lanipendius'. 498 2 *sive = vel* (sic 545), ut saepe. *ornaturam*] cf. ad XI 100 *ornaturas*; legitur in Ed. Diocl. 7 n. 42. 502 *in ante*] cf. Roensch 182; Löfst. Per. 269. 504 *capilli satis*] cf. SS. § 22 a Add. η (p. 392). 511 1 *in lomentis et in balnearia*] nota abl. et acc. iuxta positos. 516] cf. Thes. gl. s. v. 'tiara', 'Phrygium', 'pileus'; Isid. Orig. XIX 21, 3 (ex Hieron. Ep. 64, 13 Vall.). 519 (Suppl.)] post *medius est* add. Valla: 'xeron' vero siccum significat: itaque 'xerampelinus' color is esse creditur, quem lingua vernacula 'rosam siccam' (Ital. 'rossicio'?) nominamus, idque Probus etiam confirmare videtur. 521 *vadat*] pro *eat* Iuv., sicut VI 527 'ibit' *id est vadet*; *vadere* pro *ire* saepius legitur in scholiis (v. Ind.); cf. Löfst. Per. 287. 522 *descendat*] sic Iuv. cod. U (et nonnulli recentiores apud Perret 32), reliqui *-det* praeter KL, qui *-dit* habent (idem U in v. 524 *abluat* praebet). 524] cf. II 131, 2 c. adn. 525 *genuis*] cf. *genuorum* codd. Vitruv. IX 4, 1. *pertransit*] scholiasta *erepiti* legisse videtur (rec. ap. Perret l. c.; *eripit* F), nisi *pertransiet* scribendum est (de hac forma cf. adn. ad III 162, 2). 526] cf. Hygin. fab. 145; Serv. ad Georg. III 152 (et schol. Dan. ad v. 153); Aen. VII 790 (Baehrens, Stud. Serv., Gent 1917, 14 sqq.); Narr. fab. Ovid. I 10 sqq. *petit* pro *petiit*, ut infra. *in tantum ut*] cf. adn. ad VI 295. *minaret*] legitur ap. Apul. Met. III 28; VIII 30; Auson. Epigr. 67, 3; Act. apost. 18, 16 (Vulg.); al. *in partibus*] cf. XII 12; Löfst. Per. 245. *dilexit = blanditus est, permulsit. petit (Iunonem)*] cf. ad VI 568 *dii petiti*; v. Löfst. Per. 237 sq. Ad *dilexit petit, indulxit* cf. VI 653, 1 *venit supplex, petit se curari et curatus est, recessit*; similiter Ps. Acron (Expositio saec. V/VI) ad Hor. c. I 7, 10 *agnovit fratrem, pepercit illi, interrogavit. 527 'ibit' fut. temporis*] ne pro perfecto *ivit* sumeretur? Ceterum v. adn. ad v. 521. *si iussum ei fuerit*] cf. SS. § 177 B (p. 595). 528 3] cf. Wiss. 353; in scholio *fuit* vel *est* subaudiendum. 533 *symmystae*] legitur ap. Hieron. Ep. 58, 11; 66, 9, ad quem fort. spectant glossae, cf. Thes. gl. s. v. 537 (Suppl.)] ad Sulpiciae verba cf. Thes. gl. s. v. 'cadurdum'; Goetz ap. Friedl. 111; Heraeus SdP. 25 n. 97. 542 1] cf. III 15 et 16 *sub obtentu religionis*] cf. Vita II^b, III^a, III^c D. *sub. obt. militiae. Moysei*] cf. NW. I 511. 542 2] cf. adn. ad III 14 Suppl. 546 *tantos quantos pro tot quot*; cf. XIV 150 *quanti*; VI 184

aliquanta; XII 115, 2 *aliquanti*; v. SS. § 85 c (p. 491).
 547 2 *sive*] pro *sive* . . . *sive*, cf. Baehr. 32. 548 *promittit* . . .
amari . . . *relinqui*] cf. SS. § 170 B Add. δ (p. 587). 552] cf. I
 33, 2 et III 116 c. adn. *quam cum*] cf. Baehr. 215.
 553 2 *tamquam si*] cf. adn. ad III 195. 558—560] versus 558
 et 559 in P¹ et G (etiam in Riccard. 612 s. XII, cf. Perret 32)
 desunt, item desiderantur in PS adnotationes; eos iam in II (et
 π) defuisse vel inde conicias, quod schol. v. 560 lemmate orna-
 tum est ex initio versus 557 deprompto: fuit igitur in sinistra
 margine iuxta v. 557, quem sequebatur v. 560. Cf. Leo, Herm.
 XLIV 608 sq. (cui obloquitur Clauss 40 sqq.). In reliquis vero
 libris quod sciam omnibus exstant, exstiterunt etiam in codice
 illo, ex cuius scholiis pendent et Valla ('Probus') et L, quorum
 consensus in propatulo est; eosdem agnoscunt schol. φ χ et
 glossae (*conducenda*: *pretio locanda* ψ μ ; *pinacem dicit* ψ ; *magnus*:
nobilis φ ψ μ ; *obit*: *moritur* ψ , *cadit* φ ; *et*: *etiam* φ); in L ad v.
 559 adnotatum est *Quoniam si deprchensus fuerit alicui necem*
moliri, necesse est ut cum homine artificii amicus i. civis magnus
intereat; in φ χ ad eundem v. legitur adnotatio (recens) de
 Othone imperatore, qui Galbam interfecit. Commemoratione
 dignum etiam illud videtur, quod Valla in lemmate v. 558 ex-
 hibet *concidendaque*, cum in textu poetae scribat *conduc-* et ipse
 scholio subiungat 'quidam legunt *conducenda*'; cf. p, qui v.
 558/9 in marg. codicis P supplevit: *conducenda* sscr. *vel concidi-*
denda; Lond. Z *concedenda* (U *concedenda* sscr. *du*). Denique moneo
 codicem G non solum versus VI 558/9 (quos etiam F¹ om.), sed
 etiam 632/3 cum P¹ omittere; cf. ad h. l. 563 1 *in insula*
relegari] cf. VI 158, 1 et adn. ad II 170, 1. 566] cf. Liv.
 I 34, 9. 567 *illi* pro *ipsi* (cf. Iuv. *ipsam*) vel *sibi*, ut V 65 *illis*
pro ipsis vel *se* (cf. Iuv.): v. SS. § 78 α β (p. 470). 568 *petiti*]
 cf. ad VI 526 c. adn. 573 1 et 2] non recte interpretes verba
ceu pinguia sucina trita ad colorem ephemeridum rettulerunt;
 veram explicitationem exhibent Valla et L, cf. Friedl. ad l.
 573 2 *epicrocea* pro *epicroca*; cf. Thes. gl. s. v. 573 3] mani-
 festum additamentum, quod etiam in Vallae fonte post *math.* in
 contextum erat receptum. 576] cf. Suet. Tib. 14; Tac. Ann.
 VI 21. 582 (Suppl.)] cf. Porph. ad Hor. S. I 6, 114 '*divinos*'
sortilegos circulatores (sic Meyer: *sortil-* codd.) *dicit*. 587] cf.
 Adn. s. Lucan. ad l. c. *ignorata*] inepte additum ad *tacita*;
 cf. φ χ *occulta*. 588] cf. Friedl. ad v. 590. 590] cf. Friedl.
 ad l. 591 (Suppl.) *caupone sagario*] cf. Dig. XIV 4, 5, 15.
 594 2] cf. Don. ad Andr. 490, 5 c. adn. 610 2 (Suppl.)]
excantationes $\alpha\pi$. $\lambda\epsilon\gamma$. ut vid. 614 (Suppl.)] leguntur hi
 versus in codd. Vat. Reg. 2029 s. X/XI post v. 601 in
 marg. (v. Achaintre ad v. 614; Knoche, Gnom. IV 95; 105) et
 U s. XI (lineola sub ultimo versu ducta) inter v. 614 et 615, in

K s. XI inter v. 601 et 602 (lineola circumdati: Perret 32 sq.), praeterea in aliis, de quibus mihi non constat (cf. Achaintre l. c.; Ruperti ad l.); glossae interlineares desunt. Vallae adnotatio aliquid miri habet, nam si 'antiquissimus codex' idem est, ex quo 'Probi' scholia desumpsit, et in satirae contextu versus illos exstitisse et in margine adscriptos fuisse putandum est, unde effici videtur scholia 'Probiana' ex alio codice esse transcripta, in quo versus tres deerant, eodem fere modo, quo in II versus 365, 32—33 ad v. 348 (omisso *i[n] a[lio]*? cf. adn. ad VI 348, 3). Sane interpretatio versuum apud Vallam item desideratur atque in II l. c. Non tamen prorsus abest suspicio a 'Probo' adnotatum fuisse *hi tres versiculi in multis non sunt codicibus* et Vallae verba 'Probus etiam refert' ad hanc pertinere adnotationem, quam Valla quasi suam profert; nam talia alibi 'Probo' ipsi adscribit, v. ad VI 365 et 632, praeterea ad VI 238, ubi codicis L accedit testimonium. Ceterum cf. Leo, Herm. XLIV 606 sq., Clauss 29 et 33 sqq. (ubi per errorem contendit versus etiam in G esse scriptos). 615] cf. Suet. Calig. 25 et 30. 616 2] cf. VI 133 c. adn. *mox nati*] cf. VII 196 *mox ut natus fueris*; X 283 *mox quam suscepit bellum*; v. SS. § 320 Add. b (p. 759) et § 299 (p. 736). 619] animadvertit cod. L propius abesse a scholiis π quam Vallam, qui more suo verba fontis mutasse videtur (*mundus π L: orbis Valla*). 620 1] cf. 628. 622 1 *ridens*] cf. VI 115; V 137, 2; 151; adn. ad I 6, 2. 626 1] cf. VI 133 c. adn. 628] cf. 620. 631 (Suppl.)] incertum, utrum Valla interpretationem ex 'Probo' habeat an ipse confecerit; sane haec adnotatio eiusdem est prosapiae atque ea, quae ad VI 345 legitur. 632 (Suppl.)] versus 632 et 633 omitunt P¹G (cum aliis: v. Achaintre ad l.) aequae ac v. 558 et 559 (cf. ad h. l.); scholia antiqua desunt, nam quae in φ χ et L adnotantur medium aevum redolent. Ceterum cf. Matth. 304; Leo, Herm. XLIV 605 adn. 1; Clauss 29. 634 *de . . . re egressus*] v. Ind. s. 'de'; cf. IV 50 c. adn. 638 2] cf. Strauch 29; Matth. 272; Friedl. ad l. Hic quoque scholia L et φ χ ab antiquo pendere commento manifestum est (schol. φ χ exscripsit Myth. Vatic. II 139). *convictum in crimine*] cf. adn. ad XV 26; Ind. s. 'in'. 640] male scholiasta priorem versus partem cum posteriore coniunxit. 645 *super pro de*]: v. Ind. s. 'super'; cf. SS. § 188 a (p. 540). 653 1 *ad auxilium (venisset . . . petit)* pro *auxilio*: cf. SS. § 35 (p. 410). *plagatus*] cf. ad XIII 113; *pl.* pro *vulnerare* legitur ap. August. De c. d. XXI 11; Zach. 3, 6 (Vulg.); Cassiod. Hist. eccl. III 2. *petit se curari*] v. Ind. s. 'petere'; cf. SS. § 170 A c (p. 585). *promisso hoc ut numquam etc.*] cf. SS. § 322 (p. 761). *curatus est, recessit*] cf. VI 526 c. adn. *suus pro eius*] cf. adn. ad V 115. *venit in Troia*] cf. adn. ad II 170, 1. 659] cf. I 70 c. adn.

661] cf. Friedl. ad l.; Murenam pro Lucullo fort. substituerunt Carolini ex Ciceronis pro Murena oratione (§ 20), quam illis praesto fuisse veri simile est (cod. Cluniacensem dico a Poggio subductum).

VII

1 1] de ratione inter inscriptionem satirae et scholion inutile intercedente v. Knoche, Gnom. IV 100 sq.; cf. etiam Praef. § 5 et adn. ad III 1; IV 1. Quis esset ille 'Caesar', quem poeta laudibus effert, antiqui interpretes cum non perspexissent, alii de Nerone poeta cogitaverunt (cf. VIII 221 c. schol.), alii de Domitiano, fort. propter temporum rationem simulque memores eorum, quae Suet. Dom. 2, 2 et Tac. Hist. IV 86 de hoc imperatore scripserunt; qua in re non est neglegendum duos illos imperatores in his scholiis saepissime confundi (v. Ind. s. 'Nero' et 'Domit.'). Ceterum nostra quoque aetate viri docti ambigunt, utrum Traianum an Hadrianum poeta in animo habuerit, atque cum plerique hunc dici sibi persuaserint, nuperrime exstitit qui illo regnante non solum septimam satiram scriptam sed etiam totum tertium librum editum esse statueret (cf. P. Ercole, 'Riv. di fil.' n. s. VII 184 sqq.). Ad LZ: scripsit excidium Ilii cf. Tac. Ann. XV 39 *cecinnisse Troianum excidium* (*ἄλωσις Ἰλίου* Dio 62, 18; item Suet. Nero 38, 2). 4 1] fort. legit *gabīs*, ut erat in P ante corr. (gl. *apud Gabīs civitatem* = Vat. Urb. 342). 4 2 *mediastrini*] sic etiam Nonius 123, 26; 143, 4; 479, 4 (Cato, Lucil.); sic vel *mediastin-* codd. Prisc. GL III 481, 23 et glossaria (v. Thes. gl. s. v.), *mediestin-* schol. φ χ (gl. Vat. Reg. 2029); cf. Marx ad Lucil. v. 512. 6] cf. Serv. ad Ecl. 10, 12 *Ag. . . fons est Boeotiae*, ubi schol. Lemov. add. *Callimachus Ag. fontem esse dicit Permessi fluminis*: ex horum fonte, id est Donati comm. Vergiliano, scholiasta pendere videtur; v. Roscher, 'Lex. d. gr. u. r. Myth.' s. v. 'Permessos'. 8 1] cf. Fest. 236, 1 L.; schol. Lemov. ad Ecl. 7, 21. 8 2] quid verba *inde quadrantes* sibi velint, non liquet; si Barthium sequi liceret, additamentum esset ad explicandum 'denarius'. 12 *aut pro et* (sic Valla; vel L)] cf. SS. § 247 Add. e (p. 674); de *vel pro et* cf. ibid. § 248 Add. b (p. 676); v. etiam Ind. 20] 'huc agite' legisse videtur. 22 *per carmina* pro abl. instr. *carminibus* (sic LZ)] v. Ind. s. 'per'; cf. SS. § 115 (p. 521). 23 1 *membrana implentur*] sic solus P¹ in satira, quam lectionem defendit Beer, Spicil. 41 et 71, scholion 1 genuinum, schol. 3 ab interprete male docto additum esse ratus; at consensus Vallae et codd. LZ verba *in croceam — membranam* ad communem cum schol. π 3 fontem redire satis docet, unde schol. π 1 magis pro additicio habendum esse efficitur, quod fort. in II demum accessit. Neutrum *membranum*

legitur ap. Isid. VI 11, 1; 4 et in glossariis (v. Thes. gl. s. v.), demin. *membranulum* ap. Apul. Met. VI 26; cf. etiam schol. ad Pers. III 10 'notandum feminino genere *membrana*'. 23 2] cf. Isid. VI 11, 4 (ex schol. Pers.?) '*bicolor*' quod a confectore una tinguitur parte, id est crocatur; 'inunctae' sc. cedrio, v. Friedl. ad l. 24 *focum*] cf. adn. ad III 214. 27] communem omnium scholiorum (π , 'Prob.', LZ, $\varphi \chi$) originem duplex haec interpretatio, cuius prima pars ineptissima est, optime ostendit. 29 3 a labore confecti] v. Ind. s. 'ab'; cf. SS. § 54 a Add. δ (p. 435). 32 1] schol. L a scholiis π non pendere hic quoque dilucide apparet; cf. ad VIII 29, 3; Praef. § 5. 34 ac per hoc] fort. scholion ope codicis L supplendum est, quamquam alibi quoque interpretatio a verbis *ac per hoc* incipiens legitur; cf. adn. ad I 149, 1. 38] cf. PW. VIII 2213. 40] interpretes *maculosas* legisse planum est; ex schol. π fort. F *maculosos* (pro *-sas*) scripsit, cum reliqui nostri omnes *maculonius* (*-nis* P¹, cf. Vahlen Op. ac. I 249 adn.) exhibeant, cui adiectae reperiuntur glossae *proprium nomen avari divitis* μ vel *pr. divitis et avari* φ vel *pro omni avaro* ψ (U, Urb. 342) vel *dives avarus* (Reg. 2029). Cum hac lectione illud cohaeret, quod in v. 39 pro *et*, quod in solo P¹ est, legitur *at* (sic GU [ex *ac*], M, XY, al.) vel *aut* (AL, HVB, p FKD). Quomodo scribendum sit, nihil ad me: lectionem *maculosas* in eo exstitisse libro, cui glossae in II translatae adscriptae erant, negari non potest. 42] unde ea fluxerint quae Valla et L adnotant nescio. 46 3] cf. Non. 149, 1. Corruptam lectionem codicis sui explicasse glossatorem apparet (*tigillo* codd. omnes recte). 47 1] cf. III 178, 1 c. adn. 51 *oblivisci*] 'passive utitur' Cramer; cf. SS. § 138 (p. 545). 54 2 *subtile*] sic schol. Bern. ad Ecl. 6, 5 'deductum'; *tenue vel gracile vel subtile* gl. Verg. CGL IV 52, 54. Sed qui Vergili versum adhibuerunt (v. Suppl.), sensum vocis *expositum* non assecuti sunt; recte glossae $\varphi \chi \psi \mu$ et gl. (Iuv.?) CGL IV 68, 2 *abiectus* (cf. π 1) *aut in medio positus*. 59] commentatorem antiquum in v. 60 non *maesta*, sicut P¹ A¹ L¹ (var. l. in M, Vat. 2810, Urb. 342) habent, sed *sana* legisse manifestum est (cf. Cremer 53); sic reliqui codd., nisi quod nonnulli *saeva* praebent (FOZ¹L²); in L m. schol. adscr. *al. sana* (sequitur scholion), in Z m. gloss. *sscr. vel sana*. (Suppl.)] nomina Platonis et Democriti Valla inseruisse videtur ex Cic. De or. II 194, quem statim laudat. 66 *unde*] cf. adn. ad III 262 et VI 387, 3 (*unde em.* Iuv. v. 76). 73 1] interpretem cogitasse de Atreo quodam faeneratore, qui alv. et laen. Rubreni pignori cepisset, non dissimile veri videtur; sic etiam glossae L $\varphi \psi \mu$ *pignerat: loco pignoris* (vel *in pignus*) *sumit et Atreus: nomen divitis* (in solo L adscr. *tragedia*). 73 3] cf. Fest. P. 7, 17 L., unde Burmann in schol. *aleatoriam* scribendum esse coniecit, sed idem *calc-* a calculis lusoriis dici

posse concedit; cf. PW. I 1705 n. 2. 77 *levius*] cf. adn. ad III 162, 2. 80] habemus interpretem, qui recte poetarum nomina agnovit, de Serrano (cf. Quintil. X 1, 89) et Saleio (cf. Tac. Dial. 5, 2 et 9, 3; Quintil. l. c. 90) nihil novit (sch. 1, cf. Suppl.); habemus alterum (sch. 4, cf. Suppl.) sano ingenio carentem, qui deceptus maiuscula libri scriptura de vasis fictilibus agi putabat: ex talibus ineptiis prodierunt variae lectiones, quibus codd. Iuv. inquinatae sunt (*sarrano* ω [*sarreno* G] et *salino* ALH²VBKMP al., adscripto saepius recto *saleio*; ad cod. P¹ cf. app. cr. de S). Valla cum in lemmate *Sarrhaeno* et *Saleio* scripserit, codicem 'antiquissimum' videtur secutus esse, nam adiungit 'iuniores (sc. codices) vero *salino* legunt et *sarrano*' etc. 80 2 *in quo . . . solebat manducare*] cf. adn. ad II 95, 1 et I 144. Ex diversis libris adnotationes 2 et 3 collectas esse patet. 83 2 *ipsud*] cf. adn. ad VI 343, 3. 87 *ab eodem* aut pro *ab eo* aut pro *ab ipso*: cf. SS. § 80 e (p. 479); v. etiam adn. ad III 178, 2. 92] cf. Vita 2 c. adn. et Praef. § 7. 92 2 *Missus in exilio*] cf. adn. ad II 170, 1. 96 *remunerabatur*] passive ut ap. Front., Apul., Min. Fel., Tertull. 99 *historia*] cf. adn. ad I 1; v. 98, 1; 102; 105. 103] v. ad v. 99. 104] cf. Friedl. ad l. 105 *in uno loco*] *in umbra et lecto* Schulz ex Iuv., fort. recte. *quid consequuntur*] cf. SS. § 269 (p. 694). 107 *breves*] sc. libros, id est libellos. 110 2 *dubium in legendo* pro *in legendum = ad l.*: v. Ind. s. 'in'; cf. SS. § 131 Add. ζ (p. 538) et b (p. 537). 112 1] cf. schol. ad Pers. II 31 et 33. 114] num scholiasta cum π legerit *Lacernae*, incertum; in reliquis libris *Lacertae* est, ut Valla habet. 115 2 et 3] *nugae*. Cf. adn. ad XIV 90, 3. 116 (Suppl.) *nomen iudicis*] iterum *nugae*. 118] satis mire interpretes non de scalis domus illius, cuius sub tegulis pauper advocatus habitabat, sed de scalis cogitaverunt, quibus velut bibliopolae ad depromendos ex armariis vel forulis libros utebantur, unde scalas pro ipsis armariis dictas sibi persuaserunt; armaria vero fuerunt qui pro casis et stationibus dicta putarent (cf. Ps. Acron [schol. I] ad Hor. S. I 4, 71 'bibliopolae stationes et armaria circa pilas vel columnas habebant'), sc. advocatorum (cf. Gell. NA. XIII 13, 1 'in plerisque Romae stationibus ius publice docentium aut respondentium'). Qui Ciceronis locum adiecit (is opinor qui scholii 3 auctor est), vix recte eum intellexit, nam ut ex eiusdem orationis fragmentis 12 et 14 nec non ex Asconii argumento (p. 49, 5 St. = 405, 22 Sch.) apparet, de scalis agitur, quibus ad tectum evaditur. Eandem fere, quam in π habemus, farraginem etiam in communi Vallae et schol. LZ \times fonte exstitisse in promptu est; consentiunt contra π in eo quod *quaedam* pro *quidam* et *correpsimus* pro *correpsit* habent, illud fort. ad *casae et stationes* accommodatum, hoc ni fallor recte, siquidem Asconio teste Cominii fratres in

scalas fugerunt, Cicero autem alterum Cominium, qui 'repetiit Cornelium lege maiestatis' (Asc.), loquentem induxisse videtur (cf. *inquit*). 120 1 (Suppl.)] mire ultimum glossae π ad v. 119 verbum *vocabulum* cum sequenti glossa in L quoque coniunctum legitur: communis ni fallor originis testimonium. Nam *vocabulum* sine dubio ad *vocis* pertinet: nusquam enim pro eo quod est *nomen* in talibus glossis legitur; expectes potius *genus*, sicut glossae $\varphi \psi \mu$ habent, cf. V 81; XIV 131; al. 121 2 *cibarium* (*vinum*)] cf. Varro ap. Non. 93, 10; al. (v. Th. l. l.). 124 1] *hoc pacto* sc. 'ex foedere pragmaticorum' Aemilius non totum pretium, sed *quintas tantummodo partes acciperet*. *in pretio*] cf. SS. § 131 Add. ζ (p. 538). 128] de lacuna scholiorum π v. Praef. § 2. 130 (Suppl.)] cf. Friedl. ad l. 134 (Suppl.)] scholion a grammatico pendere videtur, qui de voce *stlata* disserens (ut Fest. 313, 5) Ennianum exemplum attulit: prorsus eadem res in scholio ad XIV 208, ubi similiter recens *vocabulum* additur (hic *bataliaria*, illic *threpsa*), ex eadem opinor officina; cf. 'Philol. Wochenschr.' 1923, 572 sqq. 146 (Suppl.)] utrum schol. L ad lectionem *producere* (sic π GUA, Reg. 2029) an *deducere* (sic plerique) pertineat, non satis liquet: potuit enim interpres ad illud supplere 'in conspectum', potuit hoc verbis 'in consp. prod.' explicare. 154 (Suppl.)] verba, quae apud Vallam initio adnotationis leguntur 'historia vel fabula ab aliquo tum scripta tam frequenter exponebatur ut (prov. t. Pr. fuerit)', ipsius esse puto; in aliquo codice glossam *cambre* (vel *gambre*): *nomen fabulae nobis incognitae* ($\varphi \psi \mu$) legit, in 'Probi' scholio Graecum proverbium latere non intellexit. Item quae apud eundem Vallam sequuntur 'omnibus tritum, cum nihil tam sibi fuisse cognitum significare voluerunt' antiquo commento tribuere valde dubito: verum servasse videntur LZ. 163 *a tertio lapide*] pro *ad t. lapidem*: utrum propter sequens *ab urbe* an propter confusionem praepositionum *ab* et *ad* (cf. SS. § 90 Add. e [p. 498])? Cf. etiam Iul. Victor III 8 (RhLM 381, 29 Halm). *territus est quod*] cf. SS. § 288 (p. 723). 173 2] cf. I 6, 2 c. adn. 174 (Suppl.)] ad tertiam quam L praebat interpretationem cf. lemma schol. π 2 *submola* (*sup- P*). 174 2 *modicum*] cf. adn. ad III 195. *gradilis panis*] cf. Cod. Theod. XIV 17, 2; Mommsen, 'Ges. Schr.' VII 510. 175 *per . . . magistras*] cf. Greg. Tur. H. Fr. V 6 *per multos medicos ambulans vadunt*] cf. adn. ad VI 521. 180 *de luto*] v. Ind. s. 'de'; cf. SS. § 54 Add. η (p. 437). 194 1 *infrigidatus*] cf. adn. ad IV 6. 196 *mox ut*] cf. adn. ad VI 616, 2. 197 *perducit*] sc. *Fortuna*; hoc et in sch. sq. subaud. 198 *de consulatu ad oratorem*] sim. II 141, 2 *de sterilitate fecundam*, III 29 *ex sordidis rebus divites*. 199 1 et 2] cf. Suet. fr. 210 (p. 355 Reiff.) cum locis parall. 199 2 *captivus*] cf. Gell. NA. XV 4, 3. *in urbe*] cf. adn. ad II

170, 1. 199 3 *Fortuna faciente*] cf. adn. ad I 64. 204 *perit*
 pro *perit*, ut *petit* pro *petit* VI 526. 204 1 *apud Athenas*] v.
 Ind. s. 'apud'; cf. SS. § 92 (p. 499). 204 2] cf. PW. III 1612
 n. 5; fort. rectius schol. L utrumque suspendio perisse tradit.
 208] cf. Non. 202, 7 (Sall., Verg.); Serv. ad Georg. IV 182 (Sall.);
 Lact. Plac. ad Stat. Theb. VI 195 [210] (Sall., Verg.); An. Bob.
 GL I 548, 13 (Verg.); De dub. nom. GL V 576, 5 (Aem. Macer);
 Lib. gloss., CGL V 186, 31 (Sall.). De fonte v. adn. ad VI 155;
 Praef. § 8. 214 2] cf. VIII 234, 2. 218 2] cf. Thes. gl. s. v.
 'acoenonitus', quod qui interpretatus est *qui nulli communicat*,
 ap. Iuv. 'acoenonetus' legit et ἀκοινώνητος intellexit.
 221 1 *distrahit*] cf. adn. ad IV 55, 2. 221 3] cf. Schol. Dan. ad
 Aen. IV 143. 224 *aut*] compiler duas glossas ad v. 223 et
 224 coniunxisse videtur. 226 2] hariolatur scholiasta memor
 fort. Donati qui in vita Verg. 8 poetam 'aquilo colore' fuisse
 narrat. In LZ adnotatur *Virgilius enim rusticissimo vultu fuit et*
colore fuligineo (! fere eadem schol. ζ; *V. fuscus fuit et niger*
 schol. φ). 229 *enim pro autem* (sed Iuv.). 233] in Vat.
 2810 glossae *nomen est loci* (v. schol. φ ζ) additum est *dicit autem*
balnea Daphnidis. Cf. Friedl. ad l.; PW. II ser. IV 511. 234 1] gloss.
 L φ ψ μ *Caietam* Aeneae nutricem indicant ('*Anchisae*' hīc pro
 '*Aeneae*' posuit ψ, cons. L). 234 (Suppl.)] qui scholion de Arche-
 moro adscripsit, non curavit sensum versuum 234–236 (item qui
 gloss. π 1 adpinxit), sed a nomine, quod in libro suo invenerat,
 profectus sua ipse adnotatione corruptum esse illud *Archemori*
 comprobavit, quod plerique exhibent codices (etiam π = II;
anchemoli habent K¹ et Vat. 2810, *Anchemori* GU). Ad schol.
 cf. Lact. Plac. ad Stat. Theb. IV 717 et 721; ad Statium rele-
 gant Z ζ. 243] cf. Capitol., Vita M. Antonini 11.; Meier 13

VIII

5 1 *picturae*] scholiasta vocibus 'pictos . . . vultus' v. 2 seduc-
 tus est in eum errorem, ut maiores in *perpetua imagine* (ad v. 6)
 pictos esse sibi fingeret et dimidios Curios (v. Suppl.) et aures
 nasosque (!) Corvini et Galbae *vetustate detritos* satis mire con-
 tenderet, cum procul omni dubio poeta maiorum effigies e cera
 fictas in animo haberet, quibus colores erant inducti. Num is,
 qui schol. 2 addidit, rectius senserit, valde dubito. 6] verba
imagine perpetua et in qua . . . est pictus unam efficere adnota-
 tionem non est quod pluribus demonstratur. Hoc scholion olim
 ad v. 6/8 margini adpictum cum in codicem II transferretur, in
 duas partes discissum est, praesertim ea de causa, quia in II
 v. 7 inter 6 et 8 interpositus erat, cui erant adscriptae glossae,
 quibus verba 'multa virga' explicarentur. Tum qui librum π ex
 II confecit, ultima cuiusque versus verba singulis particulis

lemmatum loco praefixit. Apparet ergo in illo quoque codice, ex quo scholia translata sunt, defuisse versum 7, sicut deest in plerisque qui aetatem tulerunt codicibus (cf. etiam Valla 'hic versiculus in vetustissimis codicibus fere non invenitur': quae videntur ipsius Vallae esse verba); exstat in π , a manu sec. adscriptus legitur in KDY, deinde reperitur in libris recentissimis (qui pro 'Corvinum' substituerunt 'Fabricium': sic iam K²). 7] glossis codici II propriis ac peculiaribus (quales alibi quoque exstant) verba 'multa virga' non recte explicari demonstraverunt Ruperti et Friedl. ad l., Leo Herm. XLIV 610 adn., Clauss 50; agitur de stemmatis ramis (cf. Pers. III 8). 10] cf. Schol. Vatic. ad Georg. III 230 *legunt et 'pernox'*; 'pernix' codd. Verg.; Non., Serv. 11 *ab ortu quoque = vel ab ortu*: cf. SS. § 232 (p. 662). 13 1] ineptit scholiasta poetam ad Q. Fabium Maximum Allobrogicum alludere non intellegens; aequae errat auctor glossae 3, neque qui glossam 2 scripsit rem plane perspexisse videtur. 13 4] cf. Wiss. 273. 14] cf. Ovid. Fast. II 237 'Herculeae . . . gentis'. 15] recte glossa 2 (= $\psi \mu$), cf. schol. $\varphi \chi$ *Euganea est locus Galliae optima lanae ferax*; Comm. Bern. et Adnot. ad Lucan. VII 192. 29 1] Tibullum laudat etiam Schol. Lemov. ad Georg. I 19; v. Praef. § 8. 29 2] cf. Wiss. 354 c. adn. 1. 29 3] v. Praef. § 5. 36 *consuere*] cf. Charis. GL I 253, 1 = 330, 21 Barw. (Prisc. GL II 508, 5). 39] exemplum scholii in duas particulas disiecti et in diversas margines distributi, quod iam in vetere libro factum esse demonstratur scholio L, ubi altera adnotationis pars desideratur (quae antecedunt, proprium efficiunt scholion, cf. *vel*); idem apparet ex schol. $\varphi \chi$, ubi mutilatum scholion adiectis verbis *et Ponticus* (cf. v. 1; 75; 179) male suppletum est. 51 3 *Galliarum*] cf. adn. ad III 320. 53 2] cf. Thes. gl. s. v. 'Herma' et 'Hermula'. 60 *quoquo pro quocumque Iuv. et venerit pro venit Iuv.*: cf. SS. § 275 (p. 709). 63 *in ultimis Sabinis*] sc. a Roma proficiscenti. 64 3 *venit*] cf. SS. § 269 (p. 694). 65 *distrahuntur*] cf. adn. ad IV 55, 2. 66] gl. 1 sine dubio falsa est, melior gl. 2, optima fort. gl. $\psi \mu$ *minora vehicula*, cf. gl. L *vehicula minora raedarum, quae equi trahunt*; schol. $\varphi \chi$ *Epiroedia dicuntur minores redae* ('some kind of carriage or cart' Duff ad l.). 81] cf. VI 486, 1. 86] cf. Strauch 38; Friedl. ad l. *in quod descendebat*] cf. II 142, 2 c. adn. 93] non recte Buech. (ap. Friedl. ad l.) lectionem codd. ω *Tutor* ex scholiis receptam esse contendit, nam tuo iure quaeras, unde scholiasta eam habeat; immo vero scholion pendet a cod. Iuv., in quo *Tutor* exstabat, et cum aliis in codicem II translatus est, in quo per errorem scriptum erat *et Capito et Numitor*: quam lectionem Hosius 93 sq. sat probabiliter ex Verg. Aen. VI 768 *et Capys et Numitor* derivavit. Quod in P

'manu antiqua' suprascriptum est *vel Tutor*, hoc non ad π referendum esse docet lemma scholii 93, 1; accessit ergo v. l. in P demum, fort. a librario ex scholio hausta. De (Cossutiano) Capitone cf. imprimis Tac. Ann. XIII 33 'Coss. Capitonem Cilices detulerant . . . lege repetundarum damnatus est'; de Tutore nihil tale traditum est (Vallaei Tutores consules fuerunt a. 28 et 46). V. Friedl. ad l.; PW. IV 1673. 98 *depraedatae*] verb. transit. exstat ap. Septim. Dict. 2, 16; Ambros. De fide 2, 3; deponens legitur infra ad v. 106; cf. Th. l. l. s. v. 105 1] pro *peior* Maurenbr. ad Sall. fr. scripsit *nocentior*; Stephan (ibid. p. 108) coniecerat *damnosior*. Mihi *peior* ante *pir-* facillime excidere potuisse videtur. 105 3] illud *cantonius* cod. π ex dittogr. (antecedit *hinc*) natum est, cf. P. Ad rem cf. Ascon. ad Cic. in tog. cand. p. 65, 23 St. 112 *gymnasio . . . palaestrae*] cf. Thes. gl. s. v. 'gymnasium'. *poterint*] cf. SS. 'Formenl.' § 247 b (p. 340). 114 *Spanos*] sc. *dicit*: aut glossa ad v. 116 'Horrida vitanda est Hispania' pertinet aut insipiens nescio quis illam ad 'gentis' adpinxit; utut est, a scholio quod sequitur discernenda est. *de resina*] v. Ind. s. 'de'; cf. SS. § 54 a Add. η (p. 437). De re cf. Friedl. ad l. 116 1 *enim = autem*. 127 3 *distratur*] cf. adn. ad IV 55, 2. 144 *vadens*] cf. adn. ad VI 521. 145 *apud Santonas oppidum G.*] cf. adn. ad VII 204, 1. 145 (Suppl.)] quid sit *ardeliunculus*, dubium esse non potest, 'crassus' sc. 'habitus' (ad III 170) cum 'capitis indumento' (ad VI 118) coniunctus; nomen a voce *ardelio* quasi per iocum derivatum esse videtur, id est amiculum ardelionum, quali etiam latrones utuntur (varias variorum coniecturas congegit Iahn; cf. Friedl. ad l.; v. etiam Reich, 'D. Mimus' I 445). 147 *Lateranus*] cf. ad v. 160, 2. 153 *manuas*] cf. Thes. gl. s. v. 154] scholiasta non intellegens ad *infundet* subaudiendum esse *in praesepe* de consuetudine raedariorum cogitat, qui tali modo fessa iumenta instimulabant, sicut hodieque panem vino decocto infusum dare solent; nihil igitur mutandum (*avenae* Buech., *faeno* Schulz, qui Apul. Met. VII 14 comparat). 155] cf. Fest. P. 325, 1 L.; Friedl. ad l. 156 1] *qui consul fertur* Buech., at verbum in *-itur* desinens videtur excidisse, qua de causa olim conieceram *qui consul* (*fing*)itur sc. a poeta; nunc schol. ad v. 150 respiciens praetulerim quod in textum recepi supplementum. 160 2 *Damasippo*] iam in v. 147 codices in duas discedunt partes: π GU *Lateranus* exhibent, reliqui *Damasippus* (illud in M, hoc in PU pro varia lectione adscriptum); eadem res in v. 151 (ubi tamen GU cum ω faciunt) et 167. Nomen Damasippi ex v. 185 petitum (fort. propter etymologiam) mulioni consuli iam antiqua aetate impositum esse ex scholiis elucet; nam et ad v. 160 et ad v. 179 scholiasta in suo libro D. legit et ad v. 167, 1 variam adnotat lectionem (quam ne ex cod. II repetas, monet illud *sive*

(pro *vel*) scholiastae proprium); cf. Suppl.; Matth. 295. Itaque dubium est, num in v. 147 *Lateranus* recte ponatur in lemmate. *manet*] cf. adn. ad III 166, 1. 162 1 *tabernariae*] cf. Isid. Orig. XV 2, 43; Novell. Marc. 4. 167 1] cf. adn. ad 160, 2. 167 3 *capsariciis*] ἄπ. λεγ.; *carbasineis* Dufresne; Th. l. l. s. hac voce: *aut quae l. carbasinis tegitur*, sc. popina: qua de correctura dubito num sit necessaria. 169 *Rhenus inter Alamanniam et Gallos*] cf. schol. Vatic. ad Verg. Ecl. 1, 62 (p. 14, 4 Th. app. cr. *quae (Germania et Gallia) Rheno tantum disterminantur*; v. PW. I 1279; Mommsen, 'Ges. Schr.' VII 510; Funaioli, 'Eseg. Virg. ant.', Mediol. 1930, 409. Talia etiam s. V in. a scholiasta scribi potuisse crediderim, qui aut fontem antiquiorem (Donati comm. Verg.?) sequebatur aut sinistram fluminis ripam ab Alamannis occupatam nondum noverat. 175 2] ineptissimae cuiusdam proferuntur coniecturae: cf. Vallae *sunt qui legant* (= *legere velint*, ut saepe apud commentatores) et illud schol. π *si . . . si . . . si*, quod item coniecturae indicium esse solet (cf. ad X 59; simil. *aut . . . aut . . .* ad XII 73); v. Matth. 297; Knoche 65 et 67. *loculorum*] cf. Placid. (?), CGL V 97, 23; Fulgent. Exp. serm. ant. 1 p. 111, 8 H.; Wessner, Comm. phil. Ien. VI 2 p. 105 sq.; fort. etiam *lectuli* in L ex *loculi* ortum est. Valla primam fontis partem more suo leviter mutasse videtur (ad *pollinctores* cf. Fulg. l. c. 3; Thes. gl. s. v.; ad *capulorum* cf. Thes. gl. s. v.); pro passiva enuntiati relativi forma, in qua consentiunt π et L, activam substituit; itaque *capulorum*, quod Iahn proposuit, recipere dubitavi, quamquam post (*sand*) *api-larum*) facile excidere potuit. *de amphith. eiciuntur*] cf. adn. ad IV 50. De scholiastae aetate huius adnotationis auxilio definienda v. Knoche 65. 181 3] eadem ad XI 176, 2 adnotantur. 182 1 *passivo*] cf. August. c. Adam. 24. 182 2] cf. IV 153, 1. 183 *imitati*] *criminati* Schulz, at cf. 'utimur exemplis'. 186] cf. Don. (ad Ter.) De com. 8; Reich, 'D. Mimus' I 608 adn. 3. 186 4 et 187] cf. etiam XIII 109 et 111; v. Teuffel, HLR⁷ § 285, 1; Schanz² § 417; Reich l. c. 564. 190 2] cf. Meier 13. 190 3] nugatur interpretes vocem a *tris* et *currere* derivans; v. Friedl. ad l. 191 *neaniscologos*] ἄπ. λεγ. 200] cf. Fest. 358, 7 L.; Meier 12. 201] cf. Meier 10. 203 2 *indignatur*] sc. poeta, cf. IV 154, 2. 207] comprehenderunt interpretes *tunicae de faucibus aurea cum se porrigat* sc. tunica, sed explicando loco sane ad intellegendum difficili frustra operam dederunt: alii 'tunicam de faucibus' ideo dictam putabant, quod tunica gladiatoris in pugnam procedentis fibula (aurea?) contineretur (cf. Ovid. Met. VIII 318 'mordebat fibula vestem'; XIV 394 'fibula quod fuerat vestemque momorderat aurum') 'a faucibus' (= sub faucibus); alii de virgulis (aureis) cogitabant, quae sicut virgulae purpureae Gallorum, a faucibus

gladiatoris dependerent; similiter alterius adnotationis auctor tunicam ad guttur funiculis (aureis) ornatam dici sibi persuasit et huius ornatus causam adiunxit. *Galli*] Buecheleri mutatio *Salii* non quadrat ad ultimam scholii partem, quam ille omisit. *fortuitas* = *inaequales*, ut vid. *de funiculis orn.*] v. Ind. s. 'de'; cf. SS. § 54 Add. η (p. 437); *auro* suppl. Meier 10 adn. 1. 208] cf. Meier 30 sq.; Friedl. ad l.; PW. II Ser. I 691. 208 3 *retiam*] cf. NW. I 828. 213] cf. XIII 155; Thes. gl. s. v. 'culleus'. *Antonia*] cf. Suet. Nero 35, 4. 218 1] falsum. 221 1 *Troados*] alibi semper 'Troica', ut ap. Iuv. 226] ad *stimios* pro *istmios* et *stimiaco* pro *istmiaco* cf. II 86, 2 *stentinis* pro *intestinis* (v. adn.). 228 1] Domitium Neronis avum Sueton. (Nero 4) equites R. matronasque ad agendum mimum produxisse in scaenam tradit. 228 3] codd. Iuv. pro *Melanippes* metathesi quadam ortam formam *Menalippes* exhibent exc. P -pe, H -pes sscr. pi, F -pi, U -pis (ex -pes sscr. i natum?); *Menalippi* etiam legisse videtur qui schol. 3 in II translulit, at falsa interpretatio profecta est a *Melanippi*. Cf. etiam Knoche, Herm. LXIII 348. 229] cf. XV 30, 2; Meier 13. 234 2 et 3] cf. PW. I 1587. 239 2] inepta coniectura (*legitur* = *legi potest*, ut saepe), cf. Matth. 297. Veram lectionem, quae schol. 1 confirmatur, servaverunt P¹ (π) GFH¹, prope accedit U (*mente*), in reliquis legitur *gente*, cui adscripta est (etiam in U!) glossa pro *Romanis* (*scilicet*). 244 *alius . . . alius* pro *alter . . . alter*: cf. SS. § 86 (p. 491). 247] cf. Friedl. ad l. 254] de Decius v. PW. IV. 2279 sqq. (XIV 1188); verba seclusa adscripta sunt ab homine docto, qui Decium filium cum Tuscis et Samnibus bellum gessisse meminerat (cf. Serv. ad Aen. VI 824). 259 1] cf. Liv. IV 3, 12; Arnob. adv. nat. V 18 extr. 264 1 et 2] cf. Hildesheimer, De l. q. inser. de vir. ill. u. R., Berol. 1880, 46. 275 2 *servus*] cf. 'asylo servili' Comm. Bern. ad Lucan. VII 438.

IX

1 *philopygista*] ἄπ. λεγ. *de obsequio*] v. Ind. s. 'de'; cf. SS. § 54 Add. η (p. 437). 2] nugatur scholiasta de Marsya avvocato. 4] *Rabula* hic et ad v. 5 iuxta *Ravola* ad v. 3, sicut *Nebulus* (vel -lo) ad v. 1, 6, 27, 93 iuxta *N(a)evole* ad v. 90 (lemma), librario imputandum videtur; scholiasta nomen a raviendo derivat, unde et 'ravus' et 'ravulus' (Sidon. Apoll. Ep. VIII 11, 3 carm. 49; IX 13, 5 carm. 78), cf. Matth. 299, qui schol. ad VI 379 comparat. De forma scholii cf. V 141; VI 491; VI 34. 5 1] cf. Friedl. ad l.; Leo, Herm. XLIV 612; Clauss 57. 11 3] cf. Varro De l. l. V 143 c. locis parall., quos Goetz-Schoell congresserunt. 16 *quartanarius* = quartana vexatus: ἄπ. λεγ.

272 *modica*] cf. adn. ad III 195. 28] compiler commenti si
 'in alio' libro 'pingues' legit ita ut lacernae accuratius descri-
 bantur, in suo codice habuerit necesse est lectionem quae ad
 lacernas referri non poterat, sed ad aliam vocem sc. 'pretium':
 proximum igitur est, ut pro 'pingues' scriptum fuisse sumamus
 'pingue est' (cf. e. g. IX 63 *est* PA¹L¹ pro *es*). *grossas*] cf.
 Sulp. Sev. Dial. I 21, 4; Vulg. 1 Reg. 12, 16; Ez. 41, 25; 2 Chron.
 10, 16; Cassiod. in ps. 29, 12; v. Roensch 144. *pluviales* =
 quae muniunt a pluvia: ἄπ. λεγ. 30 1] cf. Blümner ap.
 Friedl. ad l. 30 2] cf. III 170, 2. 30 3] haec glossa fort.
 ad v. 29 'duri crassique coloris' adscripta erat ab aliquo, qui v.
 VII 221 'niveique cadurci' meminerat. 31 1 *modicum*] v. ad
 v. 27, 2. 35 1 *salivosus*] legitur Apul. Apol. 59 (p. 68, 1 H.);
 Cael. Aur. acut. II 2, 12. 39 1] similis res atque ad v. 28:
 translata igitur videntur esse scholia in librum a reliquis hic illic
 dissentientem (cf. 'in alio' ad VII 4, 1; XVI 23, 1); exempli
 gratia proposui 'tu istis', sc. mox plura tu istis, quae tibi iam
 dedi, accipies. 40 2] pro *et cevet*, quod legitur in π (P¹) GU,
 reliqui omnes exhibent *atque cavet* cum glossa *in futurum*, quae
 et in U supra *cevet* adscripta est, cum in margine adiectum sit
atque cavet. 45 *non in domino*] ergo scholiasta legit *non*
dominum, sicut plerique codd. exhibent, non *quam d.* cum π
 GUMT. 50 *dextrocheria*] legitur ap. Treb. XXX tyr. 14, 4;
 Capitol. Maxim. 6, 8; 27, 8; al., v. Th. l. l. 53] qui schol. 1
 scripsit, Matronalia et Veneralia confudit, quae et ipsae a ma-
 tronis celebrabantur, cf. Wiss. 290 sq.; recte (cf. Ps. Aeron ad
 Hor. c. III 8, 1) alter scholiasta (2), cuius ultimis verbis error
 prioris interpretis quodammodo refutari videtur. Cf. Mommsen,
 'Ges. Schr.' VII 510; Knoche 66 (qui num recte servaverit tra-
 ditum a Romanis, valde dubito). Schol. 3 olim (fort. ad schol. 1)
 additum erat in margine. 55 1 *milui*] traditam lectionem
milu(a)e defendit Heraeus SdP. 22, sed codd. in talibus rebus
 testes sunt incertae fidei. 57] Schrevelii coniectura *super-*
exhaustus, ut transacto vindemiarum tempore etsi non longe a
 tradita scriptura abest, ideo tamen non placet, quia idem
 epitheton eodem iure agro Trifolino et iugo Cumis imminente
 conveniret; iam si altera scholiorum interpretatio reicienda est,
 non est cur codd. lectionem mutemus, quam sic fere intellegen-
 dam puto: ideo mons Gaurus inanis dicitur, quia super exhausto
 (id est cratere) assurgit; nam qui solidus olim atque integer mons
 erat, nunc est inanis, id est vacuus (cf. V 7 'inani alvo') sive
 evacuatus (cf. Thes. gl. s. v. 'exhaustus') et concavus (cf. schol.
 L *φ inanis . . . usque ad medium concavus*). Sic etiam interpreta-
 tus est, cui schol. 4 debetur; qui vero schol. 5 adiecit, nugas
 protulit. Ceterum cf. Friedl. ad l.; Nissen, 'Ital. Landesk.' II
 736 adn. 3. 57 5 *ab arbore expoliatus*] v. Ind. s. 'ab'; cf. SS.

§ 46 (p. 420). 59 *quam puero* etc.] apparet scholiastam v. 60—62 non intellexisse: debuit pergere *quam amico Archigallo*. 62 1 *inquit dixit*] de pleonasmo vulgari vix cogitandum est: quae Löfst. Per. 229 affert exempla ab hoc diversa sunt. 62 2 *in conducto maneat*] cf. III 166, 1 *care manetur pensione* c. adn. 68 *calciarium*] legitur ap. Suet. Vesp. 8, 3; Dig. II 15, 8, 14; 34, 1, 21; al., v. Th. l. l. 73 *quemadmodum rogasti*] cf. adn. ad VII 105. 75 2 *alio*] cf. NW. II 536. 82 *gratia vel vices rependitur*] quasi εἰν δὲ δὐοῖν, ideo verbi num. sing. 84 3 *nativitatibus*] pro: libris nativitatis (German. 'Geburtsregister'? 'Geburtsanzeigen'?), ut vid. 100 *distratur*] cf. adn. ad IV 55, 2. 101 1] cf. Apollod. III 14, 2. 110 1 *carpiunt*] sic Vict. Vit. 3, 66; cf. NW. III 248 sqq. (252); Th. l. l. III 491, 45. 112] cf. Serv. ad Georg. II 382. 117] cf. Serv. ad Ecl. 3, 77. 118] scholiastam interpretatum esse eam textus formam, quam praebent codd. praeter P, id est versus 118, 120—123, ipsa docet quam profert paraphrasis, cuius ultima pars ad v. 122 sq. spectat (*qui conscientia terretur, liber non est*); nullo modo agnoscit illum 'versum' 119 migrantem, qui in P (et hinc in A) post v. 118, in reliquis post v. 123 insertus est: quem Buecheler pro vetusta glossa (vel paraphrasi) v. 118—121 habet in hexametri formam redacta et male in textum recepta — recte opinor (cf. 'versum' XIV 1 a; XI 161? XIII 166? v. Housm. ad l.). 131 1] Vaticanum quarto demum saeculo septem montibus adnumeratum esse notum est; ap. Serv. ad Aen. VI 783 pro Tarpeio et Vaticano Quirinalis et Ianicularis nominantur; cf. Nissen, 'It. Landesk.' II 499; Richter, 'Topogr. d. St. Rom' 270. 133 (Suppl.)] miror quod non solum Baehrens, sed etiam Morel epigramma de Pompeio ex schol. Lucaneis afferat, postquam Hosius 99 idem in L legi indicavit. Codices, ex quibus Weber (per Lindenbrog. et Oudendorp.) hausit, sunt Paris. 7900 A et Voss. 51 s. X, quibus accedit Berol. 35 s. XIII: qui 'adnotationes super Lucanum' retractatas atque interpolatas exhibent. Ad scholium de duobus Pompei vitiis, quod in illis tribus libris legitur, adiungunt Paris. et Berol. unde *Martialis de eo in epigrammate 'Magnus — virum' quidam autem luxuriae vitium esse dicunt uno digito caput scalpere, ut Iuvenalis (IX 130—133) 'numquam — caput'*. Interpolata sunt haec ex scholiis Iuven. φ, ut iam Weber (p. 580 adn. 2) etsi rem non plane perspiciens indicavit; ex eodem fonte etiam haec recepta sunt; ad I 326 *hinc Iuv. — militaverunt* (= φ χ ad Iuv. II 28); 338 *aliquando et adverbium est — ut Iuv.* (= φ χ ad I. V 97). Error igitur, quo Martialis pro Calvo (cf. Sen. Rhet. VII 4, 7, qui epigramma non integrum exhibet, sc. inde a *digito*, et *credas* pro *dicas* habet) ponitur, non Lucani, sed Iuvenalis scholiastae imputandus est. Vix autem versus illi aliunde peti potuerunt

quam ex antiquo commento Iuvenaliano, cuius frustula totiens in scholiis LZ et φ χ offendimus. 134] versum 134 a, quem exhibet P (cum A), scholia non agnoscunt. 137 1] cf. Plin. NH XII 62. 142 1] cf. Friedl. ad l.; Hildesheimer l. (ad VIII 264, 1) c. 46. *phialam*] cf. adn. ad V 40. 143 *laturas*] legitur ap. Sen. Apocoloc. 14, 3; August. serm. 345, 3. 145 1 *argentarii*] exstat ap. Firmic., Math. IV 15; Cod. Theod. XIII 4, 2; ab., v. Th. l. l. II 516, 67. 145 3 *anaglypharii*] hoc sensu legitur ap. Ambros. Tob. 13, 43.

X

1 *Hispaniae*] cf. adn. ad I 1; fort. fontis scriptura servata est. *divortio*] sim. Tac. Ann. XII 63. 10] cf. Val. Max. IX 12. 12 *apoplexin*] legitur ap. Capitol., M. Anton. 14, 3; Ver. 9, 11; Tertull. de an. 53; Firmic., Math. III 7, 8; al., v. Th. l. l. II 251, 55. 15 1 *praedari*] passive, ut VIII 98 (v. adn.) *deprae-datae sunt*. 18 *vadunt*] cf. adn. ad VI 521. 19 *pauca*] cf. Löfst. Per. 339. *modica*] cf. ibid. 71. 23 *de votis*] cf. titulum satirae 'De votis contrariis' in PAHV (Strozz. 126; al. ?); schol. φ ad in. sat. *In hac satira de votis hominum scribit, qui nonnumquam ea quae suae salutis sunt contraria exoptant . . .* 24] cf. XIV 216, 1. *usque ad Cerealem praef.*] v. Mommsen, 'Ges. Schr.' VII 511; Matth. 262; Leo, Herm. XLIV 602; PW. III 1981 n. 6. 27 *phiala*] cf. adn. ad V 40. 28] cf. Sen. De tr. an. 15, 2; De ira II 10, 5. 31 *unde abundarunt*] cf. SS. § 269 (p. 694). 33] cf. Serv. ad Aen. VI 596; Isid. Orig. XI 1, 127; schol. ad Pers. I 12. 37 *mittentem in circo*] hic non pro *in circum* accipiendum, sed: consul qui in circo est, m. mittit (sc. in arenam); sic Suet. Nero 22, 2 *mittente mappam*; de re cf. PW. XIV 1415. *nam = autem*: cf. SS. § 254 Add. (p. 680). *togam palmatam*] cf. gl. Iuv. GL VII 544, 36. *Tyria hoc est Serrana*] cf. Serv. ad Georg. II 506 (Iuv.). De codd. lectione *virgo vestae pro virgilius* cf. adn. ad I 5, 1. 47 *necdum*] cf. adn. ad I 111, 1. 50 1 *apud Abderam*] cf. adn. ad VII 204, 1. 50 2] cf. Schulz 486. 52 *infami digito*] cf. schol. ad Pers. II 33 (Iuv.). 55 2 *insignare*] cf. Thes. gl. s. v. 57 *tabulam patronatus*] vox *p.* alio sensu exstat ap. Ictos; de *tab. p.* nihil mihi compertum. 59] cf. adn. ad VIII 175, 2; Matth. 299. Sane 'securis percussa' pro eo quod est 'securis percutiens' mire dictum est; fort. ultima verba separanda sunt, cf. L (φ). 60 1 *ad restem* pro *reste*: cf. SS. § 54 a Add. η s. f. (p. 438); § 90 Add. d (p. 498). *cum . . . sustinuerunt*] cf. III 231; SS. § 312 (p. 752). *ex quo . . . per hoc*] sufficeret alterum horum. 63 1] cf. Dio LVIII 9, 1; 11, 4—6. *usque adeo ut ter* adhibetur in hoc scholio! *de eo pro eius*: cf. SS. § 23 a Add. ϑ (p. 392).

super eius nomine = de eius n. (= de eo): cf. SS. § 133 a (p. 540). *et sic (occidi)]* cf. adn. ad I 155, 4. 64 1] videtur legisse *patellae*, ut habent codd. Iuv. praeter π GF. 64 2 aut] hac particula compiler saepius glossas ex diversis libris petitas conglutinavit, velut XII 68. 65 2] in Lucili versu *magnum scripsi* versus antiquioris poetae a Iuvenale receptum ratus; codd. PS (= π) *magna* (ad 'Capitolia' accommod.!) tradentibus nimis fidei habendum non est. 74 1] cf. Wiss. 288 adn. 7. 74 2] exemplum scholii disiecti et in duas margines distributi. 83 *domnīpraedius]* legitur in inscript., v. Th. l. l. V 1943, 28. 84 1] v. Friedl. ad l. 87 3 *accusare in criminibus]* cf. adn. ad XV 26. 87 4 *minus pro non:* cf. SS. § 216 e (p. 643). 89 *secretim]* legitur ap. Ammian. XXIX 1, 6. 92 1 *magistrum militum]* cf. adn. ad IV 1, 1. 92 2] cf. Mommsen, 'Ges. Schr.' VII 510. 93] scholiasta neglegenter usus est Suetonio, qui non Capreas, sed 'vicinam Capreis insulam Apragopolim (hinc accusat. in scholio!)' appellatam esse tradit. 95 1-3] cf. XVI 16 c. adn. 95 3] cf. Tac. Ann. IV 2. *id est super Diocl.]* v. Leo, Herm. XLIV 603 adn. 1. 101 *iuberes tabernariis]* v. Ind. s. 'iubere'; cf. SS. § 14 (p. 376); § 36 I b (p. 411). 102] cf. Porph. et Ps.-Acron ad Hor. Ep. I 11, 30. 108 2 *sive pro vel, ut saepe.* 115 2 et 3] cf. locos quos Goetz-Schoell ad Varr. De l. l. VI 14 congesserunt; qui schol. 3 adscripsit, ineptam schol. 2 etymologiam refutare voluisse videtur. 116] Friedl. ad l. scholio 1 lectionem cod. π 'parcam' explicari censet, quod mihi tam certum non videtur, nam non minus quadrat ad reliquorum codd. lectionem 'uno partam asse Miner-
vam', sc. Minervae signum, quod colit puer, fictile tantum est et ideo vilioris pretii, ut uno asse comparari possit (cf. gl. $\varphi \psi$); si 'parcam M.' legisset, haud scio an potius 'parvo contentam' interpretatus esset. De stipe quidem cogitasse non videtur, neque magis de mercede praeceptoris, sicut recentiores interpretes (in L legitur *Solidum dicit, quem pro doctrina magistro dat, cf. φ Minervam . . . ponit pro ipso magistro*). Ceterum moneo ad *partam* praeter *paratam* adscriptam esse glossam *placatam* in φ , *propitiam* in $\mu \psi$, quae qui adscripsit assem pro stipe accepisse videtur. Ex schol. 2 et 3, quibus sensus v. 116—117 circumscribitur, nihil lucri capitur; schol. 2 ad schol. 3 olim ni fallor adscriptum fuit, nam illud *aut certe* ad similem adnotationem praecedentem spectat, cf. I 133; IV 2; 139; al. 116 2 *qui . . . discit et arc.sequitur eum]* simil. XI 201 *qui . . . ponunt et delectat eos . . . spectare;* cf. SS. § 280 c (p. 714 sq.). 117 *aut = et:* cf. SS. § 247 Add. e (p. 674). 118 2 *a Philippo]* Ph. pro Antipatro posuit, nimirum propter Philippicas orationes; item ad 126. 136] cf. Thes. gl. s. v. 'aplustria'. *superficium]* legitur Dig. 31, 1, 39; v. Thes. gl. s. v. 150 1] cf. Plin. NH. V 43; VII 27;

Solin. 1, 23; 30, 3; 9; Serv. ad Aen. IV 481; Isid. Orig. IX 2, 125; 128; XI 3, 26. 152] cf. Serv. ad Aen. X 13. *acrum*] cf. NW. II 161; Th. l. l. I 357, 2. *suprafundebat*] $\alpha\pi. \lambda\epsilon\gamma.$ 161] cf. Schol. Bob. ad Cic. pro Sestio 142 (p. 143, 13 St.); Hildesheimer l. (ad VIII 264, 1) c. 46; Drescher, 'Beitr. z. Liviussepit.' 46 adn. *Quintum Flaminium*] idem error ap. Auct. De vir. ill. 42, 6 pro 'T. Quinctium Flaminium', cf. Hildesh. l. c. 47 adn. 1. 162] ecce iterum nugator ille (cf. ad V 86, 2; VI 403, 1), qui Prusiam regem et Prusam oppidum confudit. 165] cf. II 155, 2 (*populus*); XI 200. 168 *in Pella*] v. Ind. s. 'in'; cf. SS. § 63 (p. 453). 169 *ad regnandum*] cf. SS. § 177 C b γ (p. 596). 171 1] cf. II 108. *ordinarium lapidem*] cf. Vitruv. II 8, 4 sq. 171 2] cf. Plin. NH. VI 121 *muris duce nos pedes altis, quinquagenos latis*: scholiasta numeros permutavit. 173 *in Achaia transtulisse*] cf. adn. ad II 170, 1. 178 2] cf. Strauch 59; Matth. 293. *Mihi tali post ut dittographia litterae t ex ale ortum et in tali corruptum videtur esse ab inepto illo, qui Horatiani loci ab ipso adpicti (sch. 3) meminerat.* 196 2 *enim = autem.* 200 1] insani ineptiae, qui 'misero giviva' coniunxit. 206 *praeputietur*] $\alpha\pi. \lambda\epsilon\gamma.$ 215 2 *nec = non* (ut *necdum* pro *nondum*): cf. SS. § 216 b (p. 640). 220 *Eppia*] sic codd. Iuv. GU (ex schol. ?), *oppia* π et F (ex π ?), *ippia* (vel *yppia*) reliqui; sic *ippia* pro *eppia* ω VI 82; 104; 114 (ubi U i ex e corr., ut vid.); facit ergo scholiasta cum ω , non cum π . At in v. X 322 quid legerit, non constat: ubi π GUA *oppia* exhibent, in K est *opia*, in LMZHVBFOOT *optia*; pXY cum recent. (cf. Perret 42) praebent *ippia* (vel *y*-). 221] cf. Strauch 19; Friedl. ad l. 222] cf. Strauch 45; Friedl. ad l. 231 *incibat*] si rectum, $\alpha\pi. \lambda\epsilon\gamma.$ (cf. *indiscere* VI 474). 232 *desipes*] $\alpha\pi. \lambda\epsilon\gamma.$ 240 *pone ut*] cf. XIII 11 *p. quod.* 242 *postquam arsisset*] cf. SS. § 297 (p. 734) et § 329 (p. 767 de *ubi iterat.*). 247] hariolantur illi 'alii'. 251 *modicum*] cf. adn. ad III 195. 258 *filiis sui*] cf. adn. ad V 115, 3. 270 *laborare id est arare*] cf. Ital. *laborare*, Francogall. *labourer*. 273] cf. ad VI 661. 276] cf. Comm. Bern. ad Lucan. II 70; Oros. V 19, 3 sqq. *supra ipsum ambiit et ambire supra eum pro a., ut superior illo fieret.* *in Campania*] cf. adn. ad II 170, 1. *aliquis = vir magnus*, cf. Th. l. l. I 1614, 62. 217 1] qui Lucanum laudavit, is v. 276—282 respexit. 283 *mox quam*] cf. adn. ad VI 616, 2. 290 *vadit*] cf. adn. ad VI 521. 293 *propter pro propterea*: cf. Löfst. Per. 280; Baehr. 240. 294] cf. Hildesheimer l. (ad VIII 264, 1) c. 47; Drescher l. (ad X 161) c. 29. 306 *nisi = sed*: cf. SS. § 342 (p. 778). 317] cf. Friedl. ad l. 330] negligenter scholiasta Suetonio (Claud. 29, 3) usus est, nam quae ex illo ad verbum fere descripsit, omnem fidem excedere Suet. ipse monet. 333 3] cf. adn.

ad II 124, 3. 336] cf. Friedl. ad l.; Roßbach, 'Röm. Ehe'
 294. 350 *petiti*] cf. adn. ad VI 526. 355] cf. Comm. Bern.
 ad Lucan. I 625. 365 1 *ne quidem*] cf. SS. § 237 (p. 665);
 Gai. Inst. 1, 67; 3, 93.

XI

8 2 *distrahebant* (9 2; 15; 20 1)] cf. adn. ad IV 55, 2. 14] cf.
 Heraeus SdP. 42. 20 1 *manducent* (20 3)] cf. adn. ad I 144.
 20 3] cf. Thes. gl. s. v. 'miscell.'. 24 1 *quantum distat*] cf. SS.
 § 269 (p. 694). 27 2 *secundum possibilitatem*] cf. Pallad. III 14
pro possibilitate; Mart. Cap. IV § 335 *fandi possib.* 34 *iac-*
anticuli] legitur ap. August. adv. Acad. 3, 8. 35 *si . . . sic*]
 cf. SS. § 334 Add. b (p. 772). 46 1 *ad Baias*] cf. II 155, 2;
 SS. § 90 (p. 497). 50 2 *ad Diocletianas*] cf. Leo, Herm. XLIV
 603 adn. 1; confunduntur thermae Diocl., quae erant in Viminali,
 cum thermis Philippi in Esquilino positae. 58 1] cf. Schol.
 Lemov. ad Georg. I 74; Thes. gl. s. v. 'siliqua'. 58 2 *iubes*
parentur] cf. SS. § 264 h (p. 689). *dicis = iubes.* 63] cf.
 Serv. et Schol. Dan. ad Aen. I 259. *sua*] cf. adn. ad V 115, 3.
causa paelicis] cf. adn. ad VI 235. *vestiendum*] cf. adn. ad
 I 127. 68] cf. Plin. NH XIX 145. 70] vix recte: v. Friedl.
 ad l. 71] cf. Pallad. X 17. 75 1] cf. Friedl. ad l. 80 *fos-*
sis frequens] ut fr. *secretis, contionibus* (Tac.), sim. 87 *ma-*
gister exercitus] cf. adn. ad IV 1, 1. 91] ad initium scholii cf.
 Liv. IX 46, 15; Val. Max. II 2, 9; reliqua scholiasta nescio quis
 verba poetae 'rigidique — timeret' male ad Fabium trahens —
 re vera agitur de M. Livio Salinatore et C. Claudio Nerone
 (v. Friedl.) — ipse sibi finxisse videtur. Quod in PS *fabricius*
 pro *fabium* scriptum est, id librario codicis π ni fallor imputan-
 dum est, qui in versu 91, iuxta quem scholium adscriptum erat,
 Fabricii nomen legerat. Verba *Fabium* — *obvenit* olim ad v. 90
 adiecta fuisse et ab alio 'deperdito' — ut ait Cramer ad l. —
 ope v. 91/92 aucta esse crediderim. Eundem in textu non *po-*
stremo, ut habet P solus (ex glossemate ortum?), sed *rigidique*
 cum reliquis omnibus legisse et ipse persuasum habeo et narratio
 commendare videtur. 95] duae glossae ut saepius (cf. XI
 173; al.) coniunctae: '*Troiug.*' nob. et '*fulcr.*' lectum. (Suppl.)
a fulc. dictum] cf. Serv. ad Aen. VI 604. 100 *ornaturas*] cf.
 adn. ad VI 498, 2. 110 *si avarus*] fort. haec sine *sis* tolerari
 possunt, cf. SS. § 203 Add. β (p. 629); cf. etiam Ind. s. 'quia'.
 111 1] cf. Liv. V 32, 6. 115 *necdum*] cf. adn. ad I 111, 1.
 117 *nucinas*] exstat ap. Ambros. De Iac. II 4, 19. 125 *apud*
Mauritaniam] cf. XV 31 *ap. Aegyptum* et adn. ad VII 204, 1.
praeterea . . . amittit] cf. Plin. NH VIII 7. 138 1] cf. Plin. NH
 VIII 214, ubi pygargi enumerantur cum dammis et strepsi-

cerotibus inter capras feras transmarinas (quae hodie 'antilopae' dicuntur). 138²] apud Plinium X 7 p. aquilae species est (cf. Arist. HA IX 22) *albicante cauda*, sed de hac hic non cogitandum; Lindenbrogium secutus *chenalopex* scripsi, quae est anserum species (Plin. X 56; Arist. VIII 5, 8; Athen. IX 52); nam ea, quae nunc a vv. dd. 'Vulpanser tadorna' appellatur, albam caudam habet. Sed rem admodum incertam esse concedo. 139¹] cf. Isid. Orig. XII 7, 49. 139²] optima huius avis descriptio unde sumpta sit nescio. 140] cf. Diod. III 27; Plin. NH II 107; X 201; Colum. IX 1, 1; 7. 141] de scriptura *laneonum* cf. App. Probi GL IV 197, 29 et Heraeus, AP. 7. 145 *comparatos*] cf. adn. ad III 167. 147 *manciparii*] cf. Thes. gl. s. v. 162¹ *de Syris pro a S.*: cf. SS. § 118 Add. c (p. 527). 162² *lyristria*] ἄπ. λεγ. 169¹ *subauditur*] male *subant* Housman non distinctis scholiis 1 et 2. 172¹ *mesochori*] eodem sensu legitur ap. Sidon. Apoll. Ep. I 2, 9. 172 *testis*] cf. Suet. Nero 20, 3. 175 *puellis . . . impediat*] cf. adn. ad III 255. 176²] cf. VIII 181, 3. 180 *sive pro et (atque Iuv.)*: cf. SS. § 250 Add. (p. 677). 193 et 195] cf. Meier 13. 195¹] adnotatio satis obscura, nam neque de missu illo ordinario aliunde constat neque quomodo verba 'praeda caballorum' explicentur satis liquet. Fort. pertinet ad v. 194 'similisque triumpho', ut intellegenda sit pompa circensis. 195² et 3] haec scholia sumptum praetoris respiciunt. Pro *frangebantur* Meier l. c. *fere agebantur* legendum censet, quae mutatio nescio an necessaria non sit; cf. etiam Hieron. vita Hilar. . . (XX 23, 36 D sq. M.) 'equos partis adversae fregisse'. 166 *Aut — circenses*] additamentum ex margine illatum. 200] cf. II 155, 2 (c. adn.); X 165. 200² *cui — desperavit*] 'plane ficta' Matth. 265; at cf. Liv. XXII 61, 14 'consuli . . . redeunti . . . gratiae actae, quod de re publica non desperasset'. 201] cf. X 116, 2 c. adn. 202] cf. Friedl. ad l.; Meier 11. 208 *rariter*] non legitur nisi in Hermen. Monac. CGIL III 127, 66; 159, 33.

XII

3] illi 'alii' nugantur, ut plerumque. 4² *Gorgon*] cf. NW. I 253. 5 *funem qua*] cf. ibid. 1003. 12 *in his partibus*] cf. adn. ad VI 526. 13 *Trevis*] cf. Itin. Hieros., CSEL XXXIX p. 31, 10. 14¹] scripturae codd. PS *sacerdoti* nimiam fidem habendam non crediderim; glossa lectioni codicis II, in quo fort. a omissum erat, accommodata esse potest. 14² *sacrificia = animalia sacrificanda*. 16 *propter = prope, paene*: cf. SS. § 99 Add. b (p. 505). 28 *proponunt*] cf. ad VI 154; 582. 34] cf. Serv. ad Georg. I 58 (Iuv.) *bebrum*] exstat

ap. Prisc. GL II 150, 13; cf. II 106, 4; v. Th. l. l. s. v. 'fiber',
Thes. gl. s. v. 'castoreum'. 42 *Spanas*] cf. adn. ad I 1, 1.
44 2] cf. Strauch 56; Friedl. et Duff ad l. 47] cf. Diodor.
XVI 53. 53 3] cf. adn. ad I 149, 1. 55] scholiastam *an-*
gustum non ad se explicat sed male ad sequentia traxisse ap-
paret. 61 *sitarchiam*] legitur ap. Apul. Met. II 11; Hieron.
vita Malch. 10; 1 Reg. 9, 7 (Vulg.); Isid. Orig. XX 9, 6. *inter*
sit.] utrum pro *intra sit.* = *in sitarchia* an pro *inter ea quae*
sitarchia continentur? *securem*] probatur Leonis (Herm. XLV 55)
coniectura '*sumendas*(t) . . . *securis*' (-res codd.). 68] duae
glossae ad diversas lectiones a compilatore voce *aut* coniunctae:
cf. adn. ad X 64; Matth. 287; 299; Knoche 67. Similiter
schol. 3 adglutinatum est. 73] cf. adn. ad VIII 175, 2;
adde III 210; Matth. 296; Knoche l. c.; Hosius 90. Cod.
 π *miserabile* habuit, *mirabile* rell. (sed in A ex *miser.* ras. effec-
tum, in L sscr. se mutatum). *quod miseratum sit Phrygibus*]
mire pro *quod misertum sit Phryges*; fort. *miseratum* per errorem
scripsit librarius propter anteced. *miserabile*, nisi *miseratum* pro
verbo transitivo usurpatum est, ut sit *Phr.* = *a Phr.* (cf. etiam
ad XIV 149). 75 et 76] cf. Friedl. ad l. 76 *in melius*] cf.
III 250, 1; SS. § 131 Add. ϵ (p. 538). 77 *intra mare* pro *in*
m.: cf. SS. § 105 (p. 512). 81 *devenerunt in portu*] cf. adn. ad
II 170, 1. 84 2] fuit cum de *immolate hostiis* cogitarem (cf.
Serv. ad Aen. II 133 *mola salsa, qua et frons victimae et foci*
aspergebantur et cultri), ut *immolatis* male propter *hostiis* scrip-
tum sit a librario. Sed vereor ne nimium doctrinae interpreti
tribuam. 90] cf. Plin. NH XXI 27; Isid. Orig. XVII 9, 19;
Thes. gl. s. v. 'viola'. 92 *inde* = *de lucernis* pro *luc.*: cf.
adn. ad VI 387, 3. 95 2 *mirum est ut*] cf. SS. § 324 (p. 763).
impensis] de comparativo loco positivi usurpato vix cogitandum
crit: in π *inpensus* sscr. *i* fuisse videtur, ut librarius -us in -is
corrigere voluerit; quamquam concedo etiam *tam inpensius* in
his scholiis posse tolerari, cf. SS. § 72 Add. b (p. 463). 100 *de*
votis impletur] cf. Ind. s. 'de'; SS. § 54 Add. η (p. 438).
101 *comperto hoc quod*] cf. SS. § 60 b (p. 448). 104 1] scholia-
stam *furva*, non *fulva* cum π (et FA¹: ex π ?) legisse apertum est;
fort. librarius cod. II erravit. 105 1 *apud Lavinium*] cf. adn.
ad VII 204, 1. 105 2] solitae ineptiae. 108 1 *Pyrrhica*] se.
victoria: apud antiquos auctores non reperitur. 111 *ipsud*]
cf. adn. ad VI 343, 3. 115 2 *aliquanti*] cf. adn. ad VI 546.
de servis] cf. ad v. 92.

XIII

11 *ita mali virtutem*] *talem virt.* coni. Schulz, vix recte; malim *eam mali virt.* 3] utrum legerit scholiasta *fallaci* (sic π G; Serv. ad Aen. VI 431) an *fallacis* (sic rell.; Schol. Dan. l. c.), non liquet. 11 *pone quod*] cf. X 240 *p. ut.* 22 *translative*] legitur ap. Porph. ad Hor. c. I 14, 7; 22, 8; IV 1, 6; Ps. Acron (Γ) ad Hor. a. p. 291; Isid. Orig. XVII 6, 23. 23 *infit.*] suspectum: *inficientes* Schulz, quod non intellego; fort. *insipientes* (cf. ad v. 20.) 33 *supra dictum est*] cf. Suppl. ad V 164 c. adn. 34 *quas . . . praestas*] cf. SS. § 269 Add. (p. 695). 44] scholiastae singulis, ut saepe, adhaerentes verbis sensum non intellexerunt: 'siccato nectare' enim idem valet atque 'siccato calice' (cf. V 47) et 'hausto n.'; alterius glossae auctor *saccato* aut legisse aut coniecisse videtur. 52 *dum . . . procederent*] cf. SS. § 305 a (p. 743). 56 2 *deferebat iuveni* (cf. 58 *maioribus*, 59 *senibus def.*)] v. Roensch 74; Th. l. l. V 320, 75. 57] qui Vergili versum adscripsit, in Iuv. suo *fraga* (cf. Ovid. Met. I 104) legit cum P (π), non *farra* cum reliquis; cf. etiam schol. 56, 2 et ad XIV 183. 59] pro *par adeo* in π est *cara deo* (c. d. in lemmate), quod ex errore librarii (cf. II 150 *ponto* pro *conto*, sim.) ortum esse patet (ex π ut vid. G *cara adeo*). 61] cf. Placid., CGIL V 20, 3 (hinc Isid. Orig. XVI 21, 5; cf. 20, 14). 79] glossam non pertinere nisi ad *gurgitibus miris* ipsius docet forma; non igitur est cur de varia lectione (velut *miniis* Porson; cf. etiam Leo app. cr.; Knoche 67) cogitemus. 84 *si non*] sc. *verum dixerim* Cramer; = *si mentior* Heinr. ad Iuv. l. (p. 464). 96 2 et 3] cf. PW. XII 380 sq. Scholion admodum obscurum est. Fort. ante *cui* nonnulla de Ladae morte exciderunt (*qui . . .*), quia quae sequuntur *sed — coronatus est* non habent quibus opponantur. Praeterea de Talari cursore nihil prorsus notum est; qua de causa nescio an alterius Ladae scholiasta mentionem fecerit, cuius etiam Pausan. III 21, 1 meminit (*Ladas Argivus? Ladas alius?*). Nam L. ille, quem in mente habuit interpres, etsi ramum Pisaeae olivae nactus erat, tamen locuples non erat, sed esuriebat: quod in victorem vita statim defunctum minime quadrat. Sequentia Schopen 'audacter', ut ipse ait, sic corrigere conatus est: *melius est cum uno pede* (divitem) *currere, quam pauperem vivere, etsi . . . Ladas*: quae mutatio num necessaria sit dubito; etsi vocem ab illo suppletam, quae τῶ *pauperem* respondeat, desiderari concedo (melius sane schol. 1). Qui schol. 3 scripsit, de celeberrimo illo Lada nihil novisse, sed totus a poetae verbis *quid—olivae* pendere videtur. *apud Elidem*] cf. adn. ad VII 204, 1. 98 *in Elia*] fort. corruptum ex *in elide*; sed periculum est ne auctorem ipsum corrigas. 111] cf. adn. ad VIII 186, 4. 112 *plagatus*] cf. adn. ad XI 653, 1.

138 2 *suum*] cf. adn. ad V 115, 3. 141] cf. Otto, 'Sprichw.' 749. 150 *dropacistas*] exstat ap. Ps. Cyrill., CGL II 281, 19. 155] cf. adn. ad VIII 213. 155 2 *in mari*] cf. adn. ad II 170, 1. 157] agitur de Rutilio Gallico, qui a. p. Chr. n. 89 praefectus urbi erat: scholion igitur nugatorem prodit, cf. Strauch 31; Sueton. Aug. 30, 1 'vigiles commentus est'. 162] cf. Plin. NH XXXVII 44 'vario genere aquarum iuxta Alp̄ infestante guttura hominum'. *gutturosos*] legitur Dig. XXI 1, 12, 2. *sed nam*] cum etiam *sed* apud posteriores vim causalem habeat (cf. Löfst. Per. 33), duae particulae idem significantes copulatae sunt, sicut *sed autem, vero autem, namque enim, itaque ergo* sim.; num alibi exstat *sed nam*, nescio. 164] cf. Thes. gl. s. v. 'caeruleus', 'caesius', 'flavus'. 184 3] non omnino est incredibile eum, qui hoc scholion addidit, *Thaletis* scripsisse; sed etiam librarii poetae versum respicientis error esse potest. 185 *in carcere*] cf. adn. ad II 170, 1. *cum accusatore etc.*] 'ex Iuv. verbis historiolum confinxit scholiasta' recte Schurzfleisch. 196] cf. Strauch 46; Friedl. ad l. 199 *quod pro si vel quando*: cf. SS. § 288 (p. 722). *hoc ipsum pro ob h. i.*: cf. adn. ad I 33, 3. *citra sacram. pro ante sacr., sine sacr.*: cf. SS. § 103 (p. 508). *haec — est*] adnotatio ex margine illata. *vel pro et*: cf. 225. 213 *apud conscientiam suam*] cf. SS. § 92 (p. 499). 225] cf. Serv. ad Aen. I 743 (hinc Isid. Orig. XIII 9, 1 sq.; De n. r. 29 et 30). *vel pro et* (cf. infra), ut saepius. *coruscus*] cf. Heraeus, AP. 24 adn. 161. 240 *verterat in naturam*] cf. XIV 1, 2. 248 *exaudibiles*] act. significatione etiam gl. $\varphi \psi \mu \kappa$ ad X 8: *Faciles: exaudibiles*.

XIV

1 *in naturam vertit*] cf. XIII 240. Versum qui dicitur 1 a scholia π non agnoscunt: omittitur a P¹U¹ (in U a glossatore in marg. super. addito signo \hbar suppletus) L², exstat in reliquis instructus fere glossis; cuius de origine v. Housman et Leo ad l.; Clauss 67. Ad initium satirae $\varphi \chi$ hoc habent scholion: *Hanc satiram scribit ad Fuscinum quendam, in qua docet minores maiorum moribus institui et semper iuniores maiorum exempla velle sectari.* 5] cf. Thes. gl. s. v. 'fritillum'; Isid. Orig. XVIII 61. *Fritinnire etc.*] adnotatio ex margine illata; cf. Non. 7, 8; Thes. gl. s. v. 151 *interrogative*] sc. *praecipit an docet?* alii post *elementis* interpunxisse videntur, sicut is qui scholii 2 auctor est, quem secutus est ni fallor ille, a quo scholia 1 et 3 profecta sunt. 16 *de materia pro materia* (Iuv.): cf. SS. § 118 (p. 525); v. Ind. s. 'de'. 21 *sabana*] legitur ap. Apic. 6, 215; 239; Pallad. VII 7, 3; Veget. Mulom. V 46, 11; Marc. Emp. 26; Isid. Orig. XIX 26, 7; cf. Thes. gl. s. v. 26 *con-*

tinuate] exstat ap. Fest. 414, 22 L. (cf. Paul. 415, 3); GL VII 523, 15. 49 *inpediat tibi*] cf. adn. ad III 255. 51 *similabit*] cf. Hebr. 2, 17 (Vulg.); CGL IV 423, 34 *Simulat filius* (interpret. ad 'patrissat'?). 58 2] cf. Thes. gl. s. v. 'cucurbita'. 61 *vel pro et, ut saepius*. 67] cf. Thes. gl. s. v. 'scobis'. 84 *unde*] cf. adn. ad VI 387, 3. 90 1 et 3 *apud Praeneste*] cf. adn. ad VII 204, 1. 90 2] ineptissimum additamentum (*aut certe!*) ex poetae verbis (cf. v. 91 *Capitolia* > *in Capitolio!*) neglegenter inspectis confictum. *de miraculo pro ex m. vel propter m.*: cf. SS. § 118 (p. 526). 90 3] schol. ex alio fonte petitum a compilatore voce *vero* adglutinatum est, ut VII 115, 2 (Schulz 486). *enim = autem*, ut saepius. 91] scholion neglegentissime ex Suet. compilatum: *hic — donaverit ad Posidem, cohortibus — praeposuerit ad Felicem*, reliqua ad Harpocran pertinent; cf. Matth. 264; Meier 9 adn. 1; Steph. 72. 97 *nulla contemplatione*] cf. Tac. Hist. V 5 *Iudaei mente sola unumque numen intellegunt: profanos qui deum imagines . . . in species hominum effingant* (cf. de Germanis id. Germ. 9 *sola reverentia*). 102] cf. Mommsen, 'Ges. Schr.' VII 510; Knoche 73 (qui scholiastas pluris aestimat quam par est). 109 *frugalitate faciente*] cf. adn. ad I 64. *causa avaritiae*] cf. adn. ad VI 235. 113 *mala*] sc. *aurea*, quod ἀπό κοινοῦ ex sequenti *auream* subaudiendum est: cf. Baehr. 39, 48; SS. § 212 a (p. 638). 120 2] cf. Val. Max. VII 1, 2. 130 1] schol. ad hunc v. pertinere recte vidit Matth. 302, cf. VI 457, 1 c. adn.; glossam ad v. 127 additiciam esse crediderim ad schol. *duo—fac.* falso loco adpictum (cf. VI 457 *omnia permittit*): interpretem in Iuv. *numquam* legisse, ut vult Beer, parum videtur verisimile. 133 *proponitur*] cf. VI 154; 582; XII 28 (ubi item *pon.*). 135 *ubi pro quo* (Iuv.): cf. SS. § 329 Add. (p. 767); vim finalem vocis *quo* non agnovit interpres. 139 *quantum plus . . . tanto plus*] cf. adn. ad II 89, 2; VI 284, 2. Scholiastam *crevit* legisse apparet, non *crevit*, ut est in P¹UFT¹; quodsi Σ *cresc.* exhibet, fort. ex scholio lectionem codicis mutavit. Cf. etiam Knoche 24. 144 *comparas* (Iuv. *mercaris*)] cf. adn. ad III 167. 145 *ad distrahendum*] cf. adn. ad IV 55, 2. 149 *metitum pro messum: ἄπ. ληγ.*; confusa sunt *mensus: metitus* (cf. NW. III 566) et *messus*. 150 *quanti*] v. adn. ad VI 546. *queruntur*] cf. SS. § 269 (p. 694). 151 *confinii*] ni fallor a *confinius* pro *confinis*; v. Th. l. l. IV 216, 10. 156 2] σχῆμα ὑπόνοια quid sibi velit non assequor; at *υγορεία = εἰρωνεία* bene in v. 156—158 quadrat (cf. *scilicet* et Don. ad Ter. Andr. 185, 5 'sc. semper cum ironia ponitur'. Schol. Bemb. ad Heaut. 358 'sc. . . . ironiam significat'). 163 *in colonia*] cf. adn. ad II 170, 1. 168 1] non intellexit scholiasta verba 'unus vernula, tres domini' ad 'infantes quattuor' pertinere, quorum tres erant domini infantes

id est ingenui. 170 2 *novella*] hoc ad 'a scrobe' spectat, sicut
terram ad 'a sulco'. 183] cf. ad XIII 56, 2 (adn. ad 57).
 193 *primus triumphavit*] cf. Plin. NH VII 191; VIII 4; ex Plinio
 Solinus 52, 4, ex Solino Mart. Cap. VI 694, ex Martiano Remi-
 gius Autissiod., quem exscripsit Mythogr. Vatic. III 12, 3. De
 Indico Liberi triumpho cf. PW. V 1039 sq. *inventor vitis*] cf.
 i. a. Isid. Orig. XVII 5, 1. 196 *Gallorum*] immo Britannorum;
 fort. de Brigantione (hodie 'Briançon') cogitavit. 199 *li-
 tuum*] v. NW. I 180. 201 *media parte pro dimidia p.*: cf.
 Löfst. Per. 253. 208] in ultimis scholii verbis latere verum
 vetustioris poetae suspicatus est Buecheler, qui eum Lucilio
 adscripsit; dubitat de Lucilio Marx (Lucil. II p. 437), ea de causa,
 quia 'infans ante Lucilium hac significatione positum non vide-
 tur inveniri' (p. 181): etenim 'pueri infantes' et apud hunc
 poetam v. 486 et 566 legitur et apud Auct. ad Her. II 39, quod
 item valet atque *παῖδες νήπιοι* (= adhuc stulti, imperiti). At
 translata significatione prior esse debet propria, quae ad primam
 pueritiam spectat quamque apud Auct. ad Her. agnoscere mihi
 videor. Ceterum paucissimis illis exemplis non multum com-
 probatur, ne id quidem, ante Ciceronis aetatem neminem vocem
infans nude ponere potuisse. Quid de Ennio auctore iudicandum
 sit, cuius nomen in nonnullis codd. his versibus adscriptum est
 (cf. 'Philol. Wochenschr.' 1923, 575) doctioribus relinquo; sane
 fuerunt olim, qui Ennium a Iuvenale tacite laudatum crederent
 (cf. Heinrich ad l.). Scholiastam autem dissimile veri non est sua
 e grammatico petisse, qui de 'assa nutrice' disputans verum
 veteris poetae attulit (cf. Nonius 57, 8 '*Assas nutrices*' *difficilis
 multi existimant intellectus*), v. adn. ad VII 134 (et VI 155) et
 Praef. § 8; π et L, sicut saepe, duplicem eiusdem scholii formam
 praebent. Ad vocem *threpsa*, quae alibi non exstat, cf. CGIL
 II 329, 9 *Θρέπτειρα* altrix; III 253, 57 *Τροφός Θρέπτειρα* nutrix.
 221 *offocabitur*] legitur ap. Sen. de brev. vit. 2, 3; Flor. I 27, 6 R.;
 Tertull. De idol. 24. 226 *iubes ei*] cf. adn. ad X 101.
 233 *amplius quam non . . .*] cf. Francogall. 'plus que . . . ne . . .'.
 238 *tantum . . . quam*] cf. SS. § 292 Add. b (p. 729). 242 *para-
 tam in omni mendacio*] cf. SS. § 131 Add. ζ (p. 538). 251 1] cf.
 Friedl. ad l. 251 2 *longiviva*] ἄπ. λεγ. 260 2] cf. Friedl.
 ad l. 261 1] cf. X 24. *ibi mittere*] cf. adn. ad II 170, 1.
 262] cf. Knoche 65. *in honore*] cf. Löfst. Per. 182. 267 1 *Isau-
 riae*] pro Ciliciae, cf. PW. IX 2056. 269 1] de codd. scriptura
apobals. cf. Heraeus ALL XI 63. 279] cf. Avien. Or. mar.
 349; v. PW. X 1759. *Spania*] cf. adn. ad I 1, 1. 280 1] cf.
 Friedl. ad l. 280 2 *mare mortuum*] cf. Plin. NH IV 94 (Solin.
 19, 2). 291 *argentiolos*] cf. Mommsen 'Ges. Schr.' VII 510.
 299 *Spaniae*] cf. adn. ad I 1. 305 *sparteolorum*] legitur ap.
 Tertull. Apol. 39. 306] cf. adn. ad I 109. 310 1 *de plumbo*]

cf. Ind. s. 'de'; SS. § 54 Add. η (p. 437). 316 2 *quantus debet esse*] cf. SS. § 269 (p. 694). 328] eiusdem ut videtur scholii vetusti diversa retractatio in π et Φ. 330 (Suppl.)] cf. Tac. Ann. XI 37; Friedl. ad l.

XV

1 *magister peditum atque equitum*] cf. adn. ad IV 1, 1. 3 (Suppl.)] quae in L antecedunt, ex scholiis φ χ pendent; ceterum quae ad antiquum commentum redeunt, cum Φ plane consentiunt. In π non solum forma scholii paululum diversa exstat, sed etiam Ciceronis locus satis amplius accessit. Cf. Friedl. ad l. 5 (Suppl.) *quidam 'dimidium' legunt*] inepta coniectura (*legunt = legere volunt*, cf. adn. ad VIII 175, 2; 239, 2): de varia lectione (Knoche 73) cogitandum non est (fort. olim hoc fere adscriptum erat: '*dimidium Memnona*' dicit, quia statua eius ruina urbis truncata erat, quod compiler male intellexit); quod in fragm. Bob. *Memnona* scriptum est, vix cum scholio cohaeret, nam scholia ex alio libro transcripta sunt, v. Praef. § 1. 6] apud Homerum nihil legitur nisi '*ἐνὶ Θήβης Αἰγυπτίης*' et '*Θήβας Αἰγυπτίας*'; quod de Libero contenditur, somnium est. 13 1 *aut = et* (sic Φ). 16 3 (Suppl.)] de aretalogis cf. PW. II 670, ubi hoc scholium omissum est; Reitzenstein, 'Hellen. Wundererzähl.' 8. Qui suam adglutinavit interpretationem, de ἀοροῖτα λέγειν cogitavit (cf. Thes. gl. s. v. 'inauditus' et 'infandus'). 19 (Suppl.)] hic schol. Φ servavit τὸ dicit in π totiens omissum. 23] neque *inanicapitis* (Leo) neque *inani capitis* (rell. edd.) tolerari posse crediderim; immo *capitis* librarius π per errorem scripsisse videtur, cui in mente haerebat ultima lemmatis vox. κενεγκράνιος] ἀπ. λεγ. 23 (Suppl.) *si . . . includeret*] cf. SS. § 270 b (p. 697). 25 (Suppl.)] en habes, ni fallor, unde illae nugae geographicae in scholia π penetraverunt: ex glossis scilicet interlinearibus a compilatore corrasae sunt. 26 *redargueret in mendacio*] cf. ad VI 638, 2 *convictum in crimine*; X 87, 3 *accusare in criminibus*; SS. § 30 (p. 403). 27] minime Iuv. profitetur se relaturum quae ipse viderit, sed quae 'nuper consule Iunco gesta' sint, ut non desint sibi testes sicut Ithaco; immo potius ex v. 45 demum *quantum ipse notavi* antiqui interpretes (sicut recentiores) elicuerunt poetam ea quae refert ipsum vidisse. At illud *notavi* etsi idem valere potest atque *animadverti*, tamen haec interpretatio necessaria non est: ut omittam aliquam rem non solum oculis sed etiam animo posse animadverti; neque veri dissimile videtur famam illius facinoris in urbem esse perlatam. Sed etiamsi concedas *notavi* pro *oculis animadverti* esse positum, in illo tamen versu omnino non agitur de 'finitimorum' (! cf. Friedl. ad v. 33)

scelere, sed de luxuria, qua 'barbara turba' Aegypti (id est reliquorum Aegyptiorum) 'non cedit Canopo' propter luxuriam 'famoso'. *quia in Aeg. militem tenuit*] haec scholii π verba admodum suspecta fort. ex eo quod Φ praebet *militavit* corrupta sunt. Ceterum haec adnotatio artissime cohaeret cum fabula Vitae de poeta 'per honorem militiae . . . in extremam partem Aegypti' relegato. 27 2 (Suppl.)] supplenda fere haec: *consulis nomen adiecit vel etiam tempus indicat.* 28 2 (Suppl.)] nugae. 28 3 (Suppl.)] supra *Coptae* (propter *Calidae* ex *Copti* corrupt.) adscripta erat glossa *civitas Aegypti*; hinc *Coptae* etiam in scholio. 30 2] cf. VIII 229. 31 *apud Aegyptum*] cf. adn. ad XI 125. 36] cf. Friedl. ad l. 43 *festivitas*] hoc sensu primum legitur ap. Lampridium; cf. Ps. Cyrill. CGL II 304; 39 *ἐορτασμός* f. 61 *ubi*] cf. adn. ad V 14, 3. 81 *ut . . . coeunt sed . . . consumunt*] cf. SS. § 321 (p. 760). 84 *focum*] cf. adn. ad III 214. 93 1] Lucani versu in eum raptus esse videtur errorem interpres, ut Vascones et Saguntinos eosdem esse sibi fingeret (cf. schol. ad 97; 104; 120; 130); sed ansam praebuit Iuven. ipse v. 144, cf. Friedl. ad h. v. Ad Calagurritanos autem ab Afranio oppressos hic spectare poetam satis constat (cf. Val. Max. VII 6 Ext. 3). 94] Cretenses, non Saguntinos a Metello obsessos quamquam non humanorum corporum dapibus usos esse auctor est Val. Max. l. c. 1; confusio orta esse videtur ex poetae versibus 108 sq. 108 *putando pro putans*: cf. Löfst. Per. 159; SS. § 178 IV A (p. 599 sq.); v. Ind. s. 'syntactica'. 112 2] glossa inepta. 112 3] cf. Plin. NH II 186; IV 104; Solin. 22, 9 (!); schol. Lemov. ad Georg. I 30; Isid. Orig. XIV 6, 4; cf. etiam schol. ad II 161. 115 *Achaer*] v. PW. I 204 sq. 125] cf. II 1. 127] cf. Friedl. ad l. (adde Serv. ad Georg. IV 289). 137] Horatii verba olim scholio ad v. 136 adpicta (ut multa eius generis ex aliis poetis, inpr. Vergilio, sumpta) postquam in scholion recepta sunt, cum extrema scholii parte in alteram marginem migraverunt: quo exemplo iterum origo et natura scholiorum π bene illustratur. 140 3 *in templo Cereris*] erroris auctor fuit poeta ipse, cf. Friedl. ad l. 146 *caelicae*] proprio sensu (= *caelestis*) legitur ap. Mart. Cap. IX 891; Paul. Nol. de nom. Christ. 64; v. etiam Th. l. l. III 74, 61. 173 1] cf. Ps.-Acron (*I'*) ad Hor. S. II 6, 63, ubi rectius *fabae* virides diutius servatae in sanguinem verti dicuntur.

XVI

1 2] schol. χ in cod. Sang. X ad initium sat. XV adscriptum est, quae in hoc libro sicut in cognatis (cf. Knoche 43; 56; Perret 8 sqq.; sunt saec. XI—XV) ultimum obtinet locum; translata sunt igitur scholia ex alio codice iustum servante ordinem. Sine dubio poetae ultimam satiram propterea concedere noluerunt, quod ad finem perducta non est; alia enim causa neque profertur neque excogitari potest. Itaque iam scholiastarum temporibus haec satira amplior non erat quam nunc est, id quod vel eo confirmatur, quod in nullo codice plures exstant quam sexaginta versus; ad diversos autem archetypos satis antiquos redire libros qui aetatem tulerunt hodie vix quisquam negare ausit. Accedit quod hac editione satis opinor comprobatum est scholia olim ex alio libro in codicem II esse translata, unde efficitur iacturam quam sibi finxerunt ultimi carminis (sic etiam a. 1917 Vollmer, PW. X 1047; a. 1925 Duff, *Introduct. XLVI!*) ne ad hunc quidem librum codicis P quasi avum posse revocari (cf. Leo, *Herm. XLIV* 616; Knoche 27). Quod ad schol. L φ attinet, in eam propensus sum sententiam, ut alteram partem a Carolinis additam esse censeam, qui Servi commentario Vergiliano saepius usi sunt in enarrandis et Iuvenalis satiris et aliorum poetarum carminibus. 13 1] nugatoris adnotatio, qui poetae verba non intellexit et insuper Bardaeos cum bardis Gallorum confudit, qua in re similiter peccavit atque interpretes Lucani ad I 447 (*Bardi Germaniae gens*). Ex eadem officina prodiit schol. 13, 3. *habentibus]* cf. SS. § 60 Add. β ; ϵ (p. 447 sq.). 16] ad X 95 castra praetoria a Seiano iuxta aggerem, id est extra urbem (ante portam sc. Collinam et Viminalem) posita esse adnotatur (cf. Suet., *Tib.* 37; *Aur. Vict., Caes.* 2, 4 'apud urbem'); quae castra muro Aureliano inclusa — hinc 'intra urbem' — Constantini iussu deleta sunt — hinc 'erant': v. Mommsen, 'Ges. Schr.' VII 509. 23 1] in omnibus codd. praeter π legitur *Mutinensis* (vel *-si*: p H A), quae falsa lectio ex vetusta glossa ad *declamatoris (Vagelli)* adscripta videtur esse orta, ita ut pro *mulino*, supra quam vocem posita erat, reciperetur; ex tali libro compiler et variam lectionem enotavit et interpretationem (schol. 2) transtulit. Glossa 3, ut aliae aliquot, codicis II propria fuisse videtur (cf. etiam Cremer 57). Ceterum in φ legitur *Mutina civitas Italiae est, de qua fuit Vagellus (!) orator.* De fine commenti v. Praef. § 2.

I. INDEX AUCTORUM¹⁾

- Aristophanes [*Νεφέλαι*]: II 9
 Bibaculus fr. 4: VIII 16
 Caesar, Anticatores: VI 337
 Callimachus fr. 100^e, 4 p. 328
 Schn. : VII 6
 Catullus c. 2: (VI 7)
 Cicero, in Catil. II 22: X 39.
 Corneliiana I fr. 13: VII 118;
 Philippicae: VII 199; in
 Verr. II 5, 27: (I 121); VI 351;
 Cato: VI 337; Cato maior
 55: XI 78; De nat. deor. I
 101: XV 3; De re publ. III
 42: VI 486; III fr. 4: X 362;
 Epist. ad fam. X 18, 3: VII
 199; versus: X 121
 Cinna fr. 4: VI 155
 Ennius, Ann. 226: (VII 134);
 ? : XIV 208
 Eupolis, Baptae: II 92
 Herodotus VI 86: XIII 199
 Homerus, Od. III 245: X 276;
 IV 126: (XV 6); Il. I 250: X
 246; VII 96: (II 65); IX
 381: (XV 6)
 Horatius, c. I 6, 17: VI 366;
 c. I 38, 1: III 221; c. II 2, 5:
 VII 94; c. II 5, 21: XV 137;
 c. II 19, 1: VII 58; c. III 4,
 23 (?): III 192; c. III 6, 29:
 VI 140; c. IV 4, 35: XIV 1;
 ep. 8, 19: VI 301; 9, 15: VI
 80; s. I 2, 6: XIV 273; s. I 9,
 11: X 178; s. I 9, 78: I 128;
 [s. II 1, 35]: (I 51); s. II 2,
 40: (IV 59)
 Iuvenalis I 2: III 203; I 27:
 IV 1; I 49: VIII 116; I 108:
 XIV 306; III 14: VI 542;
 III 17: VI 542; III 116: VI
 552; III 170: IX 30; IV
 123: IV 119; IV 154: VI
 385; VI 365, 32—33: VI
 348; VI 477: III 240; VI
 614 a—c: (VI 614); VII 90:
 (Vita 3); I 1; X 58: XII
 107; (XIV 42): XIV 1; XIV
 283: XII 280
 Licinius Calvus († Martialis) fr.
 18: (IX 133)
 Lucanus I 431: VIII 51; I
 529: VI 407; I 607: VI 587;
 I 661: VI 569; II 69: X 277;
 II 108: VI 172; II 236: V
 23; III 350: XV 93; V 260:
 II 46; VI 786: II 156; VII
 62: VIII 244; VIII 476: IV
 82
 Lucilius v. 121: III 158; v.
 1119: I 106; III 143; v.
 1145: X 65; v. 1183: IX 5; v.
 1264: III 175
 Marius Maximus, Nerva fr. 1:
 IV 53
 Martialis I 7: (VI 7); [I 87, 2]:
 (VIII 86); V 78, 26: XI 162;
 VIII 51, 9: (I 76); XI 6: (VI
 7); fr.: IV 37; v. Licinius
 Calvus
 Mela III 6, 7: II 159
 Nero, Excidium Ilii: (VII 1)
 Ovidius, Met. I 13: I 5

¹ [] = alienum ut videtur a vetusto commento; () = ad solum pertinens supplementum.

- Persius I 4: II 65 I II; : VII 112; II 36: (I 109)
 Plinius (Nat. Hist.): (IV 23)
 Plinius Secundus Epist. II 3, 1: III 73 (74)
 Pompeius Planta: II 99
 Sallustius, Catil. 51, 12: VIII 140; Catil. 55, 2: III 314; Jug. 8, 1: (VI 25); 85, 23: VIII 138; Hist. I fr. 87: VI 400; II fr. 81: VII 208; III fr. 2: VIII 105; III fr. 66: IV 42; III fr. 74: XV 115; IV fr. 78: I 104
 Serenus l. II fr. 2: IV 1
 [Servius ad Aen. II 102]: (XVI 1)
 Stautius, De bello Germ.: (IV 94)
 Suetonius, Aug. 98, 4: X 93; Claud. 28: XIV 91; Nero 33, 2: (I 71); Domit. 18: IV 37; De orat. fr. 49: (III 74)
 Sulpicia fr.: (VI 537)
 Tacitus: II 99; [Dial. 7]: (IV 81); Ann. XIII 15: (I 71); Hist. V 3: XIV 102
 Terentius, Andr. 77: XIV 40; 878: XIII 77; Ad. 213: III 289; 915: III 221; Eun. 67: XIII 133; 413: XV 163; 645: XI 188; 729: XV 48; Heaut. 228: IX 147; Phorm. 79: VII 221; 574: X 219; 1042: XIV 56
 Tibullus I 7, 29: VIII 29
 Turnus, satura I 71
 Vergilius, Ecl. I 51: II 79; II 9: III 231; II 42: XI 66; III 77: IX 117; III 92: XIII 57; VI 5: (VII 54); VI 44: I 164; VIII 10: (XV 29); X 55: XV 35; Georg. I 63: I 83; I 336: VI 569; I 339: XII 92; I 474: XI 111; I 514: XIV 230; II 141: XIV 241; II 506: X 37; III 97: X 204; III 98: VI 366; III 99: X 209; III 230: VIII 10; III 232: XII 9; IV 135: IV 56; IV 182: VII 208; IV 238: IV 91; Aen. I 729: (V 38); II 97: I 168; II 125: XV 16; II 311: III 198; II 476: (I 61); II 502: X 268; II 507: X 265; II 509: X 267; II 561: IV 94; II 755: X 21; III 214: IX 38; III 482: III 1; III 621: VI 418; IV 64: VI 551; IV 94: XIV 1; IV 143: VII 221; IV 237: III 79; IV 261: V 44; IV 262: III 283; XI 155; IV 328: V 137 (138); IV 449: XIII 133; IV 482: XIII 48; IV 515: VI 616; V 5: VI 647; X 328; V 78: XI 85; V 265: I 52; V 267: XIV 62; V 395: X 217; VI 42: VI 649; VI 57: I 163; VI 229: II 156; VI 302: II 150; VI 315: II 151; VI 323: III 267; VI 450: III 265; VI 617: I 2; VI 824: VIII 254; VII 48: VIII 131; VII 190: (XV 21); VII 684: XIV 180; VII 690: XIV 186; VIII 362: XI 60; VIII 662: VIII 251; VIII 728: III 62; IX 73: XIV 63; IX 85: XII 59; IX 92: IV 36; IX 617: II 65; X 20: VIII 40; X 467: IX 126; X 819: IV 41; XI 372: XIII 142; XII 94: II 100
 Probus a Valla nominatur: in praef. editionis et ad Vitam; I 7; 20; 26; 28; 33; 34; 35; 50; 52; 71; 76; 82; 94; 109; 111; 116; 121; 128; 137; 155; II 28; 29; 60; 78; 92; 99; 106; 118; 142; 143; 147; 152; 169; III 11; 31; 36; 38; 67;

74; 116; 168; 192; 204; 210; 214; 231; 237; 263; 266; 283; 320; IV 26; 53; 67; 81; 117; V 8; 24; 30; 36; 38; 48; 72; 89; 109; 155; 164; VI 26; 32; 34; 40; 44; 66; 154; 238; 321; 322; 343; 345; 351; 365; 397; 401; 459; (469); 519; 524; 537; 552; 582; 614; 631; 638; VII 80; 89; 109; 112; 114; 130; 134; 142; 154; VIII 145; 147; 167; 186; 198

II. INDEX NOMINUM RERUM VERBORUM¹⁾

A

- ab (a): *pro abl. instr.* IV 42. 56. VII 29. X 158; *abl. causae* I 72. VII 112. X 158; *abl. separ.* III 306. IX 51; *abl. compar.* IV 106. VI 486; *pro gen.* X 25; *pro ob* VI 236; *cf. de*
 abacus III 204
 Abdera X 50
 Abderita X 50
 abdomen II 85
 ab eo quod III 234. 262. X 59
 abesse alci. (*pro ab alqo.*) XI 50. 52
 ablegare XIV 202
 abolla (toga, pallium) III 115
 absolute XII 53
 Academica secta VII 173
 accola (*pro inc.*) III 70
 accubitum V 17
 accurare se IX 14
 accusativus XV 35
 acer (XIII 216)
 acerbe IV 107
 acersecomes VIII 127
 acetum acrum X 153; Falernum XIII 216; Pharium XIII 85
 Achaia (V 36). VIII 62. X 173
 Acheruns III 266
 Achilles III 279. VI 653. VII 210
 Achivus X 50; -vi (VII 234)
 Acilius IV 94
 acoenonoetus VII 218
 aconita (poculum venenosum) VI 639
 ac per hoc I 112. VI 306. VII 16. (25). 160. VIII (46). 175. 177. IX 28. 62. X 113. XV 140; (*initio scholii*) I 149. IV 103. VII 34. XII 53
 acrum (*adi.*) X 153
 acta (annales) II 136
 actor mimicus I 35. III 177
 Actor Auruncus II 100
 actus bellorum exercere IV 111; a. diurni VI 573
 ad auxilium (*pro a -io*) petere, venire VI 653; ad restem (*pro r-e*) X 60; ad infamiam (*pro i-a*) II 144; ad Baias (*pro B.*) XI 46; ad Carthaginem (*pro Carth.*) II 155; parvus ad regnandum X 169
 adde quod VI 444
 adfingere III 93
 adgestio VI 587
 adipata (dulcia, placenta) VI 631
 adludere II 141; ad (III 198. V 38); de II 100. III 46
 Admetus X 184
 admissarius VIII 109
 admissiones IV 75
 adoratus X 62

1) v. adn. ad Ind. auct.

- Adriacum mare VI 94
 adsciscere sibi mortem X 293
 adsignificatio VI 295
 adtonsa barba IV 103
 adultus (maturus) XV 138
 adurere crimina I 51
 advocati VI 244. VII 105.
 111. 115. 118. X 222
 Aeacus I 9
 aedes VI 528; v. Diana; For-
 tuna; Hercules; Iuppiter;
 cf. templum
 aedificator (cupidus fabricae)
 XIV 86
 Aegeum mare VI 94
 Aegisthus I 6. (VI 656)
 Aegyptius IV 24. 33. VI 597.
 VIII 33. XIII 85. XV 1. 3.
 13. 126. 169
 Aegyptus (Vita 4). I 1. 26. IV
 1. 33. 37. VI (158). 526. 528.
 VIII 29. XI 124. XV 6. 27.
 (28). 35. 123
 Aemilius Paulus maritus Iu-
 liae VI 158
 Aemilius pons (VI 32)
 Aeneas (I 100). V 44. VI 177
 VIII 181. XI 60. 63
 aenigma (quaestio obscura)
 VIII 50
 aequalis III 177
 aeque sicut XIV 252
 aerarium IX 84
 aerosum argentum IX 31
 aerugo (aeris vitium) XIII
 21
 Aethiops XV 49; -pes Gara-
 mantici, Macrobioe X 150
 affectio I 135
 affectus XII 10
 affluentia I 22
 affluere IV 111. X 9. 118
 Afranius I 3
 Afri (V 89. VII 120). VIII
 116. XI 162; A -ae sorores
 (Hesperides) V 152
 Africa (I 49. III 38). VII 164.
 X 161. 194. 276. 277. XI 139
 Agamemnon I 6. VI 656.
 (VIII 216). XII 127
 Aganippe VII 6
 Agathyrsi XV 124
 agere sub patre III 43; pro
 equite Romano V 3
 ager Trifolinus IX 56
 agitare I 52
 Aglaus XIV 120
 agnitus I 99. (100)
 agon Capitolinus VI 387; Isth-
 mius VIII 226
 Agrigentinus I 155. VI 486.
 (VIII 81)
 Agrippa (Postumus) VI 158
 Agripparum porticus (VI 154)
 Agrippianae (thermae) VI 154
 Agrippina, Germanici filia,
 uxor Domitii I 155; Passieni
 Crispi IV 81; Claudii II 29.
 VI 620; mater Neronis IV
 81. (V 109). VI 124. 620. 628
 Ajax XIV 286
 Ajax auriga vel iuris consultus
 VII 115
 Alabanda III 70
 Alamannia VIII 169
 alapa V 171
 Alba (Longa) IV 60. XII 70
 Albanenses montes XII 72;
 lacus IV 60
 Albani montes V 33
 albedo IX 30
 albis pedibus I 111
 Alcestis VI 652
 Alcibiades II 92. VIII 53
 Alcinous XV 13
 Alcitheon fabula Pacci VII 12
 Alexander (Magnus) VI 83.
 555. X 168. 169. XII 47.
 XIV 311. 313
 Alexandria IV 24. VI 83. XV
 46
 Alexandrinus IV 24

- alga IV 48
 alii (*sc.* interpretes) I (7). 33. (60). III 38. 108. 207. 251. 296. IV 67. V 127. VI 57. 276. 444. (537). VII 40. (80). 168. 221. VIII 207. 228. IX 143. X 136. (158). 247. XII 3. XV 94. 146
 alyptes (unctor) III 76
 aliquanti (*pro aliquot*) VI 184. XII 115
 aliqui (*sc.* interpretes) I 1
 alius — alius (*pro: alter — alter*) VIII 244
 alius: in alio (*sc.* codice) VII 4. IX 39. XVI 23
 alla (= aliud) VIII 234
 Alledius gulosus V 119
 allegoria XIII 124
 allegoricos XIV 246
 Allobrogae *vel* -ges VIII 234. 239
 Allobrogicus VIII 13
 Allobrox VII 214
 Alpes IV 81. X 153. 158. 167. XIII 162
 altaria (sacrificia) XII 94
 altilis (pastus) V 115
 altus (nobilis) VI 607
 alumnus (infans) XI 98; (*fi- lius*) XIV 247
 aluta (VII 192). XIV 282
 alveolus VII 73
 a maiore ad minus X 292
 amatus (*subst.*) VI 387
 Amazones II 1
 ambire supra alqm. X 276
 ambulare VI 273. 350. VII 16
 amictus (-ti) *vel* -tum VI 225
 amicus VII 82
 amita IV 81
 amomum VIII 159
 ampelinus color (VI 519)
 amphibolia (IV 26)
 amphibolum (III 283)
 amphimallum III 283
 Amphion VI 174
 amphitheatrum VI 106. VIII 175
 amphora (metreta) III 246
 amplius (*pro plus*) III 126. 222. VI 192. VII 243. XIV 233
 anabathra (subsellia) VII 46
 anaglypha XIV 62
 anaglypharius IX 145
 ἀνακόλουθον III 39
 analogia VI 453
 anastrophe (IV 26). XV 173
 anceps (mortifer, venenosus) V 146
 Ancona IV 40
 Andros III 70
 angustus (gracilis) III 90
 anima (spiritus) I 83
 animus XV 146; a -os habere ad VII 62
 annales II 136
 ansae caligarum V 20.
 anthypophora (ἀνθυποφορά) (III 208). IV 26. VI 136. (142). 143. 634. VII 188. (X 324). XIII 174
 ‘Anticatones’ Caesaris VI 337
 antidotum (VI 661). X 273. XIV 252
 Antiochus X 252
 Antiochia III 62
 Antiochus comoedus III 98
 Antiochus rex Syriae X 161
 Antiphates rex Laestrygonum XIV 20
 ἀντίφρασις (κατὰ ἀ-ν) VIII 32
 antiquarius VI 454
 antiqui I 94. 140. III 283. (V 17). XI 94. 108. XIII 112. XIV 5. 78. XV 65
 antiquitus I 137. V 109. 164. VI 351. XI 202. XII 27
 Antonia Claudii filia VIII 213
 Antonii tres VIII 105

- Antonius, C. (Hybrida) VIII 105
 Antonius (M., triumvir) II 28. VII 199. VIII 241. X 118
 antrum (= lectica) IV 21
 Anubis VI 534
 anuli aestivi, hiemales I 28
 a parte totum III 212. IV 25. X 1
 aphaeresis II 169
 ἄφλαστα X 136
 Apicius IV 23
 apium VIII 226
 aplustre X 136
 ἀπὸ κοινοῦ (VI 483). VIII 17
 Apollo I 82. VI 174. 555. VIII 64. IX 2. X 184. XIII 199. 205. XIV 120; Palatinus I 128; A-nis serpens (VII 234); A-nis templum in Delphis VI 555; Palatinum I 127. 128
 Apollonia (V 36)
 apophoreta VI 202
 apoplexis X 12
 ἀπόπρισμα XIV 67
 apostropha (ἀποστροφή) II 126. VI 394. 612. XIII 71
 apotheosis VI 622
 ἀπὸ τοῦ ὀνόματος (VI 153)
 apparatus III 249
 apparatior I 140
 Appia (nobil. fem.) VI 386; via I 7. III 11
 Appius decemvir X 294
 Apragopolis X 93
 Apriles Kalendae IX 53
 apruna V 115
 aptus (conveniens) VI 580
 apud (pro in) (IV 112). IX 84. 139. XI 125. XIII 213. XV 31. XVI 13
 apud Athenas (pro: Athenis), *simil.*: (III 223). VII 204. VIII 145. X 50. (74). XII 105. XIII 96. XIV 90
 Apulia II 155. X 165. XI 200
 aquae (urbis Romae) III 190
 aquaeductus III 11
 Aquinum civitas Campaniae III 319. 320
 Arabarches I 130
 Arabia I 130
 Arachne II 56. 141
 ara magna (ad Herculem) VIII 13
 aranea (=texta araneae) II 141
 Arcadicus (asinus) VII 160
 arcae in foro Traiani X 24; Martis XIV 261
 arcanus XIII 73. XV 140
 Arcas (Aglaus) XIV 120
 Archemorus (VII 234)
 archetypus IX 146
 archiater X 221
 archigallus II 15. IX 62
 Archigenes medicus VI 236. XIV 252
 archimimus IV 53
 Arcturus V 23
 arcula X 116
 arcus stillans III 11; triumphalis X 135
 ardeliunculus (VIII 145)
 ardere II 165. XI 155. XIII 14
 aretalogus (XV 16)
 argentarius VII 109; a. servus IX 145
 argentiolus XIV 291
 Argivi (VII 234)
 Argo XV 19
 Argonautarum historia depicta VI 154
 ἀργός XI 138
 Argus VI 526
 Aricia IV 117. XV 115
 Aricina porta IV 117; A-nus lucus III 17. (IV 117)
 Ariopagus (I 7). IX 101
 Aristophanes II 9. (92)
 Aristoteles II 6
 armamentaria XIII 83

- armariola VII 118
 armatura Gallica VIII 200;
 secutoris VIII 203; Thra-
 cum VIII 201
 Armenia II 170. VI 410. VIII
 169
 armilausia V 143
 Armillatus IV 53
 aromata VI 465. IX 128
 aromatica herba (VI 465)
 ars (fraus) IV 101. VII 36
 Artaxata II 170
 arte mala quaerere III 56
 artemon XII 68
 artibus malis vivere III 29
 artopta (V 72)
 Artorius ignobilis homo III 29
 arusp- v. harusp-
 Arviragus rex Brit. IV 126
 Ascanius XII 70
 ἀσχημοσύνη VI 255
 Asia III 70. XIV 299
 Asiani III 218. VII 14
 Asiatici (VII 14). VIII 105
 asinarum (asininum) lac VI
 462. 468
 asparagus XI 68
 aspera vasa (sigillis anaglypha)
 XIV 62
 aspides XV 3
 assa nutrix XIV 208
 asser III 245
 assessor III 46
 Assyrii X 362
 astrologi VI (558). 563
 Asturicus III 212
 asylum VIII 275
 Asylus gladiator VI 267
 Athenae (V 109). VII 204.
 IX 101
 Atheniensis (II 92). III 217.
 VI 185. VIII 46. 53. 273. X
 126. XIII 185
 athleta(e) III 67. 251. VI 421.
 XIII 98; a-tarum cibus (co-
 llyphia) II 53
 Athos X 173
 Atlanticum mare X 1
 Atlas I 52. XII 4. XIII 48
 atque ita (= et tum) v. ita
 Atreus fabula VII 73
 atriensis custos VII 7
 †Atserranus VII 80
 Atticus dives XI 1
 auctio (venditio publica) VII
 10; cf. VI 255
 auctionari V 3
 auctorari XI 8
 Aufidius moechus IX 25
 Auge I 5
 Augustus (= imperator) I 35.
 X 74; (Octavianus) I (109).
 128. II 28. VI 158. VII 199.
 VIII 241. 242. 244. X 77. 93.
 XII 75. 76
 aula (imperatoria) (Vita 4). I
 1. 109. II 1; Phalaris VI 486
 aulaea (pro ludis theatr.) XIV
 262
 aulicus XIII 196
 aures pertusae (signa liberti-
 norum) I 102
 aureus (solidus) VII 122. 243
 auricula IX 149
 auriga (origa) VI 345
 auroclava vestis VI 482
 aurum (= anulus aur.) VII 89
 Aurunca (civ. Campan.) (I 20)
 Aurunca (pro Italia) (I 20)
 Auruncus (Lucilius) (I 20)
 auspices in nuptiis X 336
 auster IV 59
 aut pro et VII 12. X 117. XV
 13
 aut certe I 133. (II 28). IV 2.
 139. VI (26). (199). 397. 477.
 627. IX 139. X 95. 116.
 XIV 90
 aut magis VI 462
 Automedon auriga I 61
 Autonoe (in Atellana fab.) V 172
 Aventinus mons IX 131

B

- Babylon civitas Persarum X 171
 Bacchae Liberi patris, Priapi VI 316
 Bacchanalia vivere II 3; SC. de B-libus II 3
 Baeticae (oves) XII 42
 Baiae XI 46
 baiulus (III 251)
 balnea(e) Daphnes (-nidis), Phoebi VII 233
 balnearia (res ad baln. pertinentes) VI 511; -rium instrumentum VI 419
 balneaticum II 152
 Baptae (com. Eupol.) II 92; (molles) II 92
 baptizare XIV 104
 barbam metere III 186
 barbari XV 124
 barbarismus (in metro) (III 210)
 barbatus IV 103
 Bardi XVI 13
 Barea Soranus (senator nobilis) I 33. III 116. VI 552. VII 90
 bascauda XII 46
 basilica Iulia (I 109). IV 81
 Basilus advocatus X 222
 bataliaria navis (VII 134)
 Batavi VIII 51
 Bathyllus pantomimus VI 63
 beatus (dives) I 39
 beber XII 34
 Bebriacum II 99
 Bebriacus II 106; -cus campus II 99. 106
 bebrinae pelles II 106
 Belides (Danaides) VI 653
 bellator IV 112
 Bellerophon X 324. 327
 Bellonarius VI 105
 bellorum actus *v.* act. bell. bellum civile II 99. 103. V 31. VI 337. X 283. XIII 64; Gallicum, Latinum, Samniticum, Tuscum VIII 254; Parthicum VII 199; Troianum I 6. (VI 656)
 bene III 46. VI 175. VIII 93. X 25. 264. XI 146. 204. XIV 133. 172
 Beneventanus (V 46)
 Beneventum V 46
 Berenice VI 157. 158
 berulli (gemmae) V 38
 bibere in calice *simil. v.* in
 Bibula (VI 142)
 bibliotheca Palatina iuris civilis et liberalium studiorum I 128
 birrus (III 283). VIII 145
 Bithyni (I 121. VI 351)
 Bithynia X 161. 162
 Boccar V 90
 Boeotia VII 6
 boletaria XI 137
 bombycinus VI 260
 Bonae Deae templum II 27. VI 314. 337. 339. 340
 Bootes V 23
 bracae I 191
 bracati VIII 234
 breves (= libelli) VII 107
 brevis (= parvus) (III 237). X 64
 Brigantes XIV 196
 Britanni IV 126
 Britannia(e) II 160. 161. IV 141
 Britannicus, Neronis filius I 71. VI 117. 124. 434. 628. VIII 215
 Britannicus triumphus Claudii XIV 91
 Brittones XV 124
 brogae (= ager) VIII 234
 bruma (hiems) IX 67
 Bruttidius X 83

- Bruttii IV 141
 Brutus (primus consul) IV
 102. VI 524. VIII 261. 266.
 268
 Brutus (D.) VIII 242
 bubalus XI 140
 bubulcus VII 116
 bucca II 35
 bulla V 164. XIII 33
 bullatus (parvulus) XIV 4
- C
- caccabus XI 19. XII 46. XV
 81
 cacoethes VII 51
 Cadurcum (VI 531). VII 221.
 IX 30
 Caecilius Metellus, pontif.max.
 III 138; VI 265
 Caedicius aulicus Neronis XIII
 196
 caelator III 217; IX 145. XII
 43
 caelica divinitas XVI 46
 Caelius mons IX 131
 caelum (*pro inferi*) VI 622
 caerulus XIII 164
 Caesar, G. Iulius, dictator (I
 109). II 27. 28. 37. V 37.
 VI 337. VII 199. VIII 105.
 X 108. 143. 283. XIII 64
 Caesar (= imperator: Tibe-
 rius, Caligula, Claudius Nero,
 Domitianus) I 109. 155. II
 29. IV 50. 81. 92. 99. 138. (V
 109). VI 615. VII 1. X 63.
 87. XIV 329
 Caesares II 78; C-rum origo
 IV 37
 Caesonia uxor Caligulae VI
 615. 616. 619. 624
 caetra XI 140
 Caieta XIV 86.
 Calaber (*adi.*) VIII 15
 Calabria I 155. VI 150
 [calamaucus] (VI 120)
- calcei senatorum I 111. VII
 192
 calciari V 20
 calciarium IX 68
 calculatoria tabula VII 73
 calculus (computatio) IX 40
 calices gemmati V 43
 calidus (XV 28)
 caliga V 20
 caligo VI 556
 caligula (III 87), *cf. gallic.*
 Caligula I 155. (V 109). VI
 615. 624. (626)
 Calpe XIV 279
 Calpurnius Piso (V 109)
 calumniatores IV 50
 calvariola V 48
 Calvina III 133
 Calydonius aper V 115
 camarae XIV 61
 Cambyses XV 5
 camelus X 158
 Camenae: ad C-as III 11;
 C-arum templa III 16
 Camerinus nobilis VII 90
 Camillus II 155. (III 168)
 cammarus V 81. 84
 Campania III 1. 223. 307. 319.
 (IV 117). IX 57. X 72. (94).
 276. XIV 86
 campus (*sc. belli*) VIII 58
 campus Bebriacus *v.* Bebr.
 campus Martius II 131. VI
 524. 528. XIV 160
 campus Tarquinius (VI 524)
 candela III 285. 287
 candidus panis (siligo) VI 472
 caninus (panis) V 11
 canna Micipsarum V 89
 Cannae II 155. X 165. XI
 200
 [canones] (VI 587)
 cantus magici VI 610
 canus (vetulus) XIV 10
 Canopus I 26. XV 46
 Capaneus (VI 234)

- Capella magister (V 155)
 Capena porta III 11
 capere amphoram III 246;
 urnam XII 44
 capillatus (V 30)
 capitium III 81
 Capito VIII 93
 Capitolina quercus VI 387;
 -nus agon VI 387; Iuppiter
 XIII 78
 Capitolium VI 47. (VII 42).
 XIII (78). 157. XIV 90
 Capreae X 72. 92
 caprificus X 144
 capsula X 116. 117
 capsaricia linthea VIII 167
 capsarii III 263
 captare hereditatem IV 18;
 XII 95. 126
 captator (heredipeta) V 98. X
 202. XII 127
 Capua X 283
 capulus (VIII 175)
 care emere III 166; manere
 III 166; carius vendere I 57;
 distrahere XI 15; caro com-
 parare III 167; emere (V
 56); caro pretio comparare
 V 56
 carnifex VI 480. X 63. 276.
 XIV 20; (sceleratus) VIII
 175
 carpere (vituperare) I 1. 158.
 162
 carpire IX 110
 Carpophorus histrio VI 119
 carptor IX 110
 Carthago II 155. X 276. 277
 Carus nanus I 35
 casa candida VI 154
 Cassius (D. Bruti socius) VIII
 242
 castigatio ab exemplorum
 eventu XV 57
 castor (animal) XII 34
 Castor XIV 260
 castra praetoria X 95. XVI
 16
 catabathmus (VIII 147)
 catadromus IV 122
 cataplasma VI 473
 catellus VI 652. IX 61
 catenatus III 304
 cathedra (cervicalia) IX 52;
 (scannum) IX 52; oratorum
 (VII 203); (*pro matrona de-
 licata*) VI 91
 Catilina VIII 239. X 286
 catillus VII 80
 Catina oppid. Sicil. VIII 16
 Cato censor(ius) II 40
 Cato Uticensis II 40. VI 337.
 XIV 43
 catomus levare II 142
 Catulla meretrix II 49; nobi-
 lis matrona X 322
 Catullus adulator IV 114. 119.
 123
 Catullus mimographus VIII
 186. XIII 111
 Catullus (poeta lyricus) (VI 7).
 XII 16
 Catulus ignobilis homo III 29
 caupo sagarius (VI 591)
 causa (= thema) VII 234;
 (= res) XIII 6
 causā (*anteposit.*) VI 235. XI
 63. XIV 109
 cautes (cotes) VI 345
 Cecropides (VIII 46)
 Cecrops VIII 46
 cedere (viam facere) III 239
 Celer *v.* Egnatius
 cellae meretricum VI 123
 Celsus (C. Iulius) orator VI
 245
 cenatio VII 183
 censor IV 12. IX 142. XI 91.
 XIV 50
 censere (habere) VIII 74
 censorium scriptum V 3
 census *v.* equites Romani

- Centaurus (Nessus) XI 63;
 (Pholus) XII 45
 cento VI 121
 centumviri IV 81
 centuriones XIV 193
 cenula III 167
 cera aurum tollere XIII 150
 cerae IX 139
 cerdo IV 153. 154. VIII 182
 Cerealis praefectus X 24
 Ceres Helvina III 320; C-ris
 gener X 112; sacra II 89;
 sacerdotes VI 50; templum
 XV 140
 cereus I 155
 certamen: ad c. (= certatim
 VI 321; in c-ine provocare
 II 56
 certamen Isthmiacum VIII
 226; Olympi(a)cum XIII 96.
 98; *cf.* agon.
 cervicalia IX 52
 cervina senectus XIV 251
 Cethegus coniuratus Catilinae
 X 286
 cevere II 21. (VI 322). IX 40
 Chaerippus VIII 96
 Charon III 266. 267
 chartapola IV 24
 Chatti IV 147
 chenalopex XI 138
 cheragra X 228
 chirographum (I 109)
 Chiron hippocentaurus III
 205. VII 210
 chironomon V 121
 chlamydatus VI 400
 Chrysippus II 4. 5. XIII 184.
 cibare X 228
 cibarium vinum VII 121
 Cicero II 27. VIII 244. 253.
 X 118. 120
 ciconia I 116
 Cilices VIII 93. 94
 Cilicia III 117
 Cimbri VIII 251
 cinaedus II 16. 83. IV 103.
 106. (V 59). VIII 114. IX 1.
 22. 35. 86. 95. 99. 133. XIV 30
 cincinnata stella VI 407
 Cinna (L. Cornelius) X 108.
 276
 Circe XV 22
 circelli VI 379
 circenses (ludi) I 155. IX 143.
 XI 193. 195. 199
 circulatores (VI 582)
 circumscriptor (tutor) XV 135
 circus VI 582. VIII 13. 53.
 58. X 37; phalae (VI 590);
 spina VI 588
 Cirrhae dominus VII 64
 cithara (organum) VI 380.
 381. X 214. XV 5
 citharoedus II 147. VI 381.
 386. 387. VIII 198. 223. 226
 citra sacramentum (= sine s.)
 XIII 199
 citreae mensae I 137
 civile bellum II 99. 103. V 31.
 VI 337. X 283. XIII 64
 civiliter (sine iniuria) V 112
 Claudius (Clodius) VI 345
 Claudius imperator I 109. 155.
 II 29. III 133. (IV 81). V
 (36? 109). 147. VI 117. (322).
 434. VI 620. 621. VIII 213.
 215. X 330. 332. XIV 91.
 306. 329. (330); *ad Tiber.*
pertinet (X 63. 94); *ad Cali-*
gul. VI 618; *cf.* Nero
 Cleopatra VI 83. VIII 241
 Clitumnus XII 13
 Clodius adulterio infamis II
 27. VI 314. 337. 345
 Cloelia VIII 264
 clunem agitare II 21
 Cluvia meretrix II 49
 Cluvienus poeta indoctus I 80
 Clytaemestra I 6. VI 656
 coccinus color III 283. (VI
 519)

- coccum (III 283)
 cocina V 162
 cocleae V 116
 coctilis (coctus) later X 171
 cocus VII 184
 codex Horatii et Virgilio VII
 226; codices discipulorum
 X 117; lanionum XI 141;
 c-ci infigere II 57
 Codrus pauper poeta III 203
 cogitare necem de alqo. X 60
 cognominatus VI 83
 colaphus (IX 5)
 Colchi I 7
 Colchis (Medea) VI 643
 Collina porta, turris VI 291
 Collinus mons VI 291
 collyrium VI 578
 coloratus II 12; X 27
 colossus VIII 230
 columbae II 63
 columbaria III 202
 colus (calathus) XIV 249
 colyphia (athletarum cibus,
 pulmentum; membrum vi-
 rile) II 53
 comatus VI 378. XI 149
 comedere XIV 20. 183. XV
 159; *cf.* edere, manducare
 comes I 119
 comestor XI 38
 cometes VI 407
 comicum velum VIII 186;
 verbum VI 351
 commissus VII 10
 committere (VI 459)
 commune: in c- facere III 250
 communio: per c- nem VI 345
 comoedia III 93. (94). IV 1. 2
 comoedus III 93. 95. 98. (IV
 2). VI 73. 379; c-da natio
 III 100
 comparabilis II 99
 comparere (= emere) I 155.
 III 167. 250. V 3. 56. 60. VI
 466. XI 1. 145. XIV 144;
cf. emere
 comparatio II 151; ad c-onem
 IV 23. 60; c-one IV 13; ex
 c-one XI 130
 compita IX 112
 conatus (conversatio) III 165
 concedere ut (*pro acc. c. inf.*)
 XIII 100
 concha (instrum. balnear.) III
 277; VI 419. (vas fictile) III
 277. X 64
 conchis (faba cocta) III 293.
 XIV 130
 conchyliia III 81. VIII 101
 Concordiae templum I 116
 concussio rostri (I 116)
 condere fulgura VI 587
 condimentaria III 293
 conditurae (IV 23)
 conductores (III 38)
 confectum corium (*opp. cru-*
dum) VI 480
 conferre (comparare) XIII 144
 confinius XIV 151
 confirmativum (*opp. negat.*)
 VI 457. XIV 130
 conlatio (III 249)
 conlaudare IV 81
 conlaudatio XIV 154
 conlissae nubes XIII 225
 conlissio rostri I 116
 conopeum VI 80
 conpago Iovis fictilis XI 115
 competens XV 64
 conservus (I 109)
 considerare (= dubitare) VI
 362
 considerare IV 34
 consiliares III 46
 consiliatores VII 123
 consortes spectaculorum VI 61
 conspurcatus II 16
 consuere VIII 36
 consulatus I 58. VII 197. 198.
 VIII 26. 156

- contabulare pontum X 173
 contestatio IX 84
 contingit senescere IV 97
 continue XIV 26
 contractus seminis II 142
 contrahere bellum VI 163
 controversiae (*rhetor.*) VII
 168. 169. 170
 contumeliose II 65
 conturbare (*absol.*) XI 112
 conversatio III 165. VI 402
 convicia (molestia) III 237
 cooperire II 124. III 103. VI
 118. 225. 252
 cophinus VI 542
 Coptos (XV 28)
 copulatio mensae IV 1
 Corbulo athleta; genus navis
 III 251
 Corcyra insula Phaeacum XV
 25
 cordolere V 32
 Cordus poeta vitiosus I 2
 Corinthus VIII 112
 cornicen (*transl.*) (II 118)
 cornicines (symphoniaci) III
 34. X 214
 Corniculana (Ocrisia) VIII 259
 correptivum (*pro c-tio*) III 11
 corrigia (V 164)
 Corsica V 92. (109)
 coruscare III 254. XII 6
 corusci XIII 225
 corvi II 63; c-us albus VII 202
 Corybantium (tiara) X 267
 Corycus XIV 267
 coryphaei (equi) VIII 62
 cosmetae VI 477
 Cosmus luxuriosus VIII 86
 Cossus nobilis III 184
 cotes (cautes) VI 345
 cothurnus (*pro tragoedia*) XV
 29
 Cotta fautor poetarum VII 94
 Cotyto II 92
 Cous (Graecus) VIII 101
 coxa (perna) (VI 321)
 crambe repetita (VII 154)
 Crassus (I 109). II 28
 Cremera II 155
 Cremona II 99
 crepido (V 8)
 crepitare I 116
 crepitum dare (pedere) III 108
 creptura III 195
 cretatus (candidus) X 65
 Creticae lagonae XIV 271
 Creticus, Iulius, causidicus II
 78; Metellus (II 78)
 criminose vivere II 3
 criminosus II 68. IV 5
 crinis suppositus (galerus);
 flavus meretricum, niger ma-
 tronarum VI 120
 crisare VI 321. (322)
 Crispinus Aegyptius I 26. IV
 1. 13. 24. 31. 33. XV 1
 crispus pecten (crispans; scu-
 tulatus) VI 382
 Crispus, Vibius IV 81 (*de Pas-
 sieno Cr.!*). 89
 croceus VII 23. (XII 90)
 crocodilus XV 2
 crocus (*masc.*) VII 208
 Croesus X 274. XIV 328
 Crotoniates (Milo) X 10
 crucifigere VIII 187. X 333.
 XIV 78; *cf.* VIII 266 *cr. adf.*
 crudelitatem exercere VI 416.
 486
 crudus (recens) II 73; (satur,
 indigestus) VI 203
 crustula (opus pistorium) IX 5
 cucullus III 170. VI 118. VII
 221. IX 30
 cucurbita XIV 58
 culicare VI 80
 culina V 162; (pulmentaria)
 III 250
 culleus parricidarum XIII 155
 cultus (bene vestitus) III
 189

- cum *coniunctio* (*pro si*) *e. g.*
 V 166. IX 5. XI 48. XII 58.
 XIII 243. XIV 147; (*pro*
dum) XV 59; *c. advers. c.*
indic. III 231. X 60
 cum *praepos.*: *pro abl. instr.*
 VI 261
 Cumae IX 57
 Cumana Sibylla III 2
 cupidus VII 58
 cura cohortis IV 37. VIII 52;
 rei p. I 109; urbis IV 77
 curare (*cogitare*) VIII 121; *c.*
vigilias XIV 305
 curatio Galliarum (I 109)
 curator XV 135; civitatis X 99
 cursores facem tradentes XV
 140
 Curtius iactanticulus XI 34
 custodire = occultare VI 225
 custos (*paedagogus*) VII 218
 custos Gallicus XIII 157
 Cyane scortum VIII 162
 cyathus (*mensura modica, po-*
tio) V 32
 Cyclades VI 553
 cyclas (*vestim.*) VI 259
 Cyclops IX 64. XIV 20. XV 29
 cygnus niger VI 165
 Cydnus III 117
 cylindri (*gemmae*) II 61
 cymbala IX 62
 Cynica secta XIII 121
 Cynici XIII 121
 Cynosura V 23
 Cyrus X 274. XIV 328
- D
- Dacia IV 111
 Daedalus I 54
 Damasippus (I 60. 68.) VIII
 179
 Daphnes (*-nidis*) balneae VII
 233
 de: *pro abl. causae* I (66). 146.
 V 105. VI 139. 615; *abl.*
instr. (III 249). V 10. VII
 180. VIII 114. IX 1. XII
 100. 115. XV 310; *abl. mater.*
 I 137. 155. II 4. (249). V (8).
 164. VI 154. 156. (VII 192).
 VIII 145. 207. XII 59. XIV
 16. 310; *abl. orig.* I 6. IV 65.
 V 33. 97. XI 159. XII 12;
pro ab (*egredi*) VI 634; (*re-*
cedere) II 131. IX 74. X
 167; II 40. VI 604. 634. XI
 194; (*ap. pass.*) XI 162;
pro ex (*elabi*) IV 50; (*eicere*)
 VIII 175; (*exire*) VIII 48;
(recedere) VI 127; (*facere*)
 II 141. III 40; (*fabricare*)
 XI 102; (*de India sim.*) (I
 71). III 137. VI 526. XII
 104. XV 163; (*de Aquino*
sim.) III 320. XVI 23; (*de*
mari) VI 94; *varia* I 135. 146.
 III 118. 159. IV 116. V 43.
 VI 133. 247. 434. 597. VIII
 60. 65. X 63. XIV 90; *cf.*
unde; inde
decemviri X 294
 Decii VIII 254. 258. XIV 238
 Decius, P. (*ensor*) XI 91
decoctio (IV 67)
decollare XIII 178
decolor (*niger*) VI 600
decuria quaestoria V 3
deducere carmen (VII 54)
deest (I 48. 49). VI 557. VIII
 234. IX 140. XI 5
deferre alci (= *colere alqm*)
 XIII 56. 58. 59
degener III 157. X 150
dehonestare IV 81
 Deianira XI 63
delatio I 33. 35. (III 116). IV
 53. VI 552
delator(es) I 33. 34. 35. (III
 120). IV 37. 47. 50. 53. 113.
 VIII 266
delerus I 80

- deliberativae (*rhet.*) VII 162.
 169. X 167; -vum genus
 (VII 155)
 Delphi VI 555
 Delphica mensa III 204
 Demetrius causicus I 33;
 comoedus III 98; - Cynicus
 (V 36)
 Democritus (VII 59). X 28.
 47. 48. 50. 54
 demonstrativum genus (*rhet.*)
 (VII 155)
 Demosthenes delator IV 53;
 orator X 118. 126. 130
 denarius (quadrans) VII 8
 deonerare ventrem III 38
 depraedare VIII 98; -ri (*de-*
pon.) VIII 106
 depraedatio VIII 93
 deputari exilio XIII 246
 desipes X 232
 deterere III 23
 detinere (*pro* *explere in men-*
sura) X 171
 devectum vinum VII 121
 devexus IV 118
 devirginare IX 71
 dextrocheria IX 50
 Diana V 115. VI 174. XII
 118; D-nae aedes in Capi-
 tolio XIV 90; signum Tau-
 ricum XV 115
 diasyrta figura V 44
 diasyrta VII 216
 dicit *supplendum* I 122. 157.
 II 3. III 240. IV 6. 21. 25.
 120. 399. 462. VII 73. 173.
 VIII 11. 137. 175. 216. 221.
 230. X 8. 13. 222. XI 122.
 XIII 51. 145. XIV 12. 19.
 104. 266. XV 19
 dicitur sacra celebrari II 92
 dictator VIII 8
 dicticos VI 610
 Dido V 44
 difficile (*adv.*) X 18
 digestio IV 67
 digestus stomachus IV 67. XI
 76
 digito caput scalpere (IX 133)
 digitus infamis X 52
 diligere (= blandiri, permul-
 cere) VI 526
 diluvium I 81
 dimidius (VIII 4). XV 5
 diminutio (VI 34)
 diminutive III 169. (VI 34).
 VII 46
 Diocletianae (thermae) X 95.
 XI 50
 Diogenes XIV 308
 Diomedes I 53. XIII 113
 Dionysius tyrannus VI 486
 Diphilus III 120
δίφρος (VI 351)
 diptycha IX 35
 dirus (tyrannicus) X 15
 discingere VIII 120
 discutere (dirumpere) X 145
 discooperire VI 236
 discrimen VI 300. XIV 258
 discutere X 145
δὲς κράμβη θάνατος XIII 33
δὲς παῖδες οἱ γέροντες (VII 154)
 dispendium I 48
 dispensare III 287; (erogare)
 VII 219
 dispensatio (I 109)
 dispensator I 92
 disponere (componere) crinem
 VI 490; ornaturam VI 498;
 (distribuere) auditores VII
 43; (constituere) III 239. VI
 25. 487. 545. XIII 86. 88
 dispositione gubernare victum
 et vestem VI 359
 distantiae VI 300
 distendi X 148
 distrahere (= vendere) IV 55. V
 98. VII 221. VIII 65. 127.
 IX 100. XI 8. 9. 15. 20. XIV
 145; *cf.* vendere, venditare

- diurnus: d-nae rationes (VI 483); d-ni actus VI 573; d-num ratiocinium VI 483
 divinitas caelica XV 146
 dogma Cynicorum et Stoicorum XIII 121
 dolere *v.* cordolere
 domesticus (consuetus, familiaris) IX 17; (competens) XV 64
 domina IX 78
 Domitia (uxor Vibii Crispi) IV 81. 105; (eadem Domitiani) VI 87
 Domitianus I 1. (20. 26. 35). II 29. IV 31. 37. 46. 53. 72. 94. 97. (105). 111. 139. VI 87. (VII 1. 114); *cf.* Nero, Tiberius
 Domitius maritus Agrippinae I 155. VIII 228; senator VIII 228; filius Acilii (*falso*) (IV 94)
 domnupraedius X 83
 domu (*abl.*) IX 74
 domus (res familiaris) III 10
 Dorienses (IV 40)
 Doris ancilla III 94
 dormire (dissimulare) I 77
 dotales (-liciae) tabellae (tabulae) VI 200. IX 75. X 330
 drillopotae II 95
 dropacista XIII 150
 dropax IX 14
 Drusus somniculosus III 238
 Drymion (VI 638)
 dubium nomen VII 110
 ducere manus V 121; ubera XII 8
 duellum I 169
 dulcia II 158. VI 200. 202. (631)
 dum (*pro cum*) I 6. VIII 148. 258. X 153. 328; (*pro ut*) VI 243
 durare in vita IV 92
 durus (difficilis) VI 98
- E
- eburnei locelli XIII 139; *v.* mensa
 eburneum sceptrum X 43
 eburnus pecten VI 382
 edere XV 174; *cf.* manducare
 efficax (*opp.* lent.) I 71
 Egeria nympa III 12. 17
 Egnatius Celer philosophus I 33. VI 552
 ἐκφώνησις II 149. VIII 103
 elatus (mortuus) XIV 220
 eleganter IV 77. X 39
 elenchus (margarita oblonga, unio) VI 459
 elephantus X 158. XI 125. 126. 128. XII 108. 109
 Elia XIII 98
 Elis XIII 95
 ellipsis I 88
 eloquium X 116
 Elpenor XV 22
 emblematum opus I 76
 emere III 136. IV 20. (V 56). VII 66. XI 15. 37. XII 111; *cf.* comparare
 emolumentum (fructus) III 21
 emungi (mucosum esse) VI 147
 emptor XIII 154
 endromis (lodix) III 103
 Endymion X 318
 enim *tertio loco* VI 533; *quarto loco* VI 210; *pro autem vel sed* (*cf.* nam): I 49. II 155. III 205. VI 312. VII 229. VIII 116. X 196. XIV 90
 eo quod I 1. III 221. IX 101
 epexegetis (ef-) (VII 118)
 ephebus (-bi) II 170. VI 378. VIII 127. X 306
 ephemeris VI 573. 578
 epicroceus VI 573
 Epicurus XIII 122
 epilogi (VII 146)
 epimenia VII 120

- epiraedia VIII 66
 Epirotarum rex Pyrrhus XII
 108. XIV 162
 Epirus VIII 241
 epistolae consulum (nuntii
 victoriae et adversi) IV 149
 Epona VIII 156
 Eppia VI 112. X 220
 equi quadrigarii I 155
 equites Romani (census) I
 106. III 154. 155. 159. VII 14.
 XIV 324. 326; *cf.* magister;
 agere
 equitum magister *v.* magister
 eradicare XIII 206
 ergastula VI 151. X 276
 ericius (animal) VI 276
 Eriphyle VI 651. 653
 erogare I 126. VI 202. 511.
 VII 219. XI 17
 erubescendus III 81
 eruca herba IX 134
 escaria (caccabi) XII 46
 Esquilinus mons IX 131
 et *postpos.* *pro* etiam V 40
 etiam et III 299. V 51. VI
 444
 etiamsi *c. coni.* XIII 178
 Etruria XII 105
 Etrusci (V 164). VIII 264
 Etruscum aurum (bulla) (V
 164)
 etsi *c. indic.* I 112. VI 357.
 XIII 96; *c. coni.* VI 470
 et sic (= et tum) *v.* sic
 etymologia V 141. VI 491.
 IX 4
 Euander XI 60
 Euganeus VIII 15
 Euphranor caelator III 217
 Euphrates VIII 51. 169
 Eupolis poeta II 92
 Europae et Iovis filii (I 9)
 Euryalus lanista VI 81
 Eurypylus VI 653
 Euthycrates (Olynthius) XII 47
- evaporare (III 200)
 ex (e): *pro abl. mod.* I 116;
abl. instr. XIII 175; *pro ab*
(ap. pass.) II 106; *cf.* de
 exagitatus II 88
 exaudibiles di XIII 248
 excandere cutem II 107
 excantationes (VI 610)
 exceptor VII 104
 exclamatio (II 125). III 60.
 VI 97. 277. IX 79. XIV 177.
 XV 13
 excusare a tutela IX 89
 exemplum gulae IV 23; e. in
 alqm. VI 628
 exercere actus bellorum IV
 111; crudelitatem VI 416.
 486; infamiam II 65; leno-
 cinium III 45; malitiam
 XIV 246; partes delationis
 IV 53; piscatoriam I 155;
 professionem VI 112; *cf.* X
 314
 exercitium (= motio) IV 44
 exhaustum IX 57
 exhibere (= arcessere) I 71.
 VI 585
 exiguus (pauper) III 24
 exire (= oriri) III 175
 exodiarius III 175
 exorare (precari) IX 138
 expendere (examinare) X 147
 exploratus I 99. (100)
 expositus VII 54
 expurgamentum pollinis (VII
 174)
 extare (= esse) VI 401
 extinguere I 26. IV 153. 154.
 VI (7). 638
 extra mensuram VI 304
 exuctus VIII 90
- F
- faba XV 173; *cf.* conchis
 faber ferrarius VII 223. X
 130. XIV 118; sandaliorum,

- sandapilarum VIII 175; ti-
 gnarius (III 245)
 Fabii CCC II 155; F. ex ge-
 nere Herculis VIII 14
 Fabius fautor poetarum VII 94
 Fabius Maximus censor XI 91;
 Gurges VI 265
 Fabrateria civitas Campaniae
 III 223
 fabrica (= aedificatio) XIV 86
 fabricare (= aedificare) XIV
 92
 Fabricius censor IX 142
 Fabricius Veiento IV 129
 Fabulla meretrix II 68
 facere (committre) VI 137;
 f. ad alqd. VI 133; colorem
 f. VI 573; f. pro populo
 (sacrificare) IX 117
 faciente Fortuna VII 199;
 uxore V 147; frugalitate
 XIV 109; luxuria I 64
 facies (archetypus) IX 146
 facultatem habere ut I 55
 Faesidius causidicus XIII 32
 falae v. phalae
 falcati currus IV 126
 Falernum acetum XIII 216;
 F-nus (ager: vineae) VI 150
 falsum facere III 30; f. dicere
 VIII 83; in f-o deprehendi
 VIII 187
 falx supina VIII 201
 fanaticus II 112
 farrata (cibus) XI 108
 fascia VI 263; f. visci IX 14
 fascinum VII 112
 fatum (mors) III 274
 Faunus VIII 131
 Faustus malus poeta VII 12
 Favonius, M. V 3
 februare II 142
 feralis (mortalis) V 85
 feretrum (VIII 175)
 fermentum (dulcium malum)
 III 188
 ferox XII 7
 ferramenta (vomer, marrae,
 sarcula) III 310
 ferre (pati) VI 116
 ferula II 142; (rudis) VI 248
 festivitas sacrorum XV 43
 fibula (circelli) VI 379
 fictile (caccabus, patina) XI 19
 fictilis Iuppiter XI 115
 fidei commissum I 55. XIII
 199. 201
 Fides I 112. VI 20
 figere IX 139
 figmentum: sub f-to II 3
 figulus (Prometheus) IV 133
 figura I 1. IV 3. 28. 133; f.
 diasyrta V 44
 figurate (Vita 4). X 8. 22
 fimbriata vestis II 124
 fiola v. phiala
 fiscus III 33. IV 55. XIV 260
 flaccescere VI 199
 flagrum X 182
 Flaminia via I 171. XII 13
 Flaminius, Q. X 161
 flammeolum X 333
 flammeum II 124. VI 225
 flatus (= ventus) X 180; fl.
 ventorum XIII 225
 Flavia gens IV 37
 Flavius delator (!) IV 37
 flavus XIII 164
 Flora dea VI 250; meretrix
 II 49. VI 250
 Florales ludi VI 249. 250.
 XIV 262
 fluctus VI 322
 focus (*pro ignis*) III 214. VII
 24. XV 84
 foliata (unguenta) VI 465
 folium (herba aromatica) VI
 465
 folles (buccae) VII 111
 fores (introitus) VI 227
 fori (*pro fora*) IV 47
 foricae III 38

forire III 38
 foris mittere VI 146; *cf.* in
 fornix VI 117
 fortia bellorum meditari IV
 112
 fortuitus (= inaequalis?) VIII
 207
 Fortuna X 52. 106; F. Nortia
 X 74; Regina XII 3; F-nae
 aedes Praenest. XIV 90
 foruli III 219. (VII 118)
 forum (Rom.) III 38; Martis
 XIV 261; Traiani X 24
 fossor XI 80
 fraga et glans XIII 56; XIV
 183
 Franci IV 147
 fricare penem VI 238
 frigidus (udus, nudus) XIV 300
 frigosus III 190
 fritillus XIV 5
 fritinnire XIV 5
 frivola III 198; fr-lae res IV 87
 Fronto orator (I 12)
 Frusino civitas Campaniae III
 223
 frustra III 210
 frustum III 210
 fruticans IX 15
 fucatus III 81. 95. VI 462
 †Fulcinus *v.* Tigellinus
 fulcrum XI 95; (lectus iuga-
 lis) VI 22
 fulgura XIII 225; f. condere
 VI 587
 fulgurator (VI 587)
 †Fulvia *v.* Iulia
 funambulus XIV 266. 272
 fur (tribus litteris) V 127
 furvus XII 104
 Fuscus (Cornelius) IV 111

G

Gades X 1. XI 162
 Gaditanus oceanus (G-num
 fretum) XIV 280

Gaetulus (Maurus) V 59
 Galatae VII 16
 Galba (imperator) II 99. (V
 36)
 galerus (muliebris capitis te-
 gumentum; crinis supposi-
 tus) VI 120; (cucullus) VIII
 (145); (pilleus retiarii; in-
 positus umero gladiatoris)
 208
 Gallia VIII 145. XV 13;
 G-ae I 71. (109). III 320.
 VI 403. VIII 51
 galliculae Graecae III 67
 Gallica armatura VIII 200;
 G. Graecia (VII 16)
 Gallicum bellum VIII 254
 Gallicus axis VIII 116; birrus
 VIII 145; custos XIII 157.
 159; triumphus (Marii) X
 282
 gallinae albae filius XIII 141
 Gallimaria pinus III 307
 Gallograeci (VII 16)
 Gallograecia VII 16
 Gallus (semivir) VI 513. 515.
 519. 530. 532. 542. 546. VIII
 207. IX 62
 Gallus (Galli) VII 16. (42).
 214. VIII 169. 234. 251.
 XIII 157. XIV 196; (Vene-
 tus) IX 30; G-i Senones XI
 111
 gandeia (navis) (V 89)
 Ganges X 1
 Ganymedes V 59. IX 46. XIII
 43
 Garamantici Aethiopes X 150
 Gaurus mons IX 57
 gelat IV 42
 gelidus III 190. VII 206
 gemmatus V 43. IX 50
 generalitas XI 1
 generaliter I 158. X 22. XIII
 187
 genesis (VI 582). IX 35

- genitivus III 180
 genu: genuis (*abl. pl.*) VI 525
 Germani IV 157. XIII 164
 Germania (I 109)
 Germanicus, Claudii frater II
 29. (V 109)
 Germanicus (= solidus) VI
 205
 gerulus III 240. (244). VI 477
 gestari IV 6. VI 577. VII 178
 gesticulatores (VIII 191)
 gingiva (*masc.!*) X 200
 gladiator(es) II 144. 147. III
 35. (36). 158. VI 81. 105.
 106. 247. 249. 256. 266. 267.
 (VII 118). VIII 173. 175.
 199. 203. 208. XI 20; gl-rum
 instrumenta VI 257
 gladiatoria arma VI 249. 255;
 vestis VIII 207
 gladiatrix VI 251
 gladiatura VI 105
 glans *v.* fraga.
 Glaucus Spartanus XIII 199
 glutto IV 17. 29
 Gorgon XII 4; Gorgona III 118
 Gracchus, Salius Martis II
 125. 144. 148. VIII 203
 Gracchus, Tiberius III 137
 gradilis panis VII 174
 Gradivus II 128
 Graece III 296. VI 191. 192.
 195. VII (52). 120. VIII
 182. XI 138. XIV 5
 Graecia (III 61). VI 295. VII
 16; Gr. Gallica (VII 16)
 Graeculus (III 108)
 Graecus (Graeci) III 61. 65.
 67. 93. 100. (101). 107. 120.
 121. 125. 207. (283). IV 40.
 VI (16. 185). 491. VII 14.
 VIII 225. X 179. 271. XIII
 112. XIV 242; Gr-a disso-
 lutio (III 67); Gr-ae litterae
 XV 110; Gr-i Asiatici VIII
 105; poetae X 180
 grammatici VI 438. VII 215.
 217. 225
 grandis III 304. IV 20. V 46.
 VIII 251. X 317. XI 125.
 XII 44
 grassari veneno I 158. XIV
 173
 grassator (miles) III 305
 gravis (*opp. iuvenis*) II 50; VIII
 152
 gravius (*pro difficilius*) III 162
 grossus IX 28
 grues XIII 168
 gubernare in re p. III 313; *v.*
 dispositione g.
 gulosus V 119; g-si cibi XI 19
 gurgulio VI 276
 gustare (*absol.*) VI 580
 gustus (*acc. pl. -ūs*) V 24. XI
 14
 gutturosus XIII 162
 gutus III 263. (VII 130)
 Gyara (-ros) insula I 73. X
 170
 gyla (*pro gula*) IV 23
 gymnasium VIII 112
 gypsum II 4
 gyrus (VI 263. VIII 67)

H

- habere (= habitare) III 1; h.
 secum (= se gerere) VI 362
 Haemus histrio III 98. (VI
 199)
 haeresis *v.* Stoica h.
 Halirrhotos IX 101
 halteres VI 42
 Hamillus magister X 224
 Hammon *v.* Iuppiter
 Hannibal VI 250. VII 163. X
 151. 153. 158. 161. 165. 167.
 XI 125. 200. XV 93. 94
 harmonia (XV 3)
 haruspex, h-spices VI 397, 557.
 XI 111

- hasta: sub h. venalis III 33;
 h. pura XIV 91
 Hebe XIII 43
 hebes VIII 137
 hecatombe XII 101
 Hecuba X 271
 Hedymeles citharoedus VI 383
 Helena X 264
 Helice V 23
 Heliodorus delator I 33. 35.
 (III 116); medicus VI 373
 Hellespontus X 182
 Helvidius (V 36)
 Helvina Ceres III 320
 Helvinum oppidum (III 320)
 hemistichia Vergili (III 193)
 Heracleae (columnae Hercu-
 lis) I 52
 Heracles I 5
 Heraclitus X 28. 31
 Hercules VIII 14. XI 60. 63;
 H. robus VIII 153; H-is ara
 VIII 13; columnae I 52. X
 1. XIV 280; templum Rom.
 (VIII 14); aedes Tiburt. (et
 Praenest.) XIV 90
 heredipeta III 129. IV 22. V
 98. VI 39. X 202. XII 111.
 115
 heres (filius) XII 95
 Hermae VIII 53
 Hermarchus III 120
 Hermula VIII 54
 heroes VIII 85
 Hesperidae (-des) V 152; H-
 dum serpens XIV 113
 εὐρήκαμεν συγκαίρομεν VIII 29
 hexaphorum (I 64)
 hibernus VII 221
 Hippo II 50
 hippocentaurus (Chiron) III
 205
 Hippolytus X 324. 326
 hippomanes VI 133. 616. 626
 Hirpinus mons VIII 63
 hirsutus II 41
 hirundo X 230
 Hispania X 1. 151; v. Spania
 hispidus II 11
 Hispulla matrona XII 11
 Hister infamis II 58. VIII 169
 historia VII 102. 229; storia
 VII 99. 103
 historici VII 98. 105
 histrio (Vita 4); (strio) I 1.
 VI 199. (266)
 Hoasa (-sis) civitas ultima
 Aegypti I 1. IV 37
 hoc ipsum (*pro ob h. i.*) I 33.
 XIII 199
 hodie X 171
 hodieque V 17. VI 524
 Homerus VII 38. XI 180
 homicidium XIV 223
 ὄρα τέλος μακροῦ βίου XIV 328
 Horatiana domus I 12
 Horatius Cocles VIII 264
 Horatius poeta I 51. VII 62.
 226
 horrens (tremens, nudus) I 93
 Hostilia oppidum II 106
 huiusque (*pro -ce*) III 175
 humectus panis II 99
 humiles I 149
 Hyacinthus (formosus) VI 110
 hypallage VI 652. XI 19
 ὑπερβολή IV 144
 Hyperboreus axis VI 470
 Hypsipyle (VII 234)
- I
- iactanticulus X 34
 iactitare se VIII 1
 iactura (damnum) III 125
 Iapetus XIV 35
 Iarba V 44
 Iason mercator VI 159
 iaspis V 42
 ibi (*pro eo*) XIV 261
 ibis (avis Aeg.) XV 3
 Icarium mare I 54
 Icarus (I 54)

- ichneumon XV 2
 ictus fulminis (tempestates) II 17
 Ida mons XI 194
 Idaeum sollemne XI 194
 idem (*pro ipse*) III 178. VII 87
 ideo quia I 1. 51. II 46. 142. III 11. 158. 263. IV 37. 102. 138. V 61. VI 513. 588. VII 79. 83. VIII 187. 213. 221. IX 66. X 8. 178. XI 1. 20. 138. 193. 195; *i. quod* (VII 234); *i. quoniam* III 222. VI 154. VIII 234. XI 195
 Idymaea civitas Orientis VIII 160
 ieiunum odium (sobrietas infesta) XV 51
 ignorare alqd. facere XI 142
 Ilia (mater Rom. et Remi) I 7. IX 53. XI 106
 Iliacus puer (Ganymedes) XIII 43
 Ilium VII 38
 ille (*pro pron. reflex.*) II 58. V 65. VI 567. XIII 237
 imagines triumphantium in porticibus VI 162
 imbellis VI 366
 imitatrix III 100
 impedire alci. III 255. XI 175. XIV 49; alqd. facere I 55
 impellere saxis X 271
 in: *cum abl. pro accus. (ap. verba eundi)* II 170. III 178. V 653. X 276. XII 81; (*mittendi*) III 267. V 44. 115. VI 158. 563. XIII 155; *cf. foris; (ducendi)* VII 199. XIV 163; (*recipiendi*) III 162. XIII 185; (*provocare*) II 56; (*prolabi*) VI 295; (*erogare*) VI 511; (*conferre*) X 302; (*impendere*) XIV 93; (*tinguere*) XIV 280; *alia: in longitudine* V 97; *honore* XIV 242; *specie* VI 263; XI 138; *pretio* VII 121; *cum accus. pro abl.* III 379; XIII 244; (*bibere*) II 95. V 47; (*pro velut*) II 147; — *cum abl. pro solo abl.* I 63. II 147. III 375. VI 418. X 310. XI 156. XIII 56. XIV 213; (*bibere*) V 127; (*manducare*) III 168. V 88. VII 80; (*libare*) VI 343; *pro locat. vel abl. loc.* VI 355. X 168. 252. 283; *pro abl. temp.* I 111. IX 53; *pro gen. (accusare, convincere, redarguere)* VI 638. X 87. XV 26; *pro ad: cum accus.* V 8. VII 17. XIII 124; *cum abl.* VII 110. XIV 242
 Inachus fluvius VI 526
 inane iudicium I 47
 inani capite XV 23
 inanis (mons) IX 57
 in ante VI 502
 incandire III 214
 incendiarius XIII 145
 incerare (insignare) X 55. XII 88
 incibare X 231
 incidere (scribere) VIII 69
 inclinare se viro IX 27
 increpitare I 71
 inde *pro de c. abl. demonstr. (vel solo abl.)* VI 387. XII 92
 Indi (XII 104)
 India XI 125. XII 104. XV 163
 indigestio I 146. V 49
 indigestus III 188. 233. VI 203
 indignari in alqo. IV 154
 indignatio VII 78
 indiscere VI 474
 induperator X 138
 infamiam exercere II 65
 infamis digitus X 52

- inferi I 9. III 265. 267
 inferna XIII 49
 infertor V 83. (VII 184). IX
 110. XI 142
 infestus (iratus, laesus) XIII
 231
 infrangere X 155
 infra tectum II 142
 infrigidatus VII 194
 ingenuus XI 154
 innoxius XIII 156
 inpactus X 59
 imperfectus cibus III 233
 inquietare X 237
 inquilinus III 195
 inquirere ab alqo. (*pro quae-*
rere) IV 48
 inrisio XIII 40. 109
 inrisive IV 13. XIII 33
 insignare X 55
 instabilis IX 79
 institor VII 221
 instruere (= docere) (XV 23)
 insulae (urbis) III 269
 insultare I 146
 intactus VII 87. X 59
 intellegitur (= intellegi pot-
 est) I 55
 interficere (II 155. III 116).
 IV 53. (V 36). VI 117. 158.
 (620. VII 234). VIII 254
 interimere VI 174. 434. VIII
 254. X 126. 294
 interiores amici III 72
 interrogatio X 346
 interrogative IX 48. X 185.
 XIII 16. XIV 15. (XV
 23)
 intestinum X 285; -na (stent-)
 II 85
 intra urbem (*pro in u.*) II 45.
 170; i. mare XII 77
 inunctae paginae VII 23
 invidia: ad i-am (= diasyr-
 tice) II 133
 Io VI 526
 Iphigenia XII 118. 123. 127.
 XIV 284. XV 115
 ipse (*pro idem*) I 92; III 95.
 (*pro is*) IV 1; (*pro vir, mari-*
tus) II 142
 ipsud (*pro -um*) VI 343. VII
 83. XII 111
 ironia (*εἰρωνεία*) II 103. III
 115. IV 26. 46. VII 77. 98.
 X 183. XII 97. 127. XIV 15
 (*εἰρ.*). 156
 ironicos (VI 531. VII 98). XIV
 15
 irrumari VI 51
 Isaeus orator III 74
 Isauria XIV 267
 Isiaca sacra II 92; I-cus an-
 tistes VI 539
 Isis VI 526; I-dis templum
 VI 489. 528. 538. XII 27
 Isthmiacum certamen VIII
 226
 Isthmii agones VIII 226
 ita (*pro tam*) V 67. VI 181.
 IX 16. X 169 (*sequitur*
quam); (*pro tum, cf. sic*) VI
 416; atque ita (= et tum)
 II 57. X 173
 Italia IV 40. (V 36). VI 295.
 637. X 102. 161. XIV 181
 iubae (VI 40)
 iubere (velle) II 7; (imperare)
 III 36; i. alci. X 101. XIV
 226; iubere ut V 12; *c. coni.*
 XI 58
 Iuberna II 160
 iucunde XIV 29
 Iudaei III 16. 296. IV 117.
 VI 160. 542. XIV 104; I-a
 mulier VI 542; provincia
 XIV 91; regio VI 159
 iudex morum IV 12
 iudiciale genus rhet. (VII 155)
 iudicio vacare I 49
 iugalis lectus VI 22
 iugulare II 106. IV 110

Iugurtha X 276. 277
 Iulia neptis Augusti VI 158;
 filia Germanici I 155 [Fulvia *codd.*]. (V 109); *falso* II 29; filia Titi II 29
 Iulia *v.* basilica; lex
 Iulius *v.* Caesar; Celsus
 Iulus XII 70
 Iuno VI 526. VII 32. IX 53. (XIII 43); I. Regina XII 3; I-nis avis VII 32; per I-nem tuam II 98
 Iuppiter (I 9). II 98. 131. VI 526. 619. XI 111. XIII 49. XIV 205. 271; I. Capitolinus XIII 78; Hammon VI 553. 554; Liberator (V 36); Iovis aedes in Capitolio XIV 90; fictilis conpago XI 115; statua XIII 153; tunica palmata X 37. 38
 iurisdictio VI 68
 iurisperiti I 128. VII 123
 iuris rubricae XIV 192
 iuscellum IV 23
 ius civile IX 87; iuris *c.* bibliotheca I 128
 iussum est alci. VI 527
 Iuvenalis Aquinas I 1. III 319; Gallus I 1; libertini filius vel alumnus (Vita 1); in exilium missus (Vita 4). I 1. IV 37. VII 92; in Aegypto XV 27; octogenarius mortuus (Vita 4)
 Ixion XIII 51

K

καὶ ἡμῖν πρόπον (V 36)
 Kalendae Apriles, Martiae IX 53
κατὰ ἀντίφρασιν VIII 32
κατὰ κοινοῦ VI 567; VIII 24. 142. XIII 80. 246; *cf.* ἀπὸ κοινοῦ
κενεγκράντος XV 23

L

labi (cadere) XV 77; (discedere) VI 202
 laborare (arare) X 270
 Lacedaemonia virgo (IV 53; L-um marmor XI 175)
 Lacerta *v.* Russatus
 lacerta (-tus: animal) III 231
 lacertus (sardina; piscis salsus) XIV 131
 lacus spurci VI 602
 Ladas cursor XIII 96
 Laelius centurio XIV 195
 laena III 283
 Laertes X 257
 Laestrygones XIV 20. XV 13. 29
 laevus (sinister) (XIV 228); (subtilis) XIV 228
 Lagus (-gi) VI 83
 lambire IX 5
 Lamiae IV 154. VI 385
 lampas III 286
 lanarius VII 224
 lanionum codices XI 141
 lanipendia (ancilla) VI 417
 lanista (II 143). III 158. VI 81
 la(n)ternae Venusinae I 50
 Laomedon X 184
 lapidatio IV 60
 lapideus pons (VI 32)
 lapis ordinarius X 171
 Lares III 214
 laridum XI 82
 lassare psaltriam (II 92)
 Lasthenes Olynthius XII 47
 later coctilis *vel* coctus X 171
 Lateranus luxuriosus VIII 147
 laticlavium I 106
 Latine VI 80. VII 120; L. sapere VI 188
 Latina via I 171. III 138; L-ni veteres (III 283); L-num bellum VIII 254

- Latinus archimimus IV 53; mimus I 35. VI 44
 laturas locare IX 143
 latus cludere III 131
 laudare (adulari) III 42
 Laureolus mimus (fabula) VIII 187
 laurus in epistola consulis IV 149
 Lavinium XII 70. 105
 lectica I 64. (121). 159. IV 21. VI 351. 477. IX 143. XIV 91
 lecticarius III 245. VI 477. IX 142
 lectiones accipere VII 225
lectiones scholiastarum a codice II vel ab omnibus libris diversae: I 2 [ad III 203]. 155. II 49 (?). 71 (?). III 18. 79 (?). 102 (?). 205. 227 (*II corrupt.*). IV 33 (*II corr.*). 120 (*item*). V 127 (?). 141 (?). VI 34 (*II corr.*). 238. 264 (?). 329. 423 (?). 522. 526 [ad 525] (?). 558 sqq. 575. VII 20 (?). 40. 46 (*corr.*). 60 [ad 59]. 80 (*corr.*). 114 (?). VIII 6. 93 [sch. 2]. 147 (?). 229 [ad 228]. IX 28 (?). 39 (?). 46 [ad 45]. 118 sqq. 134 a. X 64. 116 (?). 220. 250. XI 91. XII 14 (?). 61. 104. XIII 4 [ad 3] (?). 18. 59 (*II corr.*). XIV 45. 139; cf. 'variae lectiones', 'versus omissi', 'v. additicii'.
 lectulus VI 191. 268
 lectus testudineus XI 94; genialis X 334; iugalis VI 22; maritalis VI 131
 legatarius IX 62
 legendum (= pronuntiandum) (VI 531). XV 13
 leges satiricae I 168
 legitur et IV 67. VIII 239
 legumina XI 58. XV 174
 legunt (III 210. IV 67)
 Lemnia (Hypsipyle) (VII 234)
 Lenaeus satiricus (I 20)
 lenare VI 233
 lenocinium exercere III 45
 Lentulus coniuratus Catilinae X 286; fautor poetarum VII 94; nobilis mimum agens VIII 187
 lentum venenum (*opp. efficax*) I 71
 leo VII 77. 78
 Lepidus (-i) (nobilis) VI 265. VIII 8
 Lepidus triumvir II 28
 Lesbia (Catulli) (VI 7)
 lethargus morbus VI 613
 Leucas VIII 241
 levioire sumptu constare VII 78
 levius (*pro facilius*) VII 77
 lex (analogia) VI 453
 lex Iulia (de maiest.) I 162; (de adult.) II 29. 37. VI 38; Othonis (de theatr.) III 155; Scantinia de infamibus puniendis II 45; leges agrariae Ti. Gracchi III 137
 libelli VI 244; (breves) VII 107
 liberalia studia v. bibliotheca
 Liberator v. Iuppiter
 Liber pater VI 316. VII 64. XIV 193. XV 6
 libertinorum corpus (tribus) I 102; signa (aures pertusae) I 102
 libidinis unciae in masc. et fem. VI 254
 libidinosior IV 137
 Liburna (lectica) III 240; (navis) IV 77
 Liburnata (lectica) III 240. V 477
 Liburnus IV 75. VI 477; L-nigeruli III 240

- licet *coniunctio* VI 192, 369.
 VIII 85 (*ex Iuv.*); XI 77. XIII
 86 (*ex Iuv.*); XIV 12 (*ex Iuv.*);
ap. adv. VIII 131
 Licinus (libertus Caesaris) I
 109. XIV 306
 lictor praetoris III 129
 ligulae V 20
 Ligustica (insula) III 257
 lintea (sabana) XIV 21
 litis (-ium) aestimatio I 47
 litterae Graecae, Romanae
 XV 110
 lividus (VI 631)
 locelli eburnei XIII 139
 oculus VIII 175
 Locusta *v.* Luc.
 lodix III 103. VII 66
 lomentum VI 54
 longe (valde) VII 41
 longivivax XIV 251
 λόφοι (VI 40)
 loripes II 23
 lorus (*pro -um*) VI 480
 lotium VI 310. 312
 Lucilius (I 20). 151
 Lucretia VIII 266. X 293
 Lucrinum saxum IV 141; L-
 us lacus VIII 85
 lucubrare VII 97
 Lucullus VI 661
 lucus Aricinus III 17; Martis
 I 7; Stimulae deae II 3
 Lucusta venefica I 71
 ludere (= alludere) VI 177
 ludi circenses *v.* circ.; Florales
 VI 249. 250; Megalesiaci VI
 60; M. (circenses) XI 193;
 (scaenici) III 175; teatrales
 (Cereris, Cybeles, Florae)
 XIV 262
 ludia VI 104. 266
 ludius (VIII 198)
 Ludor VI 105
 lugentium mos, vestis III 214.
 XIII 129
 luna (nox) VI 311; deficiens
 VI 443
 luna (-ula) in calceis patrici-
 orum VII 192
 Luna X 318
 lupanar(ia) VI (32). 132
 Luperci II 142
 luscus VII 128
 lusor (VI 266)
 lusoria tabula VII 73
 lusorium Caesaris IV 99
 lustrare (expiare) II 157
 lustrator VI 542
 luvies (cloaca) III 32
 Lycisca meretrix VI 123
 Lycurgus (VII 234)
 Lyde *vel* Lydia (Arachne) II
 56. 141
 Lydia (terra) II 141
 lyristria XI 162
- M
- Macedo(nes) X 126. XIV 311
 Macedonia XII 47
 macellum (*pro* piscatores) V
 95
 machina (XV 5)
 Macrobioe Aethiopes X 150
 maculosus VII 40
 madidus VI 295
 Maecenas V 3; (nobilis) XII
 39; fautor poetarum VII 94
 Maenades VI 316
 Maeotia (-tis) palus IV 42. XV
 115
 magica (ars) VI 552. XV 5;
 m-ci cantus VI 610
 magici (X 94)
 magis VI 112. 167. 617. 652.
 IX 115. XI 44. 208; aut m.
 VI 462; num m. VI 555; m.
 paratus (*pro compar.*) VI 53;
 (= potius) VI 30. 575. VIII
 96. IX 59. XI 17; (= po-
 tissimum) I 1; cum magis —,
 magis II 89; *cf.* potius

- magister equitum IV 1. 32. VIII 8. XV 1; exercitus XI 87; militum X 92; peditum XV 1; *v. princeps*
 magistri VII 228. 229. 237. 241
 magnus I 26. 112. 137. 139. II 57. III 235. 240. VI 236. 456. 474. 532. VIII 102. XI 60. 115. 197. XII 22. XIII 2. 13. 32; *ex Iuv.* XI 102. XIV 304
 magulus II 16
 magus (-i) VI 553. 557. (563). X 94
 maiestas (devotio) III 174
 mala aurea (Hesperidum) XIV 113
 malobathrum XIV 269
 maleficia (= venef.) VI 594. 595
 maltare (V 48)
 manciparius XI 147
 mandare alci (= nuntiare) VI 354
 mandra (= hara) III 237; breve et vile aedificium (III 237)
 manducare I 144. III 168. 229. V 17. 75. 88. 153. 166. VI 160. 660. VII 80. XI 20; *cf. edere, comedere*
 mane: a m. IV 108
 manere (= habitare) III 166. 195. 200. VIII 160. IX 63. 139
 manicae (gladiat.) VI 256
 manicare V 79
 Manilia (in foro causam agens) VI 243
 manipulus (faeni) VIII 153
 Manlius Torquatus, T. VIII 254
 manna (tus minutum) IX 137
 manua (faeni) VIII 153
 manubria ossea XI 134
 manus ducere V 121
 mappa X 37
 mare Adriacum VI 94; Aegeum VI 94; Atlanticum X 1; Icarium I 54; mortuum XIV 280; suburbicarium V 95; Tyrrhenum V 92. VI 94
 margarita VI 459
 margo (*masc. et fem.*) I 5
 Mariani (I 34)
 maritalis lectus VI 131
 maritam sumere II 29
 Marius (C.) II 26. VIII 247. 251. 253. X 276. 277
 Marius Priscus (I 49). VIII 116. 120
 marmor Lacedaemoniam XI 175
 marrae III 311
 Mars II 126. 131. IX 53. 101. X 313. XI 106. XIII 113; Gradivus II 128; M-tis forum XIV 261; lucus I 7; Salius II 125; M-tiae Kalendae IX 53; M-tius campus II 131. VI 524. 528. XIV 160
 Marsi III 168
 Marsyas (advocatus) IX 2
 Martius *v. Mars*
 massa (halteres) VI 421
 Massa morio I 35
 matella (concha brevis; vas turpe) X 64
 mater (matrona) III 212
 Mater Deum III 137. XI 194; simulacrum, mysteria, templum in Palatio IX 23; templum III 137.
 materies (occasio) VII 21
 mathematica (-ce) ars VI 566. 581; -cus (-ci) VI 533. 557. (558). 565. 573. X 94; mcorum membrana VI 573
 mathesis VI 572. 576
 Matho iactanticulus XI 34
 Matronalia IX 53

- matta V 8. VI 117
 Maura ore impura X 223
 Mauri XI 140. (XII 104).
 XIV 195
 Mauritania X 150. XI 125.
 XII 4
 meare VI 575
 mechanicum XV 5
 Medea VI 643
 Media meretrix II 49
 mediastrinus VII 4
 medicata potio VI 615
 medici II 13. XIV 58
 mediocriter possidere XIV 156
 mediterranei sinus X 1
 medius (*pro dimidius*) XIV
 201
 Medullina VI 322
 Medusa III 118. XII 4
 Megalesiaci circenses XI 193;
 ludi VI 69
 Meleager V 115
 melius XIV 15; m. accipitur
 V 127; m. est intellegere IX
 57
 membrana VI 573; (pagina)
 VII 23; -num VII 23
 meminit(-nerunt) I (71). 104.
 128. III (74). 175. 203. 314.
 IV 37. V 23. XIV 102. (XV
 6)
 Memnon X 252; M-nis statua
 XV 5
 memoratus IV 60
 Menalippus VIII 228
 mendicitas IX 140
 Menelaus I 26
 mensa citrea I 131; Delphica
 III 204; de ebore I 131;
 eburnea XI 127; nucina XI
 117
 menstrua (epimenia) VII 120
 Mentor sculptor VIII 102
 mercedare (?) (III 234)
 mercedem (= poenas) repo-
 scere IV 105
 merces (pensio) III 15
 Mercurius VI (120). 526
 meretrices VI 117. 120. 123.
 249. 250; nonariae VI 117;
 sellariae III 136
 meritorium (taberna) III 234.
 (lupanar) VI 125. 127. X 237
 Meroe VI 528
 mesochori XI 172
 Mesopotamia (I 104)
 Mesopotameni I 104
 Messalina, Statilia, uxor Ne-
 ronis VI (322). 434; Valeria,
 uxor Claudii I 35. II 29. VI
 (44). 117. (322). 434. (620).
 X 330. (XIV 330)
 metaphora I 92. 169. II 46.
 (118). IV 2. VI 119. 273.
 VII 49. VIII 77. 78. 101.
 (IX 49). X 14. XI 24. XIV
 118
 metaphoricos (μεταφορικῶς) VII
 55. 103. X 128
 Metellus Creticus (II 78). XV
 94; Numidicus (II 78); cf.
 Caecilius Met.
 metitus (*a verbo metere*) XIV
 149
 metreta III 246
 metrum *v.* barbarismus
 Migale V 141
 Milesius XIII 199
 Miletos VI 295
 militem tenere (militare) XV
 27
 militum tribunatus I 58
 Milo Crotoniates X 10
 milvi IX 55
 mima I 35
 mimicus actor I 35
 mimographus (Catullus) VIII
 186. XIII 111
 mimologus VI 276. (VIII 191)
 mimologus VI 276. (VIII 191)
 mimus (actor) I 35. III 100;
 (fabula) III 177. VI 44. 65.

- VIII 185. 186. 187. 188. 196.
198. 228. XIII 109; m-i
ostium VIII 185
minare (= agere) VI 526
Minerva II 56. XII 4; M-ae
Palatinae simulacrum (I 109);
fictile signum X 116; dies
festi X 115
minister (infertor) V 83; (sa-
cerdos) XII 14
ministerium (sc. coquinae) V
123
Minos I 10. X 326
Minotaurus I 53
Minturnae X 276
minuere ex alqa. re I 94
minus *pro non* X 87
minutatim III 260
minutum pluit VI 491
miraculum VIII 251
mire XI 186
mirmillo (murm.) gladiator
VI 81. VIII 200
mirum est ut XII 95
miscellanea XI 20
miseratum est alci. XII 73
missus ordinarius XI 195
Mithridates VI 661. X 273.
XIV 252
Mithridaticum antidotum (VI
661)
mittere (dimittere) II 169. IX
70; (= ponere) III 172. V
43. 44. VI 102. 458. XIV 5.
261
modicus (*pro parvus*) (Vita 2).
III 195. V 32. VII 174. IX
27. 31. X 19. 250
modius (mensura) XIV 126
modo (ante paulum) VI 614
molam versare VIII 67
Molossus (Pyrrhus) XII 108
monarchia X 77
Monetae deae templum XI 111
monilia VI 458
μονοφιλείς III 121
Montanus pinguis IV 107. 135.
136. 139
morbus X 219; *v.* lethargus
m.; vigilant
morio I 35
moris est ne I 94
mox: m. natus VI 616; m.
quam X 283; m. ut VII 196
Moyses XIV 102; M-sei lex
VI 542
mucosus VI 147
mugilis piscis X 317
mullus piscis XI 37
multicium vestis puellarum II
66. 76
Mulvius pons VIII 239
mundare XIV 61
municeps IV 33. 81
municipia III 34
munus Neronis I 155. (II 147)
Murena (L. Licinius) (VI 661)
muriceus color VI 519
murmillo *v.* mirm.
murra VI 156
Musae (IV 36). VII 6. (34)
Musonius Rufus I 33
mustacia (VI 202)
Mutina XVI 23
Mygale *v.* Mig.
Myron fictor VIII 102
myrrhina pocula VI 156
mystae VI 511
mysteria VI 534. IX 23
mystica (arcana) XV 140
- N
- Nabataeus saltus XI 126
Naevolus philopygista IX 1.
6. 27. 93. 135.
nam *primo loco*: I 34. 35. 62.
II 3. 13. 50. 147. IV 107. VI
73. 160. 250. 251. 359. 362.
445. 456. 457. 594. 597. 619.
VII 120. 243. VIII 47. 96.
VIII 145. 207. 226. 253. 254.
IX 89. X 1. 37. 60. 115. 130.

153. 283. 304. 342. XI 19.
75. 89. 125. XIII 52. 109.
121. 122. 184. 225. XIV 78.
252. 280. XV 173; *secundo loco*: II 125. III 255. IV 23.
24. 37. 43. 56. 97. 114. 126.
129. V 24. VI 120. 211. 249.
255. 289. 314. 462. 542. 548.
555. 582. 602. 661. VII 59.
173. 192. VIII 125. 154. 228.
242. 244. 275. IX 53. X 50.
52. 71. 72. 93. 111. 118. 158.
168. 180. 199. XI 46. 94. 111.
172. XII 90. 109. XIII 53.
155. 225. 240. 245. XIV 168.
170. 180. 190. XV 64. 94;
tertio loco: XII 95. XIV 5;
pro autem (cf. enim) X 37;
sed nam (= etenim) XIII
162
namque primo loco I 34; *sec. l.*
III 320
Narcissus libertus Claudii XIV
329
narratio (XV 35)
nasus calicis V 47
nasutus VI 495
nativitates IX 84
naufragio liberati XII 27
naulum III 267. VIII 96
neaniscologus VIII 191
nebulo (luxuriosus, gulosus)
XIV 9
nec (*pro non*) X 215
necare II 92. VI 124. 620. 628
638. X 294. 331
necdum (*pro nondum*) I 111.
VI 188. X 47. XI 115
necromanticae excantationes
(VI 610)
negativum (*opp. confirm.*) VI
457. XIV 130
negotiales causae VII 123
negotiator VI 153. 591. VII
221. XIV 267. 274. 295
nemorosus (silvester) III 191
Neptunus IX 101. X 182. 184.
XIII 49
nequidem X 365
Nereides XIV 283
Nero imperator I 33. 60. (62).
71. 155. II 29. 106. 147. III
116. IV 53. 77. 81. (V 36).
VI 117. 124. (322). 434. 462.
552. 619. 620. 628. 638. VII
1. VIII 198. 213. 220. 221.
226. 228. 230. X 22; Nero
vel Tiberius Nero (= Tib.
imp.) X 72. 74. 84; Claudius
Nero (= Claud. imp.) V 147;
(= Domit.?) VII 92; Nero
(= Domit. imp.) (I 26). 35.
IV 1. 29. 37. 89. 94. 130. 136.
VII 92; X 15. Tiberius Nero
Domitianus IV 72; Nero *pro*
imperator II 99 (?); Nero
pro tyrannus VIII 193. X 15
nervus (penis) X 205
Nessus XI 63
Nestor X 246. XII 128
νή τήν κεφαλήν σου (VI 16)
niceteria III 67. (68)
nidor (odor) V 162
niger (Aethiops) XV 49
Nilus IV 24. VI 526. XIII 26.
XV 3. 122. 123. 127
Ninus II 108. X 171
Niobe VI 174
Niphates fluvius VI 409
nisi = sed X 306
nobilitare VIII 253
nocivus XI 75
nominativus II 180. IV 113.
(VII 142)
non *pro* nonne V 6
nonariae meretrices VI 117
non nec (*negatio dupl.*) V 33.
VI 339
nonnulli (*sc. interpretes*) I 33
non solum quod — sed etiam
VI 101

- Nortia *oppid.* X 74; N. Fortu-
 na X 74
 notandum I 5. X 200; n.
 quod VII 208; n. quia III
 231
 notities IX 84
 novalia (agri seminati) XIV
 148
 novella (= arva recens culta)
 XIV 170
 novellae matronae II 85
 novicii (*opp.* patricii) VII 192
 novus (recens) XI 85
 nucinae mensae XI 117
 nugae res IV 150
 nullus (*pro nemo*) IV 2
 Numa III 17
 numerus (multitudo) II 46
 Numicius fons XI 63
 Numidia X 277
 Numitor VIII 93
 nummularius (VII 109)
 nunc (*de tempore scholiastae*)
 III 11. (204). 267. (283. VI
 32). X 57. (XIV 208); *cf.* VIII
 53
 Nursia *v.* Nortia
 nymphae marmoreae III 18;
v. Egeria
 Nysae dominus VII 64
- O
- obiectio X 324. 346. XIII 174
 obiter III 241
 obliquus (rusticus) III 63; in
 o-um chordas tangere III 63
 oblivisci (*passive*) VII 51
 obsidatus: in o-um dare II 155
 obsignare ad tabulas dotales
 X 330
 obstare (impedire) III 243
 obstruere picturam VI 154
 obtentus: sub o-u VI 542
 obtritus (minutatim concisus)
 III 260
 Occidens X 1. 150
- occidere I 6. 33. 34. 35. (71).
 II 29. 99. 103. 106. 108. 155.
 156. III 36. 133. (158. 261).
 274. 279. 305. 308. IV 94.
 97. 99. 102. 103. 154. V 37.
 115. VI 87. (156). 219. 220.
 526. 620. 625. (638). 642.
 644. 653. 656. 657. (VII
 234). VIII 213. 215. 216.
 221. IX 97. X 63. 74. 84.
 118. 165. 252. 268. 276. 283.
 XI 200. XII 4. 14. 97. (XIV
 330)
 occubitus (mors) VI 83
 oceanus II 160. (IV 141).
 VIII 169. X 1. 148. XV 112;
 Gaditanus o. XIV 280
 ocreae (retiarii et secutoris) VI
 258
 Ocrisia VIII 259
 Octavia uxor Neronis VIII 215
 octophorum (I 121)
 odiri VI 271
 odio haberi apud alqm. II 57
 Oeneus V 115
 oenophorum VI 425
 Oeta mons XI 63
 offae (partus) II 33
 officium facere X 45; ad o.
 stare III 244; o-i causa con-
 venire VI 202
 offocare XIV 221
 Olympia corona VI 387; O.
 coronari XIII 98
 Olympi(a)cum certamen XIII
 96. 98
 Olympus mons VII 8
 Olynthus XII 47
 Ombi XV 35
 omen II 142
 onyches (gemma) VI 382
 operari (= fabricare) III 310.
 XIV 118; (= sacrificare) XII
 92
 Opes (locus in foro Traiani) X
 24

- Ophonius *v.* Tigellinus
 opicus III 207. VI 455
 opifices IX 145
 opizin (*imperite loqui*) III 207
 opobalsamum XII 269
 Oppia nobilis matrona X 322
 opus pistorium IX 5
 oratores VI 438. VII 198. 203.
 213. 217
 orbiculus (VI 558)
 orbis IV 19
 Orcades insulae II 160
 orchestra III 178. VII 47
 ordinarius lapis X 171; mis-
 sus XI 195
 ordo (*sc. verborum*) (XV 35)
 Orestes I 6. VIII 216. XIV
 284. XV 115
 orexis XI 127
 organum (cithara) VI 380.
 VIII 207
 Oriens VIII 51. 160. X 1. 148.
 150
 Orientales III 64; O-e un-
 guentum IV 108
 origa (auriga) VI 345
 ornatrix VI 477. 491. 497. 498
 ornatura (= compositio cri-
 nium) VI 498; (= artificium)
 XI 100
 Orontes fluvius III 62
 oryx animal XI 140
 Osiris VI 533. VIII 29
 osseus XI 134
 ostrea (IV 141)
 ostrinus color (III 81)
 Otho imperator II 99. 100. 106
 Othonis lex (*de theatr.*) III
 155
 ovile (regia Romuli, Palatium)
 VI 529
- P
- pacatus (*opp. armatus*) VIII
 244
 Paccius poeta malus VII 12
 Pactolus fluvius XIV 299
 Paetus Thrasea (V 36)
 Palaemon grammaticus VI 452
 palaestra III 67; (gymna-
 sium) VIII 112
 Palatinus mons IX 131; P-nae
 Minervae simulacrum (I 109);
 P-num templum Apollinis I
 127. 128
 Palatium IV 63. (V 109). VI
 117. 529. IX 23
 †Palatus II 106
 Palfurius Sura IV 53
 Palladium III 138
 Pallas (dea) (II 56. 141)
 Pallas (libertus Antoniae) I
 109; P. *σ' αἰτιῶνται* (I 109)
 pallere (exsanguem esse) I 43
 palliata (comoedia Graeca) I 3
 palliolum III 94
 pallium (abolla) III 115
 palmata tunica Iovis X 37. 38
 palpare (verbis) VII 1; (ma-
 nu) VI 196; (fricare, prae-
 putiare) X 206
 paludatus (chlamyd.) VI 400
 palus: de p-o pugnare VI 247
 panem extendere in facie II
 107
 panis candidus VI 472; cani-
 nus, sordidus V 11; gradilis
 VII 174; humectus II 99
 pannosus V 131
 pantomimus (Vita 1). III 178.
 VI 63. 87. VII 47. 87. 90.
 XI 172; p-ma XI 162
 papyrus (-rum) I 155. III
 287. IV 24. VII 101
 paradoxo VIII 186
παρὰ προσδοκίαν VIII 172
 parasemum IV 77
 parasitica vestimenta III 67
 parasitus I 119. 135 III 34. V
 1. 3. 6. 19
 Paris pantomimus (Vita 1).
 VI 63. 87

- Parrhasius pictor VIII 102
 parricida VIII 218. XIII 155
 pars: a parte totum III 212.
 IV 25. X 1
 partes comoedi (-diae), scaeni-
 corum IV 1. 2; delationis
 exercere IV 53
 partes (= regio) VI 526. XII
 12
 Parthenius caelator XII 44
 Parthi VIII 169
 Parthica corrigia (V 164); P-
 cum bellum VII 199
 partus (paratus) (X 116)
 passivus (= lugens) III 279;
 (= popularis) VIII 182
 pastus parati III 308
 +Patina IV 133
 patricii (*opp. novicii*) VII 392
 p-cius (tutor *sc. principis*) X
 92
 Patroclus III 279
 patronatus tabula X 57
 pauca (= exigua) res fami-
 liaris X 19
 Paulus consul apud Cannas
 victus II 155. XI 200; *v.*
 Aemilius P.
 pavidus (timidus) XVI 3
 pavimentum XI 175
 pavo (Iunonis avis) VII 32;
 p-onum pinnae III 158
 Pax I 112
 pecten crispus (crispans; ebur-
 nus, scutulatus, pulcher) VI
 382
 pecti (se componere) VI 27
 pedornis I 111
 pedulis I 111
 Pegasianum ius IV 77. 78;
 SC. (?) (IV 77)
 Pegasus iuris peritus IV 77
 Pegasus equus III 118
 pegma IV 122
 pelagus VI 576
 pelamydes pisces VII 120
 Pella civitas Macedoniae X 168
 Pellaeus (Alexander) X 168
 pellis aurea I 7. XIV 113
 pelvis III 277
 penates IV 60
 penetrabile IV 60
 pensiles plumae I 159
 pensio (merces) III 15; (tribu-
 tum) IX 63; p-ne manere
 III 161; p-nes praestare VI
 542
 per (*pro abl. instr.*) I 113. IV
 20. VI 250. VII 22. X 23.
 77. 120. XIV 15. 305; (*pro*
 abl. caus.) I 28. IV 137. VI
 490
 percussor (gladiator, sicarius)
 VIII 173
 percussus (textus) IX 30
 percutere (occidere) I 6; sal-
 tantibus XI 172
 pergula (coquina) XI 137
 Peribomius archigallus II 16
 perimere III 262. VI 629.
 VIII 215. IX 101
 perinde quia III 250
 περιτομή (Iudaeorum) XIV
 99
 per Iunonem tuam II 98
 perluere VIII 169
 per magistros vadere VII 175
 Permessus flumen VII 6
 pernox VIII 10
 pero (XIV 186)
 perpotatio IV 138
 Persae III 221. X 171. 173.
 XIV 328
 Perseus III 117. 118. XII 4
 Persicus dives III 221; ami-
 cus Iuvenalis XI 1. 56. 186
 pertransire VI 525
 Perusini III 170
 petere deos VI 568. X 350;
 p. c. accus. c. inf. VI 149. 653.
 X 126
 Petosiris VI 581

- Petronius, P. VI 638
 petulans (luxuriosus) III 278
 pexus (pectine deductus) XI 150
 Phaeaces XV 16. 25
 Phaedra X 326
 phalae (falae) in circo (VI 590)
 phalaricae (fal.) (VI 590)
 Phalaris tyrannus VI 486. VIII 81
 phalera XI 102
 Pharius (Aegyptius) XIII 85
 Pharnaces X 273
 phaselus (testeum navigium) XV 127
 phasianus (fas.) XI 139
 Φάσις XI 139
 Phasma nomen fabulae VIII 186
 phiala (fiola) V 40. 43. IX 142. X 27
 Phiale impura mulier X 237
 Phidias fctor, statuarius VIII 102. 103
 Philppus, pater Alexandri Magni X 118. 125. 126. XII 47
 Philocteles VI 295
 philopygista IX 1
 philosophia II 65. XIII 184. XIV 321
 philosophus (-i) II 4. 34. III 115. 229. XI 27. XIII 184. 185. XIV 12. 43. 322. XV 173
 philtera (res amatoria) VI 611
 φιλμός XIV 5
 Phoebi balneae VII 233
 phoenicius color XI 139
 phoenicopterus XI 139
 Pholus XII 45
 Phrygia (terra) III 137. VI 585. X 184
 Phrygia columna (marmorea, pretiosa) XIV 307; tympana (III 64); Ph-ium (pilleum, tiara) VI 516
 Phryx VI 585; Ph-ges XII 73
 phylacteria III 67
 physici XIII 225
 Picena mala XI 74
 pictus (speciosus) III 66; p. in auro, argento XI 18
 Picus VIII 131
 Pieria sub radicibus Olympi VII 8
 Pierides Musae VII 8
 Pierus poeta VII 8
 pignus: sub pignore I 92
 pilleus VIII 208
 pinax (VI 558)
 pincerna V 39. XI 159
 pinna in epistola consulis IV 149; p-ae talaes III 117; pavonum III 158
 pinna (manica gladiat.) III 158
 pinnata sporta (V 8)
 pinnirapus (gladiator, lanista) III 158
 piratae VIII 93. 94
 piscatoriam exercere I 155
 Piso v. Calpurnius
 pistorium opus IX 5
 pistrinum VIII 67
 [Placentinus] (IV 81)
 plagare (= vulnerare) V 653. XIII 113
 planipes (neaniscologus) VIII 191; (gesticulator, mimologus) (VIII 191)
 planus(sine pene) III 96
 plastes IX 145
 Plato (VII 59)
 Platonica secta VI 576
 plebei VIII 45. (175)
 plebs I 26. VIII 47; pl. togata VIII 49
 plerique (sc. interpretes) XVI 1
 Plinius Secundus (I 109)
 plus inprobis IV 106
 pluteus (armarium) II 7
 Pluto X 112; XIII 49

- pluvialis lacerna IX 28
ποδάνιπτρα III 277
 poetari VII 62
 poetica VII 65; p. ars VII 1
 pollice verso (mutata fortuna)
 III 36
 pollinctores (VIII 175)
 Pollio citharoedus VI 387
 Pollitta criminosa II 68
 Polyclitus caelator, sculptor
 III 217. VIII 102
 Polymestor X 271
 Polyphemus XIV 20
 pomeria IX 11
 pompa (circensis) XI 194;
 (gladiatorum) III 158
 Pompeius Magnus II 28. IV 133.
 VI 661. VIII 242. (IX 133). X
 143. 283. XIII 64
 Pomptina palus III 307
 pone quod XIII 11; ut X 240
 ponere (deponere, abicere, neg-
 legere; reddere) III 56
 pons Aemilius, lapideus (VI
 32); Mulvius VIII 239;
 sublicius VIII 264
 Pontia P. Petroni filia VI 634.
 638
 Ponticus II 106. VI 661; ser-
 pens XIV 113; puer (V 56)
 pontifices IV 60. VI 343
 Pontus (mare) II 1. 587. (IV
 42). VIII 169. XV 19
 Pontus (terra) (II 106. VI
 661)
 popanum (VI 541)
 popina VIII 167. 177
 Poppaea uxor Neronis VI 462
 Poppaeanam medicamina VI
 462
 poppysma (oris pressi sonus)
 VI 584
 populariter III 37
 populus (= multitudo mili-
 tum) II 155. X 165; p. la-
 tronum VIII 275
 porcina caro XIV 98
 porrum sectile *vel* sectivum
 III 293. XIV 133
 Porsenna VIII 264
 porta Capena III 11
 porthmeus III 266
 porthmus III 266
 porticus Agrippianarum (A-
 gripparum, Agrippina); Tra-
 ianarum thermarum VI 154
 portitor (III 251. 266)
 portus Augusti, Traiani XII
 75. 76; p. naturalis, manu
 factus XII 78
 Posides libertus Claudii XIV
 91
 positus (= *ὄν*) X 276
 posse (= potentem esse) X
 137. 140
 possibilitas XI 27
 post inde IV 53
 postquam *c. coni.* X 342
 potius IV 107. VIII 20; p.
 est V 6. VI 398; *cf. magis*
 patoria vasa X 25
 praeceps (festinans) III 128
 praecidere (corrumpere) (II
 59)
 praecipuus (primus) IV 19
 praedare X 15
 praedationes (= loca praeda-
 tionibus apta) III 306
 praefectura urbis IV 77
 praefectus urbis IV 77; X 63.
 vigilum XIII 157
 Praeneste III 190
 praeparare (*absol.*) VI 79
 praepositus I 109. IV 111
 praeputia (*περιτομή*) XIV 99;
 p. ducere (penem manu fri-
 care) VI 238. VII 241
 praeputiare X 206
 praescius VI 556. 575
 praestare (= prodesse) I 106;
 (= reddere) III 188; (= prae-
 bere) III 234. XIII 34

- praeterire (= superare, super-
gredi) XIV 213
 praeteritum (*sc.* tempus) I 94
 praetexta (toga) X 34
 praetextatus (adhuc puer) I
78. XI 155
 praetextus: sub p-tu II 65
 praetor III 129; p-res edunt
circenses XI 195
 praetoria castra X 95. XVI 16
 praevalere (= excellere) IV
53; (= posse) (III 306)
 praevaricator X 222
 pragmatici (iurisperiti, con-
siliatores) VII 123
 prasinus (viridis) V 143. VI
458; (in circo) XI 197. 199
 pretium: magno p-o constare
III 235; in m-o p-o habere I
137
 Priamus VI 653. X 258. 271
 Priapus VI 316. 375; (= pe-
nis, verendum) II 95
 primum usque (= ab initio)
III 11
 princeps equitum (= magi-
ster e.) IV 32
 pro causale (*pro ob vel propter*)
II 56. III 279. IV 105. VI
139. 143. VIII 53
 procedere (= exsistere) XIII
52
 proceres (senatores) VII 90
 proclamatio II 149
 proconsules III 11
 Procula criminosa II 68
 Proculeius fautor poetarum
VII 94
 procurator domus (III 116)
 prodigiosus (monstro similis)
XIII 62
 prodigium IV 60
 Proetus X 327
 proferre (producere, protun-
dere) XIV 142
 professio natorum IX 84
 professionem exercere VI 112
 professores VI 582. VII 166
 proficere ad (= usui esse) XI
140
 Progne VI 644
 Prometheus IV 133. XIV 35
 promittere *c. inf. praes.* VI
548; p. ut VI 653
 promotio XIV 256
 pronuntiandum cum *ἐκφω-
νήσει* VIII 103; interroga-
tive X 185; interrog., ironi-
cos p-ri potest XIV 15; sin-
gula p-ri possunt III 180
 pronus III 192
 properanter (V 20)
 propexa barba (*opp.* attonsa)
IV 103
 propinare V 127
 propinatrix (VIII 162)
 propinquae (uxores) I 71
 proponere (*sc.* res venales) VI
154. 582. XII 28. XIV 133
 propter (*pro propterea*) X 293;
(*pro paene*) XII 16
 propterea (*pro propter*) IV 37;
(*pro propterea quod*) V 79
 propterea quia V 115
 proscribere I 34
προσδοκία: παρὰ π—αν VIII
172
 Proserpina XIII 49
 proseucha III 296
προσεύχσθαι III 296
 protegere (defendere) XI 32
 Protogenes III 120
 proverbium (de abolla) III
115; (de corvis) II 63; (de
uvis) II 81; p. vulgare (albae
gallinae filius) XIII 141; p.
Graecum (*δὲς παῖδες οἱ γέ-
ροντες*) XIII 33; (*δὲς κράμβη
θάνατος*) (VII 154)
 provinciales IV 26. VIII 89.
93
 pruinae (hiems) IV 56

Prusia civitas in Bithynia (!)
X 162
psaltria VI 314. 337; ps. C-
tytos (II 92); p-am lassare
(II 92)
psecazin VI 491
psilothrum IX 14
Ptolomaeus VI 83. 157. 158
publicani III 31
publicus (communis, vulgaris,
mediocris) VII 53
Pudicitia VI 20. 308. 309
pudicus (castus) III 111
puellae lenonum (meretrices)
XIV 45
pueri (filii) XIV 3; (servitores)
(VI 151)
puerpera VI 594
†Pugio VI 34
pugna (militia) VII 173
pullatus (lugens cum nigra
veste) III 213
pulmentaria (Iudaeorum) VI
542
pulmentum (colyphia) II 53
pulsare (caedere) III 289;
(tundere) VI 612; p-ri annis
(= gravari) VI 192
purpura (lati clavium) I 106
pusio (puer) (VI 34)
pygargus (fera vel avis) XI
138
πυγή XI 138
Pygmaei XIII 167
Pylades XV 115
Pylius rex (Nestor) X 246
pyrgus XIV 5
Pyrrhica (sc. victoria) XII
108
Pyrrhus (Achillis filius) VI 653
Pyrrhus rex Epirotarum VI
295. XII 108. XIV 162
Pythagoras XV (3). 173
Pythagorei III 229
pyxis II 141. XIV 5; (vene-
num) XIII 25

Q

quadrans (denarius) VII 8
quadrigae virorum magnorum
ad Rostra I 129
quadrigarii equi I 155
quaestionarius VI 480
quaestoria decuria V 3
quamdiu *c. coni.* (II 152)
quam non (*pro* quam) XIV 233
quamquam *c. coni.* I 133. V
127 (*cf. Iuv.*) X 210; *ap.*
adi. IV 79
quamvis *coniunctio: c. coni.* I
95. III 130. IX 35 (*ex Iuv.*).
100. XIII 56; *c. indic.* III
61. XIV 287. XVI 3; *ap.*
adi. IV 69. XVI 3
quando *causal. coni.* II 103.
III 279
quanti (*pro* quot) VI 546.
XIV 150
quanto: q. in excelso sunt III
269
quantum: in q. III 67
quantum plus — tanto plus
XIV 139; q. ingens — tanto
maior VI 284
quantumvis (*adv.*) IV 81;
(*coni.*) VI 209
quartanarius IX 16
quasi: *particula (saepius ve-*
ram vel fictam causam indi-
cans) I 1. 35. 51. III 81. 94.
145. 160. 162. 221. 306. IV 1.
97. 99. VI 278. 280. 421. 498.
562. 576. VII 29. VIII 53.
64. 170. IX 111. X 39. 65.
84. 90. 286. 324. 330. XI 24.
136. 176. XIII 33. 62. 129.
174. XVI 13; (*cum correlat.*
ita vel sic) VI 278. 421; *con-*
iunctio III 116. 274. IV 26.
V 6. (VI 462). 485. 500. (VII
29). VIII 40. 85. X 169
quassatus (fractus) V 47

- quati damno III 187
quemadmodumcumque VI 329
qui (quantus) XIII 77
quia: *circiter centies quinquagies legitur; cum coniunct.* III 95. 175. VI 174. (615). VIII 215. 243; *post notandum (indic.)* III 231. VII 208; *refert (indic.)* IV 37; *dixit (coni.)* VIII 215; *sensus est (coni. irr.; q. = ὅτι)* VII 69; *pro quod* V 12; *non q. — sed q. (indic.)* VI 112; *q. immanes (om. sunt)* IV 42; *sim.* I 50. II 161; *cf. ideo q., perinde q., propterea q.*
quicquid (= omne) III 175
quidam (*sc. interpretes*) I 71. III (38. 210). 226. IV 37. VII 118. 221. (234). VIII 207. (XV 16. XVI 1)
quidam (*pro aliquis*) I 140
quid si quod VI 629
quin (*coniunctio*) III 95; *q. immo* X 52
Quinquatrus X 115
Quintilianus orator VI 280. 452. VII 188. 202
Quintilla meretrix VII 75
quippe (= scilicet) III 189; (*secundo loco*) XIV 109;
quippe qui II 32
quisquis *pro quicumque* VIII 60
quo (= ut) II 121. III 17. IV 94. (VI 620). VIII 207
quod *caus. c. indic.* I 113. VI 101. 127. 542. VIII 112; *ideo q. (VII 234); c. coni.* VI 423. 534. IX 63; *eo q.* I 1. IX 101; *quod post dicere (indic.)* VI 634. XIII 86; *ostendere (coni.)* VIII 116; *instruere (coni.)* (XV 23); *putare (ind.)* IX 43. XIII 175; *intellegere (indic.)* VI 555; (*coni.*) VIII 228; (*acc. c. inf.*) I 95; *ponere (coni.)* XIII 11; *videtur (indic.)* (VI 304); (*coni.*) VII 23; *sperare (indic.)* XIV 109; (*coni.*) XI 162. XIV 25; *gaudere (indic.)* VI 597; *in-crepitare (coni.)* I 71; *in-sultare (coni.)* I 146; *queri (indic.)* V 51; (*coni.*) IX 1; *aegre habere (indic.)* V 65; *poena est (coni.)* I 142; *pro si* XIII 199; *pro ne (post terrere)* VII 163; *cf. propter, propterea, adde.*
quod Delphicam appellamus III 204; *q. xystram dicunt* III 263; *q. d. artemonem* XII 68
quoniam I 71. 113. II 56. III 173. 222. IV 42. 133. V 42. 164. VI 105. 117. 123. 154. 273. VIII 234. X 87. XI 162. 195. XII 4; *cf. ideo q. quoque = atque etiam* V 3; *pro vel* VIII 11
- R
- Radamanthus I 9
ramex (intestinum, penis) X 205
ranarum viscera venenosa I 70. VI 659
rapere (consumere) I 34
rariter XI 208
rasmus (tenuiter politus) II 97
ratiocinium diurnum VI 483
rationes (utilitates) I 118; *r. diurnae* (VI 483)
Ravola (Rabula) IX 3. 4. 5
†rechedipna v. trech.
rector (gubernator) XII 32
recubans III 205
refert (prodest) I 118
regia Romuli VI 529
Regina v. Fortuna, Iuno

- remunerare VII 96
 Remus (I 7). XI 104
 repudium dare IX 75
 requirere de alqa. re VI 565
 res familiares VII 69. XI 99
 res frivolaе, usuales IV 87; r.
 nugae IV 150
 resina VIII 114
 restaurare in melius XII 76
 restem sequi (trahi, duci) X 58
 restis (funis) XII 68
 resupinatus (ebrius, turpia pa-
 tiens) VIII 176
 retia (gladiat.) VI 256; (*fem.*
sing.) VIII 208
 retiarius II 144. III 158. VI
 256. 258. VIII 208
 Rhenus VIII 169
 rhetorica VII 173; r-cae gene-
 ra (VII 155)
 rheuma (*fem.!*) maris IV 43
 rhinoceros (VII 130)
 Rhodope (mulier impudica)
 IX 3
 Rhodos VI 295. 576. VIII 112
 rhombus piscis IV 39
 rictum diducere (os applicare)
 X 230
 ridere: ridet de Homero V 151;
 r. (= inr.) Virgilium V 137;
 r-ens (= inr.) VI 115. 622
 rigor sapientiae IV 113
 risus (ex splene) X 33
 robus (Hercules) robustus, ru-
 fus VIII 155
 rogare (petere) III 210
 Roma I 7. 26. III 1. (61). 70.
 74. 163. 306. IV 60. VI (32).
 154. 585. VIII 13. 239. IX
 131. X 34. 102. 158. 161.
 XII 103. XIV 305
 Romani (I 100). II 155. III
 67. IV 32. 60. VI 295. (VII
 1). VIII 264. X 161. 273.
 XI 113. 200. XII 108; R-a
 toga III 81; R-ae litterae
 XV 110; R-i equites VII 14.
 XIV 324; R-um genus II
 126; R-us populus III 17.
 VIII 254. 273. XIV 160
 Romulus (I 7). VI 163. 529.
 VIII 260. 273. 275. XI 104.
 XIII 105
 ronchos ducere VI 306
 Rostra I 129. (VI 117)
 Rubellius Blandus VIII 39
 rubens (sanguinolentus) XIII
 37
 rubeta (rana) I 70. VI 659
 rubeus XIII 164
 rubigo (ferri vitium) XIII 61
 rubrae leges (rubricae iuris)
 XIV 192
 Rubrenus Lappa poeta tragi-
 cus VII 71
 Rubrius (Gallus) IV 105
 rudis (gladiat.) VI 106. 112;
 (ferula) VI 248
 Rufus (Gallus disertus) VII
 214
 rugas contrahere VI 144; tra-
 here XIV 325
 ruinosus (III 195)
 Russatus Lacerta (auriga) VII
 114
 Rutilus pauper XI 1; (philo-
 sophus?) XIV 15
 Rutupi (IV 141); R-pinus
 fundus (in Britannia) IV 141
- S
- sabanum XIV 21
 sabbata XIV 105; die s-ti VI
 542
 Sabella (Sabina) III 169
 Sabinae VI 163; S-ni III 168.
 VIII 63
 saccatus (liquefactus) XII 44
 sacellum (templum) X 354
 sacra privatorum VI 335
 sacrificium (= animal sacrifi-
 candum) XII 14

- sacrum (sacrificium) XII 86
 sagarius caupo (VI 591)
 Saguntini XV 93. 97. 104. 120.
 130
 Saguntum civitas Spaniae V
 29
 salarium VI 480. VII 87
 Saleius pauper poeta VII 80
 sales (facetiae) IX 11
 salinum VII 80
 Salius Martis II 125
 saliva I 68
 salivosus IX 35
 Sallustiana locutio (VI 25);
 S-ne (IV 140)
 Sameramis II 108. X 171
 Samius (Pythagoras) XV 173;
 S-a genetrix (Iuno) XVI 6
 Samniticum bellum VIII 254
 Samos III 70
 sana paupertas VII 59
 sandalia VIII 175
 sandapila VIII 175
 Santones oppidum Galliae
 VIII 145
 Santonicus cucullus VIII 145
 sapere Latine VI 188
 sarcinulae (dos) III 160
 sarcula III 311
 sarda (silurus piscis) IV 33;
 (gemma) VI 382
 Sardanapallus VIII 175. X 362
 sardina (piscis) XIV 130
 sardoniches VI 382
 Sarmatae II 1. VIII 169. XV
 125
 Sarmentus libertus V 3
 satelles Domitiani (Crispinus)
 IV 31; Neronis (Caedicius)
 XIII 196
 satira (satura) (Vita 1). I 1.
 (20). 51. 71. 149. 155. (IV 1).
 VI 634. 635. (VII 1). IX 1.
 (XVI 1)
 satirice (satur.) I 62. 116. IV
 133. (VI 153). X 8
 satiricae leges I 168; s-ci I 51;
 s-cus (I 20); (*Iuven.*) IV 154
 Saturnalia VI 154
 Saturnus XIII 38. XV 168
 Saufeia sacerdos VI 320
 Sauromatae XV 124
 Sauromatides (Amazones) II 1
 saxum (sepulchrum) X 143
 scaenicus (histrion) VI 199;
 sc-ci VII 92; sc. gestus VIII
 187; sc-corum partes IV 2
 Scaevus Memor poeta tragi-
 cus (I 20)
 scalae (casae, stationes, arma-
 riola advocatorum) VII 118
 scansiles gradus VII 46
 Scantinia lex de infamibus
 puniendis II 45
 Scauri philosophi II 34
 sceptrum eburneum X 43
 σχῆμα ἰσθμῶν XIV 156
 schoenobates (funambulus) III
 77
 scholasticus (Quintilianus) VI
 75; sch-ci (sophistae) VII
 167
 scindere (dividere) VII 177
 Scipio (P. Corn. Sc. Africanus
 maior) X 161; Sc. Nasica III
 137. (168); Sc. Nasica (Se-
 rapio) III 137. (168); Sci-
 piones (P. et Cn. Corn. Sc.)
 VIII 11; Gaius Cornelius Sc.
 (*nomen fictum*) V 127
 scobis (ἀπόπρισμα) XIV 67
 scribere (*pro* describere) II 99.
 160
 scriptum censorium V 3
 scurra (satelles) IV 31; (in
 mimo) XIII 109; *cf.* VIII
 190
 scutica VI 480
 scutulatus pecten (crispus) VI
 382
 Scyllaceum I 155
 Scythae VI 403

- Scythia (II 1)
secretim X 89
secreto cenare (in privato convivio) I 94
secta Academica VII 173; Cynica XIII 121; Platonica VI 576; Stoica IV 53. XIII 121. XV 106
sectile *vel* sectivum porrum III 293. XIV 133
sectio bonorum V 3
sectus (vulneratus) VI 106
Secundus Carrinas VII 204
secutor (gladiat.) (III 158). VI 108. 258. VIII 203
sedere et surgere VI 261
sed nam XIII 162
sed tamen IX 27
segmenta: vitta pendens de vestibus VI 89; vestes fimbriatae, vittatae; v. novae nuptae II 134
segnipes (piger) VIII 67
Seianus X 63. 66. 74. 81. 84. 87. 90. 92. 95
sella clausa (lectica) IV 21
sellariae meretrices III 136
semenstris (in modum lunae plenae) VII 89
seminati agri (novalia) XIV 148
Semiramis *v.* Samer.
semivir (Gallus) VI 513
senatores I 119. II 170. IX 142. X 24. XIV 261; s-um calcei I 111. VII 192; toga II 143
senatus consultum (de sacris Alban.) IV 60; (de Bacchanal.) II 3; (Claudianum de nuptiis) II 29; (Pegasianum?) (IV 77)
Seneca (V 109)
Senones XI 111
September mensis VI 517
septem montes Romae IX 131
septem sapientes XIII 26
Seres (Galli [!] *vel* Scythae) VI 403
Sergiolus gladiator VI 105. 112
sericae vestes VI 260
Seriphus insula X 169
serius (necessarius) XI 93
sero (= tarde) I 169; s. fit III 316
serraca (plaustra) V 23
Serrana purpura (Tyria) X 37
Serranus poeta pauper VII 80
sertum (corona) IX 128. XII 84
servi iurantes II 98
Servilia mulier turpissima X 319
servitores pueri (VI 151)
Servius Tullius IV 103. VI 566. VII 201. VIII 259
servorum nomina VI 351
Setia X 27
Setini montes V 33; S-num vinum X 27
Sextus senator II 21
si *pro* etsi I 55. 133; si *pro* ut *consec.* III 279
Sibylla Cumana III 2
Sibyllini libri IV 60
sic (= tum) XI 35; et sic (= et tum, *cf.* atque ita) I 155. II 63. III 39. VI 352. 425. X 63. 153. XI 20. XIV 261; (= et inde) X 63
sicarius VIII 173
sicca mors (incruenta, naturalis) X 113
siccatus (exsicc., faeculentus) XIII 44
Sicilia V 83. VI 158. VIII 81. 106
Siculi VIII 105
sigilla (e marmoribus) III 205; s-is anaglypha XIV 62
sigillaria VI 154

- signa (statuae) III 216. XI
 100; s. *incerata* XII 88
signaculum I 68
signare (= *insigem facere*) III
 81
signatus solidus VI 205
σικύα XIV 58
Silanus, L. Iunius I 33
siligo (panis candidus) VI 472
siliqua XI 58
Silius, G., nuptiis Messalinae
infamis X 330. 333
Silius poeta satiricus (I 20)
silurus piscis IV 33
Silvanus VI 447
simia (IV 98). V 143. 153.
 VIII 213. X 194. XIII 155
similare alci. (= *similem esse*)
 XIV 51
simplex (non ornatus) III 192
simpliciter intellegendum II
 141
simpuviatrix VI 343
simpuvium VI 343
singula pronuntiari possunt III
 180
sinister (contrarius) XIV 1
sinus (= *retia*) IV 41; in si-
 num *spuere* VII 112
siparium (velum, comicum,
ostium mimi) VIII 286
siquando (*pro quando*) III 158
Sirenae IX 149. XIV 19
Sisyphus XIII 51
si tamen I 55. 133
sitarchia XII 61
sitis (cupiditas, desiderium)
 X 140
sive (*pro vel*) I 129. IV 141.
 147. V 48. VI 199. 322. 388.
 391. 480. 491. 498. 511. 547.
 VII 53. 55. VIII 167. IX 18.
 X 351. XI 100. XIV 291;
(pro et) VI 323. 379. X 180
sobrietas infesta (ieiunum odi-
 um) XV 51
socii (provinciales) VIII 89
Socrates II 9. XI 27. XIII
 185
solarium hiemale VII 183
solidare (V 48)
solidus (nummus) VII 122.
 241. XIV 297; s. *signatus* VI
 205
solum (balneatorium) II 142.
 VIII 86
sollemnitas votiva XIV 264
sollicitus (tristis) VII 42
Solon X 274. XIV 328
solum vertere (exilium pati)
 XI 49
sophista (scholasticus) VII
 167
Sora civitas Campaniae III 223
Soranus v. Barea
sortes (oracula, responsa) I
 82; (taxilli) (VI 582); s. *ac-*
cipere VI 588
Sostratus poeta X 178
Spani VIII 114; *S-nae* (oves)
 XII 42
Spania(e) I 52. III 55. XIV
 279. 299; *v. Hisp.*
Spartanus (Glaucus) XIII 199
sparteoli XIV 305
spatia in suburbio IV 7
spectaculum III 175. VI 61.
 352. VIII 118. X 210. XI
 201. 202. XIV 91
spectare codd. pro exp. I 43.
 133
spectatores III 177
spina circi VI 588
spolia X 133
spoliator VIII 93. 94
sponda XI 96
sponsorionem ponere XI 201
sporta pinnata (V 8)
sportula I 95. 119. 121. 123.
 127. III 249. 250. X 46
spuere in sinum VII 112
spumare (flagrare) XIII 14

- squama(e) (piscis) IV 25
 squilla (piscis; cammarus) V 81
 Statilia Messalina *v.* Mess.
 statim ut VI 133
 statuarius VIII 103
 stemma (generis ordo, gradus) VIII 1
 †stentina *v.* intest.
 Stentor XIII 112
 steriles mulieres II 142
 sternere (subst., ponere, parare) XVI 45
 Stheneboea X 327
 stigma (macula notae) X 183
 stillare in aurem (susurrare) III 122
 Stimula dea II 3
 stipendia deponere anno sexagesimo XIV 197
 stlatarius (illecebrosus) (VII 134)
 Stoica haeresis XIII 121; secta IV 53. XV 106; St-ci XIII 121. XV 107; St-cus I 33. III 116; St-corum princeps II 5
 stoliditas IV 102
 stomachus III 188. IV 67. VI 100
 storia *v.* hist.
 Stratocles comoedus III 98
 striglis (III 263)
 strigula III 263
 †strio *v.* histrio
 structor VII 184. XI 136
 struere parietibus (= includere) IV 9
 Strymon fluvius XIII 167
 studia (litterae) VII 1; st. liberalia *v.* bibliotheca
 subaudi (I 82); s-diendum (I 123. III 314. IV 2. V 20. 56. VI 519. 524. 616); s-ditur I 48. 88. XI 169. XV 55
 subaurata tabella (VII 23)
 sublicius pons VIII 264
 subligar VI 70
 subministrare pecuniam I 91
 Subura XI 50
 suburbicarium mare V 95
 suburbium IV 7
 succendere domui III 222
 successum est alci. VIII 150
 sucina VI 573. IX 50
 sufferre (= portare) I 121
 sufflamen (vinculum ferreum) VIII 148
 suilla caro (porcina) XIV 98
 sulfuratus XIII 145
 Sulla *v.* Sylla
 Sulmo civitas Tusciae VI 187
 sulphur V 48
 summula (annona; modicum gradilis panis) VII 174
 summa: in s. III 79; ad s-am (III 79)
 sunt qui (*cf.* interpretes) (I 68. IV 37. VIII 175).
 super *c. abl.* (= de) III 17. VI 645. X 63; *c. acc.* (= in *c. abl.*) III 202. VI 262. VII 46; (*pro supra*) X 95
 superare (= superesse) VIII 96
 superficies X 136
 superius dixi VI 117
 superscriptio (titulus) V 33
 supervestire I 155
 supinus (superbus; mortuus) I 66; (dormiens) XIV 190
 supra dictum est XIII 33
 suprafundere X 153
 surgere (erigi) (IV 69); *v.* sedere
 susurrus IV 110
 sutriballus III 150
 suus (*pro eius, eorum sim.*) V 115. VI 456. 653. VII 213 (*ex Iuv.*). X 258. XI 63. XIII 138. XIV 30
 Sybaris VI 295

Sycambri IV 157
 Syene XI 124
 Sylla I 34. II 26. (27. 28). VI 661. X 108. 276
 Syllani X 276
 symmystae VI 533
 symphoniaci III 34
 Symplegades XV 19
 synagoga VI 159
 συνεκδοχή X 1
 synecdochicos (I 20. IV 25)
 synlogismus VI 450
syntactica varia: nomen / gen. pro abl. comp. VI 397; dat. pro abl. comp. III 160; abl. pro locat. V 46; pro in c. abl. IV 1. V 3; *verbum* / partic. praes. pro verbo finito I 6. VII 173; cf. II 141. VI 115. 622; partic. fut. cum esse pro indic. fut. III 126. VI 388; cf. III 291 (coni. ex Iuv.); VI 231. XIII 248; pro velle III 262. V 94. VIII 96. X 264. XI 64; partic. perf. pass. cum fuit, fuerat etc. pro est erat etc. I 140. III 112. IV 9. V 49. VI 527. 598. 642. VIII 150. 183. 234. IX 71. X 189. 258. 274. 276. 324. XI 113 (?). XIII 109. XIV 231; partic. perf. pass. sine esse pro verbo finito e. g. IV 53. 81; gerundi abl. (interdum pro partic. praes.) I 1. II 159. VI 163. 225. 248. VII 168. 226. 230. VIII 116. 137. IX 111. X 29. XII 129. XIV 92. XV 108; *modus indicat. in interrog. obliquis* III 67. VI 545. VII 105. VIII 64. IX 73. X 31. XI 24. XIII 34. XIV 150. 316; *anacoluthon* I 6. V 115. VI 486. 552. 651. X 10. 116. 178. XI 201; *constructio ad*

sensum IV 24. V 86. 93. VI 187. X 30; *asyndeta* VI 526. 653; *pleonasmus* V 127. IX 62 (?). X 60
 Syri III 62
 Syria X 161. XI 162
 Syriae puellae XI 162
 syrma (vestis tragica) VIII 229. XV 30
 Syrus (servus) VI 351

T

tabella (pinax) (VI 558); t. crocea VII 23; t-ae (cautiones) XIII 136; t-ae dotales (dotaliciae) VI 200. IX 75; t-ae naufragorum XII 27. XIV 302
 tabernaria VIII 162; t-us VIII 160
 tabula calculatoria, lusoria VII 73; patronatus X 57; capax (imago perpetua) VIII 6; t-ae dotales X 330
 tabulata tertia (tristega) III 199
 taeda (navis de pinu) XII 59
 taedium (odium) XVI 44
 Tagus fluvius III 55. XIV 299
 talaes pinnae III 117
 Talaris cursor XIII 96
 tam magnus — qualis XV 65
 tamquam: *particula (saepius veram vel fictam causam indicans)* I 71. II 132. 143. III 133. 267. IV 123. V 161. VI 136. 141. 185. 192. VII 126. VIII 126. IX 96. XI 74. XIII 232. XIV 98. 113. XV 122. 136; (= quasi) III 193; (pro ut vel sicut) VI 112. 432. 509. 609. IX 16. XV 136; (cum correlat. ita vel sic) VI 112. 196. 362. 432. 509. 553. IX 16; *coniunctio* VI 136. 281. XIII 208; t. si

- III 195. VI 196. 362. 553.
XIII 162. 209
Tanaquil VI 566
tangere (= adludere ad) I 60
tanti (*pro tot*) VI 546
tantum: in t. VI 295. 526; t.
vel III 185; t.—quam XIV
238
tarde (*pro sero*) I 169
Tarentini VI 297. XII 108;
T-nus (Euganeus) VIII 15
Tarentum VI 295
Tarpeium limen (Capitolium)
VI 47; T-us mons (VI 47).
IX 131
Tarquinius campus (VI 524)
Tarquinius Conlatinus X 293
Tarquinius Priscus (V 164).
VI 566
Tarquinius Superbus II 131.
IV 102. 103. VI 524. VIII
260. 261. 266. X 34. 293
Tarsus III 117. 118
Taurici XV 115
Tauromenium V 93
taxare alqd. in alqa. re XIII
56
taxilli (sortes) (VI 582)
Tedia meretrix (II 49)
teges (matta) V 8. VI 117;
(aedificium) VII 221; (casa
mendici) IX 140
tegeste (?) VI 117
tegillum VII 46
Telephus I 5. VI 653
temetum (vinum) XV 25
+Temetus insula Phaeacum (!)
(XV 25)
temperare (temporibus par-
titi) III 287; (decerpere) (III
287)
tempestatas (tempus) (IV 140).
VI 25
[tempestatarius] (VI 587)
templum (-a) IX 139. X 354.
XII 28. XIII 107
templum Apollinis Palatinum
I 127. 128; in Delphis VI
555; Bonae Deae II 27. VI
314. 337; Castoris XIV 260;
Cereris XV 140; Concordiae
I 116; Deae Monetae XI
111; Fidei I 112; Fortunae
Praenest. XIV 90; Herculis
iuxta circum (VIII 14); Ti-
burt. XIV 90; Isidis VI 489;
528. 538. XII 27; Matris
Deum III 137; in Palatio IX
23; Pacis I 112; Veneris IV
40. X 290; Vestae III 138;
t-a Camenarum III 16; t-
orum in Capitolio portae
aerae (VII 42); *cf.* aedes
tendere faciem, cutem VI 462.
468
tenerae (novellae) II 85
tenere militem (militare) XV
27
Tentyra XV 35
tenuis (= exiguus, parvus) I
95; (fictilis) VII 80; (modi-
cus; levis, aerosus) IX 31
Tereus fabula Fausti VII 12
terminus (lapis) XVI 38
Terpsichore (VII 34)
Terra (IV 98)
territorium V 29
Tertia nomen proprium (II
60)
tesserae XIV 5
testa (patella) IV 131; t-is
percutere saltantibus XI 172
testea navigia in Nilo XV
127
testudineus lectus XI 94
testudo XI 94
Teutonicus (Gallicus) X 282
Thabraca (X 194)
Thabracena regio X 194
Thais nomen comicum III 93
Thales XIII 184
theatrales ludi XIV 262

- theatrum IV 122. VI (66).
 652. VII 47. 243. XIV 256;
 v. velaria
 Thebae Aegypt. XV 6; Graec.
 (VII 234). XIII 26; *pro The-*
bais VII 12
 Thebais fabula Pacci VII 12;
 poema Stati VII 83
 themata deliberativarum et
 controversiarum VII 169.
 170
 Themis responsa dans I 82
 Themison archiater X 221
 thermae Agrippianae VI 154;
 Diocletianae X 95. XI 50;
 Traianae VI 154
 Theseis (Theseus) Cordi I 2
 Theseus X 326
 Thoas XV 115
 thorax (armilautia) V 143
 Thraces (pop.) X 271
 Thracum (gladiat.) armatura
 VIII 201
 Thræsea v. Paetus
 Thrasyllus philosophus et ma-
 thematicus VI 576
 Thrasymachus rhetor VII 204
 threpsa (XIV 208)
 Thyestes I 6
 Thyle XV 112
 Thymele mima I 35
 thymele theatrum (VI 66)
 tiara (galea sacerdotis, Phry-
 giū) VI 516; (Corybantium
 X 267
 Tiberinus piscis V 104
 Tiberis VIII 264. XIV 202
 Tiberius imperator (I 109). IV
 81. VI 158. 576. X 63. 72.
 92. XVI 16; Tiberius Nero
 X 74. 84; Nero X 72; Ti-
 berius (= Domit.) X 14. 19;
 Tiberius Nero Domitianus IV
 72
 tibicen, tibicina (materia gra-
 cilis) III 193
 tibicines rustici III 63; t. in
 teatro (VII 47)
 Tibur III 192. XIV 90
 Tigellinus (Tigill.), Ophonius
 I (68). 155. (158)
 tignarius faber (III 295)
 Tigris VIII 169
 tirocinium in senatu IV 81
 Tisiphone VII 234
 Titan(es) (Iapetus, Prome-
 theus) XIV 35
 titulati (elenchi; magnae gem-
 mae) (VI 459)
 Titus imperator (I 20). IV 37
 Titus Tatius VI 163
 Tityos XIII 51
 toga candida X 45
 togatae fabulae I 3; t-tus
 (senatorius) VIII 49
 tomacula X 335
 tonitrua XIII 215; t-truis
 (*abl. pl.*) V 116
 toreuma VIII 104
 torrens (abundans, affluens)
 X 9
 tortor (quaestionarius, carni-
 fex) VI 480
 tractare (*absol.*) I 127. 128
 tragica vestis XV 30; t-ci af-
 fectus III 175; t-cum calci-
 amentum (XV 29); t-cus
 (scleratus) II 29; t-cus poeta
 VII 71
 tragoedia (V 109). VI 634.
 636. XV 29. 30
 tragoedus VI 70. (199). 379.
 396
 Traianus I (12). 33. (35). XII
 76; T-nae thermae VI 154;
 T-ni forum X 24; portus XII
 75
 Tralles III 70. XIV 328
 transfigurare VI 526
 transire (= migrare) III 70.
 IV 117; (= emergere) III 162
 translatio (VI 198). XIV 305

translative XIII 22
 Trebius parasitus V 19
 trechedipna (vestim. parasitica; galliculae Graecae) III 67; (ipse qui cenam fert) (III 67)
 tremulare (III 254)
 Trevis civitas Flaminiae XII 13
 tria nomina V 127
 tribunatus militum I 58
 tribuni (militum) consulari potestate III 313; t. (plebis) XI 7
 triclinia V 17
 triens (nummus, stips) III 267
 trierarchus IV 77
 Trifolinus ager IX 56
 tripodes VIII 85
 Tripolitani (V 89)
 triscurria (ioci nobilium) VIII 190
 tristare XIII 11
 tristega III 199
 Tritones XIV 283
 triumphalis arcus X 135; t-les statuae I 129
 triumphus (pompa) XI 194; t. Britannicus Claudii XIV 91; t. Gallicus (Marii) X 282
 trivialiter scribere VII 55
 Troas poema Neronis VIII 221
 Troia X 252. 258
 Troiani VI 177. 653; T-um bellum I 6. (VI 656); genus VIII 42
 Troiugenaе (nobiles, patricii) I 100
 tropaea X 133
 τρόπος συνεκδοχή X 1
 trutina (iudicium) VI 437
 trulla (III 108)
 tubae XIII 112
 tubera V 116
 Tullianum (carcer) III 314
 Tullus Hostilius IV 60

tunica de faucibus (vestis gladiat.; Gallorum in sacris) VIII 207; t. molesta (vestis ex charta pice inlita) VIII 235; t. palmata Iovis X 37. 38
 turgidus (indigestus, inflatus) I 143; (crassus, praegnans) II 141; t-a (genus medicamento) II 141
 Turnus poeta (I 20)
 turpia (inguina fem.) IX 3
 Tuscia VI 187
 Tuscus (-ci) V 3. VI 185; T-um bellum VIII 254
 tus minutum (manna) IX 137
 tutela IX 89; t. praetoris (III 129)
 tutor XV 135; t. praetoris III 129; t. patricius X 92
 Tutor VIII 93
 Tydeus VIII 228
 tyrannica tempora X 15
 Tyria purpura (Serrana) X 37
 Tyrrhenum mare V 92. VI 94

U

uber (fecundus) I 87
 ubi: *pro in c. abl. relat.* VIII 85. XII 46. XIII 109; *c. accus. relat. (vel quo)* I 73. VI 314. 339; *fere = quoniam* V 14. XV 61
 Ulixes IX 149. X 257. XIV 287. XV 13. 19. 22
 ulmi XI 141
 Ulubrae X 102
 Umbricius III (1). 315
 unanimis V 124
 uncus carceris XIII 245
 unda (multitudo populi) III 244
 unde *pro de c. abl. relat. (vel solo abl.)* III 263. 267. V 32. VII 66. XI 160. XIV 84
 unguentum (aroma) IX 128

- uniones (margaritae) VI 459
 uniter cedit (= nihil differt)
 III 297
 unx (?) (oryx) XI 140
 urbane (I 111)
 urbicae facetiae IX 11
 urinam facere VI 309
 urna (vas mortuorum) X 242;
 (sors) XIII 4
 urtica (prurigo) II 128
 Uruca mimologus VI 276
 uruca (animal foedum spinosum;
 gurgulio) VI 276
 usque *v.* primum u.
 usuales res IV 87
 usus virilis (= coitus) VI 522
 ut *consec. c. indic.* III 214. IV
 9. XV 81; *pro quod (vel acc. c. inf.)*
 XII 95. XIII 100
 ut non (*pro ne*) III 160. 267
 utrum (*sine an*) VI 387
 ut si III 108. (115). 200. VI
 492. 619. VIII 32. 33. XIV
 280
 uvae suspensae XI 71
- V
- vadere (*pro ire*) I 127. VI 521.
 527. VII 175. VIII 144. X
 18. 290
 vadimonium (lis, iudicium)
 III 213
 Vagellius XIII 118; rhetor
 Mutinensis XVI 23
 valde altus IX 57; *v.* disertus
 VII 214
 Valeria Messalina *v.* Mess.
 +Valus (II 106)
 vaporiferi specus IX 57
 vapulare a manibus II 142
variae lectiones: (III 210). IV
 67. (V 38. VI 34. 345. [401].
 631). VIII 167. 175. 239. IX
 28. 39. X 59. XII 68. 73.
 XIII 44
- varicosus VI 397; nomen ab-
 iecti (VI 397)
 Varro, Terentius, consul ad
 Cannas victus II 155. XI
 200
 Vascones XV 97. 130
 vasum IV 33
 Vaticanus mons IX 131
 Vatiniani calices (V 46)
 Vatinius (V 46)
 vectari IV 67
 vectigal vinarium III 38
 Veientes II 155
 Veiento IV 123. 129. VI 112
 vel *pro et* I 34. 70. 75. VII 12.
 XIII 206. 225. XIV 61
 vela (dictionis) I 149
 velaria (velamina theatri) IV
 122
 vel certe (I 66. IV 26. 67. 154.
 VII [13]. 116)
 velificare (*absol.*) XII 68
 velut *coni.* VI 554
 vena (ingenium) VII 50
 Venafranum (oleum) V 86
 Venafrum civitas Africae (!)
 V 86
 venatores (in amphitheatro)
 III 34; *cf.* IV 99
 vendere I (50). 55. 57. III 33.
 (IV 33). V 3. VI 255. 610.
 VII 87. VIII (73). 127. X
 77. XI 18. 42. XIV 147; *cf.*
 distrahere
 venditare IV 33
 venditio VII 10
 venditor XIII 154
 venenarius III 44
 Venetus cucullus III 170; (Eu-
 ganeus) VIII 15; (Gallus) IX
 30
 venti Vulcani (folles) I 9
 Ventidius mulio VII 199.
 201
 ventilare ignem III 253
 ventrosus IV 107

- Venus VII 25. IX 53. X 290. 313. XIII 44; Veneris templum IV 40; maritus VII 25
 Venusia I 51
 Venusina lucerna I 51
 venustare (VI 462)
 Vercellensis (Crispus) IV 81
 Verginius coniuratus VIII 221
 verna (intra urbem natus) IX 9
 verpus (*pro* Iudaeus) XIV 104
 Verres II 26
 verso pollice III 36
versus additici VI 348. 614
versus omissi (VI 238. 365. 614. 632. [VIII 7]).
 vertere in naturam XIII 240. XIV 1
 verum (= re vera) VI 158. X 8
 Vespasianus I 33. IV 37. 53; V-ni (I 20)
 Vestae templum III 138; virgines IV 9. IX 117
 Vestini oppidum Italiae XIV 181
 vestiri alqd. III 102; vestiendum (*pro* ad v.) porrigere XI 63
 vestis (velum) XII 68; v. fimbriata, profusa, vittata II 124; nigra (lugentis) III 213; gladiatoria VIII 207; tragœdi VI 70; tragica XV 30
 veteres I 95. III (38). 175. (283). V 17. VIII 102. XI 77. (XIV 208)
 vetula VI 199; (libidinosa) I 39
 vetus (antiquus) V 64
 via Appia I 7; Flaminia I 171 XII 13; Latina I 191. III 138
 viam facere III 239. X 153
 viaticum XII 60
 Vibius Crispus *v.* Crispus vices rependitur IX 82
 vigilant morbi IV 56
 vigilum praefectus XIII 157
 vilicus horti III 228
 +Vilus II 106
 Viminalis collis III 70; mons IX 131
 vinarium vectigal III 38
 Vindicius servus VIII 266
 vineae in agro Trifolino IX 56; Falerno VI 150; *cf.* IX 57
 Vinicius, M., maritus Iuliae (Livillae) I 155
 vinum cibarium, devectum, transmarinum VII 121; Albanum V 33; Calenum I 69; Saguntinum V 29; Setinum V 33. X 27
 violae XII 90
 virdiaria IV 6
 virga (fasces; dignitas) VIII 7. 23; v-as frangere VIII 136; *v.* sceptrum
 Virgilius (III 193). VII 69. 226. XI 180
 virgines Vestae IV 9. IX 117
 Virginia, Virginius X 294
 viridis (prasinus) V 143. VI 458. XI 197. 199
 virilis usus (= coitus) VI 522
 Virro dives IX 35
 Vitellius imperator II 99. 103. (106)
 vitis (ex arbore pendens) VIII 78; insigne centurionum VIII 247. XIV 193
 vitreus penis (Priapus) II 95
 vitrum fractum sulphure maltare, solidare (V 48)
 vittata vestis *v.* vestis
 vituli marini III 233
 vivarium IV 50
 vix est ut VI 594

vocale carmen VII 18; v-lis
 puer VI 73
 vocemissarius (IV 27)
 volucer (velox) VIII 57
 Volusius XV 1
 vomer III 310
 vota in ceris figuntur IX
 139
 Vulcanus (ignis) VII 25; V-ni
 venti (folles) I 9
 vulgare proverbium XIII 141
 vulgo IV 77. (VII 134)

X

xerampelinae vestes (VI 519)
 Xerxes X 173. 178. 182
 xystra III 263

Z

Zalaces II 164
 zelare VI 647
 zelotypa VI 278
 Zenon Stoicus XV 106. 108
 ζωνή και ψυχή (sermo blandi-
 entium) VI 195

ADDENDA ET CORRIGENDA

<p>p. XXXV l. 21 lege Reg. 2029
 p. 22, 7 lege re<t>tulit.
 p. 30, 14 dele : ante per
 p. 31, 13 adde iam ante deminuit
 p. 39, 7 lege quem
 p. 43, 20 lege vocem habent
 p. 58, 17 lege prodigium
 p. 65, 15 lege saturice
 p. 67, 8 in app. cr. lege : corr.
 p. 99, 15 in app. cr. lege eius
 p. 100, 26 in app. cr. lege fecerit
 p. 108 adde in app. crit. 14 foenoque P S
 p. 110 in suppl. ad 563 2 lege exil. pro exil
 p. 112, 14 lege pr[a]ec[a]e
 p. 119 in suppl. ad 1 lege imperatoris
 p. 120, 3 lege fr. 100^e, 4
 p. 124 in suppl. ad 58 2 lege docentem'
 p. 125 in suppl. ad 80 lege quibus
 p. 125, 4 sq. in app. cr. lege fenerator
 p. 132, 22 lege captivis
 p. 133, 10 lege voluere
 p. 138, 12 in app. crit. lege : corr.</p> | <p>p. 139, 2 lege marmoreae
 p. 141, 1 in suppl. ad 94 lege Cilices piratae
 p. 147, 8 lege scaenam
 p. 155, 20 lege divitis
 p. 159, 7 lege causa
 p. 161, 15 lege senectus
 p. 163, 25 lege Ut
 p. 164, 10 lege splendescit in
 p. 167, 26 in app. crit. lege -rie P S
 p. 179, 29 lege adulterio
 p. 183, 22 adde: ante hypallage
 p. 184, 27 lege fenoris
 p. 190. 4 in app. crit. lege tur P S
 p. 205, 12 lege quantum
 p. 209, 14 lege sacra-
 p. 223, 5 lege Calpe relicta
 p. 227, 14 lege (Elpenora)
 p. 231, 30 lege fame
 p. 260 ad 397 2 lege haruspicis
 p. 261 ad 423 lege coegit
 p. 266 ad 59 adde) post 342
 p. 289 col. 2 l. 10 lege X 158 pro X 58
 p. 294 s. v. ἀπόπρισμα lege XIV 66 pro XIV 67
 p. 328 s. v. scobis lege XIV 66 pro XIV 67</p> |
|---|--|

Scholia recentiora editionis Iahnianae:

p. 174, 19 ad I 20 = φ; 175, 11 ad I 33 = φ; 189, 21 ad II 60 = φχ; 250, 19 ad VI 261 = gl. μφψ; 263, 3 ad VI 476 = gl. μLφψ; 277, 1 ad VII 6 = gl. μφψ; 278, 1 ad VII 20 = φχ; 280, 21 ad VII 64 = Lφχ; 290, 6 ad VIII 3 = φχ; 290, 10 et 12 ad VIII 4 et 5 = Lφχ; 290, 19 ad VIII 9 = φχ; 295, 18 ad VIII 101 = gl. μ(?); 303, 9 ad VIII 227 = gl. μ; 322, 16 ad X 122 = L; 350, 17 ad XII 85 ≅ gl. μLψ; 370, 7 ad XIV 162 = gl. μφψ; 379, 8 ad XV 43 = gl. μLψ; 384, 12 et 15 ad XVI 12 et 13 = gl. μLφψ; 385, 12 ad XVI 52 = gl. μLψ, sim. schol. φ.

BIBLIOTHECA
SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM
TEVBNERIANA

SCHOLIA
IN IUVENALEM
VETUSTIORA

EDIDIT

P. WESSNER

1937

LIPSIAE
IN AEDIBVS B.G. TEVBNERI

1941

Am 3. 9. 31

185

Klass. Autoren Bd. IV Seite 1477

(1) Lit. Rom. A Fe.

SW — 00

5.8°. 3502

